

అజ్ఞాత వీరుడు

(Rook - Herald of Spring)

Dr. Neelam Subbarayan,
 'A' Class Practitioner,
 RURAL HYGIENISTRY,
 PAIDIPALLA (Po.)
 Vailur Mdl., Kadapa Dist.

రచన :

మిస్తిస్థావస్కీ

నవోదయ పబ్లిషర్సు

విజయవాడ - 2.

ప్రచురణ నెం. 17
ప్రథమ ముద్రణ
నవంబరు 1957

సర్వస్వామ్యములు
ప్రచురణ కర్తలవి,

వెల : 6-00

ముద్రణ
ఆంధ్రా ప్రింటర్స్
విజయవాడ-2.

f10053

Dr. Neeiam Subbarayan,
'A' Class Practitioner,
RURAL DISPENSARY,
PAIDIKALVA (Po.)
Vallur Mdl., Kadapa Dist

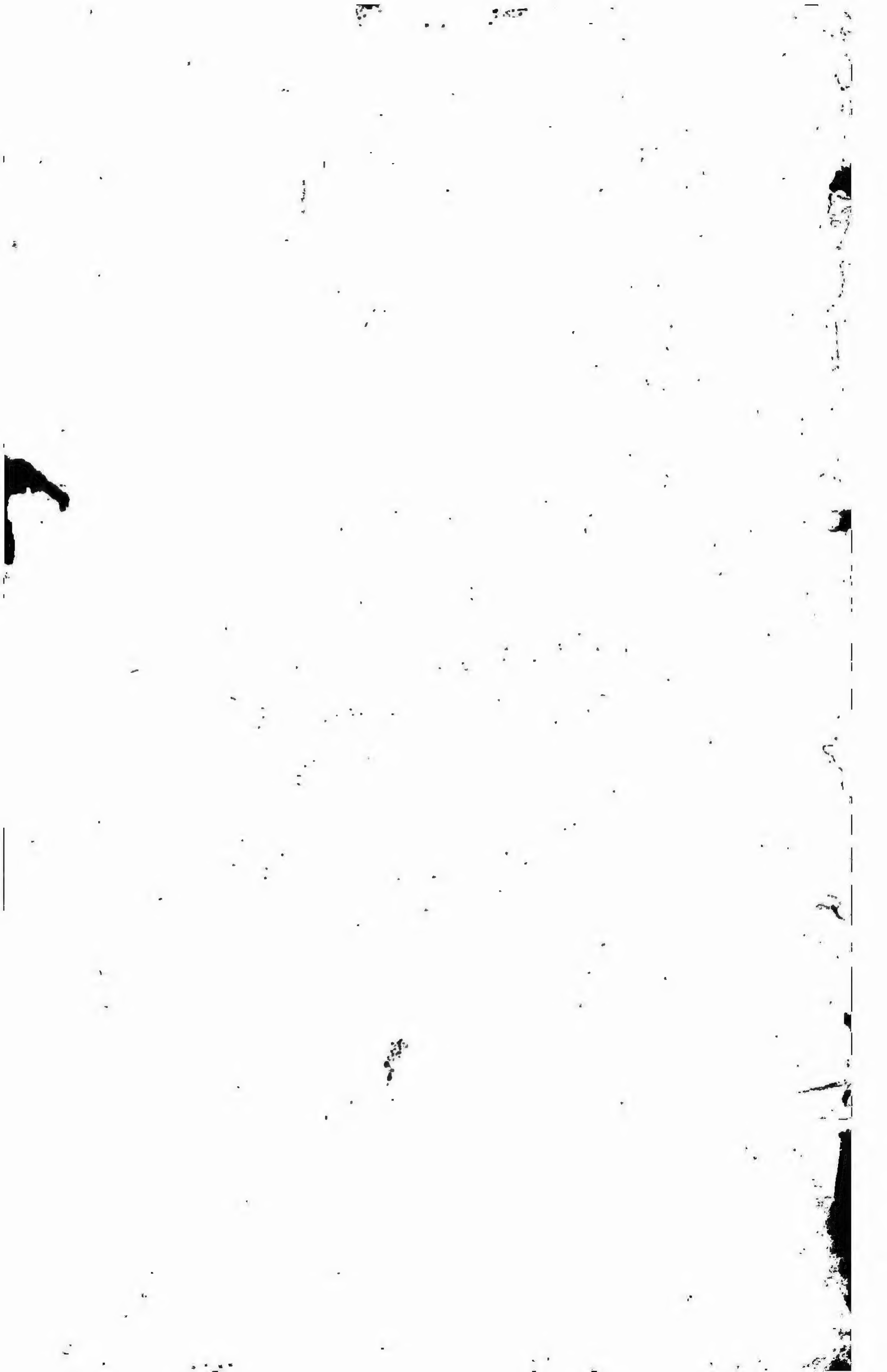
అజ్ఞాత వీరుడు

అనువాదం :

శ్రీనివాస చక్రవర్తి

పాటలు :

రాంబట్ల కృష్ణమూర్తి

F10053 60

ఆరాత్రి సరిహద్దు ప్రాంతంలో మంచుతుపాను చెలరేగింది. కత్తుల్లాంటి మంచుపెళ్లులు చెళ్ళుచెళ్ళున వారి మొహాలకు దారుణంగా కొట్టుకున్నాయి. కాని గత్యంతరంలేదు. తలదాచుకోడానికి చోటులేదు. శీతలం ఎముకలు కొరికేటంత బాధాకరంగా ఉంది.

చెట్లతోపులోని ఇరుకుబాట బహుచక్కగా ఉంది. నల్లటి చీకటిలో మంచు ఊదాగా కనిపించింది. అతి జాగ్రతగా కాలి జాడలను బట్టి నడుస్తుంటే వారి పాదాలకింద మంచు గరగరలాడింది. దుప్పికొమ్మల వంటి కొమ్మలమీద మెత్తని మంచు పెళ్ళులు కదలకుండా పడిఉన్నాయి. ఎక్కడోదూరాన చిటారు కొమ్మలనుంచి హోరుగాలి వీచింది.

కాని హోరు బయటికి రాగానే తుపాను భూమిని ఆకాశాన్నీ ముంచెత్తివేస్తూ వారిమీద తన ప్రతాపం చూపెట్టింది.

మార్గదర్శి ఆగి మొహం, గడ్డం కనిపించేటట్టు వెనకకు తిరిగాడు. వెడల్పాటి పటకాతో కట్టిన రెండు సూటుకేసులు - ఒకటి వీపుమీదా, ఒకటి ఎదురు కొమ్ముమీదా పడేటట్టు - బుజాన వేసుకున్నాడు. ఆ రెండు సూటుకేసులు రెండు బ్రహ్మాండమయిన మూపురాలలాగా ఉన్నాయి. ముతక గొర్రెతోలు కోటు, మంచుకప్పిన ఎత్తుటోపీ ధరించిన ఆ మార్గదర్శి కట్టుకథలలోని బ్రహ్మరాక్షసిలాగా ఉన్నాడు.

పిలిచాడు కాని అతని మాటలు వినిపించలేదు. గాలి హోరు మని వీచింది. గొంతు చించుకొని, ప్రతిమాటా విడమర్చి స్పష్టంగా అనవలసి వచ్చింది. అందుచేతనే అతని మాటలు తునియలు తునియలుగా వినిపించాయి.

“సరిహద్దులోకి వచ్చాం. సిపాయిలు-జర్మన్ - రష్యన్ - మీరు-నేనేం చేస్తే-యిలా-నేను వంగితే” ఆ మార్గదర్శి బుజాలు వంచి వీపుమీద, సూటుకేసులమీద పేరుకున్న మంచును దులిపి వేసుకున్నాడు.

“మీరూ వంగండి - నేను పరిగెత్తితే-మీరూ పరిగెత్తండి- నేను పడుకుంటే - మీరూ పడుకోండి. తెలిసిందా? యేవయినా సరే నను కనిపెట్టి చూడండి.”

ఇలా బిగ్గరగా అరుస్తూ ఆ మార్గదర్శి వళ్లు విదిలించుకున్నాడు. ఇక అతనిని అనుసరిస్తున్న మనిషి మడతహాటు పెట్టుకున్నాడు. రష్యాలోని విపరీతపు చలికి పనికిరాని సన్నని ఓవరుకోటు వేసుకున్నాడు. మార్గదర్శి మాటలు వినిపించినట్టు తల వ్రాపాడు గాని, అన్ని మాటలు వినిపించలేదు. అయినా మించుకుపోయిందేంలేదు. మార్గదర్శి చెప్పినట్లు చేయాలి, లేకపోతే చావాలి.

చేయి మొహానికి అడ్డం పెట్టుకుని కళ్ళు మూసుకున్నాడు. తలవంచి వినాడు. ఇద్దరూ కదలకుండా నిలబడ్డారు. మార్గదర్శి అతని చెవిలో ఏదో అరిచాడు. ఒక్కక్షణం కాస్త విశ్రాంతి తీసుకోవచ్చు.

కాని మార్గదర్శి గొంతు హఠాత్తుగా ఆగిపోయింది. అతను కళ్లు తెరిచి చూసాడు. కనుచూపు మేరలో ఎక్కడా మార్గదర్శి కనిపించలేదు.

ఒక అడుగు ముందుకు వేసాడు. తక్షణం మొలబంటి లోతు మంచులో కూరుకుపోయాడు. కాళ్ళకింద రోడ్డు కుంగిపోతున్నట్టు అనిపించింది. దోవ తప్పాడా?

అవును. దోవతప్పాడు. అంతకుముందు గాలివచ్చి అతని మొహానికి తాకేది. ఇప్పుడు ఎడమచేవిలో హోరుమంటోంది. దీని అర్థం ఏమిటి? దోవతప్పడమే. లేకపోతే గాలివాటం మారిందా?

ఇక ఒక నిమిషంకూడా అక్కడ నిలబడడానికి వీలులేదు. ఊణఊణానికి మార్గదర్శి దూరమయిపోతున్నాడు. యాదృచ్ఛికంగా కుడివైపుకు మళ్ళాడు. ఆ వైపున మంచు బాగా దట్టంగా పట్టింది. మళ్ళీ వెనక్కి తిరిగాడు. గట్టినేల తగులుతుందేమోనని కాలితో తడిమిచూసాడు. దిక్కులు తెలియడం లేదు.

‘ఒహో’ అని పెద్దగా కేకపెట్టాడు. ఆ కేక పెట్టడంలో పడ్డ శ్రమకి కళ్ళల్లోనుంచి నెత్తురుబొట్లు రాలతాయా అనిపించింది. నిజంగా పెద్దకేక పెట్టాననే అతను విశ్వసించాడు. కాని అతని మాటలు అతనికే వినిపించలేదు.

అమూల్యమయిన ఘడియలు గడిచిపోయాయి. మొహం మొద్దుబారిపోయింది. మంచు గుచ్చుకుంటున్నా తెలియడం లేదు. గట్టిగా ముందుకు తోసుకుపోతూ గాలితో వెనుగులాడాడు. ఎలా గయితేనేం గాలి వాలుకు చేరుకుని అతి ప్రయాసతో నడిచాడు. గాలి పూర్వంలాగానే అతని మొహానికి వచ్చి తాకింది. మంచు తుపాను వారిని దూరానికి తరిమికొట్టింది. ఇక అతను తన అడుగు జాడలనే అనుసరిస్తూ అక్కడే ప్రదక్షిణం చేయకుండా జాగ్రతపడడం చాలా అవసరం.

తనను తనవశంలో పెట్టుకుని, ఏది ఆలోచించాలో సరిగ్గా అదే ఆలోచించేందుకు సహాయకారిగా ఒక్కొక్కఅడుగే లెక్క పెట్టుకుంటూ నడిచాడు. ‘ఈ మంచుతుపానులో పడి ఈఘటాన్ని సరిహద్దు దాటించాలి. సరిహద్దు ఈ ధరిదాపుల్లో వుండితీరుతుంది. ఏ ఊణంలోనయినా చారలచారల స్తంభం, దానికి అడ్డంగాకట్టిన నల్లటి మొద్దుముక్కురాబందు పతాకమో, రెండుతలల రష్యన్ పతాకమో కంటపడవచ్చు.’ ఇవీ అతని ఆలోచనలు.

పదేసి అడుగులకొకమాటు ఆగి, ఊపిరి పీల్చుకునివిన్నాడు. నిశ్శబ్దంగా, త్వరత్వరగా మంచు ఒకవైపునుంచి చుట్టిముట్టి బుజాలదాకా ముంచివేస్తోంది. ఇక ఆలసించితే సజీవసమాధే!

హఠాత్తుగా అతినమిపంలో నిలకడగా పచ్చటిదీపం కనిపించింది. ఒక్కనిమిషం కూడా వృథాపోనీయకుండా మోకాళ్లతో మంచును తోసివేసుకుంటూ ఆ దీపంకేసి చొచ్చుకుపోయాడు.

దీపం మినుకుమినుకు మంటూ రెండు - నాలుగు - ఆరు - పది అడుగులు వెనక్కిపోయింది. నిలకడగా ఉన్నట్టు భ్రమ గొలిపిందేగాని నిజానికి అది వెనక్కి వెనక్కి వెళుతూనే ఉంది. అప్పుడు అతనికి అర్థమయింది. ఇంకా ఆత్మవిశ్వాసంతో వడివడిగా ముందుకు తోసుకుపోయాడు. ఒక గుంటలో కాలు వేసాడేమో, మళ్ళీ ఇంకో మారు నడుంలోతు మంచులో దిగబడిపోయాడు. గుంటలోనుంచి కాళ్ళు ఊడపెరుక్కుని తడిమి చూడగా చదునయిన రోడ్డు తగిలింది. దోవపక్కనే చర్చి ఆకారం స్పష్టంగా పొడగట్టింది. చర్చి కిటికీలద్దంవెనక కుందెలో దీపం మసకమసక లాడుతోంది.

ఆ చుట్టుపక్కల నిర్మానుష్యంగా ఉంది. మంచు తుపాను చెలరేగడం మానలేదు. అక్కడ ఆ నిర్జన ప్రదేశంలో చర్చి! ఇదంతా కలా?

అతను మందహాసం చేసి చర్చి దగ్గిరసా వెళ్లాడు. దీపంగాలి మరుగులో ఉంది. కిటికీదాకా మంచు పేరుకుంది. కిటికీలోనుంచి దేవతా విగ్రహం కనిపించింది. హారు బయటకంటే రాతిగోడ కింద ప్రశాంతంగా ఉంది.

అతను కిటికీకి గట్టిగా ఆనుకుని గాలివాతనుంచి తప్పించుకున్నాడు. నెత్తిమీద వెడల్పాటి చూరు, ఇరుపక్కలా బొమ్మలు చెక్కిన స్తంభాలు - తలదాచుకోడానికి మహావీలుగా ఉంది. మంచుతుపాను మందగించేదాకా అక్కడ ఆగిపోవచ్చు. సరిహద్దు ఎక్కడుందో సరిగా తెలియనపుడు అక్కడ ఆగినా ఏమీమించుకుపోదు. మంచుతుపాను తగ్గిపోతున్న సూచనలు కనిపించాయి.

కాని అతను ఆట్టేసేపు నిరీక్షించనక్కరలేక పోయింది. ముందూ, వెనకూ రెండు మూపురాలతో పెద్దవిగ్రహం పొడగట్టింది. అతడే మార్గదర్శి కారల్.

ఇద్దరిలో ఒకరూ ఆశ్చర్యపోలేదు. బయట చీలిపోయే టప్పుడు మళ్ళీ చర్చిదగ్గర కలుసుకుందామని ముందరగా కూడ బలుక్కుని మరీ కలుసుకున్నారా అన్నంత సహజంగా ఒకరిని చూసి ఒకరు తల పంకించారు.

“కొంపకి తొందర్లోనే చేరుకుంటాంలే.” అని కారల్ అతని చెవి దగ్గరిగా నోరుపెట్టి చెప్పాడు.

అతను ఆశ్చర్యంతో కనుజూమలు ఎగరవేశాడు. “సరిహద్దు మాటేమిటి?”

కారల్ చేయి వెనక్కి ఊపి చిరునవ్వు నవ్వుతూంటే మీసాలనుంచి జారిపడుతున్న మంచుకడ్డీల కిందనుంచి ఆవిరి బయలుదేరింది,

“దాటివచ్చాను. తెలియకుండానే సరిహద్దు దాటి వచ్చేశాను.” అని కారల్ అనుచరుడు తనలోతాను తలపోశాడు.

కారల్ మలుపు తిరిగి చర్చి దగ్గరికి వెళ్ళబోతూ రోడ్డు పక్కన లోతైన గొయ్యిలో అడుగు వేసాడు. గొయ్యినిండా మంచే. గాలి ఎడమ చెవిలోకి కొట్టింది. కాని ఈ తడవ మడత టోపీ పెట్టుకున్న ఆ మనిషికి ఆశ్చర్యం వేయలేదు. మంచు చిత్రంగా మడతటోపీనుంచి జారిపోయింది. రెండడుగుల ముందు మంచుతుపానులో కాళ్ళీడ్చుకుంటూ పోతున్న మార్గదర్శి వీపు కనిపించింది. సరే, ఇంకేం పరవాలేదు. సరిహద్దు దాటారు,

.....

.....

“యిదిగో చూడు, వెదురుకోరడి.”

కోరడిమీదుగా ఎక్కి అవతలతట్టుకి దిగారు. అవతలతట్టున కూరగాయలతోట, తోటలోని ఇరుకుబాటకు రెండువైపులా నాగలి

చాళ్ళు కనిపించాయి. బాటచివర కొయ్య ఇల్లు చీకటిలో అస్పష్టంగా గోచరించింది. గాలి హోరుతగ్గింది. మబ్బులు మాయమయాయి. చంద్రోదయమయింది.

కారల్ ఆగి, “వెనకపడకు. యిక్కడి కుక్క మహాచెడ్డది.” అని అతనిచేవిలో ఊదాడు.

ఇలా అన్నాడో లేదో దగ్గిరలోనే ‘బా’ మని కుక్క మొరిగింది.

“అదిగో, దానిపేరు మార్వో. నా వెన్నంటిరా.”

అనుచరుడు నవ్వి, “సరే, మంచిది. ఒక నిమిషంలోనే మనం జోస్తులమయిపోతాం” అంటూ చప్పట్లుకొట్టాడు.

2

రహస్యస్థలం

దొడ్డిలోనుంచి వారు ఆ ఇంట్లో ప్రవేశించారు. వారు వస్తారని ముందుగా తెలిసినట్టు తలుపు కొట్టికొట్టగానే తెరచుకుంది. గది శుభ్రంగా సాంపుగా ఉంది. ఆ ఇంటి యజమానులు బాగా ఉన్నవాళ్ళని స్పష్టమవుతోంది. కిటికీలకు దళసరి ఉన్ని తెరలున్నాయి. పూలగోటు వేసిన గాజు పేడుకింది కొవ్వొత్తి దీపం నుంచి వెలుగు కిరణం ఒకటి బయటికి పోవడంలేదు. పొయ్యి వెలుగుతోంది. సోఫువిత్తుల వాసన కమ్మగా కొట్టింది. ఆ ఇంటి యజమానురాలు ముసలిది. జుట్టు నెరిసి ఊడిపోతోంది. ఆమె నల్లటి రుమాలు తలకు కట్టుకుంది. పొయ్యిదగ్గర కూర్చుని తన పనిలో మునిగిపోయింది. గది వెచ్చగా హాయిగా ఉంది.

మొద్దుబారి పాలిపోయిన చెంపలు రుద్దుకొని మళ్ళీ రక్తం పారేటట్టుచేయడం ఇప్పుడు చాలా అవసరం.

కారల్ బయటికి వెళ్లిపోయాడు. అతని అనుచరుడు మంచుతో నిండిన డేకిసా మీదికి వంగి రెండుచేతులతో చెంపలు రుద్దుకోసాగాడు. గృహస్తుని బుజంమీద తువాలు వేసుకుని అతని పక్కనే నిలబడ్డాడు. అతనుకూడా ముసలివాడే, పొడుగాటి మనిషి. తువాలామీద ఎర్రదారంతో కుట్టిన పెద్దపెద్దతోకల కోడిపుంజు బుట్టలు మెరుస్తున్నాయి.

“యీగాలికి బిగుసుకుపోయి చావడానికి ఆటే సేపు పట్టదు.” అన్నాడు ఆ గృహస్తు దయాపూర్వకంగా తల ఆడిస్తూ. అతని గొంతు చివాట్లుపెడుతున్నట్టుంది. “యిలాంటి తుపాను నాజన్మలో చూడలేదు. ఓమించండి, యిక్కడి వాతావరణానికి తగినట్టుగా మీదుస్తులు లేవే? మీరు వేడిప్రదేశాలనించి వస్తున్నారా యేం?”

ఆ గృహస్తు రష్యను. నాగరీకుడిలా మాట్లాడాడు. అతిథి అతని ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పకుండా, “యిక్కడ స్థిరపడిపోకముందు మీరు పట్నంలో నివసించారా?” అని అడిగాడు.

“ఆ-పట్నంలో కూడా నివసించా. యిదిగో, తువాలా తీసుకోండి. చూసుకోండి, నిజంగా మీ మొహానికి మళ్ళీ కాంతి వచ్చింది. స్వర్గంలో మీకు అనుకూలమై వం వుండివుంటాడు. మీరుషి యెవరు? అడగవచ్చా? మీ అసలు పేరేమిటి?”

“అసలు పేరా?” డేకిసామీదికి వంగినవాడల్లా పైకి తలెత్తి చూసి మొహానిండా మందహాసం చేసాడు. “పాంటలీమన్.”

“వారు చాలా పవిత్రమయినవారు. మహర్షి! ధన్వంతరి! అందుకే మీకింతగా సహాయపడ్డారు. యిటువంటప్పుడు ముందుగా మంచుతో రుద్దుకోవడం మంచిదే. యిక యింత చమురుపట్టించి రుద్దారంటే తెల్లవారేసరికి మంచుతుపాను సంగతే మరిచేపోతారు”

“యీ రాత్రికి మాజోలికి యెవరూ రారుకదూ?”

“మాజోలికి? మరేం భయంలేదు. అన్ని యేర్పాట్లూ చేసాను. యెంత వెదికినా మిమ్మల్ని కనుక్కోలేరు.”

“అలానా! అయినప్పటికీ అసలు వెదికే అవకాశం వుందంటారా?”

“ఉహూఁ- యెవరూ వెదికిచావరు.” అని ఆవృద్ధుని వ్యవహారం కనుగొంటాడు.

“యీ గ్రామంలో కొంతమంది కుళ్లుబోతు వెధవలున్నారు లెండి. అలా వుండడంకూడా సహజమే. యిదివరకు నామీద అనేకసార్లు సాడీలు చెప్పారు. నేను పారిపోయి వచ్చినవాళ్ళని దాస్తున్నానంటారు. సరిహద్దు కాపలా పోలీసులు అపుడపుడువచ్చి తొంగిచూసి పోతూంటారు. కాని అన్ని యేర్పాట్లూ చేసే వుంచాను లెండి. మీరేం గొడవ పడక్కర్లేదు. పాంటెలీమన్ ... మీయింటి పేరేమిటి?”

“కాజ్జిచ్!” అతిథి తువాలా ఆ వృద్ధునికి అందిస్తూ, “మాకింత భోజనం పెట్టగలరా?” అని అడిగాడు.

“ఓ తప్పకుండా” అని ఆ గృహస్తు వెంటనే జవాబిచ్చాడు. వుడకపెట్టిన కోడిపిల్ల కావాలా, కోడిగుడ్డు అట్టుకావాలా? వేయించిన కప్పలా? మా ఆవిడ వక క్షణంలో తయారు చేసేస్తుంది. అయిదు కోడిగుడ్డు సరేనా? వకటాకటి యాభై కోపెక్కులు.”

అతిథి మెల్లగా ఈలవేసాడు. అది మొదటి తరగతి భోజన శాలలో ధరగాని మారుమూల గ్రామంలో ధరగాదు. కాని ఈ ఇంట్లో, ఈ గృహస్తులో ఏదో ప్రత్యేకత ఉంది. సాహసిస్తే డబ్బు వదలకేంజేస్తుంది! ఇలాంటి కొత్తమనిషి రహదారి చీటిలేకుండా చట్టవిరుద్ధంగా సరిహద్దుదాటి అతని ఇంటిలోగనక ప్రవేశించి పట్టుపడి తే చిక్కులలోనుంచి తప్పించుకోవడానికి అతనికి డబ్బు వదులుతుంది. తీసుకుని వెళ్లి జైలులో పడవేస్తే లంచం ఇచ్చే

అవకాశంకూడా ఉండదు. అవును. సాహసిస్తే డబ్బు వదులు తుంది.

“సరే. అయిదు కోడిగుడ్లు, రొట్టె, పాలు - ఉహూ - పాలువద్దు. వేడివేడి టీ అయితే బావుంటుంది.” అంటూ తల ఊపాడు అతిథి.

ఆ వృద్ధురాలు మొహంలో ప్రేమ ద్యోతకంచేస్తూ పొయ్యి వెనకకి తిరిగింది. గృహస్తు పళ్లు బైట పడేటట్లు నవ్వాడు. భగవంతుడి దయనల్ల మాంచి ఉదారుడయిన అతిథి తటస్థపడ్డాడు. మర్నం లేని ఇలాంటి మనిషి భాగ్యవంతునితో సమానమే!

“దయచేసి కూర్చోండి. నాభార్య అన్నీ సిద్ధం చేస్తుంది. కాని ఊమించండి, యిక్కడ డబ్బుముందే చెల్లించడం నియామకం. బసకు పది రూబుళ్ళు. అట్టుకు రెండువందల యాభై, రొట్టెకు...”

మాట పూర్తికాలేదు. ఎవరో కోపంతో తలుపులు తట్టేస్తున్నారు.

“కొత్తవాళ్లు!”

తలుపు బార్లా తీసుకొని మొహం చిట్లించుకుంటూ కారల్ చక్కావచ్చాడు. గుమ్మంలోకి ఉండి ఆ వృద్ధునితో మాట్లాడి బయటికి వెళ్ళి తలుపులు గట్టిగా మూసివేశాడు.

“సరిహద్దు కాపలా పోలీసులు!” అని ఆవృద్ధు మెల్లిగా అన్నాడు. కాని ఆ వృద్ధునిలో ఎక్కడా ఆందోళన కనిపించలేదు. ప్రశాంతంగా ఉండేటప్పటికి పట్టిస్తాడా అని అతిథికి సందేహం కలిగింది.

ఆ వృద్ధురాలు పొయ్యిదగ్గరికి బెంచి ఒకటి లాగింది.

“నా వెనకాలే యెక్కిరండి, పాంటెలీమన్ కుజ్జిచ్!” అన్నాడు గృహస్తు అతని మోచేయి పట్టుకుని.

ఆ గృహస్తు తన భారీ శరీరాన్ని పొయ్యిదగ్గరి అరుగు మీదకు చేర్చాడు. పాంటలీమన్ అతనిని అనుసరించాడు. ఆవృద్ధు పొయ్యివెనక గోడవారే వేళ్ళు బహు వడుపుగా పోనిచ్చాడు. చేతి ఒత్తిడికి గోడ పక్కకి జరిగింది. నేలమాళిగానికి దారితీసే నల్లటి సొరంగం బయటపడింది.

“లోపలికి వెళ్లండి. మరేం పరవాలేదు. కిందకి దిగండి.”

సొరంగం లోపలికి వెళుతూ, “సూటుకేసులు యెక్కడ పెట్టారు? జాగ్రతగా దాయండి.” అని హెచ్చరించాడు అతిథి.

“అవిగో, కిందవున్నాయి. అరే! తుపాకీల గలగల శబ్దం వినవస్తోంది. కారల్ అపుడే సరిహద్దు కాపలా పోలీసుల్ని లోపలకు తీసుకువచ్చేస్తున్నాడు. భగవంతుడా! నీదయ యెలావుందో! నీ ఆచూకీ వాళ్ళకెలాగో తెలిసివుంటుంది.”

పాంటెలీమన్ ని లోపలికి తోసి చప్పిడి గాకుండా గోడను యధాస్థానానికి లాగాడు ఆ గృహస్తు. కిందికి దూకేసరికి తలుపు తట్టిన చప్పుడయింది. సోదా చేయడానికి కాపలా పోలీసులు వచ్చేసారు.

చాలాసేపు నిశ్శబ్దంగా, బాధాకరంగా గడిచింది. పాంటెలీమన్ నెత్తిమీద ఏదో గరగర శబ్దం వినిపించింది. సన్నగా ఎవరో పిలిచారు. ఒకనిమిషం తరవాత తెల్లటి ఉన్నిబూట్లతో జాగ్రతగా తోవ తడుముకుంటూ ఆవృద్ధు మాళిగలోనికి దిగాడు.

“టీ యివ్వకుండా మిమ్మల్ని యిక్కడ వుంచేయవలసి వచ్చింది, ఊమించండి. యెంచెయ్యను? సిపాయిలు పూరుపూరంతా గాలించారు. యీరాత్రి యెవరో రాజకీయ అల్లర్లు లేవదీయడంలో బాగా పేరుపొందిన ఘనుడు వకాయన సరిహద్దు దాటాడని వాళ్లకి తెలిసింది. వెదికి పట్టుకోవలసిందని ఆజ్ఞలు జారీఅయ్యాయి. పట్టుకున్నవాడికి పెద్ద బహుమానంకూడా యిస్తారట!”

పొడుగాటి ఆ రష్యన్ కేసి ఆవృద్ధు చూసాడు. అతని బూడిద రంగు కళ్లు పాంఠెలీమన్ ని వెక్కిరిస్తున్నట్టున్నాయి. ద్రోహం తల పెడతాడేమోననే సందేహం. పాంఠెలీమన్ మనసులో మళ్ళీ తళుక్కుమంది.

ఆవృద్ధు ఒకమూల ఆనించిఉన్న నిచ్చెనతీసి సొరంగానికి సూటిగా వేసాడు.

“ఇక భోంచెయ్య చ్చు. కాని యీ రాత్రంతా మీరు మాళిగలోనే గడపాల్సి వుంటుంది. గాలిఆడదన్న మాటేగాని సురక్షితంగా వుంటుంది.”

3

రో డ్డు మీ ద

ఆ వృద్ధుని ఇంటినుంచి చీకటితోనే వారు బయలుదేరారు. ఈ తడవ దోవచూపడానికి డోరెన్ అనే అతను కూడావచ్చాడు. డోరెన్ కారల్ స్నేహితుడు. వచ్చినదోవే-కాయగూరల తోట, తరవాత పొలాలు, ఆ తరవాత అడివి. తాపీగా ప్రయాణం చేస్తున్నారు. కారల్ సూటుకేసులు తీసుకుని టాంగాలో ముందుగానే బయలుదేరి వెళ్ళాడు. రైలుస్టేషనులో టిక్కెట్టు కొనాలి. పోలీసు ఏజంట్లు సరిహద్దు రైలుస్టేషన్లలో, వాటి చుట్టుపక్కలా కాపలా కాస్తున్నారు. టిక్కెట్లు ఇచ్చే కిటికీ దగ్గరికి కొత్తవాళ్లు వెళ్ళడం ప్రమాదమే. బహుజాగ్రతగా ప్రవర్తించాలి.

ఆ రష్యను ఆ గృహస్తుని గురించి ప్రశ్నించాడు. అతని వైఖరి, కళ్ళు, మాటల తీరుచూస్తే పోలీసులతో లాలూచీ అయినట్టు స్పష్టమవుతోందని చెప్పాడు.

డోరెన్ అతని అభిప్రాయంతో ఏకీభవిస్తూ, “అవును. నిజం. అందుకే కారల్ మిమ్మల్ని అక్కడికి తీసుకువెళ్ళాడు. కాకపోతే డబ్బు బాగా గుంజుతాడన్న మాటేగాని మరేం ప్రమాదం వుండదు. ఆ ముసిలాడు పోలీసులకి యింత ముట్టజెపుతూంటాడు. అందుకనే వాళ్లు దొంగవర్తకుల జోలికిపోరు.” అన్నాడు.

“మరి నేను దొంగవర్తకుడిని కానుగా? నేనెవరినో అతను వ్రాపించాడు. సరిహద్దు కాపలా పోలీసులు నాకోసం గాలిస్తున్నారని స్పష్టంగా సూచించాడు. దొంగవర్తకుల్ని పట్టివ్వకపోవడం అర్థం చేసుకోవచ్చు. కాని రాజకీయ నేరస్తులని...”

“పట్టివ్వడమే?” డోరెన్ నవ్వి తన చెవులను తాను నమ్మడం లేదా అన్నట్టు రష్యనుకి దగ్గరగా వంగాడు. “ఆ పనే గనకచేస్తే మా బారినించి తప్పించుకోగలడంటారా? యీ యేడు లోకాల్లో యెక్కడ దాక్కున్నా మా చేతుల్లో చావు తప్పదని వాడికి బాగా తెలుసు. అసలు ద్రోహం చెయ్యాల్సిన అవసరమే ముంది? వాడికి కావలసిందల్లా డబ్బు!”

వారిద్దరూ అడవిబాట వెంటే వెళుతున్నారు. ఆ ప్రదేశ మంతా నిర్జనంగా ఉంది. డోరెన్ కుడిచేతితో ఎండిన చెట్టుకొమ్మ ఒకదానిని పట్టుకున్నాడు. కొమ్మ విరిగి ఊడుకుంది.

“చాలా చాలా విషయాలు మిమ్మల్ని అడగాలని వుంది, కామ్రేడ్ వాసిలీ! మీకు యెక్కువగా చెప్పడానికి వీలులేకపో వచ్చు. అయినా వక్క ప్రశ్న! “యింకెంతకాలం యీ పాడు జీవితం గడపాలి?”

ఆ రష్యను కనుబొమలు ముడుచుకుని, “మనబలాల నన్నిటిని కూడగట్టుకునేటంతవరకు. అంతేకాదు, మనం భూస్వాముల అధికారాన్ని, పెట్టుబడిదారుల అధికారాన్ని కూలతోసెయ్యాలి. లేక పోతే మన సంకెళ్లు యింకా బిగుసుకుపోతాయి. యితర దేశాల లోకూడా అలాగే జరిగింది. యిక్కడ మనకికూడా అలా జరగ

కుండా జాగ్రత్త పడాలి. అందుచేత దెబ్బతీసేముందు మన బలా
లన్నిటినీ కూడతీసుకొవాలి.”

డోరెన్ బిగ్గరగా నిట్లూర్చి గాలికి కిందబడ్డ చెట్లకేసి,
పోడుగ్గా, కదలకుండా ఉన్న దేవదారు చెట్లకేసి చూసాడు.”

“యిక్కడ భూమిబుట్ట చివరకి ఆకాశంకూడా జమిందారు
లదే. జర్మన్ జమిందారులు యెలాంటివాళ్ళో మీకు తెలుసుగా!
వాళ్ళు ప్రజల్ని పశువుల్ని చూసినట్టు, పందులను చూసినట్టు,
పెంటని చూసినట్టు చూస్తున్నారు. దాసుడు కాకపోయినా, వ్యవ
సాయకూలీ కాకపోయినా రైతు జమిందారునో భూస్వామినో
చూడడానికి వెళితే ఆయనగారి చెయ్యి ముట్టుకోవాల్సిందే,
ఘోరం!” అని డోరెన్ చేతిలోని కొమ్మను మోకాళ్ళమీద
ఆనించి రెండుగా విరిచి దూరంగా మంచులోనికి విసిరి పారవేశాడు.
“ఉహూః యిక అట్టే కాలం భరించలేం. తిరగబడతాం! ఒక్క
వ్యవసాయ కూలీలే వున్నారు రెండు లక్షలమంది? మన దేశంలోని
జమిందారుల్ని మంటగలపడానికి వీళ్ళు చాలు. మేం తిరగ
బడతాం! ఆయుధాలు లేకపోతే కర్రలతో చావబాడేస్తాం.”

రష్యను సంతోషంతో నవ్వి, “మీబోటివాళ్ళ చేతుల్లో
కర్రలు ఆయుధాలంతపనీ చేస్తాయి, నిజమే. కాని డోరెన్! కాస్త
వోపిక పట్టాలి. యెందుకంటే వొంటరిగా రంగంలోనికి దిగితే
మనల్ని నలిపిపారేస్తారు. ప్రజలబాధలు యింకా యెక్కువవు
తాయి.”

“రష్యాలో యెక్కడో, చదివానో విన్నానో తిన్నగా
జ్ఞాపకంలేదు; నూట అరవయి జాతులవాళ్ళున్నారు” అని గొణి
గాడు డోరెన్ దగ్గరలో ఉన్న చెట్టుకొమ్మ ఇంకొకటి విరుస్తూ,
“వీళ్ళంతా సిద్ధమయేదాకా వోపికపడితే...”

“అంతా అని నే ననడంలేదే! దెబ్బతీయడానికి కావలసి
నంతమంది సిద్ధమవాలన్నాను. అంతే. ప్రజల్ని సమీకరిస్తున్నాం.
అదే యిప్పుడు మా కార్యక్రమం.”

“అవును నాకు తెలుసు.” అన్నాడు డోరెన్ తొందరగానూ, బిగ్గరగానూ.” మీ పార్టీ వారు అచ్చువేసిన కరపత్రాలు చదివాను. “అగ్నికణం జ్వాలను రగుల్చుతుంది.” * అవును, నిజం. కాని వోపికపట్టడం చాలాకష్టం. పిడికిళ్లు బిగించి అందరూ సిద్ధంగా వున్నారు. అట్టేకాలం వోపిక పట్టక్కర్లేదని అవసరమయిన వాళ్ళతో చెప్పండి. ఆఖరిగడియ యుగంలాగా వుంటుంది.”

4

మాయమనిషి

డోరెన్ ఆ రష్యనును రైలుస్టేషను పక్కకి తీసుకువెళ్ళాడు. ఆ ప్రదేశమంతా నిర్జనంగా, అసహ్యంగా ఉంది. ఈ స్టేషను ప్రధాన రైలుమార్గంమీద లేదు! ఇక్కడ మెల్లగా ఈడ్చుకుంటూ పోయే రైళ్ళుమాత్రమే ఆగుతాయి. డోరెన్ విలినియస్కు, కారల్ మాస్కోకు టిక్కెట్లు కొనేటట్టు ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. పోలీసులకు రైలులో కామ్రేడ్ వాసిలీ ప్రయాణం చేస్తున్నాడనే ఆచూకీ అందితే ఈ ఏర్పాటువల్ల ఎక్కడో అక్కడ రైలుమారే అవకాశం చిక్కుతుంది. మాస్కోకు టిక్కెట్టు దగ్గర ఉంటే టిక్కెట్టు కొనడానికి స్టేషనులోకి వెళ్ళవలసిన అగత్యం ఉండదు. వాసిలీ రైలుకోసం స్టేషను పక్కన నిరీక్షిస్తూ నిలబడ్డాడు. రెండుసార్లు గంట మోగింది. గుప్పగుప్ప మంటూ రైలు పది నిమిషాలు ముందేవచ్చి ఆగింది. మంచు బరువుకు అల్లల్లాడుతున్న కొయ్యపాటుఫారం మీదికి వాసిలీ ఎక్కాడు.

---

* 1900 వి. ఐ. లెనిన్ స్థాపించిన ప్రప్రథమ అఖిల రష్యా చట్టవిరుద్ధ మార్క్సిస్టు వార్తాపత్రిక ‘ఇస్కా’) ప్రధానాశయం.

కారల్ సూటు కేసులను దగ్గరలో ఉన్న బోగీలో పెట్టాడు. వాసిలీ గబగబా బోగీ లోపలికి వెళ్ళాడు. ప్లాటుఫారంమీద పోలీసు ఒకడూ లేడు. రైల్వేపనివాళ్లు మాత్రం ఉన్నారు. డోరెన్ దృష్టి ఒక లావుపాటి పొట్టిమనిషిమీద పడింది. అతను ముతక కోటు వేసుకున్నాడు. విద్యామంత్రిత్వ శాఖాధికారులు పెట్టుకునే టోపీ లాంటి టోపీ పెట్టుకున్నాడు. అతని పాదాలు, నోరు బహు పెద్దవి. వాలుమీసం, ఉబ్బెత్తు ముక్కు. కాని వైఖరి అసాధారణంగా లేదు. అతనికళ్ళు ఎలుక కళ్ళలాగా బోగీబోగీనీ ఎలా పరీక్షగా చూస్తున్నాయో డోరెన్ కనిపెట్టాడు. కారల్ బోగీ మెట్లమీద నుంచి కిందికిదూకి, పెట్టెల బరువుకు నెప్పి పుట్టాయేమో బుజాలు తోముకుంటూ డోరెన్ దగ్గరికి వెళ్ళాడు.

“కుక్క పసిగట్టింది.” అన్నాడు డోరెన్ ఆ అధికారివంక తల ఊపుతూ. కారల్ కూడా తల ఊపాడు.

ఆ అధికారి పోలీసు గూఢచారి. ఏమీ సందేహం లేదు. కామ్రేడ్ వాసిలీ బోగీదిగి వస్తాడేమోనని కనిపెట్టి చూసాడు. రాలేదు. మెల్లిగా బోగీ మెట్లదగ్గరికి చేరుకుని కడ్డీ పట్టుకున్నాడు.

“కామ్రేడ్ వాసిలీని హెచ్చరించాలి.” అన్నాడు డోరెన్ రహస్యంగా. “దిగివచ్చేస్తేనే మంచిది. యీ వెధవ యిక్కడేమీ చెయ్యలేడుగాని రైల్వో...”

గంటకొట్టారు, గార్డు ఈలవేసాడు. కస్టింగు చప్పిడీ, బఫర్ల చప్పిడీ అయింది. ఆ పోలీసు ఏజంటు కడ్డీపుచ్చుకుని వేలాడు తున్నాడు. రైలు కదిలింది. బోగీలోకి వెళ్ళాలని అతనికి ఆదుర్దాగా ఉన్నట్టు లేదు. రైలు మెల్లిగా కదులుతూంటే ఎవరన్నా కిందకి దూకుతారేమోనని కనిపెట్టి చూసాడు. కాని ఎవరూ దూకలేదు. రైలు ఒక్కసారిగా ముందుకు కుదుపిచ్చి వడివడిగా సాగిపోయింది. బోగీల పొడవునా చల్లటి గాలి దూసుకుపోతోంది. పోలీసు గూఢచారి బుజాలతో బోగీతలుపు తోసి లోపలికి వెళ్ళాడు.

రైలు కదలి వెళ్ళిపోతూంటే కారల్, డోరెన్ చూస్తూ నిలబడ్డారు. ఆ దేశాలను సరిగా నిర్వర్తించలేక పోయామేనని విచార పడ్డారు. వాసిలీని సురక్షితంగా రైలు ఎక్కించి రమ్మని ఆ దేశం వచ్చింది. ఆయన చాలా ముఖ్యమయిన మనిషి. కూడా ఉన్న సూటు కేసులనిండా సాహిత్యం ఉంది. మోయలేని బరువు!

టిక్కెట్లు రెండూ కొనడం, రైలు ఎక్కించడం అంతా సవ్యంగానే జరిగిపోయింది. ఈ గూఢచారి ఎక్కడనించి దాపరించాడు! ఏమయినా వాసిలీని హెచ్చరించి ఉండవలసింది.

కాని కామ్రేడ్ వాసిలీ వాళ్ళ హెచ్చరికతో నిమిత్తం లేకుండానే గూఢచారిని ఎపుడో పసిగట్టేసాడు. రైలు ఎక్కక ముందే గూఢచారి స్టేషనులోనుంచి చల్లగా రావడం చూసాడు. వాసిలీ నడవలో నిరీక్షిస్తూ నిలుచుని గూఢచారి రైలు ఎక్కిన తరవాత కారల్ సూటు కేసులు పెట్టిన పెట్టెలోకి వెళ్ళాడు. బోగ్గి అంతటిలాగానే ఈ పెట్టెనిండా బడిపిల్లలు ఉన్నారు. వాసిలీ ఒక నిమిషం ఆలోచించాడు. ఎందుకు? అవును. నిన్న జనవరి ఆరవ తేదీ. ఉగాది శలవుల ఆఖరిరోజు. అందుకనే ఇవాళ పిల్లలంతా పట్నం బయలుదేరారు.

రైలు స్టేషను దాటగానే మంచు గప్పిన జనపథం కనిపించింది. విద్యార్థులు కిటికీ దగ్గర గుంపుగా చేరి చూస్తున్నారు. వాసిలీ ద్వారంలో అడుగు పెట్టగానే అందరూ అతనికేసి తిరిగి ఏక కంఠంతో, “ఖాళీలేదు” అని అరిచారు.

అయినా వాసిలీ లోపలికి చొచ్చుకుపోయాడు. ఆ తరవాత నడవలోనుంచి చాలామంది విద్యార్థులు వచ్చి పడ్డారు.

“ఖాళీలేదని చెప్పలా?” అంటూ ఒక విద్యార్థి వాసిలీ కోటుచెయ్యి పట్టుకుని లాగాలని ఉద్దేశించినట్టు చేయిచాచి అరిచాడు. ఆ విద్యార్థి మాంచి చురుకయినవాడు. రాగిజుట్టు.

“పరవాలేదు” అంటూ మంచిగా వాసిలీ తల పంకించాడు. కాలి బొటనవేళ్ళమీద నిలబడి సామాను అరలోని తన సూటు కేసులు లోపలకు నెట్టాడు. “సీటు ఆక్రమించుకోను.”

ఈ మాటలకు విద్యార్థులలో ఆసక్తి రేకెత్తింది. “యెలా?” అన్నారు.

“యెలానా? యిలా?” అన్నాడు వాసిలీ నవ్వుతూ. “అదీ నా రహస్యం. కూర్చుంటా...”

మురికిగా, గట్టిగా, నల్లగాడన్న సీటులో వాసిలీ కూర్చుని కాళ్ళు పారజాపాడు.

హఠాత్తుగా - నేను ఒకమాట అంటాను. చప్పట్లు కొడతాను...” అని చప్పట్లు కొట్టాడు.

“...హఠాత్తుగా నేను మాయమయిపోతాను.”

“నాకు తెలుసు, తెలుసు. నువ్వు గారడీవాడివి,” అన్నాడు రాగిజుట్టు పిల్లవాడు సంతోషంతో. “యింకా నీకు మాయమంత్రాలు చాలా తెలిసివుంటాయి.”

“అవును, తెలుసు. ఉదాహరణకి మీమీ మనసుల్లో యేంవుందో యిట్టే చెప్పవచ్చుగలను.”

ఇలాఅని వాసిలీ, రాగిజుట్టు కుర్రవాడి వైపుకు వీపుపెట్టి నిలుచున్న ఒక బక్కపలచని పిల్లవాడిమీద దృష్టి నిగిడించాడు. ఆ కుర్రవాడిది మెత్తని జుట్టు.

“ఇప్పుడు నువ్వు ఆలోచిస్తున్న విషయానికి సిగ్గుపడడం లేదా? నిజం చెప్పాలంటే...”

ఆ కుర్రవాడి మొహం కందగడ్డ అయిపోయింది. నడవలో నుంచి ఇంకా కొంతమంది విద్యార్థులు పెట్టెలోకి చక్కావచ్చారు.

“యేమిటి?” అని రాగిజుట్టు కుర్రవాడు ఆదుర్దాగా అడిగాడు.

“చెప్పద్దు బాబూ, చెప్పద్దు” అని మెత్తటిజుట్టు కుర్రవాడు బతిమాలుకున్నాడు. బతిమాలుకుంటున్నట్లు చేయి గుండెలమీద వేసుకున్నాడు. ఆ కుర్రవాడి పని కన్నీళ్ళపర్యంత మయింది. వాసిలీ చెప్పనులే అన్నట్లు తల ఊపాడు.

“నీకు చెప్పించుకోవాలని లేకపోతే చెప్పనే చెప్పను. యింకొకరి సంగతి చూద్దాం.”

వాసిలీ చుట్టూ చూసాడు. కాని పిల్లవాళ్ళందరూ మొహాలు చాపేసుకుంటూ దూరంగా వెళ్ళారు. ఒక్క రాగిజుట్టు కుర్రవాడుమాత్రం కదలలేదు.

“ఓ-నువు అద్భుతమయిన వాడివి” అన్నాడు మహాత్మా హంత్తో.

వాసిలీకి స్టేషనులో కనిపించిన ఆ లావుపాటి మనిషి, తేలికగా అడుగులు వేసుకుంటూ తెరుచుకుని ఉన్న తలుపు పక్కగా వెళ్ళాడు. రాగిజుట్టు కుర్రవాడు అతనిని కళ్ళతో అనుసరిస్తూ, “యెవరో పూహించగలవా?” అన్నాడు.

“ఓ-అదేమంత కష్టం!” అని వాసిలీ బుజాలు ఎగర వేసాడు నిర్లక్ష్యంగా. గుమ్మంలో నుంచుని చూసాడు. ఆ లావు పాటి మనిషి పాయిఖానా గుమ్మంలో ఆగాడు.

“స్కూలు యినస్పెక్టరు!”

ఈ ముక్కలు వాసిలీ బిగ్గరగా అన్నాడు. ఆ కొత్తమనిషి బుజాలు కుదించుకోవడం కుర్రవాళ్ళ కంటపడింది.

“యినస్పెక్టరు” అని రాగిజుట్టు కుర్రవాడు రహస్యంగా చెప్పాడు పెట్టెవెనకకు వస్తూ. అతని కనుపాపలు పెద్దవి అయ్యాయి. నల్ల బడ్డాయి. దగ్గరలో వున్న పిల్లవాళ్ళకేసి చూసాడు. వారందరి మొహాలలోనూ అదేభయం, అదేకోపం వాసిలీకి గోచరించింది.

ఇంకో విద్యార్థి

వాసిలీ తిరిగి తనసీటులో వచ్చి కూర్చున్నాడు. ఈ తడవ ఎవరూ 'ఖాళీలేదు' అని గొడవచేయలేదు.

“చూచారా?” అని రాగిజుట్టు కుర్రవాడు తనస్నేహితుల కేసి చూస్తూ అడిగాడు. “చూచారా, అతను నిజంగా వణికి పోయాడు. అంటే వప్పుకున్నట్టే!”

“అవునవును” అని తక్కిన విద్యార్థులు అతని మాటలను రూఢిపరిచారు.

వాసిలీ తనలో తాను నవ్వుకున్నాడు. తానేమి చేస్తున్నదీ అతనికి తెలుసు. కాని అందులో తప్పేమిటో తెలియనివాడిలాగా కావాలని అమాయకపు చూపు పెట్టేడు.

“యేమిటా హడావిడంతా? ఆయన యినస్పెక్టరయితేనేం? ‘వప్పుకున్నట్టే’ అన్నా వేమిటి? యినస్పెక్టరు కావడంకూడా ఒక నేరమా యేం?”

“అవునవును” అని రాగిజుట్టువిద్యార్థి అరిచాడు కోపంతో, చుట్టూవున్న విద్యార్థులూకూడా అతనిని బలపరిచారు.

“అవును, నేరమే. మీరెప్పుడూ స్కూల్లో చదివినట్టులేదు: లేకపోతే యిలా అడిగేవారు కాదు.”

“యినస్పెక్టరు మాస్టరుకంటే కూడా కనాకష్టం!”

“హెడ్డుమాస్టరు కంటేకూడా కనాకష్టం. యెప్పుడోగాని హెడ్డుమాస్టరు గదివిడిచి బయటికిరాడు, యిక యినస్పెక్టరో ప్రతి విషయంలోనూ తల దూరుస్తుంటాడు.”

“యెలాంటి హెడ్డుమాస్తరు అనేదానిమీద అంతా ఆధార పడి వుంది.” అని గుండ్రటిమొహం, గులాబీరంగు చెక్కి-శ్శవిద్యార్థి ఒకడు అన్నాడు. “కాని హెడ్డుమాస్తరు శాశ్వతంగా...”

“యేయ్ కుర్రాళ్లు!” అంటూ రాగిజుట్టుకుర్రవాడు అందరినీ నిశ్శబ్దంగా ఉండమని కోరాడు.

“మనం యేదోవకటి ఆలోచించాలి. యినస్పెక్టరు మన చేతుల్లో యెలాగో చిక్కాడా, యేదో వొకఆట ఆడించాలి. తప్పదు.”

“ఒకటేమిటి రెండు” అన్నాడు వాసిలీ ముభావంగా. “ముంధు మీరు, ఆతరువాత నేను. నేనపుడే ఒకఆట ఆలోచించి వుంటా.”

“అయితే కానీండి” అని రాగిజుట్టు కుర్రవాడు అర్థించాడు. “మీఆట బలే పసందుగా వుంటుంది. అయితే అదిమీరే యెందుకు ఆడించాలి? ఆయన యినస్పెక్టరయితే మీదేంపోయింది. మీరెన్నడూ స్కూలుకు వెళ్ళిన పాపాన పోలేదుగా!”

“అదేమిటి? స్కూలుకు వెళ్ళక పోవడమేమిటి? వెళ్ళాను”
“అంటూ వాసిలీ ఈలవేశాడు.” బట్టి పడుతుండగా మీరు చూడాల్సింది. బైబిలు, గ్రీకు, లాటిను, యింకా...”

“ద్వితీయా విభక్తి సూత్రాలు...” అనిఎవరో వెనకనుంచి అందుకున్నారు.

“వాసిలీ వెంటనే,

ఆంటా, అపాడ్, యాడ్, యాడ్వర్సమ్,

సర్కం, సర్కా, సిట్రా, సిస్,

ఎర్గ, కాంట్రా, ఇంటర్, ఎక్స్ట్రా,

ఇన్ఫ్రా, ఇన్ట్రా, జక్స్టా, ఆబ్...”

అని చదివి నిట్టూర్చాడు. ఆ బడిపిల్లలు నోరుమెదపకుండా మెచ్చుకుంటూ వినసాగారు.

సన్నటి మురికి కోటు తొడుగుకుని ద్వారంలో నిలబడి టికెట్లు కత్తిరిస్తున్నాడు.

“విల్నియన్ ... విల్నియన్ ... విల్నియన్ ”

.....

.....

టికెట్టు ఇనస్పెక్టరు బోగీలోనుంచి వెళ్ళిపోగానే, రాగిజుట్టు కుర్రవాడు తిరిగివచ్చాడు. మొహం పాలిపోయి ఉంది. గాబరా పడుతున్నాడు, చుట్టూ ఉన్న పిల్లలను దూరంగా వెళ్ళమని పైగ చేసి మెల్లిగా వాసిలీ చెవిలో, “వాడొకచోటుకంటూ వెళ్ళడం లేదు.” అని చెప్పాడు.

“యేమిటి అంటున్నావ్ ?” అని వాసిలీ ఆశ్చర్యపోతూ అడిగాడు.

“రైలు”

“రైలయితే వెళుతుందిగాని వాడుమాత్రం యెక్కడికీ వెళ్ళడంలేదు. అంటే అది వెళ్ళడానికినిది లెక్కకాదు.” అన్నాడాకుర్రవాడు బిగ్గరగా, తనమాటను వాసిలీ వెంటనే అర్థంచేసుకోలేదనే కోపంతో.

“టికెట్టు లేకుండానే బైరాయించాడు. టికెట్టు యినస్పెక్టరికి పుస్తకం...”

వాసిలీ ఆ కుర్రవాడిని చేతితో వారించాడు.

“చిన్న పుస్తకం, యెర్రబైండూ అదీ - అందులో ఫోటో, ముద్ర...”

ఆ కుర్రవాడి నేత్రాలలో అపరిమితమయిన గౌరవభావం ద్యోతకమయింది.

“కళ్ళతో చూడకుండానే మీరు సరిగా వ్రాపించారు.”

వాసిలీ నవ్వి ఆ కుర్రవాడి భుజంమీద చేయి వేసాడు.

“యెక్కడికీ టికెట్టు కొనలేదన్నమాట! అవును. టికెట్టు లేకపోతే వెళుతున్నట్టు లెళ్ళికాదు. నీభావం వెంటనే అందుకోలేక పోయినందుకు విచార పడుతున్నాను. మనలో విల్నియన్ వస్తున్నాడు. వాడి రహస్యంకూడా మీకు చెప్పబోతున్నా.”

“మీరు...మీరుకూడా విల్నియన్ వెళుతున్నారా?”

“ఆఁ-

“సర్కసుకేనా?” అని ఒక పిల్లవాడు ముందుకు దారిచేసుకుని. తోసుకువస్తూ కీచుగొంతుతో అడిగాడు. ఇందాక ద్వితీయా విభక్తి సూత్రాలన్న కుర్రవాడితడే.

“నోరుముయ్, తెలివితక్కువ దద్దమ్మా!” అని రాగిజుట్టు కుర్రవాడు కోపంతో మొహం ముడుచుకున్నాడు.

వాసిలీవంక ఓరచూపుచూసాడు. ఎందుకో ఒకందుకు వాసిలీకి కోపం రాకమానదని అతని ఊహ. కాని వాసిలీకి కోపం వచ్చినట్టులేదు. ఆ కుర్రవాడి బుజంమీద చేతితో తట్టాడు.

“మీ యుద్ధసమితిని సమావేశ పర్చు. విల్నియన్ చేరుకోవడానికి ఆటేసేపు పట్టదు. అక్కడికి చేరుకునేలోగా యేదో ఒకటి ఆలోచించి వుంచాలి. యీ లోపున మీరు యినస్పెక్టర్లమీద యెలా యుద్ధం చెయ్యతలపెడతారో వింటూంటాను.”

యధార్థసాహసకృత్యం

“అలాఅయితే వినండి” అంటూ ప్రారంభించాడు రాగి జుట్టు కుర్రవాడు ఆలోచనా పూర్వకంగా. “మేము యినస్పెక్టరు మీద, హెడ్డుమాస్టరుమీద, మాస్టర్లమీద, ప్రతిరోజూ, ప్రతి క్షణమూ యుద్ధం చేస్తూనే వున్నాం. మీరు స్కూలుకు వెళ్లే వుంటే యదంతా మీకు స్వయంగా తెలిసే వుండవలసింది, యే స్కూలులో నయినా యింతే.”

“యేమిటి ప్రయోజనం?” అన్నాడు సాగసు. జుత్తు గల ఇంకో కుర్రవాడు. “యేం జేసినా యేమీ మార్పంటూ జరగదు.”

“మీరేం చేసారేం?” అని వాసిలీ అడిగాడు.

“ఒకటేమిటి, అనేకం!” అన్నారు పిల్లలు.

“మిమ్మల్ని గురించి, మీరుచదువుకునే రోజుల్లోని ముచ్చట్ల గురించి వినాలని వుంది.”

“నన్ను గురించా?” అన్నాడు వాసిలీ ఒకనిమిషం ఆలోచనా పూర్వకంగా చూస్తూ. “నాదేంవుంది?”

“ఎందుచేత?” అని జవాబుకోసం నిరీక్షిస్తూ పిల్లలు అతనికేసి చూశారు.

“ఎందుచేత నంటే నేను మా మాస్టర్లతో వేరేవిధంగా పోరాడాను. సహజంగా మీరు యెదుర్కుంటున్న చిక్కులనే నేనూ యెదుర్కొన్నాను. కొన్ని మినహాయింపులు: కాని అట్టే

వుండవు. ” అంటూ వాసిలీ మందహాసం చేసాడు. “సరే, నేను దీర్ఘంగా ఆలోచించేవాడిని పరిస్థితులు యిలాయెందుకువున్నాయా అని.”

ఆ పిల్లలంతా వాసిలీ చుట్టూ చేరి దగ్గర దగ్గరగా నుంచు న్నారు.

“యెందుకు వున్నాయి ? ” అని ఒకకుర్రవాడు వినిపించి వినిపించని స్వరంలో అడిగాడు.

“యెందుచేతనంటే, మన జీవితాలే అలా తయారయాయి. రైతులు యెలా జీవిస్తున్నారో, భూస్వాములు, వర్తకులు వాళ్ళని యెలా బానిసల్ని చేస్తేస్తున్నారో యెప్పుడయినా చదివారా లేకపోతే విననన్నా వినారా ? కార్మికులు మిల్లు యజమానులకోసం యెలా బండచాకిరీ చేస్తున్నారో మీకు తెలుసా ? నేను నివసించిన వీధిలో తోళ్ళు శుభ్రంచేసే ఫ్యాక్టరీ వుండేది. నాచిన్నప్పుడు అనేకమంది కార్మికులు అకలితో మలమలమాడడం నేను యెరుగున్నా. వాళ్లకి యెప్పుడూ రోగాలే, చేతులనిండా పుండ్లే! యెందుకో తెలుసా ? తేమలో, సున్నంలో రోజుకు పదహారుగంటలు పనిచేసేవారు. అటువంటి పనిచేసేవాళ్లు చేతులకి రబ్బరుతొడుగులు వేసుకోవాలి. కాని ఆఫ్యాక్టరీయజమాని వాళ్ళకి యెన్నడూ తొడుగులు కొని యిచ్చిన పాపానపోలేదు. వాటిఖరీదు యెక్కువ-జతమూడురూబుళ్లు. ఆ యజమాని దృష్టిలో మనిషిప్రాణానికి ఆమాత్రం విలువకూడా లేదు. వాడిదేం పోయింది? యిక కార్మికులు-వాళ్ల సంపాదన రోజుకి ముప్పయి నలభయి కోవెక్కులకు మించదు. అందుచేత స్వయంగా చేతి తొడుగులు కొనుక్కోలేరు. పైగా ప్రతివాడికీ పెళ్ళాం పిల్లలూ వుంటారుగా !”

వాసిలీ ఒక నిమిషం ఆగాడు.. పెట్టెలంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. చక్రాలుమాత్రం రణగొణ ధ్వని చేస్తున్నాయి.

“యీ పరిస్థితులు ఒకతోళ్ళ కార్మికులకే కాదు. అందరు కార్మికులకూనూ, నేను కొంతమంది కార్మికుల్ని చూసా. యిరవయి

యేళ్ళు వచ్చేసరికి వక్త పన్నూ లేకుండా పూడిపోయాయి. చర్మాన్నీ యెముకల్ని తినేసి ఆవిరిలో పనిచేస్తే మరేమవుతుంది ? నీసపుపొడి మూలంగా పూపిరితిత్తులు విషమయం అయిపోయిన ప్రెస్సు కార్మికులని చూసా. దగ్గితే రక్తం పడేది. క్లుప్తంలో చెప్పాలంటే నేను చూసినవాటి ముందు మీకు స్కూల్లో జరుగుతున్నది ఒక లెఖ్ఖా జమా ? కాని స్కూల్లో, ప్యాక్టరీలలో, గ్రామాలలో జరుగుతున్న దానికంతకీ మూలకారణం ఒకేఒక దుర్మార్గం !”

“యేమిటా దుర్మార్గం ?” అని అడిగాడు రాగిజుట్టు కుర్రవాడు బెల్టులోకి లోతుగా చేతులు పోనిచ్చుకుంటూ.

“అన్యాయం, అసమానత్వం. భాగ్యవంతులు ప్రపంచాన్ని పాలిస్తూ తక్కినవాళ్ళ చేత పూడిగం చేయించుకుంటున్నారు. భాగ్యవంతులకి అనుకూలించే విధంగా జీవితం తీర్చి దిద్దబడుతోంది. భాగ్యవంతుడు కాని ప్రతివాడి నెత్తిమీదా భాగ్యవంతుడికోసం పనిచేసే వాడెవడో ఒకడు వుంటూనే వుంటాడు ప్యాక్టరీలలో, గ్రామాలలో యెక్కడబడితే అక్కడ యిదే తంతు !”

“నిజం, నిజం” అంటూ రాగిజుట్టు కుర్రవాడు బెల్టులో నుంచి చేతులు బయటికి తీసుకుని ఉద్రేకంతో ఊపసాగాడు. “మా క్లాసులో ఒక కుర్రవాడు వుండేవాడు. వాడిపేరు మలఫయేవ్. వాళ్ళ నాన్నకి ఒక ప్యాక్టరీ వుండేది. యింకేం అందరికంటే యెక్కువ మార్కులు వాడివే ! యిప్పుడు సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్ లో తండ్రెదగ్గరే వుంటున్నాడు.”

“క్లాసులో పిల్లలందరినీ శిక్షించినా వాడినిమాత్రం శిక్షించే వారుకాదు. ‘మలఫయేవ్ యిటువంటి ఛండాలపు పని చెయ్యగలడనుకోను’ అని మాస్టరు యెప్పుడూ అంటూండేవారు.”

“ఆగు !” అని రాగిజుట్టు కుర్రవాడు అడ్డంవచ్చి “మిమ్మల్ని ఒక విషయం అడగ దలిచాను. యిదంతా మీరు స్వయంగా చూసారా, లేకపోతే యెవరన్నా మీకు విప్పి చెప్పారా ?” అని వాసిలీ ప్రశ్నించాడు.

“లేదు.” వాసిలీ సున్నితంగా నవ్వి, “నేను స్వయంగా అయితే చూడలేదుగాని : ఒక పుస్తకంలో చదివాను. చెర్నిషె వస్కి * రచించిన ‘ఏం చేయాలి?’ అనేది. నిజాయితీగా బతకడం యెలాగో అందులో వ్రాసివుంది.” అన్నాడు.

“యేం చేయాలి?” రాగిజుట్టు కుర్రవాడు అందుకున్నాడు. అక్కడ గుమిగూడిన పిల్లలంతా ఒకరితో ఒకరు మెల్లిగా అన్నారు :

ఏం చేయాలి?

“సరే ఆ పుస్తకం నేనూ, నా ప్రాణస్నేహితు డొకడూ కలిసి చదివాం. ఆ తరవాత యింకా చాలా పుస్తకాలు చదివాం గాని అన్నిటిలోకీ చెర్నిషె వస్కిదే వుత్తమం అనిపించింది. ఆ పుస్తకంలో యెలా నిజాయితీగా జీవించాలని వ్రాసివుందో అలానే జీవితం గడపాలని మేమిద్దరం నిశ్చయించుకున్నాం. అప్పుడు మేం చదువుతున్నది యేడోఫారం...”

“మీరేం జేసారు?” అని రాగిజుట్టు కుర్రవాడు అరిచాడు. ఉద్రేకం పెరిగిపోతోంది.

వాసిలీ వెంటనే జవాబు చెప్పలేదు. “మేం... స్కూలుకు వెళ్ళడం మానుకున్నాం.”

పిల్లలు వణికిపోయారు.

“మా నెయ్యాలనే మానేసారా?”

రాగిజుట్టు కుర్రవాడి పెదవులు వణకడం మొదలుపెట్టాయి. “చదువుకోకపోతే యెట్లా?” అని నెమ్మదిగా అడిగాడు.

---

* నికోలాయ్ చెర్నిషె వస్కి: గొప్ప రష్యన్ రివల్యూషనరీ డెమా క్రాట్, భౌతిక తత్వవేత్త. విమర్శకుడు, రచయిత.

“అవును, చదువుకోకపోతే యెట్లా? కాని అప్పటినుంచీ నేను స్వయంగానే చదువుకున్నాను. స్కూల్లో చెప్పేదంతా వట్టి చెత్త! మీకు తెలుసుగా!”

“స్కూలుచదువు పూర్తి కాకపోతే యూనివర్సిటీలో చేర్చుకోరుగా!” పిల్లలందరూ తలలు ఊపారు:

“కాని, స్కూలుకు వెళ్ళడం మానేయమని మీకు నేనేం సలహా ఇవ్వడంలేదు.” అంటూ వాసిలీ మందహాసం చేసాడు. “నా విషయం మాత్రమే చెబుతున్నాను. నేనూ నా స్నేహితుడూ ప్రజాసేవ చెయ్యాలని నిశ్చయించుకున్నాం.”

“చదువు మానేయడం మంచిదికాదు.” అని గొణిగాడు సాగసుజుట్టు కుర్రవాడు. “సరే, స్కూలు మానేసారు. బాగానే వుంది. మరి ఇప్పుడేం చేస్తున్నట్లు? గారడీయా?”

“అవును. గారడీ చేస్తున్నా” అని అంగీకరించాడు వాసిలీ. కాని ఒకరూ మందహాసం చేయలేదు.

“విల్నియస్” అని కేక బిగ్గరగా వినిపించింది. బడిపిల్లలంతా బెదిరిపోయిన పిచ్చుకల్లాగా చెల్లాచెదరయినారు. సామాను సర్దుకోవాలిగా.

“బోలెడంత వ్యవధివుంది” అని రాగిజుట్టు కుర్రవాడు అరిచాడు. “కాకపోయినా సిగ్గులుకోసం ఆగిపోవలసి వస్తుంది.”

మామూలుగా ప్రయాణం ఆఖరుకాబోయే ముందుండే గడబిడతో బోగీలంతా కళకళలాడుతోంది. విద్యార్థులు కోట్లు తొడుక్కున్నారు. చేతితొడుగులు వేసుకున్నారు. పరుపులు, తలగడాలు చుట్టచుట్టి బిచాణాకట్టారు. పక్కపెట్టెలో ఆదుర్దాగా పదోతడవ సామాను లెక్కబెడుతూ ఉక్కిరిబిక్కిరవుతున్న ఒక ముసలమ్మ గొంతు వినిపించింది.

“... తొమ్మిది ... పది ... పదకొండు ... పన్నెండోది యేదీ? యేదీ? వకటి కనిపించడంలేదు. ఆరిదేవుడా, యేమయిపోయిందో?”

“తప్పకుండా పొరబడివుంటావు. యింతమంది చూస్తూండగా యెలా మాయ మవుతుంది ? యింకా యెవరూ దిగిపోలేదు.” అని ఒక మగగొంతు జవాబుగా పలికింది.

ఆమె నిట్టూర్చి తిరిగి లెక్కపెట్టడం ప్రారంభించింది.
“...తొమ్మిది... పది”

వాసిలీ సూటుకేసులు కిందకిదించాడు. పిల్లలు అతనిని కనిపెట్టి చూస్తున్నారు. ఆ కొత్త సూటుకేసులు కంటపడేసరికి వాసిలీ ఒక ఆట ఆడిస్తాననడం సొగసు జుట్టు కుర్రవాడికి జ్ఞాపకం వచ్చి ఉంటుంది.

సూటుకేసులలో ఒకదానిని వేలితో తోసాడు. కదలలేదు. ఇంకా గట్టిగా తోసాడు. ఊహ:- ఈతడవా కదలలేదు. అయితే ఆ పొడుగాటి మనిషి వాటిని తేలిగ్గా దించేసాడు ! అంతబలం వున్నవాడిలా కన్పించడంలేదే ! పట్టుకోవడంలో యేదో వదుపు అతనికి తెలుసునేమో ? అలాఅయితే...

“మీరు ఒక ఆట ఆడిస్తామన్నారు...” అన్నాడు ఆ కుర్రవాడు. పూర్తికాని ఆలోచనలు మాట్లాడే ధైర్యాన్ని కలిగించాయి.

“ఒక నిమిషం ఆగండిమరి” అంటూ తల పంకించి వాసిలీ సూటుకేసులు పైకెత్తాడు.

“ఓహో ! ఆట ఆడించబోతున్నారు చూడండి.” అని సొగసుజుట్టు కుర్రవాడు కేకపెట్టాడు.

పిల్లలు గుంపుగా బోగీలోనుంచి దిగి వాసిలీ వెంటబడ్డారు. ఇనస్పెక్టరు తలమీది టోపీ సవరించుకుని భారంగా అడుగులు వేసుకుంటూ వారికి రెండడుగులు ముందు నడుస్తున్నాడు. ప్లాటుఫారంమీద నాలుగడుగులువేసి ఆగి వాసిలీని, విద్యార్థులను ముందుకు సాగిపోనిచ్చి వారివెనకనే నడవ సాగాడు.

“స్టేషనుబయటికి వెళ్ళేదారి యెడంచేతివేపున వుంది.”
అన్నాడు రాగిజుట్టు కుర్రవాడు.

కాని వాసిలీ రైలువెంబడే నడవసాగాడు. పిల్లలు గుంపులు
గుంపులుగా అతని వెంటబడ్డారు. ఇనస్పెక్టరుకూడా తాపీగా వారి
వెనకాలే నడిచివెళ్ళాడు.

వాసిలీ నలువైపులాచూసాడు.

“యినస్పెక్టర్ని ఒక ఆట ఆడించాలని చూస్తున్నారా ?”
అని రాగిజుట్టుకుర్రవాడు మెల్లిగా అడిగాడు.

“అవును” అని సంతోషంతో జవాబిచ్చాడు వాసిలీ.
“మనమంతా కలిసి వాడిని ఆశ్చర్యంలో ముంచేత్తబోతున్నాం.
మీరంతా అతనికేసి తేరిపారజూడండి.”

కుర్రవాళ్ళు వెనకకుతిరిగారు. ధైర్యంగా పదిహేనుజతల
కళ్ళు మీద వాలేటప్పటికి కంగారుపడి, ఇనస్పెక్టరు దృష్టి వారి
నుంచి మరల్చి నిలబడిపోయాడు.

నిలబడిపోయాడు ! అంతకుమించి మరేం జరగలేదు. నిమిషం
క్రితం పరిస్థితి ఎలాఉందో ఇప్పుడూ అలానేఉంది. కూలీలు సామాను
ఎత్తుకొని అటూఇటూ తొందర తొందరగా పరుగెత్తుతున్నారు.
రైలు దిగిన వారిని, వారికోసం వచ్చినవారు ముద్దిడుకుంటున్నారు.
ఒక జేబుదొంగను చెవులు పట్టుకొని పోలీసులు స్టేషనుకు ఈడ్చుకు
పోతున్నారు. ఎర్రఅంచు ఓవరుకోటు వేసుకున్న ఒక కుంటి సేనా
నికి పై నికులు పై నిక చందనం సమర్పిస్తున్నారు.

మరేమీ జరగలేదు ! అంతా యధాప్రకారంగానే ఉంది.
ఇనస్పెక్టరుకు గాని తదితరులకుగాని మరేమీ జరగలేదు !

రాగిజుట్టు కుర్రవాడు కోపంతో వెనకకు తిరిగిచూసి ఆశ్చ
ర్యంతో నేలకు అంటుకుపోయాడు. సూటుకేసులతోటి ఆ పొడు
గాటి ప్రయాణికుడు మాయమయి చక్కాబోయాడు.

“యెక్కడికి ?”

ఆ కుర్రవాళ్ళంతా గబగబా వెదికారు. జాడ ఏమాత్రం తెలియలేదు. మనిషి ఎక్కడా కనిపించలేదు. ప్లాటుఫారం చాలా పొడుగు. దానివెంట నడుస్తున్నా - పరుగెత్తుతున్నా తేలికగా గుర్తు పట్టవచ్చు. ఆ సూటుకేసులు పట్టుకొని రైలుకింద దాక్కోవడం దొంగలకు మాత్రమే చేత నవుతుంది. తిరిగి రైలుఎక్కి ఉండడు. ఇంతకీ వ్యవధి ఏదీ? ఒకటి రెండు సెకండులు అయిందేమో. మాహ అయితే ఒక నిమిషం అయిఉంటుంది. కనిపించకుండాపోయి బోగీ మెట్లమీద ప్రయాణీకులు గుంపులుగా చేరారు. దిగేవారు దిగుతున్నారు, ఎక్కేవారు ఎక్కుతున్నారు. అంతేకాదు, అతని దగ్గర టికెట్టు లేదు, టికెట్టు టికెట్టు కలెక్టర్ కి ఇస్తూండగా అంతా చూసారు. ఆ టికెట్టు విల్నియన్ వరకే. అంతా చూసారు. మరి టికెట్టు లేకుండా ప్రయాణం చేయడం ఎట్లా?

“వెదుకుదాంపదండి.” అని రాగిజుట్టు కుర్రవాడు బిగ్గరగా అరిచాడు.

పిల్లలు ప్లాటుఫారం అంతటా వెదికారు. కొంతమంది జుట్టుగా టికెట్టు ఆఫీసు దగ్గరికి వెళ్ళారు. కొందరు హోటల్లో చూడడానికి వెళ్ళారు. మరికొందరు రైలువెంటే పరుగెత్తుతూ బోగీల కింద చూసారు.

కొన్ని నిమిషాల తరువాత తిరిగి వచ్చి రాగిజుట్టు కుర్రవాడి చుట్టు మూగారు.

“యెక్కడా కనిపించలేదు.”

“మహా చురుకయినమనిషి ! ఒక సెకండు అట్లు తిరిగిమో లేదో మాయమయి చక్కాబోయాడు.”

“చూడండి-అడిగో యినస్పెక్టరు !”

ఇనస్పెక్టరు రొప్పుతూ పిల్లల దగ్గరికి చేరుకున్నాడు. పూర్వపు గాంభీర్యం మటుమాయమయింది. టోపీ చెవిమీదికి ఒరిగింది. స్కూలు ఇనస్పెక్టరు వాలకం ఎక్కడా కనిపించడంలేదు. సరాసరి వచ్చి రాగిజుట్టు కుర్రవాడిముందు ఆగాడు.

“మీతో కూడా వున్న ఆ సూటు కేసులమనిషి యేడీ ?” అని బొంగురుగొంతుతో ప్రశ్నించాడు. స్వరం కంపించింది, స్కూలు ఇనస్పెక్టరు మాట్లాడుతున్నట్లు లేదు.

సొగసుజుట్టు కుర్రవాడు జవాబు చెప్పబోయాడు గాని రాగి జుట్టు కుర్రవాడు అతనిని వారించాడు. మొహం చిట్టించుకుని, ఒక అడుగు ముందుకు వేసి, టోపీ నొసటిమీదికి లాగుకుని బూడిదరంగు ఓవరుకోటు జేబులలో చేతులు పెట్టుకున్నాడు.

“హోటల్లో టీ తాగుతూ వున్నాడు.” అన్నాడు అకస్మాత్తుగా స్నేహితులకు కన్నుపైగ జేస్తూ.

“అంటే యింకా తాగడం పూర్తి కాలేదు, మేలిముసుగు వేసుకుని మడతహాటు పెట్టుకున్న ఒకావిడ అతనిని కలుసుకుంది.

“యేవీటేవీటీ? ముసుగు వేసుకున్న ఆడది! నువ్వు చూసావా?” అని ఇనస్పెక్టరు అడిగాడు. ఆదుర్దాగా, సంతోషంతో కళ్ళు వెలిగిపోయాయి.

“అతడిని యెక్కడ కలుసుకుంది? ఆమె నాకు కనుపించ లేదే?”

“అక్కడ నిలబడివుంది.” అంటూ రాగిజుట్టు కుర్రవాడు మొదటి తరగతి హోటలు గుమ్మం చూపించాడు.

“అప్పటి కప్పుడే ఆమెని గుర్తించాను. ముసుగు ముఖవేష్టనం లాగావుంది. అతను ఆమెదగ్గరికి వెళ్ళగానే ముసుగుపైకెత్తి చూసింది. యిద్దరూ కలిసి లోపలికి చక్కాబోయారు.”

ఇనస్పెక్టరు ఇక వినడలుచుకోలేదు. గబగబా హోటలు దగ్గరికి వెళ్ళాడు. పిల్లలు నిశ్శబ్దంగా అతనిని కనిపెట్టసాగారు. రాగి జుట్టు కుర్రవాడు అసహ్యభావంతో సొగసుజుట్టు కుర్రవాడిని భుజంతో తోసాడు.

---

* పుష్కిన్ నవలలో కథానాయకుడు

“నువు బలేవాడివి. అసలు రంగేమిటో బయటపడే
యించావు. వాడు గూఢచారి. స్పష్టంగా తెలుస్తూనేవుంది. అత
నిని పట్టుకోవాలని చూస్తున్నాడు.”

“అతను... ..డుబ్రోవస్కీ * లాంటివాడో, జారును
చంపిన వాళ్ళ లాంటివాడో అంటావా?” అని గుండ్రటిమొహం
కుర్రవాడు అడిగాడు కిందికిచూస్తూ.

“యిష్, నోరుముయ్!” అని అరిచాడు రాగిజుట్టు కుర్ర
వాడు. “అటువంటి మాటలంటే యేం జరుగుతుందో తెలుసా?”

“యిక్కడనించి వెళ్ళిపోదాం పదండి”. అంటూ సాగసు
జుట్టు కుర్రవాడు స్నేహితులను తొందరపెట్టాడు.” హోటల్లో కని
పించక పోయేసరికి వాస్యో అబద్ధం చెప్పాడని గ్రహించేస్తాడు.
యింకేముంది, మనందరినీ తీసికెళ్ళి జైల్లో కుక్కేస్తారు.”

“నువు వట్టి పిరికి వెధవ్వి! తెలివితక్కువ మొద్దువి!”
అన్నాడు వాస్యో విసుగుతో పెదవులు ముడుచుకుంటూ. “అక్కడ
వున్నాడో లేదో వాడికెలా తెలుస్తుంది. అయినా... నేను చెప్పా
నని రుజువేమిటి? ‘అతన్ని మేం చూడనేలేదు. అబద్ధాలు చెబుతు
న్నాడు’ అని అందరం అందాం. యిక్కడ పదిహేనుమందిమి
వున్నాం. మనని కాదనేవాడెవడు?”

“అవును. వాస్యో సరిగానే చెప్పాడు. రుజువేమిటి?”

“మనం వెళ్ళిపోగూడదు. ఆయన రైలులో వున్నాడనే
నా నమ్మకం. యింకెక్కడికి వెళతాడు? ఆ టోపీమనిషి మళ్ళీ
ఆయన వెంటబడతాడు: అలా జరక్కుండా మనం చూడాలి.” అని
తిరిగి ప్రారంభించాడు వాస్యో.

సాగసుజుట్టు కుర్రవాడు తల ఆడించి భయంతో స్తేషనుకేసి
చూసాడు.

---

* 36 వ పేజి చివర చూడాలి.

“మాటలకేం కోటలు దాటతాయి. వాడితో తగాదా పెట్టుకుంటావనుకోను.”

“పెట్టుకోవలసి వస్తే పెట్టుకు తీరతాను” అన్నాడు వాస్తా కాళితో నేల తన్నుతూ.

“నేనూ ఒకటి ఆడిస్తాను, వినండి.”

పిల్లలంతా అతనిచుట్టూ గుమిగూడారు. స్నేహితులకి తప్పితే ఇంకెవరికీ వినిపించదని రూఢి చేసుకుని, వాడు “బోగీలలోకి తలదూర్చి చూడడం ప్రారంభిస్తే నేను ‘దొంగ, దొంగ!’ అని అరుస్తాను. మీరంతా పరుగెత్తుకుని వచ్చి వాడిచుట్టూ మూగి గొడవ గొడవ చేసేయ్యండి. వోలోడ్వా! నాసంచి తీసుకో. అవ సరమయితే నాడబ్బు కాజేసాడంటాను.”

“నీమాట యెవరు నమ్ముతారు? పోలీసువాళ్ళ తాలూకని తెలిపే కాగితం చూపితే చూపచ్చు.”

“యీ లోపుగా రైలు కాస్తా చక్కాబోతుంది. అప్పుడే రెండోగంట కొట్టారు. అదిగో మూడోగంట! వాడికోసరం కాచు కుని వుండండి.”

కాని ఇనస్పెక్టరు జాడ ఎక్కడా కనిపించలేదు. పిల్లలు వాసిలీ పడుచుమొహం, నవ్వుమొహం, నిర్మలమయిన కళ్ళు, గడ్డం కనిపిస్తాయేమోనని మహాకాంక్షతో కదిలిపోతున్న బోగీల కిటికీల కేసి చూసారు.

కాని వాసిలీ ఎవరికీ కనిపించలేదు. సామాను అరలలో మూడోదొంగట్లో గోడకు ఆనుకుని పడుకున్నాడు. పై బల్లమీది వాళ్ళుమాత్రమే చూడగలుగుతారు. ఇక సూటుకేసులు, మాసి పోయిన చీట్లు అంటించి కిటికీకి ఆనించాడు. అంతకుముందు చీట్లు లేవు. అమాంతంగా వచ్చి అతుక్కున్నాయి! విల్నియన్ స్టేషను ప్లాటుఫారంమీద రహస్యంగా ఫోటో తీసింది వీటినేనని ఎంత సూక్ష్మదృష్టిగల ఇనస్పెక్టరయినా కనిపెట్టలేడు.

ఇప్పుడు వాసిలీకి రెండో టికెట్టు ఉపయోగపడింది. ఆ టికెట్టే గనక లేకపోతే రైలుఎక్కడం సాధ్యమయ్యేదికాదు. టికెట్లు తనిఖీ కఠినంగా అమలు జరుగుతోంది. ఇక 'తెల్లరాతి నగరం' అని అక్కడివారు సగర్వంగా చెప్పుకునే మాస్కొనగరం చేరుకునే వరకూ హాయిగా నిద్రపోవచ్చు.

గాగరాలో ఎలుగుబంటు

మాస్కోనగర ప్రాంతీయ రైళ్ళలోని ప్రయాణీకుల సంభాషణలో ఎపుడూ ఏదో ఒక ప్రత్యేకత ఉంటూనే ఉంటుంది. దేనిని గురించి మాట్లాడుకుంటున్నా, వాదించుకుంటున్నా మాటిమాటికీ గర్వంతో “మాస్కోలో మేము...” అని ఎవరో ఒకరు అనడం మామూలు.

ఎంతతీవ్రంగా వాదించుకుంటున్నా అందరూ తలలు ఊపి, చిరునవ్వులు నవ్వుకుంటూ ఇట్టే స్నేహితులయిపోతారు. అంతా మనవాళ్ళే, మన మాస్కోవాళ్ళే !

కాని అందరూ మాస్కోవాళ్ళేనా ?

అందరూ వాదనకి దిగరు. కొందరు మాట్లాడకుండా కూర్చుంటారు, ఉదాహరణకి ఆ పొడుగాటి మనిషిని చూడండి. తేటకళ్ళు చిన్నగడ్డం, పరీక్షగాచూస్తే ముక్కుమీద మచ్చ కనిపిస్తుంది. బోగీసీట్లలో దొరికిన కరప్రతాలనుగురించి వాదన తీవ్రంగా జరుగుతున్నా అతనుమాత్రం కలగజేసుకోలేదు.

అవి అచ్చుకరప్రతాలు. వాటిమీద పోలీసు అనుమతి ముద్రలేదు. అందుచేత అవి రహస్యకరప్రతాలనీ, రాజద్రోహకరమయినవనీ స్పష్టమయింది. అంతేకాదు, వాటిలో సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్ లోని ఒబుఖోవ్ మిల్లులో గత వసంత కాలంలో కార్మికులు ఎలా సమ్మెచేసారో, రాళ్ళురువ్వి పోలీసులను ఎలా తరిమివేసారో, సైన్యాలను ఎలా ప్రతిఘటించారో వర్ణింపబడింది. చివరకు సైనికులదే వైచేయిఅయి, ప్రదర్శకులను అరెస్టుచేసినా బహిరంగంగా

తలపడి జారు సైన్యాలను ఓడించ వచ్చని ఒబుఖోవ్ సమ్మె రుజువు చేసింది. ఒబుఖోవ్ కార్మికుల లాగా తమ తమ హక్కులకోసం పోరాడ వలసిందిగా కార్మికపక్షం ఆకరపత్రంలో పిలుపు ఇచ్చింది.

ఆ కరపత్రం నెత్తిమీద ఇటాలిక్ అక్షరాలలో 'ప్రపంచ కార్మికులారా! ఏకంకండి' అని ముద్రించబడి ఉంది. కింద ఈ కింది మాటలు పొందుపరచబడ్డాయి. ఇట్లు, మాస్కో-కమిటీ, రష్యన్ సోషల్ డెమోక్రటిక్ లేబరుపార్టీ.

వాదనఅంతా ఈ చివరి మాటలమీదనే జరిగింది. వాదించే వారిలో శ్రామికవర్గం అంటే ఏమిటో, సోషల్ డెమోక్రాట్ అంటే ఏమిటో ఒకరూ విశదంగా చెప్పలేకపోయారు. కాని ఆ కర పత్రం రాజద్రోహకరమయిందని మాత్రం అందరూ ఏకగ్రీవంగా అంగీకరించారు. అందుచేత చివరిమాటలలో వారికి అనుమానం రేకెత్తింది. సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్ లో కార్మికులు తిరగబడ్డారంటే పెద్ద ఆశ్చర్యమేమీలేదు. అది సాధ్యమే. కాని ఇక్కడ మాస్కోలో ఉహు- వీలులేదు. 160 చర్చలు ఉండగా సమ్మెజరగడమే ! మాస్కో నగరంలోగాని, పరిసర జవుళిమిల్లుల జిల్లాలోగాని రాజ ద్రోహపు వాసనేలేదు. మాస్కో జవుళి మిల్లులో సమ్మె జరిగిన మాట వాస్తవమేగాని అది ఎపుడో 1885 నాటిమాట. ఇది 1902 జనవరి !

“యీ కరపత్రాలు చేనేత కార్మికులకోసం అయివుంటాయి అవును. “అన్నాడొకడు.” యివాళ ఆదివారం. సరుకులు కొనుక్కునేరోజు. ప్రజలు ఒరెఖోవ్-జూవోబజారు వెళుతున్నారు. అందుకే యీ కరపత్రాలను రైలుపెట్టెలలో వేదజల్లారు.”

“యెవరు ? యెవరు వేదజల్లారు ?” ఈ ప్రశ్నకు ఎవరూ జవాబుచెప్పలేదు. శ్రామికవర్గం, సోషల్ డెమోక్రాట్ అనే పదాలకు అర్థం ఎవరికి తెలుసు ?

రైలులో వాదించుకుంటున్న జనానికి ఈ మాటలకు అర్థం తెలియకపోవడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. వారిలో చాలామంది దుకాణ

దారులు. సరుకులు కొనడానికి వెళుతున్నారు. కాని వారి సమీపంలోనే కూర్చుని మెదలకుండా వింటున్న కొంతమంది కార్మికులకు, విద్యావంతుడిలాగా కనిపించే ఆ తేటకళ్ళ వ్యక్తికి ఈ మాటలు సుపరిచితమయినవి కాకపోవడం ఆశ్చర్యకరమయిన విషయమే ! ఈ మాటలకు అర్థం ఏమిటని ఆ వ్యక్తిని అడిగాను. కాని అతను తలపంకించి ఊరుకున్నాడు. అతనికి చివరంటా వినాలని కుతూహలం లేనట్లుంది. ఒక చిన్న స్టేషను దగ్గర నల్లటి విదేశీ సూటుకేసు తీసుకుని రైలుదిగి చక్కాపోయాడు.

ఈ స్టేషనుకూడా చూడడానికి అసహ్యంగా ఉంది. కొయ్య ప్లాటుఫారం విరిగి పడిపోతుందా అనిపిస్తోంది. కాని గాలిమాత్రం అతి చల్లగా, హాయిగొలుపుతూ, చెవులు చిల్లులుపడేటట్లు మోగే గంట మోతకు ప్రతిధ్వనిస్తోంది. ఆవేళ ఆదివారం. ఇంతా అంతా సరుకులు కొనుక్కునేది ఈరోజునే.

తప్పతాగిన బట్టతల నౌకరు చేతులలో చర్చి కంచుగంట ఉదయంనుంచీ ఖింగుమని హుషారుగా మోగుతోంది. చర్చిలో వసూలయే మామూళ్ళలో తనకూ భాగం ముడుతుందనే ఆశతో గంట తెగవాయిం చేస్తున్నాడు. ప్రార్థనలు పూర్తి అయ్యాయి. పల్లెం డబ్బులతో నిండిపోయింది. ఆచర్చి బీదస్థితిలో ఉంది. పట్టణం అని పేరుకేగాని అక్కడ ఉన్నవన్నీ పూరిగుడిసెలు, వెదురు తడకలు. ఒక్కవీధికి మాత్రం కంకరరోడ్డు ఉంది. వసంత కాలంలోనూ ఆకురాలు కాలంలోనూ కూడా తక్కినవీధులలో ఎత్తు బూట్లుగానీరబ్బరుబూట్లుగాని వేసుకున్నప్పటికీ నడిచివెళ్ళడంకష్టం. అయితేనేం ఆదివారాలలో, శెలవు దినాలలో చర్చి నిండిపోతుంది. చర్చిపెద్ద పట్టుకుని తిరిగే పల్లెంలో తలోకాస్తా సమర్పించుకోవా లనే పట్టుదల చేనేత కార్మికులకు, స్త్రీ పురుషులకు ఎక్కువ. పల్లెం పుచ్చుకుని తిరిగే చర్చిపెద్ద, పెద్దవర్తకుడు. మెడలో బంగారుప్రతకం వేలాడుతోంది. అది మామూలు రోజుకాదు. అందుకే ప్రజలకి అంత పట్టుదల. ప్రార్థనలు ముగిసిన తరవాత అందరూ మిల్లు ఆవ

రణలోకి రావాలని మిల్లు యజమాని ఆజ్ఞాపించాడు. కార్మికులతో స్వయంగా మాట్లాడడానికి ఆయన స్వయంగా దయచేస్తున్నారు. చిన్న విషయమయితే ఆయన పట్టించుకునేవాడు కాదు. ఇదేదో ముఖ్యమయిన విషయమే ! రోజువారీ వ్యవహారాలు మానేజరు చూసుకుంటాడు.

ఫ్యాక్టరీ పట్టణానికి రెండు వెర్షుల * దూరంలో ఉంది. దాసులు నేరస్తులు కప్పించి కట్టిన రాతిగోడ, గోడ అవతల రాడోనెజ్ సెర్టీ విగ్రహం, విగ్రహం తలచుట్టూ ధగధగమెరిసే ప్రకాశ మండలం, దానివెనక మంచుతో నిండిన బూడిదరంగు ఆకాశం ! మిల్లు ఇనపగేటు తెరిచారు. స్త్రీ పురుషులు గుంపులు గుంపులుగా లోనికి వెళుతున్నారు. ఆ ఋషి విగ్రహం చూపులకు కర్కశంగా ఉంది. గడ్డం నేలకి తాకుతోంది. ఆ ఋషి చేయి పైకెత్తి వేలితో చేస్తున్న సంజ్ఞకు అర్థం ఆశీర్వాదమో, బెదిరింపో తెలియడం లేదు.

విగ్రహం కిందుగా రాత్రింబగళ్ళూ ఒక గిన్నెలో దీపం మసక మసక లాడుతూంటుంది. ఆ గిన్నె కడిగి శుభ్రంచేసి ఎన్ని వారాలయిందో ! ఈ దీపానికి ఒక గొలుసుతో దానధర్మాలకని ఒక కప్పు కట్టారు. గొలుసు తుప్పుపట్టి పోయింది.

గేటుపైన ఇనపరేకు బోర్డుమీద స్లావోనిక్ అక్షరాలతో ఇలా వ్రాసి ఉంది.

జవుళిమిల్లు

సెర్టీ ప్రోర్పిరేవిచ్ ప్రోషిన్

అనువంశిక గౌరవపౌరుడు

ఇంకా బోర్డు అంచుమీద ఫ్యాక్టరీ వ్యాపారముద్ర - 'గాగ రాలో ఎలుగుబంటు' అని ఉంది.

* వెర్షు = 2/3 మైలు

ఈ వ్యాపారముద్ర రష్యన్ సామాజ్యం లోనేగాక, విదేశాలలో, ఉదాహరణకి పారిస్ లోకూడా, పేరు సంపాదించుకుంది.

ఇక్కడ ఇద్దరు సెర్జీలు - ఒకరు మిల్లు యజమాని, రెండో వారు ఋషి. పోర్చిగీస్ ప్రోషిన్ వర్తకుడు. ట్రాయిటీస్ సెర్జీ మతం కట్టించిన రెండో నెజ్ ఋషి పేరు తన కొడుకుకు పెట్టుకున్నాడు. గోడకు దగ్గరగా ఆ ఋషి విగ్రహం మహా వీలుగా వుంది. గేటుదగ్గర ఆ 'ఎలుగుబంటి' కింద కార్మికులు ఎలాగూ టోపీలు తీసివేసి ఒక మాటు శిలువ గుర్తు వేయాలి.

ఈ రోజునకూడా మామూలుగా కార్మికులు గేటుదగ్గరకు వచ్చి టోపీలు తీసి శిలువ గుర్తువేసి అంతంలేని ప్రవాహంలా లోపల ప్రవేశించారు. ప్రోషిన్ మిల్లులో సుమారు 15 వందల మంది పని చేస్తున్నారు. ఆవరణ అంతా కార్మికులతో నిండి పోయింది. ఇంకా వచ్చిపడుతున్నారు.

ఒక పొట్టిపాటి మనిషి ఊదారంగు పైశ్చకట్ట, పెద్ద జంత్రి చంకలో పెట్టుకొని ఆవరణగుండా గేటువేపుకి నడచి వెళుతున్నాడు. మంచి విలువయిన వోవరుకోటు వేసుకున్నాడు. తోసుకు వస్తున్న గుంపులను తప్పించుకుంటూ, ఎరుగున్న వారందరికీ నమ్రతతో నమస్కరించాడు. మనిషి కుంగిపోయినట్టు కనిపించాడు.

“మాస్టర్ బుక్ కీపర్ !” అంటూ వెనక నుంచి ఎవరో పిలిచారు. “గస్టియోవ్ ! యివాన్ యెఫిమోవిచ్ !”

ఇవాన్ యెఫిమోవిచ్ ఆ పిలుపు వినిపించనట్లు నటిస్తూ ముందుకు సాగిపోయాడు. మిల్లుబయటికి వెళ్ళిన తరువాత ఇనప తీగల కోరడి పక్కగా ఎడమ వైపుకి మళ్లాడు. అక్కడికి వెళ్ళే సరికి ఒక బాలిక తొందరగా వచ్చి అతనిని కలుసుకుంది. ఆమె పొట్టిపాటి ఉన్నికోటు, వెచ్చటి ఉన్ని రుమాలు ధరించింది.

“యేమిటి యివాన్ యెఫిమోవిచ్ ! కార్మికులంతా సమావేశమయారెందుకు ?”

ఆ బుక్ కీపరు ఆమె అందమయిన మొహంకేసి సంతోషంతో చూసాడు. శీతలం, ఆదుర్దా మూలంగా మొహం మెరిసిపోతోంది.

“యెందుకో సరిగ్గా తెలీదు” అన్నాడతను బుజాలు ఎగురవేస్తూ. “జీతాలలో కోతలను గురించి అనుకుంటా. కోన్సిన్, మొరొజోల్ మిల్లులలో జీతాల కోతపెట్టారు. ప్రోషిన్ కూడా కోత పెడతాడని నా నమ్మకం.”

“జీతాలకోత!” అంది ఆ బాలిక కోపంతో. “యింకా యేంతగిస్తారు? యీ జీతాలతో చేతికీ నోటికీ సరిగా సరిపోవడం లేదాయె. సగం మాడుతున్నారు.”

ఇవాన్ యెఫిమోవిచ్ మళ్ళీ బుజాలు ఎగురవేసాడు.

“అవును. కష్టమే. అందుకే బహుశా అయనే స్వయంగా వస్తున్నాడు. తండ్రిలాగా యెంతో దయతో మాట్లాడి నచ్చచెప్పగలుగుతానని అనుకుంటున్నాడు.”

“అలాఅయితే మనమేం జేయాలి?” అంటూ అడ్డువచ్చింది ఆ బాలిక.

“మనమా?” ఇవాన్ యెఫిమోవిచ్ కోపంతో అన్నాడు. “మన మిలా బహిరంగంగా మాట్లాడుకోవడం మంచిదికాదు. ప్రమాదం. కుట్ర లక్షణం కాదు.”

“ఊహ- యేమిటా పిచ్చిమాటలు?” అంది విసుగుతో చేతులు ఊపుకుంటూ.

“యీ మారుమూల గ్రామంలో ఫ్యాక్టరీ బుక్ కీపరు, పంతులమ్మ ఒకరి నొకరు యెరక్కుండా యెలావుంటారు! బహిరంగంగా మనం మాట్లాడుకోవడం ఆశ్చర్యం. గొలుపుతుందే?” అంది వేళాకోళంగా. మనం ప్రేమించుకుంటున్నామేమో? యెవరికేం పట్టిందీ? పైగా కుట్రా.”

బుక్ కీపరు మొహం ఎర్రపడింది. కోపం వచ్చినట్టుంది. ఏదో చెప్పాలనుకున్నాడు గాని ఆ బాలిక అవకాశం ఇయ్యలేదు.

“ప్రోషిన్ జీతాలకోత పెట్టాలని యెత్తు వేస్తున్నాడని తెలిసికూడా మమ్మందరినీ యెందుకు పిలవలేదు? ప్రతిఘటనకు సన్నాహం చెయ్యాలిగదా! తప్పదు.”

బుక్ కీపరు భయంతో చుట్టూ చూసాడు. మాటలు విని పించేటంత దగ్గరలో ఎవరూ లేరు. వెక్కిరింతగా పెదవులు విరచు కుని, “ప్రతిఘటనా! యిలాంటి వాళ్ళను పెట్టుకునేనా? వీళ్ళ సంగతి నీకింకా తెలీదు. వీళ్లు ఒబుఖోవ్ కార్మికుల వంటి కార్మి కులు కాదు. కార్మికులమని చెప్పుకుంటారు: అంతే. మూడు తరాల నుంచీ మిల్లులలో పనిచేస్తున్నా నూటికి తొంభయి మందికి రైతు లలో కంటే రైతు లక్షణాలు యెక్కువగా వున్నాయి. వీళ్ళు రంగంలోకి దిగుతారా. పెడతారా?”

“ఆకలితో మాడిపోతున్నారు. నిన్నగాక మొన్న ఫ్యాక్టరీ బరకాసులకి వెళ్ళి చూసాను. పిల్లల్ని చూస్తుంటే కళ్ళల్లో నీళ్ళు గిరున తిరిగాయి. ఆ చిట్టిమొహాలు తెల్లగాపాలిపోయి వున్నాయి. సగంమందికి తొడుగుకోడానికి చెప్పలు లేవు. లోపల వూపిరాడదు. అట్లాగే పడివుండాలి. జీతంలో ఒక కోవెక్కు కోతపెడితే చాలు యేం మూడుతుందో నేనూహించ లేకుండా వున్నాను.”

“యెలాగో ఒకలాగు సర్దుకుపోతారులే.” అని గస్టిల్వోవ్ తీవ్రంగా చెప్పి ఓవరుకోటు కాలరు వైకిఎత్తాడు.

“మానవుడు యెంత పట్టుదలతో జీవితానికి అంటిపెట్టుకుని పడివుంటాడో నీకు తెలీదు. అలాకాకపోతే మానవజాతి యెన్నడో నశించిపోయేది.”

శైలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోబోయాడు గాని ఆ బాలిక అటకా యించింది.

“ఉహూ- వీల్లేదు. ఒక నిమిషం ఆగు. యింత ముఖావం పనికిరాదు. యీ విషయంలో మీరేమీ చెయ్యదలుచుకోలేదా? మీరు ఫార్టీ సన్నాహ కర్తలుగా! యేమిటి? కళ్ళట్లా తిప్పుతారేం? ఆపండి. మనమాటలు యెవరూ వినడంలేదు. కాకపోయినా మన జోలి యెవరికి కావాలి? యేదో ఒకటి చెయ్యడం మీ కర్తవ్యం”

“యేమిటి చెయ్యాలి?” గస్టిల్వోవ్ విసుగుతో బుజాలు, చంకలోని ఛైళ్ళు, జంత్రి సర్దుకున్నాడు. “యెవరి సహాయంతో? మీ స్వయంబోధనా సమితి సహాయంతోనా? యింకా స్పష్టంగా చెప్పాలంటే. మీ అల్పసమితిలోని అల్పులతోనా? లేకపోతే వాసిలీ మిలెన్ కిన్ లాంటి అరాచకవాదుల సహాయంతోనా? యింకా కాకపోతే మీ ప్రఖ్యాత స్థానిక కార్మిక నాయకుడు కొజుబా సహాయంతోనా?”

“యిలా యెలా మాట్లాడగలుగుతున్నారు?” ఆ బాలిక నెత్తాలలో కోపాగ్ని తళుక్కుమంది. “కార్మికులందరిలోకి కొజుబా ముందుండే మనిషి. అతనికి వున్నంత గౌరవం మీకే గనక వుంటే ఒక్కమాటలో కార్మికులందరినీ బయటికి తీసుకు రాగలిగేవారు. కాని మీరు అతనిని మన పక్షానికి తీసుకు రాలేక పోయారు. అతను మనపక్షం వహించకపోగా... ..” ఆమె పెదవి కొరుక్కుంది.

గస్టిల్వోవ్ వికటంగా నవ్వి,

“మన సంస్థలో కామ్రేడ్ ఇరీనా అంటూ ఒక అమ్మాయి లేకుండా వుండి, అతను నాతోనే సరాసరి వ్యవహరించి వుంటే సోషల్ డెమాక్రసీకి శత్రువుగా మారేవాడనేగా నీ తాత్పర్యం. నేను చెయ్యగలిగిందేమీ లేదు. ఆ గౌరవం నువ్వే దక్కించుకో. అదిగో అనుచరులను వెంటేసుకుని యిలాగా వస్తున్నాడు.”

ఇలా అని మిల్లు గేటును సమీపిస్తున్న కార్మికుల గుంపు కేసి తల ఊపాడు. ముందు నడుస్తున్న వ్యక్తితో ఆ గుంపులో వాళ్ళు తీవ్రంగా వాదిస్తున్నారు. ఆ వ్యక్తి మంచి బలిష్టి. మధ్య వయస్కుడు. తల నెరిసి మెరుస్తోంది. గస్టిల్వోవ్ పెదవులు నొక్కు కుని తీగల కోరడివెంబడే పట్నం వైపు త్వరత్వరగా చక్కా బోయాడు.

ఆ వ్యక్తి ఇరీనాను చూసి స్నేహపూర్వకంగా చేయి ఆడించి, “నమస్తే. మిల్లుదగ్గర యేం జరిగిందో విన్నారా?”

“హల్లో నోజుబా!”

వారిద్దరూ గట్టిగా కరచాలనం చేసుకున్నారు. ఇరీనాను చూసి నోజుబా సంతోషించాడు. కాని బొద్దు కనుబొమలు ముడిచి నిశ్చలంగా చూస్తూ, “మిల్లు ఆవరణలోకి వచ్చివుండమని అందరినీ యజమాని ఆజ్ఞాపించారు. యేదో మోసం తలపెట్టేవుంటాడు. యే మాత్రం వత్తిడి తెచ్చినా సెయింట్ పీటర్సు బర్గ్ లోలాగ గదిలో పెట్టి తాళం వెయ్యవలసిందని వాసిలి చెప్పారు. ఒబుఖోవ్ కార్మికులను గురించిన కరపత్రం చదివారా? బాగావుంది. గస్టిలోయ్ దోరణిలో లేదు. నిజం.”

అక్కడివారంతా పక్కున నవ్వారు.

“ఆయన్ని యేకొట్టులోనో యెందుకు బంధించేయ కూడదు?” అన్నాడు వాసిలీ. వాసిలీకి కాళ్ళు పొడవు. మనిషి అంద వికారంగా వుంటాడు. “ఒబోఖోవ్ కార్మికులు చేసిందాంట్లో గొప్పేముంది? నేను చదివాను...”

“అడుగో ఫోర్మన్” అంటూ అడ్డువచ్చాడు. మరొక కార్మికుడు. “పదండి, దుష్టుడికి దూరంగా వుండడం మంచిది.”

వారందరూ దూరంగా వెళ్ళిపోయారు. మంచి విలువయిన వున్నికోటు తొడుక్కొని ఎత్తుపాటి గొర్రెతోలు టోపీ పెట్టుకుని ఫోర్మన్ గేటులోనుంచి వచ్చాడు. చినిగిపోయిన చెప్పలతో మంచును తోసుకుంటూ ఫోర్మన్ పక్కగా వెళుతున్న ఒక కార్మికుడు అతనికి వంగి వంగి సలాములుచేసి,

“పియోటర్ యివానిచ్! యజమానితో నా విషయం వక ముక్క చెపుదురా. మీరు వేలితో యిట్టా సైగ చేస్తే చాలు ప్రమోషను వచ్చి పడుతుంది. నిజం!” అన్నాడు ఆ కార్మికుని నుదురు సన్నం, చేతులు అడవి మనిషికి లాగా అతిపొడుగు.

బాగా బలిసి నున్నగావున్న చెక్కిళ్ళను ఫోర్మన్ కొద్దిగా సడలించి మందహాసం చేసాడు, దానితో ఉత్సాహం. ఇనుమడించి ఆ కార్మికుడు ఇంకా వంగి వంగి సలాములు చేసాడు..

పియోటర్ యివానిచ్ ! జన్మజన్మలకి నీకు కృతజ్ఞతతో పడి వుంటాను. నాకు ఫ్యాక్టరీ పోలీసు వుద్యోగం యిప్పించు. వాళ్ళు వంచి పని చేస్తానని ప్రమాణంచేసి చెపుతున్నా... మిఖిల్ చక్ ని గనక పోలీసుని చేస్తే ఫ్యాక్టరీలో భద్రత చేకూరుతుందని అయ్యే గారితో చెప్పి. యిన్ని శక్తి సామర్థ్యలున్నవాడిని ఆ బెంచి దగ్గర పడి చావ వలసిందేనా? చెయ్యనిస్తే ఆడముండయినా ఆపని చెయ్యగలదు. నీగడ్డం పుచ్చుకు బతిమాలుకుంటా. నను దయతో చూడు, పియోటర్ యివానిచ్ !”

ఫోర్మను తాపీగా ముభానంగా తలడోపాడు. “సరే మంచిది వకమాట అని చూస్తా. మనలో మనమాట, పోలీసు యినస్పెక్టరుకి నీసంగతి యెలా తెలిసింది?”

మిఖిల్ చక్ సంతోషంతో ఇకిలించాడు.

“హా హా హా ! నన్నుగురించి యినస్పెక్టరు చెప్పాడా ? అవును ఆయనగారు నన్నెరుగు. యేదోపనిమీద ఆయనగారిని వెళ్ళి చూడవలసి వచ్చింది. నేను ప్రభుత్వ టేమాన్ని సంరక్షిస్తున్నాను. నేను....”

ఫోర్మన్ ఆవరణ వంక ఓరచూపుచూసి, “జాగ్రత్తగా సంచరించు. ఈవిషయం తెలిస్తే వీళ్లు నీమక్కెలు విరగగొడతారు సరే, నిన్ను మాచేతికింద వేసుకుంటాలే.”

“మరేం భయంలేదు” అన్నాడు మిఖిల్ చక్ బిగ్గరగా. ఎందుకోగాని అడవి మనిషి చేతుల్లాంటి రెండు చేతులూ పైకి ఎత్తాడు.” చాళ్ళతో యెలా వ్యవహరించాలో నాకు తెలియదనుకున్నావా ? నా గొంతు నేనే కోసుకుంటానా ?”

ఫోర్మను చేయి జాపి గేటుదగ్గర తచ్చాడుతున్న ఒక కుర్రవాడి చెవి పట్టు కున్నాడు.

“యేయ్, కుర్రాడా ! రోడ్డుకూడలి దగ్గరకు వెళ్ళి మొగలో నిలబడు. యజమానిగారి గుర్రాలు కంట బడగానే పరుగెత్తుకు వచ్చి చెప్పి. యేమరపాటులేకుండా చూస్తూవుండు. నువ్వు ముందుగా

చూసి, వచ్చి చెప్పకపోతే యజమానిగారికి గొప్పగా స్వాగతం
యివ్వలేం.”

మిఖిల్ చక్ అవరణలో ఎక్కడో వెనక చిన్నపోయివున్న
నల్ల స్త్రీరాతి ఇళ్ళకేసి వినయంతో చూసాడు.

“యజమానిగారు ఆ రోడ్డువెంట రావడం మామూలు.”

“చాలా సేపటినించి అక్కడా మనుషుల్ని అట్టేపెట్టాం.
ఒకవేళ యీరోడ్డుంట వస్తాడేమోనని యీ పిల్లవాణ్ణి పంపు
తున్నా.” అన్నాడు ఫోర్మన్.

“బాబాయ్ ! పియోటర్ యివానిచ్, మహానుభావా !

బుజంమీద తాంబూరా వేలాడవేసుకొని, చినిగిపోయిన
ఉన్ని బూట్లు తొడుగుకొని ఒక యువకుడు గేటుదగ్గరకి మెల్లిగా
నడిచి వచ్చాడు. ఫోర్మన్ ఆయువకుని చూసీచూడగానే వెనకకు
తిరిగి గబగబా చక్కాపోయాడు.

“ఆగు, ఆగు ! నువ్వే, నువ్వే నాకొంప తీసేసావు, పేడ
పురుగా ! ఫ్యాక్టరీలోంచి తరిమేసావు, నాకు రావలసినవి వెధవ
నలభయికోపెక్కులు, ఆ కాసినీ గాజేశావు !”

కాని ఫోర్మన్ అపుడే చాలదూరం వెళ్ళి పోయాడు.
మిఖిల్ చక్ అనుసరించి రాగా ఆ ఆవరణలోని డాబా మీదకు
వెళ్ళాడు. డాబామీద తివాసీలు పరిచి, తివాసీల మీద కుర్చీలు
వేసారు. కార్మికులు దానిని ‘కసాయిశాల’ అని పిలుస్తూంటారు.
ఆ మిల్లు యజమాని ఇక్కడనుంచే ఆజ్ఞలన్నీ జారీ చేస్తుంటాడు.

తాంబూరా తగిలించుకున్న యువకుడు ఫోర్మన్ సాగిపో
తుంటే వెనకనుంచి వేళాకోళంగా కేకలుపెట్టి అల్లరిచేసాడు. చినిగి
పోయి చమురు కారుతున్న టోపీ తీసివేసి కొజుబా చుట్టూ ఉన్న
గుంపులో చేరాడు.

ఇరీనా మందలిస్తున్నట్లుగా తల పంకించి “మళ్ళా తాగి
వచ్చావా, మాత్వే !” అంది.

“ఒహో ! అదా ?” అని టపీమని జవాబిచ్చాడు. యిలా బతుకూ అని నిర్ణయించేసి, పనీ పాటా చూపెట్టకపోతే తాగక చేసే దేవుంది చెప్పా !” గుంపుకేసి కనుగీటి, “యేవిటి దంతా ? యజమానికో లడాయి వేసుకో బోతున్నారా యేం ?” అన్నాడు.

“లడాయి !” అంది ఇరీనా మెల్లిగా చూపులతో కార్మికులను గుచ్చుతూ. “ఓ-లడాయి వేసుకుంటేనా, యెంతబాగుండును !”

“యెందుకు వేసుకోగూడదేం ? అడ్డంవచ్చేదెవడు ?”

మాట్స్ ఒక పాదం ముందుకు పెట్టి, గుండెల మీదికి తాంబూరా తీసుకుని మంగళప్రదమయిన ప్రార్థనాగీతం వాయింప సాగాడు.

“రక్తం వుడికించే పాట వాయింపనా ? ఆ పాట విని లడాయికి దిగకుండా యెవడు వుండగలుగు తాడు ?”

“మొరజోల్ గీతం వాయింపు” అని వాసిలీ అరిచాడు. “మొరజోల్ సమ్మెను వర్ణించే గీతం, ఆ గీతం వాయింపుదూ.” టోపీ చెవి మీదికి లాగుకుని పాడడానికి సిద్ధమయ్యాడు.

చిరిగిపోయిన బూటుతో తాళం వేస్తూ మాట్స్ రష్యన్ జాతీయగీతం ఒకటి వాయింపాడు. గొంతు బొంగురు గొంతు అయినా చాలాదూరం వినిపిస్తోంది.

ఇంతటి అమాయకుడూ
ఏమిటీ పలికాడు ?
చెమటోడ్చి తనకొరకు
సిరులు కూరుస్తాడూ !
పీనాసి మొరజోవు .
మిల్లులకు ఖామందు
ఖామందు పెట్టు కడ
గండ్లు కానము. ఎందు

పనివారి బాధలకు
పారమంటూ లేదు
పల్లెత్తి దొరతోను
పలుకుట వలనుకాదు.

అతని కంఠస్వరం, తాంబూరాస్వరం, జనవరి చలికి మంద
గించిన మంద్రస్థాయిలో రాగవరప కార్మికులను ఆకర్షించాయి.
వారందరూ వచ్చి గేటు దగ్గర గుమిగూడారు. మాట్లాడు ఇంకా
హుషారుగా పాడసాగాడు.

మనము ఓడ్చే చెమట
మన గుండె నెత్తురులు
కోటిశు లందరికి
కూర్చుచున్నవి సిరులు.
సిరులు కూర్చే మనకు
జీవితమే కాటకము
కాటకాలకు దొరల
బూటకమే కారణము

వాసిలీ పల్లవి అందుకున్నాడు. అతని పక్క నిలబడిన ఒక
పొడుగాటివ్యక్తి అతనితో కంఠం కలిపాడు. ఆ వ్యక్తి కుచ్చలేని
సిపాయి టోపీ పెట్టుకొని వున్నాడు. యింకా ఇద్దరు ముగ్గురుకూడా
గొంతు కలిపారు.

పైస గలవారిదే
ప్రాభవము పలుకుబడి
పేరెవ్వరికి లేదు
వారంత చెల్లుబడి
ధనికుల పదహారికి
కనలు సోదరులారా ?
కొల్ల వోయిన యట్టి
మిల్లు కార్మికులారా !

మోరజోవ్ రాకాసి
కోరలను పెరుకుటకు
పదుగురూ చేరి ఒక
మార్గాన్ని వెతకండి !

ఇంకా చాలామంది స్త్రీ పురుషులు గేటుచుట్టూ చేరి ఒకరిబుజాలు ఒకరు రాసుకుంటూ నిలబడ్డారే గాని నోరు మెదప లేదు. కొద్దిమంది యువకులు మాత్రం కొట్టవచ్చినట్టు పల్లవి అందుకున్నారు. మాట్స్వే పాట ఎంత ఉధృతంగా ప్రారంభించాడో అంత ఉధృతంగాను టకీమని ఆపివేశాడు. వీళ్ళవల్ల అయేదేముంది చచ్చేదేముంది ! చచ్చు పీనుగలు !” అంటూ కాండ్రించి ఉమ్మి వేసాడు. గిర్రుమని తిరిగి వెనకకు చూడనయినా చూడకుండా చక్కాబోయాడు. ఇలీనా. కళ్ళు. కోపంతో మండిపోయాయి. “గస్టిల్వోవ్ దగ్గరికి వెళ్లు, యిద్దరికి తగిపోతుంది. ఒక గూటి పక్షులు మీరు.” అంది.

“అదుగో వచ్చేస్తున్నారు” అని ఆపిల్లవాడు పిచ్చిగా అరిచాడు. ఆకేక గుంపులో ప్రతిధ్వనించింది. “అదుగో స్వయంగా దయచేస్తున్నారు !”

మిఖిల్ చక్ ముంగిటిలోకి వచ్చాడు. ఫోర్మన్ ఉన్నికోటు అంచులు పైకెత్తి హడావుడిగా డాబా దిగి వచ్చాడు. జనం గుంపులు. గుంపులుగా చేరి గేటువేపుకు తోసుకు వెళ్ళారు, సిపాయి టోపీ పెట్టుకున్న కార్మికుడు ఉద్రేకంతో అందరికంటే ముందు పరిగెత్తి చేయి ఊపుతూ,

“వరసగో నిలబడండి. సైనిక వందనం సమర్పిద్దాం” అన్నాడు.

“మరి తుపాకీల బదులు యేం వుపయోగిద్దాం ?” అని ఇంకొక కార్మికుడు ఎగతాళిగా అన్నాడు.

ఆ ఉదయమే ఆవరణ అంతా శుభ్రంగా ఉడ్చి గోడకు ఆనించిన పాఠలకేసి, చీపురుకట్టలకేసీ ఆ ‘సిపాయి’ చూపించాడు.

“ఊ- యిథకేం ఆయుధాలు తీసుకోండి!”

మిఖిల్ చక్ ఆపుదామని ప్రయత్నించాడు. గాని లాభం లేకపోయింది. జనం అతడిని తోసుకుని పాఠాలు, చీపుళ్ళు తీసుకోడానికి ముందుకు ఉరికారు.

“ట్రాన్స్, ట్రాన్స్” అని మిఖిల్ చక్ పిచ్చిగా అరిచాడు. గుడ్లు పొదుగుతున్న కోడిపెట్ట రెక్కలు రెపరెప లాడించి నట్లు చేతులు ఆడించాడు.

“యేవీటా పని? దూరంగా పెట్టేయండి, పెట్టేయండి. రొడియోనోవ్! అవతలపెట్టేయ్.”

కాని అప్పటికే పాఠాలు, చీపుళ్ళు ఒకరికొకరు అందించుకోవడం పూర్తిఅయింది. బారులుగా తీరి యువకులు గేటు వేపుకి బయలు దేరారు. మొగలో నిలబడ్డ పిల్లవాడు ఉద్రేకంతో గంతులువేస్తూ పిచ్చిగా చేతి తొడుగుతో సైగచేస్తున్నాడు.

“బలేబావుంది!” ‘సిపాయి’ తన పాత్ర నిర్వహణలో ఆనందం పొందుతున్నాడు. “హుషారుగా కనిపించాలి. సైనిక వందనం యీ విధంగా సమర్పించాలి. చూడండి” అని బహు నేర్పుతో పాఠ పైకెత్తాడు. “మీరంతా యిలాగా చెయ్యండి. బలే! యేదీ యింకోమాటు! ఒకటి, రెండు బలే! సుఖపుగా నుంచోండి. ఆయన రాగానే హుషారుగా వున్నట్లు కనిపించాలి.” అని రొమ్ము మీద బొదుకున్నాడు. “మాప్వే వుంటే బావుండి పూయ్యేది. యేదో వొకటి వాయించే వాడు.”

మొగలోని పిల్లవాడు తిరిగి చేతిని ఊపి, నాలిక బయటికి చాపి మిల్లునుంచి గబగబా పరుగెత్తుకుని వెళ్ళి పోయాడు. మొగలోని ఒక గుడిసె పక్కగా గుర్రం తల పొడగట్టింది.

“అటెన్షన్! సైనికవందనం సమర్పించండి!” అధికారి లాగా ఆ ‘సిపాయి’ ఆజ్ఞాపించాడు.

పాఠాలు, చీపుళ్ళు పైకి లేచాయి. ఆ మరుక్షణమే టప టపా కిందికి దిగాయి. బాగా బలిసి అనేక బహుమతులు కొట్టిన

మచ్చ మచ్చల గుర్రం లావుపాటి బండి మనిషి బదులు ఒక దరి
ద్రగొట్టు గుర్రపు బండి మొగలో ప్రత్యక్ష మయింది. బండిమనిషి
చినిగిపోయిన కోటు వేసుకుని బండి పెట్టె మీద అడ్డం తిరిగి
కూర్చున్నాడు. వాడి వెనక టోపీ పెట్టుకుని ఒక యువకుడు
కూర్చున్నాడు. తలవని తలంపుగా ఇటువంటి స్వాగతం ఎదురయి
నందుకు కలిగిన ఆశ్చర్యం అతని కళ్ళల్లో ద్యోతక మయింది.

బండి జనాన్ని దాటి, ఇంకో మలుపు తిరిగి పట్టణం వైపుకి
వెళ్ళిపోయింది.

ఆ 'సిపాయి' విచారంతో నాలుగు తిట్టి, మొగ కాచిన
కుర్రవాడు పారిపోయిన దిక్కే పిడికిలి ఆడించాడు.

“దొంగవెధవ! వాడి దుంపతెగ! కాసుకుని వుంటానని
యేడిచాడు వెధవ! నా చేతికి చిక్కితే వాడి తాళం పడతాను.”

“వాడిమీద ధుమ ధుమ లాడీతే ప్రయోజనమేమిటి?”
అంటూ అడ్డం వచ్చాడు వాసిలీ. “వాడేం చెయ్యగలడు చెప్పా ?
నువు వాడిని అక్కడ వుండమన లేదు. ఫోర్మన్ వుండమన్నాడు.
అందుచేత ఆ తిట్టేదేమిటో ఫోర్మన్ ని తిట్టు. వాడి కింకా గుండె
బెదురు తగ్గినట్లు లేదు.”

హఠాత్తుగా డాబా దగ్గర గంట మోగింది. అందరూ అటు
వైపు తిరిగి ఒక కంఠంతో “యజమాని గారు” అని నిట్టూ
ర్చారు.

మ హా మ హా డు

ఏమీ పొరపాటులేదు, యజమానే! డాబామీద పరిచిన పర్మియా తివాసీమీద, ఉన్ని కోటుమీదికి వేలాడుతున్న గడ్డం సవరించుకొంటూ నిలబడ్డాడు. కార్మికులు దబదబా నెత్తి మీది టోపీలు తీసివేసి నమస్కరించారు. ఆ నమస్కారాలు అందుకుంటూ గంభీరంగా, దయా దాక్షిణ్యాలతో తల పంకించాడు. ఆయన పక్కన శరీర భారం ఒక పాదం మీదనుంచి ఇంకో పాదం మీదికి మార్చి మోపుకుంటూ ఒకజనరలు నిలబడ్డాడు. నీలి మొహం గుండెలమీద ఎర్రటి ముడతలు, బుజాలుమీద బంగారు చిహ్నాలుగల పెద్ద కోటు తొడుక్కున్నాడు. వారివెనక సాధ్యమయినంతవరకు ఎవరిదృష్టిని ఆకర్షించకుండా ఉండాలని యత్నిస్తూ మానేజరు, పోర్మన్, పోలీసు యినస్పెక్టరు, కత్తులు, రివాల్యూరు పక్కన తగిలించుకుని తదితర అధికారులు నిలబడ్డారు.

వాసిలి మెల్లిగా ఈల వేసాడు.

“అటు చూడండి! మనకి మహాపకారం చేస్తున్న వీరు గవర్నర్ని కూడా యీడ్చుకు వచ్చారు. యింకేం బాణసుచా మోగిపోతుంది. యిక మహత్యం చూపెట్టే దేవతా విగ్రహాలను పండగనాడో, యుద్ధం ప్రకటించిననాడో, వూచకోత కోసేనాడో గాని బయటికి తియ్యరు!”

ఒక పిల్లవాడు రొప్పుకుంటూ రోడ్డుదగ్గరనుంచి పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చాడు. తప్పుడు హెచ్చరిక చేసింది ఈ కుర్రవాడే!

“కోసక్కులు వస్తున్నారు” అని దగ్గరగా వున్న వ్యక్తి చెవులో చెప్పి వెళ్ళిపోతుండగా ‘సిపాయి’ పట్టుకుని, “మళ్ళీ అబద్ధాలు చెపుతున్నావా? నీ గొంతుక నులుమేస్తాను” అన్నాడు.

“అబద్ధం కాదు, చచ్చినంత వొట్టు! ఆగేటులోంచిచూస్తే మీకే తెలుస్తుంది.”

కాని అంత అవసరం పట్టలేదు. ‘సిపాయి’ శ్రమ పడనక్కరలేకుండానే, రోడ్డు పక్కగా పలచని మంచుమీదనుంచి తాపీగా వస్తున్న గుర్రాల డెక్కల చప్పుడు, కోసక్కు నాయకుని అధికారదండం గణ గణ ధ్వని, కంచుతాళాలసవ్వడి, ఆవేశ పూరితమయిన కోసక్ పాట వినవచ్చాయి.

“వెధవ తొత్తుకొడుకులు! కోసక్ లు!”

పటాలం గేటుదగ్గర ఆగింది. ముంధుభాగంలో ఇద్దరు అధికారులు బాకావాడు, పాటకులు ఉన్నారు. ఇంకో అధికారి పటాలం పక్కన స్వార్టీ చేస్తున్నాడు. అందరూ ఎత్తుపాటి బొచ్చు టోపీలు పెట్టుకున్నారు. ఆటోపీల కిందనుంచి జుట్టు వేలాడుతోంది. ఆ కోసక్కులు కార్మికుల వంక ఓరచూపు చూశారు. వారి వీపుల మీద తుపాకులు ఊగుతున్నాయి. రికాబులకు తగిలి విచ్చుకత్తులు ఖణీలు మంటున్నాయి. తోలు చుట్టిన కొరడాలమీద వారివేళ్ళు ఆడుతున్నాయి. మాంచి బలిష్ఠమయిన గుర్రాలను కదను తొక్కిస్తూ బారులు బారులుగా కోసక్కులు మలుపు తిరిగారు. మిల్లు వైపుకే వెడుతున్నారనడంలో సందేహం లేదు.

కొజుబా కనులు కుంచిండుకుని కోసక్కులను జాగ్రత్తగా చూసాడు.

“యెప్పుడూ యింతే!” అని మెల్లిగా గొణిగాడు. “గవర్నరు యెక్కడుంటే అక్కడ వీళ్ళు తయారవుతారు. కోసక్కులు యెక్కడవుంటే అక్కడ కొరడాలు ఆడతాయి. మనం శీతాకాలం దుస్తులు - గొర్రె తోలుకోట్లు అవీ యవీ వేసుకోవడం మంచిదే అయింది. కొరడాతో నాలుగు వుతికినా అంతగా బాధించదు.”

ఒక సేవకుడు గబగబా గట్టిగా ఫ్యాక్టరీ గంట తాడు
లాగాడు. మళ్ళీ గంట గణగణ మోగింది. ప్రోషిన్ తలమీది
ఉన్ని టోపీ తీసి శిలువగుర్తు వేసాడు. ఇలా ప్రోషిన్ దైవభక్తిని
ప్రకటించగానే గవర్నరు టోపీ తీసివేయకుండానే పొట్టపైన శిలువ
గుర్తు వేసుకున్నాడు. వారి వెనక నిలబడి ఉన్న అధికారులుకూడా
వారిని అనుకరించారు. ఆవరణలోని కార్మికులు టోపీలు తీసి
వేసారు. ఇక స్త్రీలు వంగి వంగి భక్తి తాత్పర్యాలతో నమస్కరించారు.

‘సిపాయి’ కూడా పేద్ర శిలువగుర్తు వేసి వాసిలీకేసి కను
గిలిపాడు.

“శిలువ గుర్తు వేసాను. అయితే పస్తు పడుకోకుండా అం
దేం నన్ను రక్షించదు. నువ్వు ప్రార్థన చెయ్యడంలేదేం? వొక దేవతా
విగ్రహం నిను రక్షించ లేకపోతే యీ విగ్రహ రాశి యావత్తు
కలిసి నిను రక్షించ వచ్చు. శిలువ గుర్తు వేయడం యెలానోకూడా
మరిచేబోయావా యేం?”

వాసిలీ మాటకి మాట అప్పగించాడు.

“మత దీక్ష పుచ్చుకోవడం యెరగను! నే నెలా పుట్టానో
కూడా పూర్తిగా మరిచేపోయా!”

మాటకి మాట! కాని వాసిలీ కళ్ళు తీక్షణతతోను, ఆదుర్దా
తోను కూడుకుని ఉన్నాయి. ప్రోషిన్ మీదే వాటిని నిగిడిం
చాడు.

“సోదర క్రైస్తవులారా!” అంటూ ప్రారంభించాడు
ప్రోషిన్ తనస్వంత భోజనశాలలో మాట్లాడు తున్నట్లు. కార్మికులు
నోరు మెదపకుండా రాలి బొమ్మలలా నిలబడ్డారు. ప్రోషిన్ కంఠ
స్వరం ఆ ఆవరణ మారు మూలలకి కూడా వినిపిస్తోంది.” అశుభ
వార్త తీసుకురావలసి వచ్చింది. మాటల్లో యెలా పెట్టాలో తెలీ
డం లేదు. దానిని వర్ణించ డానికి మనకు దైవం ప్రసాదించిన
భాషలో మాటలే దొరకడంలేదు. చెడువార్త మనకి, రష్యావారికి

కొత్తది. అందుచేత విదేశీమాట వుపయోగిస్తాను. భగవంతుడి సంకల్పం అలావుంది. యిప్పుడు 'క్లిష్టపరిస్థితి' వచ్చిపడింది. "వేలితో బెదిరిస్తూ," వ్యాపారం స్తంభించిపోయింది. గిడ్డంగులనిండా సరుకే! కాని కొనేవాళ్ళు కరువయినారు. జవుళి పరిశ్రమకు బ్యాంకులో అప్పులు మంజూరు చెయ్యడంలేదు. బ్యాంకువారిని నిందించడానికి వీలేదు. నిందించి ప్రయోజనమూ లేదు. దాచకుండా చెప్పాలంటే యీమిల్లు నాకు నష్టం తీసుకురావడమేకాదు దివాళాతీసే స్థితికి దారి తీస్తోంది. బాగా ఆలోచించాను. మిల్లుకట్టి వెయ్యడం వొకటే పరిష్కారమార్గంగా కనిపించింది."

జనంలో కదలిక వచ్చింది. ఒకవైపుకి ఊగి మళ్ళీ యథా ప్రకారం బొమ్మలలా నిలబడ్డారు. ప్రోషిన్ తల వంచుకుని నిట్టూర్చి చేతులు జాపాడు.

"యీ చిక్కులోనుంచి బయట పడడానికి యీమార్గం వొకటే కనిపిస్తోంది. కాని మిమ్మల్ని తలుచుకుంటే కడుపు తరుక్కుపోతోంది. విదేశీ మిల్లులలాగా కాకుండా నామిల్లు చాలాకాలం నుంచీ పనిచేస్తోంది. అంతేకాదు నామిల్లు ప్రభుత్వం అదుపులో లేదు. మీ తాతలు యిక్కడ పనిచేసారు. మీ తండ్రులు, తల్లులు యిక్కడ పనిచేసారు. మీరూ యెంతోకాలంగా యిక్కడ పని చేస్తున్నారు. మనం నేహితులలాగా మెసలుకున్నాం. మిమ్మల్ని పనిలోనుంచి తొలగించి వీధిలో ఫారేయాలనే ఆలోచనే భరించలేకపోతున్నాను. పాపం! మీరు మీ పిల్లల్ని వేసుకుని యెక్కడకి పోగలుగుతారు" అన్నాడు.

కార్మికులలో ఒకరూ గొణగలేదు. మాట్లాడితే పోట్లాట వేసుకునే స్త్రీలుకూడా రాతిబొమ్మలలా నిలబడిపోయారు. ప్రోషిన్ ఎంత ఘోరమయినా చేయగలడని వాళ్ళకి తెలుసు. కాని మిల్లు మూసివేస్తాడని కలలోకూడా అనుకోలేదు. కొజుచా సహితం ఆశ్చర్యపడిపోయాడు.

“యెంతలపెట్టాడో? యీ రాక్షస వేధవపని పట్టించే
ద్దామా? యేవంటావ్?” అని వాసిలీ అన్నమాటలకు జవాబివ్వ
లేదు.

ప్రోషిన్ జనాన్ని అటునుంచి ఇటు గద్దలాగా ఒకసా
చూసాడు. ఎవరూ నోరు మెదపకపోయేసరికి మందహాసం చేసాడు.

“నాకు ధైవభీతి యెక్కువ” అంటూ మళ్ళా కొనసాగిం
చాడు, హఠాత్తుగా స్వరంస్థాయి హెచ్చింది. ఘాదరీ లాగా
మాట్లాడ సాగాడు. “అందుచేత నేను యెంతనష్టం వచ్చినా భరిద్దా
మని నిశ్చయించుకున్నాను. ఇంతత్యాగం చేస్తున్నందుకు భగ
వంతుడు నామీద దయదలచి సర్వనాశనం కాకుండా రక్షిస్తాడని
నమ్ముతున్నాను. పూర్వంలాగానే మీకు పని చూపుతాను. ప్రస్తు
తానికి సైనిక దుస్తులకు కావలసిన గుడ్డ మొదలయినవి వుత్పత్తి
చెయ్యాలి. నష్టంవస్తే, రానీ దేశంకోసం భరిస్తాను. అందుచేత
మీ జీతాలు తగ్గించాలని వుంటుంది.” అన్నాడు తీవిగా.

“యీ ముక్క చెప్పడానికా యింతసేపూ వుపన్యాసం
దంచింది! జలగవేధవ!” అన్నాడు వాసిలీ బరువు తొలగిపోయి
నట్లు, “వీడి యెత్తేవిటో యిప్పటికి తెలిసిపోయింది.”

ప్రోషిన్ కంఠస్వరం కర్కశంగా, దురహంకార పూరి
తంగా తయారయింది.

“పాత జీతాలకే అంటిపెట్టుకుని వుంటే, మిల్లు నడపడం
సాధ్యం కాదు. నాకు అక్షయపాత్ర చేతికి వస్తుంది. మీకు పని
పోతుంది. కనీసం రోజుకు అయిదు కోపెక్కులయినా తగ్గించేయాల్సి
వుంటుంది.”

జనం జనంఅంతా కంపించిపోయారు. ఆందోళన అంతరించి
దాని స్థానంలో విపరీతమయిన కోపం ప్రవేశించింది. మిల్లు అప్పడి
కపుడు మూతపడి పోవచ్చుననే ఆలోచన వల్ల కలిగిన మానానాట
మటుమాయ మయింది. కుటుంబాలను తీసుకుని యెక్కడికి వెళ్ళ
గలరు? అది జనవరి. చేతిలో ఉన్న నాలుగు కోపెక్కులు ఉగా

దికి 'ఖర్చయిపోయాయి. ప్రోషిక్ మిల్లు మూసివేయవలసి వస్తుందనేసరికి కాళ్ళకింది భూమి బద్దలయినట్లు, తాము భూగర్భంలో పడిపోయినట్లు వారికి అనిపించింది. మంచి గుండె నిబ్బరంగల వారుకూడా హాడిలిపోయారు. కాని జీతాలను గురించిన సమస్యేగా, తగాదా పెట్టవచ్చు.

“జీతాలలో యింకా కోతపెడితే యెలా?” అని వాసిలీ, ప్రోషిక్ ముగించక ముందే, బిగ్గరగా ఎలుగెత్తి అరిచాడు.

“ఆకలితో మాడి చస్తున్నాం ! రోజుకు పదహారుగంటలు చాకిరీ చేస్తుంటే, మీ రిచ్చేది యింతాచేస్తే నెలకి యెనిమిది రూబుళ్ళు ! అది చాలకే నానాఅవస్థలూ పడుతున్నాం !”

“అవునవును !” అని ‘సిపాయి’ డాబ్బావైపుకి దోవ చేసు కుంటూ గర్జించాడు. “నువు యేం చేస్తున్నావో తెలుసా ? మా నెత్తురు పీల్చేస్తున్నావ్. పింజారివెధవ !”

జనం కాళ్ళతో నేలను తన్నుతూ ముందుకు తోసుకు వెళ్ళారు. వందలాది కేకలు గాలిలో మోగిపోయాయి.

“అవును. మా వంట్లో సత్తువ క్షీణించిపోయింది !”

“సరిగా యెనిమిది రూబుళ్ళుకూడా ముట్టడంలేదు !”

“ఆడవాళ్ళకి రోజు కూలీలకి రోజుకి పదిహేను కోపెక్కులే యిస్తున్నారు !”

“ఆ కాస్తయినా చేతికి వస్తుందా అంటే, రాదు. ఫ్యాక్టరీ షాపులే మింగేస్తున్నాయి.”

“రెట్టింపు ధరలు గుంజుతున్నారు !”

“అయిదు కోపెక్కులు కోతపెడితే, యిక మాకు మిగిలి చచ్చేదేవుంది ?”

వెనక ఉన్న కార్మికులు ముందువారిని తోసారు. హఠాత్తుగా గుంపు గుంపంతా ముందుకు చొచ్చుకు పోయింది. పేల్చిన

తుపాకీనుంచి వెలువడే పొగలాగా అరుస్తున్న వారి నోళ్ళలోనుంచి చిన్న చిన్న ఆవిరిమేఘాలు పైకి లేచి విహరించసాగాయి. గవర్నరు ఒక అడుగు వెనకకు వేసాడు. అతని మొఖం ఇంకా నీలిమతాల్చింది. పోలీసు ఇనస్పెక్టరు కత్తిమీద చేయి వేసుకుని ముందుకు వచ్చాడు.

టారాస్ మెట్లకింద సిద్ధంగా ఉన్నాడు.

“యీ ఛండాలపు నేత మూలంగా నెత్తురు కక్కుకుంటున్నాం.” అని అరిచాడు. అతను ఊవరం చేయించుకుని చాలా రోజులయిందేమో గడ్డం మాసిపోయింది. “యిదిగో, చూడు !”

చిక్కగా, ఎర్రగా కళ్ళె వెళ్ళి ప్రోషిన్ పాదాల దగ్గర పడింది.

జనరల్ కు అసహ్యంవేసి తల కుంచిచుకుని అతనికేసి ఓర చూపు చూసాడు. బాగా బలిసిన పిల్లి ఎలుకను కనిపెట్టి చూడడానికి నడుం వంచినట్లు. పోలీసు ఇనస్పెక్టరు కండ్లబట్టిన నడుం వంచాడు. పొడుగుపాటి నల్లకోట్లు తొడుగుకున్న పోలీసులు డాబా మీదనుంచి కింది మంచుకుప్పల మీదికి దూకారు.

కాని ప్రోషిన్ మాత్రం ఉదారభావం కోల్పోయినట్లు కనిపించ లేదు. బాగా పుష్టిగా ఉన్న చేయి పైకెత్తాడు. పోలీసు ఇనస్పెక్టరు టంచనుగా నిలబడి పై అధికారుల వంక చూసాడు.

“దీనినిబట్టి మేమేం అర్థం చేసుకోవాలి ?” అని అడిగాడు టారాస్ మీదుగా చూస్తూ, “మీకు అంగీకారం కాదనుకుంటాను.”

“కొత్త జేతాలకు” టారాస్ జనంకేసి నలువేపులా చూసాడు. కోపంతో ముకుళించుకు పోయిన వాసిలీ మొహం కనిపించింది. “జేతం భత్యం లేకుండా నీ బొజ్జ పెంచడానికి, ఉహు- అంగీకరించను.”

“సరే. మంచిది. బలవంత మేమీలేదు.” అని ప్రోషిన్ సామ్యంగా నిట్టూర్చి గవర్నరు కేసి చూసాడు.

“యే పరిస్థితిలోనూ బలవంతపెట్టేది లేదు. అంగీకారం కాకపోతే, నీకు రావలసిందేదో తీసుకుని చక్కాపో. యివాన్ జకరోవిచ్...”

మానేజరు అప్పటికే ప్రోషిన్ మోచేతి దగ్గరికి వచ్చి నిలబడ్డాడు. పిలవగానే యజమాని దగ్గరికి జరిగాడు. ప్రోషిన్ మందహాసం చేస్తూ ఆ ‘సిపాయి’ వంక వేలుపెట్టి చూపించాడు.

“ఆఫీసుకు వెళ్ళి యీ ‘సిపాయి’కి రావలసిన దేమన్నా. వుంటే యిచ్చి పంపించేసేయి.”

మానేజరు మెట్లు దిగాడు. పోలీసు ఇనస్పెక్టరు కూడా అతని వెనకనే బయలుదేరాడు. నడుం పటకాలు, కోట్లు సర్దుకుంటూ పోలీసులు మెట్లకింద సిద్ధంగా నిరీక్షిస్తున్నారు.

ఆ ‘సిపాయి’ పాలిపోయిన పెదవులు విసుగుతో నొక్కుకుంటూ ఆఫీసువైపుకి బయలుదేరాడు. రెండడుగులు వేయగానే వాసిలీ అతనిచేయి పట్టుకొని, “ఉహూఁ-ఆగు. నీ వొకడితో యీ విషయం పరిష్కారం కాదు. నీ వొకడి తరపునే కాదు మా అందరి తరపునా మాట్లాడుతున్నావు. నువ్వొకడివే జవాబియ్యడానికి వీలేదు.”

“నువ్వూనా?” అని మానేజరు జనంకేసి చూసాడు భయపడుతూ. “వూరుకో, లేకపోతే నిన్ను సాగనంపేయాలివస్తుంది.”

కాని వాసిలీ వెక్కిరింపుగా తల పంకించాడు.

“సరే, అదీ చూద్దాంగా! యెవరు యెవరిని సాగనంపుతారో! నీ సంగతికూడా తేల్చేస్తాం, కబడ్డార్...”

పక్కన ఉన్నవారికేసి చూసి మళ్ళీ తల పంకించాడు. కార్మికులంతా ఒక్కసారిగా మాట్లాడడం ప్రారంభించారు. ఇక డాబామీద తొందర తొందరగా గుసగుసలు సాగాయి. పందెపు కోడివంటి ఒక పొడుగాటి అధికారి భూమి చీల్చుకుని పైకి వచ్చి నట్టు జనరల్ పక్కన ప్రత్యక్షమయ్యాడు. జనరల్ అరచేయి నొటికి

అడ్డం పెట్టుకుని ఏవో ఆజ్ఞలు జారీచేసాడు. ఆ అధికారి సాల్యూట్ చేసి నల్లగోడ పక్కగుమ్మంగుండా త్వరత్వరగా నిష్క్రమించాడు.

“కోసక్కులను తీసుకురావడానికి వెళుతున్నాడు. కోసక్కులు !” అని ఆ నోటినుంచి ఆనోటికి పాకింది.

రణగొణధ్వని అణిగిపోయింది. కార్మికులు ఒకరొకరికి దగ్గిరసా చేరుకున్నారు. ఆవరణలోకి ఏ క్షణంలో నయినా బొబ్బలు పెడుతూ కోసక్కులు గుర్రాలమీద వచ్చిపడతారని భావనతో కొంతమంది గేటుకేసి చూడసాగారు. చేతులు ఎక్కువగా తిప్పడానికి వీలుగా రికాబులలో నిలబడి, రొమ్ములు విరుచుకుని కోసక్కులు కళ్లాలు వదిలేస్తారు. ఇక చూడండి, గుర్రాలు మనుషుల మీద విరుచుకు పడతాయి !

ప్రోషిన్ డాబా అంచుకు వచ్చి నిలబడ్డాడు. మొహంలో చిరునవ్వు లేదు. ఫాలభాగం ముడతలు పడింది. మాట్లాడుతూంటే ఇంతవరకు బయటపడని పొడుగాటి పచ్చటి పన్ను బయటపడి కట్టు కధలలోని భయంకర మాంత్రికుని తలపింప జేస్తోంది.

“యేమిటీ పిచ్చివాగుడు ?” అన్నాడు. “నా వృద్దేశం చాలా ప్రశస్తమయింది. కాని గవర్నరుగారిముందు జరిగిందేమిటి? అల్లరి ! యిందులో పెద్ద తగ్గాదా పడడానికేముంది ? వున్న పరిస్థితి యేమిటో తెలియజేయడం నావంతు. నా పరతులు అంగీకారం అవుతాయో కాదో, తేల్చుకొవడం మీవంతు. నాకొసం పని చెయ్యమని యెవరినీ నేను బలవంతం పెట్టడంలేదు, మీకు సరిపడదూ, దయచెయ్యండి ! మీ పనివాళ్ళు యెంత యెక్కువమంది వెళ్ళిపోతే నా పరిస్థితి అంత మెరుగవుతుంది. వెళ్ళిపోవాలని నిర్ణయించుకున్నారా, సరే. నా ఫ్యాక్టరీ బారకాసులలోంచి మీ బొచ్చెలతోసహా సమస్తమూ తీసుకుని లేచిపోండి. పని చేయడానికి బుద్ధిపూర్వకంగా నిరాకరించేవారు బారకాసులలో వుండడానికి చట్టం వొప్పుకోదు, కావలసివస్తే గవర్నరుగారిని అడిగిచూడండి ! వారూ యీమాటే అంటారు. ఊహించండి, వెళ్లిపోండి.”

“చలిలో కట్టుబట్టన్నా లేకుండానే? మా పిల్లల్ని మొల
మీద బట్టపోగన్నా లేకుండా మంచులోకి తీసుకుపోవాలనా మీ
కోరిక! యిదేనా మీ వృద్దేశం?”

ఈ మాటలు జనంమధ్యనుంచి వెలువడి స్త్రీల పెడబొబ్బ
లతో అణగారి పోయాయి.

“వచ్చేస్తున్నారు!” అని ఎవరో గేటుదగ్గర నుంచి కేక
వేసారు. గేటుకు దగ్గరగా ఉన్నవారు నైదొలగారు.

మిఖిల్ చక్ హఠాత్తుగా జనం ముందుకు వచ్చి పొడుగాటి
చేతులు ఆడించుకుంటూ “నిశ్శబ్దంగా వుండండి. యజమాని
గారు మాట్లాడాలని అనుకుంటున్నారు.” అని చెప్పి తిరిగి డాబా
మీదికి చక్కాబోయాడు.

జనం మౌనం వహించారు. ఒకరినొకరు ఒత్తుకుంటూ నిల
బడ్డారు.

“యేమిటిది - మా మెడకి వురా?”

“వురేమిటి? యెవరా అన్నది?” వేయికి పైగా ఉన్న
జనంలో ఈ మాటలు అన్న మనిషిని కనిపెట్టడానికా అన్నట్టు
ప్రోషిన్ మెడ ముందుకు చాసాడు, డాబామీది అధికారులంతా
మెడలుచాచి చూసారు. “వురెందుకు? మీరు స్వేచ్ఛా జీవులు,
మీ యిష్టంవచ్చినట్టు మీరు నడుచుకోవచ్చు. జారుగారి దయవల్ల
మీకు డాసత్వం పోయింది. మీకుమీరే యజమానులు. బుద్ధి
పూర్వకంగా మీరు సమ్మెదారులతో చేతులు కలుపుతున్నారు.”

“మేము సమ్మె చేయడంలేదు, లేదు” అని భయపడిపోయిన
ఒకతను అరిచాడు. అలా అరిచింది స్త్రీయో, ముసలివాడో
చెప్పడం కష్టం.

ఈ తడవ గవర్నరు మాట్లాడడానికి ఉపక్రమించాడు. కదల
కుండా మెదలకుండా నిలబడి కంగారు పడ్డాడు. ఎలాగయితేనేం
తమాయించుకుని హెచ్చుస్థాయిలో అన్నాడు.

“వీళ్ళతో మాట్లాడుతూ కాలం వృధా చేసుకోకు, సెర్జీ పోర్ఫిర్యేవిచ్ ! యిటువంటివాళ్ళతో వ్యవహరించడంలో వాకటే మార్గం వుంది.”

“అవును. మీరు చెప్పింది సరిగ్గావుంది.” అంటూ తల పంకించాడు ప్రోషిన్. “వాళ్ళ మొహంకూడా చూడకూడదుకాని, పాపం ! మంచివాళ్ళు, కాకపోతే వట్టి అజ్ఞానులు. మనం దయ చూపకపోతే భగవంతుడు మాత్రం యేంజేస్తాడు ! సరే మీరు చెప్పినట్లు యింతటితో ముగించేద్దాం.”

జనాన్ని పరికించిచూసి మొదట వరసలో ఉన్న ఒక బక్క పల్చటి నేత కార్మికునికేసి చూపించాడు. తక్షణమే అతనిచుట్టు వున్న జనం కుష్టువాడిని చూసి తప్పుకున్నట్లు తప్పుకున్నారు.

“నీ పేరేమిటి ?”

“మైకేల్ బెర్జెనాయ్” అని అతను గొణిగాడు. “కొద్దిజీతం మీద పని చేయటానికి వొప్పుకుంటావా?” బెర్జెనాయ్ పక్కనున్న వారికేసి చూసాడుగాని ఒకరూ అతనికేసి చూడలేదు, అందరూ తలలు వంచుకుని నేలకేసి చూస్తున్నారు. అతని పక్కనున్న ఒక స్త్రీ మోకరిల్లి మెల్లగా నిట్టూరుస్తూ.

“మిషా-మిష్-పిల్లల్ని కాపాడు-పిల్లలమీద దయచూపు - మైకేల్-పసిగుడ్డులు...”

మైకేల్ తిరిగి చుట్టూ చూసాడు.

“యేంచేద్దాం, భాయి !”

‘నీకు నువ్వే నిర్ణయం చేసుకో. నీ అంతరాత్మ చెప్పినట్లు చెయ్యి.” అని నేలకేసి చూస్తూ ఎవరో అన్నారు.

“నా అంతరాత్మా !” అంటూ ఆ నేత కార్మికుడు అరిచి, గుండెలమీది చినిగిన చొక్కా ఇంకా చింపివేసాడు. “ఆ విధం గానే నిర్ణయించుకోవలసి వుంటే, సరే - యిదిగో, నా నెత్తురు తాగు, రాక్షసుడా ! నేను అంగీకరించను”

“మై-ఫే-ల్ !”

తక్కిన స్త్రీలు కూడా పెద్దపెట్టున ఏడవసాగారు. వారి హాహాకారాలలో ప్రోషిన్ మాటలు వినిపించకుండా పోయాయి. ఇంకో నేత కార్మికుడు అనాలోచితంగా తల పైకెత్తేసరికి ప్రోషిన్ అతనిని వేలితో చూపించాడు. వాసిలీ ఏదో కేక పెట్టాడు.

ప్రోషిన్ చూపించిన కార్మికుడు తూలుకుంటూ డాబా మీదికి వెళ్ళాడు. కాని ఇంకో కార్మికుడు, ఎవరూ అతనిని ఎరగరు, ముందుకు తోసుకువెళ్ళాడు. వెనకనుంచి ఒక పోలీసు నేర్పుగా మోచేయి దగ్గర అతనిని పట్టేసి మళ్ళా వదిలేసాడు.

“నన్ను చంపొద్దు బాబో” అని నేత కార్మికుడు రొప్పుతూ అన్నాడు. “నువ్వు బలంగలవాడివి. మా గుండెలు చీల్చడం మానే సెయ్. మేము అంగీకరిస్తాం.”

డాబాదగ్గరనుంచి గేటు దాకా, మొదటి మనిషినుంచి ఆఖరి వాడిదాకా అంతా నణికిపోయారు. “మేము అంగీకరిస్తాం” అన్న రెండు మాటలు ఆ నోటినుంచి ఆ నోటికి పాకిపోయాయి. కార్మికులంతా అంగీకరించారో లేదో చెప్పడం కష్టం.

టారాస్ తల పైకెత్తాడు.

“కామ్రేడ్స్ !”

కార్మికులలో సంచలనం కలిగింది. కేకలు వేసుకుంటూ, బారలు చాపుకుంటూ ముందుకు చొచ్చుకు పోవాలని ఒకరు యత్నించారు. కాని స్త్రీల హాహాకారాలు హృదయ విదారకంగా ఉన్నాయి.

“అందరం అంగీకరిస్తాం.”

ఫ్యాక్టరీ గేట్లకి ఎదురుగా నిలబడ్డ కోసక్ గుర్రాలు కలత చెందాయి. పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు టారాస్ ని బుజంమీద పొడిచి

“సరే-రా ! మీ ఆట కట్టింది. యిక మా ఆట చూడు” అన్నాడు.

వాసిలీ టారాస్ కేసి తేరిపార నూచాడు. కాని టారాస్ కళ్ళల్లో “యేమీఁ చెయ్యద్దు. యేదో యిలా జరిగిపోనీ” అనే హెచ్చరిక స్పష్టంగా గోచరించింది.

ప్రోషీ ఈసారి హాటు తీసివేయకుండా శిలువ ఆకారం వేసాడు. “అలా అయితే సరే. ముందే యీ యేడుపు యేడిస్తే బావుండేదిగా ! ఊహ- నిర్ణయించు కున్నట్లేనా సరే, మీ మీ యిళ్ళకి పొండి. గవర్నరు గారిని చాలాసేపటి నుంచి యిక్కడ అట్టే వుంచాం. అదృష్టవశాత్తు వాతావరణం చక్కగా వుంది.”

“లోపలకి దయచేయండి” అన్నాడు మర్యాదగా వంగి నమస్కరిస్తూ. “ఫలహారం చేదాం.”

... ..

... ..

“చివరి కింతేనా ?”

ఒక్కొక్కరూ వెళ్ళిపోతుంటే కళ్ళప్పగించి చూస్తూ ఇరీనా పెద్దగా నిట్టూర్చింది. వెక్కిరింతగా వెనక కాళ్ళమీద నుంచున్న ‘గాగరాలో ఎలుగుబంటు’ కింద, తెరచుకుని ఉన్న గేటు దగ్గరగా కోసక్కులు ఇంకా కళ్ళాలు బిగపట్టి సిద్ధంగా ఉన్నారు.

కొజుబా కోసరం ఇరీనా నట్లువైపులా చూసింది. పోలీసు టారాస్ ను తీసుకుని పోతుంటే వాసిలీ ముందుకు తోసుకువచ్చాడు. వెనువెంటనే కొజుబా కనుబొమలు ముడుచుకు పోవడం ఇరీనా గమనించింది. అతను ముందుండి సమ్మెకు పిలుపు ఇస్తాడని ఆశించింది. అతని సంగతి అందరికీ తెలుసు. అందరికీ అతనంటే మంచి గౌరవం ఉంది. కాని అతడు ముందు నిలబడలేదు, సమ్మెకు పిలుపు ఇవ్వలేదు.

ఆమెకళ్లు మూసుకుంది. కొజుబా ఆమెని పిలవడం వినిపించింది. అతని కంఠస్వరం యథాపూర్వంగా ప్రశాంతంగా ఉంది.

ఆమెదగ్గరికి నిబ్బరంగా వచ్చి “యిక్కడున్నావేం? యిక్కడికి రావలసిన పనిలేదే? నిను కనిపెట్టి చూస్తారు. బడిపంతులమ్మవని దయతలుస్తా. రనుకోకు. యేం చెయ్యమంటావ్? తగు సమయం రాకముందే చర్యకు పూనుకోవాలనా?”

ఇరీనా కొజుబాకేసి చూసి ఉండబట్టలేక కోపంతో, “చర్య! యేమిటా చర్య? నువ్వే చూసావుగా - గొర్రెలమందలాగా...” అని మొహం చేతితో కప్పకుంది.

“గొర్రెలమంద లాగానా? యెలా?” అని కొజుబా అడిగాడు. అతని కంఠస్వరం కర్కశంగా, ఉదాసీనంగా ఉండేసరికి ఇరీనా హృదయం కుంగిపోయింది.

తాను ఏదో పొరపాటుమాట, ఏదో దారుణమయిన మాట అన్నానని గుర్తించింది. మొహం ఎర్రబారింది. కొజుబా చొక్కా చేయి పట్టుకుని “క్షమించు. నా-నాగుండె మండిపోయి యేదో అన్నాను. నా వుద్దేశం అదికాదని నీకూ తెలుసుగా. నిజంగా వీళ్లు యెటువంటివాళ్లో నాకు తెలుసు. లొంగిపోతారనుకోలేదు.”

“కోసక్కులువాళ్ళని కొరడాలతో చావగొట్టి అంగీకరింప జేయలేదే!” అన్నాడు కొజుబా కర్కశంగా, కనులు కుంచించు కుంటూ. “ఉహూ - ఆ విధంగా జరగలేదు.”

“వాసిలీ, టారాన్ విడుదలయేట్టు చూడాలి.” తొందర తొందరగా అంది ఇరీనా, ప్రశాంతంగా మామూలు వ్యవహార ధోరణిలో మాట్లాడాలని యత్నిస్తూ.

“యీ సందర్భంలో వెళ్ళి గస్టియోవ్ తో మాట్లాడదాం. బాగా ఆలోచించి ఒక నిర్ధారణకి రావాలి.”

పక్కనుంచి వెళుతున్న ఒక యువకుని రమ్మని సైగచేసి కొజుబా, “చూడు, సోమ! మామూలుచోటే, డ్రయింగ్ షెడ్డులో అరగంటలో అందరూ కలుసుకోవాలని చెప్పి. మేమూ వస్తున్నాం.”

స్వోమా వెళ్ళిపోగానే ఇరీనా కేసి తిరిగి “గస్టిల్వోవ్ దగ్గి
రికి వెళ్ళాలనా?” అన్నాడు కొజుబా. తిరస్కార సూచకంగా
ఎడమకన్ను కుంచింది, ఒక కనుబొమ్మ పై కెత్తాడు. “సరే, వెళ్ళి
నందువల్ల మరేం నష్టంలేదు. యింకా అరగంట వ్యవధి వుంది.
ప్రోషిన్ చెప్పినట్లు వాతావరణం చక్కగా వుంది.”

9

ఒకనాటి మిత్రులు

ప్రోషిన్ జీతాలకోత ప్రకటించగానే ఇరీనావచ్చి స్థబ్ధుగా
కూర్చున్నందుకు దుయ్యబట్టుతుందని తెలిసికూడా గస్టిల్వోవ్
ఆమెకోసం నిరీక్షించాడు. అది ‘స్థబ్ధత’ కాదు, సరిఅయిన సోషల్
డెమాక్రాటిక్ పంథాలని ఆమెకు నచ్చచెప్పడం తనతరం కాదని
కూడా అతనికి తెలుసు. ప్రోషిన్ తో రాయబారాలు ప్రారంభం
కాగానే బుద్ధిపూర్వకంగా లేచి చక్కావచ్చాడు. అదంతా విస్ప
ష్టంగా కనిపిస్తూనే ఉంది. కాని విశదీకరించి ఆమెకు చెప్పాలని
చూస్తేమాత్రం—

జీతాలకోత విషయంలో ఆమెతో సంభాషణ అతనికి
రుచించలేదు. వారిద్దరికీ ఈమధ్య కలహం సర్వసాధారణ మయిపో
యింది. ఆమె అతని గుప్పిటలోనుంచి తప్పించుకుంది. మొట్టమొద
టగా సంస్థలో చేరినప్పుడు ఎంత అణకువగా ఉండేది, ఎంత నమ్మ
కంగా ఉండేది, కిమ్మనకుండా చెప్పినదానికల్లా తల సంతోషంతో
ఉండేది. ఇదంతా తలుచుకుంటే అతనికి ఆశ్చర్యం వేసింది. ఇక
ఇప్పుడో - మాటకుమాటా అప్పగిస్తోంది.

గస్టిల్వోవ్ చిరచిరలాడుతూ గదిలో పచ్చార్లు చేయసాగాడు. ఆగది అంటే అతనికి ఎంతో ఇష్టం. హాయిగా ఉంటుంది. అందుకే ఆగది చూసుకుని మురిసిపోయేవాడు. ఆ గదిలో అంతా ఒక క్రమపద్ధతిలో, శుభ్రంగా ఉంటుంది. అందులోని సామాను-ఎర్రటి కిటికీ తెరలదగ్గరనుంచి రగ్గుదాకా - చాలా విలువయినవి. చేతితో చేసిన ఆక్రోటుబీరువాలో వెన్నుమీద గిల్లు అక్షరాలు ముద్రించిన పుస్తకాలు వాటివాటి ఎత్తులను పట్టి నీటుగా అమర్చారు. ఆ పుస్తకాల ప్రసక్తి వచ్చినపుడల్లా, “యెక్కువగా లేవు గాని, పున్నకొద్దీ పుత్తమమయినవి” అనిచెప్పడం అతనికి ఇష్టం. ఇరీనాతో కయ్యం తప్పదు, చివాట్లు తప్పవు అని అనుకుంటూ నిరీక్షిస్తున్నాడేమో ఆగది అతనికి సంతోషదాయకంగా కనిపించలేదు.

సింహద్వారం మూసిన చప్పుడయింది. నడవలోనుంచి అడుగులచప్పుడు వినిపించింది. అడుగులు భారంగా ఉన్నాయి. ఇరీనావి అయిఉండవు. ఆమె గబగబా తేలికగా అడుగులు వేస్తుంది. లేక పోతే బూట్లు తొడిగిందా? అక్కడ సమావేశం తొందరలోనే ముగిసిందా యేం?

ఎవరో తలుపు కొట్టారు.

“రావచ్చు” అన్నాడు గస్టిల్వోవ్.

ఒక యువకుడు ప్రవేశించాడు. నన్నటి కోటు వేసుకుని, మడత హాటు పెట్టుకున్నాడు. చేతిలో ఒక సూటుకేసు ఉంది.

“హల్లో! వ్యాట్కాలో ప్రవాసం సంగతి మర్చిపోయావా యేం?”

ఆ యువకుని కళ్ళు తేటగా, దఘాపూరితంగా ఉన్నాయి. విశాలమయిన నున్నటి నుదురు, చిన్న గడ్డం, ముక్కుమీద మచ్చ.

“బామన్!”

‘బామన్’ అని పెద్దగా ఉచ్చరించేసరికి ఆ ఆగంతకుడు గస్టిల్యోవ్ కేసి మందలింపు చూపు పరపి గిరున తల ద్వారం కేసి తిప్పాడు. తొందర తొందరగా గస్టిల్యోవ్ తనను తాను సమర్థించుకుంటూ,

“మరేం పరవాలేదు. యిక్కడ కొత్తవాళ్ళేవరూ లేరు. నేనుగాక యింకొకడే వున్నాడు. మహా చిత్రమయిన మనిషి. అతనికి మనసులో మనమంటే సానుభూతి. పైగా యిప్పుడు యింట్లో కూడా లేడు. సరే, యేమిటి యిలా వచ్చావు? యింతకాలం యెక్కడ వున్నావు? ప్రవాస శిక్షాకాలం ఆఖరయిందనుకుంటా? యిక నా విషయం, వ్యాట్కాలో ఆ సంవత్సరం గడిపిన తరవాత మళ్ళీ యధాప్రకారంగానే పనిచేస్తున్నా. కనిపిస్తున్నే వుందిగా!”

“ఓ-అట్లానా?” అని బామన్ మందహాసం చేసాడు. అతని దృష్టి కిటికీ తెరలమీద, రగ్గుమీద, పుస్తకాల అలమారా మీద, వ్రాత బల్లమీద పడింది. వ్రాత బల్లమీద జంత్రికింద శుభ్రమయిన ఫైళ్ళబొత్తి ఉంది. “కాని చిలక యేదీ?” అని ప్రశ్నించాడు.

“వెనకటి గుణం మారలేదన్నమాట. వేళాకోళం పట్టించడానికి యెప్పుడూ నీకేదో వకటి దొరుకుతూనే వుంటుంది.” అన్నాడు గస్టిల్యోవ్ వికటంగా మందహాసం చేస్తూ. “కోటు తీసెయ్యి-హాయిగా కూర్చో. యెక్కడినుంచి రావడం?”

“యెక్కడనుంచా?” అని బామన్ కోటు, హాటు చిలక కొయ్యకు తగిలించాడు.

“జనీవా అనే పట్టణంనుంచి”

“వలసనుంచే?” గస్టిల్యోవ్ చెక్కిళ్ళు ముడిచి వెనువెంటనే యధాస్థితికి వచ్చాడు. “నీవు-రావడం-చట్ట విరుద్ధంగా-”

“ఆ- అవును” అని బామన్ హుషారుగా తల ఆడించాడు. “యెందుకిలా అడిగావు? నేను ప్రవాసం నుంచి తప్పించు

కున్నపుడు నువ్వు అక్కడే వున్నావుగా ! చేతులు, మొహం కడుక్కో
వచ్చా ?”

జవాబుకోసం నిరీక్షించకుండా నీళ్ళకుండి దగ్గరికి వెళ్ళాడు.
గస్టిల్వోవ్ కింది పెదవి కొరుక్కున్నాడు.

“నే నిక్కడ వున్నానని నీ కెలా తెలిసింది ?”

“మాస్కోలో కామ్రేడ్స్ ని జవుళి మిల్లులలో యెవరితో
నయినా పరిచయం చేయమని అడిగాను. వారు నీ పేరు చెప్పారు.”

“నా పేరూ విలాసం యిచ్చారన్నమాట” అంటూ
గస్టిల్వోవ్ కోపంతో భుజాలు పై కెత్తాడు. “ఊ... యిదే కుట్ర
అంటే! మనం స్కూలులో కలుసుకోవాలి మరి...”

“ఇరీనా జొవాస్థాయా యింట్లో, నాకూ తెలుసు.” అంటూ
బామన్ గస్టిల్వోవ్ కేసి సబ్బు నురుగుకప్పిన మొహం తిప్పాడు.
“కమిటీ సభ్యులమీద అనవసరంగా అభాండం వేస్తున్నావు. నిజం
చెప్పాలంటే నన్ను పంపింది మార్క్స్-ప్రెట్రోవిచ్ వాసిలేవ్.

మార్క్స్-ప్రెట్రోవిచ్ వాసిలేవ్ అనే మూడు మాటలను విడి
విడిగా, ఆఖరిమాటమీద ఒత్తుతూ ఉచ్చరించాడు. గస్టిల్వోవ్
బొద్దు కనుబొమలు ఆశ్చర్యంతో పైకి లేచాయి.

“ఓహో ! మార్క్స్ దగ్గరనుంచికాదు. మార్క్స్-ప్రెట్రోవిచ్
దగ్గరనుంచీకాదు, మార్క్స్-ప్రెట్రోవిచ్ వాసిలేవ్ దగ్గరనుంచి
వచ్చావన్నమాట ! యింకేం, మూడురెట్లు నమ్మకం ! అంటే
కేంద్రంనుంచి వచ్చావన్నమాట.”

“ఇస్కా-నుంచి” అంటూ తల పంకించాడు బామన్
మొహం కడుక్కుంటూనే.

గస్టిల్వోవ్ పరాకుగా గడ్డం సవరించుకుని,

“ఓ-అలానా జ్ఞాపకం వచ్చింది. నేను ఆఖరిసారి మాస్కోలో
వుండగా లెనిన్ మనుషులు రష్యా రాబోతున్నారని విదేశాల
నుంచి వార్త వచ్చింది. విన్నాను.” అన్నాడు

“లెనిన్ మనుష్యులు! అంటే పార్టీ మనుష్యులనే నీ భావం అనుకుంటా.” బామన్ నీటికుండి మీదికి వంగినవాడల్లా నిటారుగా నిలబడి మొహం తుడుచుకోసాగాడు. “సరే, వచ్చేసారు. చిన్న చిన్న ముఠాలు రద్దుచేయవలసిన సమయం వచ్చింది. మందే పైచేయిగా వుంది. సమ్మెలమీద సమ్మెలు జరుగుతున్నాయి. వాటిని మనం నడపాలి. అందుచేత ఐక్య కేంద్రం, ప్రధాన కార్యాలయం యెంతయినా అవసరం” అని నవ్వాడు. “విప్లవం వచ్చేసేటట్లుంది! మాస్కోలో నేను చూసిన దానినిబట్టి గొంతుక మీదికి వచ్చినట్టే. ‘ది రాబోచేయెడెలో’ను * బలపర్చే వారి దంతా మరీ మందకొడి వ్యవహారం. నిశ్చింతగా కూర్చున్నారు. బ్రేకులు వేసుకుంటూ మెల్లిగా స్వర్గానికి చేరుకోగలమని వాళ్ళ ఆశ. రాజకీయాలకి దూరంగా వుండాలని భావిస్తున్నారు.”

గస్టిల్యోవ్ కంగారు పడ్డాడు. అతనికేసి చూడకుండా బామన్ తువాలా ఆరవేసి తిన్నగా పుస్తకాల అలమారా దగ్గరికి వెళ్ళాడు.

“నీ స్నేహితు లెవరో చెప్పు. నీ గుణగణాలు చెప్పేస్తాను. అని సామెతవుంది.”

పుస్తకాల వెన్నులవెంటే వేలు పోనిచ్చాడు. “మొలాకొ వెట్స్ ‘నూతన వధువుకు బహూకరణ’ యిది పాకశాస్త్రమీద గ్రంథమా? పెళ్ళి చేసుకుందామని అనుకుంటున్నావా యేం?”

“అబ్బే!” అన్నాడు గస్టిల్యోవ్ తటపటాయిస్తూ, “నేనూ, యిక్కడవుండే అతను యేదోరుచి భేదంకోసం మధ్యమధ్య వంట చేసుకుంటూంటాం.”

---

* రాబోచేయెడెలో (కార్మిక ప్రయోజనాలు) ఆర్థిక వైషయిక పత్రిక. విదేశాలలోని రష్యన్ సోషల్ డెమాక్రాటిక్ లీగ్ పజ్జన వెలువడిన పత్రిక. 1899 నుండి 1902 వరకు జినివా నుంచి వెలువడింది.

“స్కూప్!” అన్నాడు బామన్ ఒకసన్నటి పుస్తకం బయటికి దీస్తూ, “బగ్గీరిస్కీన్, ప్రాకోపోవిచ్, టాగర్-బరనో వస్కీ! ఒహోహో! అన్నీ ముష్టిమార్కిస్ట్ వ్యతిరేక గ్రంథాలే!”

చివరికి గస్టిల్వోవ్ వేపు తిరిగాడు. గస్టిల్వోవ్ నిర్హింత పోయేసరికి బామన్ కి అంతా అవగాహన అయింది.

“సరే, సరే, సరే! గొగోల్ ‘ఇనస్పెక్టరు జనరల్’ అన్నట్లు ‘ఆశ్చర్యం’ గానేవుంది. ఆర్థిక తత్వజాడ్యం నీకు పట్టుకున్నట్టుందే?”

“దాన్ని జాడ్యం అనకు” అన్నాడు గస్టిల్వోవ్. చూపు తిప్పేసుకున్నాడు గాని కంఠస్వరం మాత్రం నిలకడగానే ఉంది. “రష్యన్ మార్కిస్టులకు సరయిన మార్గం ఒకటే ఒకటి వుందని నా దృఢాభిప్రాయం. మొత్తం దేశంలోని మిత ప్రతిఘటనతో చేతులు కలిపి శ్రామికవర్గ ఆర్థిక పోరాటంలో పాల్గొనడం, యింకా సరిగా చెప్పాలంటే, సహాయం చెయ్యడం ఒకటే ఆ మార్గం. అవు నవును: మేము సగం సగం చెప్పి వూరుకోము. మిత ప్రతిఘటన! అదే నిజమయిన డెమాక్రాటిక్ మార్కిస్టు విధానం. లెనిన్ చెప్పే మార్క్సిజం, ఇస్కాద్వారా రుద్దదలచిందీ, మనలని పూర్తిగా అనవసరమయిన అజ్ఞాతవాసానికి తోలుతోంది. ‘కార్మిక వర్గ రాజకీయసంస్థ’, ‘స్వతంత్ర కార్మికపక్షం!’ మతిచెడింది! రష్యాలోని వాస్తవిక పరిస్థితులు యేమాత్రం తెలుసుకోకుండా యెక్కడో జినీవాలో కూర్చున్న వాళ్ళకే యిలాంటి పెడబుద్ధులు పుడుతూంటాయి...”

బామన్ కిటికీ కమ్మికి ఆనుకుని మృదువుగా నవ్వాడు.

“యెందుకీసాద చెప్పు? యిదంతా ఒకసారికాదు, లక్ష సార్లు వినాను. మాస్కోలోని మీ నాయకుడు నన్ను తప్పుదోవ పట్టించాడు. అతను నిన్ను గురించి చెప్పిన దానినిబట్టి నువు ఇస్కాని బలపర్చే వాడివని తలచాను. యెప్పుడో బయలుదేరే

రైలును స్టేషనుమాస్టరు పక్క పట్టాలమీదికి పోనిచ్చినట్లు నన్నూ పక్కదారికి నెట్టాడు. లేకపోతే నేను నీకు ఇస్కా కార్యక్రమం వెల్లడిస్తాననీ, అప్పుడు నువు...”

“అబ్బే! అదేంకాదు. రహస్య కార్యకలాపాల నియమాలను నిజమయిన పార్టీ కార్యక్రమాలాగా పాటిస్తున్నాడు. అంతే” అన్నాడు గస్టిలోయ్ బుజాలు ఎగురవేస్తూ. “నువు తెనినిస్తు వని తెలియక నా చిరునామా నీకు యిచ్చివుంటారు.”

“కావచ్చు” అని బామన్ తనివితీరా నవ్వి బల్లదగ్గరికి వెళ్ళాడు. “అచ్చంగా మిలిటరీ వాడిలాగా మాట్లాడావు. ‘యుద్ధం ప్రకటిస్తే!’ రైలులో తారసిల్లిన రాగిజుట్టు కుర్రవాడు జ్ఞాపకం వచ్చాడు. “సరేగాని, టీ యేదీ! నిజం చెప్పాలంటే ప్రయాణపు బడలిక యింకా తీరలేదు. సరే యిక కార్యక్రమం యేంచేద్దాం!”

గస్టిలోయ్ కోపంతో శ్వాస ఎగబీల్చి “కార్యక్రమమా? ప్రపంచాని కంతటికీ తెలిసేటట్లు తెనిక బహిరంగంగానే ప్రకటించాడుగా. తాను పంపుతున్న ఏజంట్లను గురించి, వారిని యెందుకు పంపుతున్నది వెల్లడించాడు. ఇస్కా నాలుగో సంచికలోని ‘ఎక్కడ ప్రారంభించాలి’ అనే అతని వ్యాసంలో యిదంతా వ్రాసే వుంది.”

“అవునవును” అని ప్రశాంతంగా అంగీకరించాడు బామన్. “నిజాన్ని దాచడమెందుకు? యెలుగెత్తి చాటవచ్చు.”

తిరిగి సింహద్వారం మూసిన చప్పుడయింది. ఒక క్షణం తరవాత ఆ గది తలుపు గబగబా తేలికగా ఎవరో కొట్టారు.

“యెవరది?” అని గస్టిలోయ్ ప్రశ్నించాడు బుద్ధి పూర్వకంగా కంఠస్వరం హెచ్చిస్తూ.

“ఇరీనా!” అని ఒక స్త్రీ మృదుమధుర స్వరంతో జవాబిచ్చింది.

“ఓ- జొవస్కాయా!” బామన్ తలుపు దగ్గర ఉన్న తన సూటు కేసును కాలిక్తో దూరంగా నెట్టి గస్టిల్యోవ్ నోరు ఎత్తక ముందే గడియ ఎత్తి “రావచ్చు” అన్నాడు.

[గుమ్మంలో ఉండే ఇరీనా బామన్ కేసి ఆశ్చర్యంతో చూసింది. ఆమె వెనకనే ఉన్న కొజుబా కొత్తమనిషి సూటు అందం చూసి మొహం ముడుచుకున్నాడు.]

యవ్వనవతికి వస్త్రాలు అమ్మజూపే వర్తకునిలాగా అతి మర్యాద నటిస్తూ బామన్ వంగి వారికి నమస్కరించాడు.

“నా పేరు డ్రోబకోవ్. బెర్లిన్ లోని కర్సనర్ కంపెనీకి చెందిన సంచాలకుణ్ణి. యిక్కడి మిల్లులో తయారయే వస్త్రాలు చూడడానికి వచ్చాను.”

కొజుబా అతని నమస్కారం అందుకోలేదు.

“మిమ్మల్ని కలుసుకోవడానికి వచ్చాం. బుక్ కీపరు గారూ” అన్నాడు కొజుబా బొద్దుకనుబొమలు ముడుచుకుంటూ, ముక్కుతో మాట్లాడుతూ.

“జీతాలపుస్తకాలు కావాలి. లెక్కలలో యెక్కడో తప్పు దొర్లింది. కాని యెవరో మిమ్మల్ని చూడడానికి వచ్చినట్లున్నారు. మేము మళ్ళీ...”

“అబ్బేబ్బే, మళ్ళీ రావడమెందుకు?” అన్నాడు బామన్ గబగబా. “నామూలంగా మీరు మళ్ళీ కష్టపడి రావడమెందుకు? పైగా యివాళ ఆదివారం. శలవురోజున కూడా మీరు పని చేస్తున్నారన్నమాట! మీ పుస్తకాలేవీ చూడనీయండి. ఒక్క నిమిషంలో లెక్కలు తేల్చేస్తాను.”

బామన్ చేయి జూపాడు. గంభీరంగా మాట్లాడినా కళ్ళల్లో మాత్రం ఆటకాయతనం తొణికిసలాడింది. కొజుబా ఇంకా ఎక్కువగా మొహం ముడుచుకున్నాడు. పుస్తకాల కథ అప్పటి కపుడు కల్పించాడు. కూడా తీసుకుని రాలేదు. ఒకవేళ తీసుకుని వచ్చినా

బుక్ కీపరు తన పుస్తకాలు దగ్గరలేనిదే సరిచూడలేడు. ఈ కొత్త మనిషి కూడా వాళ్ళు అందుకోసం రాలేదని పసికట్టేసి వెక్కిరిస్తున్నాడు. ఈ చిక్కులోనుంచి బయటపడడం ఎలాగో కొజుబాకు అర్థంకాలేదు.

ఇక గస్టిల్వోవ్ మట్టి బొమ్మలా నుంచున్నాడు. కాని కొజుబా ఆ చిక్కునుంచి బయట పడడానికి యత్నించలేదు. ఏమీ మాట్లాడకుండా వెనుతిరిగి గుమ్మంవైపు బయలుదేరాడు. ఇరీనా అతనిని అనుసరించింది.

“జోవస్కాయా !” అని మృదువుగా బామన్ పిల్చాడు.

ఆమె తల తిప్పింది.

“మర్క్ అభివంధనాలు చెప్పమన్నాడు.” అన్నాడు బామన్ గంభీరంగా.

ఇరీనా గిర్రున వెనకకు తిరిగి గస్టిల్వోవ్ వంక ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది. గస్టిల్వోవ్ తల పంకించాడు, ఇష్టం లేకపోయినా. ఇరీనా బామన్ కి చేయి అందించింది.

“అలాగా, అతనివే నన్నమాట. నిజంగా వర్తకుడివే ననుకున్నాను సుమా ! కొజుబా మనుషుల్ని యిట్టే పసికట్టేస్తాడు. అతను కూడా...”

ఇరీనా వెనకాలనే కొజుబా వచ్చాడు. అతనివంక తేరిపార జూచి బామన్

“మనలో చాడేనా ?” అని అడిగాడు.

“మీవాడేనా ?” అన్నాడు కొజుబా ఎడమకన్ను కుంచింది. “ఉహూ- నేను ఒకళ్ళ వాణ్ణికాను. స్వతంత్రుణ్ణి.”

“సరయిన సమయానికే వచ్చావు” అంటూ అడ్డు వచ్చింది ఇరీనా. “నువ్వు, కామ్రేడ్ గస్టిల్వోవ్ కలిసి ఆలోచించి మిల్లు విషయంలో యేం జేయాలో చెప్పండి. జీతాలలో కోత పెట్టారు.”

“మన ఒక్క మిల్లులోనేనా యేమిటి?” అని గస్టిలోయ్ చటుక్కున అన్నాడు. “జిల్లా అంతటా యింతే. మొరొజోవ్ మిల్లులో జీతాలు తగ్గించి తరవాత ప్రోషిన్ మానతాడను కోవడం పొరపాటు, మన మిల్లు చిన్నది. ‘గాగరాలో ఎలుగు బంటు’ పైగా అంతా అంగీకరించారుగా యింకేం?”

“అంతా అంగీకరించలా” అంది ఇరీనా ఆవేశంతో. “వాసిలీ, టారాస్ యిద్దరూ నిరసన తెలిపారు.”

“సరే. నిరసన తెలిపితే యేం జరిగింది?”

ఇరీనా చూపు కిందికి వచ్చింది.

“వాళ్ళని అరెస్టు చేసారు.”

“కార్మికుల యెదటనే?” అని బామన్ ప్రశ్నించాడు. నుదురు ముడతలు పడింది. మొహంలో కోపం గోచరించింది.

తలయెత్తి చూడకుండా ఇరీనా తల పంకించింది.

“అదే, అదే!” అన్నాడు గస్టిలోయ్ విజయగర్వంతో తల ఆడిస్తూ. “యీ ఉదయమే యీమెతో చెప్పాను...”

“అలాగయితే ప్రోషిన్ చేసిన పని సరయిందనే అనుకుంటున్నా వన్నమాట!” అని కొజుబా అతని మాటకు అడ్డం వచ్చాడు.

గస్టిలోయ్ బుజాలు ఎగరవేసి,

“కార్మికులు అంగీకరించారు. నువ్వే చెప్పావుగా. వారి యిష్టమే యిష్టం!”

“వారి యిష్టం!” అంది ఆశ్చర్యంతో, ఒక జడ బుజం మీదకు ఎగరవేసుకుంటూ.

ఆమె రెండు జడలు వేసుకుందని అప్పుడుగాని బామన్ గమనించలేదు.

“వాళ్ళకి మాడి. చావాలని ముచ్చటా యేం? గొంతుక మీదికి కత్తి వచ్చిపడింది. ఎలా కాచుకోవాలో తెలియదు. కాచు

కునే శక్తి లేదు. యిక మనం యేం జేశాం? వాళ్ళకి ఒక దారి చూపించడానికి బదులు మూగనోము పట్టాం. మనం సోషల్ డెమాక్రాట్లాం! హుఁ- సిగ్గుచేటు! మన కామ్రేడ్స్ ముందు చెబుతున్నా. తప్పంతా నీది కార్మికులు హఠాత్తుగా యీ సమస్యను యెదుర్కోవలసి వచ్చేటట్లు చేశావు.”

“నేనా?” గస్టిల్వోవ్కి ఒళ్లు తెలియని కోపం వచ్చి బల్ల దగ్గరికి వెళ్ళాడు. “నేనేమి చేసి వుండాలిందని మీ వుద్దేశం? మిల్లులో...” జంత్రిని దగ్గరికి తీసుకున్నాడు. జంత్రి తిరగ వేస్తుంటే బాగా ఆరితేరిన వేళ్ళకింద టక టక మంది. “ఒక వెయిరీ మూడు వందల యెనభయి ఒక్కమంది వున్నారు. వాళ్ళల్లో...” టక్ ... టక్ ... టక్ ... “తొమ్మిది... యెనిమిది... యేడు - తొమ్మిది వందల యెనభయి యేడు మంది స్త్రీలు. సహజంగా వీళ్ళంతా వెనకబడిన బాపతు...”

కొజుబా సేహపూర్వకంగా ఇరీనాని మోచేతితో పొడిచాడు. “విను. వెనకబడిన బాపతు!”

“...సన్నద్ధులయిన కార్మికులు” అంటూ గస్టిల్వోవ్ ప్రారంభించాడు. కౌంటర్లను ఒకదాని తరవాత ఒకటి కదుపుతూ. “పదకొండుమంది, వాసిలీని, టారాస్ని మినహాయిస్తే (యీతడవ కౌంటర్లను చప్పిడిఅయేటట్లు ఆడించాడు) తొమ్మిండుగురే. ఏమంత పెద్దసంఖ్యకాదు, తీసిపారేయ్యడానికి.”

బుక్కుకీపరుకు అలవాటయిన విన్యాసంతో జంత్రిని పక్కకు తిప్పాడు. కౌంటర్లకిందరాలాయి. సంఖ్య మాయమయింది.

“బలేతమామాగావుంది!” అన్నాడు బామన్ పక్కున నవ్వుతూ. “మాంచిప్రావీణ్యం చూపించావు.—ఒకమనిషినుంచి ఇంకో మనిషిని తీసివేసి లెక్కపెట్టడంకోసమే మా తలలు అక్కడ వున్నాయా అనిపిస్తుంది.”

కొజుబా మీసాలు మెలివేసి, “అయితే నీవు ద్వేషం మేమంతా యేమీ చెయ్యకుండా యేపార్కు బెంచీమీదో కాళ్ళు ముడుచుకుని పండుకోవాలనా?” అన్నాడు.

“పోట్లాట అయిపోయింతరవాత పిడికిలి బిగించేవాళ్ళ విషయమయి ఒక సామెతవుంది,” అన్నాడు గస్టిల్యోవ్ బుస్సు మంటూ.

“పోట్లాట జరిగిందాయేం?”

బామన్ ప్రశాంతంగా సూచనాప్రాయంగా వేసిన ఈ ప్రశ్న విని కొజుబా, ఇరీనా అతనివంక తిరిగి చెవులు నిక్కబొడుచు కున్నారు.

“మేము పోట్లాడవలసిందేనంటావా?” అని ఇరీనా అడిగింది.

“మరి యిక్కడికి నేనెందుకు వచ్చాననుకున్నావు?” అని గంభీరంగా జవాబిచ్చాడు, బామన్.

ఇరీనా సంతోషం పట్టలేక చప్పట్లు కొట్టింది.

“పోరాటం! సమ్మే! నీకు మతేమన్నా పోయిందాయేం? యిది పూర్తి తిరుగుబాటు! వట్టి విప్లవపదజాలం! సమ్మే ఒక్క రోజుకూడా నడపలేం. యిది శీతాకాలం. తిండేకాదు, వంటచెరుకు, బట్టలుకూడా కార్మికులు చూసుకోవాలి. కాస్త వాళ్ళయిళ్ళకివెళ్ళి చూడు. చెప్పలులేక సగంమంది పిల్లలు పక్కలమీదనే పడి వుంటున్నారు. ఆ పిల్లలగోలవించే, గుండె బద్దలయిపోతుంది. ఒక్క రోజుకూడా సమ్మే కొనసాగించలేరు. అంతేకాదు, నిజంగా క్లిష్ట పరిస్థితి యేర్పడ్డప్పుడు సమ్మే లేవదీయడం మంచిదికాదు. ‘రుస్కి యేనోవోస్తీ’కూడా క్లిష్టపరిస్థితి యేర్పడిందని రూఢిచేస్తోంది.”

“అవును” అని జవాబిచ్చాడు బామన్ సామ్యంగా మంద హాసంచేస్తూ. ‘పోలీసుప్రతిక మాస్కో వస్కియేవేడోకోస్త్రి’లో నుంచికూడా వుద్ఘాటిస్తే మరీబాగుంటుంది. తిండిపడవేసేవారిని మితవాదులుకూడా బలబరుస్తారని స్పష్టమయింది. యిప్పుడు సమ్మే

చేయడం మాస్కో వస్త్రపుత్పత్తిదారులకి వెన్నుపోడవడమేగాబట్టి క్లిష్టపరిస్థితి యేర్పడిందని యెలుగెత్తిచాటాలిమరి ! మొర్రోజోవ్, కోన్నిన్, ప్రోషిన్ మొన్ననే పెద్దగవర్నమెంటు కంట్రాక్టు పుచ్చుకున్నారు. తొందర తొందరగా సైనికదుస్తులు తయారుచేసి యివ్వాలి. యీ కంట్రాక్టును నిర్వహించకపోతే అది యే పీటర్స్ బర్గ్ వాళ్ళకో, లాడ్జ్ వాళ్ళకో యిచ్చివేస్తారు. ఆ కంట్రాక్టు పోకుండా వుండానికి యెంతకయినా తెగిస్తారు. మిలిటరీ కంట్రాక్టులో అమితలాభాలు వస్తాయని నీకు తెలిసిందేగా, లక్షలకొలది లాభాలు తీస్తున్నారు.”

“కంట్రాక్టు ! నీకెలా తెలిసింది !” అంటూ గస్టిలోవ్ గొణిగాడు.

“నీకెందుకు తెలియలేదు, అని నేను అడగాలిసింది. శత్రు శిబిరంలో యేంజరుగుతున్నదీ తెలుసుకోకుండా పోరాటాన్ని యెలా నడపగలుగుతావు ?”

ఇరీనా, కోజుబాలు ఒకరికేసి ఒకరు చూసుకున్నారు.

“కంట్రాక్టు విషయం నిజమేనా అని నాకు కొద్దిగా అనుమానం వేస్తోంది.” అని ఆమె నసిగింది. “అదే నిజమయితే ఘర్షణ వచ్చే పరిస్థితి యెందుకు తీసుకు వస్తారు ? జీతాలు కోత పెట్టడం యెందుకు ?”

“అసలు విషయం యేమిటంటే, ఘర్షణ రాదనే వాళ్ళ నమ్మకం.” అంటూ బామన్ చేతులు తిప్పాడు. “కార్మికులలో వాళ్ళ యేజెంట్లు వున్నారు. వాళ్ళు చీకట్లో యేమీ తడుముకోవడం లేదు. యీ జిల్లాలో యెన్ని వేలమంది చేనేత కార్మికులు వున్నదీ, సమ్మె పిలుపు యివ్వడానికి యెందుకు వీలు లేనిదీ, కార్మికులు లొంగిపోవడం వుత్తమమనీ రుజువు చేస్తూ ఒక్క ఊణం క్రితమే మీరు చెప్పారు. యెవరు చెప్పింది? మామూలు కార్మికుడా కాదు. జిల్లా ఆర్గనైజరు, సోషల్ డెమాక్రాటు ! జీతాలలో కోత

పెట్టడం వల్ల చిక్కు లేమీ వచ్చిపడవనే ధీమాతోనే యిందుకు తలపడ్డారని మనం పోరాటం ద్వారా రుజువుచెయ్య గలుగుతాం.”

“యిది పచ్చి మోసం!” అని గస్టిల్వోవ్ సమాధాన మిచ్చాడు. “మనం పోరాడలేమని నీకు బాగా తెలుసు. కార్మికులు తయారుగా లేరు.”

“పోరాట కాలంలోనే జనులు తయారవుతారు.” అన్నాడు బామన్ గట్టిగా.

“సరే, పోదాం పదండి” అంటూ కొజుబా కళ్ళ మీదికి టోపీని పట్టిబలవంతాన లాక్కున్నాడు. డ్రయింగ్ షెడ్డు దగ్గర కలుసుకుని అంతా తేల్చేసుకుందాం రమ్మని అందరినీ ఆదేశించాను. అక్కడే తేల్చేసు కుందాం. యింతకీ నీ పేరేమిటి కామ్రేడ్?”

“రూక్”

“రూక్!” కొజుబా ఆలోచనా పూర్వకంగా పునరుద్ఘాటించి, “రూక్ పక్షి వసంతా గమనాన్ని సూచించే దూత! మరేమంత చెడ్డ మాగుపేరు కాదు కామ్రేడ్!” అని ఒక సెకండు నిశ్శబ్దంగా ఉండి గస్టిల్వోవ్ కేసి తల పంకిస్తూ “నువ్వు యితని జట్టులో వాడివేనా?” అని అడిగాడు.

“ఉహూ-” అంటూ బామన్ నవ్వాడు. “నేను ‘రబ్బో చెయూడెలో’ మనిషినీ కాను. ఆర్థికవేత్తనూ కాను. ఇస్కా పేరు యెపుడయినా వినావా?”

“ఆ- యెవళ్ళో అంటూంటే వినాను.” అని కొజుబా అలవాటు చొప్పున ఎడమకన్ను కుంచించుకుంటూ జవాబిచ్చాడు. “కాని దాని విషయం నాకు స్పష్టంగా తెలీదు. నిజం చెప్పాలంటే మిమ్మల్ని అర్థం చేసుకోవడం కష్టం. మీరంతా యేదో భాష మాట్లాడతారు. యిక్కడ చాలాకాలం పాటు వుంటావా?”

“అదంతా” బామన్ గస్టిల్యోవ్ కోపముఖం కేసి చూసి,
 “ఆధారపడి వుంటుంది. సరే, యీ లోపున మనం వెళ్ళి వాళ్ళతో
 మాట్లాడదాం పదండి. మీ దగ్గర వుపకరణా లేమయినా
 వున్నాయా?” అని ప్రశ్నించాడు.

“పెద్దగా యేం లేవుగాని, ఒక జెల్లీగ్రాఫు మాత్రం వుంది”
 అంది ఇరీనా సగర్వంగా. “నా దగ్గరే వుంది. ఒక్క రాత్రిలో
 వందా, రెండు వందల దాకా కాపీలు తియ్యగలను.”

10

డ్రయింగ్ షెడ్డు

గస్టిల్యోవ్ జంత్రిమీద లెక్కించిన తొమ్మండుగురేమిటి,
 నూరుమంది వరకూ డ్రయింగ్ షెడ్డులో నిరీక్షిస్తున్నారు. డ్రయింగ్
 షెడ్డులో సమావేశం జరుగుతుందనే వార్త ఎంతరహస్యంగా
 చెప్పినా జనం పసిగట్టి బలవంతాన లోపలికి చొచ్చుకువచ్చారని
 స్వామా కొజుబాకి వివరించి చెప్పాడు. అక్కడికి వచ్చినవారంతా
 నమ్మకస్తులు. అందుచేత అపాయమేమీలేదని వాదించాడు.

ఇదంతా కొజుబాకి ఆశ్చర్యం కలిగించింది. టారాస్,
 వాసిలీ ఆ జనంతో కలిసిరావడంతో ఆశ్చర్యం ఇనుమడించింది.
 పోలీసులు వారిని నిర్బంధంలో ఉంచలేదు. అంతేకాదు మానేజరు
 వారి “సాహసాన్ని” ఊమిస్తానని వాగ్దానం చేసాడు. కొత్తజీతాలకు
 అంగీకరించి, కార్మికులను రెచ్చగొట్టమని మాట ఇస్తే మిల్లులో
 ఉంచడానికికూడా అంగీకరించాడు.

“మాటయిచ్చాను” అన్నాడు టారాస్. నవ్వుతూ “అయితే
 యీ చిన్నమాట ప్రవాహాన్ని ఆపలేదు. యిటువంటి వ్యవహారా

లలో యుద్ధంలాగానే కాస్త యుక్తిచెయ్యాలి శత్రువును వంచి
చడం తెలిసుండాలి.”

టారాన్, వాసిలీలను వదలిపెట్టడం వల్ల మిల్లు యజ
మానికి తగాదా కొనితెచ్చు కోవడం ఇష్టం లేదని సృష్టమవుతోం
దంటూ బామన్ ప్రసంగం ప్రారంభించాడు. మిల్లు యజమానికి
కలిగిన ఈ భయానికి కారణాలు విశదీకరించి చెప్పేసరికి మొదటి
సారిగా వారి మొహాలు వికసించాయి. సమ్మెచేస్తే ప్రోషిన్ లొంగి
వచ్చే లక్షణాలు కనిపించాయి.

కాని నిర్ణయం చేసుకోవడం సహజంగా భీతావహంగానే
ఉంటుంది. ప్రోషిన్ మిల్లులో ఎన్నడూ సమ్మె జరగలేదు. తమ
చేతులతో యంత్రాలను ఆపివేయడం భయకారణ మయింది.
సగం కడుపు మాడుతున్నా మిల్లువల్ల ఏదో కొంత రాబడి
వస్తోంది.

“పరిస్థితులను బట్టి చూస్తే ప్రోషిన్ లొంగక తప్పదు.
లొంగకపోతే యెట్లా? నిజంగా మిల్లు మూసేస్తే!”

కాని ఈ ఊహలుపుట్టగానే తరిమివేయడం జరిగింది,
ప్రోషిన్ తనలాభాలను వదులుకొని ఇంకో ఉత్పత్తిదారుడు ధన
రాసులు పోగుచేసుకునేందుకు అంగీకరించడు. గవర్నమెంటు
కంట్రాక్టు ఇంకొకరికి దక్కనీయడు. అలాచేస్తే మొదటికే మోసం
వస్తుంది.

“మళ్ళీ కోసక్కులను పిలిపిస్తే? గవర్నరును వూరికే అప్ప
నానికికూడా తీసుకువచ్చాడా? ఆ జనరల్ తనకు మద్దతు యిస్తాడని
మనకి చూపించడానికే!” యువకులు నవ్వారు.

“మనకి వేరేయేం చూపక్కర్లా, అందరికీ తెలిసిన విష
యమే. చాలాకాలం కితమే మొర్రోజోవ్ కార్మికులు:

“వైసగలవారిదే ప్రాభవము పలుకుబడి

వేరెవ్వరికీ లేదు వారంత చెల్లుబడి”

అని పాడారు.

“ఒకనిమిషం ఆగండి, డబ్బుకుబదులు యేవి వుపయోగిద్దామనుకుంటున్నారు? సమ్మె జరుగుతున్నదని తినడం మానేయలేం గదా! సమ్మె చేసే చెయ్యగానే లొంగివస్తాడా? లాంఛనంగానయినా తన్నాలని చూస్తాడు.”

కాని ఈ విషయంలోనూ ఒకమార్గందొరికింది. జీతాలు ఇచ్చే రోజుకీ రోజుకీ మధ్య కార్మికులు బజాణా పుచ్చుకుంటూంటారు. అంతకుముందే జీతాలు తీసుకున్నారేమో, వారంరోజులదాకా ఇబ్బంది ఉండదు. ఉదయాన్నే ఫ్యాక్టరీ దుకాణానికి వెళ్ళి సాధ్యమయినంత అప్పుగా పుచ్చుకుందామని స్వామా సలహా చెప్పాడు. ఇదివరలో అప్పు ఇస్తున్నారు. తగాదాకూడదని ప్రోషిన్ తలిస్తే అప్పు రెట్టింపు ఇవ్వవచ్చు. చేతిలో ఉన్న డబ్బుతో బజారులో ఆహారపదార్థాలు ఇంకా కొనుక్కోవచ్చు.

“బజారులో యెందుకు కొనాలి?” అని ఇరీనా అభ్యంతరం చెప్పింది. “ఆహార పదార్థాలు షోలు మొత్తంగా కొని పంచి పెడదాం. అలా చేస్తే చవకగా గిడతాయి. బావుండలా, కామ్రేడ్ రూక్? పసిపిల్లలను జాగ్రత్తగా సాకేటట్లు చూద్దాం.”

ఆహార పదార్థాలు మొత్తంగా కొనడం, పిల్లలను జాగ్రత్తగా సాకడం అనే భావాలు కార్మికులకు సంతృప్తి కలిగించాయి.

“ఆ విధంగా చెయ్యదలుచుకుంటే డబ్బు కూడా మొత్తంగా వకచోటే వుంచేద్దాం.”

“సమ్మె నిధి యేర్పరచాల్సిందే. అంతా చందా వేసుకుందాం.”

“మేము కూడా సహాయం చేస్తాం” అన్నాడు బామన్.
“నేను కూడా కొంత డబ్బు తెచ్చాను. యితర మిల్లులు కూడా మీకు సహాయం చేస్తాయి. ఆ విషయం పార్టీ చూస్తుంది. పెట్టుబడిదారుల మీద తీసుకునే ప్రతి చర్య కార్మికులందరికీ సంబంధించినది.”

ధించిందే. కమిటీ సభ్యుల దగ్గర నుంచి, సామాన్య సభ్యుల దాకా అందరూ మద్దతు యివ్వాలిందే.”

బారకాసులలోను, కార్మిక పేటలలోను సన్నాహాలు ఆలస్యం చేయకూడదని నిర్ణయించారు. కార్మికులు సిద్ధం కాకముందు ఏం జరుగుతున్నదీ మిల్లు గూఢచారులు పసికట్టకుండా జాగ్రత్త వహించి సమ్మె కమిటీకి తెలియజేయాలి. మొరొజోవ్, కోన్నిన్ మిల్లు కార్మికులకు పిలుపు ఇవ్వడానికి బామన్ ఆ మరునాడు జిల్లా కేంద్రానికి వెళ్ళాలని నిశ్చయ మయింది. కొజుబా పరిచయ లేఖలు ఇచ్చి ఎవరెవరితో మాట్లాడాలో చెప్పటాడు. మొరొజోవ్, కోన్నిన్ మిల్లులలో సోషల్ డెమాక్రాటిక్ పార్టీ సంఘాలు పనిచేస్తున్నాయి. ఆ సంఘాలు చిన్నవే కాని వాటిని కాదనలేం.

మూడు మిల్లులలోను ఒకేసారి సమ్మెచేసే ఏర్పాటును చేయడానికి బామన్ పూనుకున్నాడు.

కాని ప్రోషిన్ కార్మికులు అభ్యంతరం లేవదీసారు.

“అందరూ కలిసి యెందుకు సమ్మె చేయాలి? మొరొజోవ్ కార్మికులు సమ్మె చేసేదాకా మే మెందుకు ఆగాలి? ఉహు! సమ్మె చేయాలని అందరికంటే ముందు ఆలోచించింది మేము. మేమే ముందు చేస్తాం. వాళ్ళనే మమ్మల్ని అనుసరించ మనండి. ఆ ఫ్యాక్టరీలు పెద్దవి. అక్కడి వాళ్ళంతా సిద్ధం కావడానికి రెండు రోజులయినా పడుతుంది. అక్కడ పనులు తొందరగా ప్రారంభ మయేటట్టు చేయడం కష్టం. యిక యిక్కడో? వక రోజులో సన్నాహాలు పూర్తి చేయవచ్చు. యేవుంది, అందరితో మాట్లాడ డం, ఆహార పదార్థాలు కొనడం, యెల్లుండి మిల్లు కూయగానే పనిలోకి వెళ్ళకుండా సమ్మె కమిటీని నాయకుడుని యెన్నుకోవడం, యింతేగా!”

నాయకత్వ విషయం నచ్చేదాకా అంతా సాఫీగానే జరిగి పోయింది. అప్పుడు అందరి దృష్టి బామన్ మీద పడింది. కొజుబా అందరిలోకి పెద్దవాడు, గౌరవపాత్రుడు. అందరి తరపునా, “వక

నిమిషం, యెవరిదారిన వాళ్ళు వెళ్ళిపోతుంటే నాయకత్వ విషయం యేం జేసినట్టు? సమ్మె కమిటీకి యెవరు అధ్యక్షుడుగా వుంటారు?" అన్నాడు.

“నువ్వు!”

“నేనా?” అని కొజుబా ఆశ్చర్యంతో తన ఆసనంలోనుంచి ఇవతలకి ఊరికాడు.

కార్మికులు ఈ ప్రతిపాదనను సానుభూతితో బలపరుస్తూ గొణిగారు.

“యెందుకు అధ్యక్షుడుగా నువ్వు వుండకూడదు?” అని బామన్ అడిగాడు నవ్వుతూ, “నువ్వు బాగా నిర్వహించగలవనే నా నమ్మకం.”

“అలానా?” అన్నాడు కొజుబా మెల్లిగా. “అది బాధ్యతతో కూడినపని. స్పష్టంగా చెప్పాలంటే, రాజకీయాలకు సంబంధించినపని. నేను రాజకీయాలకి పనికివస్తానా?”

“అది రాజకీయాలకు సంబంధించినపనే, నిజం. యీ సమ్మెనీ రాజకీయశక్తి సామర్థ్యాలను లోకానికి తెలియజేస్తుంది.”

కొజుబా కళ్ళు కుంచించుకుని మాట్లాడకుండా ఊరుకున్నాడు.

“మాకు ద్రోహం చెయ్యకేం” అన్నాడు వాసిలీ కొజుబా వీపుమీద తట్టుతూ. “యెలుగుబంటును మచ్చిక చేయగలవా?”

గస్టిల్యోవ్ అంతా వినాడు. అతనినెవరూ ఖాతరు చేయలేదు. ఎవరూ అతని గమనించినట్టే లేదు. కార్మికులు బామన్ మాటలు ఎంతో ఆసక్తితో వినారు. అతనికి ఎదురుచెప్పి ప్రయోజనంలేదు. సమ్మె విఫలమవుతుందనే నమ్మకంతో గస్టిల్యోవ్ ఏమీ మాట్లాడలేదు. పైగా ఇటువంటి విషయాలలో ఇస్కామనిషికి స్వేచ్ఛ ఇవ్వడమేమందిది. వ్యవహారమంతా బెడిసి, ఆకలితో అలమటిస్తూ కార్మికులు పనిలో చేరిన తరువాత, దీనిని ఉదాహరణగా చూపి ఇస్కాను బలపరిచేవారిని అధిక్షేపించవచ్చు.

ఇదంతా తెనినిస్టుల మాటవిన్న ఫలితం, వాళ్ళమూలంగా కార్మికుల బాధలు రెట్టింపు అవుతున్నాయని చెప్పవచ్చు.

తరువాత తను చేయదలచుకున్న ఆక్షేపణలకు ఇప్పటి నుంచీ రంగం తయారుచేయాలనే ఉద్దేశంతో ఒక్క-మాటుమాత్రం గస్టిల్వోవ్ మాట్లాడాడు. “నేను సమ్మెకు అభ్యంతరం చెప్పడం లేదు. కాని ఒక విషయంమాత్రం చెప్పదలచుకున్నాను” అంటూ సమ్మె ఫలితంగా పోలీసు అత్యాచారాలు ప్రబలుతాయనీ, అరెస్టులు జరుగుతాయనీ కార్మికులకు జ్ఞాపకం చేసాడు.

కాని కార్మికులు అతనిని అర్థంచేసుకున్న విధానానికి అతనికి కోపంవచ్చింది. అధ్యయన తరగతులకు హాజరయేవారు తమ నాయకుడు, సన్నాహక ర్త ఇలా మాట్లాడుతున్నందుకు సిగ్గుపడుతూ కూర్చున్నారు. ఇక తక్కినవారికి బుక్కుకీపరు సమావేశంలో ఏదిచేస్తున్నదీ తెలియలేదు.

యువకులలో ఒకనికి గస్టిల్వోవ్ మాటలు మింగుడుపడలేదు.

“అరెస్టులా ? జరిగితేయేం ? యుద్ధంలో నష్టాలు కలగకుండా యెలావుంటాయి ? మేము కళ్ళుమూసుకుని ముందుకేమీ సాగిపోవడంలేదు. భయపడేవాళ్లు యిక్కడనించి దయచెయ్యొచ్చు” అన్నాడు.

గస్టిల్వోవ్ ఎలాగో ఈ అవమానాన్ని భరించాడు. తన తడాఖా చూపించడానికి ఇది తగినసమయంకాదు. బామన్ చట్ట విరుద్ధంగా ఇక్కడికి వచ్చాడు. వ్యవహారాలలో తలదూరిస్తే అతనిది ఏమిపోతుంది ! కాని తాను, గస్టిల్వోవ్. చట్టవిరుద్ధమయిన పనులలో ఎందుకు జోక్యం కలుగజేసుకోవాలి ? తాను చట్టబద్ధమయిన పార్టీని అభిమానిస్తున్నాడాయె !

ఈకారణాలవల్ల అతను సమావేశంలో మాట్లాడకుండా కూర్చున్నాడు.

రాత్రి బస

ఆ రాత్రి బామన్ పూర్వం తనతోపాటు ప్రవాసం అనుభవించిన కామ్రేడ్ ఇంటికి వెళ్ళలేదు. నాలుగు సంవత్సరాలక్రితం 'కార్మికవర్గ విముక్తి పోరాట సమితి * లో పాల్గొన్నందుకు ఇద్దరినీ ఒకేసారి వ్యాట్కా మండలం లోని ఒర్లోవ్ పట్టణానికి ప్రవాసం పంపారు. అయినా గస్టిలోవ్ బామన్ ను ఆహ్వానించలేదు. ఈ ఒర్లోవ్ పట్టణం ప్రశాంతంగా ఉంటుంది. దేశపటంలో ఎక్కడా కనిపించదు. ప్రవాసంలో ఉండగా ప్రతిరోజూ ఒకరి నొకరు కలుసుకోవడం వారికి విసుగై తలలేదు. కాని ఇప్పుడు అరగంటసేపు సంభాషణ కొనసాగించలేక పోయారు.

కొజుబా దీనిని కనిపెట్టాడు. సమావేశ సమయంలో గస్టిలోవ్ చెవిలో ఏదో చెప్పాడు. కనుచీకటి పడగానే బామన్ సూటుకేసుల కోసం మనిషిని గస్టిలోవ్ ఇంటికి పంపాడు.

సమావేశం ముగిసి, కార్మికులు కుట్రదారుల లాగా ఒక్కొక్కరు, జంట జంటలుగా వెళ్ళిపోయిన తరువాత ఈ రాత్రి ఎక్కడ గడుపుదామా అని బామన్ ఆలోచించ సాగాడు. ఈ విషయం కొజుబా రెండు మాటల్లో నిర్ధారణ చేసాడు. గస్టిలోవ్ తో కరచాలన చేసి బామన్ వంక తిరిగాడు.

“రాండి”

ఇది కొజుబాకు అభిమాన పాత్రమయిన మాట !

---

* ఈ సమితిని: వి. ఐ. లెనిన్ 1895 లో నెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్ లో స్థాపించాడు. రష్యాలోని విప్లవ కార్మిక పక్షానికి ఈ సమితి మూలవిరాట్. కార్మికవర్గ ఉద్యమంతో మార్క్సిజమును కలపడానికి కృషి చేసింది.

బామన్ కూడా గస్టియోవ్ తో కరచాలనం చేసి, “నా సూటుకేసు సంగతి యేమిటి?” అని అడిగాడు.

“మా యింటికి తెప్పించేసాను.” అని కొజుబా సమాధాన మిచ్చాడు. ఇద్దరూ కలిసి వెళ్ళిపోయారు.

ఫ్యాక్టరీ పట్టణ శివార్లలో శిథిల మయిన ఒక ఇంట్లో కొజుబా నివసిస్తున్నాడు. ఆ ఇంటిలోని ఒక గది మాత్రమే అతని కింద ఉంది. ఆయింటి అవతల హారుబయట చీకటి పడింది. నడుస్తూంటే మంచు కాళ్ళక్రింద గరగర లాడుతూ సరిహద్దు దాటడం బామన్ కి జ్ఞాపకం చేసింది.

స్థానిక వ్యవహారాలను గురించి, స్థానిక ప్రజలను గురించి చెప్పతూ కొజుబా యింటికి చేరుకునే వరకూ మాట్లాడుతూనే ఉన్నాడు. అయితే ఆ మాట్లాడడం కూడా మితంగా. సూటిగా మాట్లాడడం వల్ల మిల్లులోని నేత పనివారి వంటి అజ్ఞానులకు, సగం రైతు తత్వంగల కార్మికులకు నాయకత్వం వహించడానికి కొజుబా తగిన వాడని బామన్ గ్రహించాడు. మొహమాటం లేకుండా ఈ విషయం అనేసాడు.

సరిగ్గా ఆ సమయంలో వారు గదిలో ప్రవేశించారు. కొజుబా బామన్ ని గుమ్మంలో ఆపుజేసి ఒంటరిగా చీకటిలోకి వెళ్ళాడు,

“కొంచెం యిరుకుగా వుంటుంది. దీపం వెలిగించే దాకా కాస్త ఆగండి. లేకపోతే మీరు చీకట్లో యేదో ఒకటి పగల గొడతారు, దెబ్బ తగిలించు కుంటారు.”

అగ్గిపుల్ల వెలిగింది. గ్లాసు తీసిన చప్పుడయింది. కొజుబా దీపం వెలిగించి అతిథివంకకు తిరిగి, దీపం వెలుగులో అతనిని అప్యాయంగా పరికించి చూసాడు.

“నేను తగినవాడినే నంటారు ! పొరబాటు పడడం లేదు గదా ? నే నొక పొరబాటు చేసాను. మొదట్లో మిమ్మల్ని చూసి

యెవరో అనుకున్నా. మీ కాలరు, బూట్లు చూసి-సరే ననుకున్నాను... కాని తీరా పరీక్షకు వెట్టితే..."

“యేమిటి?” అన్నాడు బామన్ నవ్వుతూ.

లాంతరు పెద్దగా వెలుగుతూ, గదినంతా బాగా ప్రకాశింపజేస్తోంది. బామన్ చుట్టూచూసి తన అదృష్టానికి సంతోషించాడు. సరియయిన మనిషి దొరికాడు. గది చాలా చిన్నది. చేతులు చాచడానికి కూడా వీలేదు. తెల్లటి కొయ్యబల్ల, పెద్ద మంచం మధ్య అతని సూటుకేసు, రెండు స్టూలుబల్లలు ఉన్నాయి. ఇక చోటంటూలేదు. అవును. ఆగది చాలా చిన్నది. నిరాడంబరమయింది. కాని పసందుగాఉంది. పరిశుభ్రంగా ఉంది. పరిశుభ్రంగా ఉండాలనే ఉద్దేశంతో ఆగదిని శుభ్రపరిచారేగాని ఆడంబరంకోసంకాదు. నిశ్చయంగా ఈ కొజుబా యోగ్యుడు !

ఆగదిలో ఒకడే ఉంటున్నాడా ?

లేదు. పక్కమీద ఒక స్త్రీ పండుకుని ఉంది. జడ తలగడమీద వేలాడుతోంది. గడ్డందాకా దుప్పటి కప్పుకుంది.

“నమస్తే ! కాస్త అటువయిపు తిరగండి. నేనులేచి పోయ్యి వెలిగిస్తాను” అంది ఆమె.

“బలే, బలే. !” అంటూ కొజుబా ప్రోత్సహించి. అవసరం లేకపోయినా అంతా విశదీకరించాడు.

“నాభార్య. రాండి, కూర్చోండి టీ తాగుదాం”

“అబ్బే ! వద్దు. పొద్దుపోయింది.” అని బామన్ చేయి ఆడించాడు. మంచం కిరుమంది. ఆమె తొందర తొందరగా లేచింది.

“అతిథి వస్తే టీ యివ్వకపోతే యెట్లా ?” అన్నాడు కొజుబా గట్టిగా. “అట్టే ఆలస్యం లేదు. నా న్యూరా టీ చేయడంలో మంచి దిట్ట. నిమిషంలో తయారు చేసేస్తుంది. టీ చెరుపు కాదు.”

“రష్యాలో యెవడూ టీ తాగి చచ్చిపోలేదు.” అని భర్త మాటలు రూఢి పరిచింది న్యూరా, పొయ్యిలో చిదుకులు వేస్తూ. “అగ్గిపెట్టె యిలా యియా”

కొజుబా భార్యకి అగ్గిపెట్టె అందించి, స్టూలుబల్ల బామన్ కేసి తోసాడు.

“నిజం చెప్పాలంటే, గస్టిలోయ్‌ని నాయకుడుగా యెన్నుకుంటారని నేను అనుకున్నాను. కాని యే పార్టీకి సంబంధించని నన్ను మీరు ముందుకు తోసారు.”

బామన్ కనుబొమలు ముడిచాడు. ఈ విషయం మాట్లాడడం అతనికి దుచించినట్లు లేదు. అయినా వెంటనే, “ఒక విషయం మనసులో పెట్టుకోవాలి. యింతవరకూ పార్టీ అంటూ యేర్పడలేదు. యేర్పరచే సన్నాహంలో వున్నాం. ఆ దృష్టితో ఒక ఆలోచించడమంటూ యింతవరకు లేదు. పార్టీ సభ్యులు కాన్సిష్టెంట్‌లు కూడా సభ్యులుగా చెలామణి అవుతున్నారు. వారికా అధికారం లేదు. యిక రెండో విషయం : కార్మిక ప్రయోజనాల పట్ల భక్తి విశ్వాసాలు గల విప్లవకారులు పార్టీలో చేరుతున్నారంటే, చేరి తీరాలంటే దాని అర్థం విప్లవం కోసం, కార్మికవర్గ ప్రయోజనాల కోసం జీవితాలు ధారపోయగల సమర్థులు లేరని కాదు.”

“అవును. సరిగా చెప్పారు” అంటూ కొజుబా తల పంకించాడు. “నేనూ యిదే అస్తమానం చెపుతున్నాను. గస్టిలోయ్ కార్మికుడు కాదు, అతని మాటలు వినవద్దు అని చెప్పాను.”

“ఒక నిమిషం ఆగు కొజుబా!” అన్నాడు బామన్ ఆశ్చర్యంతో, ఒక వేలు పైకెత్తి బెదిరిస్తున్నట్టు “నేనూ కార్మికుడిని గాను!” అన్నాడు.

“కాని మీ సంగతి వేరు.” అన్నాడు కొజుబా ప్రశాంతంగా మందహాసం చేస్తూ. “యీ విషయం చెప్పండి : మీ రెవుడూ యింత చెలాకీగానూ వుంటారా?”

బామన్ నవ్వుతూ వణికిపోయాడు. నేలమీద కూర్చుని
సూటుకేసు తెరుస్తూ,

“అవును, యెప్పుడూ చెలాకీగానే వుంటా” అన్నాడు.

“యెందుకని ?”

బామన్ బుజాలు ఎగరవేసాడు. కళ్ళల్లో నవ్వు మాయ
మయింది.

“జీవితంలో సరయిన మార్గాన నడుస్తున్నానని తెలుసును
గనుక.”

“సరయిన మార్గం ?” కొజుబా కనుబొమలు తీవ్రంగా దగ్గి
రికి ముడుచుకున్నాడు. “సరయిన మార్గమని యెలా అనుకున్నారు?
మీ అంతట మీకే తోచిందా ?”

సూటుకేసు తెరిచి బామన్ లేచి నిలుచున్నాడు.

“లేదు. లెనిన్ నాకు సహాయం చేసాడు.”

“లెనిన్ !” అని కొజుబా గొణిగాడు బామన్ కేసి చూడ
కుండా. “లెనిన్, లెనిన్-అని డ్రయింగ్ షెడ్డులో ఆ పేరు చాలా
సార్లు యెత్తారు... ..మీ లెనిన్ కి భూమ్మీద సత్యం యెక్క-
డుందో, దానిని కనుక్కోనడం యెలాగో తెలుసా ? నా మట్టుకు
నాకు యెక్కడ ప్రారంభించాలో తెలీదు.”

బామన్ సూటుకేసులోని బట్టలు ప్రక్కకు నెట్టి వార్తా
పత్రికల కట్ట బయటికి తీసాడు. అవన్నీ ఇస్కా కాపీలు. అన్నిటి
కన్న పైన నాలుగో సంచిక ఉంది. బామన్ కట్ట విప్పి వేలితో
కొజుబాకు చూపించాడు.

కళ్ళు కుంచిండుకుని కొజుబా స్పష్టంగా, పెద్దగా కనిపిస్తున్న

ఎక్కడ ప్రారంభించాలి ?

అనే శీర్షిక చదివి ఇకిలించాడు.

“బలే ! బలేబాగుంది ! అద్భుతం ! చదువుతాం. యివన్నీ
మాకోసరమేనా ?” అని ఆదుర్దాగా అడిగాడు కొజుబా. బామన్

బల్లమీద కాగితాల బొత్తి పెట్టడం చూసాడు. బలే! మిల్లుదగ్గర నిజం కోసం మే మెంత అలమటించి పోతున్నామో మీరు నమ్మరు. కరపత్రం రావడం ఆలస్యం, చదవక ముందే చేతిలోంచి లాగేసుకుంటారు.” బామన్ కళ్ళల్లోని ఆదుర్దా కనిపెట్టి విరగబడి నవ్వాడు. “నా భార్య విషయం మీరేం ఆందోళన పడక్కర్లేదు. అదీ మనలోని మనిషే. చదవనూ, రాయనూ రాదు కాని ప్రతిదీ అర్థంచేసుకో గలుగుతుంది. న్యూరా! ప్రస్తుతానికి వీటిని యెక్కడన్నా దాచు.”

బామన్ బుజం మీదగా వంగి సూటుకేసులోకి చూసి ఈలవేసాడు.

“వీటితో నిను పట్టుకుంటే, కఠిన నరకం విధిస్తారు.”

బామన్ మందహాసం చేసి, సూటుకేసు మూసివేసాడు.

“కఠిన నరకం నుంచీ తప్పించుకోవచ్చు.”

న్యూరా టీ పాయి బల్లమీద పెట్టింది. అది పాతది, ఒక వైపు సాట్టపోయింది. కాని తళతళా మెరుస్తోంది.

“యిదివరకు తప్పించుకున్నావా?”

“ఆ- ప్రవాసం నుంచి తప్పించుకున్నా.”

అంటే జైలుకు వెళ్ళొచ్చావన్న మాట!”

సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్ జైలు, పీటర్-పాల్ కోటలో అట్టే బెట్టారు. అది ఒక దీవిలో వుంది.”

“అక్కడ చాలాకాలం వున్నారా?”

“దగ్గర దగ్గర రెండేళ్ళు”

“ఆ కాలమంతా హుషారుగానే వున్నారా?”

బామన్ తిరిగి నవ్వాడు.

“యేడుస్తూ కూర్చుంటానను కున్నావా?”

కొజుబా తల పంకించి,

“మీరు చిత్రమయిన మనుషులు. మీలాంటి వారిని నే నింతవరకు యెక్కడా చూడలేదు. అంతదాకా యెందుకు, యే నిమిషాన బడితే ఆ నిమిషాన మీ మీదపడి సంకెళ్ళు వేయవచ్చు. మీ పరిస్థితిలో వుంటే వూపిరి తీయడానికే నాకు భయం వేస్తుంది. యెందుకలా నవ్వుతారు?”

“బామ్మ నవ్వుతూనే ఉన్నాడు.

టీ తాగి పడుకుందాం. లేకపోతే యే నిమిషాన మీరు పారి పోతారో అని భయంగా వుంది.”

12

సమ్మె

ఇరినా జాలిగ్రాఫ్మీద తీసిన ధూమ్రవర్ణపు అక్షరాలు స్పష్టంగా కనిపించటం లేదుగాని తేలికగానే చదవవచ్చు.

ప్రోషిన్ మిల్లు కార్మికుల కోర్కెలు

1. జీతాలకోత రద్దుచేసి, రూబులుకు మూడు కోపెక్కుల చొప్పున పెంచడం,
2. స్త్రీలకు, రోజుకూలీలకు 24 కోపెక్కుల జీతం ఇవ్వడం,
3. రోజుకు పది గంటల పని,
4. మిల్లులో గాయపడ్డవారికి గది ప్రత్యేకించడం, లేకపోతే ఆసుపత్రిలో కనీసం ఒక మంచమన్నా ఏర్పాటుచేయడం,
5. చట్టప్రకారం ఉత్పత్తి,
6. బాలురచేత ఆరోగ్యం చెడేటంత ఎక్కువ పనిచేయించక పోవడం,

7. ప్రత్యేక పట్టికలో ఉదహరించినవారిని మానేజుమెంటునుంచి తొలగించడం. వీరి విషయంలో కార్మికులలో అధికసంఖ్యా కులు నిరసన తెలియజేశారు.

8. ఇతర పరిశ్రమలలోని కార్మికుల కోర్కెలను అనుసరించిన ఇతర కోర్కెలు.

ఇందులోని విషయాలు కొంచెం మోటుగా ఉన్నాయి. కార్మికులు వెలువరించిన కోర్కెలనేగాక వారుపయోగించిన మాటలనే తీర్మానంలో కొజుబా బుద్ధిపూర్వకంగానే పొందుపరచాడు. మాటలు ఇష్టంవచ్చినట్టు ఉపయోగించినా ప్రతి కార్మికుడూ సమిష్టి కార్యభారం—నిర్ణయానికి తానూ సహాయపడ్డాననేభావం ఇందువల్ల కలిగింది.

కార్మికులందరిపరిస్థితి బాగుపడాలనే ఉద్దేశంతో ప్రోషిన్ కార్మికులు సమ్మె చేస్తున్నారని తెలపడానికే వాసిలీ, టార్న్ ఆఖరిఅంశం చేర్పించాడు. దీనినెవరూ కాదనలేదు.

మొరొజోవ్ కార్మికులుకూడా సమ్మె చేసేందుకు వీలుగా తాము సమ్మె చేయడం రెండురోజులకు వాయిదావేస్తానని కొజుబా బామన్ కి మాటయిచ్చినా సమావేశంలో యువకార్మికులను, ముఖ్యంగా టారాస్ ని ఆపలేక పోయాడు. తాము అందరికన్నా ముందు సమ్మె చేయదలచామనీ ఆలస్యంచేయకుండా సమ్మెకు పిలుపు ఇవ్వవలసిందనీ వారు పట్టుపట్టారు. మొదటికే మోసం వస్తుందేమోనన్న భయంతో కొజుబా వారిని ఎదిరించకుండా జాగ్రత్త పడ్డాడు. ఎదిరించితే వారు చల్లబడి ఊరుకోవచ్చు. ప్రోషిన్ కార్మికులను సమ్మెకు ఒప్పించడం ఏమంత తేలికకాదు. అందువల్ల ఎవరూ బహిరంగంగా వారి ప్రతిపాదనను ఎదిరించలేదు. కాని మగవారు చిర చిరలాడుతూ మానంగా కూర్చున్నారు. స్త్రీలు నిట్టూర్చారు. వృద్ధులు సణుగుకొన్నారు. తీర్మానం వోటుకుపెట్టకుండా కొజుబా చాలాసేపు తటపటాయించాడు. మిల్లు నిర్వాహకులంతా పారిపోయారనే గస్టిల్వోవ్ వార్త తీసుకురావడంతో ఆవరణలోని

కార్మికులందరిలో చలనం కలిగింది. ఇక తటపటాయించనక్కర లేదని స్పష్టమయింది. వ్యవహారం నెత్తిమీదకు వచ్చింది. పోరాటం ప్రారంభమయింది. ఇక వెనుదిరగడం సాధ్యంకాదు.

కొజుబా నాయకుడుగా సమ్మె కమిటీని ఏకగ్రీవంగా ఎన్నుకున్నారు. సమ్మెనిధి ఏర్పాటుకు సన్నాహాలు జరుగుతున్నాయనీ, సమ్మె కాలంలో కొంతజీతం ముడుతుందని ప్రకటించేసరికి కార్మికుల ఉత్సాహం మిన్నముట్టింది.

ఫాక్టరీ దుకాణంలోంచి ఆహారపదార్థాలు సంపాదించారు. అయిదు రోజులదాకా ఏంపరవాలేదు. ఈ అయిదు రోజులు సమ్మె ఎలా పరిణమిస్తుందోనని ప్రశాంతంగా నిరీక్షిస్తూ కూర్చోవచ్చు. కాని అయిదు రోజులు మాటలుకాదు. కార్మికులు వారి జీవితంలో ఎన్నడూ భవిష్యత్తునుగురించి ఆలోచించడానికి అలవాటు పడ్డవారు కారు. పాటలు పాడడంతో సమావేశం ముగిసింది.

ఆ మర్నాడు మొర్రోజో, కొన్నిస్ కార్మికులుకూడా సమ్మె చేయగోతున్నారనే వార్త వచ్చింది. పరిస్థితి ప్రోత్సాహకరంగానే ఉంది. ఒంటరిగాకుండా బుజంబుజం రాసుకుంటూ పురోగమించడం! ఓహో!!

ఎవరికోసం బాబూ, ఈ నిరీక్షణ ?

సాయంకాలం కావస్తోంది. ప్రోషిక్ మిల్లుకు వెళ్ళే సందుకు అరవెట్టు దూరంలోని హైరోడ్డుమీద మిఖిల్ చక్ వణికిపోతూ నేలను తన్నాడు.

శీతాకాలంలో త్వరగా సంధెపడుతుంది. హైరోడ్డు మీది మంచుగుట్టల అవతలి కొండరావిచెట్ల చుట్టూ ఊణఊణానికీ పొగమబ్బు దట్టంగా వ్యాపిస్తోంది. దూరాన బొందలు నల్లబడ్డాయి. చీకటిలో చూడడం ప్రయాస అయిపోయింది. హైరోడ్డు మలుపులో దాడుతీసే గుర్రాల ఆకారాలు కనిపిస్తాయని ఆశించాడు.

వ్యాకులపాటుతో కుంగిపోయాడు. మొలొజోవ్, కోన్నిక్, ప్రోషిక్ మిల్లు యజమానులు కార్మికులకు లొంగిపోతారని అతడు ఎన్నడూ అనుకోలేదు. 'కాలం అనుకూలంగా లేదు. ఈసమయంలో గనక సమ్మె జరిగితే, పెద్ద పెద్ద కంట్రాక్టులు దక్కకుండా పోతాయి అని మానేజరు చెప్పాడు. కంట్రాక్టు లాజ్ట్ మిల్లుకు ఇవ్వడానికి అంతా సిద్ధమయింది. కార్మికులు అంత ఉత్సాహంగా ఉండడం అతను ఎన్నడూ చూడలేదు. వారి ఉత్సాహం వర్ణింప శక్యం గాకుండా ఉంది ! కొజుబాకి పట్ట పగ్గాలు లేవు. యజమాని పక్షం వహించి తాను, మిఖిల్ చక్, గొప్ప తప్పిదమే చేసాడు. ఇక కార్మికులు అతనిని ఎగతాళి పట్టిస్తారు. బహుశా మిల్లులోనుంచి బయటికి తరిమివేస్తారు కూడా.

కాని పరిస్థితులు యధాప్రకారానికి వస్తాయని మానేజరు చెప్పాడు. జీతాలకోత జరుగుతుంది. మళ్ళీ పాత ఏర్పాట్లు అమలు లోకి వస్తాయి. పాత ఏర్పాట్లు మళ్ళీ అమలులోకి వస్తాయా అని

సందేహించాడు. సమ్మె విజయవంత మయింది. మిల్లు కార్మికులను గుర్తు పట్టడం కష్టంగా ఉంది. వాళ్ళు పూర్తిగా మారిపోయారు.

మిఖిల్ చక్ ఈ ఆలోచనలలో మునిగి పోయాడేమో, మిల్లు వేపు నుంచి ముగ్గురు మనుష్యులు అతని వెనకాలే రావడం గమనించలేదు. వారు మిఖిల్ చక్ ను చూడగానే అడుగులో అడుగు వేసుకుంటూ నడవాలని ఒకరి నొకరు సంజ్ఞలు చేసుకున్నారు. ఆముగ్గురిలో సమీపంలో ఉన్న మనిషి భుజం గట్టిగా పట్టేసేసరికి మిఖిల్ చక్ వెనక్కి తిరిగి చూసాడు.

“యెవరుకోసంబాబూ, యీ నిరీక్షణ ?”

హఠాత్తుగా ఈ ప్రశ్న వేసేసరికి మిఖిల్ చక్ తబ్బిబ్బయి పోయాడు. పిడికెళ్ళు బిగించబోయాడు. కాని తాను ఒక్కడు, ఎదురు ముగ్గురు, లడాయికి దిగడం వెర్రితనమని గ్రహించాడు. అతని బుజంపట్టుకొన్నది యెగార్ నికిఫోరోవ్. ఆ జిల్లాలో మంచి బలిష్టి అని పేరుపొందాడు. మిల్లు కార్మికులు పట్టణవాసులతో జట్లు పందాలు ఏర్పాటు చేసినపుడు నికిఫోరోవ్ కు సరయిన ఉజ్జీ పట్టణంలో ఎక్కడా దొరకలేదు. ఆమాటకొస్తే మాస్కోలోనే లేడు. రెండవ మనిషి టారాస్. ఇక మూడవ వ్యక్తి కార్మికుల దుస్తులలో ఉన్నాడు. మిఖిల్ చక్ అతనిని ఎన్నడూ చూడలేదు. చూసేవుంటే, ఎన్నటికీ మరిచేపోయేవాడుకాదు. ఆవ్యక్తికళ్ళు తేటగా, ఆశ్చర్యజనకంగా ఉన్నాయి. ముక్కుమీద మచ్చఉంది. ఆ మచ్చ అతనికంట పడితీరేదే !

టారాస్ ఆ కొత్తవ్యక్తితో గౌరవపునస్సరంగా మెల్లిగా మాట్లాడాడు.

“కామ్రేడ్ ! మెల్లిగా పదండి. సూటిగా యీదోవవెంట పదండి. వీడితో ఒకమాట మాట్లాడి ఊణంలోవచ్చి కలుసుకుంటాం.”

ఆ తేటకళ్ళు శ్రద్ధగా మిఖిల్ చక్ ని పరీక్షించాయి.

“ఉహూ-” అని ఆ కొత్తవ్యక్తి నమాధానమిచ్చాడు.

“అంతా కలిసే మాట్లాడుదాం. యింతట్లో మించుకు పోయిందేముంది?”

“మించుకుపోయిందేలేదు” అన్నాడు నికిఫారోవ్. “నిజం”! మిఖిల్ చక్కు దగ్గరగా తలవంచి, “వినిపించిందా? యెవరికోసం నిరీక్షిస్తున్నావు? అని అడుగుతున్నా.”

మిఖిల్ చక్ తాబేలులాగా మెడ కుంచిండుకుని నికిఫారోవ్ కేసి, కొత్తవ్యక్తి కేసి ఓరచూపు చూసాడు.

“నన్ను వెళ్ళనీయండి” అని గొణిగాడు. “యెవరికోసం నిరీక్షిస్తాను? షికారుగా వచ్చా అంతే.”

“షికారు!” అని ఎత్తిపొడిచి యెగార్ మిఖిల్ చక్ బుజం ఇంకా గట్టిగా నొక్కాడు. ఉక్కులాంటి వేళ్ళతాకిడి కోటుగుండా తగిలింది. “షికారు చేయడానికి నువ్వేమన్నా పడుచుపిల్లవా? నిన్న గాక మొన్న నువు మాస్కో యెందుకు వెళ్ళావు? నిజం చెప్పు.”

మిఖిల్ చక్ కాలరులోకి తల ఇంకా దించుకున్నాడు. నికిఫారోవ్ అతనిని వదిలిపెట్టి ఉన్ని చేతితొడుగును తీసేసు కున్నాడు. మిఖిల్ చక్ మనసులో కుంగిపోయాడు.

“మా అక్కకి జబ్బుగా వుంది, చూడడానికి వెళ్లాను.” అన్నాడు కళ్ళు మూసుకుని మెలమెల్లిగా.

“ఊ- మీ అక్క పోలీసుస్టేషనులో చికిత్స పొందుతోందేం? నువు పోలీసుస్టేషనులోకి వెళుతూండగా చూసినవాళ్లు చెప్పారు.”

యెగార్ అతనికోటు పట్టుకుని లాగాడు. గుండీలు, కొక్కాలు నేల రాలాయి.

“యెవరినో చూసి నేననుకున్నారు” అని మిఖిల్ చక్ గొణిగాడు పిచ్చిగా.

“భగవంతుడి సాక్షి! యెంత నొట్టుపడితే అంత నొట్టు. నాకు పోలీసుస్టేషనుకు వెళ్ళవలసిన పనేముంది!”

“అదే నేను తెలుసుకోవాలను కుంటున్నాను” అన్నాడు టారాస్ దృఢనిశ్చయంతో. “నిజం చెప్పు యిచ్చకాలమారి వెధవ, నిజం చెప్పు. యెవరిగుట్టు బయటపెట్టావు? యెవరిగుట్టో బయట పెట్టావని నీమొహమే చెపుతోంది. యేమీ చెప్పదలచుకో లేదా? సరే యెగార్, కానీ, చూస్తావేం?”

“ఆగు” అన్నాడు కొత్తవ్యక్తి యెగార్ని ఆపుతూ, “యిటువంటి విషయాలలో యిలాకాదు వ్యవహరించ వలసింది.”

“మరెట్లా?” అన్నాడు టారాస్ వికృతంగా. “తాచు పామును చంపకుండా వదిలేస్తే కాటేస్తుంది.”

మాట ఆపి వినాడు. మిఖిల్ చక్ కళ్ళు సంతోషంతో వెలిగిపోయాయి. హైరోడ్డునుంచి టాంగా గంటలు గణగణధ్వనీ, గుర్రాల సకిలింపులూ, మనుషుల గొంతులూ వినిపించాయి.

“పోలీసు యినస్పెక్టరు! టాంగాలో యింకెవరు వస్తారు? అయిన కోసమే గదూ, నువ్వు నిరీక్షిస్తోంది?”

యెగార్ మిఖిల్ చక్ మొహంమీద ఈడ్చి పిడికిలితో ఒక పోటు పొడిచాడు. కిక్కురు మనకుండా మిఖిల్ చక్ వెల్లకిలా పడి పోయాడు. టారాస్ కిందపడ్డ మిఖిల్ చక్ మీదికి వంగాడు. కాని ఇంతలో గుర్రాల డెక్కల చప్పుడు దగ్గిరగా, మరింతదగ్గిరిగా వడి వడిగా భయోత్పాదకంగా వినవచ్చింది పోలీసులు...

“తొందరగా పద యెగార్! అడవిలోకి పద. అక్కడి కయితే గుర్రాలు మనల్ని వెంటాడలేవు”

కదలకుండా పడిఉన్న మిఖిల్ చక్ ని ఒకతన్ను తన్ని యెగార్, “యెక్కడికి పోగలవు! తరవాత తేల్చుకుందాలే” అన్నాడు.

కొత్తవ్యక్తి సహచరుల వెనకాలే మంచుగుట్టల గుండా దూసుకు పోయాడు. అలా దూసుకు పోతుండగానే మిఖిల్ చక్ దేహం ప్రక్కగా సెగలుకక్కుతూ గుర్రాలు జోరుగా దాడు తీసాయి.

“ఆగు!” అని ఒక గద్గదిక స్వరం పలికింది.

టాంగామనిషి గుర్రాలకళ్ళాలు లాగాడు. పక్కకు పడవేసిన ఎలుగుగొడ్డు చర్మం రగ్గుమంచుకు కొరడాలా కొట్టుకుంది. ఎర్ర అంచుల ఊడా పోలీసుటోపీ పెట్టుకుని ఒక పొడుగాటి అధికారి టాంగాలోంచి కందికి దూకాడు. అతని వెనకాల లావుపాటి ఇన స్పెక్టరు కష్టంమీద కాళ్లు చాచి టాంగాలోనుంచి బయట పడడానికి సిద్ధమయ్యాడు.

“ఆగు, లేకపోతే కాల్చేస్తాను.”

పోలీసు అధికారి రిపాల్యరు ఎత్తాడు. కాని దట్టమయిన అడవి లోకి దూసుకుపోతున్న ఒక వ్యక్తి కీనీడ హైరోడ్డు పక్క కందకం ఒడ్డున ఉన్న చెట్లలో మాయమయింది.

“వెంబడించండి”

రాతు గుర్రాలను అదలించాడు గాని మంచు దట్టంగా పడడంవల్ల గుర్రాలు వెనుదిరిగి మొరాయింఛాయి.

“యీ మంచులో పడి వెళ్ళలేం. దొరా! రాత్రిపూట అడవిలో వాళ్ళని కనిపెట్టలేం. మంచు దట్టంగా పడింది. యేదో విధంగా నడచి వెళ్ళగలం గాని గుర్రాలమీద యెక్కి, ఊహు- వెళ్ళలేం.”

ఇనస్పెక్టర్ మిఖిల్ చక్ దేహంమీదకు వంగి బిగ్గరగా నిట్టూర్చాడు. మిఖిల్ చక్ కళ్ళు తెరిచాడు.

“బ్రతికే వున్నాడు, వెధవ” అన్నాడు ఆశాభంగం పొందిన ఇనస్పెక్టరు. “ముక్కులోనుంచి రక్తం కారుతోంది. వెధవ వేషాలు వెయ్యక లే. నిన్ను వాళ్లు చంపే సారనే అనుకున్నాం.”

“వ్యవధి చిక్కలేదు, లేకపోతేనా...” అన్నాడు మిఖిల్ చక్. రొప్పుతూ, తూలుతూ లేచాడు.

“యీ చుట్టూపక్కలంతా దుర్మార్గులే. నేను పోలీసుస్టేషను లోకి అడుగుపెట్టబోతుంటే మిల్లుతాలూకు పనివాడెవడో అలా

వచ్చాడు వాడికంట పడ్డాను. యింకేవుంది, నికిఫోరోవ్ నన్ను చంపడానికి సిద్ధమయ్యాడు.”

“చంపేస్తారు నిజం!” అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు.

“ద్రోహులని వాళ్లేం దయదలచరు. మొన్నే మధ్యనే యిద్దరు యేజంట్లని మంచుకన్నంలో ముంచి చంపేశారు. యెవరి పని చేశారు? తెలుసుకోవాలని యత్నించిచూడు!”

“వాళ్ళకోసరం మనం, మనకోసరం వాళ్ళూ తిరుగు తూంటాం.” అని పోలీసు కాపైను టాంగాదగ్గిరికి తాపీగా నడిచి వెళ్ళాడు. “మరేం గందరగోళ పడక్కర్లేదు... నీ పేరేమిటి?”

“మిఖిల్ చక్” అని ఇనస్పెక్టరు అందించాడు పోలీసు అధికారి తల పంకించాడు.

“సరే, నువ్వు యిక్కడినుంచి మాయమయిపోవాలి. నిన్ను మాస్కోలో అట్టేపెడతాం. పేరు మార్చేస్తాం. సంగతి సందర్భాలు తెలియడానికి నీవంటివాళ్ళ పేర్లను వాళ్లు అందరికీ అంద చేస్తారు. యికనించి నిన్ను మిఖాలిన్ అంటాం. జుట్టు కత్తిరించి, నున్నగా గడ్డం గొరిగిస్తే మీ అమ్మకూడా నిన్ను ఆనవాలు పట్టలేదు.”

మిఖిల్ చక్ పెద్దగా ఇకిలించాడు.

“ఐతే, బాగుంది” అన్నాడు కాపైన్ అనుగ్రహంతో. “దేవుణ్ణి ప్రార్థించినా, జారుకు కాస్త సేవచేసినా వృధాపోదు. యిక యీ నికిఫోరోవ్ విషయం, పురుగును చూసినట్టు చూస్తాం. కాలికింద నలిపివేస్తాం. ఒంటరిగానే వచ్చాడా?”

“ఉహూ-టారాస్, ప్రొఫోరోవ్ కూడా వున్నారు. యింకొకడు-యిక్కడివాడు కాడు.” అన్నాడు మిఖిల్ చక్ తొందర తొందరగా.

“యిక్కడివాడు కాడా?” అని కాపైన్ చెవులు నిక్క పొడుచుకున్నాడు. “ఆగు ఫియోడోర్!” అన్నాడు పోబోతున్న టాంగా మనిషిని ఆపుతూ. “వాడిమొహం జ్ఞాపకం వుందా?”

కోటు అడుగుభాగం వెనకకు తీసి, జేబులోనుంచి ఒకసంచి, సంచీలోనుంచి ఒక ఛాయాచిత్రం పైకి తీసాడు.

“యిల్యుస్ట్రేటోవిజ్, అగ్గిపుల్ల వెలిగించు. సరే, ఆనవాలు పట్టావా?”

మినుకుమినుకు మంటున్న అగ్గిపుల్ల వెలుగులో ఒక యువకుని ఛాయాచిత్రం మిఖిల్ చక్ చూసాడు. ఆ చిత్రంలోని వ్యక్తి గడ్డం చిన్నది. సన్నటి కోటు, నుదుటిమీదకుపడే మడత హాటు. కళ్లు, ముక్కు స్పష్టంగా కనిపించడం లేదు. ఆవ్యక్తి రెండు సూటు కేసులు మోసుకుపోతున్నాడు.

“ఉహూ— అతడుగాదు”

“వాడే అవాలి” అన్నాడు పోలీసు కాపైన్ కఠినంగా. “వాడే యిక్కడ, యీ జిల్లాలో వున్నాడని మాకు గట్టి సమాచారం చేరింది. మొర్రోజోవ్, ప్రోషిన్ మిల్లులదగ్గర కనిపించాడు. యీ జట్టుకంతకీ వాడే నాయకుడు. వాడు కాకపోతే పీకకోసేసుకుంటా. మళ్ళీ సరిగాచూడు. యిల్యుస్ట్రేటోవిచ్! యింకో అగ్గిపుల్ల వెలిగించు.”

మళ్ళీ అగ్గిపుల్ల మినుకు మినుకు మంది. అడవిలో ప్రశాంతంగా ఉంది. గుర్రాలు సకిలించాయి. గుర్తు పట్టగలడా? వాడే వీడని చెప్తాడా? ముందుగా చెప్పనందుకు అనేక ప్రశ్నలతో చంపేస్తారు.

“ఉహూ— యీ మనిషిని యెన్నడూ నేను చూడలేదు.”

“యెన్నడూ చూడలేదా?” అని అధికారి వెక్కిరించాడు. “వెర్రిమొహం!”

“అడవిలోంచి సరాసరి రైల్వే పట్టాల దగ్గరికి మార్గం వుంది” అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు ఆదుర్దాతో. “యిక్కడ మనం కాలం వృధాపుచ్చు తూంటే, అక్కడ వాళ్ళు రైలు స్టేషనుకి జేరుకోగలరు. మనం అక్కడికి వెళ్ళడం మంచిదే నంటారా? మిఖిల్ చక్ పట్టణంలో వాళ్ళని ఒక కంట కనిపెడుతూంటాడు.”

మిఖిల్ చక్ మొహం భయంతో పీక్కు పోయింది. ఒంటరిగా అక్కడ వదిలిపెట్టి వెళ్ళిపోతావా యేం? ఏమయినా సరే, వీల్లేదు.

“ఉహూఁ- స్టేషనుకు వెళ్ళివుండరు. కూడా సామానేం లేదు. నా వెంటబడి వచ్చారు. వొట్టు. మనకంటే ముందుగానే కార్మికుల పేటకి వెళ్ళి వాళ్ళని హెచ్చరిస్తారని నాకు అనుమానంగా వుంది.”

“వెధవ...వీడు చెప్పిందే నిజం కావచ్చు.” అంటూ కాష్టెను మొహం చిట్టించు కున్నాడు. “సరే, యెక్కు. మాతో పాటు నువ్వు రా. అందరి యిళ్ళూ చుట్టివద్దాం. యిక నువ్వు దాక్కోవలసిన పనిలేదు. అసలు రంగు బయట పెట్టచ్చు. ఊఁ- ఫియోడోర్ ?”

టాంగావాడు కళ్ళాలు వదిలాడు. గంటలు గణగణా మోగాయి. ఇనస్పెక్టరు ఎక్కిన టాంగాతో పాటు స్వారీ చేయడానికి రాతులు గుర్రాలను అదలించి దొడుతీయించ సాగారు.

14

అ చ్చ అ పీ సు

బడిలోని తన గదికి వెళ్ళగానే ఇరీనా హృదయం సంతోషంతో ఉప్పొంగి పోయింది. బామన్ విషయంలో చాలా ఆదుర్దా పడింది గాని అతనిని సురక్షితంగా పంపడం జరిగింది.

అక్కడి స్టేషనులో ఎక్కకుండా పక్క స్టేషనులో రైలు ఎక్కుతాడు. ఆమె, కొజుబా తదితర పరిచయస్తులు అతనిని స్టేషను వరకూ సాగనంపుదా మనుకున్నారు.

“రూక్-వసంత కోకిల ! ఈ ముక్క- జ్ఞప్తికి వచ్చినపుడల్లా మందహాసంతో ఆమె మొహం ప్రకాశించేది.

కాని జాగ్రత్తగా మెసలు కోవాలని నిశ్చయించుకున్నారు. వారంతా వెళ్ళి ఉన్నట్టయితే గుట్టు బైట పడేదే. అవాంతరం ఏదయినా జరిగితే అతనిని రక్షించడానికి టారాస్, నికిఫోరోవ్ కూడా వెళ్ళారు.

స్వోమా సూటుకేసులు తీసుకుని వేరే దోవను వెళ్ళాడు. సూటుకేసులు ఖాళీ ! కరప్రతాలన్నీ ఆ జిల్లాలో పంచిపెట్టడమయింది.

ఇక ఆ జిల్లా ? ఆ ఆదివారం, ఆ ఘడియ తరవాత గుర్తు పట్టలేనంతగా మారిపోయింది. అక్కడి జనం ఇంత అద్భుతమయిన వాళ్ళని ఆమె ఎన్నడూ అనుకోలేదు? సంవత్సరాల తరబడి ఇరుగు పొరుగున నివసిస్తున్నారు. కాని ఒకరి నొకరు గమనించలేదు. ఆ ప్రదేశం విసుగు పుట్టించేది. ఆసక్తి కలిగించే దేమీ అక్కడ లేదు. కాని సమయం వచ్చే సరికి ఆ కుర్రకారంతా అద్భుతంగా నిలబడ్డారు. రెండు సంవత్సరాలుగా ఆమె స్వోమాను ఎరుగును. ఇద్దరూ ఒకే రాజకీయ అధ్యయన సమితికి చెందినవారే. అతడు మామూలు యువకుడే అనుకుంది. ఇక ఇప్పుడు... బామన్ కాస్త దోవలో పెట్టాడు. మనిషి మారిపోయాడు.

గస్టిల్వోవ్ కి కోపం వచ్చింది. కొజుబా ఒకడే కాదు, స్వోమా, టారాస్ కూడా అతనిని లెక్క చేయలేదు. మాస్కో వెళ్ళిపోతానని చెప్పాడు అటువంటివాళ్ళు చాలామంది అక్కడ ఉన్నారు. ఇంకా బురదలోపడి ఉన్నవాళ్ళు అన్నాడు బామన్ వీరిని గురించి.

ఇరీనా తలమీద రుమాలు తీసివేసుకుని అద్దంలో చూసుకుంది.

“ఓ-బలే” అనుకుంది.

జుట్టు సవరించుకుని, ఎదుటి గోడకు ఆనుకుని ఉన్న బీరువా దగ్గరికి వెళ్ళింది. బీరువా బహుచక్కగా ఉంది. గదిలోని ప్రతి వస్తువు ఆమె కొద్దిజీతంతో బతికే పంతులమ్మ అని చెప్పకయే చెపుతోంది. ఇరీనా జీతం ఏదో తిండికీ బట్టకీ సరిపోతుంది. మంచి మంచి సామాను ఎలా కొనగలుగుతుంది? మంచం, బల్ల, పుస్తకాల అలమారా, నీళ్ళకుండీ, అద్దం-ఇంతే, ఆ గదిలో ఉన్నవి. ఒక్క అరగంటలో అన్నీసర్ది బండిలో ఎక్కించవచ్చు. ఒక్క బీరువా తప్పితే తక్కిననన్నీ చవకరకం. పైగా అసహ్యం గొలుపుతాయి. బీరువామాత్రం పెద్దది. ఖరీదయింది. దేవదారు చెక్కతో చేసింది. ఒకపుడు ఏ వర్తకుడి భార్యో నగలు పెట్టడానికి దానిని ఉపయోగించి ఉంటుంది.

బీరువాదగ్గరికి వెళుతూ ఇరీనా పాడసాగింది. ఆ సమయంలో ఒక ముసలావిడ ముందుగా తలుపు కొట్టకుండా లోనికి చక్కావచ్చింది. సంసార పక్షంగా దుస్తులు ధరించింది. నెరిసిన జుట్టు మీద నల్లజాలరు ముసుగు వేసుకుంది.

“యింత ఆలస్యంగా యింటికి రావడం ప్రారంభించావే?” అని అడుగుతూ తలపంకించి నిట్టూర్చింది: “యింటి సంగతే మరిచే పోయినట్టున్నావు. ఆడదానికిది తగిందికాదు. యింట్లో కాలు నిలవనిదాన్ని యెవరు వెళ్ళాడతారు?”

ఇరీనా నవ్వి బీరువా దగ్గరనుంచి వచ్చి ఆ ముసలమ్మను పట్టుకొని మెల్లగా నొక్కింది.

“నీకు ఆవగింజంతయినా యేమీ తెలియదు. అమ్మా! గొడవ చెయ్యకు. ఓ అంతా అద్భుతంగా వుంది. నాకు బోలెడు పని వుంది కాబట్టే యింటిపట్టున యెక్కువగా వుండడానికి వీల్లేక పోతోంది. బోలెడంత పని!”

తల్లిని బుజాలు పట్టుకుని తిప్పి గుమ్మంలోకి తీసుకువెళ్ళింది.

“రేపటికి సాధ్యమయినంత తొందరగా సిద్ధం కావాలి.”

గుమ్మంలో తల్లిని ముద్దిడుకుని తలుపు తెరిచింది.

“కాస్త యేదయినా తినగూడదూ” అని తల్లి బతిమాలింది.
 “మధ్యాహ్నం భోజనం చెయ్యనేలేదుగా!”

“లేదు” అని ఒప్పుకుంది ఇరీనా. “కడుపులో నకనక లాడు
 తోంది. వెచ్చచేసి, యిక్కడికి తీసుకునిరా, అమ్మా! యేమాత్రం
 తీరుబడిలేదు. పనిచేసుకుంటూ తింటాను.”

ఆ ముసలమ్మ బరువుగా నిట్టూర్చి తల అడిస్తూ వెళ్ళిపో
 యింది. ఇరీనా తలుపు గడియవేసి బీరువా దగ్గరికెళ్ళి ఆఖరి సారుగు
 లాగింది. అందులో జత మేజోళ్ళున్నాయి. ఇంకేమీ లేవు. అవ
 యినా పాతవి. అనేకసార్లు చినిగిపోవడం, కుట్టడం; జరిగింది. ఆమె
 జాగ్రత్తగా దొంగ సారుగులాగి అందులోనుంచి, ఉలిపిరి కాగితాల
 కట్ట, మాటలు వ్రాసిన పైన్సిలు, ఒక కార్డుబోర్డు చట్రం; రోలరు
 పైకితీసింది. పైన్సిలుచుట్టూ కార్డుబోర్డు చట్రం అమర్చి, దాని
 కింద కాగితం పెట్టింది. రోలరు సిరాలో ముంచింది. సిరా రంగు
 లేతధూమ్రం. (ఎంత యత్నించినా అచ్చుసిరా రంగు కంటే
 ఎక్కువ కారురంగు తీసుకురాలేకపోయింది.) రోలరు పైన్సిలుమీద
 దొర్లించింది. అలా అచ్చయిన కరపత్రం తీసివేసి, ఇంకో తెల్ల
 కాగితం పెట్టింది. పైన్సిలుమీద రోలరు మళ్ళీ దొర్లించింది. ఇంకో
 కరపత్రం తయారయింది. •

రష్యన్ సోషల్-డెమాక్రాటిక్ లేబరుపార్టీ

ప్రపంచ కార్మికులారా ఏకంగండి!

మాస్కో జవళిజిల్లా కార్మికులకు

కామ్రేడ్స్!

“మనసమ్మె విజయవంత మయింది. నేతపనివారి, వడుకు
 పనివారి సంయుక్త కార్యచరణకు పెట్టుబడిదారులు వెనకంజ
 వేశారు. కార్మికవర్గాన్ని సరిగా సన్నాహపర్చి, క్రమపద్ధతిలో నడి
 పితే వారిబలం అజేయమని చెప్పడానికి ఈసమ్మె విస్పష్టమయిన
 ఉదాహరణ. కామ్రేడ్స్! సమ్మె ముగిసింది. ఇకనుంచీ ఈ ఐక్య

తను కొనసాగిద్దాం. ఇతర జిల్లాలలో, ఇతర మండలాలలో ఉన్న మన కామ్రేడ్స్ తో సంబంధాలు పెట్టుకుని, తద్వారా మన ఐక్యతను మరింత బలపర్చుకుందాం. మనందరి ప్రయోజనాలు ఒకటే! మనందరి వర్గ శత్రువు ఒకడే. కామ్రేడ్స్, జ్ఞాపకం ఉంచుకోండి. మన శత్రువుకు స్వతస్సిద్ధంగా బలంలేదు. మన అనైక్యతే మన శత్రువుకు బలం!”

తక్కిన మాటలు స్పష్టంగా కనిపించడంలేదు. “మొరోజ్ ఓస్ ... 82 ... ఆటోక్రీ...”

ఇరీనా మనసులో బాధపడుతూ తల పంకించి అచ్చు కాగితాలను అవతల పెట్టింది. చాలా పనిచేయాలి. పైన్సిలుమీద జాగ్రతగా వ్రాయడం మాటలుకాదు. చాలా ఓపిక ఉండాలి. తెల్లవారేసరికి కరపత్రాలు తయారవాలి. అచ్చు ఆఫీసులో తయారయిన కరపత్రాలలోలాగా అక్షరాలు విస్పష్టంగా కనిపించాలని ఆమె తాపత్రయం. ఇది విజయ. కరపత్రం. బామన్ ఇతర మిల్లులలో వారిని సన్నాహపరిచేందుకు వెళ్ళేముందు ప్రోషిక కార్మికుల ఎడట వ్రాసిన కరపత్రం

తలుపు కొట్టిన చప్పుడు వినిపించింది.

“యిదిగో ఒక్క నిమిషంలో వస్తున్నా” అంది ఇరీనా చిరచిరలాడుతూ.

మళ్ళీ రాజసంగా తలుపుకొట్టిన చప్పుడయింది.

“ఒక్క- నిమిషం ఆగలేవా యేం?”

ఇరీనా పైన్సిలు బీరువామీదపెట్టి రాగంతీస్తూ గుమ్మంలోకి వెళ్ళింది. తాళంచెవిపెట్టి తిప్పింది. బయటనుంచి తలుపు తోసారు. కాని తలుపు తెరుచుకోలేదు రెండు సార్లు చెవి తిప్పింది

“అంత తొందరెందుకు” అని ఇరీనా నవ్వింది.

చెవి రెండోసారి తిప్పి ఒక తలుపుబుజంతో నొక్కిపట్టి తలుపు సందులోకి చెయ్యి పోనిచ్చి కొద్దిగా తెరిచింది.

“సరే, ఆ ప్లేటు యిలా యియ్యి. నువు లోపలికి రావడానికి విల్లేదు. నా రహస్యాలు నా కున్నాయి.”

కాని పెద్ద వేళ్ళు ఆమె మోచేతిపైన పడి గట్టిగా పట్టు కున్నాయి. తలుపు గట్టిగా లోకేసరికి బాగా తెరుచుకుంది. ఆ తెరుచుకొనడంలో తలుపు ఇరీనా బుజానికి గట్టిగా తగిలి బాధ కెక్కింది.

“సరే. నీ రహస్య మేమిటో చూస్తాం”

పోడుగ్గా తీగలా ఉన్న బొద్దుమీసాల పోలీసు కాప్టెన్ ఆమె చేతిని వదలలేదు. అతని వెనకాలే పోలీసు జవానులు వచ్చి గుమిగుూడారు. వారి వెనక చిరపరిచితమయిన, అసహ్యకరమయిన మిఖిల్ చక్ మొహం కనిపించింది.

“యీ ఆమ్మాయేనా?” అని కాప్టెన్ మిఖిల్ చక్ ను చూస్తూ ఇరీనా కేసి తలపంకించాడు.

“అవును” ఒక సెకండుసేపు కనిపించి ఆ తరువాత మొహం పోలీసుల వీపులమాటున కనిపించకుండా పోయింది.

కాప్టెన్ బీరువాకేసి తిరిగాడు. పైన్నిలు, రోలరు కంట పడ్డాయి.

“ఓ-బలే నక్కని తొక్కొచ్చాం” అతని స్వరంలో సంతృప్తి ధ్వనించింది. “అన్ని అంగులూ వున్న అచ్చ అఫీసులా వుండే!”

బీరువాదగ్గరికి ధీమాగా నడిచివెళ్ళి తాపీగా వేలితో దానిని చూపించాడు.

“బలే! యింతవరకు యిలాంటి బీరువా నేనెన్నడూ చూడ లేదు. యిదంతా నీ స్వయంకృషి అనుకుంటా”

ఇరీనా చీదరతో చేయి తడుముకుంది, పోలీసు కాప్టెను గట్టిగా పట్టుకున్నప్పుడు మోచేతిమీద గాయమయింది.

“అవును.” అంది మందకొడిగా.

“నువు యింజనీరువయితే బాగుండిపోను” అని కాపైన్ ఆమె మాట అంగీకరించినట్లు తల ఊపాడు.

“అవును. బాగుంటుంది” అని ఇరీనా అంగీకరించింది.

కాపైన్ ఊదా కాలరుమీద కొట్టవచ్చేటట్లున్న గొంతుక ముడి బాగా కనిపించేటంతగా తల వెనకకివంచి విరగబడి నవ్వాడు.

“యింటి పనులు చూసుకుంటూ భర్తని కనిపెట్టుకుని వుండడం స్త్రీలపని. రాజచట్టం స్త్రీలు యింజనీర్లు కావడానికి వొప్పకోదు, నీకు తెలిసేవుంటుంది.”

“అలాఅయితే యీ సామ్రాజ్యంలో నేను యింజనీరుగా పని చెయ్యను.” అంది ఇరీనా బుజాలు ఎగరవేస్తూ. “యిప్పుడు కాదు, కొద్ది సంవత్సరాల తరవాత, సామ్రాజ్యం... ఊహించుకో-”

పోలీసులు గదిఅంతా గాలించారు. తాళపుచెవులు మోగించుకుంటూ లావుపాటి పోలీసు సార్జంటు తేబిలు సొరుగుతాళం తీసి ఎక్సరుసైజు పుస్తకాలు, కాగితాలు, ఉత్తరాలు బయటకు తీసాడు. ఇరీనా మొహం చిట్లించుకుంది. ఆ ఉత్తరాలు ప్రమాదమయినవేం కావు, పరిచయస్తులు, స్నేహితురాండ్రు వ్రాసినవి. కాని పోలీసులు ఆ ఉత్తరాలు చదువుతారేమోననే ఆలోచన అసహ్యం గొలిపింది.

చాపకిందనుంచి ఇస్కా) ప్రతిక కాపీలు ఒక పోలీసు బయటకు లాగాడు. ఆ చాపకింద ఉన్నాయన్నమాట! ఆ చాపకింద పెట్టానని ఎలా మరిచిపోయిందో! సమ్మె విజయవంతం కావడంతో, బామన్ ను భద్రంగా పంపగలగడంతో ఆమెతల తిరిగిపోయింది. బామన్ చెప్పనేచెప్పాడు, ఇంటిలో ఏమీ ఉండనీయొద్దు - ముఖ్యంగా చట్టవిరుద్ధమయిన సాహిత్యం అని హెచ్చరించాడు. అరెస్టులు జరగకపోయినా సోదాలు దిరిగితీరుతాయని కూడా చెప్పాడు. చెప్పినంతా జరిగింది.

కాపైన్ మెల్లిగా ప్రతికలు లెక్కపెట్టాడు. లెక్కపెట్టడం పూర్తిచేసి వక్రంగా మందహాసం చేసాడు.

“అచ్చు ఆఫీసు ఇస్కా) సాహిత్యం. ఆదివారపు బడి వంకతో ప్రచారం. ఆదివారపు బడిలో పాఠాలు చెపుతూంటావు కదూ? మీ స్కూలు, నేనెన్నడూ చూడలేదనుకో, రొమనోవ్ ల గొప్పదనాన్ని గురించి బోధించడం లేదని నాకు తెలుసులే. యిదంతా యెలా కనిపిస్తోందో తెలుసా? యింకేంవుందీ, కఠిన నరకమే!”

ఇరీనా ఏమీ మాట్లాడలేదు. ఆలోచనలు కూడ గట్టుకో వాలి. జైలులోకి ఎవేవికూడా తీసుకు వెళ్ళవచ్చునో అడగడమా? బట్టలు, పుస్తకాలు? ఉహో-పుస్తకాలు అసలు తీసుకు వెళ్ళ నియ్యరు.”

కాప్టెన్ బల్లముందు కూర్చుని చేతిసంచిలోంచి తెల్ల కాగితం పయికి తీసాడు.

“అసలుప్రతి, ప్రోషినో, నెం 47.”

“నేను, ప్రత్యేక శాఖకు చెందిన, పోలీసు కాప్టెన్ ను, ...”

ఇరీనా కేసి చూసాడు. రెండు జడలు వేసుకుని పొడుగ్గా అందంగా కనిపించింది. కలం కింద పెట్టేసాడు.

“యిందులో నువ్వు ప్రమేయం యెందుకు పెట్టుకున్నావు? మంచి వయసులో వున్నావు. మీ అమ్మ చాలా మంచిదికూడాను.”

అవును. తల్లి గదిలోలేదేం? బయట నిలబెట్టేసారా? ఆమెను అరెస్టు చేసారా? లేకపోతే ఆమె కావాలని వైదొలగిందా?

కాప్టెన్ మళ్ళీ కలంపట్టాడు. ముత్యాలలాంటి అక్షరాలతో దగ్గరదగ్గరగా ఆసలు ప్రతి వ్రాసాడు. ఏయే వస్తువులా, ఎక్కడ, ఏవిధంగా దొరికినవి సవిస్తరంగా వ్రాసాడు. పోలీసులు గోడవారే మాట్లాడకుండా నిలబడ్డారు. మిఖిల్ చక్ వెళ్ళిపోయాడు. అతను చేయవలసిన పని, ఆమెను పట్టివ్వడం, చేసాడు. మాయమయి చక్కాబోయాడు. సిగ్గుపడ్డట్టు కనిపించాడు. తను వృత్తిగా పెట్టు కున్న ఈ పనులకు సిగ్గుపడ్డాడా? లేక ఇరీనాను పట్టిచ్చానని మాత్రమే సిగ్గుపడ్డాడా? కిందటి సంవత్సరం వచ్చి ఇరీనా దగ్గర

కొద్దిగా అప్పు పుచ్చుకున్నాడు. అతని సోదరికి జబ్బు చేసింది. ఇరీనాను బతిమాలుకున్నాడు, చివరికి ఏడ్చాడు, అప్పియ్యనలసిందని. ఆమెకి వచ్చేజీతం ఇద్దరికి సరిపోదు. ఇక ఇతర్లకి సహాయం చేయడం కష్టం. అయినా ఇచ్చింది. మరి అతనో...

కాప్టెన్ వ్రాత కట్టిపెట్టి జేబులోనుంచి సంచి, సంచిలో నుంచి ఒక ఛాయాచిత్రం తీసాడు. “యీ బందిపోటు దొంగేనా ఇస్కా?” పత్రికను నీకు పంపింది?”

బామన్ ? మెత్తటి మడత హాయిపెట్టుకుని, మందహాసం చేస్తున్నాడు. పొడుగ్గా ఉన్నాడు. సూటుకేసులు మోసుకు వెళుతున్నాడు. అది అతని అకస్మిక ఛాయా చిత్రం! చాలా బాగుంది!

ఈ ఆలోచనలకు చిరునవ్వు వచ్చింది కాని కాప్టెన్ ఆమెను జాగ్రత్తగా కనిపెట్టి చూస్తున్నాడు ఆమె పెదవులతో, కళ్ళల్లో మందహాస భావాలు రానీయలేదు.

.. “అతడెవరో యెరగను.”

కాప్టెన్ ఆమెను నిశ్చలంగా కనిపెట్టి చూసాడు.

“యెరగనని చెప్పి లాభంలేదు. అతన్ని యిక్కడ యీ పట్నంలో అరెస్టు చేసాం. అతనితో నీకు సంబంధం లేదని యెలా నమ్మి మంటావు? నీ మేలుకోసమే అడుగుతున్నాను. నీవు చిన్న దానివి. అనుభవం లేనిదానివి. ఇక అతడో ఆరితేరిన ఘటం. యిలాంటివాటిల్లో నిన్ను యిరికించాడంటే చిత్రమేముంది? యిదంతా నిదానంగా ఆలోచిస్తున్నాం. గొడవలేకుండా తప్పు ఒప్పుకోవడం మంచిది. ఎక్కువచిక్కుల్లోపడవు.”

“మీ విషయం జాగ్రత్త పడుదురూ, నా సంగతి తరవాత చూద్దాం” అంది తీక్షణంగా, పోలీసులవైపునుంచి తల తిప్పుకుంటూ. “చివరికి నష్టపడేది మీరే, నేనుకాను, సామాను సర్దుకోనా?”

అద్దందగ్గరికి వెళ్ళి అలంకరణ బల్లమీది హేటు తీసుకుంది. అద్దం వెనక ఉన్న గోడలవతల ఆమెతల్లి వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తోంది.

మనసులో బాధపడి తనలోకి తాను కుంచించుకుపోయింది. పెదవులు వణికాయి, బొమ ముడిపడింది. గోడమీద వేళ్ళ కనుపులతో నొక్కి మెల్లిగా తల్లిని పిలిచింది.

“అమ్మా! యేడవకు. గుడ్ బై!” అంది.

15

పోలీసుమంత్రి

సెమినోన్ లైఫ్ - గార్డు రెజిమెంటుకు చెందిన పటాలానికి ముందు నడుస్తున్న డోలువాయిద్యకులు మేళందేశీయమంత్రిత్వశాఖ భవనానికి సూటిగా వచ్చారు. దేశీయశాఖామంత్రి, పోలీసుముఖ్యాధికారికి - అతను కచేరిలో ఉన్నారేకపోయినా ఆభవనం ముందు నుంచి వెళ్ళే ప్రతి పటాలం ఆగి సైనిక వందనం అర్పించి మరీ ముందుకు సాగిపోవాలి. బ్యాండు నాయకుడు గిరున తిరిగి, వెనకకు నడుస్తూ తెల్లటి తొడుగువేసుకున్న చేయి ఎత్తి వేత్రం ఆడించాడు. పెద్ద వెండిబాకాలు, తాళాలు మోగాయి, చలిగాలి గుండా ‘సెమినోన్ మార్చ్’ గీతం బ్యాండు వాయిచింది. ఆ గీతం ఆడంబరంగా, అహంకారపూరితంగా, ఉద్రిక్తంగా ఉంది. బూడిద రంగు దుస్తులు ధరించిన సైనికులు వళ్ళు బిగపట్టుకుని నిలుచున్నారు. తళతళా మెరిసే సన్నీలు పైకి లేచాయి. ఆ తరువాత అడుగుల చప్పుడయింది.

“లెఫ్ట్, లెఫ్ట్! వన్, టూ...”

.....

.....

నగిషీ చెక్కిన పెద్ద సిందూరపు వ్రాతబల్ల ముందుకూర్చున్న దేశీయ శాఖామంత్రి తనముందు పడిఉన్న సన్నటి అచ్చు కాగితాలమీదనుంచి కళ్లు పైకెత్తాడు. చిరాకు వేసింది కిటికి బయట బ్యాండువాళ్ళు వాయించిన పాట ఆసంగతంగా ఉంది. అతని ఆలోచనా పరంపరకు అడ్డు తగిలింది. అతిముఖ్యమయిన 'ప్రభుత్వ విషయాల'ను గురించి ఆలోచిస్తున్నాడు. మంత్రికి ఆలోచించడానికి ఇంకేం ఉంటాయి ? ఆ ఆలోచనలు తిరిగిరావడం లేదు. దాంతో వాటివిలువ పెరిగింది. అతను ఆలోచిస్తున్న విషయం జారుకు, దేశానికి అతిముఖ్యమయినదేమో ?

పడకకుర్చీ పక్కగా వినయంగా నుంచున్న ఒక పోలీసు సూపరింటెండెంటు పై అధికారికోప కారణం గ్రహించి, భామ ముడివేసి, కిటికీ తెరవంక అయిష్టంగా చూసాడు. ఆ కిటికీ వెనక నుంచివచ్చే ధ్వనిలో అతని రిపోర్టు మునిగిపోయింది. మంత్రి సూపరింటెండెంటు భామ ముడివేయడం చూసి అంగీకార సూచకంగా కనుబామలు ఆడించాడు. పై అధికారి చిత్తవృత్తిని కిందివాళ్ళు ప్రతిబింబిస్తూండాలి. అతను పై అధికారియొక్క రూపాంతరంగా ఉండాలి, నీడలా ఉండాలి.

... ..

“లెఫ్ట్ ! లెఫ్ట్ ! వన్, టూ...”

... ..

సైనికశ్రేణి కదిలిపోయింది. బ్యాండువాద్యం ఆగింది. దూరాన్నుంచి డోళ్ళ చప్పుడు మాత్రమే వినిపిస్తోంది. కాని ఆ ఆలోచనలు తిరిగి రాలేదు.

“సర్, కానీయి” అన్నాడు మంత్రి చివుక్కున కస్సుబుస్సు లాడుతూ.

“వీళ్ళంతా కీవులో సభ జరపబోతున్నారంటావు, అంతే కాదా ?”

సూపరింటెండెంటు తల పంకించి. చురుకుగా చీలమండలు టక్ టక్ లాడించాడు.

“సరిగ్గా అంతే. సోషల్ డెమాక్రాటిక్ పార్టీ వర్గాలలో ‘సుందరం’ అని పిలువబడే క్రోక్ మాక్ అనే కీవు బారిష్టరు...”

“అది అతని మారుపేరా? లేక నిజంగానే అతను సుందరుడా!” అని తలఎత్తి మంత్రి అడిగాడు.

సుందర పురుషుడు ఇలా ఉంటాడని చెప్పడానికి రొమ్ము విరిచి, పెదవులు ముందుకు జాచాడు. సూపరింటెండెంటు తొందరగా తల ఆడించాడు. కళ్ళల్లో మందహాసం మెరిసింది.

“అతని ఛాయాచిత్రాన్ని బట్టి అతను యింకా అరెస్టు కాలేదు. చక్కటివాడనే తోస్తుంది.” అన్నాడు చులకనగా. “యీ క్రోక్ మాక్ మహాసభ యేర్పాట్ల విషయం మాట్లాడడానికి మాస్కో వెళ్ళాడు.”

“అక్కడ యేంమాట్లాడాడు?”

“దురదృష్ట వశాత్తు” సూపరింటెండెంటు చేతులు చాపి, “సమాచారమంతా బయటవుండి పరిశీలించి సంపాదించిందే. క్రోక్ మాక్ మీద నిఖాపెట్టి వుంచాం. తక్కినవాళ్ళలాగా అతడు రహస్య కుట్రదారు కాదు. రాకపోకల విషయంలో అజాగ్రత మనిషి.”

మంత్రి మందహాసం చేసి “సుందర పురుషులు స్వభావ సిద్ధంగానే అజాగ్రత మనుషులు” అన్నాడు.

మంత్రిగారి హాస్యోక్తిని తనెంత మెచ్చుకుంటున్నదీ వెల్లడించడానికి సూపరింటెండెంటు పెద్దగా నవ్వాడు. అతి చనువుగా మెలిగిన ఈ సమయంలోకూడా గౌరవభంగంగా ప్రవర్తించలేదు.

“సరిగ్గా అదే నేనూ చెప్పబోతున్నాను. మహాసభ...”

“యీ మహాసభ” మంత్రి అడ్డంవచ్చి, “విదేశాలలో లెనిన్ పూనుకుంటానని చెప్పిన విషయం గురించేనా?”

సూపరింటెండెంటు భయంతో కళ్ళు చికిలించాడు.

“క్షమించండి. సరిగా అర్థంకావడంలేదు. యిది...”

“మనమీద బహిరంగంగా, నిశ్చితంగా లెనిన్ ప్రకటించిన యుద్ధానికి సంబంధించింది” అన్నాడు మంత్రి తనముందున్న పత్రిక అంచుకింద వేలిగోటితో చారపడేట్టుగీస్తూ, “యిదిగో యీ పత్రిక నువ్వుచదివేవుంటావనుకుంటా. కిందటి సంవత్సరం మే నెలలో వెలువడినా యిప్పుడే నాకంట బడింది. దారుణం, మహాదారుణం? విదేశాలలో యేజంట్లుకి డబ్బు తగలేస్తున్న దెందుకు?”

సూపరింటెండెంటు తొందర తొందరగా కళ్ళజోడు సవరించుకున్నాడు. మళ్ళీ ఇస్కా! మంత్రి కళ్ళముందు ఎవడు పడవేశాడు?

“రష్యాకు యేజంట్లను పంపడం అన్న విషయం దగ్గిర నుంచి నడివిచూడు. యీ సోషలిస్టుల వ్రాతలు నాకు వెంటనే అర్థంకావు.”

సూపరింటెండెంటు గొంతు సవరించుకుని, “యిక్కడ నుంచా?”... పరిస్థితులు ఎరిగి, ఒకరితో ఒకరు సజీవ సంబంధాలు పెట్టుకునే యేజంట్లు ఐక్యసంఘటన, యేజంట్లు మనకిప్పుడు అవసరయిన సంస్థకు, దేశమంతటా విస్తరించుకోగలిగిన సంస్థకు ఈ ఏజెంట్లు మూలకందంగా తయారుకావాలి.”

“చూసావా?” అంటూ మంత్రి చూపుడువేలు మైకెత్తాడు. “దేశమంతటా!”

“... పని విభజనను వివరంగా, ఖచ్చితంగా బహుముఖాల అమలు జరపగలిగినంత పెద్దది, ఏ పరిస్థితులలో నయినాసరే, ఎట్టి చిక్కులలోనయినా సరే, ఎట్టి అవాంతరాలలో నయినాసరే అప్పగించిన పనిని వెనకాడకుండా చేయగలిగినంతగా ఆరితేరి ఒకచోటే తన బలాన్నంతా కేంద్రీకరించి అత్యధిక సంఖ్యాకంగా ఉన్న శత్రువును బహిరంగంగా తలపడకుండా తప్పుకునేటంత సరళమయి యీ శత్రువుయొక్క క్లిష్టపరిస్థితిని అవకాశంగా తీసుకోగలిగిన...”

మంత్రి పెదవులు వణికి వెక్కిరించాయి. సూపరింటెండెంటు కష్టంమీద ఊపిరి పీల్చాడు.

“ఆగారెందుకు? చదవండి”

“యెప్పుడు అవకాశం చిక్కితే అప్పుడు, యెక్కడ అవకాశం చిక్కితే అక్కడ హఠాత్తుగా దాడి చేయడం...”

పూర్తి అయిందని చెప్పడానికి మంత్రి ఆ పత్రికా భాగం మీద చేయిపెట్టి మూసేసాడు.

“యిది లాంఛనప్రాయంగా యుద్ధం ప్రకటించడమే! యేమిటి? రాజకీయపు యెత్తుగడ అసాల్సి వుంటుంది.”

“రాజకీయపు యెత్తుగడ!” అంటూ సూపరింటెండెంటు అసహ్యభావంతో పెదవులు విరిచాడు. “తగని గౌరవం వాళ్ళకిస్తున్నారు. లెక్కకి సరిగా నలుగురు లేరు, వాళ్ళు సవాలు...” సగర్వంగా బాగా వెండిపూసిన బాడ్జీ పైకెత్తాడు. “ప్రపంచంలోకల్లా గొప్పసామ్రాజ్యంమీద చేస్తే!”

మంత్రి దృష్టి మరలించి పరధ్యానంలో బరువాటి పేపరు వెయిటును - చలువరాతి దిమ్మమీద వెండి ఎలుగుబంటి-కదిలించాడు.

“అవునవును. లెక్క నలుగురు! ఒంటరిగావుంటే అపాయం లేదుగాని, యెక్కడయినా అల్లర్లు సాగితే, కార్మికుల సాయుధ తిరుగుబాట్లు సాగితే, బాల్టిక్ నౌకానిర్మాణ కేంద్రంలో అసంతృప్తి ప్రబలితే, లక్షలాది కార్మికులు సమ్మెచేస్తే, అప్పుడు లెక్కకు నలుగురుకాదు! రష్యా అంతటా ఇస్కా యేజంట్లు విస్తరించుకున్నారా...”

“వాళ్ళంతా కీవ్ లో సమావేశంకానున్నారని మనవి చేసుకుంటున్నా.” అన్నాడు సూపరింటెండెంటు అధికారి దయ సంపాదించాలని. “సమావేశం అయితే మన గుప్పిటలోనుంచి తప్పించుకోకుండా జాగ్రత పడదాం.” ఎలుక బోనును అనుకరిస్తూ చేయి

ఆడించి నాలుకతో లొట్ట వేసాడు. కాని మంత్రిమాత్రం అతని వంక చూడలేదు.

“సూపరింటెండెంటు నోవిట్స్కి శక్తిసామర్థ్యాలలో నీకు నమ్మకం వుందా? కీవ్ లోని రహస్య పోలీసు అతని అధీనంలో వుంది, నీకు తెలుసుగా. యీ సమావేశం విషయం నిర్లక్ష్యం చేయడని నీకు నమ్మకమేనా?”

“ఆ-గట్టినమ్మకమే!” అని సూపరింటెండెంటు చేతులు జోడించడానికి సిద్ధమయ్యాడు. “మంచి శక్తి సామర్థ్యాలు గల వాడు, విశ్వాసపాత్రుడు. క్రోక్ మాల్ అశ్రద్ధవల్ల అతనితో సంబంధాలు పెట్టుకున్నవారెవరో తెలుసుకోగలిగాం. వారిమీద, విదేశీ యేజంట్లమీద నిఖా వుంచాం. ఉదహరణకి మాస్కోలో అతను బామన్ ను కలుసుకుని...”

బామన్ అనే పేరు వినబడేసరికి మంత్రి సూపరింటెండెంటు కేసి గుడ్లురుమి చూసాడు.

“ఆ జవళి జిల్లాలో మనల్ని బోల్తాకొట్టించి తప్పించుకున్న వాడేగా? యీ బామన్ ను అరెస్టు చేసావన్నమాట! బలే యీ సంగతి నాతో చెప్పినట్లు జ్ఞాపకం లేదే?”

“విల్నియస్ లో కనిపించాడు” అని సూపరింటెండెంటు నసికాడు. “కాని మళ్ళీ మన యేజంట్లబారినుంచి తప్పించుకున్నాడు. అందువల్ల పెద్ద నష్టమేమీ జరగలేదు క్రోక్ మాల్ ని కలుసుకున్నాడు. యీ విషయం నిశ్చయం. తప్పకుండా కీవ్ సమావేశానికి హాజరవుతాడు. నోవిట్స్కి వాడిపని పట్టిస్తాడు. సూపరింటెండెంటు బారిపడితే యిక తప్పించుకోవడం కల్ల!”

“యీ సమావేశానికి హాజరయిన వాళ్ళనే గనక నోవిట్స్కి అరెస్టుచేస్తే ఇస్కా) వ్యవహారమంతా అతనిచేతికి అప్పగించమని జారుచక్రవర్తిని ప్రార్థిస్తా. ప్రభుత్వం యీ వ్యవహారానికి చాలా ప్రాముఖ్యం యిస్తోంది. అందువల్ల అతను యెంతో వృద్ధిలోకి వస్తాడు. యీ విషయం మనసులో పెట్టుకుని మరీ పనిచేయండి.

యీ అంటువ్యాధిని మొదలంటా మాడ్చివేయాలి. డబ్బుకేం కొదువలేదు. రహస్యనిధినుంచి యెంతయినా తీసుకోవచ్చు. జారు చక్రవర్తిగారికి యీ నిధివిషయం తెలుసు. దానికి లెక్కా డొక్కా వుండదు. నిర్బంధాలుండవు.”

సూపరింటెండెంటు కళ్ళలో సంతృప్తి, దురాశ తళుక్కు మన్నాయి.

“డబ్బుంటే కొదవేముంది! కొండమీద కోతిని దింపవచ్చు. కీవ్ విషయంలో మీరు గుండెమీద చెయ్యివేసుకుని హాయిగా నిద్రపోండి. నోవిటీస్కు తప్పటడుగు వేయడు. నేను స్వయంగా యీ విషయం చూస్తాను. తొందరలోనే వుచ్చు బిగించేస్తాం.”

16

కీ వ్ వ్య వ హ రం

నిజంగానే ఉచ్చు బిగుసుకుంది. మహాసభ నాలుగో సమావేశం జరగనున్న ఇంటిని బామన్ సమీపించేసరికి అరగంట ఆలస్యమయింది. రహస్య పోలీసులు ఆ ప్రదేశాన్నంతటినీ చుట్టుముట్టారు. ఎటుచూసినా ఉద్రిక్త వాతావరణమే బామన్ కి గోచరించింది. రోడ్డుపక్క నేలబాటమీద తొందర తొందరగా వెళ్ళి బాటసారులమధ్య పోలీసు ఏజెంట్లు కానవచ్చారు. గేట్లుదగ్గర రక్షణ పోలీసులు శుభ్రమయిన దుస్తులు వేసుకుని, ఇ త్తడి బాడ్జీలు రొమ్ములకు గుచ్చుకుని కాపలా కాస్తున్నారు. అది మారుమూల వీధి. ప్రశాంతంగా ఉంటుంది. అయినా అక్కడ లెక్కలేనన్ని

టాంగాలు నిరీక్షిస్తున్నాయి. ఇక టాంగాలు తోలేవాళ్ళు బాటసా
ర్లను ఎక్కమని బతిమాలుకోవడం లేదు. దేనికోసరమో నిరీక్షిస్తు
న్నట్లున్నారు. ఇదంతా చూస్తే వీళ్ళు అక్కడ కేంద్రీకరించిన
రహస్య పోలీసు శాఖలోనివాళ్ళేననీ, అక్కడే పోలీసులు దెబ్బ
తీయాలని చూస్తున్నారనీ ఇట్టే గ్రహించవచ్చు.

బామన్ ఒక్క-చూపులో అపాయం గుర్తించాడు. శత్రువు
బహిరంగంగానే తలపడ్డాడు. ఇంట్లో జొరబడేముందు చేయవలసిన
హాంగామా అంతా శత్రువు చేసాడు. ప్రతి సెకండూ విలు
వయిందే. ఒక్క నిమిషమయినా వృధా పుచ్చడానికి వీల్లేదు. ఏమ
యినాసరే సమావేశం కాబోయేవారికి హెచ్చరిక అందజేయాలి.
ఇంటిని పోలీసు గూఢచారులు చుట్టుముట్టినా, ఎవరిదారిన వార్డు
తప్పించుకు పోవడానికి వ్యవధి చిక్కవచ్చు. ఏమయినా ప్రయ
త్నించి చూడాలిసినదే, అపాయకరమయినా యత్నించడం
ఉత్తమం.

బామన్ ఒక పొట్లం ఊగించుకుంటూ నిశ్చింతగా నడక
సాగించాడు.

పొట్లానికి ఒక ప్రయోజనంఉంది. చట్టవిరుద్ధంగా పని చేయ
వలసివచ్చినపుడు పొట్లంకూడా బాగా ఉపయోగపడుతుంది. పోలీసు
గూఢచారులు, ఆచూకీని బట్టి పని చేసేటపుడు వారిబారి పడిన
మనుష్యులు పట్టుకు వెళుతున్న వస్తువులను శ్రద్ధగా గమనిస్తారు.
ఆవ్యక్తి పట్టుకువెళ్ళే వస్తువునుబట్టి సంగతి సందర్భాలు పసి కట్టే
స్తారు. చేతిలో ఏమున్నదనేదే ప్రధాన విషయం. ఊగిసలాడే
బొమ్మగుర్రమా కాగితాల కట్టా, మాంసంకూరా? కాగితాల
అయితే అవేవయినా కరప్త్రాలు కావచ్చు.

బామన్ పొట్లంలో ఉన్నది నిజంగా మాంసంకూరే. దానికి
చుట్టిన ఉలిపిరి కాగితంలోనించి స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. బామన్
వంక సందేహంతో చూస్తున్న పోలీసు గూఢచారికి సందేహ
నివృత్తి అయింది. బామన్ ఆ ఇంటికి సూటిగా వచ్చాడు. అక్కడ

ఏంజరుగుతుందీ చూడడానికీ, సంకేతం సరిగా ఉందోలేదో చూడడానికీ వీలుగా వీధికి అవతలవైపు నడిచాడు. రెండో అంతస్తు కిటికీలో సీసాలో విల్లోమొక్క భద్రంగా ఉంది. దానిఅర్ధం ఇంకా పోలీసులు సమావేశాన్ని భగ్నం చేయలేదన్నమాట. అపాయం గోచరిస్తే ఆసీసా తీసేసేవారే. అంటే దాడి జరుగుతుందని అనుకోవడం లేదనే తోస్తుంది.

ఇక వీధికి అడ్డంగావెళ్ళి ఎవరికంటా పడకుండా ఇంట్లో ప్రవేశించాలి. మాటలుకాదు. పోలీసులు అంత కళ్లు మూసుకుని ఉండరు. కాని తప్పదు, ధైర్యం చేయవలసిందే.

కాలిబాట దిగి వీధిలో అడుగు బెట్టాడు. నల్లటి పెద్దకోటు వేసుకుని ఒక పోలీసు ఆ ఇంట్లోనుంచి ఉరుక్కుంటూ వచ్చాడు. కత్తి చేతపుచ్చుకుని గోడవెంబడే పరుగెత్తుకుంటూ మూసిన ఇనప గేటుదగ్గరకు వెళ్ళి కత్తివారతో దానిమీద కొట్టాడు గేటుకొద్దిగా తెరుచుకుంది. గేటుగుండా నల్లటిపెద్దకోట్లు వేసుకున్నవారు, పోలీసు అధికారి ధరించే ఊదారంగు టోపీ, బూడిదరంగు పెద్దకోటు తొడిగిన వ్యక్తి బామన్ కి కనిపించారు. కిటికీకేసి చూసాడు. సీసా మాయమయింది.

“వెళ్ళిపోండి, వెళ్ళిపోండి. యిక్కడ యేంచూస్తారు?”

బామన్ తనను సమీపిస్తున్న రక్షణ పోలీసును గమనించలేదు. బుజంమీద చెయ్యపడుతుందని భయపడ్డాడు. కాని ఆ రక్షణ పోలీసుకి ఆవీధిలో జరుగుతున్నదానిలో ఆశక్తి ఎక్కువయింది. సింహద్వారంవంక, గేట్లవంక, కిటికీలవంక చూస్తున్నాడు. ఆ కిటికీల వెనక కీసీడలు తారాడుతున్నట్టు కనిపించింది. వీధిలోనుంచి రెండో అంతస్తులోని గదిని చూడటం సాధ్యంకాదు.

అలా చూడవలసిన అవసరంకూడా కలగలేదు. అరెస్టులు జరిగాయని స్పష్టమయిపోయింది. అదృష్టవశాత్తూ పోలీసులు తొందర పడ్డారు. అరగంట మాత్రమే ఆలస్యమయింది. తక్కిన వాళ్ళకూడా ఆలస్యంగానే చేరుకుంటారని బామన్ ఆశించాడు,

పోలీసులే గనక కాస్త ఓపిక పట్టినట్లు యితే అందరినీ అరెస్టు చేయడానికి వీలయేది. సంకేతం తొలగించారంటే, మరీ ఏమరపాటుగా ఉండేవాళ్ళు తప్పితే ఇంకెవరూ ఆ ఇంటిలో ప్రవేశించరు. ఈ ఆలోచనలతో అతని హృదయం కిక్కిరిసిపోయింది. నడక సాగించాడు. వెనకకు తిరిగి చూడలేదు. పోలీసులు ఏదయినా ఇంటిని చుట్టుముట్టి మూక ఉమ్మడిగా అరెస్టులు చేస్తుంటే వెనకకు తిరిగి చూడకూడదు. పొట్లం ఊగించుకుంటూ ముందుకు సాగిపోయాడు. దానికేసి చూస్తే చాలు మాంసంకూర పొట్లం అని విస్పష్టమవుతుంది.

ఆ రోజునే కీవ్ నుంచి బయలుదేరి వెళ్ళిపోవాలి. వ్యవహారాలన్నీ స్వయంగా చూసుకోవలసిందే. సోదాలు పూర్తి అవుతేనే గాని రహస్య సమావేశ స్థలాలమీద ఆధారపడి లాభంలేదు. ఆరాత్రి రైలు ఎక్కేద్దామని నిశ్చయించుకున్నాడు.

మహాసభ భగ్నమయింది క్రోక్ మాక్ నుంచి సన్నాహకర్త కాడు. సమావేశానికి హాజరు కాగలిగిన వారిలో మూడో వంతునుకూడా హాజరు పెట్టలేకపోయాడు. ఈ విషయంలో మొదటి సమావేశంలోనే వాదన రేగింది. సరే, అంతా మంచికే వచ్చింది. మహాసభ భగ్నమయిపోయింది. కాని ఇంకానయం, మరీ విషమించలేదు.

కీవ్ మధ్యలో ఉన్న క్రెస్లాటిక్ వీధికి చుట్టు దోవన, సందులు గొందులు గుండా చేరుకొని అక్కడినుంచి తాపీగా కువె చెస్కీలోని తన హోటలుకు వెళ్ళాడు. ఇక తొందరలేదు. రైలు సాయంకాలంగాని బయలుదేరదు.

గదిలోకి వెళ్ళి సామాను సర్దుకొని. చీటీచ్రాసి, గంట వాయిచాడు. ఒక మగనౌకరు వచ్చాడు. "వెళ్ళిపోతున్నారా, సార్" అన్నాడు.

'ఆ- వెళ్ళి పోతున్నా. యీ టెలిగ్రాం యిచ్చి చిల్లర నీదగ్గరే వుంచుకో. తొందరగా బిల్లు తయారు చేయమని గుమా

స్తాలో చెప్పు, ఒడెస్సా రైలుకు వెళ్ళిపోతున్నాను.”

ఆ నౌకరు గడియారం కేసి చూసి, “రైలు యెనిమిది గంట లకిగాని బయలుదేరదు. పెందలాడే సామాను సర్దేసారేం?”

“యింకా కొన్ని పనులు పూర్తి కాలేదు. అవి పూర్తి చేసుకోవాలి.”

ఆ మగనౌకరు టెలిగ్రాం చదువుతూ గబగబా బయటికి వెళ్ళాడు. టెలిగ్రాంలో ఇలా ఉంది:

“అమెరికానా జూ అండ్ కో, ఒడెస్సా, 480. టన్నుల గోధుమ కొనడం రూఢిచేయండి. వాగన్లతో ఎక్కించడానికి ఇవాళే బయలుదేరుతున్నాను. —క్యూలిలోవ్.

బామన్ బిబికొవస్కీ వీధిలో బండివాడికి కిరాయి ఇచ్చి పంపివేసి తిరిగి క్రెశ్చాటిక్ వీధికి నడిచివెళ్ళి ఒక మంగలిషాపులో ప్రవేశించాడు.

“తలా? గడ్డమా, ? మ్హనియర్ !”

అద్దంలో చూసుకుంటూ కాయదారు దీనంగా గడ్డం తడుముకుని, “ఆ- నిజంచెప్పాలంటే చిరా కెత్తుతోంది.” అన్నాడు,

“చిరాకెత్తుతోందా? అయితే తరిగిపారేద్దాం” అన్నాడు మంగలి. “ఒక్క నిమిషం పట్టదు. గడ్డం పెరిగితే యేళ్ళుగడిచిన వాడిలా కనిపిస్తారు.”

బామన్ ఒక ఊణం ఆలోచించి పెదవి కొరుక్కున్నాడు. మంగలి ఎలాగూ గొరిగించు కుంటాడు గదా అని ముందుగానే దువ్వెన గడ్డంలోకి పోనిచ్చాడు. గడ్డం పోగ్గా కత్తిరించడానికికంటే శుభ్రంగా గొరగడానికి రెట్టింపు ఇచ్చుకోవాలి.

“గడ్డం లేకపోతే షోగ్గా వుంటారు.”

“అయినా ? అయితే సరే, గొరిగేసెయ్యి.”

మంగలి గడ్డం శుభ్రంగా గొరిగేసాడు. బామన్ గడ్డంలేని చెంపలను చూచుకుని చింతించాడు.

“యేదో కొత్తగావుంది. గడ్డం లేకపోతే మీసం అనాథలా వుంది. అసహ్యంగా వుంది.”

మంగలి మళ్ళీ సంతోషంతో నవ్వాడు. ఒక అడుగు వెనకకివేసి కాతాడారుని పరీక్షగా చూసి, “మీరన్నది నిజం. మీసాలుకూడా గొరిగేసెయ్యనా ?”

....

ఒడెస్సా రైలు ఎనిమిది గంటలకు బయలుదేరింది. రహదారి చీటి తీసుకుంటూ హోటలులో అధికారికి తాను ఒడెస్సా వెళుతున్నానని బామన్ చెప్పాడు. కాని చెప్పినట్లు ఒడెస్సా వెళ్ళలేదు. ఖార్కోవ్ కు రైలుటిక్కెట్టు కొన్నాడు.. పది నిమిషాలు ముందే రైలు బయలుదేరింది.

రైలులో

కీల్-ఖార్కోవ్-కర్క్స్, -వొరోనెజ్-గ్రియాజ్-యెలెట్స్-టులా... అనుసరించిన వారిని గాబరాపెట్టడానికి బామన్ మాస్కోకు ఈచుట్టుదారిన బయలుదేరాడు. రైల్వేమారి ఖార్కోవ్, కర్క్స్ స్టేషన్లు సురక్షితంగా దాటాడు. రైలు వొరోనెజ్ స్టేషను సమీపానికి వచ్చింది.

టికెట్లు తనిఖీచేసే సాకుతో పోలీసులు, రైల్వేకండక్టర్లు, చాలాసార్లు బోగీలోకి వచ్చిపోయారు. ప్రతి తడవా గూఢచారులు బామన్ మొహం చాటుగా పరీక్షించి సాగిపోయారు. నుదుటిమీదికి ఉన్నిటోపీలు లాక్కోవడం మూలంగా వారికళ్లు బయటికి కనిపించడంలేదు. చక్కటిగడ్డం, జొద్దు కనుబొమలు, కళ్లు, మహాచురుకు, పొడుగాటి ఆ విప్లవకారు డెక్కడ? రెండోతరగతి బోగీ మెత్తటి సీటులో కూర్చున్న ఈ యుద్ధకార్యాలయాధికారి యెక్కడ? గడ్డం నున్నగా ఉంది. గుండ్రటి బుజాలు! ఈవ్యక్తు లిద్దరూ ఒకరేనని పోల్చుకోవడం ఎవరితరమూ కాదు. ఆమె-సీజూ కంపెనీ తరపున పనిచేసేవ్యాపార సంచాగకుడు ఇట్టేబిస్వాల్డ్ మజ్ అనే యుద్ధకార్యాలయాధికారిగా మారిపోయాడు. టోపీకుచ్చుకళ్ళని కప్పివేసింది. (మొదటి మజిలీ ఆఖరున పాకిదొడ్లో కనుబొమలు గొరిగేసుకున్నాడు). గుండ్రటి ఉన్నితువాలు-పటాలంలో దీనిని జారుగారి కళ్ళై అంటారు-ఎర్రటి చేతికి కట్టిఉంది. పైన, సామాను అరలో కనిపించేటట్టుగా బంగారుమలాం చేసిన పిడిగల కత్తి ఉంది. చివర ముడివేసిన ధగధగా మెరిసే వెండిరిబ్బను, పిడినుంచివేలాడుతోంది.

యుద్ధకార్యాలయోద్యోగుల రాజభక్తిని ఎవరు శంకిస్తారు? రహస్య శాఖ తర్వాత వీరే ఎక్కువ విశ్వాసపాత్రులు. వయసును బట్టి చూసినా, ఆ మూతిబిగింపు చూసినా అతను తప్పకుండా మంత్రి అయి ఉంటాడని అనుకోక మానరు.

‘అలారం గడియారం’ అనే హాస్యపత్రిక అతను చదువు తున్నాడు. ఇదీ సద్గ్రంథమే ... అనుమానితులు ఈ పత్రిక చదవరు. అత్తలను, వంటగత్తెలను, కార్మిక జనాన్ని, పేదరైతులను, చిన్నచిన్న వర్తకులను, ఆపత్రిక వేళాకోళం పట్టిస్తూంటుంది. అధికారులను, భూస్వాములను, జమీందారులను వేళాకోళం చేయడం మహానేరం. అందువల్ల ఈ పత్రికలో వారి విషయం ప్రస్తావించరు. రాజకీయంగా నమ్మదగిన వ్యక్తులు ఈ ‘అలారం గడియారం’ చదువుతూ కాలం వృధాపుచ్చరు.

కంఠక్ష్మరు మోటుగా బోగీతలుపు తోసి ‘టిక్కెటు, టిక్కెటు’ అని అడిగినపుడల్లా అతని భుజాల మీదుగా బోగీలోకి తొంగిచూసే పోలీసుల కళ్ళల్లోని ఆందోళనను ఈ పత్రిక, టోపీ, కత్తి చెదరగొట్టాయి.

నమ్మదగిన వ్యక్తి!

తోటిప్రయాణీకులు ముగ్గురు;- అతిగా దుస్తులుధరించిన ఒకస్త్రీ, పన్నెండేళ్ళ కూతురు, బొద్దుగావున్న కొంచెం అందమయిన ఒక ఫాదరీ, వెరసిముగ్గురు.

ఆమె బోగీలోకి అడుగుపెట్టింది లగాయతు ఆమె మాట్లాడసాగింది. ఒక అరగంటలో ఆమెను గురించి తెలుసుకోవలసిందంతా బామణి తెలిసిపోయింది.

వొరోనెజ్ రాష్ట్రంలో జడునస్క్ యెజెడ్లో ఒక జమీ ఆమెకు ఉంది. కాథరీన్ రాణి కాలంనుంచి ఆ జమీ వారి కుటుంబానికే చెందిఉంది. వారికి సారాబట్టిశాల కూడా ఉంది. ఆమె భర్త జమీందారీ వర్గానికి నాయకుడు. వారు వారి గ్రామంలో నివసించడం లేదు. వొరోనెజ్లో ఇల్లుఉన్నా అక్కడా ఉండడం

లేదు. తప్పనిసరి అయినపుడు వొరోనెజ్ వెళుతూంటారు. వొరోనెజ్ లో జమిందారులు సమావేశమవుతున్నారు.

ఏదయినా విదేశ ఆరోగ్య కేంద్రానికి వెళ్ళేముందు వసంత కాలంలో వారు వారి జమీన్ గ్రామంలో ఉంటారు. కాని ఆమె దానిని సంప్రదాయంగా పెట్టుకోలేదు. గ్రామంలో ఆమెకు నిజంగా సుఖంఅంటూ ఉండేదికాదు. పూర్వకాలంలో గ్రామీణ జీవితం రసవత్తరంగా ఉండేది. దాసులు ఆమె తండ్రిని యజమానిగా గుర్తించారు. కాని వాళ్ళు రోజురోజుకీ మోటుగా, అమర్యాదగా ప్రవర్తిస్తున్నారు. పూర్వం అరవెన్స్కు దూరంలో ఉండగానే రైతులు నెత్తిమీద టోపీ తీసేసుకునేవారు. ఇప్పుడో నమస్కరించడంకూడలేదు. అంతేకాదు, కిందటి సంవత్సరం ఆమె బండి మీద రాయి విసిరివేసారు. తలకు తగలవలసింది, వీపుకు తగిలింది కాబట్టి సరిపోయింది. తలకే తగిలితే ఉపద్రవమయిన గాయం అయ్యేది కాదూ?

బామన్ అడ్డుచెప్పకుండా ఊ కొట్టాడు. ఆమె ఇంకా వాగింది.

“రష్యాలో వుండడానికి అనువయిన పట్నం ఒక్కసెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్. అక్కడయితే పిల్లలకి చదువు చెప్పించుకోవచ్చు. నా కూతురు క్లెన్...”

క్లెన్ లేచి నమస్కరించి, మళ్ళీ కూర్చుంది. ఆమె కడులు తూంటే రిబ్బన్ల జడలుకూడా కదలాడాయి. సవినయంగా అరచేతులు కలుపుకుని, కిందికి దృష్టి సారించింది.

తల్లి సంతృప్తిగా మందహాసం చేసింది. బోగీ కుదుపు ఎక్కువగాడన్నా ఆ బాలిక సరిగానే వంగి నమస్కరించింది. రైలువేగం ఎక్కువయింది.

“వొరోనెజ్, కర్క్సలాంటి వెధవ పట్నాలలో మా అమ్మాయిని బహిరంగ పాఠశాలలకు పంపడం అనే సమస్య లేదు.

మెచ్చుకోతగిందానిని మెచ్చుకుంటాను. విద్యామంత్రిత్వ శాఖ పాఠశాలలోకి అలకా జనం ప్రవేశించకుండా చేయగలిగిందంతా చేస్తోంది. కాని క్లియోపట్క కూర్చునే పిల్ల అలగా జాతికి చెందింది కాదని నమ్మడం కష్టం. వాళ్ళు యేదోవిధంగా సందుచేసుకుని దూరుతూనే వుంటారు. అసహ్యం! మొందుకు యీ పాఠశాలల్లో వీళ్ళు దూరతారో నాకు అర్థంకాదు. సైనిక శాఖలోగాని సివిలు శాఖలోగాని వీళ్ళకి పెద్దవుద్యోగాలు రావు. యిక ఆడపిల్లలమాట చెప్పాలా? ఆడదాని స్థానం యింట్లోనే. అందుచేత బడికి వెళ్ళడం అనవసరం.”

“కాని మీ అమ్మాయి బళ్ళోకి వెళుతుందిగా? వెళ్ళడం లేదా?” అన్నాడు బామన్. చిరునవ్వు దాచుకోలేక పోయాడు.

“మీ మాటల్లో పొత్తు కుదరడంలేదు.”

“బడి?” ఆ జమందారిణి కోపంతో బిగ్గరగా అంది. “బోర్డింగు స్కూలు? బోర్డింగు స్కూలులోనే సుకుమారంగా పెరిగిన ఆడపిల్లలు జీవితానికి కావలసినవి నేర్చుకో గలుగుతారు. మా అమ్మాయి మదాంట్లూబా *బోర్డింగు స్కూలులో చదువు తోంది.”

“ట్రూబా?” అని బామన్ అడిగాడు వచ్చేనవ్వు బిగపట్టు కుంటూ. “మదాంట్లూబా! యింటిపేరా?”

“ఆమెను గురించి మీరు వినలేదా?” అని జమందారిణి పొడిపొడిగా అడిగింది, బామన్ కేసి అనుమానంతో చూస్తూ. “సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్ లో నివసిస్తూ ఆమెపేరు వినకపోవడం చిత్రంగానే వుంది. బహుశా మీరు బ్రహ్మచారులయి వుంటారు. అయినా మరేంపరవాలేదు. పిల్లలులేరు. వాళ్ళని యెట్టాసాకడమా అనే ఆలోచనతో రాత్రిళ్ళు నిద్రపట్టక పోవడం మంటూలేదు. అయినా ఒక విషయం గ్యాపకం వుంచుకోవాలి.

* రష్యన్ భాషలో ట్రూబా అంటే టాకా.

ఆడపిల్ల ఆదర్శప్రాయమయిన, నిజమయిన స్త్రీగా పెంపొందాలంటే మదాంట్లూబా స్కూలుకే పంపాలి. అది ప్రయివేటు స్కూలు, జీవితంలో అవసరమయినవన్నీ అక్కడ బోధిస్తారు. భూమికొలిచే సర్వేయర్లకు కావలసిన షేత్రగణితంతో ఆడపిల్లలను పాడు చెయ్యరు. యిక బీజగణితం అని శాస్త్రీయమయిన పేరుపెట్టి, దానిని బోధిస్తూ పిల్లలను వేధించుకు తినరు. యిది యెవరికీ యెందుకూ పనికిరాదు. జీవితంలో నిజంగా అవసరమయినవే అక్కడ బోధిస్తారు. అంతేకాదు ఆచరణయుక్తంగాకూడా చూపుతారు. ఉదాహరణకు బండిలో ఎలా కూర్చోవాలి అని వట్టి మాటలతో బోధించరు. ఆస్కూలు గదులలో ఒకదాంట్లో నిజమయిన బండివుంది. ఆడపిల్లలు బండిలో విలాసంగా, వినయంగా రకరకాల దుస్తులతో. ఎలా ఎక్కాలో ఎలా దిగాలో నేర్చుకుంటారు. లేకపోతే భోజన సంప్రదాయాలను తీసుకుందాం. గుల్ల చేపలు, మంపలు, రకరకాల చేపలు ఎలా తినాలో నేర్చుకుంటారు...విందులో పదిహేడు ఫోర్కులు, యెలా వ్రపయోగించాలో తెలుసుకుంటారు. యిక అల్లికపని. దేశపటాలు గీయడం, సంగీతం పియానో వాయిదాడం - అదిగాక యేదనా తేలికయంత్రం..."

“తాంబూర” అని బామన్ సూచించాడు.

“వేళాకోళానికి అందున్నారనుకుంటూ” అని జమిందారిణి అసహ్యభావంతో చేతులు సాచింది. “జిప్పీలు, స్పానియార్డ్లు, లేకపోతే చెడిపోయినవాళ్ళు తాంబూర వాయిస్తారు. ఉహూ... వీణ, సారంగి..."

“సితారు” అని ఆమె కూతురు మెల్లిగా అందించింది చేతి చిట్టివేళ్ళు కదుపుతూ.

“ఆ-సితారు” అని జమిందారిణి తలాడించింది. యింకా? శాస్త్రాలు సరేసరి. వ్యాసాలు వ్రాయటానికి కావలసినంతమాత్రమే బోధిస్తారు. యిక భాషలు: ఫ్రెంచి, యింగ్లీషు నేర్పుతారు. యెక్కువగా ఫ్రెంచి అనుకోండి. ఫ్రెంచిలోనే బోధనలంతా జరుగు

తుంది. మతంకూడా. క్లియో, యెవరయినా మంచి పంక్తులు నాలుగు, కార్నీలా రాసిన వచనలలోనుంచి, చదువమ్మా!”

అరచేతులు కట్టుకుని క్లియో ముక్కుతో రాగం తీస్తూ నిజంగా మంచిపంక్తులే అప్పగించింది, మంచి మర్యాదలు తెలిసిన బిడ్డలాగా. ఆగినపుడల్లా రిబ్బన్లు కట్టిన జడను విదిలించుకోసాగింది. ఒకమూల కూర్చున్న ఫాదరీ ఆ బాలిక అప్పగించిన దాంట్లో ఒక్కమాటా అర్థం కాకపోయినా మెచ్చుకుంటున్నట్టు ఊహిస్తూ మొదటి చూపుకు ఆ ఫాదరీకి ఆ జమిందారిణికి ఆకారంలో, వాల కంలో ఎక్కడా పోలికలేదని తోచినా, బామన్ వీరిద్దరూ సమ ఉజ్జీలని భావించాడు. ఆమె మంచి చురుకయింది. ఇక ఫాదరీ గర గరలాడే కారుఎరుపు అంగీ, మృదువయిన చెంపలు, గుండెల మీదికి వేలాడే గడ్డం, సమస్తమూ మురికి కొట్టుకు పోయాయి. అశ్రద్ధ గోచరిస్తోంది. ఆమె ఒకచోట నిలకడగా కూర్చోలేదు. అటూఇటూ తిరిగింది. ఫాదరీ తప్పనిసరయినపుడు తప్పితే తనువు కదిలించలేదు. ఆమె ఒక్క నిమిషంకూడా ఊరుకోకుండా ఏదో వాగుతూనే ఉంది. అతను అంతసేపు ప్రయాణం చేసినా నోరు మెదపలేదు. ఆమెగొంతు పెద్దది. అతని గొంతు హాయిగా, ఖింసు మంటూంటుంది. ఆమె మంచివంశంలో పుట్టిందని స్పష్టమవుతూనే ఉంది. కులీన, జమిందారిణి. పదిమందిలో తిరగనేర్చినది. ఇక అతనివంశం అతని తండ్రి, తాత అంతా ఫాదరీలే. ఇద్దరికీ ఎందు లోనూ పోలికలేదు. కాని ఎందుకో తెలియదుగాని వారిద్దరూ అన్నాచెల్లెలులాగా కనిపిస్తారు.

అందుచేత బామన్ వారు తనను సంబోధించి మాట్లాడి నపుడు ఇద్దరినీ ఒకవిధంగానే చూసేవాడు. ముక్తసరిగా, వినయంగా జవాబిచ్చేవాడు. చట్టవిరుద్ధ మయిన పనిలో నిమగ్ను లయినవారు. యాదృచ్ఛికంగా పరిచయమయినవారు ఔనన్నది కాదన కూడదు. ఇది వారి ప్రధాన నియమావళిలో ఒకటి. వారు తమవారేనని అప రిచయస్తులు నమ్మేటట్లు చేయాలి. లేకపోతే దూరంగా ఉండాలి. మాట్లాడిస్తే ముక్తసరిగా జవాబు చెప్పాలి.

“వొరోనెజ్”

బామన్ తొందర తొందరగా కోటు తొడుగుకుని, ఎర్ర అంచుల టోపీ పెట్టుకుని గుమ్మంలో కూర్చున్నాడు. జమిందారిణి, ఆమెకూతురు మాటవరసకు వెళుతున్నామనయినా చెప్పకుండా దిగిపోగానే తలుపు మూసివేశాడు. తొందర తొందరగా బోగీదిగి వెళ్ళవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడితే వెంటనే దిగిపోవడానికి ప్రతి పెద్ద స్టేషన్ లోను బామన్ సర్వసిద్ధంగా ఉండడం మామూలు.

ఈ స్టేషనుకూడా సురక్షితంగా దాటవచ్చు. కాని రెండో గంట కొట్టగానే పెట్టెతలుపు టపీమని తెరుచుకుంది. ఒకలావుపాటి మనిషి మాసిపోయిన ఎలుగుచర్మం కోటు వేసుకుని బలంతా ఉపయోగించి తలుపుతోసి లోపలికి చక్కా వచ్చాడు. గండు చేపలాగా నోరు తెరచి ఊపిరి పీల్చుకుంటుంటే ఈలవేసినట్లు కీచు మని శబ్దమయింది. చిన్న సూటుకేసు సామానులరలోకి గిరవాట్టువేసి కిటికీ వారగా నిలబడ్డాడు. ప్రవర్తన సహజంగా ఉన్నట్లు తోపింపజేయాలని యత్నించాడుగాని బామన్ అనుభవజ్ఞుడాయె, ప్లాటుఫారంమీదివారు ఎవరన్నా తనను గుర్తు పడతారేమోనని వణికిపోతున్నట్లు బామన్ కనిపెట్టాడు.

ఈ కొత్త మనషి బుజాలమీదుగా ప్లాటుఫారంమీది జనాన్ని చూద్దామని బామన్ లేచి నిలుచున్నాడు.

ఎక్కేదిగే ప్రయాణీకులకు జాగా వదిలి బోగీదగ్గరగా పోలీసులు నిలబడ్డారు.

అక్కడ ఒక పోలీసు కాపెన్, ముగ్గురు సార్జెంట్లు ఉన్నారు. ఆరి తేరిన పోలీసు సార్జెంట్లకు తగినట్టుగానే వీరి వాలకం హుండాగా ఉంది. మీసాలు కిందికి వేలాడుతున్నాయి. వారిముందు ఒక బక్క పలచటి వ్యక్తి సన్నటి కోటు, దొప్పలాంటి హాటు వేసుకుని చిరాకుగా వంటి బరువును ఒక కాలిమీద నుంచి ఇంకో కాలిమీదికి మోపుకుంటూ నిలబడ్డాడు. అతను పోలీసుబంటు, సందేహంలేదు. చిత్రకారుడు అతనిని మోడలుగా తీసుకోవచ్చు.

ఆ పోలీసుబంటు ఉద్రేకంతో మాట్లాడుతూ బోగీక్లేసి తల ఆడించాడు. ఆ మనిషి నక్కమొహం ఎక్కడో, కర్స్క స్టేషను లోనో, రైలులో టికెట్లు కత్తిరించేటపుడో చూసానని బామన్ కి తోచింది.

మూడోగంట కొట్టారు. ఎక్కడో - ముందునుంచి సీనియర్ కండక్టర్లు బిగులు ఊదాడు. ఇంజను జవాబుగా బుస్సుమంది. రైలు ముందుకు ఊగింది. తోడేలును ఎదుర్కొన్న కుక్కలాగా పోలీసు బంటు రెచ్చిపోయి బొంగరంలాగా గిరున తిరిగాడు. దయ్యంపట్టిన వాడిలా కనిపించాడు. సార్జెంట్లు రైలువెంబడే పరుగెత్తారు. ఎర్రటి బుజపు పట్టీలు అటూఇటూ కొట్టుకోసాగాయి. కాపెన్ చేయి ఊపి ఏదో అన్నాడు. అతని పెదవులమీద 'ఆగు' అనే మాట తారాడినట్లు బామన్ కి అనిపించింది.

ఒక పోలీసు సార్జెంట్లు ముందుకు ఉరికాడు. నడుముకు పెట్టు కున్న కత్తి ఊగిసలాడింది. కాని రైలువేగం అంతకంతకు హెచ్చింది. లయయుక్తంగా తిరిగే చక్రాల మోతకూడా అంత కంతకు హెచ్చింది. నీటిస్తంభం చక్రం దాటిపోయింది. మహా వేగంతో చెట్లు వెనక వెనక్కి పరుగెత్తాయి. ఎలుగుచర్మం కోటు తొడిగినవ్యక్తి కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా నిట్టూర్చాడు (ఆ నిట్టూర్పు రైలు కూతలా ఉంది). వోరోనెజ్ బండిగుర్రం ఛాతీలాగా బాగా విస్తరించుకున్న ఛాతి మామూలు పరిమాణానికి వచ్చింది. కోటు విప్పిపారేసి, బొజ్జ సవరించుకుని, పెట్టెతలుపులో ఉన్న అద్దములో

చూసుకుంటూ మహదానందంతో కళ్ళు మిణకరించాడు. ఏదో
యక్షగానంలోని పాట ఎత్తుకున్నాడు.

దారి కడ్డువస్తే మాయదారి గండు పిల్లి
అహోగండు పిల్లి ఒహోగండు పిల్లి
ఎవడో టపా కట్టేస్తా డీ రోజేతల్లి
ఈ రోజే తల్లి ఈ రోజే తల్లి

“మీకేం అడ్డురావడం లేదుగదా?”

జవాబు చెప్పడానికి బామన్ కి వ్యవధిలేకపోయింది. అద్దంలో
మొహం సంతోషంతో వెలుగుతున్నదల్లా వణికిపోయింది. దాని
స్థానంలో ఇంకోమొహం కనిపించింది. ఆమొహం కోలమొహం.
ముక్కు వంకర తిరిగింది. వేలాడే మీసం. ఆ తరవాత బామన్ కి
ఎర్రఅంచుల ఊదాటోపీ, బూడిదరంగు పెద్దకోటు, వెండి భుజపు
పట్టీలు గోచరమయ్యాయి. పోలీసు కాపైన్ ! వారోనెజ్ స్టేషనులో
స్లాటుఫారంమీద నిలుచున్న పోలీసు కాపైన్ !

దొప్పటోపీ పోలీసుబంటు అతని వెనక నుంచుని మోచేతి
కిందనుంచి తొంగిచూసాడు.

పోలీసు కాపైన్ పెట్టెలోకి అడుగుపెట్టలేదు. చూసి ఊరు
కున్నాడు. తలుపు తెరిచేడేమి నడవలోకి వెళ్ళి మడతకుర్చీ
వాల్చుకుని కూర్చున్నాడు తాపీగా కోటు అడుగుభాగం వెన
కకు తోసుకుని పేరుచెక్కిన సిగరెట్టుకేసు పైకితీసి కిటికీవైపుకు
తిరిగి సిగరెట్టు వెలిగించాడు. అక్కడ ఉన్నవారితో అతనికేమీ
పట్టనట్లున్నాయి అతని సంచలనం, కుర్చీలో కూర్చున్న విధానం.

ఇది చాలా తీవ్రమయిన విషయమే. పోలీసులు, అందులో
ముఖ్యంగా పోలీసు కాపైన్లు కదిలే రైళ్ళలోకి తమాషాకోసం
ఎక్కరు.

వార్తాపత్రిక అడ్డు పెట్టుకుని ఆ లావుపాటి కొత్తమనిషిని బామన్ పరిశీలనగా చూసాడు. ఇక ఆ కొత్తమనిషి కాపెన్ కనిపించగానే ఫాదర్ పక్కన కూలబడ్డాడు. మొద్దు పెదవులమీద అణిగిపోతున్న చిరునవ్వును పట్టిఉంచాలని యత్నించాడు. నిర్లక్ష్యంగా కాలుమీద కాలు వేసుకుని మెల్లిగా ఇందాకటి పాట మళ్ళీ ఎత్తుకున్నాడు.

‘అహా గండు పిల్లి... ఒహో గండుపిల్లి’

కాని హుషారుగా ఉండవలసిన పాట విషాదగీతంలా ఉంది. ఊగుతున్న బూటు ముందుభాగం అనుమానంతో వణికింది. భయపడిపోయాడని స్పష్టంగా కనిపిస్తూనే ఉంది. తనను వెంటాడుతున్నారని గ్రహించాడు. తనెవరు? పోలీసులు తన్నెందుకు వెంటాడుతున్నారు? తాను చట్టవిరుద్ధంగా పనిచేసే రాజకీయ కార్యకర్తలాగా కనిపించడం లేదే? వేటాడడం, సారా తాగడం అంటే మక్కువ పడే చిన్న భూస్వామిలాగా, సామాన్య సంపాదనగల వర్తకుడిలాగా కనిపిస్తున్నాడు. పోలీసులు వెంటాడుతున్నారనే భయంతో వణుకుతూ కూర్చున్న తనెన్నడూ విప్లవవాది కాదే? చేతులు వణికిపోతున్నాయి. బామన్ కు అతనంటే అసహ్యం వేసింది.

ఎక్కగా ఎక్కగా ఈ పెట్టెలోకే ఎక్కాలి? జాగ్రతగా ప్రవర్తించక, పోలీసు కాపెన్ దృష్టిలో పడితే ఇంకేముంది? వ్యవహారం ఎదురు తిరుగుతుంది.

పోలీసుబంటు తిరిగి తలుపు పక్కగా జారుకున్నాడు. ఎక్కడో ఆ కోలమొహం చూసినట్టు బామన్ కి తట్టింది.

ఫాదర్ హఠాత్తుగా లేచి తలుపు దగ్గరికి తొందరతొందరగా వెళ్ళాడు. ఆ కొత్తమనిషి తలుపు ఫాదర్ మూస్తాడని ఆశిస్తున్నట్టు బామన్ కనిపెట్టాడు. కాని ఫాదర్ తలుపు మూయలేదు. తీసినది తీసినట్టుగానే ఉంది. ఫాదర్ పాకీదొడ్డి దగ్గరికి కుడిపక్కగా వెళుతున్నా కాపెన్ కిటికీనుంచి దృష్టి మరల్చలేదు. సిగరెట్టు పొగ ఊదుతూ నిశ్శబ్దంగా కూర్చున్నాడు.

లావుపాటి కొత్తమనిషి లేచి కాప్టెన్ వీపుమీద దృష్టినిలిపి బామన్ పక్కన చప్పుడు కాకుండా కూర్చున్నాడు. అంత స్థూల కాయుడు చప్పుడు కాకుండా కూర్చోగలుగుతాడని ఎవరనుకుంటారు ?

“మీరు అధికారులు కావచ్చు. అందులోనూ యుద్ధకార్యాలయానికి సంబంధించిన అధికారులు కావచ్చు” అన్నాడు మెల్లిగా పెదవులు కదల్చి కదల్చకుండా. “మీరు పెద్దమనిషిలా కనిపిస్తున్నారు. ఆ బూడిదరంగు కోటూ, ఆ ఊదాటోపీ - ఆ మనిషిని చూస్తున్నారగా ! అతను నావెంట పడ్డాడు. నేను వుచ్చులో చిక్కుకున్నాను.”

పోలీసు కాప్టెన్ బుజాలు కదలడం ఆగిపోయింది. అతనిని హెచ్చరించడమా ? మానడమా ? ఉహు - ఎవడెట్లా పోతేనేం ? కాని ఆ లావుపాటి కొత్తమనిషి అంతా గమనించాడు. గ్రహించాడు.

“నేను” అంటూ ఇంకా మెల్లగా ప్రారంభించాడు. “నేను యువెజ్డ్ కౌన్సిలు సభ్యుణ్ణి. నేను కమ్యూనిష్టునని అనుకుంటారు. కౌన్సిల్లో రాజ్యాంగచట్టం కావాలని కోరుతున్నాను. మా కౌన్సిలర్లంతా అభ్యుదయ వాదులే. అందరికీ రాజ్యాంగచట్టం కావాలనేవుంది. నెలరోజుల క్రితం ఒకసభలో చక్రవర్తిగారిపట్ల శౌరవం చూపుతూనే “రాజ్యాంగచట్టం వర్ధిల్లాలి !” అని అన్నాను. యిదంతా దాయాలని నేనేం చూడడంలేదు. ఆ రాత్రి మాయిల్లు సోదాచేశారు. యీ పోలీసు కాప్టెన్ సోదాచేసేవారికి నాయకత్వం వహించాడు. పట్నందాటి యెక్కడికి వెళ్ళనని నాచేత కాగితం రాయించుకున్నాడు... నేను సాహసించి, దొంగచాటుగా...”

పోలీసు కాప్టెన్ పక్కకి తిరిగాడు. లేచి పూర్వంలాగానే కిటికీగుండా చూడసాగాడు... కౌన్సిలరుకు గుట్టక పడలేదు. వేస్తు కోటులోనుంచి నాలుగు మడతలు పెట్టిన సన్నటి ప్రికీ తీసి, దానికి తన దేహమంతా మాటుపెట్టి హఠాత్తుగా బామన్ కోటుజేబులో దోపాడు, అలాచేసి దూరంగా జరిగాడు.

“కాస్త సహాయం చెయ్యండి, వేడుకుంటున్నా, యెవరూ మిమ్మల్ని అనుమానించరు ... దోవలో కాపైన్ కూర్చుండి పోతాడు. కాని లేకపోతే పాకీదొడ్డిలో దాని రూపుమాపేద్దను. మరేం భయంలేదు. ఆపత్రిక పేరు ‘విముక్తి’. వట్టిచెత్త. మితవాదుల పక్షాన స్కూవే ప్రచురిస్తున్నాడు. అందులో చట్టవిరుద్ధ మయిన దేమీలేదు. విదేశాలలో అచ్చుపడడం మూలంగా చట్టవిరుద్ధ మయిందని అనుకుంటున్నారే గాని అందులో యేమీలేదు. మాయంటిని సోదాచేసి వుండకపోతే...”

ఆ లావుపాటి మనిషి టపీమని ఆగాడు. ఫాదరీ బాతులాగా అటూ ఇటూ ఊగుతూ తిరిగి వచ్చాడు. కాపైన్ వెనకకు తిరిగి అతనిని అనుసరించి పెట్టెలోకి వచ్చాడు.

19

‘దాగుడుమూచీ దండాకొర్!’

కాపైన్ సవినయంగా టోపీ కుచ్చుతాకి కూర్చున్నాడు. ఫాదరీవంక చూసాడు. కౌన్సిలరువంక చూసాడు. ఆ తరవాత దృష్టి బామన్ మీద సారించాడు. ఆకంటి కదలికనుబట్టి తనవెంటే కాపైన్ పడ్డాడని బామన్ నిశ్చయించుకున్నాడు. ఆలావుపాటి కౌన్సిలరు తన కష్టగాధ చెపుతూండగానే ఈ అనుమానం ఎక్కువయింది. వల వేసారు. ఆ తెలివితక్కువ మొద్దుకోసం కాదు. ఆ వెర్రిబాగుల వాడికోసం వలపన్నారని ఒక సెకండయినా ఊహించుకుని కనుమల గడం బామన్ కి రుచించలేదు.

ఇక ఆ పోలీసు బంటును కర్నూ రైలుస్టేషనులో తాండ తింటూంటే చూసినట్టు బామన్ కి జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆ దృశ్య

మంతా కళ్ళకు కట్టింది. తాండ్ర అతని కోటుమీదికి కారింది. చినిగిపోయిన బట్టలు కట్టిన ఒక బాలిక అతని పక్కనే నుంచుని తాండ్రవంక చూస్తోంది. ఇద్దరికీ ఆకలి మండిపోతోంది. అందుకనే ఆ మనిషి తనను తరుముకు వస్తున్నాడని ఊహించలేదు. బామన్ మనసు ఇతర విషయాలలో లగ్నమయిఉంది. ఇంతకీ పోలీసుబంటు అదృష్టవంతుడు ! తలుపు పక్కనుంచి జారుకుంటూ వికటంగా ఎందుకు నవ్వాడో బామన్ కి ఇప్పుడు అర్థమయింది.

ఈ విషయం పరీక్షకు పెట్టి తేల్చుకుందామని బామన్ నిశ్చయించుకున్నాడు.

టోపీ సర్దుకుని, కోటుగుండీలు పెట్టుకుని లేచాడు. కాప్టెన్ ఆదుర్దాపడ్డాడు. తొందర తొందరగా జేబులోకి కుడిచేయి పోనిచ్చి లేచి నుంచున్నాడు. రివాల్వరా ! ఈల ! ఈలవేస్తే రైలులో ఒక్కడెక్కడ దాక్కున్న పోలీసులూ చక్కా వస్తారు. బంటును ఒక్కడినే వెంటపెట్టుకుని కాప్టెన్ ఇంతదూరం ప్రయాణం ఎలా చేస్తాడు ?

బామన్ కిటికీ దగ్గరికి కదిలివెళ్ళి, పోలీసు కాప్టెన్ ను శాంత పర్చడానికి టోపీతీసి కోటుదగ్గరసా లాక్కుంటూ కూర్చున్నాడు.

ఇక అనుమానం లేదు. వచ్చే స్టేషనులో అతనిని అరెస్టు చేసేస్తారు.

సీటుమీద రైళ్ళ రాకపోకల పట్టిక పడిఉంది. బామన్ దానినితీసి పుటలు తిరగవేయసాచాడు. కాప్టెన్ కునుకిపాట్లు పడు తున్నట్లునటిస్తూ తనను పరిశీలిస్తున్నాడని బామన్ గ్రహించాడు.

వొరోనెజ్-మాస్కో-వెదకుతున్నది కనిపించింది.

వొరోనెజ్, ఆట్రోజ్కా, బ్రెస్వీటస్కోయే, గ్రాయి స్కాయా, బెలియనో, మాస్కోవ్కా, డ్రయాస్కో, పిబిటోవో, గ్రియాజ్... ఆట్రోజ్కా గ్రియాజ్ మధ్య, స్టేషనులలో రైలు ఆగదు. ఆట్రోజ్కా వెళ్ళిపోయింది. అందువల్ల గ్రియాజ్ లో అరెస్టు చేస్తారు.

రెండుగంటల ఇరవయి నిమిషాలలో గ్రయాజీ చేరుకుంటారు. ఈ లోపలే ఏదోవిధంగా ఈచిక్కు తప్పించుకోవాలి.

చొక్కా చేతులలోకి చేతులు పోనిచ్చి, స్వస్థతగా కూర్చుని మనసును లగ్నం చేయాలని కళ్ళు మూసుకున్నాడు. కాని అతనిని ఆలోచించని స్తేనా!

“చూడండి” అన్నాడు కౌన్సిలరు సానుభూతిగా మృదుల స్వరంతో “యిక్కడ వుక్కబూసి చస్తూంటే, మీరు కోటుదగ్గరికి లాక్కుని యెలా వుండగలుగుతున్నారు?”

“మన్యపు జ్వరం” అని బామన్ సమాధానమిచ్చాడు. జ్వరం తగలడంవల్ల గొంతు చెడిందా అన్నట్లు అతని గొంతు గద్దదికమయింది. “నేను టర్కీస్తాన్‌లోని మెర్వ్‌లో పనిచేశాను. ప్రతిసంవత్సరం అక్కడి పటాలంలో సగంమంది యీజ్వరంతో చస్తూవుంటారు. నాకూ యీజ్వరం పట్టుకుంది. క్విన్‌యిను మింగి మింగి తగని చెవుడు వచ్చింది. యేలాంభం? జ్వరం వదలలేదు.”

“క్విన్‌యిను పుచ్చుకుంటేనా?” అన్నాడు కౌన్సిలరు పెద్దగా చప్పుడు అయేటట్టు చప్పట్లుకొడుతూ. “సిసలయిన జ్వరం యీ మందు నీళ్ళకు తగ్గుతుందా? నాసలహా విన్నారా, వారం రోజులలో తగ్గిపోతుంది. నాదీపూచీ. పెద్దవైద్యమేమీకాదు. నలుగురికీ తెలిసినమండే. సాలిగూడు!” బామన్ ప్రత్యుత్తర మివ్వలేదు. నీటుకు ఆనుకుని కూర్చున్నాడు.

“సాలిగూడా?” అని కాప్టెన్ అడిగాడు, మాట ప్రతిధ్వనించేటట్టు.

కౌన్సిలరు బాగా కండతేరిన మెడ వంచాడు అతివినయంగా. ప్రశ్నలో స్నేహము, చనువు ద్యోతక మవుతున్నా కాప్టెన్ కేసి చూడడానికి ధైర్యం చాలకపోయింది.

“సరిగా అంతే” అని తొందర తొందరగా ప్రారంభించాడు. “మామూలు సాలిగూడు యేయింట్లో నయినా దొరుకుతుంది.

అందులో దుమ్ము, పురుగులువుంటే శుభ్రంచేసి, వుండచుట్టి, పరగడపున తీసుకోవాలి. వారంరోజులలో జ్వరం అయిపు లేకుండా పోతుంది. వినిపించిందా?” ఈ ఆఖరి ప్రశ్న బామణును సంబోధించి వేసిందని స్పష్టమవుతూనే ఉంది.

“ఆ- వినిపించింది” అని బామణ జవాబిచ్చాడు కళ్లు తెరవకుండానే. “పరగడపున గూడు వుండజుట్టి మింగాలి కాని యీక్షణంలో వేరే విషయం ఆలోచిస్తున్నాను. రైలు ప్రయాణంలో యెవరికయినా జబ్బు చేస్తుందనుకో- అందుకని ఎక్స్ ప్రెస్ రైలులో ప్రత్యేకంగా బోగీలో పక్క, డాక్టరు, మందులు, వుంటే బావుంటుంది. జ్వరం యింకా తీవ్రమయితే పక్కమీదికి మీరు నన్ను జేరుస్తారుగదూ?”

కొన్నిలరు ఏదో చెప్పబోయాడు. కాని కాప్టైన్ అడ్డు వచ్చాడు. అతని స్వరంలో సంతోషం, విశ్వాసం ధ్వనించాయి.

“అవును, మీకు సేవ చేయడం మహాభాగ్యంగా యెంచు కుంటాను. పక్కమీదికి తీసుకువెళ్ళమంటారా? అనవసరంగా బాధ పడడ మెందుకు?”

బామణ కృతజ్ఞత తెలియజేస్తూ, “యింకా కాసేపు చూస్తాను. మానాన్నగారి వైద్యుడు ప్రొఫెసర్ జకార్ని అన్నిటి కంటే ముఖ్యమయింది, అందులోనూ మందుకంటే మరీ ముఖ్యమయింది, జబ్బుగా వున్నాననే భావానికి లోనుకాకూడదనేదే అని చెబుతూండేవారు. యేమయినాసరే నిమ్మళిస్తుందని యెవరికి వారు ధైర్యం చెప్పకోవాలని చెప్పారు. అది నా మనసులో నాటుకుపోయింది. పడకవేసే ముందు జబ్బుగావుందనే విషయం మరిచేపోవడానికి యత్నించాలి.” అన్నాడు.

“బలే, బలే!” అని కొన్నిలరు పొగిడాడు. “ఓ- బలే నియమం! జారుచక్రవర్తిగారు జకార్నిచేత వైద్యం చేయించు కునేవారంటే వూరికే చేయించుకున్నారా? ‘జబ్బు నిమ్మళించాలని నిశ్చయించుకోవాలి.’ యిది బాగా జ్ఞాపకం పెట్టుకుంటా. బలే!

యేదయినా యింకో పనిమీద మనసును మళ్లిస్తే సరి. యేపని మీద మళ్ళించాలి? చీట్లపేక అయితే మజాగావుంటుంది. నాదగ్గిర పేకలేదు, యేంజేస్తాం!”

ఫాదరీ హఠాత్తుగా దగ్గాడు.

“పేక నాదగ్గిర వుండాలి”

“అదృష్టమంటే యిలా కలిసి రావాలి! మీరు బలే గొప్ప వారు! సరే. పైకి తియ్యండి. ఆట యీ పళంగానే మొదలు పెడదాం.”

ఫాదరీ బనీను పైకిఎత్తి పంట్లాంజేబులోంచి రెండుపేకలు పైకి తీసాడు. ‘డియోసె జాన్ న్యూస్’ అనే వార్తాపత్రిక కాగితం ముక్కలో అవి చుట్టిఉన్నాయి. జాగ్రతగా పైకాగితం ఊడదీసి కౌన్సిలరుకు అందించాడు. కౌన్సిలరు వాటిని ఒడుపుగా కలిపాడు. నిశ్చింత ప్రస్ఫుటమయింది.

“యేంఆట ఆడదాం? మకావ్. మేజు కొద్దిగానే పెట్టు కుందాం. ముక్క తీసుకోండి,”

ఇంతలో క్లాప్స్ అడ్డువచ్చి, ప్రతిమాటా జాగ్రతగా గంభీర స్వరంతో మాట్లాడుతూ.

“మీ స్థానంలో నేను కూర్చుంటాను. మీరు యెలాగో బయటికి చూడడం లేదుగదా! నాకు యీ శీతాకాలపు ప్రకృతి దృశ్యాలన్నా, మంచు, దేవదారుచెట్లు అన్నా మహా ఇష్టం.”

‘రైతు సోదరుడు బండిని గట్టి
రయమున సాగెను జాడనుబట్టి’

“నాలుగుగోడల మధ్యా వుద్యోగం చేసుకునేవాడిని. బయటికి తిరగడానికి వీలేదు.”

“ఓ-అలాగే” అని ఫాదరీ వెంటనే తల ఊపాడు. ఆ మరుక్షణంలో బామణ మోకాలికి కాప్టె కాలు బరువుగా వచ్చి తగిలింది. “మీరుకూడా ఆడరాదూ? మీ బాగుకోసమే చెపుతున్నా.”

“సరే, ఆరంభిద్దాం” అని బామణ నిస్త్రాణగా సమాధానమిచ్చాడు. “యిదే నాకు తగిన బౌద్ధమేమో!”

ఆ సమయంలో అతని మనసులో ఒక ఆలోచన తళుక్కుమంది ఒక ఎత్తు. ఈ పేకాటమూలంగా అవసరమయిన అవకాశం చిక్కుతుందేమో. నిజానికి...

విసనకర్రలా విస్తరించుకున్న పేకలోంచి ముక్క తీసుకోవడానికి చేయి జాపాడు. కాప్టె వేళ్ళువచ్చి తగిలాయి. ఆహ్వానం కోసం ఆగకుండా బామణ ముక్క తీసుకుంటూంటే చిటికెనవేలు వంచి తానూ ఒకటి తీసుకున్నాడు. ఆ వేలికి పచ్చలు పొదిగిన సన్నటి ఉంగరం ఉంది.

“అరకు తొమ్మిది. అన్నిటికంటే పెద్దది. నాదీ గెలుపు” అంటూ తానొక గేస్తులాగా మాట్లాడాడు. అతని ప్రవర్తనకీ కంఠస్వరానికీ సరిపోయింది. “బల్ల బదులు యేం వుపయోగిద్దాం”

సామాను అరమీదకు అతని దృష్టిపారి, బామణ సూటు కేసుమీద నిలిచింది. పెదవులమీద మందహాసం తాండవించింది.

“ఆ సూటుకేసు తగిపోతుంది. తలకిందులు చేస్తే బల్లలాగానే వుంటుంది. యిది మీదా?” అని ఫాదరీని ప్రశ్నించాడు.

ఫాదరీ తలెత్తి చూసి నిట్టూర్పు విడిచాడు. ఆ నిట్టూర్పులో విచారము, అసూయ మిళితమయి ఉన్నాయి.

“అబ్బే! నాదికాదు. అంత ఖరీదయిన సూటుకేసు నాకెక్కడిది! ఆ పెద్దమనిషిది.”

కాప్టె పెదవులమీది మందహాసం ఇంకా స్థిరమై, ద్వేషం పుంజుకుంది.

“కిందకు దింపుతాను...”

మునివేశ్యమీద తేలికగా లేచి నిలబడి సూటుకేసు కిందికి దింపాడు. అతనికి ప్రతీదీ తడిమిచూడడం అలవాటు. ఆ అలవాటు ప్రకారమే సూటుకేసు అడుగుభాగం తట్టి చూసాడు.

“అవును. చాలా ఖరీదయిందే, విదేశాలలో తయారయిన దానిలావుంది.

“అవును. విదేశాలలో తయారయినదని స్పష్టమవుతూనే వుంది” అని కాప్టెన్ అభిప్రాయం రూఢిపరిచాడు కొన్నిలరు. పెద వులమీద నవ్వు వణికింది.

నీట్లమధ్య స్థలంలో సూటుకేసు నిలువుగా పెట్టారు దారి బందయిపోయింది. కాప్టెన్ దానిమీద గట్టి నమ్మకంతో చేతులు పెట్టి, కాళ్ళతో ఒడిసిపట్టి మొదటిసారిగా బామక కళ్ళల్లోకి సూటిగా చూసాడు.

20

పి.కా.ట

సూటుకేసు అడుగు రహస్యంగా తొలగించవచ్చు. కాప్టెన్ తట్టి చూసినపుడు ఈ రహస్యం పసికట్టాడా? పసికట్టినా కట్టక పోయినా దానినిమాత్రం చేయి జారనివ్వడు. సూటుకేసుకు నీళ్ళు వదలుకోవలసిందే. అదృష్టవశాత్తూ చట్టవిరుద్ధమయిన సాహిత్యం ఏమీ అందులోలేదు. డ్రాయర్లు, కాలర్లు, టైయి... ఇత్యాది మాత్రమే ఉన్నాయి. కాప్టెన్ కి ఈ విషయం తెలిసిఉంటే కండలు తేరిన కాళ్ళతో సూటుకేసును ఒడిసి పట్టేవాడుకాదు. బహుశా పెద్దలాటు దొరికిందని సంబరపడుతూ ఉండిఉంటాడు. కోటు తీసేసు కోలేదు. ‘మీకూ జ్వరంగావుందా?’ అని అడిగితే?

కాప్టెన్ నిర్లక్ష్యంగా పేక కలిపాడు. తెల్లటి వేళ్ళతో సున్నితంగా పేకముక్కలను విడదీస్తూంటే కౌన్సిలరు సంతోషంతో, దయ సంపాదించాలనే అభిప్రాయంతో వాటివంకే చూశాడు. ఇక ఫాదర్ జేబులోనుంచి గుప్పిళ్ళతో రాగి, వెండి నాణేలు తీసి (ఆ జేబుకు అంతులేనట్టుగా బామన్ కి తోచింది) పక్కన వార్తా పత్రికలమీద నీటుగా బొత్తులు పెట్టాడు. ఆ తరువాత వయ్యారంగా మెడలోని బంగారపు గొలుసు, గొలుసులోని శిలువ మెడవెనకకు, తోసేసుకున్నాడు.

“అదేమిటి, అలా వెనక్కి వేసుకున్నారు?”

“అంతేలే” అన్నాడు విచారంగా ఫాదర్ తను చేసిన పనికి చింతిస్తున్నట్టు, “మన రక్షకుణ్ణి శిలువ వేసారు, యిక పేకలో శిలువ వేయడం తురుపులోనేగా. వీపుమీద పడివుంటే పేకాట చూడలేదు.”

“పదిరూబుళ్ళు” అన్నాడు కాప్టెన్ సంతోషంతో, ఫాదర్ ని పేకను కొయ్యనిస్తూ.

ఆట ప్రారంభమయింది. గ్రియాజ్ చేరుకోవడానికి ఇంకా గంటానలబై రెండు నిమిషాల వ్యవధి ఉంది.

రైలు చక్రాలు ఎవరితోనూ తమకు నిమిత్తం లేదన్నట్లు వరస తప్పకుండా మోగుతున్నాయి. మాసి, చినిగిపోయిన పేకను గబగబా కలిపారు. కిటికీలోనుంచి ఎత్తయిన చెట్లు మంచుగప్పి, అంతులేని కోసు గోడలా కనిపించాయి. రైలు వేగం బాగా తగ్గింది. బామన్ మంచుగప్పిన కిటికీకి దగ్గరగా మొహం పెట్టాడు. వెంటనే కాప్టెన్ శరీరమంతా తిప్పి బామన్ ను అనుసరించాడు. కాని కిటికీ అవతల అసాధారణంగా ఏమీలేదు-మంచు, అడవులు, ఆకాశం, అంతే.

“యేమిటి చూస్తున్నారు? అక్కడ ఏం వుందే?”

బామన్ ఇకిలించాడు. కాప్టెన్ కంఠస్వరంలో ఆదుర్దా స్పష్టంగా గోచరిస్తోంది. కాస్త హాస్యంపట్టించక ఊరుకోలేక పోయాడు.

“కనిపించలా? రూక్ పక్షులు యిలా యెగురుతూ వెళ్ళాయి”
 “రూక్ లా?” అన్నాడు ఘాదరీ. “అసంభవం! యిది తగిన
 ఋతువుకాదే!”

బామన్ కొన్నిలరువేపుకి వంగి, “మళ్ళీ జ్వరం ముంచుకు
 వచ్చేస్తున్నట్టుంది. కిటికీదగ్గర కూర్చుంటే చలిగాలి విపరీతంగా
 కొడుతోంది. ఘోస్థానంలో కూర్చుంటాను.” అన్నాడు.

“గుమ్మం దగ్గర చలిగాలి యింకా విపరీతంగా కొడుతుంది.”
 అని కాప్టెన్ వెంటనే హెచ్చరించాడు.

కాని అప్పటికే కొన్నిలర్ బామన్ మాట పాటించి లేచి
 నిలబడ్డాడు. బామన్ వెళ్ళి కొన్నిలర్ స్థానంలో కూర్చున్నాడు.
 ఇదివరలోలాగానే కాప్టెన్ పెదవులు ఆతురతతో గుంజుకుపోవడం
 బామన్ కు సంతృప్తి కలిగించింది.

తెల్లటి చెక్కమీద నల్లటి అక్షరాలతో స్టేషను పేరు-
 ఉస్మాన్, కిటికీ పక్కనుంచి తలుక్కుమనిపోయింది. ఇక గంట
 కూడా వ్యవధిలేదు. పరిస్థితిలో మార్పేమీరాలేదు.

తగు సమయం వచ్చేలోపల ఆటలోనుంచి లేచిపోకుండా
 ఉండడమే ఇప్పుడు ప్రధానవిషయం. ఆ సమయంలోపలే గనక
 దగ్గరఉన్న డబ్బంతా పేకాటలో ఓడిపోతే పేకముక్క తీసుకునే
 టపుడు బామన్ మనసులో తారాడిన ఎత్తు భగ్నమయిపోతుంది.
 ఓడిపోవడం పెద్ద కష్టంకాదు. దగ్గరఉన్నది బహుకొద్ది. కీవ్ లో
 రైలు ఎక్కేటప్పటికి జేబులో అయిదురూబుళ్ళు మాత్రమే
 ఉన్నాయి. చిల్లరఖర్చులు పోను అంతవరకే మిగల్చకలిగాడు.
 తక్కిన ఆటగాళ్లు తడవతడవకీ పదేసిరూబుళ్లు ఒడ్డుతూంటే ఎంత
 సేపు తాను ఆడగలుగుతాడు? ఘాదరీమాత్రం తెమలనియ్యకుండా
 ఆట ఆడుతూ పరిస్థితిని కాపాడుకుంటూ వస్తున్నాడు. ఆట్లే ఒడ్డడం
 లేదు. చిన్నిబొత్తి- యూభైకో వెక్కుల బొత్తి సూటు కేసుమీదికి
 జరుపుతూ నిట్టూర్చి తగని ఆలోచనలో పడేవాడు.

ఆఖరి ఆట !

ఆట మొదలుపెట్టిన తరువాత మొదటిసారిగా డబ్బు ఊరికే దొర్లిపోతోంది. అంతవరకు మూడోవరస తిరిగేలోగా ఒకటో వాడో రెండోవాడో మూడోవాడో కొట్టేసేవాడు. ఈ తడవ ఏడుసార్లు వరస తిరిగి కాప్టెన్ వంతు వచ్చింది.

బహు నేర్పుగా ఆడాడు. గట్టిగా ఊపిరి పీల్చాడు. కొంటే మీసాలు మెరిసిపోయాయి. మనసంతా ఆటమీదే లగ్నమయింది. ఆట ప్రాణం అయిపోయింది. బలం ఎక్కువయింది. అదృష్టం పండింది. ఫాదరీ బొత్తులు, కౌన్సిలరు నోట్లు సూటుకేసుమీద కుప్పగా పడిఉన్నాయి. ఫాదరీ ఉన్నదంతా ఒడ్డేసాడు. మొత్తం రెండువందల రూబుళ్ళు అయాయి.

“మీపందెం ఒడ్డండి.”

కౌన్సిలరు తల పంకించి రెండు పాతిక రూబులు నోట్లు ఒడ్డాడు. బామన్ ఎవరికంటా పడనీయకుండా మిగిలిన ఒక్క పచ్చ రూబులునోటూ లావుపాటి జేబుపుస్తకం కిందకి తోసాడు. నీటు మీద పుస్తకం అందరికీ చక్కగా కనిపించింది. బామన్ రహదారి చీటి అంచుపైకి కనిపిస్తూ కాప్టెన్ దృష్టిని ఆకర్షించింది.

“గుడ్డిగా ఆడేస్తాను. ఆవిధంగా అయితే అదృష్టం తోసుకు వస్తుందేమో! మేజు సగించి కిందవుంది.”

ఫాదరీ ఆలోచనలో పడ్డాడు. చర్చిలో మతబోధ చేసే టపుడు ఆత్మవిశ్వాసంతో, ప్రతిధ్వనించేటట్టు మాట్లాడినట్టే హఠాత్తుగా అన్నాడు. “వొడ్డుతాను.”

“అయితే ఒడ్డుతాను నేను” అని సూటుకేసుమీద మూడు వందల రూబులునోట్లు విడదీసి పడవేసాడు. వాటిని చూసేసరికి కాప్టెన్ కళ్ళు, కౌన్సిలరు కళ్ళు గౌరవంతో, అసూయతో వెలిగి పోయాయి.

వెట్టెలో నిశ్శబ్దం రాజ్యంచేసింది. కుడికన్న కుంచించి, పేకముక్క మూల కొంచెంఎత్తి ఫాదరీ చూసాడు. తొమ్మిదో, ఎనిమిదో అయిఉంటుంది. ఇక దానికిమించిన ముక్క ఆ ఆటలో లేదు. కాని అది తొమ్మిదీకాదు, ఎనిమిదీకాదు.

కాప్టెన్ నిట్టూర్పు! “నిలవ పేకలోనించి ఒకముక్క కొనుక్కుంటారా?” అని అడిగాడు.

కొన్నిలరు ఒకముక్క తీసుకుని ఆలోచించాడు. ఎక్కువగా ఉంది. ఇంకోముక్క కొంటే మొత్తం తొమ్మిదవుతుంది. కొనడమా మానడమా? లేక ఉన్న అయిదుతో తృప్తిపడడమా?

ఫాదరీ అరచేతితో వెరిగిన గడ్డం సవరించుకుంటూ ఊగి సలాడాడు.

బామన్ లేచి నిలబడి అన్నాడు:

“నాచేతిలోవున్నదే చాలు. నేను కొనదలచుకోలేదు— ఒక నిమిషం అట్లా వెళ్ళివస్తాను. మరుగుదొడ్డి కుడివైపునే వుందికదూ?”

“టోపీ పెట్టుకోండి” అన్నాడు ఫాదరీ. ముక్కలు పట్టుకున్న కాప్టెన్ వేళ్ళు కొద్దిగా వణికాయి. “నడవలో చలిగావుంది.”

“మరేం పరవాలేదు. సెకనులో వచ్చేస్తాగా. సమయానికి తిరిగి రాకపోతే నాముక్క తిప్పండి.”

పేకకొయ్యడం అయింది. ఫాదరీ లేవడానికి వీల్లేదు. ఆ సమయంలో ఆట ఆపడం సాధ్యంకాదు. సరిగ్గా ఇదే బామన్ కి కావలసింది. ఫాదరీ ఆట మానేస్తే ఒడ్డిందంతా దండగయి పోతుంది. మేజుమీద నాలుగువందల రూబుళ్లున్నాయి. అంత మొత్తం కాప్టెన్ చచ్చినా వదులుకోడు.

బామన్ తలుపువైపుకి బయలుదేరాడు. కాప్టెన్ మొహం కనిపించలేదు. అతని వెనకనుంచి ఉద్రేకంతో బొంగురుపోయిన గొంతుతో కొన్నిలరు, “యింకోముక్క” అన్నాడు.

సరిగ్గా ఆ సమయాన్నే ఇస్పేటురాణి సూటు కేసుమీద వచ్చి పడింది. ఫాదరీ భయంతో కీచుమని అరిచాడు. కాపైన్ హృదయం సంతోషంతో చిందులు తొక్కింది.

“చూడకుండా యింకోముక్క యియ్యి”

... ..

నడవలో ఎవరూ లేరు. కాస్తయినా చప్పుడు కాకుండా నడిచి వెళ్ళి మరుగుదొడ్డి దాటి బామన్ కుడివైపుకి మళ్ళాడు. చలికి బిగుసుకుపోయిన ఇనప తలుపు లాగాడు. కదలలేదు. తాళం వేసారా? బఫరుమీది వెక్కి-వెళితే? పిడి పుచ్చుకుని మళ్ళీ లాగాడు. రెండో మాటు గట్టిగా లాగేసరికి తలుపు కిరుమని తెరుచుకుంది. చలిగాలి రయ్యిమని వచ్చి కొట్టుకుంది. అక్కడక్కడా తోపులు, మంచు భారంతో చిత్తడి నేలమీదికి వంగినచెట్లు కనిపించాయి. చివరి మెట్టుమీది జారీ ఒక్కడరుకు ఉరికాడు.

◆ ◆ ◆ ◆

“యెనిమిదా? మీదే గెలుపు.”

ముభావం నటిస్తూ వణికే చేతులతో పేకముక్కలు సూటు కేసుమీద పారేసాడు, కాపైన్. ఫాదరీ నోట్లు, చిల్లర డబ్బులు పోగుచేసుకుని, అత్యాశతో బామన్ సంచిపైకి ఎత్తాడు. మాసిపోయిన రూబులు నోటుమీద వేలుతో పొడుస్తూ ముసిముసి నవ్వు నవ్వి, “బలే పెద్దమనిషి!... యుద్ధకార్యాలయాధికారి కూడాను” అన్నాడు.

కాని కాపైన్ ఈ మాటలు వినిపించుకోలేదు. గలగలలాడే గుర్రపుతట్టు ముళ్ళు ప్రతిబంధకంగా ఉన్నా సూటు కేసు మీదుగా దాటి వెళ్ళాడు. ఆ దాటడంలో అతని కోటుతగిలి ఫాదరీ గెలుచు కున్న డబ్బంతా కింద పడిపోయింది. ఎడమగుమ్మం అవతల నడవలోనుంచి ఆ గలగలకు జవాబుగా తట్టుముళ్ళు గలగల లాడాయి. సేవకులు కూర్చునే పెట్టెలోనుంచి ఇద్దరు స్టాజ్జెంట్లు గబగబా

చక్కా వచ్చారు. వారివెనకనే కాలరులోకి తల దూర్చుకుని పోలీసుబంటు భయంతో గజగజలాడుతూ వచ్చాడు. కాప్టెన్ మొహం చిట్లించుకుని, తనవెంట రమ్మని సైగచేసి మరుగుదొడ్డి వైపు బయలుదేరాడు. మెల్లిగా నడుస్తున్న పోలీసు సాజ్జెంట్లను దాటి పోలీసుబంటు నడవ మధ్యలో కాప్టెన్ ను కలుసుకున్నాడు.

కాప్టెన్ తలుపుపిడి తిప్పాడు. మరుగుదొడ్డి తలుపు తెరుచు కుంది. అందులో ఎవరూ కనిపించలేదు.

కాప్టెన్ గిరున వెనకకు తిరిగాడు. బంటు భయంతో గుడ్లు తిప్పాడు.

“వాడు యెక్కడికి వెళ్ళాడు?” అని బొంగురు గొంతుతో ఆ అధికారి ముక్తసరిగా అడిగాడు.

జవాబుకోసం ఆగకుండా పిడికిలి బిగించి ఆ పోలీసుబంటు మూతిమీద ఈడ్చి చచ్చేటంత దెబ్బ కొట్టాడు.

21

అల్లంమర్బా అమ్మే కుర్రవాడు

లోతుగా, మెత్తగా దుప్పటి పరిచినట్లు విప్పకున్న మంచు మీద బామన్ వెళ్ళిపడ్డాడు. అడవి అంచునడన్న చిత్తడినేల వెంట కుప్పలుకుప్పలుగా పడ్డ మంచుమీదికి రైలుకట్టమీదనుంచి కిందికి సురక్షితంగా దొర్లాడు.

రైలు గర్జిస్తూ వెళ్ళిపోయిన తరవాత లేచి నిలబడ్డాడు. కణతలు మందంగా కొట్టుకుంటున్నాయి. మోకాళ్లు, బుజాలు, ఎదురురొమ్ము నొప్పి పెట్టసాగాయి. అదురుదెబ్బకు వికారపెట్టింది. నోరు చేదెక్కింది. గొంతుకలో నొప్పిబయలుదేరింది. అయితేనేం, తప్పించుకుని బయటపడ్డాననే సంతోషంతో మనసు స్థిమితపడింది.

అల్లం మిఠాయి అమ్మే కుర్రవాడు పాడినపాట జ్ఞాపకం
వచ్చింది:

ఆకొన్న ఎలుగులా
ఉన్నావులే నీవు
నన్ను కూడా నమిలి
మింగజూస్తున్నావు
కుందేలునే పరుగు
పందెమున గెలిచాను
ఎందుకీ అడియాస
అందనుకద నేను !

ఆ చిత్తడి నేలమీద అతనిచుట్టూ అక్కడక్కడా కొండ
రావిచెట్లు గాలికి ఊగులాడుతున్నాయి. ఆకులు రాలిపోయాయి.
వంగిపోయాయి. చలి విపరీతంగాఉంది. శీతలం చెవులను చేతులను
కరిచివేస్తున్నట్లుంది. కోటుజేబులోనుంచి గుండ్రటి గొర్రెపిల్ల
చర్మంట్లోపీ తీసి పెట్టుకున్నాడు.

“ఒక్కనిమిషం” బామన్ తనలోతాను అనుకున్నాడు.
“ఆలోచించుకోవాలి ”

రైలు బోగీ తలుపులు ఈ వైపుకే తెరచుకుంటాయి.
బామన్ కోసం గాలించడం ప్రారంభిస్తే, ప్రారంభిస్తే కాదు,
ప్రారంభించినపుడు పోలీసులు రైలుమార్గానికి ఈవైపునే వెదుకు
తారు. అవతలివైపుకు చేరుకోవడం మంచిది. అంతేకాదు. ఆ
ప్రాంతం వదిలిపెట్టి నైరుతి రైలుమార్గం చేరుకుని యెలెట్స్ కు
రైలు ఎక్కాలి. అక్కడినుంచి మాస్కో వెళ్ళడం ఏమంత కష్టం
కాదు.

సరే, బాగానేఉంది, కాని డబ్బు ఎక్కడనుంచి వస్తుంది?
చేతిలో చిల్లిగవ్వలేదు. చేతిలో ఉన్నదంతా తప్పించుకుని బయట
పడడానికి బోగీలో వదిలిపెట్టి వచ్చాడాయె.

ఇలా ఆలోచించి బామన్ ఇకిలించాడు. బోగీలో వదిలి పెట్టి వచ్చింది పెద్ద మొత్తమేంకాదు. సంచిలో ఉన్నది ఇంతాచేస్తే అయిదురూబుల్లే. జేబులో చెయిపెట్టి చూసు కున్నాడు. ఖాళీ! సంచి చూడడంకూడా అనవసరం. మహాఉంటే ఇరవయి అయిదు కోవెక్కులు ఉంటాయేమో!

ఏమయినాసరే ముందుకు సాగిపోవాలి. తోవలో ఏదో ఒక మార్గం తోచకపోతుందీ ?

కోటు చేతులలోకీ, కాలరులోకీ దూరిన మంచుకరిగి కాలు వలుగట్టి కిందికి జారుతోంది. సాధ్యమయినంతగా మంచును విదిలించి పారేసి గట్టుఎక్కాడు. అవతలవేపున అడవులు పల్చపల్చగా ఉన్నాయి. బామన్ కిందకు జారకూడదనీ సాధ్యమయినంతవరకు ఆచూకీ తెలియనీయకూడదనీ నిశ్చయించుకున్నాడు. స్త్రీ పర్ల వెంబడే వొరోనెజ్ దిక్కుగా బయలుదేరి నడక సాగించాడు. కొంతదూరం వెళ్ళేసరికి కుడిచేతివేపున అడవిలోకి కనిపించీ కనిపించని కాలిజాడ పొడగట్టింది. మంచులో కాలిజాడ సన్నగా మెలికలు తిరిగిఉంది. వెడల్పాటి బూట్లు తొడిగిన భారీమనిషి వేసి పోయిన అడుగు జాడలవెంటే సాధ్యమయినంత వేగంతో నడవ సాగాడు. ఆ అడుగు జాడలు ఎన్నడో పడినవి. ఆ కాలిజాడవెంట ఎక్కువగా జనం నడవరని స్పష్టమవుతూనే ఉంది. పలాయనం చిత్తగించేటపుడు దారిలో మనుషులను కలుసుకోవడం అంత ప్రమాదం ఏదీలేదు. పాడుపడిపోయిన తోవలవెంట వెళ్ళడం ఉత్తమమయిన పద్ధతి.

ఆ కాలిజాడ అడవిమధ్యకి అతనిని తీసుకువెళ్ళింది. బాగా వంగి నెత్తికి తగులుతున్న కొమ్మలకు తెల్లటిమంచు పట్టుకువేలాడుతోంది. సమీపంలో కాకి అరిచింది. బహుశా ఆహారంకోసం వెతుకుతోందేమో! బామన్ కి పొద్దు తెలియలేదు. గడియారం ఆగిపోయింది. గైలుకట్టమీద నుంచి కిందపడినపుడు అదురుదెబ్బకి గడియారం తీగ విరిగిపోయి ఉంటుంది. ఇది మరీ అధ్యాన్నపరిస్థితి.

డబ్బులేకుండా ప్రయాణం చేయడమే ప్రయాస. ఇక పొద్దుకూడా తెలియకపోతే చెప్పేదేముంది?

పిరికి కుందేలు వేసుకుంటూపోయిన కాలిజాడ బామన్ తోవకు అడ్డం తగిలింది. మెత్తటి పిరికిపాదాలు వంకర టింకరగా వేసిన జాడకేసి చూసి బామన్ మందహాసం చేసాడు. కుందేలు ఒక చోట ఉరికినట్టుంది. అక్కడ మంచు నున్నగా ఉంది. అంటే ఆ కుందేలు ఆచుట్టుపక్కల ఎక్కడో దాక్కుని ఉంటుంది. దానిని హడలుగొట్టడమా, మానడమా? చప్పట్లు కొట్టాడు. గాలి కదలాడడంలేదేమో ఆశబ్దం తుపాకీ పేల్చిన శబ్దంలా ఉంది. మంచు ఎత్తుగా పేరుకున్నచోట చెట్లు పడిపోవడం గమనించాడు. వాటి వెనక కదలిక ఏమీ కనిపించలేదు. ఎక్కడో దూరాన చెట్టుమీద నుంచి కాకిమాత్రం అరిచింది.

జోరుగా నడవసాగాడు. పోనుపోను అడవి దట్టమయింది. కుందేటి కాలిజాడలు ఎక్కువగా కనిపించాయి.

ఎంతసేపటినుంచి నడుస్తున్నాడో? గంట రెండుగంటల నుంచా? అడవులకు అంతు లేనట్టుంది. చీకటిపడింది. చీకటిపడడానికి రెండు కారణాలున్నాయి. ఒకటి: రాత్రికావస్తుండడం; రెండు: ఇక్కడ చెట్లుఎత్తు ఎక్కువ, దగ్గర దగ్గరగా ఉండడం; చివరకి ఎలాగయితేనేం నాలుగురోడ్ల కూడలికి చేరుకున్నాడు. ఎటుపోవాలి? ఎడమవేపుకా, కుడివేపుకా? దిక్కులు తెలియడం లేదు. చెట్లలో వంకరటింకరగా ఉన్న కాలిజాడను బట్టి ప్రయాణం చేస్తే జరిగేదెంతే. వొరోనెజ్ ఎడమవేపున ఉండితీరాలి. అందువల్ల అతను కుడివేపుకు వెళ్ళడం మంచిది. మళ్ళీ ఆలోచించాడు. వొరోనెజ్ కి వెళ్ళడం తేలికకాదా? అక్కడ ఒక సానుభూతిపరుని ఇంట్లో సమావేశాలు జరుగుతూండేవి. ఆ ఇల్లు పోలీసు నిఖాలో పడకపోతే మంచి అవకాశం చిక్కుతుంది. అంతేకాకుండా వొరోనెజ్ లో అతని స్నేహితురాలు ఉంది. జమిందారిణి. ఎక్కడా ఆస్కారం లేకపోతే ఆమె ఇంటికి చేరుకోవచ్చు.

ఆమెనుగురించి ఆలోచించగానే పెద్దగా నవ్వకుండా ఉండ లేకపోయాడు. ఆమెఇంటికి వెళ్ళడం తమాషాగా ఉండదూ? ఆమె భర్త కచ్చేరి గదిలోకి తాను ప్రవేశించడం ఊహించుకున్నాడు. ఆ కచ్చేరిసాఫిడి రాజదర్బారులలోలాగా నేర్పుగా అమర్చబడిందేమో! ఆ రోజుల్లో జమీలు చితికిపోతున్నాయి. రాబడి తగ్గిపోయింది. జమిందారుల పని నానాటికీ తీసికట్టుగా ఉంది. రష్యా సామ్రాజ్య వ్యవస్థకు మూలస్తంభాలలో ఒకటయిన జమిందారీ వర్గం ఆర్థికంగా పతనమయిపోతోంది, కచ్చేరిగది కిటికీలకు కట్టిన సన్నటి తెరలు, వాటిమీద గొల్లపిల్లలు పిల్లలగోవివాయిస్తూన్నట్టు, మెడలో రిబ్బన్లు కట్టిన లేళ్ళు సమీపంలో మేత మేస్తున్నట్టు అచ్చుగుద్దిన బొమ్మలు ఊహించుకున్నాడు. గోడలవెంబడే బంగారుమలాం చేసిన తిరుగుడు కుర్చీలు అక్కడక్కడా ఒక వరసలోవేసి ఉంటారు. ఒకమూల పంజరం, పంజరంలో ఆకుపచ్చని చిలక ఉండిఉంటాయి. చిలక మాట్లాడలేదు. బ్రెమ్ విధానం అనుసరిస్తే ఆ చిలకచేతా మాట్లాడించవచ్చు,

“కైన్, మంచిపంక్తులు నాలుగు అప్పగించు...”

వొరోనెజ్ దిక్కుగా వెళుతూ దాని ఎదుటి దిక్కుగా వెళుతున్నానని నమ్మి బామన్ చిరునవ్వు నవ్వుకున్నాడు. వొరోనెజ్ లో ఆ జమిందారును కలుసుకోవడం తిరిగి ఊహించుకోసాగాడు. వారి సమావేశం, తాను అతనిదగ్గర యాభై రూబుళ్ళు అప్పు పుచ్చుకోవడంతో ఆఖరవుతుంది. ఆ జమిందారుకు చెంపమీసాలు, మొఖమల్ వేస్తుకోటు ధరించి ఉండవచ్చు. మాస్కో చేరుకోవడానికి పదిరూబుళ్లు ఉంటేచాలు. కాని యాభైరూబుళ్ళకంటే తక్కువ అడగడం తెలివితక్కువ.

శీతలం తీవ్రమయింది. కనుచీకటి దట్టమయింది. రైలుబండి వెళ్ళిన జాడలు కొంతదూరంవెళ్ళి వెనకకు తిరిగాయి. చెట్లకూడా పలచబడ్డాయి. బామన్ అడవి అంచుకు చేరుకున్నాడు.

మంచుకప్పిన ఊదాపొలాలు దిజ్జుండలంవరకు వ్యాపించాయి. నక్షత్రాలు కనిపించాయి. అక్కడ రోడ్డు రెండుగా

చీలింది. అడవి అంచును రాసుకుంటూ బండిదారి, కాలిజాడ ఎత్తు ప్రదేశం వెంబడే వెళ్ళాయి. బామన్ తటపటాయించకుండా ఎడమవేపు రోడ్డు పుచ్చుకున్నాడు. వొరోనెజ్ రైలుమార్గానికి సాధ్యమయినంత దూరంలో ఉండాలని అతని ఉద్దేశం.

హఠాత్తుగా వీపు భాగంలో నొప్పి బయలుదేరింది. దానితో బాటు ఎడమమోకాలులో కూడా నొప్పి ప్రారంభమయింది. శరీరం బరువు మోపేసరికి బాధపెట్టింది. నాలుగు అడుగులు వేసాడో లేదో కుంటవలసి వచ్చింది.

రైలులోనుంచి దూకినందుకు తగిన ప్రాయశ్చిత్తమయింది. తరుచు ఇలా జరుగుతూనే ఉంటుంది. ఆ ఆవేశంలో దెబ్బ తగిలి నట్టు అనిపించదు. కాని ఆవేశం తగ్గిన తరువాత ఏకాలు విరగడమో, ఎముక విరగడమో, కండరం వాచి పోవడమో, దెబ్బలు తగలడమో తెలిసివస్తుంది. బామన్ రైలులోనుంచి దూకి చాలాసేపయిన మాటనిజమే. చీకటిని పట్టి తెలుసుకోవచ్చు. దూకినపుడు గడియారం రెండూ పదిహేడునిమిషాలకు ఆగిపోయింది. దెబ్బ ఎక్కువ తగలక పోవడం మూలంగా నొప్పికానరాలేదు. కాస్త జాగ్రత్తపడి, మధ్యమధ్య ఆగి విశ్రాంతి తీసుకుంటూ, మెల్లగా నడిచి ఉన్నట్లయితే ఇంతదాకా వచ్చేదికాదు... అలా చేయకుండా పందెపునడక సాగించాడు. లెక్కకట్టుకుంటే ఇరవయి అయిదు వెర్క్సుల దాకా నడిచినట్టు తేలింది.

హోరు బయటికి రాగానే కాలునొప్పిపెట్టి, కుంటవలసి రావడం మహాఘోరం అనిపించింది. ఈ నెప్పి అడవిలో ఉండగానే వచ్చిఉంటే నడకకి ఊతంగా ఏచెట్టుకొమ్మో విరిచి ఉపయోగించేవాడు. ఇక ఇప్పుడు మంచుకప్పిన పోలాలలో కుంటుకుంటూ నడవాలి. అసలు నడక మానేయడంకంటే కుంటుకుంటూ నడవడం మెరుగు. తరచు బండిగాడిలో కాలు జారిపడుతూ లేస్తూ ముందుకు సాగిపోయాడు.

శీతలం అంత తీవ్రంగా ఉన్నట్టు కనిపించలేదు. నక్షత్రాలు మెరిసాయి. ఆకాశంలో మేఘాలు కమ్మాయి. మొహం కరిచి బాధపెడుతూ గాలి తీక్షణంగా వీవసాగింది. సరిహద్దు దాటిన రాత్రికూడా ఇలానే శీతలం మొహం కొరికేసింది. మంచుతుపాను కిది నాందా ! ఈ ప్రదేశంలో పెద్దపెద్ద మంచుదిబ్బల మూలంగా ఏకబిగిని ఇరవయినాలుగు గంటలసేపు రైళ్ళన్నీ ఆగిపోయాయని ఇటీవలనే పత్రికలలో చదివాడు. చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలనుంచి వేలకొలది జనంవచ్చి పనిచేసినా రైలుపట్టాలమీద మంచును తొలగించడం సాధ్యంకాలేదు.

ఇప్పుడే గనక మంచుతుపాను ప్రారంభమయితే రైలుమార్గం బందయి పోతుంది. ఆ చుట్టుప్రక్కలనుంచి తప్పించుకుపోయే అవకాశాలు భగ్నమవుతాయి. ముప్పయి వెర్సుల కైవారంలో ఎక్కడా ఇల్లుగానీ గుడిసెగానీ లేదు.

గాలి ఇంకా తీవ్రంగా వీచింది. బూడిదరంగు మంచు మేఘాలు మంచుకప్పిన పొలాలమీదుగా కదలాడుతున్నాయి. కాలునొప్పి సంగతి మరిచిపోవాలని యత్నించాడు. వేగం హెచ్చించాడు.

దూరాన దీపాలు గోచరించాయి. రివ్యూమని గాలిలో కుక్కల మొరుగులు వినిపించాయి. బామన్ కి పొగవాసన కొట్టింది. బహుశా ఏదయినా గ్రామం అయిఉండవచ్చు. వెంటనే తను ఎంత అలిసిపోయిందీ, ఎంత ఆకలి గొన్నదీ గుర్తించాడు. రాత్రివేళ గ్రామంలో ప్రవేశించడం ప్రమాదం. అందులోనూ సైనికదుస్తులు వేసుకుని, జేబులో గవ్వలేకుండా కుంటూకుంటూ గ్రామంలో ప్రవేశించడం మరీప్రమాదం. ఇటువంటి వెనకపడ్డ ప్రదేశాలలో రైతులు కొత్తమనుషులను అనుమానంతో చూస్తారు. గొప్పవంశానికి చెందినవాడులా కనిపించేవారందరినీ శత్రువుకింద జమకడతారు. రైతులు బీదవారికి, ఎంత తిరుగుబోతులయినాసరే, ఆశ్రయ మిస్తారుగాని గొప్ప వంశీకులకు ఆశ్రయం ఇవ్వరు. ఎంత బతిమాలుకున్నా చెవిటివానిముందు శంఖం ఊదినట్టే. మనసు కరగదు.

పెడేలుమని తలుపు వేసుకుంటారు. ఆ గ్రామంలోని పోలీసుల దగ్గరికి తీసుకువెళితే అతనిపని ఏమవుతుంది ?

అందువల్ల గ్రామంలో ప్రవేశించడమనే ప్రశ్నే లేదు. ఆ విధంగా పట్టుపడడానికి సిద్ధంగా లేదు. గ్రామం పక్కగావెళ్లి రోడ్డు ఎక్కడంకంటే గత్యంతరం కనిపించలేదు.

ఈ ప్రాంతంలో ఎందుకున్నావని ఎవరయినా ప్రశ్నిస్తే తగు సమాధాన మివ్వడానికి ఆలోచించే ఓపికకూడా బామన్ కు లేదు. ఎవరయినా తారసిల్లితే ప్రశ్నలు వేయకుండా మానరని అతనికి తెలుసు.

కుక్కల మొరుగులు స్పష్టంగా వినిపించాయి. చీకట్లో మినుకుమినుకు మంటున్న పచ్చదీపాలు ఇంకా విస్పష్టంగా కనిపించాయి. ఇక రోడ్డుదిగి పక్కదారి పట్టవలసిందే.

సరిహద్దు దాటిన రాత్రిలాగానే మంచుగుట్టలగుండా కాళ్ళీ దుచ్చుకుంటూ పోవలసిందేనా ?

ఇప్పుడు నడవడం సుఖవుగా ఉంది. నేలమీద మంచు గట్టిగాఉండి బరువుకు కుంగిపోవడంలేదు. ఆ గ్రామంలోని దీపాల మీదనే దృష్టినిలిపి బామన్ అతికష్టమీద నడక సాగించాడు. ఎక్కువదూరం చుట్టిరావాలని లేదు. హఠాత్తుగా అతనికి ఎడమ వైపున చీకటిలో ఒకపెద్ద కొత్తనీడ అస్పష్టంగా కనిపించింది. హఠాత్తుగా కనిపించేదేమో, వణికిపోయాడు. కాని ఆ తక్షణమే తన ముందున్నదేదో గుర్తించి సంతోషంతో మందహాసం చేసాడు. ఇంతకీ అదృష్టవంతుడు ! అది నీడకాదు గడ్డివామి ! పడుకోడానికి మహావీలుగా ఉంది. వెచ్చగా భద్రంగా ఉంటుంది. కాకపోతే కాపలా మనిషంటూ అక్కడఉంటే వాడికంట పడతానేమోనని మాత్రం బాధపడ్డాడు.

బామన్ చెవియొగ్గి వింటూ గడ్డివామికి దగ్గిరసా నుంచు న్నాడు. చుట్టుపక్కల మనిషిజాడ లేదు. గాలి వీచినపుడల్లా గడ్డి

కొద్దిగా కదిలి చప్పుడవుతోంది. బామన్ గడ్డివాములో గుంటచేసి దానిలో ముడుచుకుని పడుకున్నాడు.

ఎంత ఆనందంగా ఉంది ! కొన్ని గంటలసేపు ఆలోచనలు, ఆదుర్దాలు కట్టిపెట్టి కాళ్లు చాచుకుని అలసిపోయిన అవయవాలకు విశ్రాంతి ఇచ్చి నిద్రపోవచ్చు.

22

తో టి ప్ర యా ణీ కు లు

బామన్ కు మెలకువ వచ్చింది. అలసట తీరింది. కాని ఆకలి నకనకలాడుతోంది. గడ్డివాములో దూరి పడుకున్నప్పటికంటే ఆకలి మూడురెట్లు అధికమయింది. ఏదయినా కాస్తతిండి పడితేనే తప్ప కదిలే స్థితిలేదు.

కాని తినడానికి గడ్డితప్ప మరేంలేదు. జేబులో ఉన్నదల్లా ఊడిపోయిన కోటుగుండీ ఒకటే ! సంచిలో ఇరవయి అయిదు కోవెక్కు లున్నాయి. వాటితో రొట్టె కొనుక్కోవచ్చు. కాని అమ్మే దుకాణాలేవీ ? ఉదయమయింది. ఎర్రటి కాంతిలో చిన్న కుగ్రామం కనిపించింది. అందులో రొట్టెల దుకాణం ఉన్నట్టులేదు. ఆ కుగ్రామంలో ఇంతాచేస్తే పదో పన్నెండో తాటాకు గుడిసె లుంటాయి. చలిగాలి రాకుండా కిటికీలలో ఇంతగడ్డి కుక్కారు. వాటి నొప్పమీద దారిద్ర్యం వ్రాసిపెట్టుంది. అమ్మకం విషయం అలాఉంచి, ఆ గ్రామస్తులకు తినడానికి రొట్టెలు కరువయినట్టుంది. కొత్తపంట వచ్చేదాకా అక్కడివారికి పండినపంట సరిపోదు. సగం శీతాకాలం బాతుకాళ్లు, ఆలుగడ్డ తొక్కలతో రైతులు పొట్ట నింపుకుంటారు. గ్రామంలోకి ప్రవేశిస్తే ప్రమాదం అలా ఉంచి, ప్రయోజనంకూడా ఏమీ కనిపించదు.

జనంలేచి తిరగసాగక ముందే ఆగ్రామం దాటిపోవాలనే ఉద్దేశంతో బామన్ గుట్టల మరుగునుంచి వడివడిగా ప్రయాణం సాగించాడు. గ్రామానికి కనుచూపుమేర దాటగానే మళ్ళీ రోడ్డు ఎక్కి ఇంకా వడిగా సాగిపోసాగాడు. కాలునెప్పి రాతే తగిపోయిందేమో కుంటకుండా నడవగలిగాడు. రోడ్డువెంటే వెళ్ళగా వెళ్ళగా ఒకవంతెన, పెద్దనదీ తగిలాయి. ఆ నది వొరోనెజ్ రాష్ట్రంలో ఉన్నట్టు అతనికి జ్ఞాపకంలేదు. లాటిన్ భాషా క్రియలు బాగా జ్ఞాపకం ఉన్నాయిగాని రష్యా గ్రామీణ ప్రాంతం ఎరగనే ఎరగడు. బడిలో దానినిగురించి బోధించనేలేదు. ప్రవాసంలో ఉండగా వ్యాట్కూరాష్ట్రం గురించి కొంత తెలుసుకున్నాడు. ఇప్పుడు వొరోనెజ్ రాష్ట్రంలో దోవకోసం దేవులాడుకుంటూ వెళ్ళవలసి వచ్చింది !

ఇంతవరకూ ఎవరూ తోవలో తారసిల్లలేదు. వంతెన మీద మాత్రం ఒక ముదుసలి ముష్టివాడిని దాటి వెళ్ళాడు. ఆ ముష్టివాడి వీపుకు గడ్డిపరకలు అంటుకొని ఉన్నాయి. అతడూ ఏగడ్డివామిలోనో రాత్రి గడిపిఉంటాడు.

“చాలాదూరం వెళుతున్నావా, తాతా?”

ముష్టివాడు ఆశ్చర్యంతో తేరిపారజూసాడు. ఇంత పొద్దున్నే ఇంత గొప్ప పెద్దమనిషి ఈ మారుమూల ప్రాంతానికి ఎందుకు వచ్చినట్టు ?

“జడోన్ స్కీకు వెళుతున్నా” అన్నాడు ముష్టివాడు చనువుగా.

ముష్టివాడు ఎండిపోయిన రొట్టెముక్క నమిలి తింటున్నాడు. ఆదృశ్యం చూసేసరికి బామన్ కి వికార పెట్టింది. ఎందువల్లా మళ్ళీ ఆకలయింది, అలసటవచ్చింది.

జడోన్ స్కీ ! అటువంటి పేరుగల స్తేషను ఉందని ఎన్నడూ వినలేదే ! బహుశా జడోన్ స్కీ రైలుమార్గంమీద లేదేమో ? అడుగుదామని అనుకోకుండానే అడిగేశాడు.

“యిక్కడనుంచి జడోన్స్కి యెంతదూరం?”

ఆ ముష్టివాడు మంచుకేసీ, ఆ తరవాత ఆకాశంకేసీ చూశాడు. ఆకాశంలో బూడిదరంగుగా, కిందటి రోజులాగానే మబ్బుపట్టిఉంది.

“భగవంతుడి దయవల్ల రేపు సాయంకాలానికి పట్నం చేరు కోవచ్చు. డాన్కివెళ్ళే హైరోడ్డు చేరుకుంటే చాలు. అక్కడనుంచి రోడ్డు శుభ్రంగా, చదునుగా వుంటుంది. నాకు తెలుసు.”

డాన్కు వెళ్ళేరోడ్డా? అక్కడకా తాను వెళుతున్నది? సరే, చేయగలిగిందేమీలేదు. అంటే జడోన్స్కి డాన్ నదికి అవతల ఉందన్నమాట.

“యెలెట్స్ యెంతదూరంలో వుంది, తాతా?”

“యెలెట్స్!” అన్నాడు తెల్లబోతూ.

“యేమిటి? యెలెట్స్ యిక్కడక్కడ వుంది. చాలా దూరం.”

తనలో తానేదో గొణుగుకుని బుజంమీది సంచి సబ్బు కున్నాడు. సంచి గలగలమంది. ఆ గలగల శబ్దాన్నిబట్టి అందులో రొట్టెముక్కలున్నాయని బామన్ గ్రహించాడు. ‘బీదవాణ్ణమ్మా! కాస్త ముష్టిపెట్టండి’ కిటికీల కిందనుంచి రాగాలు పెడుతూ ఏడ్చినా ఇలాంటి తిరుగుబోతులకు ఎవరూ రొట్టెముక్కలు ముష్టి వేయరు.

బామన్కు మళ్ళీ వికార పెట్టింది. కడుపులో తిప్పింది. ఒక రోజుకంటే ఎక్కువ పస్తు పడుకోలేదు. తీవ్రమయిన చలిగాలిలో నడక సాగించాడేమో ఆకలి నకనక లాడింది.

“రొట్టెలు యేమన్నా వున్నాయా, తాతా? అమ్మరాదూ, అయిదు కోపెక్కులకు”.

“రొట్టా?” అని ముష్టివాడు బామన్వంక తేరిపారజూచి హఠాత్తుగా తననుతాను సంరక్షించుకోవడానికా అన్నట్లు కర్ర వైకెత్తాడు.

“దూరంగా వుండు, పాపిష్టి మొహమోడా! దూరంగా వుండు, దొంగవెధవ, కేకపెట్టానంటే పొలాలలోంచి రైతులు పరుగెత్తుకుంటూ చక్కావస్తారు.”

రోడ్డు దిగువను లోతుగా పేరుకొన్న మంచుమీదికి వెళ్ళి గొంతు బాగాఎత్తి అరిచేవాడిలా నటించాడు. ఆ సమయంలో అతను తల విరయబోసుకుని కయ్యానికి కాలు దువ్వేవానిలా కనిపించాడు.

పొలాలలో రైతులు లేరని ఆ ముష్టివాడికి తెలుసు. మంచు మీద కాకులు నల్లటి చుక్కలలాగా ఉన్నాయి. శిలువ గుర్తులు చెక్కిన కొండరావి చువ్వ చేతిలో వణికింది. ఆ ముష్టివాడు ముసిలి వాడు. మెడ పట్టుకుని సంచీలోనుంచి కావలసినన్ని రొట్టెముక్కలు గుంజుకోవడం ఏమంత కష్టంకాదు. కడుపు మాడుతూంటే జడోన్స్క్ మీదుగా ప్రయాణం చేయలేనని బామన్ కు అనిపించింది.

“పిచ్చివేషాలు వేయకు, తాతా” అన్నాడు బామన్ ప్రశాంతంగా అయిదు కోపెక్కులు సంచిలోనుంచి తీస్తూ, “నేను బందిపోటు దొంగనేంకాదు. నేను వైద్యుణ్ణి. మనుషులను చంపను. జబ్బులు కుదుగుస్తా. దారిలో ఆకలేసి రొట్టెముక్క అడిగితే యింత గొడవ చేయడం దేనికో అర్థం కావడంలేదు. యిదిగో, అయిదు కోపెక్కులు తీసుకో. రొట్టెముక్కలు యియ్యి. నేను తీర్థయాత్రలకు బయలుదేరానేమో. అందుకే వుపవాసం చేస్తున్నానేమో, నీకేం తెలుసు.”

సంచీ రోత వస్తోంది. ఆరొట్టెముక్కలు ఎవరు దానం చేశారో, ఎలా ఎండిపోయామో ఎవరికి తెలుసు? కాని బామన్ రోడ్డువెంట నడుస్తూ కరకరా నమిలి మింగాడు. మంచి రుచిగా ఉన్నట్టే అనిపించాయి. ఒక్కముక్క తిన్నాడోలేదో కొత్తబలం పట్టినట్టయింది.

ముష్టివాడు కుంటినడక నడిచాడేమో బాగా వెనక పడి పోయాడు. రోడ్డు మొదటిమలుపులోనే ఇద్దరూ విడిపోయారు. బామన్ మోకాలు మళ్ళీ నెప్పిపెట్టసాగింది. ఎత్తుపల్లాలు ఎక్కడం దిగడం కష్టం అనిపించింది. అయినా సరే బుద్ధిపూర్వకంగానే బామన్ ముష్టివాడిని వెనక తొక్కిసాడు. ఆముసలివాడిని వెంట బెట్టుకుని ప్రయాణం చేయడం మంచిదికాదు. బామన్ ఆచూకీ వాడికి తెలియకుండా చేయడం ఉత్తమం.

ఆ ముసలి ముష్టివాడు చెప్పిన హైరోడ్డు దగ్గరలోనే తగిలింది. కాని బామన్ కు నడవడం తేలిక అనిపించలేదు. రోడ్డుమీద బండిచారలు బాగా లోతుగా పడ్డాయి. మంచుతో చదునయిన బండిబాటలో కంటే ఇక్కడ కాలునెప్పి ఎక్కువగా బాధించింది.

ఎంతదూరం వెళ్ళాడు? తెలుసుకునే సాధనంలేదు. కొండలు, పొలాలు-ఇంతే ఇంకేమీ తగలలేదు. మధ్యమధ్య మెలికలు మెలికలు తిరిగిన వెడల్పాటి నది పొడగట్టింది. నది నిర్మలంగా, మంచుతో కప్పబడి ఉంది. అది డాన్ నది కావచ్చు. పైన ఆకాశం పూర్వంలాగానే బూడిదరంగుగా, మేఘాలతో బరువెక్కి, వికారంగా ఉంది. గడియారంలేదు. ఎన్నిమైళ్ళు నడిచిందీ, ఉదయం లగాయతు ఎంతసేపు నడిచిందీ తెలియడంలేదు.

కంకరవేసిన హైరోడ్డు నుంచి కుడివేపుకు చాలా బండి బాటలు కనిపించాయి. దూరాన కొండలకు ఆనుకుని దగ్గరదగ్గరగా ఉన్న గ్రామాలలో, బాటలు అంతమయ్యాయి. పొగగొట్టాలనుంచి ఊదారంగు పొగ చుట్టలు చుట్టగా పైకిలేచింది. హైరోడ్డుకు దగ్గరలో ఎక్కడా గ్రామాలుగాని, కుగ్రామాలుగాని, చివరికి రోడ్డు బాగుచేసేవాడి గుడిసెగాని లేదు. డాన్ నదికి అవతలివేపున పది సామానుబళ్ళు మాత్రం ఒకసారి కనిపించాయి.

హఠాత్తుగా వెనకనుంచి గుర్రపుడెక్కల టకటక శబ్దం, టాంగా వెంట పరుగెత్తేమనుషుల కిరకిర శబ్దం వినిపించాయి. వెనకకు తిరిగిచూశాడు. వెడల్పేగాని ఎత్తు అట్టేలేని టాంగా బండి చారలవెంట గుద్దుకుంటూ ఊగుకుంటూ వస్తోంది. టాంగా బామన్ ను దాటిపోయింది. దాటిపోతుండగా అందులో తలకు గుడ్డటోపీ, నడుముకు వెడల్పాటి ఎర్రపటకా పెట్టుకుని కూర్చున్న రైతు బామన్ కేసి తీక్షణంగా తేరపారజూసాడు. బొద్దు కనుబొమలు మంచుతో కప్పేసుకుపోయాయి, అనుమానంతో ముఖం, చిట్టించుకుని బామన్ నోరు తెరచి మాట్లాడ బోయేసరికి గుర్రాన్ని కొరడాతో కొట్టి కదంఱొక్కించాడు.

రెండువందల గజాలదూరం వెళ్లి నతరవాత రైతు గుర్రాన్ని ఆపి బామన్ కోసం నిరీక్షించాడు. ఈలోపున బామన్ బుద్ధిపూర్వకంగానే నడక వడి తగ్గించి మెల్లిగా సడుస్తున్నాడు.

“ఘెబ్లొనోయె వెళుతున్నారా?” అని ఆరైతు మెల్లిగా బొంగురు గొంతుతో బామన్ సమీపించగానే ప్రశ్నించాడు.

“ఆఁ-ఘెబ్లొనోయెకే.” అని బామన్ మృదువుగా సమాధానమిచ్చాడు.

“డాక్టరు పియోటర్ ఆండ్రెయెవిచ్ వెలెజోవ్ యింటికేనా? యెక్కి కూర్చోండి. తీసుకువెళతా.”

బామన్ గడ్డికిందఉన్న గోనెసంచిని పక్కకునెట్టి టాంగాలో ఎక్కి కూర్చున్నాడు. గోనెసంచి గుబగుబా కదిలింది. పందిపిల్ల గురుగురుమంది. బామన్ టాంగాకు ఒకపక్కగా జరిగి కూర్చున్నాడు.

“యిదిగో, ఆయనగారిని తన్నబోకేం.” అన్నాడు రైతు చుట్టూచూసి మనసు కష్టపెట్టుకుంటూ.

“మీకు తెలియదు గావును. పది వెర్స్ల దూరంనుంచే ఊడేలు పందిఅరుపు వినగలుగుతుంది.”

“యీ ప్రాంతాల్లో తోడేళ్లు వున్నట్టు వినావా?”

రైతు చుట్టూచూసాడు. కొండలవంక, డాన్ నదిలోని మంచువంక చూసాడు. నది తిరిగి పొడగట్టింది. దానికి అవతల కొండల సానువులమీద దట్టంగా అడవులు అల్లుకున్నాయి.

“యెందుకు వుండవు? చుట్టుపక్కల కొన్ని మైళ్ళవరకు కొంపంటూలేదు. అడవులు, కనుమలు అంతే. పైగా పొద్దు కూకస్తోంది.”

గుర్రాన్ని కొరడాతో కొట్టాడు. ఈ తడవ పందిపిల్ల మెల్లిగా గురుగురుమని మెదలకుండా పడుకుంది.

“నేను డాక్టరుగారి యింటికి వెళుతున్నానని యెలా వూహించావు?” అని గడ్డిమీద హాయిగా సర్దుకు కూర్చొని బామన్ అడిగాడు.

“యింకెక్కడికి వెళతారు?” అని ఆరైతు ఇకిలించాడు. నలభయి వర్షాలలోపల యెవరూ లేరు. ఒక నిమిషం మానం వహించి మళ్ళీ అన్నాడు: “మంచివాడు. రైతులకు సాయం చేస్తుంటాడు.”

“సాయం చేస్తున్నాడంటే?” అని బామన్ అడిగాడు జాగ్రతగా. “యేవిధంగా?”

“నీకు బాగా తెలుసు” అని రైతు జవాబిచ్చాడు, తలతిప్పి కనుగీటుతూ. గుర్రం వీపుమీద కొరడాతో ఈడ్చి కొట్టేసరికి, అది పిచ్చిగా దాడు తీయసాగింది.

“హేయ్, చల్ చల్ చల్”

స్వాగతం, సుస్వాగతం!

ఆరైతు గ్రామ పొలిమేరలో బామన్ ని దిగబెట్టాడు. ఆ వైద్యుని ఇల్లు ఒంటరిగా, గ్రామానికి కొద్దిదూరంలో ఉంది. అదీ కొయ్యతోకట్టిన ఇల్లు. కప్పు బాగా ఏటవాలుగా ఉంది. కిటికీ కమ్మాలవరకు మంచు పేరుకుంది. కొయ్యబద్దలతో అల్లిన కోరడి లోపలి వరండామీద మంచు దట్టంగా కురిసింది. పొన్నలు మినహా కోరడి అంతా మంచుతో మునిగిపోయింది. తోటలో కాలిబాటలు గాని జాడలుగాని లేవు. బొద్దుముక్కు, మోచేతి కింద నల్లటి చిపురుతో మంచుమనిషి లేడు. మంచుమనిషి లేక పోవడం ఆ ఇంటిలో పిల్లలులేరని సూచిస్తోంది. బామన్ మొహం ముడుచుకున్నాడు. పిల్లలులేని ఇంటిలో స్నేహపూర్వకమయిన ఆదరణ లభిస్తుందని ఆశించలేము.

దొడ్డి దోవన ఇంటిని సమీపించాడు. కొట్టాంలోనుంచి తల బయటపెట్టి కుక్క మొరుగుదామని నోరు తెరిచి మళ్ళీ మాను కుంది.

బామన్ పోర్చిలోకి వెళ్ళాడు. తలుపు బిడాయించి ఉంది. ఇనప సమ్మెటతో తలుపుమీద కొట్టాడు. సన్నని స్వనం వినిపించింది. పిడికిలితో తలుపుమీద దబదబా బాదాడు. వెనువెంటనే కోపంతో ఒక స్త్రీ లోపలనుంచి,

“యెవరక్కడ ? తలుపు అలా పగల గొట్టేస్తున్నారేం ?” అన్నది.

“పియోటర్ ఆండ్రియోవిచ్ ని చూడడానికి వచ్చాను” అని బామన్ తెలియజేసాడు,

తలుపు తెరుచుకోలేదు.

“యెవరక్కడ?”

“బాటసారిని. పియోటర్ ఆండ్రియోవిచ్ స్నేహితుణ్ణి.” భయంతో, ముభావంతో, సందేహంతో తలుపు తెరవక పోయే సరికి బామన్ బెదిరింపుగా, “సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్ నుంచి, రాజధాని నుంచి వస్తున్నా” అన్నాడు.

గడియ కిక్కిరించింది. చలికి బిగుసుకుపోయిన చేతితో బామన్ తెరిచాడు. వంటింటిలో నుంచి వెచ్చటిగాలి కొట్టింది. అతని ఎదట ఒక స్త్రీ ప్రత్యక్షమయింది. ఆమె మొహం నిద్రమత్తుగా, బొద్దుగా, దోసెలా గుండ్రంగా ఉంది.

“బయట చలిలో అట్టే బెట్టడం యెందుకు? చచ్చేదాకా కొట్టినా దిక్కున్నట్టు లేదే?”

హాలులో నుంచి వంటింటిలోకి వెళ్ళే ద్వారంలో నుంచి పొయ్యి కనిపించింది. పొయ్యి దగ్గరికి చేరితే వెచ్చగా ఉంటుంది గదా అని బామన్ గుమ్మందాటాడు. పొయ్యి మీద దగ్గర దగ్గరగా ఉన్న రాగి గిన్నెలలో నుంచి ఆవిరి వెడుతోంది. ఆ గిన్నెలలో కొన్ని చిన్నవి, కొన్ని పెద్దవి. అయినా అన్నీ సమానంగానే మెరిసిపోతున్నాయి. మాంచి వంటకాల వాసన ఘుమ్ముమని కొట్టి నోరు ఊరింది.

భారంగా ఊగుతూ ఒక అడుగు ముందుకు వేసి ఆ స్త్రీ వంటింటికి ఎడమవైపున ఉన్న తలుపు తీసి,

“నీ కోసం యెవరో వచ్చారు.” అంది.

ఆమె వెనకాలే నిలుచున్న బామన్ కి కూడా వినిపించకుండా ఉండాలని అతి మెల్లగా మాట్లాడింది.

“యెవరినీ లోపలకి రానీయవద్దని చెప్పలా?” అని ఒక కంఠం కోపంతో మెల్లిగా జవాబిచ్చింది. ఈ జవాబుకూడా చెవిలో చెప్పినట్టే ఉంది. కాని ప్రతిమాటా బామన్ కి వినిపించింది.

ఆ స్త్రీ చుట్టూచూసి నెత్తి గోక్కుంటూ,

“మీ స్నేహితుడని చెప్పాడు.” అంది.

“నా స్నేహితుడా?” ఆకంఠంలో ఆశ్చర్యం ద్యోతకమయింది.

బామన్ ఆస్త్రీ బుజాలు పట్టుకుని పక్కకులాగి గదిలోకి వెళ్ళాడు.

ఆ గదినిండా సామానే. పెద్దపెద్ద బీరువాలు, మందపాటి కాళ్ళ పడకకుర్చీలు, ఎత్తువెన్ను సోఫా. ఒక కుటుంబం కుటుంబానికి సరిపోతుందా అనిపించే పెద్దమంచం-నలువైపులా బామన్ కి కనిపించాయి. మేజాబల్ల మీద పింగాణి గిన్నెలు, వడపోత పాత్రలు, రేకుడబ్బాలు, సీసాలు కుప్పలు కుప్పలుగా పడిఉన్నాయి. ఉదయం పలహారవేళ దగ్గిరనుంచి అలాగే పడిఉన్నట్టు కనిపిస్తున్నాయి. ఒకపంజరం, పంజరంలో ఒకజీనువాయి పట్టాఉన్నాయి. ఆపిట్ట ఈకలు ముడుచుకుని, రెక్కలు విప్పకుని నోరు తెరిచింది. దానిపక్కనే ఒక బొద్దుమనిషి - జుట్టు ఊడిపోతోంది, ఉబ్బు మొహమయినా రమ్యంగా ఉంది. మూత్రపిండ రోగిలా కనిపించాడు. రాలిదుస్తులు వేసుకున్నాడు. గడ్డం మాసింది. బామన్ కనిపించగానే రెండు చేతిబొటనవేళ్ళూ చొక్కాపట్టీలలోకి పోనిచ్చి పట్టుకున్నాడు. తెల్లటి చొక్కామీద ఆపట్టీలు తళుక్కు మంటున్నాయి.

“క్షమించండి, ఇంకా దుస్తులు వేసుకోలేదు.”

“మనలో మనకి పెద్దమర్యాద లెందుకు?” అంటూ ప్రారంభించాడు బామన్ స్నేహపూర్వకంగా మందహాసం చేస్తూ. కాని ఆవైద్యుడు ఆశ్చర్యపోవడం చూసి తొందరతొందరగా,

“నేనూ వైద్యుడినే. నా పేరు నికొలాయ్ వాసిలియెవిచ్ పెట్రోవ్. స్వతంత్రించి మీకు అంతరాయంగలి...”

మాటముగియకముందే వెలెజోవ్ తలుపుకేసి చూశాడు.
తలుపు తెరిచి ఉంది.

బామన్ నెమ్మదిగా నవ్వి,

“చిన్న తమాషాజరిగింది.” అన్నాడు. “నేను ఒక స్నేహితుడితో పందెంవేసి కాలినడకను వొరోనెజ్ నుంచి రోస్టావో బయలు దేరాను. యీవేళ ఉదయం రోడ్డుమీద కొంతమంది దుర్మార్గులు నన్ను దోచేసుకున్నారు. నాదగ్గిరవున్న ఆహార పదార్థాలు, డబ్బు ఒకటేమిటీ సమస్తమూ లాగేసుకున్నారు. నా కోటు, టోపీ తీసుకోలేదు నయం. దీనికితోడు నా మోకాలు బెణికింది. అదృష్టవశాత్తు ఒకరైతు కనిపించి బండిలో తీసుకుని వచ్చి యిక్కడ దింపాడు. మీరు అన్నివిధాలా ఆదరిస్తారనికూడా చెప్పాడు. మనం యిద్దరం వైద్యులం గనక యింకా బాగా ఆదరిస్తారన్నాడు. యిక కాలి ప్రయాణం చేయడంలో అర్థంలేదు. మోకాలు బెణికిందా, యిక నడిచే స్థితిలోలేను. వొరోనెజ్ తిరిగి వెళ్ళడానికి పదిరూబుళ్ళు మీరు బదులు యిస్తే తిరిగి పంపించేస్తానని వేరే చెప్పాలా!

బామన్ మాట్లాడుతున్నంతసేపూ వెలెజోవ్ అతని మొహానికేసి పరీక్షగా చూశాడు.

“తమాషా జరిగిందే?” అని ఆశ్చర్యం ప్రకటించాడు ఎగతాళిగా. “దొంగవెధవలు!”

బామన్ పక్కగా వెళ్ళి తలుపు బిగించి గిరున తిరిగి ఆగంతకుని కళ్ళల్లోకి చూసాడు.

“నాకు కోపం వచ్చేదే” అంటూ నెమ్మదిగా మొదలు పెట్టాడు. “యెందుకీ కథ అల్లావు? పందెం, దోపిడి, మోకాలు బెణకడం... యివన్నీ నువ్వు అల్లినవే. నువ్వు యెవరవో స్పష్టంగా తెలుస్తూనేవుంది.” హెచ్చరికగా చేయి ఎత్తి “నేను విప్లవకారుడిని కానువీరుడునికాను. ప్రజల ఊమంకోసం పాటుబడుతున్న సామాన్య మానవుణ్ణి. నా గొడవయేదో నా అంతట నేనుపడుతున్నాను.

కాని నా బీదసహోదరులకు సాయంచేయడం నా కర్తవ్యమని తెలుసు. మనం మేధావులం. కార్మిక వర్గానికి తీర్పుకోలేనంత రుణపడివున్నాం. కాని నేను చేతనయినంత వరకు రుణం తీర్చాలనే యత్నిస్తున్నాను. నాముందు నువు దొంగవేషం వేయవలసిన అవసరంలేదు. నా మాటనమ్ము. యేమీ సంకోచంలేకుండా యిక్కడికి యెందుకు వచ్చావో చెప్పు. నువు చెప్పకపోయినా యింతకుముందే నేను గ్రహించేసాననుకో. నువు మమ్మల్ని రెచ్చగొట్టడానికి వచ్చావు. నువు సోషలిస్టు విప్లవ కారుడివి.”

ప్రేమతో, స్నేహంతో, చిత్తశుద్ధితో చేతులు జాపాడు.

“మీరు కొద్దిగా పొరబడ్డారు” అన్నాడు బామన్ ఆయనతో కరచాలనం చేస్తూ. “మీ రైతులను రెచ్చగొట్టడానికి నేనిక్కడికి రాలేదు. నేను వేరేపనిమీద వచ్చాను. నేను నరోడ్నికోని కాను. కాని మొత్తంమీద మీరు సరిగానే వ్రాపించారు. నేను విప్లవ కారుడనే నిజం. అయితే నేను సోషలిస్టు విప్లవకారుడినిమాత్రం కాను, సోషల్ డెమాక్రాట్ నే. అరెస్టుగాకుండా తప్పించుకుని రొస్టోవ్ చేరుకోవాలని చూస్తున్నాను.”

“అలా అయితే” అన్నాడు వెలెజోవ్ ఇంకా గట్టిగా బామన్ తో కరచాలనం చేస్తూ, “నిజంగా స్నేహభావం అంటే యిదే. యిప్పుడు నువుమాట్లాడేదాంటో అర్థంవుంది. పదిరూబుళ్ళు కావాలన్నావు గదూ, యిరవయి, నలభయి, నీకెన్ని కావలసివస్తే అన్నీ తీసుకో. బతికి వున్నంతవరకు నీకు రుణపడి వుంటాను. ప్రజా విముక్తికి యింత సాయపడడం యెంతో గౌరవంగా యెంచుకుంటాను. మాప్రేమ!”

వెంటనే తలుపు తెరుచుకుంది. ఒకస్త్రీ మహాకుతూహలంతో గదిలోకి తొంగిచూసింది. చాటునుంచి వింటుంది. అనుమానం లేదు. వెలెజోవ్ ఆదరణ సూచకంగా చేతులుజాపి,

“వండినవన్నీ వడ్డించు. పదార్థాలు రుచిగా లేకపోతే నీ మర్యాద నిలవదు. మన అతిథికి విందు పెట్టడానికి ఆవుపెయ్యని కొయ్యాలి.”

ఆస్త్రి మారుమాటాడకుండా తలుపువేసి వెళ్ళిపోయింది. వెలెజోవ్ బామన్ చేయిపట్టుకుని పడక కుర్చీదగ్గిరికి తీసుకుని వెళ్ళి.

“హాయిగా కూర్చో. గ్రిబాయెడోవ్ చెప్పినట్లు; యిదిగో సోఫా - ప్రశాంతంగా విశ్రమించు” ద్వారంవంక చూచి కుట్ర దారునిలా స్వరం తగ్గించి, “మనిద్దరిమధ్యా దాపరిక మెందుకు, బయటపడిపోవడం మంచిది. నిన్ను యెవరన్నా వెంటాడుతున్నారా? మా యింట్లో ప్రవేశిస్తుండగా ఈ గ్రామస్థులెవరన్నా చూశారా?”

“ఆ విషయంలో మీరేం భయపడనక్కర్లేదు.” అని బామన్ చెప్పాడు సంతోషంతో నవ్వుతూ. తలపంకించి, నా వెంటపడ్డా ఈపాటికి నిరాశ చేసుకుని వుంటారు. నా ఆచూకీ యెవరికీ తెలీదు, నన్ను యిక్కడ దించినబండివాడు యీ వూరి వాడుకాదు. క్లెబ్బాయేలో వాడికి పనేంలేదు. నన్ను యిక్కడ దించగానే కుడ్డివై పుకు బండి లోలుకు చక్కాబోయాడు. యెవరూ నన్ను చూడలేదు. యిక్కడ వున్నానని కూడా తెలీదు.”

ఆవై ద్యుడు భారం తగ్గిందని సంతోషంతో తల పంకించాడు.

“బాగా అలిసిపోయావా? కాసేపు విశ్రాంతిగా పడు కుంటావా?”

బామన్ పక్కకేసి చూశాడు. సరిగా వేసిలేదు. బాతు ఈక పరుపుకిందికి వేలాడుతోంది. తలగడాలు నలిగి మురికి కొట్టు కొని ఉన్నాయి. ఇంకా నూనెమరకలు కానవస్తున్నాయి. బామన్ పడుకోవడానికి వెంటనే నిరాకరించాడు.

“అయితే కాసేపు కూర్చుని విశ్రాంతి తీసుకో. నేను ఆసు ప్రితికి వెళ్ళి కట్టుకట్టివస్తాను. తొందరగా వెళ్ళాలి. నిజానికి వెళదా మనుకుంటుంటే నువ్వు చక్కావచ్చావు. అప్పుడే దుస్తులు వేసుకో బోతున్నా.”

“చొక్కా పట్టీలు దగ్గిరికి లాక్కుని కుడిచేతిని తొడుక్కు న్నాడు.

“క్షమించు. ఆసుప్రతి దగ్గిర్లోనే వుంది. తొందరగానే తిరిగి వచ్చేస్తాను. నేను వెళ్ళిందగ్గిరనుంచి విశ్రాంతి తీసుకో. లేదూ, కావాలంటే యీ చిన్న జానువాయిపెట్టని వేధించుతూ కూర్చో. దానికి కోపంరావడంచూస్తే తమాషాగా వుంటుంది.”

పంజరంలో వేలుపెట్టి పొడిచాడు. తక్షణమే ఆజానువాయి పిట్ట రెక్కలు విప్పుకుని ఆత్మరక్షణకు ముక్కు తెరిచింది.

“చూడు, చూడు.” అంటూ సంతోషంతో వెలెజోవ్ నవ్వాడు... సరే, వెళుతున్నా.”

తలుపు టపీమని మూసుకుంది. వెళుతూ వెళుతూ వెలెజోవ్ కోటుగుండీలు పెట్టుకున్నాడు. ఒకటవ అలెగ్జాండరుకాలం లో తయారు చేసినట్లున్న ఆ పడకకుర్చీలో బామన్ హాయిగా కాళ్ళు చాచుకుని పడుకున్నాడు.

తిరిగి పిచ్చిఆకలి వేసింది. వెలెజోవ్ భోజనం పెడతానని మాట ఇచ్చాడు. చక్కటి భోజనం దొరికితే ఎంత తృప్తిగా ఉంటుంది? సుష్టుగా భోజనంచేసి ఎంతకాలమయిందో! రొట్టెలతో కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు.

ఆ స్త్రీవచ్చి మేజాబల్లమీది మురికిపళ్లాలు తీసేసింది. ఆమె స్నేహభావంతో చూసేసరికి బామన్ “భోజనం యెప్పుడు పెడతావు? తొందరగానేనా?” అని అడగకుండా ఉండలేకపోయాడు.

ఆమె పళ్ళాలు చప్పిడిచేసుకుంటూ, దీర్ఘాలుతీస్తూ, “మేమి పుడే ఫలహారాలు చేసాం. భోజనానికి యింకా మూడుగంటల వ్యవధివుంది.” అంది. బామన్ చిన్నపోవడం చూసి, “చాలా దూరం ప్రయాణంచేసి వచ్చినట్టున్నారు. యేమయినా తిరింటారా? తీసుకువస్తానుండండి.”

“పెడతానంటే వద్దంటానా!”

కొద్దినిమిషాల తరవాత ఊరవేసిన కుక్కగొడుగులు, పులి సిన ద్రాక్షసారాయిలో చేపలు, వోడ్కావడపోతగిన్నెలు, మిరి

యూలగుండ, చల్లారిపోయిన బాతురెక్క, తొడ, మాంసం, పెనం
మీద వేయించిన అయిదు కోడిగుడ్లు అతనిముందు ఉంచింది.

కోడిగుడ్లు, కొద్దిగా వోడ్కా-ముందుగా తీసుకున్నాడు. ఆ
తరవాత కుక్కగొడుగులు, మళ్ళీ వోడ్కా, ఇంకా మొదట్లోనే
ఉన్నాడు. తినినకొద్దీ ఆకలి హెచ్చింది. తొడ, మాంసం అతని
ఆకలిని తీర్చలేకపోయాయి. ఆమె గదిలోనుంచి వెళ్ళిపోయింది.
ఇక అతనిని అడ్డుపెట్టేవాళ్లు లేరు.

వెలెజోవ్ తిరిగి వచ్చేసరికి బామన్ బాతురెక్క శుభ్రంగా
తినేస్తున్నాడు.

“విందారగిస్తున్నారా? మాట్రతినా తెలివిగల పని చేసింది”
అంటూ ఆమోదం తెలిపాడు.

“వెళ్ళే హడావిడిలో భోజనానికి పొద్దుపోతుందని చెప్పడం
మరిచేపోయాను.”

“యిక దానిపని మనమేం పట్టించలేం!” అని బామన్
నవ్వాడు. “వారం రోజులదాకా యిక ఆకలివేసేటట్టులేదు.”

“ఆకలిని నమ్మివుండకూడదు! మధ్యాహ్నానికి మళ్ళీ ఆకలి
చురుమంటుంది. మాట్రెనా వంట యెలావుంది? సామాన్యపు
రైతుబిడ్డ. కాని వంట మహాపసందుగా చేస్తుంది.”

“అవును. ముహాపసందుగా చేస్తుంది.” అని బామన్ అత
నితో ఏకీభవించాడు.” అయినప్పటికీ కడుపులో యెక్కడా ఖాళీ
లేదు.

“హూ-” అని వెలెజోవ్ దృష్టి తిప్పేసుకున్నాడు. “యిక
బయలుదేరుదా మనుకుంటున్నావా?” అని తొందర తొందరగా
రహస్యంగా అడిగాడు.

“చదువుకునే రోజులనాటి సంగతులు తెల్లవార్లు
మాట్లాడుకోవాలని నాకై తేవుందిగాని, నీయిష్టం. ఆరోజులు

యెటువంటి రోజులు ! సరే. నీస్థితి నాకు అర్థమయింది. నిన్ను అనవసరంగా యిక్కడ ఆపదలుచుకోలేదు.”

కాని తొందరగా వెళ్ళిపోవాలనే ఆలోచన ఆ సమయంలో బామన్ కిలేదు. వెచ్చగా ఉంది. మస్తుగా తిన్నాడు. ఇంకేం కునుకు పాట్లు వచ్చాయి. పాదాలు జలదరించాయి. మోకాలు నెప్పి మళ్ళీ తయారయింది. రాత్రి యిక్కడ యెందుకు గడపకూడదు ? అపాయం ఉన్నట్టు ఎక్కడా కనిపించడంలేదు.

కాని వెల్‌జోవ్ అతిమెల్లగా మాట్లాడుతూనే ఉన్నాడు:

“ఇప్పుడు బయలుదేరి వెళ్ళితే రాత్రికల్లా రైలులులో వుంటావు. యిది చాలా అనుకూలమయిన సమయం. రైతులంతా యిళ్ళల్లోపడి వుంటారు. యెవరికంటా పడకుండా వెళ్ళచ్చు.”

“ఈ మానవుడికి తారెత్తింది.” అని బామన్ విసుగుతో అనుకున్నాడు. “యెదోవిధంగా నన్ను తొందరగా వదిలించుకోవా లని చూస్తున్నాడు, వీడి దుంపతెగ. సరే. బయలుదేరతాను.

మనసులో వెళ్ళాలని లేదు. ఏం చేస్తాడు? లేచాడు. వెళ్ళడం ఇష్టంలేదనే సంగతి అతని మొహంలో, ప్రవర్తనలో కనిపిస్తూనే ఉంది. కాని వెల్‌జోవ్ అది గమనించనేలేదు. పొయ్యదగ్గిర వేలాడవేసిన బామన్ కోటుతీసి ఇవ్వడానికి తొందరగా వెళ్లాడు. జీనువాయిపిట్ట తిరిగి రెక్కలు విప్పి నోరు తెరిచింది. ఆ వైద్యుడు ఓవరుకోటు పంజరానికి మరీ దగ్గిరగా పట్టుకుని నుంచున్నాడు.

“కాస్త సాయంచేస్తాను. యీ దోవంటే వెళ్ళి హైరోడ్డు తగలగానే కోరండివెంటే గ్రామాన్ని చుట్టివెడితే కుడివైపున బాగా నలిగిన కాలిబాట కనిపిస్తుంది. కంచెదాటి వెడితే యెడమ చేతివేపున ఒక గుర్రపుశాల, సైనుబోర్డు కట్టిన గుడిసె తగులు తాయి. పరిస్థితుల వొత్తిడివల్ల నువు తొందరగా వెళ్ళిపోవాలని వచ్చినందుకు నాకు చాలా విచారంగా వుంది. సరే, శుభం, వెళ్ళి రా.”

మళ్ళీ బామన్ చెయ్యి తన చేతిలోకి తీసుకుని గట్టిగా ఊపుతో, “సరేగాని నీదగ్గర యేమయినా సాహిత్యం వుందా? నిజం చెప్పాలంటే యిక్కడ, యీ గ్రామంలో చదవడానికేమీ లేక మొహం వాచిపోయిన్నాం.” అని అడిగాడు.

సాహిత్యం! కొన్నింటిని తన జేబులో కుక్కిన ‘విముక్తి’ పత్రిక బామన్ కి జ్ఞాపకం వచ్చింది తగిందే.

“జేబులో యేదోవుండాలి” అని అనుకోకుండానే నవ్వాడు. జేబులోనుంచి పత్రిక దీసి, “యెలాంటి స్థితిలోవుందో కనిపిస్తోందిగా?”

“మరేం పరవాలేదు. సాపు చేయిస్తాగా మాత్రానా దానిని కొత్తదానిగా తయారుచేస్తుంది. ఆమెకు చదువురాదు. అందువల్ల పత్రిక చేతికిస్తే ప్రమాదం లేదు. కృతజ్ఞుణ్ణి! సరే, శుభం వెల్లిరా.”

బామన్ ను చెయ్యి పట్టుకుని గుమ్మంలోకి తీసుకువెళ్ళాడు. గుమ్మంలో, బామన్ సందేహించడం కనిపెట్టి, ఆగి నుదురు కొట్టుకుని, “బలేవాణ్ణి! డబ్బుసంగతే మరిచేపోయాను. పదిరూబుళ్ళు కావాలన్నావు గదూ?”

మొద్దులాంటి వేలిమీద ఉమ్మివేసుకుని డబ్బు లెక్కపెట్టి బామన్ చేతికి అందించాడు.

“సరే నేను యిచ్చాననే సంగతే మర్చిపో. తిరిగి యివ్వక్కర్లేదు. పోస్టలు ఆర్డరు పంపకు. విప్లవానికి కాస్తోకూస్తో విరాళం అనుకుందాం”

“బలే జిత్తులమారి నక్క! కడుపునిండా తిండి పెట్టాడు. చేతిలో పదిరూబుళ్ళు కుక్కాడు. యిక నేనుమాత్రం నోరు మెదపరాదట! సరే, యెక్కడికక్కడికే. గుడ్డికన్నుకంటే మెల్లకన్ను నయం” అనుకున్నాడు బామన్.

వంటింటిలో నుంచి మాంచి వాసన ఘుమ్ముమంది. గిన్నెలలోనుంచి ఆవిరి వెలువడుతోంది. పెనంమీద వెన్న చుయ్ మంటోంది. మాత్రానా తొందరగా తలుపు గడియ వేసింది.

తలుపు గడియవేసి నందుకు సంతోషించినట్లు, బామన్ దొడ్డి జారుడుమెట్లు దిగాడు. ఈతడవ కుక్క పిచ్చిగా మొరిగింది.

బామన్ మలుపుతిరిగేవరకూ వెలెజోవ్ కిటికీదగ్గర నిల్చుని మందహాసం చేసి చేయి ఆడించాడు.

బామన్ కొండదిగాడు. ఆకొండమీదే ఆసుప్రతి ఉంది. గుర్రపు మజిలీకి వెళ్ళాలనే ఉద్దేశంలేదు, పోలీసులు తాము వెంటాడుతున్న మనిషి ఆనవాళ్ళు రైలుస్టేషనులకే గాక గుర్రపు మజిలీలకి కూడా తిరిగివచ్చారా తెలియజేస్తాడు. ఎవరిదృష్టిలోనూ పడకుండా జాగ్రత్తగా జడోవ్స్కీ చేరుకోవాలి. అట్టేమారం వెళ్ళ సక్కరలేదు. అక్కడ నుంచి యెలెట్స్ వెళ్ళి రైలు ఎక్కవచ్చు.

గ్రామ పొలిమేరలోని గుడిసెలమధ్య సందులోనుంచి బామన్ రాజవీధి దారి పట్టాడు. వీధిచివర యెక్కడో ఒక స్త్రీ బావిలోనుంచి బొక్కెనతో నీళ్ళు తోడుతోంది. ఆమె తప్ప ఇంకెవరూ వీధిలో లేరు. తొందరలో ఉన్నట్టు కనిపిస్తే ఆమె గమనించవచ్చు... 'అంతకంటే తెలివితక్కువ వేరే ఉండదు. అందుకని మెలిమెల్లిగా పెద్దపెద్ద అంగలు వేసుకుంటూ నడిచాడు.

ఇలా ముస్ఫయి, నలభయి గజాలు వెళ్ళాడోలేదో ఈల మోతతో నలుదిక్కులూ విపరీతంగా మార్మోగిపోయాయి. ఉక్కు వంటి బరువయిన చేయివచ్చి అతని తలవెనక టపీమని పడింది. దాంతో టోపీ నేలరాలింది. బామన్ తనను తాను రక్షించుకోవడానికి జేబులలోనుంచి చేతులు పయికి తీసుకుని ముందుకు తూలాడు. కాని వెనుదిరిగేలోపున ఒక బలమయిన మనిషి బామన్మీద వచ్చి పడ్డాడు. అతని తలవెనక ఆవ్యక్తి వేడివేడి శ్వాసవచ్చి తాకింది. ఇనుంవంటి చేతులతో అవ్యక్తి భల్లూకంలాగా బామన్ నడుం వాటేసుకున్నాడు! ఇంకోపొట్టిమనిషి వచ్చి బామన్ ముందు నిల్చున్నాడు. అతనికి నెరిసిపోయిన చక్కటి గడ్డం ఉంది. పసందయిన గొర్రెచర్మం కోటు తొడిగాడు. ఎదురొమ్ముమీద గుండ్రటి కంచుపతకం పెట్టుకొన్నాడు.

ఈలమోతకు దగ్గర దగ్గర ఇళ్ళతలుపులు దభీదభీమని మూసు
కున్నాయి. పోర్చీలోనుంచి ఒకపిల్లవాడు బంతిలాగా ఉరుక్కుంటూ
వచ్చాడు.

“మింకా!” పతకం ధరించిన వ్యక్తి చెవులు చిల్లులు పడే
టట్టు విజయగర్వంతో అరిచాడు. “పరుగెత్తుకుని వెళ్ళి పోలీసుని
తీసుకురా. నేను పంపించానని చెప్ప. ఒక విద్యార్థిని
పట్టుకున్నామని చెప్ప. వీడు రాజకీయ యేజంటు,
యిక్కడ అల్లర్లు రెచ్చగొట్టడానికి వచ్చాడనీ. పూరిపెద్ద, అతని
అసిస్టెంటు గట్టిగా పట్టుకుని వున్నారని చెప్ప.”

“మీ కేమయినా మతి పోయిందా?” అన్నాడు బామన్
చేతులు విడిపించుకోవాలనీ, ప్రశాంతంగా ఉండాలనీ యత్నిస్తూ.
“నన్ను పోనీయండి, నేను వైద్యం చేసుకునేవాడిని.”

ఆ ఊరిపెద్ద పిడికిడి జాడించి బామన్ బొడ్డుమీద
పోడిచాడు.

“నోరుముయ్ ! తీసుకెళ్ళి జైల్లో పడేయండి”

అప్పటికప్పుడే జనం గుంపుగా చేరారు. ముసిలమ్మలు కాళ్లు
బిగుసుకుపోయినా అలానే కుంటుకుంటూ చక్కావచ్చారు. మొగ
వాళ్ళు మొహాలు చిట్లించుకున్నారు. ఇద్దరు బామన్ ను పట్టుకున్నారు.
ఒకడు జేబులు వెతికాడు. ముగ్గురూ కంచుపతకాలు ధరించారు.
ఆ పతకాలు వారి వారి హోదాలను తెలుపుతున్నాయి.

పోలీసు కోటుగుండీలు పెట్టుకుంటూ తయారయ్యాడు. మింకా
సంబరపడుతూ పోలీసుకు ముందుగా కుప్పిగంతులు వేస్తూవచ్చాడు.
పోలీసు తొందరగా నడక సాగించాడు. కత్తి కాళ్ళకు తగులు
తోంది.

రాజకీయ ఖైదీల విషయంలో, విద్యార్థుల విషయంలో
మంచి ప్రవీణుడూ బామన్ ను ఎగాదిగా చూసి ఆమోదసూచ
కంగా తల పంకించాడు.

ఊరిపెద్ద బామన్ జేబులు వెదకడం పూర్తయింది. వెలె
జోవ్ ఇచ్చిన డబ్బు మినహా తక్కినవన్నీ గుండీతో సహా పోలీ
సుకు అప్పగించాడు. ఆ డబ్బును భద్రంగా తన జేబులోకి
ఎక్కించాడు.

“యేమిటది ?” అని పోలీసు గట్టిగా ప్రశ్నించాడు, ఊరి
పెద్ద చేయిపట్టుకుని “యెదీ యిల్లాయియ్యి”

కాని ఊరిపెద్ద తల పంకించాడు.

“అరెస్టు చెయ్యగానే” డబ్బు. తెచ్చి యియ్యవలసిందని
పియోటర్ ఆండ్రెయెవిచ్ చెప్పారు. అలాచేస్తే కాగితంమీదికి
డబ్బుసంగతి యెక్కడు. అక్కడికి చేరుకుంటే మీరు యాలవేసీ
మరీ తెప్పించుకోవచ్చు”

పియోటర్ ఆండ్రెయెవిచ్ ! బామన్ విఘరీతమయిన
కోపంతో విదిలించుకున్నాడు. కాని వారు అతనిని గట్టిగా పట్టు
కున్నారు.

పోలీసు శాఖ

అరిగిపోయి తుప్పుపట్టి కిరకిరలాడే కమానుల మీద రెండు జైలుబగ్గీలు ఒక భవనంమెట్ల దగ్గిరికి వచ్చి ఆగాయి. ఆవాహనాల కిటికీలకు తెరలుకట్టి ఉన్నాయి. ఆ భవనానికి మరమ్మతులుచేసి చాలా కాలమయింది. మెట్లపైన పాతబడిన ఒక సైనుబొద్దు మీద

‘కీవ్ మండల పోలీసుశాఖ’ ...

అని వ్రాసిఉంది. బగ్గీల కమ్మీలు కొట్టుకోటానికి సిద్ధమయాయి. బగ్గీవాళ్ళు కొరడాలు ఆడించి గుర్రాలను తోలుతున్నారు. ఎవరికివాళ్ళు మెట్లదగ్గిరికి ముందు చేరుకోవాలని యత్నిస్తున్నారు. రెండు బగ్గీల తలుపులూ ఒకేసారి తెరిచారు. వెలిసి పోయిన ఊదాతెరలు గాలికి ఎగరసాగాయి. ఎత్తుబూట్లు, తట్టుముళ్ళు వేసుకున్న పోలీసులు బగ్గీలలోనుంచి దిగారు. పక్కబాట మీద నిలబడ్డ ఒక బాలిక వారివంక తేరపార జూచింది. కాపలా మనిషి హెచ్చరికను ఆబాలిక లెక్కచేయలేదు. కాపలాడబ్బారంగుమాసి, భవనంలాగానే అదీ శిథిలమయి పోతోంది. మొదటి బగ్గీలోనుంచి బామన్ ఇద్దరు పోలీసులు చేరోవేపునా, ఒక పోలీసు వెనకా రాగా మెట్లుఎక్కి వెళ్ళాడు. రెండో బగ్గీలోనుంచి ఒక కార్మికుని దించి అదేవిధంగా ఆభవనంలోనికి తీసుకువెళ్ళారు. ఆ కార్మికుని తలమీద ఏమీలేదు మెడపట్టిదగ్గర చొక్కాచిరిగి పోయి ఉంది.

ఆ భవనంలో ప్రవేశించి మళ్ళీ మెట్లెక్కారు. మెట్లచివర వారికొక అధికారి చంకలోపై శృభాత్తి పెట్టుకుని ఎదురయినాడు.

కీచుగొంతుతో, “సూపరింటెండెంటు నొవిట్స్కి దగ్గరి కేనా?” అని ప్రశ్నించి తల ఆడించి జవాబుకోసం నిరీక్షించకుండా చక్కాబోయాడు.

బామన్ నడవలోకి తీసుకువెళ్ళారు. ఆనడవలో ఎర్ర అంచుల కాపపరిచి ఉంది. ఈజనమంతా వెళ్ళి ఒక తలుపుదగ్గర ఆగారు. ఆ తలుపుపక్కన ఒక పోలీసు స్థిమితంగా నుంచున్నాడు. ఊదా యూనిఫారం వేసుకున్నాడు. బుజాలకు ఎర్రటి కుచ్చులు, ఒరతీసిన కత్తి చేతిమడతలో ఆనుకునిఉంది. సరిగా అదేసమయంలో కార్మికుని కూడా తీసుకువచ్చారు. బామన్ ని చూడగానే అతను చిరునవ్వు నవ్వి చేయిజాపాడు. బామన్ కూడా చిరునవ్వు నవ్వాడు. ఇద్దరూ కరచాలనం చేసుకున్నారు. ఇంతలోకే ఒక బక్కపలచటి వ్యక్తి ఎక్కడినుంచో వచ్చి వారిముందు నిలిచాడు. అతని మొహం నక్కమొహం. చిన్నది. ముక్కు గద్దముక్కు.

“మీయిద్దరూ ఒకరినొకరు యెరుగున్నారేమేం?”

“వెరినాయనా! యెరిగివుంటే యిక్కడ మేం యిలా ప్రవర్తించే వాళ్ళమేనా? యిదేనా మీకు పోలీసుథాణాలో నేర్పింది?”

తలుపు దగ్గరి కాపలా మనిషి భుజంమీదికి కత్తి తీసుకుని టంచనుగా నుంచున్నాడు. తలుపు తెరుచుకుంది. మెట్లమీద ఎదురుపడ్డ అధికారి గుమ్మంలో ప్రత్యక్షమయ్యాడు. ఇటీవలి తరహాలోకుట్టిన పొడుగాటి గౌనువేసుకునేసరికి, అసలే సన్నని నడుమేమో ఇంకా సన్నగా కనిపించింది. కచేరీకి కాపలాఉండే వారి కంటే ముందుగా ఏలా చేరుకోగలిగాడు? కిందనుంచి వేరేప్రత్యేక మయిన దోవ ఉందా? రహస్యపుగది ఉందా?

కొన్నికొన్ని పట్టణాలలో పోలీసులు ఖైదీలను చిత్రహింసలు పెడతారని చాలాకాలం కిందట బామన్ విన్నాడు. చట్ట విరుద్ధంగా నడిచే పత్రికలు రీగాలో ఇటువంటి హింసలు జరుగుతున్నాయని పత్రికలు చూపి రుజువుచేసింది. కీవ్ లో ఇంతేనని కూడా

విన్నాడు. ఇంతవరకు ఈ విషయం బామన్ ఆలోచించనే లేదు. ఇప్పుడే జ్ఞాపకం వచ్చింది.

ఆ అధికారి చిటికెనవేలి గోటితో పలచని ఉంగరాల మీసం సవరించుకున్నాడు.

“కిరల్ వాగ్రాన్ కిన్” అన్నాడు.

“నేను” అన్నాడు కార్మికుడు బామన్ కేసి కనుగీటి.

ఆ అధికారి తలుపు బార్లా తీసి కిరల్ వాగ్రాన్ కిన్ ని లోపలికి పంపాడు. అతనితో వచ్చిన పోలీసుకూడా లోపలికి వెళ్ళాడు.

“యిక మీరు” అన్నాడు అధికారి గుమ్మంలోనుంచి బామన్ ని సంబోధిస్తూ. వికటంగా నవ్వాడు. “కాసేపు ఆగాలి మీమీద అనుగ్రహం చూపాలనే ముందుగా కార్మికుడిని జనరల్ పిల్చారు. కార్మిక వర్గమే ముందుదారి తీయాలనే మీరే అంటారుగా!”

బిగ్గరగా నవ్వి కచేరీలోకి వెళ్ళి గట్టిగా తలుపు వేసేసు కున్నాడు. బామన్ తోకూడా వచ్చిన పోలీసు ఊపిరి ఎగబీల్చాడు. తలుపు తిరిగి తెరుచుకోవడానికీ, మండల పోలీసుశాఖ సూపరిం టెండెంటు కచేరీముందు కాపలామనిషికి తగినట్టు టంచనుగా నిల బడడానికీ చాలాసేపు పడుతుందని సూచించడానికా అన్నట్లు అక్కడి కాపలా మనిషి మందకొడిగాని ముభావంగా, కత్తి చేతి మడతకు తిరిగి ఆనించుకున్నాడు.

కి రిన్ వా గ్రాన్ కిన్

మండల పోలీసు శాఖాధికారి కార్యాలయం ఆ భవనంలో బాగా వెలుతురువచ్చే భాగంలో ఉంది. చుర్రమనే కిరణపుంజాలు పాదదర్శకమయిన కసవురంగు తెరలుగుండా వచ్చి సెద్ద ఆక్రోటు న్నాతబల్లమీద, తివాసీమీద, సూపరింటెండెంటు బుజం పట్టీల మీద పడుతున్నాయి. పోలీసు అధికారి నోవిట్స్కి నోటిలో చుట్ట పెట్టుకుని పడకకుర్చీలో నొర్లుతున్నాడు. అతని వెనకగా 'సుఖప్రదంగా పరిపాలిస్తున్న' చక్రవర్తి పటం వేలాడుతోంది. కుడివేపున ఒకమూల ఎత్తుగా సెయింట్ జార్జ్, సర్పం ప్రతిమా ఉంది.

“గ్రెటెరోవ్ ఫాక్టరీలో ఫిట్టరు కిరిన్ వాగ్రాన్ కిన్!”

ఆ కార్మికుడు చుట్టూచూసి అతి వినయంగా “అవును, యువర్ ఎక్స్ లెన్సీ!” అన్నాడు.

పోలీసు అధికారి తనముందు పడిఉన్న ఊదాపైలుమీద చేయివేసి కాగితాలు తిప్పాడు.

“మేడే ప్రదర్శనంలో తనవిధి నిర్వహిస్తున్న ఒక పోలీసు అధికారిని నువ్వు కర్రతో కొట్టావని నేరమాపాదింప బడింది.”

వాగ్రాన్ కిన్ ఇకిలిస్తూ తల పంకించి, “అవును. పోలీసు అధికారి కర్ర చేత్తో పట్టుకుని తన విధి నిర్వహిస్తున్నాడు”

అతనితోకూడా వచ్చిన పోలీసులు పళ్ళు బిగబట్టాడు. మీసాలు కిందకి వాలాయి.

“పిచ్చిపిచ్చి వేషాలు వెయ్యకు” అన్నాడు సూపరింటెం
డెంటు హఠాత్తుగా మండిపడుతూ. “అతనిదగ్గర కాదు నీ దగ్గర
కర్ర వుంది.”

“నా దగ్గరా?”

వాగ్గాన్ కిన్ పెద్దగా మంచిగా ఇకిలించి చిరిగిపోయిన
చొక్కా చేతిని పైకిచుట్టి చేయి ముడుచుకున్నాడు. అతని చేయి
మంచి పుష్టిగా ఉంది. ఉక్కులాంటి కండరాలు కనిపించాయి.

పోలీసు అధికారి పడక కుర్చీలో వెనకకు వాలాడు. కూడా
వచ్చిన పోలీసులు కత్తులు ఒక బుజంమీదనుంచి ఇంకో బుజానికి
మార్చుకున్నారు.

ఆ కార్మికుడు రొమ్ము విరిచి,

“జైల్లో బగువు తగ్గాను. కాని జైల్లో పెట్టకముందు నేనెవరి
నయినా, కర్రతో కాదు, యీ పిడికిలితో కొట్టితే పుర్రె రెండు
వక్కలయేది.” అన్నాడు.

“హుం..”

పోలీసు ప్రధానాధికారి వ్రాతబల్ల దగ్గర నిల్చున్న పొడుగాటి
అధికారి కేసి చూసాడు. ఆ అధికారి తిరిగి అతనికేసి చూసాడు.

“అలాగా” అని పోలీసు ప్రధానాధికారి తలపాకిస్తూ దీర్ఘాలు
తీసాడు. “అయితే నువుకాదు...”

“అదే నేను చెపుతూంది” అని కార్మికుడు నొక్కి చెప్పాడు.
“వుత్త పుణ్యానికే నన్ను యింతకాలమూ జైలులో పెట్టారు.”

“యిక చాలించు” పోలీసు ప్రధానాధికారి మొహం జేవిరిం
చింది. “నాకు నీతులు చెప్పాలని చూస్తున్నావా? యే కారణం
లేకుండా యేపనీ చెయ్యం. ప్రదర్శనంలో నువు వున్నావా లేదా?
అవును. వున్నావు, యెందుకు వున్నావు?”

ఆ కార్మికుడు జవాబియ్యలేదు. దాంతో నొవిట్స్కి
ఉత్సాహం వచ్చింది.

“యెందుకున్నావు? నిన్నే అడిగేది! అడ్డమయినవాళ్ళతో కలిసి తిరిగితే యేమవుతుంది? అల్లర్లు రెచ్చగొట్టేది వాళ్ళు, జైలుకు వెళ్ళేది మీరు. నువ్వు రష్యన్ వే కదూ?”

ఫిట్టరు కనుబొమలు ముడుచుకున్నాడు.

“కావచ్చు. అయితే, దానికీ దీనికీ సంబంధ మేమిటి?”

నోవిట్స్కి కుర్చీలోఉండే వెనకకి తిరిగి ‘సెయింట్ జార్జి - సర్పం’ ప్రతిమకేసి వేలెత్తి చూపించాడు.

“ఇది రష్యన్ ప్రభుత్వ చిహ్నం. అశ్వంమీద విజేత, అతనికింద అణగారిపోయిన రాజద్రోహం. కళాకారుని భాషలో - సర్పం, శాస్త్రీయంగా మాట్లాడితే, వేయి తలల నాగు - రష్యన్ కార్మికుడుగా నీ స్థానం యేమిటి?”

“గుర్రంమీద, స్పష్టమవుతూనే వుందిగా?” అని వాగ్రాన్ కిన్ జవాబిచ్చాడు తటతటాయించకుండా.

“ఊ- అయినప్పటికీ వేయితలలు నాగులాగా గుర్రం కింద పాకులాడుతున్నావు,”

ఆ కార్మికుడు తల పంకించాడు. అతని కళ్ళల్లో కృత్రిమ కాంతి వెల్లివిరిసింది.

“అక్కడే మీరు పొరబడుతున్నారు, సూపరింటెండెంట్ గారు వేయి తలలు నాగుఅంటే పెట్టుబడిదారీ విధానమని అందరికీ తెలిసిందే. అందువల్ల యిక నేను శ్రామికవర్గ...”

నోవిట్స్కి పెదవులమీది చిరునవ్వు మాయమయింది. పిడికిలి బిగించి పళ్ళు కనిపించకుండా పై పెదవి ముడుచుకున్నాడు.

“అది నీ వాదన! గుర్రంమీద కార్మికుడు? వేళాకోళంగా వుందా? ప్రపంచం తలకిందులయినా అలా జరగదు!”

“బలే!” అన్నాడు ఫిట్టరు ఉండబట్టలేక.

“తలకిందులు!” అని మండిపడ్డాడు నోవిట్స్కి. గొంతు బొంగురుపోయింది. “యింతకింతా అనుభవిస్తావులే. నీకు సంకెళ్ళు తగిలిస్తాను.”

ఆ కార్మికుడు చేతులు వెనకకు పెట్టుకున్నాడు. పెద్ద పెద్ద కండరాలు తొణికిసలాడాయి. బుజాలు ఎగరవేసి, “సంకెళ్ళు వేయడానికి చట్టం అనుమతించదు” అన్నాడు.

“చట్టం!” అని అరిచాడు నోవిట్స్కి లేచి ఎదురొమ్ము మీద కొట్టుకుంటూ. “నేనే చట్టం?”

కొయ్యబొమ్మలాగా నిలుచున్న అధికారి కనిపించి కనిపించకుండా కనుగీటాడు. వాగ్రాన్ కిన్ వెనకాల నిలుచున్న పోలీసులు అతని చేతులకు సంకెళ్ళు తగిలించారు. వాగ్రాన్ కిన్ చేతులు విదిలించుకునే లోపలనే సంకెళ్ళ తాళాలు పడిపోయాయి. పోలీసు మెడమీద, బుజాలమీద చేయివేసి పట్టేసాడు.

అధికారి కళ్ళు కుంచిండుకుని పిడికిలి బిగించి ఫిట్టరు దగ్గరికి వెళ్ళాడు.

“మరేం గొడవచెయ్యక్కర్లేదు” అన్నాడు నోవిట్స్కి అధికారిని వారిస్తూ. “తివాసీ పాడుచెయ్యడ మెందుకు? వాడికి ముట్టచెప్పేది తరవాత ముట్టచెబుదాం.” వాగ్రాన్ కిన్ తో వచ్చిన పోలీసులను చూసి తల పంకించి, “లోపలి గదిలోకి తీసుకుపోండి. వాసిలీ లియోన్ టివిచ్ అక్కడ ముఖాముఖీ మాట్లాడతాడు.” అన్నాడు.

[గది చివర గోడలో కనిపించని ఒక చిన్న ద్వారం తెరుచుకుంది. ఒక పోలీసు దోవతీసాడు. వాగ్రాన్ కిన్ ని అతని వెనకాలే తోసారు. పొడుగాటి అధికారి చివర నడిచాడు.]

నోవిట్స్కి మళ్ళీ చుట్టవెలిగించి గుప్పున పొగవదిలాడు.

“ముష్టి వెధవ! తలపొగరుకేం లోటులేదు. వాళ్ళంతా యెక్కడినుంచి వచ్చి పడుతున్నారు? రోజు రోజుకి అద్దాన్నంగా వుంది, వీళ్ళకి అంతువున్నట్టు లేదు...”

కోపంతో వ్రాతబల్లమీద కాగితాలు తోసేసాడు. అవి చిందరవందరగా నేలమీద పడ్డాయి. బూతులు తిట్టుతూ గంట వాయించాడు. ఒక పోలీసు సార్జెంటు చక్కా వచ్చాడు.

“ఆ నేలమీది కాగితాలు తీసి, ఏమూలోనుంచో, నోరో నెజ్ నుంచో, మరెక్కడనుంచో పట్టుకువచ్చిన అతడిని యిలా తీసుకురా.”

26

ముగ్గురా? ఒకడా?

నెలల తరబడి ఏకాంత వాసం (యూఫోవోరో నెజ్, ప్రవాస ప్రయాణంలో మజిలీలు) రాత్రింబవళ్ళను వేరుపర్చలేని చీకటిజైలు, రైలుబోగీలో అంతూపొంతూ లేని ప్రయాణం, తెరలు కట్టిన గుర్రపు బగ్గీలో ప్రయాణం, నడవలో నిరీక్షణ తరవాత పోలీసు అధికారి కార్యాలయంలో వెలుగులోకి రాగానే బామన్ కళ్ళు మిరుమిట్లు గొలిపాయి. వెలుగులో బామన్ కళ్లు ఎలా మిటకరించిందీ నోవిట్స్కి కనిపెట్టి తిరిగి హుమారులో పడ్డాడు. వాగ్రాన్ కిన్ తో సంభాషణ మూలంగా బాగా కలతచెందాడు. ఖైదీలలో మనస్తైర్యం అతను సహించలేడు. సంతోషంతో బామన్ సంభాషణ కోసం నిరీక్షించడానికి ఇంకా ఇతర కారణాలు కూడా ఉన్నాయి.

బామన్ ను పోలీసు నోవిట్స్కి వ్రాతబల్ల దగ్గిరికి తీసుకు వచ్చాడు. నోవిట్స్కి చేసిన సంజ్ఞ ననుసరించి తలుపుమూసి వెళ్ళి పోయాడు. బామన్ వ్రాతబల్ల కేసి దృష్టి సారించాడు. పోలీసు

అధికారి ముందు తెరిచిన ఫైలు, రెండు రహదారి చీట్లు ఉన్నాయి. నోవిట్స్కి ఆ రెంటిలో ఒకటి పైకి తీసి.

“జడోన్స్కి జిల్లాలో క్లెబ్బోయేలో నిన్ను అరెస్టు చేసిన పుడు యీ రహదారి చీటి నీదగ్గర దొరికింది. దీని ప్రకారం నీ పేరు నికోలాయ్ వాసిల్యేవిచ్ పెట్రోవ్” అన్నాడు.

“అవును” అన్నాడు బామన్ బుజాలు కొద్దిగా ఎగర వేస్తూ. పోలీసు సూపరింటెండెంటు ఈ రహదారి చీటిని బల్ల మీద పెట్టి రెండోదానిని పైకి తీసాడు.

“ఆస్వాల్డ్ గ్రెనిఖోవిచ్ మీజ్ ! యిదీ నీ పేరేనా ?”

ఫైలుకు అంటించి రహదారి చీట్లుకింద ఒక ఆకస్మిక ఛాయా చిత్రం బామన్ కంటపడింది. అది అతని ఛాయాచిత్రమే. రెండు సూటు కేసులు మోస్తున్నట్లుంది. కిందటి డిశంబరులో జెనీవానుంచి బయలుదేరినప్పుడు వేసుకున్న దుస్తులు అవే. మంచి చిత్రం ! జెనీవాలోని కామ్రేడ్స్ ని హెచ్చరించాలి. అక్కడ రహస్య పోలీసు శాఖ బాగా పనిచేస్తున్నట్లుంది. లేకపోతే విలియమ్ ‘యినస్పెక్టరు’ ఈ చిత్రం తీసాడా ?

నోవిట్స్కి, బామన్ ఛాయాచిత్రం మీద దృష్టి పరపడం కనిపెట్టాడు.

“బాగుందా ? అచ్చంగా నీ చిత్రమే ! కాదూ ? నిను నువే పోల్చుకోగలవు. అవును. మేమూ అలాగే పోల్చుకున్నాం. ‘ఒక రిలో ముగ్గురు, ముగ్గురిలో ఒకరు’ ప్రశ్నోత్తర పాఠంలోలాగా; మీజ్ వురఫ్ పెట్రోవ్ వురుఫ్...” నోవిట్స్కి తెరిచి ఉన్న ఫైలు మీదికి వంగి వేలితో కొడుతూ, సంతోషంతో ప్రతిమాటా ఉచ్చరిస్తూ మెల్లిగా చదివాడు. “బామన్, నికోలాయ్ ఎరెస్కోవిచ్, జననం 1873. పశువుల వైద్యుడు. సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్ కార్మిక వర్గ విముక్తి పోరాట సమితి కేసు సందర్భంలో 1897 లో అరెస్టు చేయబడ్డాడు. పీటర్స్ పాలె దుర్గంలో ఇరవయి రెండు నెలల కారా

గారశీక్ష, ఆ తర్వాత వ్యాట్యా పరగణాకు ప్రవాసం పంపబడ్డాడు. అక్కడినుంచి తప్పించుకుని పారిపోయాడు...”

వ్రాతబల్ల దగ్గర ఒకేఒక కుర్చీఉంది. అందులో పోలీసు అధికారి కూర్చుని ఉన్నాడు.

పోలీసు అధికారి అయితేనేం, రాజకీయ ఖైదీని నిలబెట్టడం సంభావ్యం కాదు.

బామన్ చుట్టూచూసి సరాసరి గోడ దగ్గరకు వెళ్ళి అక్కడ ఉన్న ఒక పడకకుర్చీ వేసుకు కూర్చున్నాడు. నోవిట్స్కి-చదవడం ఆపివేసి ఆశ్చర్యంతో బామన్ కేసి చూస్తాడు.

కాని ఏమీ మాటాడలేదు. బామన్ కుర్చీలో కూర్చో గానే పెద్దగా ఏమీ జరగనట్టు చదవడం తిరిగి కొనసాగించాడు.

“...విదేశాలకు పారిపోయాడు. గమ్యస్థానంలో అడుగు పెట్టగానే రష్యన్ సోషల్ డెమాక్రాట్ సమితిలో చేరాడు. ఆ సమితికి జూరిచ్ లో ఇతడు ప్రతినిధి. 1900 సంవత్సరం ఏప్రిల్ 5 నుంచి 18 వరకు జెనీవాలో జరిగిన సోషల్ డెమాక్రాట్ రహస్య సమావేశంలో పాల్గొన్నాడు. బామన్ కొత్తగా స్థాపించబడిన ఇక్కా విప్లవసంస్థలో, ఆ సంస్థకు చెందిన అచ్చు ఆఫీసులో కంపోజిటరుగా పనిచేసాడని రహస్య పోలీసుశాఖ నివేదిక వల్ల రూఢిపడింది. అంతేకాదు, ఆ సంస్థకు బాధ్యత వహించిన నాయకుడుగా...” నోవిట్స్కి కనుబామలు చిట్టించి, “...జర్మనీలోని ప్రధాన కేంద్రాలలో ఇస్కా పంచడం, సామ్రాజ్యంలోకి ఇస్కాను పంపించడం ఇతనికి అప్పగించారు. 1901 డిశంబరులో పైన పేర్కొన్న బామన్ రష్యాకు బయలుదేరాడు...”

“డిశంబరులోనా?” అని ఎగతాళిగా అంటూ బామన్ అడ్డువచ్చాడు.

“మరెప్పుడే?” అని పోలీసు సూపరింటెండెంటు సిరా బుడ్డిలో కలంముంచుతూ ఫెడేల్మని జావాబిచ్చాడు. “దయయుంచి

చెప్ప. తప్పుదిద్దుతాను. నీ విషయమయిన సమాచారం చదివి వినిపిస్తా. విదేశాలనుంచి తిరిగి వచ్చిన తరువాత యేం చేయదలచావు?" బామన్ పడకకుర్చీలో కాళ్ళు పారజాపి పడుకుని కళ్ళు మూసుకున్నాడు. నోవిట్స్కి నిరీక్షిస్తూ కూర్చున్నాడు.

“యీ ఫైలులోని పోలీసు నివేదికనుబట్టి నువ్వు నలుగురితో కలిసి మెలిసి తిరిగేరకం కాదని తేలుతోంది.” అన్నాడు కట్టుడు పండ్లలోనుంచి, ఆశాభంగంతో ఫైలుపేజీలు తిరగవేస్తూ. ‘సాక్ష్య మివ్వడానికి నిరాకరించాడు,’ ‘ప్రశ్నలకు జవాబివ్వడానికి నిరాకరించాడు’ యేమంత బాగుండలా? యూఫా, వొరోనెజ్ లో యేకాంతవాసం కోరుకున్నావు యెందుకని? యిదేమీ ప్రయోజనం లేదు. బామన్, నీ సంగతి నీకు బాగా తెలుసు.”

బామన్ బారెల్ ఆర్గంపిడి తిప్పుతున్నట్టు అభినయించి,

“దర్బాపు సమయంలో మీరంతా ఒకటే పాట, ‘అంతా మాకు తెలుసు’ అనే పాట పాడతారు, విసుగెత్తుతుంది. సూపరింటెండెంటు యెదయినా కొత్తయెత్తు యెత్తడం మంచిది.”

“నీకు నమ్మకం కుదరలా?” పోలీసు సూపరింటెండెంటు మొహం ఎర్రబారింది. “సరే, సరే. చూపిస్తాను. యీ చిన్నపత్రిం చూడు.” ఇస్కాగ్ తెరిచి తిరిగి చదవనారంభించాడు. “ఇస్కాగ్ సంస్థ సభ్యులు రహస్య భాషలో వ్రాసుకున్న ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలవల్ల ఇద్దరు ప్రధానవ్యక్తుల విషయం అతి రహస్యంగా వుంచు తున్నారని తెలుతోంది. వారిమారుపేర్లు ‘ఆకిమ్, రూక్’. విదేశాల లోని మా ఏజెంట్లవద్దనుంచి వచ్చిన సమాచారాన్ని బట్టి బామన్ రష్యాలో వున్నాడనే సంగతి పోలీసులకు తెలిసి పోతుందని కాందిశీకులు భయపడుతున్నట్టు తేలుతోంది. వారి అభిప్రాయంలో అతని అరెస్టు” నోవిట్స్కి వికటంగా నవ్వాడు. “‘విప్లవానికి అమిత నష్టదాయకం’ దీనినిబట్టి బామన్ మారుపేరు ఆకిమ్ లేక రూక్ అయివుంటుందని పూహించవలసివస్తోంది. సూపరింటెండెంటు

కొంచెం ఆగి, “సరే, మాకు నీవిషయం కొంత తెలుసునని స్పష్టమవుతూందిగా. యింకా అనుమానం వుందా? విచారణ సమయంలో నీవిషయం మాకంతా తెలిసి పోయిందని నువ్వే గుర్తిస్తావు. నీసాక్ష్యం మాకు అక్కరలేదు. దర్యాప్తు పూర్తిచేశాను. నేను! హిజ్ మజెస్టీ చక్రవర్తి” జారుచక్రవర్తి పవిత్ర బిరుదావళిని ఉచ్చరించే ముందు గుండీలు సరిగా ఉన్నాయో లేవో అని నొవిట్స్కి అంగీ వేళ్ళతో తడిమి జూచుకున్నాడు.

“...హిజ్ మజెస్టీ జారుచక్రవర్తి దయతో ఇస్కా కేసును నాకు, చీఫ్ సూపరింటెండెంటు నొవిట్స్కికి వప్పగించారు. యీ ముక్క మనసులో వుంచుకో.”

చుట్టపీక నోటిలో పెట్టుకొని పీల్చాడు. పీకకొద్దిగా కదిలింది గాని పొగరాలేదు. మళ్ళీ ఆరిపోయింది. సూపరింటెండెంటుకు చుట్ట అలవాటులేదు.

“నేను, చక్రవర్తిగారు నామీద వుంచిన విశ్వాసాన్ని నిలబెట్టుకున్నాను. యీ ఇస్కా కేసుకు కాస్తాకూస్తా డబ్బు ఖర్చుకాలేదు. లక్ష బంగారు రూబుళ్ళు ఖర్చాయాయి. ఖర్చుచేశాం. మీతోకను కత్తిరించాం,” వేళ్ళతో గాలిని కత్తిరించి, తల వెనకకు వాల్చి పక్కున నవ్వాడు. “మీ లెనిన్ తంత్రమంతా భగ్నమయి పోయింది. సింహాసనాన్ని, జమీందారులను, వర్తకులను కూలదోద్దామని ఆలోచించారు కదూ? ‘ప్రపంచ కార్మికులారా, ఏకంకండు!’ ఊహలు-యెన్నటికీ సాగదు. సాగదు” పిడికిడితో బల్ల మీదగుద్ది, రొమ్మువిరుచుకుని కూర్చున్నాడు. “యేమాత్రం సందేహంలేదు. మిస్టర్ బామన్! నీసనీ, నీ స్నేహితులపనీ అయిపోయిందనే నమ్మకం లేకపోతే యీ రహస్యప్రతాలు నేను నీకు చదివి విని వించేవాడినా? యిక మీకు బేడీలే గతి! కఠిన వరకం! నెలుగంటూ చూడరు. నీగతి, నీ స్నేహితుల గతి యింతే. విప్లవాన్ని రగుల్కొల్పడానికి లెనిన్ యెంతమంది ఇస్కా-ఏజంట్లను పంపాడు?

రూబులు = రూపాయన్నర

పదకొండు మందిని, యెంతమంది పట్టుబడ్డారు? పదకొండు మంది!”

సూపరింటెండెంటు విజయ గర్వంతో వ్రాతబల్లమీద కొట్టాడు.

“వారంతా యెక్కడ వున్నారు?” అని బామన్ ప్రశ్న తంగా అడిగాడు.

నొవిట్స్కికి ఈ ప్రశ్న అర్థంకాక కనుబొమలు పైకెత్తాడు.

“యెక్కడ?” అని గొణిగాడు కంగారుగా బామన్ కేసి ఎగాదిగా చూస్తూ. “జైలులో అనివేరే చెప్పాలా. లుక్యనోవ్కా జైలులో.”

బామన్ లేచి నిలబడి నిర్లక్ష్యంగా పడకకుర్చీని కాలితో పక్కకు తన్ని గుమ్మంలోకి వెళ్ళి తలుపు బార్లా తెరిచాడు.

“బగ్గీ! లుక్యనోవ్కా జైలుకు బగ్గీ తెండి” అని అరిచాడు. రక్షణపోలీసులు అతని దగ్గరికి ఉరుక్కుంటూ వెళ్ళారు.

27

కారాగారప్రవేశం

తుప్పపట్టిన బందీల ఇనప సింహంద్వారం కిరుమంది. కిందుగా వెడల్పుగాఉన్న ఆర్చ్చివర ఇంకో ఇనపగేటు ఉంది.

ఈ రెండుగేట్లమధ్య ఆర్చ్ కుడివేపు గోడలోని జైలు కార్యాలయద్వారం దగ్గరకి కొత్త ఖైదీని జైలు రక్షకాధికారి కలుసుకున్నాడు. అతను చినిగి మాసిపోయిన అంగీ ధరించాడు. బుజంమీద కత్తిఉంది.

బామన్ తో వచ్చిన పోలీసు వారంటు అందిచ్చాడు. తాగు బోతు కళ్ళతో వారంటుచూసి బామన్ మీదికి భారంగా శ్వాస వదలుతూ మర్యాదగా తల డోపాడు. శ్వాసలో వోడ్కా వాసల గుప్పున కొట్టింది.

“అభివందనాలు ! శీతాకాలం నోరోనెజ్ లో గడిపావన్న మాట ! లేకపోతే యూఫోలో గడిపావా ? డబ్బుకోసం నీపని పట్టించారా ? అక్కడ చలికి బిగుసుకుపో యుంటావు, యేం ? వెధవ జైలు ! అక్కడ ఆరు నెలలపాటు పనిచేసాను. వెధవన్నర జైలు ! యిక్కడ నువు హాయిగా విశ్రాంతి తీసుకోవచ్చు; వేసవి విడిదిలా వుంటుంది. యిక్కడ అన్నీవున్నాయి. బలే మంచివాతావరణం. మోర్గన్ ట్సాప్ ! యితడిని రాజకీయ ఖైదీల దగ్గిరికి తీసుకువెళ్ళు. ప్రస్తుతానికి ఆమూట అలావుంచు... నీకు గది ప్రత్యేకించేదాకా.” బామన్ కళ్ళల్లోని ఆశ్చర్యంచూసి తల పొకించాడు. “యిది యిక్కడి నియమం. యేకాంత నిర్బంధంలో యెవరుండాలి, యెవరు సమిష్టి గదులలో వుండాలి అనేది రాజకీయ ఖైదీలు తమలోతామే నిర్ణయించుకోవాలి. దీనివల్ల అపార్థాలకు తావుండదు. సహజంగా యేకాంతవాసం లభిస్తే వుబ్బి తబ్బిబ్బవుతారు. జైలులో, నీకు తెలిందేగా, రాజకీయ ఖైదీల విషయం ముందు చూడాలి...”

వార్డరు మోర్గన్ ట్సాప్ బామన్ మోచేతిని తాకి,

“నా వెంట రా,” అన్నాడు. రెండు అడుగులు వేసి, “యాయనగారు కాస్త చుక్కవేస్తే చాలు రోజురోజుల్లా యిలా వాగుతూనే వుంటారు” అని చెప్పాడు.

“అయితే యెప్పుడు తెలివిలో వుంటాడు ?” అని బామన్ చమత్కరించాడు.

“యెన్నడూ వుండడు.” అని వార్డరు నవ్వాడు, రెండో ఇనపగేటులోని చిన్నద్వారం తెరుస్తూ. “ఆ మూటేనా యింకే మన్నావుందా ?” “అరెస్టు చేసినప్పుడు అదొక్కటే నా దగ్గిర వుంది.” అన్నాడు బామన్ తిరిగి నవ్వుతూ. “అప్పటినుంచీ

దుస్తులు సంపాదించుకునే అవకాశమే చిక్కలేదు, సరేగాని, ఆ గొడవ చేస్తున్న దేవరు?" అని అడిగాడు మొదటిగేటువేపుకి తల డోపుతూ.

“సులీమా! యీ జైలులోని రాజకీయ ఖైదీలమీది అధికారి.. యిదీదారి! యిదిగో యీ నడవవెంటే వెడితే పెరటిలోకి వెడతావు. అక్కడ అందరినీ చూడచ్చు. యిక్కడ యెలాంటి నిర్బంధాలూ లేవు. యిది వేసంగి విడిదిఅని కాపైన్ అనడం సరిగానే వుంది.”

“వేసంగి విడిది!” బామన్ వార్డర్ కేసి అనుమానంతో చూసాడు. “రహస్య పోలీసుల మాటేమిటి? నోవిట్స్కి?”

“యీజైలు అతని అధికారం కింద లేదు” అని వార్డరు జవాబిచ్చాడు ముసిముసి నవ్వుతో.

“పూర్వం నోవిట్స్కి అధికారంకింద వుండేది. కాని యిప్పుడు న్యాయశాఖామంత్రి అధికారం కిందకి వచ్చింది. యిది వేరేశాఖ. నోవిట్స్కికి యీ శాఖకు ప్రత్యక్ష సంబంధం యేమీలేదు. లేకపోతే...”

ఈల వేసాడు. ఈల వేయడం జైలు నిబంధనలకు వ్యతిరేకం. జైలు పరిభాషలో ‘బద్దలు కొట్టడ’ మయిందని బామన్ కు విస్పష్టమయింది. ఇందులో రాజకీయ ఖైదీలు యిష్టంవచ్చినట్టు గడప వచ్చు.

నడవలోనుంచి, అనేక గుమ్మాల పక్కగా, మరుగుదొడ్డి, శిక్షాగది, సామానుగది... పక్కగా, వెళుతూండగా బామన్ కి ఈ విషయం మరింత రూఢి అయింది. చక్కటి వ్రాతలో తెల్ల కాగితంమీద ఈక్రింది ప్రకటన గోడకు కొట్టిఉంది.

ఆగస్టు 2, 6 గంటలు

కామ్రేడ్ లెనిన్ రచన ‘ఏంచేయాలి?’ అనేదానిపై జైలు రెండోభాగంలో చర్చ జరుగుతుంది.

ఈ కరపత్రం ఇంతవరకు చదవని కామ్రేడ్స్ జైలు రాజ కీయశాఖ పెద్ద, కామ్రేడ్ గర్బ్స్ వద్దనుంచి పొందవచ్చును.

గర్బ్స్! ఇస్కామనిషి! సరే, గర్బ్స్ యిక్కడ పెద్ద అయితే యిక చెప్పేదేముంది?

“లెనిన్!” బామన్ తిరిగి ప్రకటనను పరికించి చూసాడు
“ఏం చేయాలి? అద్భుతం!”

వార్డర్ తలుపు తోసాడు. పెరటిలోవారు ప్రవేశించారు. నడవలాగానే ఇదీ ఇరుకుగా ఉంది. దీనిచివర ఇంకోద్వారం, ఆ ద్వారం అవతల అసలు పెరడు! మొట్టమొదటగా బామన్ దృష్టి రక్షకపోలీసు చేతిలోని తుపాకీ గొట్టామీద పడింది. ఆ పోలీసు నిద్రమత్తుగా ఒంటరిగా “కుక్కగొడుగు” కింద నిల్చున్నాడు. ఆ కుక్కగొడుగుకు ఇనప పైకప్పు ఉంది. వాధ్యన స్తంభం ఉంది. చుట్టూ గుంపులు గుంపులుగా, ఒంటరిగా జనం! జనం!

“ఒక నిమిషం యిక్కడ ఆగు.” అన్నాడు వార్డరు ఆదుర్దాగా. “పెద్దకోసం వెతుకుతాను. అందరికీ అనుకూలంగా వుండేలా పెరడు విభజింప బడింది. అందువల్ల యెవరితో కలిసి కాలక్షేపం చేయదలిస్తే వారిని యెంచుకోవడానికి వీలవుతుంది. వేసంగిలో ఖైదీలు పగలల్లా యిక్కడే గడుపుతారు. గదులకు తాళాలు వెయ్యడం, మారియాన్ గర్బ్స్ సాధారణంగా రెండోభాగంలో ఆడుతూంటాడు.”

ఎక్కడో గొర్రోడ్డికి ఆట సాగుతోంది. సంభాషణ రణ గొణధ్వనిని మింగివేస్తూ సూదులను కొయ్యపుల్లతో కొట్టిన టక టక ధ్వని, నేలమీద దభీమని బామన్ కు వినిపించింది.

వార్డరు పెద్దపెద్ద అంగలు వేసుకుంటూ చక్కా బోయాడు. బామన్ ఆగి నిరీక్షించలేదు. చుట్టూ చూసుకుంటూ, తన ఆను పానులు గ్రహించడానికి యత్నిస్తూ వార్డరును అనుసరించి నడవ

రష్యన్ ప్రజాభిమాన పాత్రమయిన ఒక ఆట, వివిధ వస్తువులకు బదులు ఏర్పర్చిన అయిదు కొయ్యసూదులమీద కర్రపుల్లలతో కొట్టడం.

సాగాడు. మూడు రాతిగోడలు ఉన్నాయి. మొదటిది సివాస గృహాలకు చెందినది - రాజకీయ ఖైదీలు ఉండే భాగం. రెండో గోడ వెనకనుంచి వివిధ గొంతుల రణగొణధ్వని, నవ్వులు, కేరిం తలు వినిపించాయి. కేరింతలు మామూలు నేరస్తుల అప్రభంశ భాషలో ఉన్నాయి. అంటే ఆ భాగం మామూలు నేరస్తులు నివ సిం చేదని రూఢి అయింది. మూడో గోడ ఎత్తు 14 అడుగులు. దాని అవతల ఇక ఆకాశమే! అంటే స్వేచ్ఛే! 'కుక్కగొడుగు' నుంచి పెరడు పొడుగునా భవనానికి సమాంతరంగా ఒక రాతి గోడ ఉంది. ఆ రాతిగోడ అట్టే ఎత్తులేదు. ఇది పెరడును రెండు భాగాలుగా విభజిస్తోంది. 'కుక్కగొడుగు' నుంచి చూస్తే రెండు భాగాలూ కనిపిస్తాయి. బామన్ వార్డరును కలుసుకున్నాడు. నలు వైపులనుంచి అతనికి పరిచయంలేని మనుషులు అతనివంక చూస్తు న్నారు. సంభాషణ తునియలు తునియలుగా వినిపించ సాగింది.

“...మొట్టమొదటగా మనం నిజమయిన విప్లవాత్మక శక్తులను ఐక్యం చేయగలిగిన సంస్థను నిర్మించాలి. ఆ తరువాతనే దాడికి పిలుపు యివ్వగలుగుతాం.”

“మళ్ళీ తెనిక్!”

బామన్ వారివంక చూసాడు. ఉహు! ఆ ఇద్దరిలో ఒకడినీ ఎరగడు.

ఇంకో అడుగు వేసేసరికి ఉద్రిక్తంగా సంభాషణ సాగుతోంది.

“మీ రబోచెయెడెలో వాళ్ళమాట వింటే పార్టీ అవసరం లేదని, త్రేడు యూనియన్లు వుంటే చాలుననీ అనిపిస్తుంది. యీ విధమంసన భాషణ కార్మిక వర్గానికి ద్రోహంచేసి బూర్జువాలకి అప్పగించడమే అవుతుంది.”

“ద్రోహం? వాళ్ళకి ద్రోహంచేస్తే నీతోపాటు యిక్కడ వుండేవాళ్ళమే గాదు. బూర్జువాలు మా జీవితాన్ని గులాబీపూల పాన్సుగా తయారుచేసి పెట్టేవారు.”

“తయారుచేసి పెడతారు, మరేం బెంగ పెట్టుకోకు. మీ మాటలు వాళ్ళకింకా అర్థం కాలేదు. అర్థం చేసుకోగానే మిమ్మల్ని వదిలిపెట్టడమే కాదు, బంగారు బగ్గీలలో వూరేగిస్తారు కూడా. అంతేకాదు మంత్రిత్వం చేసేస్తారు.”

వాళ్ళరు చిరునవ్వు నవ్వుతూ బామన్ కేసి తిరిగాడు.

“ఓ.ల్లా యిలాగే వాదించుకుంటూంటారు. దేనినిగురించి? యెవడికీ తెలీదు. వినీవినీ విసుగెత్తింది. కాని అర్థం కాలేదు సరే. అదుగో పెద్ద!”

అవును. దూరాన్నుంచి గర్నీ-వారిని పరీక్షించి చూస్తున్నాడు. కళ్ళు కుంచింతుకుని, నల్లటి గడ్డం సవరించుకుంటున్నాడు. మారియన్ గర్నీ! ఇస్కాను బలపర్చే మనిషి! కామ్రేడ్!

“నమస్తే”

28

తైస్సు రిహార్సులు

సవినయంగా గర్నీ ప్రతినమస్కారం చేసాడు, వినయంగా ఆధికారికంగా. కొత్త ఖైదీని ఎరుగున్నానని సూచనప్రాయంగా నయినా వెల్లడించలేదు. అంతకంటే చేయగలిగిందీ లేదు. అతని ముందు నిలబడింది, పెట్రోవ్, ఇవనోవ్, వాసిలేవ్, కురిలోవ్, మీజ్, వగైరా వీరిలో ఎవరో? ఏ పేరుతో ప్రమాణం చేసాడో? ఎక్కడ, ఎందుకు అరెస్టయినాడో? తెలియదాయె. బామన్ పరిస్థితిని వివరించడానికి వేగిర పడ్డాడు.

“దురదృష్టవశాత్తు నేను అసలు యెవరినో కనిపెట్టేసారు.”

“తెలివయినవాళ్ళు” మారియన్ నుదుటిమీద కర్కశ రేఖలు తిరిగి సరళమయినాయి.”

“నిన్ను పట్టుకున్నారన్నమాట, వెధవలు” వెనుదిరిగి,
“యిడిగో బామన్ !” అని కేకపెట్టాడు.

అంతా బామన్ చుట్టూ మూగారు. ఒకరు కావలింతు కున్నారు. ఇంకొకరు స్నేహపూర్వకంగా వెన్నుమీద చరిచారు.

“హా, హా హా ! అన్నీ యెరుగున్న మొహాలే ! అరే! లిట్విన్‌నోన్ కూడా యిక్కడే వున్నాడే ! ఆ తెలివితక్కువ నోవిట్స్కి-డప్పాలు కొట్టాడనుకున్నా. కాని నిజానికి రష్యన్ ఇస్కా-మనుషులంతా యిక్కడే వున్నారే !”

“అక్షరూబుళ్ళు-ఖర్చయింది ... రష్యాలోని వివిధ ప్రదేశాలలో మిమ్మల్ని పట్టేసాం !” అన్నాడు లిట్విన్‌నోవ్ కళ్ళు మూసుకుని నోవిట్స్కిని అనుకరిస్తూ. “మీ పదకొండు మందిని పట్టేసాం”

ఎత్తుగోడవంక తల ఊపాడు. గోడనిండా సంతకాలే ! రాజకీయ ఖైదీలు జైల్లో, ఎక్కడ సాధ్యమయితే అక్కడ, సంతకాలు చేస్తారు. వేలు కాదుగాని వందల కొలది సంతకాలు ఆగోడమీద ఉన్నాయి. బామన్ దృష్టి మసకేసింది.

“అక్కడ చూడకు, పైకి చూడు.”

బామన్ తల పైకెత్తాడు, వంకరటింకర అక్షరాలపైన తెల్లటి ఖాళీస్థలం కనిపించింది. ఇంకొకరి బుజంమీద నిలబడ్డా ఆ స్థలాన్ని అందుకోవడం కష్టం. పెద్దపెద్ద అక్షరాలలో ఆ గోడ మీద ఇస్కాను బలపర్చేవారి పేర్లు ముద్రితమయి ఉన్నాయి.

బ్రాబోవస్కి పొడుగాటి బొగ్గుముక్క బామన్ చేతిలో పెట్టాడు.

“సంతకం చెయ్యి”

బామన్ తనకీ గోడమీది ఖాళీ స్థలానికీ మధ్య దూరం కంటితో కొలిచి ఆలోచించసాగాడు.

“యెలా నిర్వహించ గలిగారు?”

“యెలాగో తెలీడంతేదా? ఇస్కా మనిషినని చెప్పకుంటున్నావే?”

బామన్ తిరిగి చూసాడు. గోడ బాగా నున్నగా ఉంది. మెట్లులేవు. తుప్పుపట్టిపోయిన ఇనుప నిచ్చెన గోడవెంబడే పైన వేలాడుతుంది. ఎప్పుడో దీనికి ఎర్రరంగు వేసారు.

“పూహకు వదిలిపెట్టకండి. యీ నిచ్చెన యెక్కడ సంపాదించారు?”

ఇస్కాని బలపర్చేవారంతా నవ్వారు.

“చూడండి, యేం కావాలంటున్నాడో? నిచ్చెన కావాలట! గోడ యెక్కడానికి! నిచ్చెనమీదగా యెక్కనిస్తారూ? ఉహు-యెక్కే విధానం నువ్వే చూసుకో. చూసుకోలేవు? సరే అయితే కళ్ళు మూసుకో.

బామన్ కిక్కురు మనకుండా కళ్ళు మూసుకున్నాడు.

“సిల్విన్! జాగ్రతగా చూస్తుండు” అని గర్జిస్తూ చప్పట్లు కొట్టాడు.

పెరడుకు వెళ్ళే భాగం చివరికి సిల్విన్ తొందర తొందరగా వెళ్ళి, మూల నిలబడి చేతులు చాచాడు.

“యెవరూ లేరు”

తక్షణమే ముగ్గురు గోడకు ఆనుకుని ఒక పంక్తిలో నిలబడ్డారు. ముందున్న కామ్రేడ్ బుజాలమీద చేతులు వేసారు. ఇంకో ఇద్దరు చాచిన చేతులమీద ఎక్కి కూర్చున్నారు. వెనకకూర్చున్న మనిషి ముందున్నవాని బుజాలమీద చేతులు వేసాడు.

“సరే, రాజా!” అన్నాడు బాబావస్కీ, బామన్ ను మోచేతితో పొడుస్తూ “యిక కళ్ళు తెరువు. అదిగో ‘ఏనుగు’! యెక్కు.”

బామన్ మోచేతిని గట్టిగా పట్టుకుని పై మనుషులమీదకు ఉరకడంలో సహాయపడ్డాడు. బామన్ శరీరంలోని శక్తినంతా ఉపయోగించవలసి వచ్చింది. జైలు జీవితంవల్ల శరీరం ఎంత బలహీనమయిపోయిందో ఇప్పుడు తెలసివచ్చింది. ఇక్కడ వ్యాయామం చేస్తేతప్ప ఆరోగ్యం కుదటపడదు.

ఆ ‘ఏనుగు’ వెనకనుంచి గోడమీది ఇనప నిచ్చెన దగ్గరలోనే ఉన్నట్లు అనిపించింది. కాస్త చెయ్యి జాపితే అందుకోవచ్చు...

ఎంతమారండో అంచనా వేసుకుని తాడు చివరి గాలమును పైకి ఎగరవేస్తున్నట్లు కదలి ఆ స్థలాన్ని అందుకోవాలని చూసాడు.

“రూక్ ! యిక కట్టిపెట్టు!” అని పెరటిలోని ఒక ఇస్కామనిషి హెచ్చరించాడు. కాని బామన్ మందహాసం చేస్తూ పైకి చూస్తూనే ఉన్నాడు. ఇంత గొడవ పడడమెందుకు? సిల్వీన్ కాపలా కాస్తున్నాడు. మరేం అపాయంలేదు. చుట్టూ స్నేహితులు ఉన్నారు.

“కింద పడదోనేస్తాం”

ఆ ఆరుకాళ్ళ ‘ఏనుగు’ కదిలింది. బామన్ గోడను పట్టుకుని వేలాడవలసి వచ్చింది.

“సంతకంచేసి దిగిరా”

“సరే. సరే.”

బామన్ గోడవైపుకి వంగి బామన్ అని వ్రాస్తుంటే భాగ్యముక్క విరిగి ఊరుకుంది. ఇస్కా వారి సంతకాలపైన పెద్ద పెద్ద అక్షరాలతో

ఇస్కాను బలపరిచేవారు అని వ్రాశాడు.

“చాలు, దర్బాపు సమయంలో మేము ఇస్కావారమని వప్పుకోలేదు. నువు మాగుట్టు బయట పెడుతున్నావు తెలిసిందా?”

“మరేం పరవాలేదు.” అని బామన్ తల వంచుకుంటూ నవ్వాడు.

“యిక నచ్చే చిక్కేమీ లేదు.”

“యెందుకని?”

జాబితా పూర్తిఅయిందని సూచించడానికి సంతకాలకింద బొద్దుగా గీతగీసి బామన్ గోడకేసి మళ్ళీతిరిగి దానికింద

తప్పించుకున్నారు ... 1902-జ. సి అని గట్టిగా వ్రాసాడు.

“రూక్ ! నీకేమయినా పిచ్చెత్తిందా? చెరిపేసేయి త్వరగా!”

ఒక ఊణంసేపు బామన్ తన వ్రాతను ఆప్యాయంగా పరీక్షించి చూసి కోకిలలాగా తల ఒకవేపుకు వంచాడు. ఆ తరవాత చొక్కాచేతితో మొదటి పంక్తి, ఆఖరి పంక్తి తుడిచివేసి కిందకు దిగాడు. ఆ దిగడంలో గార్క్విరిన్ నికూడా కిందికి లాక్కుపోయాడు. వెంటనే గంభీరభావం వహించి వ్యవహారాలు మాట్లాడుతున్న వాడిలాగా లిట్విన్‌వ్ ని “మనం యెప్పుడు తప్పించుకున్నాం?” అని ప్రశ్నించాడు.

ఇంక మాట్లాడడానికి అవకాశం కలగలేదు. పక్కనే నుంచొన్న బసోవస్కీ జేబురుమాలు అతని నోటిలో కుక్కాడు. ఏమి జరుగుతున్నదీ గుర్తించేలోగా దుప్పటివచ్చి తలమీదపడింది. నలుగురూ గట్టిగా అతనిని పట్టేసారు. ఒకఊణం కొట్టుకున్నాక పడతోసారు. బలంగల చేతులు వచ్చి నేలకు అణచిపెట్టాయి. కాళ్ళకు ఏదో కట్టేసారు.

ఇలా ఆకస్మికంగా మీద పడడంతో ఊపిరాడక, ఆదుర్దాతో, చెప్పితిన్నాననే బాధతో కదలకుండా గట్టిగా అణచి

పెట్టారు. ఒకతను మెల్లిగా బుజాలు నేలకు ఒత్తుతూ ఈకింద జోల పాట పాడాడు:

జోజో కన్నా

జో కొడుతున్నా.

ఎలాగయితేనే పట్టు వదిలారు. బామన్ లేని దుప్పటి తీసి పారవేశాడు. ఏమి చేయడానికి తోచలేదు. తమాషా తమాషాయే. కాని శృతిమించింది.

“మళ్ళా మితిమీరిపోయావు” అన్నాడు బసావస్కీ బ్రహ్మ వస్కీవంక అనుమానంతో చూస్తూ. “ముందు మోకాలి నరం మీద కొట్టి ఆతరవాత ముసుగు వేయాలింది. హూనం అయి పోయినాక అప్పుడు తెలుస్తుంది. కాని యేం జరిగిందో చూసావా? యిలా జరుగుతుందని ముందుగా తెలియక పోయినా...”

మూలనుంచి సన్నగా ఈల వినవచ్చింది. అందరూ సిల్విన్ వైపుకు తల తిప్పారు. ‘కుక్కగొడుగు’ కింద కాపలా మనిషి పొడుగాటి విగ్రహం బామన్ కంటపడింది. లిట్టినోవ్ కనిపించి కనిపించనట్లుగా కనుగిలిపాడు. బామన్ కి అర్థమయింది. ఒక క్షణం కిందటి అవమానబాధ మటుమాయ మయింది.

“యిది ‘డ్రెస్సు రిహార్సలా’ యేం?” అని వెంటనే అడిగాడు మృదువుగా మందహాసం చేస్తూ.

ప్రాథమిక సంభాషణలు

బామన్ గౌరవార్థం ఆ సాయంకాలం నాట్యప్రదర్శనం జరగ బోతోంది.

కొత్తగా వచ్చినవాళ్ళ గౌరవార్థం నాట్యప్రదర్శనం యివ్వడం లుక్మనోవా జైలు రాజకీయ ఖైదీలకు సంప్రదాయం.

కాప్టెన్ సులీమా స్వయంగా ఈ విషయం బామన్ కు వివరించి చెప్పాడు.

“జైలు నియమాలకు విరుద్ధమయినా కాస్త ఆటాపాటకు భంగం కలిగించాలని నావుద్దేశంకాదు.” అన్నాడు భోజనానంతరం విశ్రాంతికాలంలో కొట్టు లన్నిటినీ ఒకమాటు చుట్టివస్తూ. “హిజ్ ఇంపీరియల్ మజెస్టీ పీటర్ డిగ్రేట్ అనేవారు. ‘అవసరమయినపుడు నియమాలు మార్చుకోవచ్చు’ అని, ఆ మహారాజు నిర్ణయం ప్రకారమే నేను పనిచేస్తున్నా ! యేవిధమయిన ఫిర్యాదు రాకుండా నేరస్తులు జైలులోవున్నా యిట్లో వున్నట్టే భావించేటట్టు చేయాలని నా తాపత్రయం. అ విధంగానే సాగిస్తున్నా. అలా చేస్తే మీకూమీకూ అందరికీ సుఖంగా వుంటుంది ... సాయంకాలం హాజరుపట్టీ తరవాత ఖైదీలు గంటో రెండు గంటలో కులా సాగా కాలక్షేపం చేస్తే యెవరిదేం పోయింది ? కొట్లకు తాళాలు వేయకపోతేనే ? బంగీల విషయంలో కూడా మేము నిర్బంధాలు పెట్టం. యెవరయినా ఓ వంద మాంసం ముక్కలు పంపిస్తే వందా మీకు అందజేస్తాం” కళ్ళు కుంచింతుకుని సంతోషంతో దీర్ఘంగా నిశ్వాసం వదిలేసరికి గదంతా వోడ్కావాసనతో గుప్పు మంది.

“నేనేమీ అడ్డంకులు పెట్టను. అందుచేతనే ఖైదీలు నన్నెంతో గౌరవిస్తారు. పై అధికారులు నన్ను మెచ్చుకుంటారు. కొన్ని జైళ్ళలో సమ్మెలు, కొన్నింటిలో యెవెవో అల్లర్లు జరుగుతుంటాయి. కాని యిక్కడమాత్రం యేగొడవలూ లేకుండా ప్రశాంతంగా నిశ్శబ్దంగా వుంటుంది.” ఆఖరిమాటలను ఒత్తి ఒత్తి పలికి నవ్వాడు. “నిశ్శబ్ద విషయం: యెక్కువగావుండదు. నాట్యం చేస్తూ డబ్బాలు వాయిస్తుంటారు. తుపాకీ పేల్చినంత ధ్వని రావడానికి బంతినికొట్టే రాకెట్టుచాలు.”

“తుపాకి కాల్పులు జరపాలని వుందా?” అని బామన్ నవ్వుతూ అడిగాడు.

“ఉహూఁ- తుపాకులు కాల్చడ మెందుకు?” అన్నాడు మందకొడి వాతపుకళ్ళు బాగావిప్పి. ఏదోజ్ఞాపకం వచ్చినట్లు అతని మొహం మసక వేసింది. కోపంతో కొట్టుతలుపు దభీమని మూసి వెళ్ళిపోయాడు. బామన్ ను ‘గౌరవప్రదంగా’ బొబ్రావస్కీతో పాటు ఒక గదిలో బంధించారు.

“యితడి గొడవ యేమిటి?” అని ఆశ్చర్యపోతూ బామన్ అడిగాడు కాప్టెన్ కేసి తల ఆడిస్తూ.

“యితడి బుర్ర శీలలు వదులయినాయి” అంటూ బొబ్రావస్కీ- వేలితో తన నొసలు తాకుతూ చెప్పాడు ” మితిమీరిన తాగుడు, చేతులు యెలా వణికాయో గమనించావా? అందుచేతనే తొందరగా ఖాళీ చేయాలి. యిక్కడ యే జైలులోను లేనంత స్వేచ్ఛ అనుభవిస్తున్నాం. కొట్లకు తాళాలు వేయడంలేదు. కావలసినన్ని బంగీలు మాకు వస్తున్నాయి. క్రాల్ మాల్ కి చట్ట విరుద్ధమయిన వార్తాప్రతికలు కూడా అందుతున్నాయి.”

“అయితే సారాకూడా రానిస్తున్నారా?”

“సారా?” బొబ్రావస్కీ ఇకిలించాడు.

“ఉహూఁ- రమ్ము, వొగ్నాక్. ఒకసీసా మాకు ఒకసీసా అతనికి అంటే సులీమాకి. యేమీ లాభం లేకుండానే బయటి

హరిలో సంబంధం పెట్టుకోనిస్తున్నాడనుకున్నావా? ప్రతి బంగీ
లోంచి సులీమాకి భాగం ముడుతూనే వుంటుంది. యిక చూచీ
చూడనట్లు నటించక యేంచేస్తాడు? కాని యిలాంటివాళ్ళతో
యెన్నటికైనా ప్రమాదమే. యివాళ మెత్తగా వున్నట్టే వుంటారు.
కాని రేపు యేంచెప్పగలం, మనల్ని వూపిరయినా పీల్చుకోకపో
నివ్వచ్చు.”

“అలాఅయితే మనం యెంత త్వరగా తప్పించుకుని బయట
పడితే అంతమంచిది. యింతకీ తప్పించుకోడానికి ఆటాకంయేమిటి?”

“మాకు సంబంధించినంతవరకు సర్వం సిద్ధంగా వుంది.”
బ్రాబ్రావస్కీ బామన్ కు దగ్గరగా జరిగి గొంతుస్థాయి తగ్గించి,
“గోడమీదుగా వెనక భాగానికి చేరుకోవాలి. వెళ్ళేవిధం నువు
యిందాక చూసిందే. ‘ఏనుగ’మీదనుంచి గాలం పైకి వేస్తాం.
నిచ్చిన తయారుచేయడానికి సామానువుంది. తాడు పట్టుకుని గోడ
వతలికి దిగుతాం. మన ‘భార్యలు’ ప్రతి బంగీతోనూ జనపనార
కాస్త పంపుతూ వున్నారు. అట్విన్ యొ మొదలయినవాళ్ళు
సామాను గదిలో ఆ నారతో తాడు పేనుతున్నారు. ఆపని అతనికి
అప్పగించాం. సామాను సరిచూస్తున్నట్లు లోపల గడియ వేసుకు
కూర్చుని తాడు పేనుతున్నారు.”

“అంటే గోడదాటి వెళ్ళదామనేగా మీవూహ?”

“అవును” అని బ్రాబ్రావస్కీ తలదాచుకుని “గోడ అవతల-
సరే అక్కడికి చేరుకున్నా మంటే యిక గల్లెక్కినట్టే కొండలు
కోనలు, యెత్తుగా పెరిగిన గడ్డి, వాగులు - హోరుబయలు!”

“అయితే కాపలా పోలీసుల సంగతేమిటి? యెవరూ
వుండరామే?”

“అసలు విషయ మేమంటే: కాపలా పోలీసులు యెనిమి
దింటికల్లా, సాయంకాలం హోజరుపట్టీవేసి ఖైదీలను గదులలోకి
పంపిన తరువాత, వెళ్ళిపోతారు. రాత్రి పదకొండుదాకా అంటే

బాగా చీకటిపడేదాకా మేము తిరగాడుతూనే వుంటాం. సులీమా యీవిషయంలో నోరెత్తడు.”

“బలే” అంటూ బామన్ ఆనందంతో శ్వాస పీల్చాడు. “అయితే యింకా అడ్డేమిటి?”

“రెండు చిక్కులున్నాయి.” అని బ్రాబ్రానస్కీ మొహం ముడుచుకున్నాడు. “ఒకటి: చేతిలో డబ్బులేదు. తప్పించుకోవడంతో సరిపోదు. వెంటనే మనం చీలిపోవాలి. పదకొండు మందిమి వున్నాం. ఒక్కొక్కడికి కనీసం రెండువందల రూబుళ్ళున్నా చేతిలో వుండాలి. యిక యిక్కడి ఖర్చులు, రెండు, రెండున్నర వేలదాకా అవుతాయి. యింతడబ్బు యెలావస్తుంది?”

“డబ్బు! డబ్బుకేమిటి. యెలాగో ఒకలాగ సంపాదించవచ్చు.” అన్నాడు బామన్ మెత్తమీద పడుకుంటూ, చాలా కాలంగా తిరుగుతున్నాడేమో ఈ స్నేహితుల మధ్య అతని పని హాయిగా భద్రంగా ఇంటికి తిరిగి వెళ్ళినట్టే ఉంది. “తప్పించుకుని బయట పడితే డబ్బు సంపాదించడం యేమంత కష్టంకాదు. యింతకీ యిప్పుడు యేమాత్రమయినా డబ్బు వుంచా?”

“‘భార్యలు’ కొద్దిగా పంపారు” అన్నాడు బ్రాబ్రానస్కీ ఇకిలిస్తూ. “ఒక్కొక్కరికీ వంద పంపారు”

“వంద!” అన్నాడు బామన్. ఉత్సాహంతో గబుక్కున లేచాడు. “యింకా తటపటాయిస్తున్నారా?”

“మూడు కేకలు కట్టెయ్” అని బ్రాబ్రానస్కీ మందలించాడు. “యిక్కడి వార్డర్ల వి పాముచెవులు. యేవయినా చెవులేగా వినిపోతారు. వంద యేంచాలుతాయి. యిటువంటి విషయాలలో, నీకు తెలియందేముంది? తప్పటడుగులు వేయకూడదు. ఒకళ్ళమూ పట్టు పడకుండా తప్పించుకుని, ఇస్కాకేసు పూర్తిగా బగ్గం పాడు చేస్తే రాజకీయంగా ఫలితం దక్కుతుంది, ఓ-యెంత హంగామా అవుతుందో వూహించుకో. రష్యన్ జైళ్ళ చరిత్రలో కనివినీ యెరగనంతమంది తప్పించుకు పారిపోవడం!”

“తప్పించుకోడానికి పరిస్థితులు యేమంత కష్టమైనవికావు. సరే. అంగీకరిస్తా” సన్నాడు బామన్ మొహం ముడుచుకుని. “యిక్కడి అవకతవక సాలనచూస్తే మన పదకొండుమందియే కాదు. యిక్కడున్న రాజకీయ ఖైదీలందరూ యిట్టే బయటికి నడిచి వెళ్ళిపోవచ్చు. అందువల్ల మనం అనుకున్నంత హంగామా యేమీ వుండదు.”

“వుండక పోవడమేమిటి, వుంటుంది” అని దృఢవిశ్వాసంతో బ్రాబ్రావస్కీ తల పంకించాడు.

“మనలని చల్లగా పారిపోనిచ్చామని వాళ్ళు అంగీకరిస్తారనుకున్నావా? ఊహించుకో- స్థానికాధికారుల నివేదికను ప్రతికలలో చదువుతూంటే నవ్వలేక కడుపు చెక్కలవుతుంది. వున్నదీ లేనిదీ కల్పించి బ్రహ్మాండంగా చిత్రిస్తారు. కాపలా పోలీసులతో హోరాహోరీగాపోరాడి, యేవో పెద్దతంత్రాంగంపన్ని పారిపోయినట్లు చిత్రిస్తారు. నేరమంతా మననెత్తిన రుద్దడానికి వాళ్ళవాళ్ళలో ఒకడిని గాయపరిచినా ఆశ్చర్య పడవలసిన పనిలేదు...”

“స-హ-యం” అని ఎవరో నడవలోనుంచి పిచ్చిగా కేక వేసారు.

“ఆకేక పెట్టింది మార్ట్స్మన్” అన్నాడు బామన్ గొంతు గుర్తుపట్టి. వెంటనే పక్కమీదనుంచి లేచాడు. బ్రాబ్రావస్కీ చేయి పట్టుకుని ఆపాడు. కేక ఇంకా పిచ్చిగా మళ్ళీ వినిపించింది.

“స-హ-యం”

బామన్ చేతిని ఇంకా గట్టిగా పట్టుకుని బ్రాబ్రావస్కీ తలుపు తెరిచాడు. మార్ట్స్మన్ నడవమధ్యలో నిలబడి గొంతెత్తి అరుస్తున్నాడు.

“యెవరూ రోవడంలేదు, చూశావా?” అన్నాడు బ్రాబ్రావస్కీ సంతృప్తితో బామన్ చేయి వదులుతూ. “తెలిసిందా? కాపలా పోలీసులను తప్పుడు హెచ్చరికలకు అలవాటు పడిపోయే

టట్లు చేస్తున్నాం. మొట్టమొదట యిలా కేకవేసినపుడు వార్డునుతో సహా జైలుజైలంతా కదిలి వచ్చింది. యిక యిప్పుడో గంటకి గంటలు అరిచినా ఒకడూ కదిలిరాడు. నడవలో డ్యూటీలోవున్న వార్డుర్ కూడా పట్టించుకోడు. గొంతు చించుకున్నా పరవాలేదు”

బామన్ గదిలోకి తిరిగివచ్చి మళ్ళీ పండుకున్నాడు.

“మీరు పరిస్థితులన్నిటినీ గుప్పిటలోకి తెచ్చుకుంటున్నారన్నమాట. యిక డబ్బు విషయం: దానిదేముంది? మనిషికి ఓ వందచాలు. మరి రెండోచిక్కేమిటి? యింతవరకు చెప్పలేదు.”

“రెండోచిక్కు యింకా క్లిష్టమయింది” అంటూ బాబా వస్తే నిట్టూర్చి తిరిగి కూర్చున్నాడు. “మనదగ్గర గాలం లేదు.”

“గట్టిచిక్కే!” అని బామన్ మొహం చిట్లించాడు. “గాలం లేకపోతే అంతా భగ్నమయిపోతుంది.”

“చాలాకాలంక్రితమే దానికోసం కబురు పెట్టాం. బయట వారిలో రోజూ సంబంధాలు పెట్టుకుంటూనే వున్నాం. మామూలు ప్రకారం మా అందరికీ బయట ‘భార్యలు’ వున్నారు. యింతవరకు వారిని స్వేచ్ఛగా లోపలికి రానిస్తున్నారు. గాలం సంపాదించడం కష్టంకాదుగాని లోపలికి తేవడం యెలా? అంతపెద్ద వస్తువును యే బజ్జీలోనో పెట్టి తీసుకురాలేదుగదా. అంతేకాదు, బజ్జీలన్నిటినీ విరిచి చూస్తారు. అది యిక్కడ నియమం! మిఠాయి పొట్లంలో దాచడానికి వీలేదు.”

“ఆ-” అన్నాడు బామన్ కళ్ళుమూసి, ఏదో ఒకమార్గం కనిపెట్టాలని ఆలోచిస్తూ. “బాగా ఆలోచించాలి.”

“యెంత ఆలోచించినా మార్గం దొరకదు. అపాయంలో చిక్కుకునే పనులేమీ మనం చేయకూడదు. తెలిసిందా? యీవ్యవహారం గురి తప్పిందంటే మనమీద తప్పించుకుని ఫారిపోవడానికి యత్నించామని యింకోకేసు బనాయిస్తారు. అంతకంటే ముఖ్యమయిందేమంటే యిక యిక్కడ స్వేచ్ఛకు స్వస్తి చెప్పాతారు. ఆ తరవాత మనం బయట పడడం కల్ల.”

“దానిని జైలులో తయారుచేయడం సాధ్యమవుతుందా?”

“ఆ-సాధ్యమవుతుంది” అని బ్రాబ్రావస్కీ తల ఊపాడు.

“మామూలు ఖైదీలను అడుగుదామనుకున్నాం. యిక్కడ బేడీలు, గొలుసులు తయారుచేసే దుకాణంవుంది. అందులో మామూలు ఖైదీలు పని చేస్తుంటారు. కొంత డబ్బిస్తామని వాళ్ళని ఒప్పించవచ్చు. వాళ్ళు అందుకు తయారుగానే వున్నారు.”

“అయితే యిక ఆటంకం యేమిటి?”

“కాని చాలా ప్రమాదం. వాళ్ళు గాలం తయారుచేసి యిస్తారు సరే ఆ తరవాత మనగుట్టు బయట పెట్టరని యెలా? వాళ్ళంతా వట్టి దొంగలు. హంతకులు. ఆఖరి నిమిషంలో డబ్బుకి గడ్డితిని మనగుట్టు బయట పెట్టవచ్చు. ఉహు-మనం యింకా గట్టి పథకం వేయాలి. అదలావుంచు, నువ్వు యిక నిద్రపోవడం మంచిది. లేకపోతే సాయంకాలం జరిగే నాట్యంలో నువ్వు నిద్రమత్తుతో తూలుతుంటావు”

29

నా ట్యు ప్రదర్శనం

నాట్యప్రదర్శనానికి పూర్వం ఏడుగంటల కల్లా అందరూ ఒకచోట గుమిగూడారు. సదుపాయంగా ఉండడానికి కావలసిన తలగడాలు, దుప్పట్లు, బొంతలు మొదలయినవి కూడా తెచ్చుకున్నారు. చీకటి పడగానే లాంతర్లు కూడా వెట్టారు.

దుప్పట్లు, బొంతలు పగుచుకుని నాట్యానికని మధ్యలో కొంత ఖాళీస్థలం అట్టేపెట్టి అంతా వర్తులాకారంలో పండుకొన్నారు. సామన్ ఆనాటి ‘కథానాయకుడు’ గదా! అందుకని మొదటి వరసలో అతనికి స్థానం ఇచ్చారు.

గాయక బృందంలో యాభైమంది ఉన్నారు. అందరి గొంతులు మేళవించాయి. కీప్ లోని ప్రభుత్వ యక్షగానబృందం

దీనికి తీసికట్టే ! అయితే ఈ బృందంలో స్త్రీలుమాత్రం లేరు. సులీమా యిందుకు ససేమిరా ఒప్పుకోలేదు. స్త్రీలు, పురుషులు ఒకచోట చేరడానికి అతను అంగీకరించలేదు. స్త్రీ పురుష శాఖలో రెంటికీ కలిపి ఒక పెద్దను యెన్నుకోనిచ్చాడు గర్స్కి అలా ఎన్ని కయినందున ఆడవాళ్ళ కొట్లలోకి వెళ్ళడానికి గర్స్కికి స్వేచ్ఛ లభించింది. ఈ నియమమే సరుకుల గదికి కూడా అనువర్తింప జేసారు. సరుకులగది లిట్టిన్‌లో అధీనంలో వున్నందున యెవరయినా ఆడ ఖైదీలను చూడాలంటే అతనిద్వారా సరుకుల గదిలో చూడడానికి ఏర్పాటు చేసుకోవచ్చు.”

ఆడగొంతులు లేకపోయినా ఈ గాయకబృందం రమణీయంగా పాడారు.

కడలిలాంటి బైకాలు సరస్సున
పడవతీర దశగా తిరిగింది.

బామన్ కాళ్ళు చూచుకుని వెళ్లికిలా పడుకుని నీలి ఆకాశం కేసి చూసాడు. నక్షత్రాలు ఒకటొకటి ఉదయించ సాగాయి.

“వెనుకనుంచి అల తోసుకవస్తే”

జీవించి ఉండడం ఎంత పసందుగా ఉంది !

“మినుకులోనె గమ్యం వస్తుంది”

“సులీమా వచ్చాడు” అని పక్కన ఉన్న ఒక కామ్రేడ్ ముక్తసరిగా చెప్పాడు.

రాజకీయ ఖైదీల శాఖాధిపతి కాప్టెన్ సులీమా ! అవును. ఇది జైలు.

జైలు అయితేనే ? జీవించి ఉండడం బహు పసందుగా ఉంది...

“బామన్ !”

బామన్ మోచేతిమీద లేచాడు.

“యిక నీవంతు. మాకూటమిలో చేరే ప్రతివ్యక్తి వచ్చిన రోజు సాయంత్రం యేదోవక కథ చెప్పడం యిక్కడ సంప్రదాయం !”

“ఉహూఁ- అసంభవం !” అని బామన్ నవ్వాడు.

“యేమయినా చేయగలను గాని కథమాత్రం చెప్పలేను. నాకు తెలివితేటలు లేవు. రెండుపంక్తులు అల్లలేను.”

“మేము సాయం చేస్తాములే” అని బ్రాబ్రానస్కీ అతనిని శాంత పరిచాడు. “కట్టుకథలు నలుగురూ కలిసి అల్లిన బాపతే. నువ్వు ప్రారంభించు. ఆ తరువాత దానంతటదే సాగిపోతుంది. నువ్వు తడబడితే మేము అందిస్తాంగా.”

“కిందటి తడవలాగా చెప్పడానికేం వీల్లేదు” చీకట్లో ఎక్కడినుంచో సులీమా అన్నాడు, చివాట్లు పెడుతున్నట్లు వోడ్కాతో నానిన అతని బొంగురు గొంతును బామన్ ఇట్టే గుర్తు పట్టేసాడు.

“కట్టుకథల రూపంలోనై నా రాజద్రోహకర మయిన విషయాలు చెప్పడానికి వీల్లేదని యిందుమూలంగా పదేపదే హెచ్చరిస్తున్నాను.”

“అబ్బే !” అని లిట్విన్‌వ్ వెంటనే జవాబిచ్చాడు.

“కట్టుకథలలో చెప్పేది వాస్తవంకాదు. కాని ప్రభుత్వమో వాస్తవమయింది. ప్రభుత్వమే గనక వాస్తవమయింది కాకపోతే మీరు నెత్తిటోపీలకు తువాలు పెట్టుకునేవారా, గద్ద బొమ్మల గుండీలు పెట్టుకునేవారా?”

చీకటిలోనుంచి సులీమా బిక్కమొహం ప్రత్యక్షమయింది.

“మిస్టర్ వాల్కా ! నీ యిష్టంవచ్చినవారిని యెంతైనా వేడుకో. కాని కథ చివరికి చక్రవర్తిగారికి వ్యతిరేకంగా...”

“అది కథ తప్పుకాదు” అంటూ అడ్డువచ్చాడు లిట్విన్‌వ్.
“సరే. ఒప్పుకున్నాం. రూక్! ప్రారంభించు పూర్వకాలంలో...”

“ఒకానొక దేశంలో, ఒక...”

“జారు!” అందరూ ముక్త కంఠంతో అరిచారు.

“చూశారా, చూశారా!” అంటూ సులీమా మళ్ళీ
గొణగసాగాడు. “మళ్ళీ జారు!”

“విసిగెత్తి పోయిందా?” అని బామన్ సానుభూతితో
అడిగి తల పంకించాడు. “నూకూవిసిగెత్తి పోయింది. కాని యీ
కథలో నేనామాట ప్రపయోగించదలచలేదు పూర్వకాలంలో ఒక
నీచుడు నివసిస్తుండేవాడు:”

“అది వేరేవిషయం” అని సులీమా తొందర తొందరగా
వార్డర్లను దాటి వెనక్కి వెళ్ళిపోయాడు. వరుసగా నుంచున్న
వార్డర్లు దారి ఇచ్చారు. వీరంతా ఖైదీల వెనక నిలబడి శ్రద్ధగా
వింటున్నారు.

“ఆతడు అల్పుడేగాని గొప్ప వంశంలో వుట్టాడు” అని
కొనసాగించాడు బామన్.

“వట్టి పశువు. చనిపోయినవారి ఆత్మశాంతికోసం
ప్రార్థించేవాడు. కాని బతికున్నవారిని పీక్కుతినేవాడు. యిక
తెలివి తేటలకి గాడిద. వట్టి తాగుమోతు, తండ్రిపోలిక, అతని
తండ్రి యెల్లవేళలా తాగి తందనా లాడుతుండేవాడు. ముక్తసరిగా
చెప్పాలంటే దిష్టిబొమ్మ! హోర్డిది కాదు, ఫోడిన్స్‌కొది...”

“యికచాలు!” హఠాత్తుగా హెచ్చుస్థాయిలో ఒక
బొంగురు గొంతు కీచుమని వినిపించింది.

“గవర్నరు మీభారం నామీద పెట్టి వెళ్ళాడు. నేను
యిదేమీ సాగనివ్వను. యిదంతా యెవరిని దృష్టిలో పెట్టుకొని
చెప్పుతున్నదీ గ్రహించలేనంత తెలివి తక్కువ మొద్దులమను
కున్నారా?”

“అదీ చూదాంగా. కథ సాగినకొద్దీ తెలుస్తుంది. అడ్డు పుల్ల వెయ్యకుండా విను, చీఫ్ వార్డర్ సిటౌ-వస్తీ!” అన్నాడు బ్రాబ్రావస్తీ గట్టిగా. “బామన్! కథ సాగించు”

వెంటనే నూటయ్యై గొంతులు, “కథ సాగించు” అని బొబ్బరించాయి.

“ఆపండి, ఆపండి. లేకపోతే గవర్నర్ని పిలుచుకు వస్తాను” అని సిటౌ-వస్తీ గొంతు హెచ్చుస్తాయిలో మోగింది. వెనకకి తిరిగి వెళుతూంటే అతని అడుగుల చప్పుడు మందంగా వినిపించింది.

“ఆసిటౌ-వస్తీ వట్టి త్రాప్టపు వెధవ! యెప్పుడూ చాటు నుంచి వినడమే వాడిపని. బామన్ సాగించు.”

“సరే—అతను తన సౌఖ్యకోసం జీవించాడు. యెందుకో నేను చెప్పడమెందుకు, మీకు తెలిసిందేగా. ఒకానొక రోజున అతనికంట్లో అగ్నికణం రగిలింది...”

బామన్ కళ్ళు మిటకరించి చుట్టూ చూసాడు.

“ఇస్కా?” అని అంతా అడిగారు.

“మొదట సంచిక డిశంబరు 1900. రష్యన్ సోషల్ డెమా క్రాటిక్ లేబర్ పార్టీ వార్తాపత్రిక మకుట, అగ్నికణం జ్వాలను రగులుస్తుంది! పుష్కిన్ కు డిసెంబర్ నిప్పుల జవాబు.”

“లిట్టిన్ ఓవ్! అడ్డుపుల్ల వెయ్యకు.”

కాని లిట్టిన్ ఓవ్ చలించకుండా కొనసాగించాడు. “మొదటి సంచిక, ఒకటో పేజీ, సంపాదకీయం; ‘మన ఉద్యమ అత్యవసర కర్తవ్యాలు,’ నిరంకుశ రాజరికాన్ని కూలదోసి రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం సంపాదించడమే రష్యన్ కార్మికపక్షం యొక్క తక్షణ రాజకీయ కర్తవ్యమని రష్యన్ సోషల్ డెమాక్రాటిక్ పార్టీ ఆనేక సార్లు ప్రకటించింది.”

వంగిన సన్నటి సులీమా విగ్రహం చీకటిలోనుంచి వచ్చి
లాంతరు వెలుగులో ఆగింది.

“క్షమించండి. యేమిటి ? సిట్రో-వస్కీ చెపుతున్నది
యేమిటి ?”

“సిట్రో-వస్కీ అంతే ? మాకేం సంబంధంలేదు” అన్నాడు
బామన్ సముదాయించుతూ. ఇంకా నొక్కి చెప్పేందుకని
మోకాలు రుద్దుకున్నాడు.

“గొప్పవంశంలో పుట్టిన ఆయనగారి కంట్లో అగ్నికణం
దూరింది. ఆ అగ్నికణం అసాధారణమయింది. ఒక్క డాక్టర్‌గా
దాన్ని బైటికి తీయలేకపోయాడు. ప్రార్థనచేసి యే ఘోరీ తీయలేక
పోయాడు. యే మాంత్రికుడూ దాన్ని మాయంచేయలేకపోయాడు.
అది కంట్లో మండింది, మండింది అనిచెపుతున్నా అంతే.”

“అగ్నిమాపక దళాన్ని పిలిపించాల్సింది” అని సలహా
ఇచ్చాడు క్రోక్‌మాల్ దీనంగా.

క్రోక్‌మాల్ అందగాడు. ఆ సాయంకాలం మొత్తంమీద
విచారంగానే ఉన్నాడు. జైలులో బామన్‌ను కలుసుకోవడం అత
నికి కోపకారణమయింది. కీవ్ సమావేశం భగ్నమయిన రోజునే
బామన్ ఆరాత్రి క్రోక్‌మాల్ గదిలో గడిపాడు. అ నగరంలోని
రహస్యసంస్థ సమావేశ విషయమయి రహస్యం కాపాడలేక పోయిం
దని ఎత్తి పోడిచాడు. ఆ ఎత్తిపొడుపుముఖ్యంగా క్రోక్‌మాల్‌కు అన్వ
యించింది. ఇద్దరికీ అభిప్రాయభేదం ఏర్పడి బామన్ ఉదయాన్నే
ఒక హోటలుకు వెళ్ళిపోయాడు. అయితేనే దానివల్ల ప్రయోజనం
లేకపోయింది. గూఢచారుల బారినుండి తప్పించుకో లేకపోయాడు.
ఈ విషయాలు స్వయంగా గాని ఇతరులద్వారాగాని క్రోక్‌మాల్‌కి
జ్ఞప్తికి తెచ్చే సూచనేమీ బామన్ చేయలేదు. అయినా కోపం
ఏందుకో ?

“కాని స్వతంత్రులను అంతఃపురంలోకి రానిచ్చే వాడు
కాదు” అన్నాడు బామన్ నవ్వుతూ, “వాళ్ళకు భయం భక్తి

లేదు. అపాయాన్ని ఆహ్వానించే రకం. అటువంటివాళ్ళు యే నిమిషాన యేంచేస్తారో చెప్పలేం. యేమయినా అంగరక్షకులను మాత్రమే అతని దగ్గరికి రానిచ్చేవాడు.”

“ఆ స్వతంత్రుల్ని వీధుల్లో, దూరాన్నుంచి వాళ్ళ పనేదో వాళ్ళని చేసుకోనిస్తే బాగుండేది.”

“అసంభవం!” అని బామన్ అభ్యంతరం చెప్పాడు. ఒక నిమిషం ఆలోచించి.” అతడు యెన్నడూ అంతఃపురం వదిలి బయటికి వెళ్ళలేదు. వట్టి భయస్తుడు. వీధిలో మొహం పెట్టిపెట్టగానే గద్దలు పొడిచి చంపేస్తాయని అతనికి తెలుసు.”

“రూక్ పక్షులు” అని గాలెబ్రిన్ అందించాడు.

అంతా గొల్లుమని నవ్వారు.

“బలే పెద్దమనుషులు!” సులీమా కీనీడ విచారంగా తలపంకించింది. “మళ్ళీ నిషేధాజ్ఞలు అతిక్రమిస్తున్నారు. చక్రవర్తి గారి విషయం యెత్తమని మాట యిచ్చారు. అటువంటపుడు అంతఃపురం ప్రసక్తి యెందుకు?”

“అంతఃపురం?” బామన్ సులీమావంక ఆశ్చర్యంతో చూసాడు. “క్షమించండి. మీకు రష్యన్ భాష సరిగా వచ్చినట్లు లేదు. నిజినీ-నొవ్గో రోడ్ లో మేమూ యిక్కడివారు విశాలమయిన ముంగిలికి పెరడులకు తేడా చూపడానికి ముంగిలిని అంతఃపురం అంటూంటాం.” అని చేయిచాచి చూపాడు.

ఈ మాటలకు అంతా మళ్ళీ గొల్లుమని నవ్వారు.

“అవును. పెరడు అందులోనూ చిన్నది. అంతఃపురం అనే పదమే నీచమయింది. యీకథ సాధారణ వ్యక్తికి సంబంధించిందని యిదివరకే చెప్పాను. ఆ వ్యక్తిపేరు చెప్పితే మరీ నీచ మయి పోతుంది సరే మళ్ళీ కథకు వద్దాం. అతగాడి కంటిలోనుంచి ఆ అగ్నికణాన్ని బయటికి తీయకపోతే కంటిని మెదడును కాల్చివేసి ఆ విగ్రహాన్నే నాశనం చేస్తుందని అందరికీ తెలుసు. కాని యెవ

రికి సాధ్యంకాలేదు. అగ్నికణాన్ని కంట్లోనుంచి బయటికి లాగి అతనిని-ఆ కంచు విగ్రహాన్ని మృత్యువునుంచి రక్షించే వారెవరన్నా వున్నారేమోనని రాజ్యమంతటా చాటింపు వేయించాడు. చాటింపుల వాళ్ళు బయలు దేరారు. యెంతకాలం గడిచిందో చెప్పలేను—క్రియకంటే మాటలు చప్పన చెప్పవచ్చు. చాటింపు వాళ్ళు ఒక కీకారణ్యం ప్రవేశించారు. అక్కడ సగం పడిపోయిన ఒక గుడిసెలో ఇవాన్...”

“వెర్రి ఇవాన్ !” అని గర్జిస్తూ సూచించాడు.

“నువ్వు పొరపాటు పడ్డావు” అని బామన్ జవాబిచ్చాడు మనస్ఫూర్తిగా. “యేమన్నా అను, యివాన్ మాత్రం వెర్రి వాడు కాదు”.

“కాని కథల్లో మాత్రం అతను వెర్రివాడే” అని అందరూ బామన్ మాటకు అభ్యంతరం చెప్పారు...

కాని బామన్ మాత్రం తనపట్టు వదల్లేదు.

“సాతకథల్లో అయితే ఆ కథల్లో రష్యా యెటువంటిదని చెప్పబడింది. ?”

కళ్ళు సగంమూసి ఆవేశంతో,

అడవిని ఎటుచూసినా

అంతులేని వింతలు

చెల్లునుంచి చెట్టుకు

పిశాచాల గెంతులు !

కొండవాగు గుములలో ప

రుండు మచ్చెకన్నెలు

నేలమీద ఏవో భూ

తాల కాలిచిన్నెలు !

కొక్కిరాయి కాలిమీద

చక్కని ఒక కుటీరం

హనుమేని జాలకాలు
రంగులేని ద్వారం

అని పాడాడు.

“యిక ఆ పుష్కిన్ గీతం కట్టిపెట్టు బామన్ ! లేకపోతే
యిక నీకథ వినబుద్ధి పుట్టదు.”

“అదే సరిగ్గా నాకు కావలసిందీనీ” బామన్ నవ్వాడు.
“స్లుప్తంగా చెప్తా. ఆ కట్టుకథల కాలం తరవాతనుంచీ ఇవాన్
తెలివి మీరాడు. అంతకుముందు భూమంటూ అతనికి వుండేది
కాదు. కటిక దరిద్రుడు. కాని తెలివి తెచ్చుకున్నాడు. చాటింపు
వాళ్ళు ఇవాన్ గుడిసెముందు నిలబడి అగ్నికణం గాధ చెప్పారు,
వినినకొద్దీ ఇవాన్ కి కుతూహలం హెచ్చింది. చాలాకాలం క్రితమే
ఆ విగ్రహం సంగతి విన్నాడు. సింహాసనం యెక్కిన రోజునే లక్షల
కొలది ప్రజల రక్తం వొలికించాడనే పుకార్లు దేశం నలుమూలలా
వ్యాపించాయి...”

“బామన్ !” అంటూ సులీమా మూలిగాడు. నేలమీది
లాంతర్లు వెలుగులోకి వస్తూంటే అసలే వంగిన దేహం నీడ ఏటవా
లుగా, వికారంగా పడింది. “నేను కఠిన చర్యలు తీసుకోవలసి
వస్తుంది.

“అ గొడవంతా ముగిసిపోయింది” అన్నారొకరు నవ్వుతూ.
“యిక కథ సాఫీగానే నడుస్తుంది. యింకోవిధంగా నడవడానికి
వీల్లేదు. గీతంలోనుంచి సాహిత్యం తీసి పారేయలేం. వొడిన్ స్కా-లో
మహా విపత్తు సంభవించిందా లేదా? జారుగారి ఆనందంకోసం
పదివేల మందిని చిత్రవధ చేసారా లేదా?”

“ప్రయాణీకుల ద్వారా ఆరాజ్యం నాలుగు సముద్రాల
మధ్య వుందనీ యెక్కడ పడితే అక్కడ బంగారం, వజ్రవైఘా
ర్యాలు దొరుకుతాయనీ ఇవాన్ తెలుసుకున్నాడు. అంత భాగ్య
వంత మయిన దేశం, అంత పేరుప్రతిష్టలు పొందిన దేశం

యింకేదీ లేదు. కాని ఆవిగ్రహం మూలంగా ఆ రాజ్యంలో దరిద్రం తాండవిస్తోంది... ఇవాన్ అగ్నికణం సంగతి విసగానే ప్రయాణీకులు చెప్పిందంతా జ్ఞాపకం వచ్చింది. తుమ్మరెమ్మ విరిచి..."

“యేమండోయ్!” అంటూ ఒక వార్డరు రొప్పకుంటూ వారి మధ్యకు వచ్చాడు. “ఆఫీసులో మిమ్మల్ని పిలుస్తున్నారు. సూపరింటెండెంటు నోటిఫికేషన్, పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు వచ్చారు.”

సులీమా రెండు చేతులూ చాచుకుంటూ బయలుదేరాడు. ఆ వెలుగులో ఒక్కపలచటి ఆకారం తూలుతూ, గడ్డం వణుకుతూ వికృతంగా ఉంది.

“వినూతా? మీమీ కొట్లలోకి వెళ్ళమని వేడుకుంటున్నా. సూపరింటెండెంటుకు, పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్కు యిదంతా తెలిస్తే...”

మాట పూర్తికాలేదు. అవసరమూ లేదు. చెప్పసక్కర లేకుండానే ఏంచేయాలో అందరికీ తెలుసు. దుప్పట్లు, తలగడాలు, బొంతలు తీసుకుని ఖైదీలంతా లేచి లాంతర్లు ఆర్పివేసారు.

“కామ్రేడ్స్! జంటజంటలుగా బయలుదేరండి. ఒకళ్ళ నొకళ్లు తోసుకోకండి. క్రమబద్ధంకా పదండి. కొందర కొందరగా పదండి.”

ఇరుకు నడవలోనుంచి ఖైదీలు ఒక వరసలో ‘కుక్క గొడుగు’ దాటి భవనంలో ప్రవేశించారు. ఆ ఖైదీల శ్రేణి మహా ప్రశాంతంగా కదిలిపోయింది. వార్డర్లు కూడా ఆ వాతావరణానికి లోనయిపోయి చప్పుడు గాకుండా బొటన వేళ్ళమీద నడిచి పోయారు.

“ఏం చేయాలి?”

తొందర తొందరగా కొట్లను తాళాలు వేసారు. ఫై దీలను ఎవరూ తనిఖీ చేయలేదు. ఎప్పుడూ ఇంతేననీ, ఏఫైదీ ఎక్కడ ఉండేదీ, ఏకొట్లో ఎంతమంది ఫైదీలున్నదీ జైలు అధికారులకే తెలియదని బ్రాబ్రావస్కీ వివరించి చెప్పాడు. కొట్లలోని ఫైదీల నడవలోని ఫైదీల జాబితా లేదు. సులీమా దగ్గర ఉన్న సమిష్టి జాబితాకూడా నానా కంఘళీగా ఉంది. ఆ జాబితాలో బెమన్ ఫీల్డ్ అనే పేరుంది. కాని ఆ పేరుగల రాజకీయ ఫైదీ ఆ జైలులోనే కాదు ప్రపంచం మొత్తంలోనే లేడు.

ఇందాకటి హెచ్చరిక సరయిందని కాదని రుజువయింది. నోవిట్స్కిగాని పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరుగాని రాజకీయ ఫైదీల నడవ లోకి అడుగు పెట్టలేదు. బామన్ కొట్టు కంతమీది రెక్క ఒక్క మారూ తొలగలేదు. బామన్ పెద్దగా నిదరపోయే రకంకాదు. నిద్రలో తూలుతూ ఒక వార్డరు ఒక్కసారి అతని కొట్టు ముందుగా వెళ్ళిన చప్పుడు మాత్రం వినిపించింది
ఉదయాన్నే

ఓహో కార్మికులారా!

మోహరించిరండి!

సమరం సాగించుకొరకు

సన్నద్ధంకండి!

అనేపాట ఆ భాగమంతా మార్కోగటంతో బామన్ కు మెలుకువ వచ్చింది.

కొట్టు తాళంలో చెవి కీయింది.

“యేమిటది?” అని అడిగాడు బామన్ కాళ్లు నేలమీదకు ఊపుతూ.

“వార్డర్ చెకునోవ్!” అని మధురంగా బ్రాబ్రావస్కీ కూని రాగం తీసాడు. “యీ విధంగా ప్రతి వుదయం మేలుకొలుపుతూ వుంటాడు. సరయిన పద్ధతే అవలంబించారు. చెకునోవ్ అని తెలిసినా వెంటనే మేలుకొంటాం.” ఆవలించి స్టూలు బల్లమీద నుంచి పంట్లాం తీసుకున్నాడు. “కాని తొందర తొందరగా లేవాలి. భోజనవేళ విషయంలో మాత్రం యిక్కడ నియమాలు కఠినంగా అమలు జరుపుతారు. వెంటనే వెంటనే మేలుకోకుండా ఆలస్యం చేస్తే టీ ముట్టదు.”

* * * *

ఉదయం హాజరు పట్టి, స్నానాలు టీ... బామన్ లుక్సనోవ్స్కీ జైలుజీవితం ప్రారంభించాడు. మధ్యాహ్నానికిల్లా లెనిన్ రచించిన ‘ఏంచేయాలి’ అనే కరపత్రం చదువుతూ పెరటిలో ఇస్కా) వారి భాగంలో కూర్చున్నాడు. పుస్తకం పదిమంది చేతుల్లోనూ పడి చినిగి పోయి ఉంది. ఇంతవరకు ఒక మజలీనుంచి ఇంకో మజలీకి, ఒక జైలు నుంచి ఇంకో జైలుకు కష్టమీద ప్రయాణం చేసాడేమో చేతికి పుస్తకం దొరకడం ఇదే మొదలు. అందులో లెనిన్ ఆర్థికవాదులను చావుదెబ్బ కొట్టాడు. సిసలయిన విప్లవ వాదులంతా కలలు కంటున్న దృఢమయిన పార్టీని సర్మించి సంఘటిత పర్చడానికి ఒక పథకం తయారు చేసాడు.

రెండో ఇస్కాకొట్టులో ఆమర్నాడు చర్చలు జరుగుతాయి. అందుచేత బామన్ గబగబా చదవ వలసివచ్చింది. అక్కడ లెనినిస్టులు కొద్దిమందే ఉన్నారు. తక్కినవారంతా ‘రబాచెయే డెలో’ కో ‘ఆర్థికవాదుల’కో చెందిన వారు. క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే కార్మికుల పక్షాన బూర్జువా వర్గమే విప్లవాన్ని తెస్తుంది, కాబట్టి వారిని రాజకీయాలలోకి ఈడ్చవలసిన అవసరం లేదని వాదించే

వారు. అందువల్ల చర్చ ఘాటుగా ఉంటుందని లిట్టిన్‌వ్ ముందుగానే బామన్‌ను హెచ్చరించాడు.

“చర్చలు జరుపుకున్నా రన్నమాట ! ఊహ- ”

లిట్టిన్‌వ్ తల పంకించి ! ఏం చేయాలి ? అనే గ్రంథం అట్టమీది మకుటంకేసి చూపించాడు.

“...పార్టీ పోరాటాలు పార్టీకి బలాన్ని, జీవశక్తిని. చేకూరుస్తాయి. చీలికలు, విస్పష్టంగా నిర్వచించిన హద్దులను పాటించక పోవడమే పార్టీ బలహీనతకు ప్రబల నిదర్శనం. ఊళన ద్వారానే పార్టీ బలపడుతుంది... (జూన్ 24, 1852లో మార్క్స్‌కు లాస్సల్ వ్రాసిన ఉత్తరం నుండి)

“ఊళన !” అని బామన్ మెలిమెల్లగా తిరిగి అన్నాడు.

“నిజం, నిజం ! నిర్ణయాత్మక మయిన సమయంలో మనలను వెనకకు గుంజేవారు, మనలను బోల్తా కొట్టించ చూసేవారు మనలో వున్నంత వరకు మనమేమీ సాధించలేం. విడిపోవాలనే సమస్యను తీవ్రంగా లేవనెత్తి లెనిన్ సరియయిన పనే చేస్తున్నాడు. ఒకేఒక ఆలోచన, ఒకే ఒక సంకల్పంతో బంధించబడిన బలమయిన పార్టీని ముందుగా యేర్పరచాలి. అప్పుడే విప్లవం విజయవంతమవుతుంది. లేకపోతే యిదివరలో లాగానే చరిత్ర పునరావృతమవుతుంది...”

“కామ్రేడ్స్ ! రూక్ చదువుకుంటున్నాడా, ఆటంకం కలిగించకండి.” అన్నాడు బొబ్రావస్కి నవ్వుతూ. “చర్చను ప్రారంభించ మందాం. గర్హిత చదరంగం ఒక ఆట వేదామా ? యిలోపున రూక్ తనవాదన తయారు చేసుకుంటాడు.”

కాని అది అనవసరమని రుజువయింది. వాదన అంతా లెనిన్ కరప్రతంలోనే ఉంది. లెనిన్ మాటలను, సూత్రాలను ఉపయోగించుకోవాలని బామన్ నిశ్చయించు కున్నాడు.

‘భార్య’

జైలుకార్యాలయంలో తనను చూడడానికని ఎవరో వచ్చారని చెప్పగానే బామన్ కు ఆశ్చర్యం వేయలేదు. లుక్మనోవ్స్కా జైలుకు తీసుకువచ్చిన రోజునే గర్స్కి బయటి వారికి బామన్ కు ఒక ‘భార్య’ ని ఏర్పాటు చేయవలసిందని కబురు పెట్టాడు.

కార్యాలయానికి వెళ్ళే దారి మధ్యలో గర్స్కి బామన్ ను కలుసుకున్నాడు. (రాజకీయ ఖైదీలకు గర్స్కి పెద్ద. అందుచేత జైలులో స్వేచ్ఛగా సంచరించవచ్చు) గర్స్కి సంజ్ఞచేయగానే బామన్ ఆగిపోయాడు.

“నీకు ఆరేళ్ళ కొడుకున్నాడనే సంగతి మరిచిపోకేం,” అంటూ ఇకిలించాడు గర్స్కి. “వాడిపేరు ల్యోషా.”

“వాడి తల్లి పేరేమిటి?”

“ఆరే ?” గర్స్కి కళ్ళు ఆశ్చర్యంతో బాగా తెరుచుకున్నాయి. “నా బుర్రలోనించి పేరు ఎగిరి చక్కా బోయింది. మాషా-వార్షా. యెదో ఒకటి అయివుంటుంది. ఊహలు- సరే. మరేం పరవాలేదులే. అక్కడ మీరుతప్ప యింకెవరూ వుండరు. చిక్కేమీ వుండదు.” అని నవ్వాడు. “అంటే మీకంటే ముందు యెవరినీ ప్రవేశపెట్టకుండా వుంటే. ఆవిడా యేమీ పొరబడదు. నీకు కొద్దిగా గూనివుండనీ, జుట్టు-బట్ట తల పోగా మిగిలిన ఆకాస్తే ననుకో- యెర్రగా వుంటుందనీ చెప్పాను. యిక ప్రత్యేకంగా కంటి మీద మచ్చగుర్తు చెప్పాను. సరే, పద. కుర్రవాడిని యెదో విధంగా దగ్గిరికి తీసుకుని లాలించు. తెలిసిందా?”

కచేరీగదిలో ఒకటికాదు రెండు చట్రాలు గది పొడుగునా ఆ గోడనుంచి ఈ గోడవరకు పెట్టిఉన్నాయి. రెంటిమధ్య రెండడుగులు. వార్డర్లందరిలోకీ ముసిలివాడయిన తెల్ల మీసాల మొకెయిచ్ మోకాళ్ళమీద కత్తిపెట్టుకుని రెండుచట్రాల మధ్య కుర్చీ వేసుకు కూర్చున్నాడు.

ఆ 'వధువు', వధువేమిటి ఆ రేళ్ళకొడుకు ఉన్నాడుకాదూ, భార్యే అండాం, ఆ 'భార్య' వచ్చి నిరీక్షిస్తోంది. ఆమె పొడుగ్గా, అందంగా ఉంది. తెల్లటి గడ్డిహాటు పెట్టుకుంది. వెడల్పాటి అంచు కింద ఎర్రటి పట్టులాంటి గసగసాలపూలు తళుక్కు తళుక్కు మంటున్నాయి. నల్లటికళ్ళు, ఆమె చూపులో సంశయం, ఆశ, ఆందోళన బామన్కు గోచరించాయి. ఒక కుర్రవాడి చేయిపట్టుకుని ఉంది. ఆ కుర్రవాడు తెల్లటిసూటు వేసుకున్నాడు. కాలరు నావికులకాలరులాగా ఉదాగాఉంది. అంచున రిబ్బను. సూటు మాసిపోకుండా ముందు గుడ్డ కట్టుకున్నాడు. ఈ గుడ్డ ఎందుకు కట్టుకున్నదీ బామన్కు ఒక నిమిషం తరవాతగాని బోధపడలేదు. ఆమెకేసి చూస్తుంటే అతనికళ్ళల్లో మందహాసం పొటమరించింది. ఆ మందహాసం కొత్తమనిషి మందహాసంకాదు. అందులో ఆప్యాయత, ఆర్ద్రత గోచరించాయి. ఆమె తిరిగి మందహాసం చేసింది. ఎర్రబారిన చెక్కిళ్ళకు చేయి అడ్డుపెట్టుకుని గబగబా అసంబద్ధంగా మాట్లాడసాగింది. ఆమె చెప్పేదేమిటో అర్థం చేసుకోవడం అసంభవం. చాలాకాలం వియోగం తరవాత జైలులో కలుసుకున్నపుడు 'భార్య' భర్తతో అలాగే మాట్లాడాలి. ఆమె అలా మాట్లాడడం సహజం. మంచిదీని. కాని కొడుకు ఆసక్తి చూపకపోవడం అసహజంగా ఉంది. మంచిది కాదు కూడాను. బామన్ రాగానే ఒక సెకండు అతనికేసి చూసి ఆతరవాత ఆ ముసిలి వార్డరు, తెల్లమీసాల వంక, కత్తివంక, తాడు కట్టిన రివల్వరువంక, తళతళలాడే చొక్కా గుండీల వంక తేరపార చూడసాగాడు.

ఇలా తండ్రివడ ఆసక్తి చూపక పోవడం అనుమానాలకు తావిస్తుంది. వార్డర్ లందరిలోకీ మొకెయిచ్ మెత్తటివాడు. ఇప్పుడు కూడా పూర్తిగా మేలుకుని లేగు.

“ల్యోషా ఆమె మొదటి సంబంధం కొడుకేమో?” అనుకున్నాడు బామన్. “ఆమె నావధువా? భార్యా? గర్భిని అడగక పోవడం బుద్ధిపూరితం! ఉహు- ‘భార్య’ అని స్పష్టంగా చెప్పాడు.”

“ల్యోషా!” అని బామన్ పిల్లవాడిని పిలిచాడు. “నన్ను పూర్తిగా మరిచిపోయావామేం, నాయనా?”

“చాలాకాలం అయింది కదూ” అంటూ పిల్లవాడిబదులు తల్లి జవాబిచ్చి పిల్లవాని ముఖకవళిక కనిపించకుండా పిల్లవాడికి వార్డరుకు మధ్య నిలుచుంది. ఆమెగొంతు గంభీరంగా, ఇంపుగా ఉంది. మొత్తంమీద బామన్ కు ‘భార్య’ అంటే సంతృప్తి కలిగింది.

ఆమె మృదువుగా మాట్లాడ సాగింది. ఆదేశానుసారంగా మొకెయిచ్ వారి సంభాషణ వింటున్నాడు. కాని బామన్ కు జైలు నిబంధనలు తెలుసునని తొందర్లోనే గ్రహించాడు. సంభాషణ కుటుంబ వ్యవహారాలకు మాత్రమే సంబంధించి ఉండాలి. లేకపోతే వెంటనే ఆపివేయవచ్చు. ఇకముందు ఇలాంటి సందర్భ నానికి అనుమతి నిరాకరించ వచ్చు.

అనుమతించిన విషయాలే బామన్ మాట్లాడాడు. పిల్లవాడిని గురించి: సరిగ్గా ప్రవర్తిస్తున్నాడా? తల్లిని తిప్పలు పెట్టడంలేదు గదా? ఇంట్లో పిల్ల ఎలాఉంది ‘భార్య’ వ్యాయామం చేస్తుందా? చేతులు ఇప్పుడు ఎలా ఉన్నాయి?

“పూడు * బరువు యెత్తగలవా?” అని అడిగి బామన్ చిరునవ్వు నవ్వాడు.

* పూడు - 36 పౌనులు

మొకెయిచ్ ముసిముసినవ్వు నవ్వాడు. అంతటి సుకుమార మయిన స్త్రీని పట్టుకుని హఠాత్తుగా పూడు బరువు ఎత్తగలవా అని అడగడమేమిటి?

ఆ తరవాత వారు పూవులను గురించీ అతని జన్మదినోత్సవానికి పూవులు పంపడంగురించీ చాలా సేపు మాట్లాడుకున్నారు. జన్మదినోత్సవం ఇక మూడురోజులు ఉంది.

అంతేకాదు ఏదో మందువిషయం కూడా మాట్లాడుకున్నారు. ఇంకా తనకు ఎందుకు అందలేదని బామన్ అడిగాడు.

“అందకపోవడమేమిటి?” అని ఆదుర్దాగా అడిగింది. “నేను స్వయంగా తెచ్చి ఆఫీసులో యిచ్చాను” బహుశా నీకింకా పంపించివుండరు. అవునవును. మర్చిబోయాను: యెగోవామామకి జబ్బుగా వుందికదూ. ఉహుఁ- మరేం అంటువ్యాధి కాదు.”

ఆ పేరు వినిపించేసరికి మొకెయిచ్ చెవులు నిక్కబొడుచుకున్నాయి. ఆమాట అనేకసార్లు విన్నదే. ఇటువంటి సందర్భనాల్లో రాజకీయఖైదీలు దీనిని ప్రస్తావించడం విన్నాడు.

మనసులో ఆమాటనే నల్లవేయసాగాడు. కాని ఆలోచనా పరంపర కిలకిలధ్వనితో ఛిన్నాభిన్నమయింది.

“అవును. మనిషి చాలా మంచివాడు”

బామన్, ఆ స్త్రీ ఇద్దరూ అతనికేసి చూసారు. మొకెయిచ్ మొహం చిట్లించుకుని లేచి నిలబడ్డాడు. చూసి నవ్వాడంటే ఏదోదోషం ఉన్నదన్నమాటే! అందులోనూ జైలులో! సరే, ఏమయినా వేళ అయిపోయింది.

వేళ అయిపోయింది అని చెప్పడానికి నోరు తెరవబోయే సరికి ‘భార్య’ అతను చెప్పనక్కరలేకుండానే;

“ల్యోషాని ముద్దెట్టుకోవాలనుకుంటున్నాడు. పెట్టుకోవచ్చా, కూడదా? నువు మంచివాడివి. ముద్దుపెట్టుకోనిస్తావు కదూ?” అంది.

“నిబంధనలకి వ్యతిరేకం!” అని అరిచాడు మొకెయిచ్ నిజంగా భయపడి. బయటి మనుషులతో ఖైదీలకు సాంగత్యం పనికిరాదు. అయితే ఆదేశాలలో పిల్లల విషయం చెప్పలేదు. కాని పిల్లవాడయినా మనిషేకదూ!

కాని వార్డరు మాట వినిపించుకోకుండా ఆమె పిల్ల వాడిని పైకి ఎత్తింది. చట్రం పెద్ద ఎత్తేమీ లేదు. పురుషునికంటే కాస్త ఎత్తు ఉంటుందేమో. ఒక్క సెకండులో ఆకాశానికి భూమికి మధ్య తల్లి చేతుల్లో పిల్లవాడు ఊగుతున్నాడు.

“పట్టుకో” అంది సంతోషంతో. కాని ఆమె గొంతులో హెచ్చరిక ధ్వనించింది. “కింద పడవేస్తానేమో! పట్టుకో”

“బలే!”

ముసిలివార్డరు పిల్ల వాడిని పట్టుకున్నాడు. తల్లి వదిలివేసింది. వార్డరువేళ్ళు తగిలేసరికి పిల్లవాడు పిచ్చిగా తన్నుకోసాగాడు.

“అమ్మా?” అని ఏడ్చాడు.

“యిలాయియ్యి” అని బామన్ ఉల్లాసంగా రాగయుక్తంగా అన్నాడు.

పిల్లవాడు కేకలు వేయడంమూలాన. వార్డరుకు కోపం వచ్చింది. రెండో చట్రంమీదుగా ల్యోమాని బామన్ చేతులకు అందించాడు. బామన్ ఆపిరికిపిల్ల వాడిని చేతులతో ఒత్తుతూ లాలించాడు. పిల్ల వాడికికట్టినగుడ్డ పక్కజేబులో లావుపాటి పొట్లం చేతికి తగిలింది. అందుకూ ఆగుడ్డ కట్టుకున్నది ?

ఆమె చట్రంగుండా వార్డరుకేసి చూస్తూ మందహాసం చేసింది.

“కృతజ్ఞురాలి, నువు మహామంచివాడివి!”

తలతిప్పి ఒక సెకనుసేపు మొకెయిచ్ ఆమెకేసి చూసాడు. చాలు! ఆ పొట్లం పిల్లవాడి పక్కజేబులోనుంచి బామన్ చొక్కా

చేతిలోపలికి వెళ్ళిపోయింది. పొట్లం బుజాల దగ్గరికి జేరుకునేందు కని బామన్ చేతులుచాచి పిల్లవాడిని బాగా పైకి ఎత్తాడు.

“సరే. యిదిగో, పట్టుకో”

ఆ పిల్లవాడి నల్లటికళ్ళు బామన్ మొహానికి అంటుకు పోయాయి. ఏదో విశేషంఉందని గ్రహించాడుగాని అదేమిటో చెప్పలేకపోయాడు.

“ఊహ”

పిల్లవాడు చట్రంమీదుగా ఆ ముసిలివార్డరు చేతుల్లోకి వెళ్ళిపడ్డాడు. తక్షణమే రెండోచట్రం దాటించాడు మొకెయిచ్.

“అమ్మా!”

ల్యోషా పెద్దగా మందహాసం చేసాడు. ఈ తడవ మహా సంతోషం కలిగింది. ముఖ్యంగా ఆ పొడుగాటి మనిషి గాలిలోకి విసిరివేసేసరికి పిల్లవాడు పొంగిపోయాడు.

“మళ్ళీ” అన్నాడు.

ఆ ముగ్గురు పెద్దవాళ్ళూ నవ్వారు.

కాని మొకెయిచ్ తమాయందుకుని గట్టిగా బుగ్గలు గాలితో పూరించుకుని,

“నిబంధనలకు వ్యతిరేకం!” అన్నాడు.

కాని ల్యోషా కాళ్ళు అప్పటికే మొదటి చట్రంమీద వేలాడుతున్నాయి.

వార్డరు పిల్లవాడిని బామన్ వైపుకు చట్రంమీదుగా లేవ నెత్తి నిలబెట్టాడు. బామన్ పిల్లవాడిని ముద్దిడుకుని తననెత్తి మీదకు లేవనెత్తాడు. మళ్ళీ పిల్లవాడు తల్లిచేతుల్లోకెళ్ళి పడ్డాడు.

మొకెయిచ్ నుదుటిమీద ఏర్పడ్డ చెమటబొట్లు తుడుచు కుని. “వేళ అయిపోయింది” అన్నాడు ముఖం చిట్లించుకుంటూ, ఒరలోనిక త్రిని ఖణేల్ ఖణేల్ అనిపిస్తూ. “యిక దయచేసివెళ్ళండి.”

మొకెయిచ్ మాటలకు అధికారముద్ర వేయడానికా అన్నట్లు సులీమా గుమ్మంలో ప్రత్యక్షమయ్యాడు. నున్నగా ఊవరం చేసుకుని శుభ్రమయిన అంగీవేసుకున్నాడు 'భార్య' మెప్పు పొందడాని కీవేషమంతా. సందేహాలేదు. ఎవరయినా 'భార్యలు' వచ్చినపుడు సులీమా అందంగా కనిపించాలని చేసే యత్నాలుచెప్పి ఇస్కావారు నవ్వడం బామన్. విన్నాడు. బక్కపలచని శరీరం ముందుకువచ్చి, మీసాలు మెలవేసుకుంటూంటే మహాసాగసుగా ఉన్నాడు! ఎడమచేతిలో తెల్లటి చేతితోడుగుల జతఉంది. కవాతు మైదానంలో ఉన్నట్లున్నాడు.

అందరి దృష్టి సులీమామీద ప్రసరించగా బామన్ చొక్కా చేతిని చేతికిందకి లాగి జేబులోకి పోనిచ్చి విదిలించాడు. పొట్లం అతని జేబులోకి జారింది. అంతా సవ్యంగా జరిగిపోయింది. సులీమా 'భార్య' వంక ఓరచూపు చూస్తూనేఉన్నాడు.

“వేళ...” అంటూ ప్రారంభించాడు సులీమా.

“నేను యిదివరకే చెప్పాను” నిబంధనల ప్రకారం నిలబడి మొకెయిచ్ చెప్పాడు.

“యింకాకాసిని నిమిషాలు మాట్లాడుకోనిద్దురూ. కాలం యిట్టే గడిచిపోయింది.” అంది ఆమె.

“ఉహూ-” అన్నాడు సులీమా తీవిగా చేయి ఆడిస్తూ. “నేను చేయగలిందేమీ లేదు. వేళాగీళా అయిపోయింది.”

“యేమిటి!” అంది భయంతో కనుబొమలు పైకి లేవ నెత్తుకుంటూ.

“గీళా!” అన్నాడు కాప్టెన్ మడమలు టక్ టక్ మని చప్పుడు చేసుకుంటూ. “అంతే. యిక్కడి యుక్రేనియన్ భాష నీకు తెలుసుననుకున్నా. నీ రూపురేఖలు, నీ పేరు పట్టి...”

“నేను యుక్రేనియన్ ని అనుకున్నారా” అంటూ నవ్వింది. “లూస్యా యుక్రేనియన్ పేరామేమిటి?”

“అలా అయితే యీమెపేరు లూస్యా అన్నమాట!”
బామన్ గట్టినేలమీద ఉన్నట్టే భావించుకున్నాడు.

“తొందర్లోనే కలుసుకుందాం, లూస్యా!”

“గుడ్ బై, నికొలాయ్!”

.....

ల్యోషా జేబులో దొరికిన పొట్లంలో పదకొండు రహదారి చీట్లు ఉన్నాయి. తప్పించుకు పోవలసింది పదకొండుమంది. పదకొండుమందికి పదకొండు రహదారి చీట్లు! సరిపోయింది. ఒకపొట్లంలోనే పదకొండు చీట్లు పెట్టి పంపడం ఎలాగయినా ప్రమాదమే. కాని గట్టిగా ఆలోచిస్తే రహదారి చీట్లు తెచ్చేమనిషి పట్టుబడితే ఒకటి ఉన్నా ఒకటే, పదకొండుఉన్నా ఒకటే! దొంగ రహదారి చీట్లు ఎన్నయినా సరిపాదించవచ్చు.

బామన్ నవ్వాడు. వివిధ దృక్కోణాలలో ఈ విషయం ఆలోచించి బయటివారు ఈ రహదారిచీట్లు అన్నిటినీ ఒకపొట్లం కట్టి పంపి సరయిన పనే చేశారని నిర్ణయానికివచ్చాడు. పదకొండు సార్లుకంటే ఒకసారే సాహసంచేయడం ఉత్తమం. అలాచేస్తే పది సార్లు ప్రమాదం తప్పతుంది.

ఇక ఆలూస్యా బలేమనిషి! ల్యోషాని అంత తేలికగా ఎత్తేసింది! ఎంతబలమో! ఆమె ఎవరు?

ఇస్కా) మనుషులెవరూ ఆమెని ఎరగరు.

ఎరగకపోతే మాత్రమేమిటి? లూస్యాతో ఇదే మొదటి సమావేశం, ఆఖరి సమావేశంకూడా. బామన్ అంతిమాదేశం ఇచ్చాడు. ఇక తప్పించుకుపోవడం. మూడుకోజులలో

హెచ్చరిక

వేగంగా తప్పించుకుపోవాలని బామన్ పట్టుపట్టాడు. మామూలుగా ఆప్యాయంగా మృదువుగా మందహాసంచేస్తూ ఇంకా ఆలసించడానికి కారణం కనిపించడంలేదని చెప్పాడు. 'తొందరపడుతున్నావు' అన్నాడు క్రోక్ మాల్, కాని అందరికీ రహదారిచీట్లు, డబ్బు దొరికాయి. నిచ్చెనకు కావలసిన సామగ్రి- అట్టలు, తువాళ్ళు స్టూలుబల్లలు, కుర్చీలు- కొట్లలోనేఉన్నాయి. ఇక డ్యూటీలోఉండే వార్డురుమీద ప్రయోగించబోయే మందు - మత్తుమందు ముందుగా మార్ట్స్ మన్ మొదలయినవారిమీద ప్రయోగించి చూసారు. మోతాదు ఎంత ఇవ్వాలో నిర్ణయించడ మయింది. మత్తుమందు చాలా నిలవచేసాగు. అది చెడిపోకముందే ఉపయోగించాలి. గాలం విషయంకూడా ఏర్పాటుచేసారు. ఇంకా ఆలస్యం చేస్తే వర్షాలు కురవడం ఆరంభిస్తాయి. సాయంకాలపూట బయటికి వెళ్ళడానికి వీలుపడదు.

బామన్ వాదనను ఎవరూ ఎదిరించలేకపోయారు, ఆరాత్రే బామన్, బ్రాబ్రావస్కీలు జైలు గుడ్డలు ముక్కలుగా చింపి నిచ్చెన తయారు చేశారు. స్కూలు బల్లలకోళ్ళు, కుర్చీలకోళ్ళు నిచ్చెన మెట్లుగా ఉపయోగించారు. చాలకొట్లల్లో ఖైదీలు స్వంత డబ్బుతో కుర్చీలు కొనుక్కున్నారు.

నిచ్చెన పూర్తియింది. పదిహేనుమెట్లు, పద్దెనిమిది అడుగుల ఎత్తు.

బామన్ పడుకునే మెత్తకింది చాపల్లో దానిని దాచారు. చాపలు పైకిలేచి మెట్లు ఆకారాలు స్పష్టంగా కనిపించసాగాయి. బామన్ చాపలను చదును చేయాలని ఎంతో యత్నించాడు కాని

లాభంలేక పోయింది. దీనితో తప్పించుకు పోయేరోజు నిర్ణయించక తప్పలేదు. కొట్లో నిచ్చెనను అలాగే ఉంచడానికి వీలులేదు. వార్డర్ల కంట పడవచ్చు. కొట్లు ఊడ్చడానికి వచ్చే మామూలు నేరస్తులకి తెలిసిపోవచ్చు. ఇంకేముంది? తంత్రమంతా బైటపడి పోతుంది!

అందుచేత ఇక ఆలసించడమనే సమస్య లేదు. ఎల్లుండి యత్నించాల్సిందే.

తలగడా తలకి తగలగానే బ్రాబ్రావస్కీకి నిద్రపట్టింది. నిజానికి ఆరోజల్లా తల బద్దలు కొట్టుకోవలసి వచ్చింది. పూర్తిగా అలసి పోయాడు.

కాని అలసట బామన్ కి అందుకు వ్యతిరేక ఫలితాన్నిచ్చింది. అసలు నిద్ర పట్టలేదు.

నిద్రపట్టకపోతే చెడ్డకష్టంగా ఉంటుంది. విసుగెత్తుతుంది. మనసులో భారంగా అనవసరమయిన ఆలోచనలు తారాడినపుడు అలసట వల్ల నిద్ర పట్టదు.

ఏవేవో ఆలోచనలు దేనినిగురించో స్పష్టంగా తెలియదు. కంటికి కనిపించిన దానిమీదల్లా ఆలోచన పరంపర చెలరేగింది. ఒకదాని కొకటి అనుసంధించాలని సోమారి యత్నం చేస్తారు. దీనిని చింతన అనగలమా? ఉహు! అలా అనడానికి వీలులేదు. ఇంకోపేరు పెట్టడం మంచిది. బహుశా శాస్త్రాలలో దాని కోపేరు ఉండేమో? కాని బామన్ కు మాత్రం ఆ పేరేమిటో తెలియదు.

బ్రాబ్రావస్కీ ఒళ్లు తెలియకుండా నిద్రపోతున్నాడు. గురక కొట్టడంలేదు. అలసి నిద్రపోయినపుడు ఎవరూ గురక పెట్టరని బామన్ గమనించాడు. ఇది అందరికీ వర్తిస్తుందా? లేక బామన్ ఎరుగున్నవారు మాత్రమే అలసి నిద్రించినపుడు గురక కొట్టరా? బ్రాబ్రావస్కీ సాధారణంగా గురక పెడుతునే ఉంటాడు. కాని ఇప్పుడుమాత్రం ప్రశాంతంగా నిద్రపోతున్నాడు. శవంలాగా, మానవావశేషంలాగా ఏమాత్రం చలనంలేకుండా పడుకున్నాడు.

పార్టీవర్గాలలో అతని మారుపేరు 'రెలిక్' (అవశేషం)

బాగా ఆలోచిస్తే ఆ మారుపేరులో అర్థం కనిపించదు. లిట్విన్‌వోకు పెట్టిన మారుపేరు అతనికి తగిందే. పాపా! ఎస్సెన్ మారుపేరుకూడా సరిపడిందే. ఇక ఎల్లా డిమిట్రీయేవా. ఆమెకు 'కేవలము' అనే మాటంటే ఇష్టం. అందుకని 'కేవలము' అనే అందరూ ఆమెను పిలవసాగారు. తన మారుపేరు మంచిదే ననుకున్నాడు బామన్. కొజుబా అన్నాడు: 'వసంతాగమనాన్ని తెలిపేదూత' అని.

లాంతరు తగ్గిపోయి మసక మసకలాడింది. కొట్లో చీకటి ఎక్కువయింది. లాంతరులో కిరసనాయిలు అయిపోయినట్లుంది. బామన్ మోచేతిమీద లేచేసరికి కిటికీద్వగ్గిర బయట గోడవెనుక తారాడుతున్న పెద్దపెద్ద ఎలుకలు భయపడి తోకను నేలకు రాసు కుంటూ పారిపోయాయి.

కిటికీ చువ్వలకు కట్టిన మాంసపుకూర, వెన్న వాసన కొట్టుతూ అంతటా వ్యాపించి ఆకలి కలిగిస్తోంది. ఆ వాసనే ఎలుకలను ఆకర్షించింది. కాని కిటికీ చువ్వులు వాటికి అందుబాటులో లేవు.

ఎలుకల విషయం ఆలోచించిడం బామన్ మానివేసాడు. అవి ప్రతి రాత్రీ అతని కొట్లోకి వచ్చిపోయేవే.

ఆరిపోతున్న లాంతరు బామన్‌కు చిరాకు కలిగించింది. దీపం ఆరిపోవడం అశుభం! అవును, అశుభం! ఆమాట అనడానికి అతను భయపడలేదు. మాటలు మనిషిని భయపెట్టలేవు.

అశుభం!

కిలకిలలాడే మానవస్వరం వినాలని, కామ్రేడ్స్‌లో ఒకని బలమయిన చేతితో కరచాలనం చేయాలని అతనికి తీవ్రవాంఛ కలిగింది, బ్రాబ్రావస్కీని లేపడమా? లేకపోతే గోడమీద కొట్టి పక్కకొట్టులోని లిట్విన్‌వోను లేపడమా?

బాగుంది. లుక్మోనోవ్కా జైలులో పక్కకొట్టులో వారికి సందేశం అందించే అవకాశం ఇప్పటివరకు రాలేదని అనుకునేసరికి బామన్ పెదవులమీద చిరునవ్వు వెలిసింది. అయినా దీనిని జైలు అంటున్నారు. సంజ్ఞాలిపి మరిచేపోయాడా? కాస్త కళ్ళుతెరిస్తే జైలు సంజ్ఞాలిపి అంతా బల్లమీద వ్రాసినట్లు అతని కళ్ళముందర కనిపిస్తుంది.

బామన్ గోడవైపుకు తిరిగి హఠాత్తుగా నిద్రపోయాడు. చెవిలో రెండుసార్లు తుపాకిమోతలు గింగురుమన్నాయి. “కాల్పులు సాగిస్తున్నారు. వినిపించాయా?”

బామన్ కు తక్షణమే మెలుకువ వచ్చింది. బ్రాబ్రావస్కీ మెత్తవంక చూసాడు. ‘రెలిక్’ నేలమీద కాళ్ళుపెట్టుకుని కూర్చున్నాడు. జుట్టు నుదురుమీద పడిఉంది. అతిశ్రద్ధగా వింటున్నాడు.

కాల్పులేనా? ఉహుఁ- అంతా ప్రశాంతంగా ఉంది, మరణ సమానమయిన నిశ్శబ్దం కొట్టులోనే కాదు, జైలు అంతటా వ్యాపించింది.

బ్రాబ్రావస్కీ కాలిబొటన వేళ్ళమీద నడిచి ద్వారంవద్దకు వెళ్ళాడు. నిశ్శబ్దం హఠాత్తుగా భగ్నమయింది. అరుపులు, అడుగుల దబదబలు, హెచ్చరిక గంట మోతా బిగ్గరగా వినవచ్చాయి. అతి సమీపంలోనే గోడకింద పిస్తోలు మోతలు వినిపించాయి. బరువయిన బూట్లు చప్పుడు చేసుకుంటూ కొట్లుదాటి నడవ వెంట ఎవరో సాగిపోయారు.

బామన్ దిగ్గునలేచి బ్రాబ్రావస్కీని కలుసుకున్నాడు.

తలుపుదగ్గరగా చెవులుపెట్టి భారంగా నిట్టూరుస్తూ నడవలో మాటలు వినసాగారు.

రాజకీయ ఖైదీలభాగంలోనూ, వీధిలోనూ మల్లీ అంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. అయితే బామన్ గాని బ్రాబ్రావస్కీ గాని తలుపు

దగ్గర నుంచి కదలలేదు. కాళ్ళకు ఏమీ తొడుగుకోకుండా, దుస్తులు వేసుకోకుండా అలానే నిలబడి వినసాగారు.

కుడిచేతివేపు గోడనుంచి తొందర తొందరగా అతి జాగ్రతగా తట్టినట్లు వారికి వినిపించింది. ఆ తట్టిన చప్పుడు కలతను, అలసటను పారదోలింది. జైలులో అందరూ మేలుకున్నారు.

మెత్తమీద వెల్లకిలా పడుకున్న బామన్ కు అక్షరాలు విస్పష్టంగా వినిపించాయి. మొదటి అక్షరం వినడానికి వ్యవధి లేక పోయింది.

రా-రీ-

జైలులో నుంచి పరారీ అయారు!

వారు లేకుండానే? లిట్టనోవ్ కూడా లేకుండానే? లిట్టనోవ్ ఇక్కడ ఉన్నాడని వాళ్ళకి తెలుసు. అతనిద్వారానే సందేశాలు నడుస్తున్నాయి.

బామన్ కూడా గోడమీద కొట్టసాగాడు. తొందరపడుతున్న చేతిని అరికట్టాలని యత్నించాడు. కాని దురదృష్టవశాత్తూ అక్షరాలన్నీ పెద్దవి, ఒక్కొక్క అక్షరానికి ఏడు సంజ్ఞలు.

ఎ-వ-రు

బొబ్రావస్కీ అతని పక్కనే గోడకు చెవి ఆనించి పడుకుని తట్టిన సంజ్ఞలను అక్షరాలలోకి అనువదిస్తున్నాడు. జవాబుగా వచ్చినమాట దీర్ఘమయినది; కాని కొద్ది సంజ్ఞల తరవాత ఆమాటే మిటో ఊహించాడు.

మామూలు ఖై ... ..

మామూలు ఖై దీలు!

“అందులోనూ, మనం ఆ ప్రయత్నంలో వుండగా... యిక జైలు అంతటా బందోబస్తు కఠినం చేస్తారనుకుంటా.”

“యేమాత్రం సందేహం లేదు” అని అంగీకరించాడు బొబ్రావస్కీ. మొహం విచారగ్రస్తమయింది. “బాగా బిగించే

స్తారు. యిటువంటి సంఘటనలు జరిగిన తరువాత యెప్పుడూ కఠినం గానే వుంటారు. యేమయితేనేం రేపటి మన పన్నాగమంతా బూడిద పాలయిపోయింది.”

“ఉహూ-” అని బామన్ పిడికిలితో బల్లమీద గుద్దాడు. కాని ఆ మిరుక్షణంలోనే పస్తాయించాడు.

రేపటివిషయం, చేసేదేమీలేదు. ఇక ఉదయాన తిరోగ మనానికి సంకేతం ఇవాలి. తప్పించుకుపోవడానికి వారు పెట్టు కున్న సంకేతం తెల్లతువాలు. మానడానికి బామన్ నల్లచొక్కా.

పొట్టవిస్కాయా వీధిలో నిలబడితే అతని కొట్టు కిటికీ కని పిస్తుంది. సంకేతంకోసం ఎవరోఒకరు అక్కడ నిరీక్షిస్తుంటారు.

“యేమిటీ వ్యవహారం? యేవిధంగా చూసినా యీదొంగ వెధవలు పారిపోయి రేపటి మన కార్యక్రమాన్ని పాడుచేసారు.”

నడవలో తలుపు టపీమంది. అది పెరడులోకి వెళ్లేగుమ్మం తలుపుఅయి ఉంటుంది. ఇంకొకటయితే అంత పెద్దగా క్లిరుమనదు. ఆయుధాల గలగలశబ్దం, అడుగులశబ్దం బామన్ బ్రాబ్రావస్కీలకు వినిపించాయి.

అంటే సోదా చేయడానికి బయలుదేరారన్నమాట.

ఆనుపానులు మాసిపోకముందే అన్వేషణ జరగడం మూమూలు.

గోడనుంచి గట్టిగా కొట్టిన చప్పుడయింది.

సోదా

‘ఆ. తెలిసింది’ అని బామన్ పిడికిలితో సంజ్ఞలుకొట్టాడు.

నిచ్చెన విషయంచూడాలి మేలిచుట్టిన పద్దెనిమిది అడుగుల బట్ట, పదమూడు మెట్లు, బొంతనుచించి వార్డర్లు చూస్తున్నట్లు అనిపించింది. నిచ్చెన ఆకారం కళ్ళకు స్పష్టంగా కనిపిస్తుంటే చేతికి తగిలి సోదా చేయకుండా ఎలాఉంటారు? ఎలకబోను లాంటి కొట్లో ఆ పదమూడు మెట్లను ఎక్కడ దాయడం?

కత్తుల గలగలధ్వనితో పాటు పాదాలచప్పుడుకూడా దగ్గిర లోనే స్పష్టంగా వినిపించింది.

పరాజయమేనా? ఉహూఁ-

కొట్టులోఉన్న ఒక్కస్థూలు బల్లను చేతితో గట్టిగా పట్టుకుని ద్వారబంధానికి ఎడమబుజం ఆనించి దెబ్బ కొట్టడానికి బ్రాబ్రవస్కీ సిద్ధంగా ఉన్నాడు. తలుపు తెరుచుకుని ఎవరయినా లోపలికి అడుగుపెట్టి పెట్టగానే స్కూలుబల్లతో కణతమీద కొట్టి అక్కడికక్కడే చంపేయాలని అతని ఊహ. అలాచేస్తే ఆయుధాలు ఇద్దరికీ లభిస్తాయి.

బామన్ స్థూలుబల్లను బ్రాబ్రవస్కీ చేతులలోనుంచి లాగుకొని మెత్తమీదికి అతనిని తోసివేసాడు.

“తప్పుకోవడానికి మార్గం వుండకపోదు. ఒక్కగోరీలో నుంచి మాత్రమే తప్పించుకోలేం. ఆ గోరీలోకి వెళ్ళాలని వుందా యేం?”

పడుకుని గట్టిగా తలగడాలో మొహం పాదుకున్నాడు. కాని తలుపు పక్కనుంచే గొంతులు వినిపించాయి. ఎదో అస్పష్టంగా మాట్లాడుకున్నారు. శాశంలో చెవి తిప్పిన చప్పుడు కోసం మాత్రమే బామన్ వేచి ఉన్నాడు. కాని ఆచప్పుడు కాలేదు.

నడవలోనుంచి నవ్వులు వినిపించాయి. ఎవరో కొత్తమనిషి. ముందు నవ్వాడు. దానిని అందుకని వార్డర్లు నవ్వారు. అడుగుల చప్పుడు తగ్గింది. బరువాటి ఇనప తలుపు మూసిన చప్పుడయింది. మళ్ళీ అంతా నిశ్శబ్దం.

“వాళ్ళేం మాట్లాడుకున్నారో వినిపించిందా, బ్రాబ్రవస్కీ! వాళ్ళ అదృష్టం పండింది. ఇద్దరు చనిపోయారు, ముగ్గురికి గాయాలయాయి. ఒకనిని కొట్టిచంపారు. తక్కినవాళ్ళందరిని యేకాంత నిర్భంధంలో వుంచారు. రేపు విచారణకు పంపేముందు కొరడాలతో చావకొట్టేస్తారు”

బ్రాబ్రవస్కీ సమాధాన మీయలేదు. అతిప్రయాస మూలంగా నరాలు సళ్ళిచ్చాయి. మగత వచ్చేసింది.

పూలగుత్తిలో గాలం

“కొజుబా!”

“ఆఁ-” అన్నాడు కొజుబా మొహం వైకెత్తిచూస్తూ.

ఆ గదిలో అతనిపక్కనే అయిదారుగురు శార్మికులు కూడా ఉన్నారు. గులాబీపూలు, బంతిపూలు, మొదలయిన పూలు చిందరవందరగా పడిఉన్న ఒక బల్లచుట్టూ వారు నిలబడ్డారు. ఇద్దరు బాలికలు ఆ పూలు గుత్తులుగా కడుతున్నారు.

అప్పుడే లోపలికి వచ్చిన ఒక వ్యక్తి నలువైపులా చూసి, “చూపించవచ్చా?” అని అడిగాడు.

కొజుబా ఆప్యాయంగా నవ్వాడు.

“పిల్లలముగదరా? వాళ్ళని బయటకు పొమ్మని యెలా అన గలం? సరే, సెమ్యూల్, ప్రదర్శించి చూపు.”

సెమ్యూల్ కుర్చీమీద ఒక చుట్టపెట్టి దానిమీది రుమాలు తీసి వేసాడు. దానిలోనుంచి అయిదుపళ్ళ ఇనపగాలం బయటికి తీసాడు.

“ప్రదర్శించిచూపడం సంగతి నాకు తెలీదుగాని యిది మాత్రం యేనుగంత బరువును-లాగుతుంది.”

“అవును యేనుగంత బరువు నే లాగబోతోంది. సరిగానే వూహించావు. యిది గట్టిదే గదూ?”

కొజుబా గాలాన్ని చేతితో తూచి చూసాడు. ఇనుమును పరీక్షించాడు. ఆ అయిదుపళ్ళు గట్టిగా పట్టేసుకునేవి గానే కనిపించాయి. కొజుబాకు సంతృప్తి కలిగింది.

కీవ్ అతనికి కొత్త. అలాంటప్పుడు ఈ పరాకీ వ్యవహార విషయమయి బాధ్యత తీసుకోవడం ఎలా సంభవించింది? వయసును బట్టా? కార్మికుడును బట్టా? స్థానిక పార్టీ నాయకులందరినీ కీవ్ పోలీసులు జైలులో పెట్టిన తరువాత రైలుడిపోకార్మికులు, కార్ఖానా కార్మికులు, గ్రేటర్‌వ్‌మిల్లు కార్మికులు తదితరులు ఆదేశాలకోసం తన దగ్గరకెందుకు వచ్చారు?

“యిదుగో, మేరియాఫ్యోడోరోవ్నా, నేను చెప్పినట్లు దీనినిగుచ్చు”

ఆ బాలిక పొట్టిగా సాగసుగా ఉంది. చెక్కిళ్ళు గులాబీ రంగు. కొజుబా చేతిలోనుంచి గాలం తీసుకుని రొప్పతో, “అబ్బో! యింత బరువేం? ప్రాణం పోయినా లూస్యామాత్రం దీన్ని మోసుకు వెళ్ళలేడు.”

కొజుబా ఆమెవంక తీక్షణంగా చూసాడు. “మోసుకువెళ్ళి తీరాల్సివుంటే, మోయలేదని అంటావేమిటి? అలాగానే మాట్లాడేది? అవసరమయితే నేను నాజేబులో ఫిరంగిని పెట్టుకుని వెళ్ళి యిచ్చివస్తాను. నేను చెప్పినట్లు చెయ్. కాలం వృధా చేయడానికి వీలేదు” మేరియా గాలాన్ని మేజాబల్లమీద పెట్టింది.

“నేలిపో బాగా పొడిచినా గాలం సంగతి బయటపడకుండా పెద్దపెద్ద పువ్వులు దట్టంగా కాడకు కట్టండి.

తనభావం ప్రదర్శించి చూపడానికని కొజుబా చామంతి పూల గుత్తిని వేలుతో పొడిచాడు.

“పూలు యెలాగుచ్చాలో నువ్వు మాకేం నేర్పక్కర్లేదులే” అంది మేరియామొహం ముడచుకుంటూ.

“యిక మమ్మల్ని వదిలేయ్. మాపనులు మేముచూసుకుంటాం.”

ఆ ఇద్దరు బాలికల వేళ్ళు చురుకుగా పనిచేసాయి. ఇంతలోనే గాలంపూలతో మాయమయింది.

“యిది ఆగస్టు. తిలాక్ పూలు దొరకవు. గాలాన్నే కాదు మనిషిని మనిషి నే తిలాక్ పూలల్లో దాచవచ్చు.”

పురుషులు సలహా ఇవ్వదలచారు. కాని ఎందుకనో మెల్లిగా వినిపించి వినిపించనట్లు మాట్లాడారు.

“పూలు కాస్త ముందుకు లాగండి”

“కాడచుట్టూ దట్టంగా కట్టండి”

మేరియాతో పాటు పూలుగుచ్చుతున్న బాలిక పొడుగ్గా ఉంది.

“మీ సలహాలు కట్టిపెట్టండి. మీ మూలంగా పని సాగడం లేదు. యిప్పుడున్న పాళంగా చూస్తే యిది పూలగుత్తిలా కాక పెద్ద కాబేజీ పూవులాగా కనిపిస్తుంది.”

“పూలు దగ్గర దగ్గర గుచ్చకపోతే దేనికి గాలం తగులు తుంది.

“వేలికి తగులుతుందీ?” అని మేరియా ఎత్తిపొడిచింది. గులాబీపూలు యెందుకు తెచ్చామనుకున్నారు. దానిచుట్టు గులాబీలు కడతాం. అప్పుడు తాకిచూస్తే తెలుస్తుంది. కొనేటప్పుడు బాగా ముళ్ళున్నవి యేరి మరీకొన్నాను. అవతలకి, ఉండండి! మీకింకేం పనిపాటా లేదా? అంతా సిద్ధమయిందా?”

నిజానికి అంతా సిద్ధమయిందా?

కొజుజా మేజాబల్ల దగ్గరనుంచి వెళ్ళిపోయి వందోసారి వివరాలన్నిటినీ నెమరు వేసుకున్నాడు. పదకొండు రహదారి చీట్లూ లోనికి సంపడ మయింది. తప్పించుకున్న తరవాత ఖైదీలు వెళ్ళవలసిన ఇళ్ళచిరునామాలు అందజేయడ మయింది. డబ్బు-ఒక్కొక్కరికి వంద రూబుళ్ళు-వారి చేతికి అందింది.

జైలులో ఉన్నజనాని కంతటికీ సరిపోయే మందు-మత్తు మందుకూడా లోపలికి చేరింది.

ఇక వారిలో కొందరిని నీపర్ నది దిగువకు డార్నిట్సుకు తీసుకు వెళ్ళడానికి పడవ—

“పడవ సరయిన స్థితిలోనే వుండా ?”

“నల్ల సముద్రం దాకా తీసుకు వెళ్ళగలిగిన స్థితిలోఉంది”

అంటే అంతా సిద్ధమయిందన్న మాట ! ఇక మిగిలిందల్లా గాలం జైలులోకి పంపడం ఒక్కటే. బామన్ ‘భార్య’ ద్వారా ఇది జరగాలి.

మీసాలు సవరించుకుంటూ బల్ల వేపు ఓరచూపు చూసాడు. మేరియా పక్కనే కూర్చున్న ఆ నల్లజుట్టు ఆవిడే బామన్ అసలు భార్య. ఆమె పేరు నాడెడ్డా. క్లుప్తంలో నాడ్యా. వారం రోజులకితం డబ్బు తీసుకుని వచ్చింది. ఇస్కా సహాయం చేసింది. ఇస్కాయే గనక సహాయం చేయకపోతే తప్పించుకు పోవడానికి పన్నాగం సాధ్యమయేది కాదు. స్థానికంగా ఇస్కాను బలపరచే వారెవ్వరూ సహాయం చేయడానికి ముందుకు రాలేదు. నోవిట్స్కి చేసిన అరెస్టును వారిని భయకంపితులను చేసాయి. వారు వట్టిలంపటులు.

బామన్ అసలు భార్య అక్కడేఉంది. కాని జైలుదగ్గరికి వెళితే అరెస్టు అయే ప్రమాదం లేకపోలేదు. ఆమెకూడా ఇస్కా పనిచేస్తోంది. విదేశాలనుంచి వచ్చింది. జెనివాలోని ఇస్కా అచ్చు ఆఫీసులో తాను, బామన్ చేసిన పనిని వారికి తెలియ జేసింది.

“తయారయింది. లూస్యాని పిలవండి”

ఆ పెద్ద పూలగుత్తిని సుళువుగా నాడ్యా బాగాపైకెత్తింది. ఆమె బలం గలది.

మేరియా ఈ విషయమే ఆలోచిస్తున్నదేమో అనుమానంతో తల అడ్డంగా తిప్పింది.

“అమితబరువు! లూస్యా మోయగలుగుతుం దనుకోను”

“మోయలేనూ? యేదీ మళ్ళీ ఆమాట అను చెప్తాను, మేరియా ఫోన్ రోవ్వా! నామొహంమీద అను చూదాం”

మేరియా ఆమె వెనక తెరిచిఉన్న గుమ్మంకేసి చూసి నవ్వింది.

“నువెపుడూ అసమయంలోనే వస్తూంటావు. సరేగాని, యివాళ మహాఅందంగా వున్నావే?”

“యివాళేనా?” లూస్యా నవ్వుతూ దుస్తులు సవరించు కుంది. అవసరంకంటే ఎక్కువగా నవ్వుతున్నట్లుంది. ఆమెకళ్ళల్లో విపరీతమయిన కాంతి ప్రవేశిస్తోంది. బహుశా అందుకే ఇవాళ ఆమె మొహం అంత ఆకర్షణీయంగా ఉంది.

అవును. ఆమె అందంగాఉంది. ఆమెకళ్లు నల్లనివి, పెద్దవి. జుట్టు సాగసుగా ఎర్రవాగుగా ఉంది. హాటుకొత్తది. అంచు వెడల్పాంటిది. పైకి వంపుతిరిగింది. నడుంబెట్టుకు పూలుఉన్నాయి. ల్యోషా ఆదివారపు దుస్తులు వేసుకుని తల్లి దుస్తుఅంచు పట్టు కున్నాడు.

లూస్యా అజాగ్రతగా నాడ్యాదగ్గరనుంచి పూలగుత్తి తీసు కుంది. పూలగుత్తి బరువుగావుండేమో చేతిని లాగేసి నేలమీదపడి ఖింగునమోగింది. అంత బరువుందని ఆమె అనుకోలేదు.

“జాగ్రత ! కింద పడేసావా మేంపడ్డ కప్పమంతా వృధా అయిపోయేదే, ఇంకానయం, నువు ముయ్యలేవని నేనుచెప్పలా!”

లూస్యా తెల్లబోయి కోపంతో మేరియావంక తిరిగి, “సిగ్గులేదా ? అంత బరువున్నదనుకోలేదు. ముందు జాగ్రత పడితేనా, చూడు”

చేయిజాపి పూలగుత్తిని పైకి ఎత్తింది. గదిలోని వారంతా ఆ పూలగుత్తి వంక, ఆ సన్నని పాలిపోయిన చేతివంక తేరిపార జూచారు. చేయి కొద్దిగా వణికింది.

“మరేం పరవాలేదు” అంది నాడ్యా లూస్యాకు మద్దతు ఇస్తూ. వాళ్ళు గమనించినా జైలులోవున్న భర్తని చూడడానికి వచ్చినపుడు భార్య చేయి వణకడం సహజమే అనుకుంటారు” ఆందోళన చెందినపుడు మన చేతులూ యింతకన్న యెక్కువగానే వణుకుతాయి. పూలగుత్తిని యింతసేపు పట్టుకుని వుండక్కర్లేదుగా. సెకండుసేపు యెత్తి వుంచితే చాలు ఆపైన అతను తీసుకుంటాడు”

ఏదో అనుమానిస్తున్నట్లు కొజుబా కనుబొమలు ముడిచి ఆదుర్దాగా చూసాడు. చెప్పకపోయినా లూస్యా ఇది పసిగట్టి తనూ ఆదుర్దాగా తలుపువంక చూసింది. పూలగుత్తిని కిందికివంచి పిల్లవాడిచేయి పట్టుకుంది.

“సరే, గుడ్ బై చెప్ప”

“యేర్పాట్లన్నీ జ్ఞాపకం వున్నాయీకదూ?” అన్నాడు కొజుబా మెల్లగా. సంజ్ఞచేసేపార్లో పొల్లవస్కాయా వీధిలో నిరీ షీస్తున్నాడు. అతన్ని మరిచేపోకు. సరే. గట్టిగా నిలవతొక్కుకో, లేకపోతే పుచ్చెలు యెగిరిపోతాయి”

... ..

లూస్యా వెళుతూంటే ఎవరూ మాట్లాడలేదు. కాని ఆమె స్నేహితులచూపులు ఆమెను అనుసరించాయి.

ఆమె తిరిగివస్తుందా? గాలం బైటపడితే ఇక ఆమెకు జైలే! ముందు నోవిస్కీ దగ్గరకు తీసుకువెళతారు. ఆ తరవాత జైలు.

అందుకనే ల్యోపానుకూడా తీసుకువెళ్ళింది. తనను అరెస్టు చేసినా పిల్లవాడుకూడా ఉంటాడు.

లూస్యా బయటికి వెళ్ళిపోగానే కొజుబా తక్కినవారిమీద దృష్టి పరపి అన్నాడు !

“యిక మీమీ స్థానాలకు వెళ్ళండి, కామ్రేడ్స్ ! చిరు నామాల విషయం ధృవపరుచుకోండి. చీకటి పడగానే సిద్ధంగా వుండాలి సుమా !”

గాలిబుడగలు

అల్లంత దూరాన్నుంచే లూస్యా పాస్టోను గుర్తుపట్టింది. ఉంగరాలజుట్టు, ఎండకు కమలిన శరీరం. యెర్రటి కాలికో చొక్కామీద గుడ్డ వీధి వర్తకులను వీధి పక్క కాలిబాట మీదకు రానీయదు. అందుకని మురికి కాలవమీద రోడ్డుకు ఆచివరనుంచి ఈ చివరకు తిరుగుతున్నాడు. పాస్టో చిన్న వ్యాపారం చేస్తున్నాడు. చేతిలోన ట్వయిను దారానికి రంగు రంగుల గాలిబుడగలు గుత్తిగా కట్టిఉన్నాయి. సుమారు నలభయి బుడగలు-నీలి, ఎరుపు, ఆకుపచ్చ మొదలయిన రంగురంగుల బుడగలు ఉన్నాయి. ఈగుత్తికి పైన తెల్లటి పెద్ద గాలిబుడగ ఉంది. దానిమీద ఊదారంగు కోడిపుంజు బొమ్మ. ఇది సంజ్ఞ ఇవ్వడానికి ఉపయోగించే బుడగ. అన్నిటికంటే పెద్దది, ఖరీదయినది.

లూస్యాని చూడగానే తల పంకించి బాగా మెరుగు పెట్టిన ఎత్తుబూట్లు టకటక లాడించుకుంటూ ఆమెదగ్గరికి వెళ్ళాడు. చుట్టూ బాటసారులకేసి చూసి నిజమయిన వీధివర్తకుడి లాగా హుషారుగా సరుకు అమ్మజూపుతూ కేకలు వేసాడు.

“గాలిబుడగలు, రంగురంగుల గాలిబుడగలు! ఒక్కటి కొనిచూడండి! అయిదు కోవెక్కుల బుడగ యింటి పై కప్పుదాకా యెగురుతుంది. రూబులుబుడగ మిమ్మల్ని చంద్రమండలానికి తీసుకు పోతుంది!”

బొద్దుపాటి ఆడమవిషి పట్టుజాలరు పట్టుకుని, కుక్కగొడుగు లాంటి గడ్డిహాటు పెట్టుకుని అతనికి ఎదురయింది. ఆమెదారిని అటకాయించి, “ఒకబుడగ కొనమ్మా!” ఆమె పక్కనే నడుస్తూ

బుడగ అందియ్యబోయాడు “అయిదు కోవెక్కులు. యింటి పై కప్పుదాకా యెగురుతుంది. నాదీ గారంటి.”

బాటసారులు వేడుకగా చూసారు.

“యింటి పై కప్పుదాకానేనా?” అని తాగిన కార్మికుడు పావ్లోవంకచూసి కనుగీటాడు. “అటువంటి కళేబరాన్ని దీపస్తంభం యెత్తు యెత్తేటట్టు చేయాలి”

లూస్యా ల్యోషాను ఎవరి దృష్టిలోనూ పడకుండా వీధివర్తకునికి బరాబరిగా వచ్చారు. నాడూ వారికేసి తిరిగి, టోపీ చేతితో మిక్కిలిగా ఆడిస్తూ.

“అయిదు కోవెక్కులు - పై కప్పుకు యెగురుతుంది. ఆ పిల్లవాడికి ఒకటి కొనిపెట్టరాదా?”

లూస్యా మౌనహాసం చేసింది. ఆమె కణతలు బద్దలేసుకు పోతున్నాయి. ప్రతిక కౌగితంలో చుట్టి ఎడమచేతితో మోసుకు పోతున్న పూలగుత్తి మహాభారంగా ఉంది. జైలుకు చాలాదూరం నడిచివెళ్ళాలి. మధ్య మధ్య చేయి మార్చుకోవలసి వస్తోంది. అంతదూరం పూలగుత్తిని ఒక చేతితో మోసుకుపోలేదు. ఇక ఇప్పుడు రెండు చేతులూ. నెప్పులు పుడుతున్నాయి. వణికిపోతున్నాయి.

ఇక్కడ పావ్లో తిరుగుతున్నాడంటే జైలు అట్టే దూరం లేదన్నమాట. దరిదాపులకు వచ్చేసినట్లే.

ఆమె చేతికండరాల వణకు ఆగింది.

“సరే. కొంటే, చంద్రమండలానికి వెళ్ళేదే కొనాలి. అంతేనా. ల్యోషా.”

‘ల్యోషాకి అపరిమిత సంతోషం వేసింది. ఆ సంతోషాన్ని కప్పిపుచ్చడానికి తలవంచి నేలకేసి చూసాడు. పావ్లో ల్యూషాకేసి సూటిగా చూసి తొందర తొందరగా ఊదాకోడి బొమ్మవేసిన తెల్లగాలి బుడగను గుత్తిలోనుంచి ఊడతీసాడు.

“గట్టిగా పట్టుకో, అబ్బాయి! వదిలిపెట్టావా, తోక
పై కెత్తుకుని యెగిరిపోతుంది”

ల్యోషా తల పైకెత్తి గబగబా కళ్ళు ఆర్చుకుంటూ
చూసాడు.

“పావ్లోమామా!”

రహస్య కార్యకలాపాలలో పని చేసేవాళ్లు ఒకరికొకరు
కలుసుకున్నప్పుడు సూటిగా కళ్ళల్లోకి చూడకూడదు. అలాచేస్తే
తప్పకుండా గుర్తు పట్టేస్తాడు. మొహం, గొంతు, ఎత్తు. మార్పుకో
వచ్చు, కాని కళ్ళు - కళ్ళనుమాత్రం దాచడం సాధ్యంకాదు.
పావ్లో ఈ జాగ్రత తీసుకోలేదు. లూస్యా మొహం వెలవెలబోయి
ఉండడం చూసేసరికి పావ్లో మనసు బహుశా చివుక్కుమని
ఉంటుంది. అందుచేత వీధి వర్తకుడిలాగా మాట్లాడినా కళ్ళను
మాత్రం దాచలేకపోయాడు. ల్యోషా అతనిని వెంటనే గుర్తు
పట్టేసాడు.

లూస్యా కొడుకును దూరంగా లాగి

“యేవిటి పావ్లో! నువ్వెప్పుడూ యెదోవకటి వూహించు
కుంటూనే వుంటావు”

అదృష్టవశాత్తూ వారికి దగ్గరలో ఎవరూ లేరు. పిల్లవాడి
మాటలు ఎవరూ వినలేదు. కొద్ది అడుగుల దూరంలో ఒక ముసిలి
గూనవ్వ కనిపించింది. జుట్టు చిందరవందరగా ఉంది. నడుగును
కప్పివేసే రుమాలు తలకు చుట్టుకుంది. చేతిలోని బుట్టలోంచి చేప
తోక బైటికి కనిపించుతోంది. బహుశా ఆమెకు చెముడని లూస్యా
నిర్ధారణ చేసుకుంది.

ఈ లోపున పావ్లో చాలాదూరం ముందుకు వెళ్ళిపోయాడు.
నాలుగు రోడ్ల కూడలిలో నిలబడి రంగు రంగుల గాలిబుడగలగుత్తి
ఆడిస్తూ వాటిని అమ్మజూపుతున్నాడు. “గాలిబుడగలు!” అంద
చందాల గాలిబుడగలు!” అని అరిచాడు. జైలు ఎత్తుకోడ అవ

తల ఆఖరి భాగంమీది రెండో అంతస్తులోని ఇనపచువ్వల కిటికీ కేసి ఓరచూపు చూస్తూ.

లూస్యా ఇచ్చిన సంజ్ఞకు జవాబు ఆ కిటికీలో నుంచి రావాలి.

“చంద్రమండలం దాకా యెగురుతుందనే అనుకుంటున్నావా ల్యోమా! తోక పైకెత్తి యెగురుతుందని చెప్పడం విన్నావా? తమాషాగా వుంటుంది కదూ, యిక పిడికిలి తెరిచి యెగరెయ్”

ఆ పిల్లవాడు తల్లి కేసి కళ్ళల్లో అనుమానం పెట్టుకుని చూసాడు. అతడికళ్ళూ లూస్యా కళ్ళలాగానే పెద్దవి, నల్లనివి. పిడికిలి మరింత బిగించి తాడు పట్టుకున్నాడు.

లూస్యాకి ఆందోళన హెచ్చింది. పిల్లవాడు తిప్పలు పెట్టేటట్టున్నాడు.

“ఆకాసంవంక చూడు; యెంత నీలంగా వుందో! బుడగ తెల్లనిది. పైన యెగురుతూంటే యెంతో ముచ్చటగా వుంటుంది. తమాషాగా వుండదూ?”

ల్యోమా శ్రద్ధగా విన్నాడు. ఎడమ చేతిని తల్లి పట్టునుంచి విడిపించుకుని రెండు చేతులతోనూ దారాన్ని గట్టిగా ఒడిసి పట్టాడు.

“ల్యోమా !”

జైలు ఆవరణలో గుండుసూదుల మీద కర్రముక్కల చప్పుడు అసాధారణంగా ఎక్కువగా ఉంది. అది భ్రమేకావచ్చు ఆరోజున ప్రతిదీ-గొంతులు, బూట్లకింద నలిగే ఇసుక చప్పుడు, పిచ్చుకల కిచకిచ ధ్వనులు, గొరోడ్డి కర్రముక్కల చప్పుడు-బిగ్గరగా వినిపించాయి.

గర్జి బామణులు ఒకరిచేయి ఒకరు పట్టుకుని నడుస్తున్నారు. మధ్య మధ్య ఎంతో ఆసక్తితో ఆకసంవంక చూస్తారు. ఆరోజున ఆకాశం నిర్మలంగా ఉంది. సూర్యుడు బాగా ప్రకాశిస్తున్నాడు. ఆకాశం నీలంగా ఉంది. మచ్చుకయినా మబ్బుతునకలేదు. అటువంటి ఆకాశంకేసి చూస్తూ ఖైదీమాత్రం ఎందుకు ఆనందించకూడదు? బేడీలతో కఠిననరకం అనుభవించేటపుడు ఆకాశం అలా నీలంగా ఉండదు. సైబీరియాలో కీవ్ లాగా ఉండదు. ఇస్కావారిని సైబీరియా పంపుతారని జైలులో అందరికీ తెలిసిన విషయమే. 'నోవిట్స్కి' దర్వాస్తు పూర్తి చేశాడు. అంటే కఠిన నరకం విధించడానికి కావలసిన నిబంధనలు న్యాయశాస్త్ర గ్రంథాలలో నుంచి తీసిపెట్టాడు. వారిమీది నేరారోపణలు: చక్రవర్తిగారిని అవమానించడం; 'ప్రస్తుత వ్యవస్థను బలప్రయోగంతో కూలద్రోయడానికి' కృషి చేయడం; చట్ట విరుద్ధమయిన సంఘానికి చెంది ఉండడం... ఏదీ అతని దృష్టినుంచి తప్పించుకోలేదు.

'కుక్కగొడుగు' కింది కాపలా పోలీసు నిర్లక్ష్యంగా నిట్టూర్చాడు. చేతిలో తుపాకి ఊగిసలాడుతోంది. దాని మూతి నేల వేపుకు ఉంది. ఈజైలులో అతను ఆరేళ్ళనుంచీ పనిచేస్తున్నాడు. ఇక్కడనుంచీ రాజకీయ ఖైదీలు ఎందరో ఒక్క సైబీరియాకే కాదు, ఉరికంబాలకు కూడా వెళ్ళడం చూశాడు. గోడలమీద వూరికే సంతకాలు పెట్టారా!

ఇస్కావారి సంతకాలు కూడా స్మృతిచిహ్నంగా గోడ మీద ఉన్నాయి.

"యింకా సంజ్ఞ రాలేదు" గర్జి గడ్డంలోకి వేళ్ళు పోనిస్తూ గుర్తుమన్నాడు. గడ్డం చేయించి చాలా కాలమయిందేమో చిక్కిరి బిక్కిరిగా ఉంది. "దాని అర్థం బంగీ రాదనేనా! అంటే గాలం సిద్ధం కాలేదు, లేకపోతే యేమయినా చిక్కు తటస్థించిందా?"

"ఊ- వూహాగానం కట్టిపెట్టు" అంటూ బామణ మొరటుగా తోసాడు.

ఇంకా ఏదో చెప్పేవాడే, కాని ఇంతలో ఊదారంగు కోడిబామ్మ వేసిన తెల్లటి గాలిబుడగ ఇళ్ళ పైకప్పులు దాటి ఆకాశంలో విహరిస్తోంది.

“అదిగో సంజ్ఞ ! బలే! రూక్! తిరిగి జవాబుయివ్వు. వాళ్ళ జవాబుకోసం నిరీక్షిస్తుంటాను”

గర్జి గొర్రోడ్డికి ఆటగాళ్ళ వంక గిరుగిన తిరిగాడు. ఒక లావుపాటి కర్రముక్క చదుగిన వచ్చిపడింది.

“మతి పోయిందా? ఆట ఆడుతూంటే అడ్డంపస్తావేం? కాలు విరగ కొట్టించుకోవాలని వుందా యేం?”

కొట్టులోకి వెళ్ళి బామన్ స్టూలుబల్లమీద నిలబడి తుప్పపట్టిన కిటికీ చువ్వలలో ఒకదానికి తెల్లటితువాలు కట్టాడు.

అదేక్షణంలో రంగురంగుల బుడగల పెద్దగుత్తి ఆకాశంలోకి హుషారుగా లేచింది. తువాలు కనిపించగానే పాస్టో చేతిలోని దారం వదలివేసాడు. ఇంకేముంది బుడగలు ఎగిరి చక్కాపోయాయి. వీధిలో పరుగెత్తుతూ కేకలువేస్తూ ఆ బుడగల వెంట పడ్డాడు.

“ఛీ! నదిలేసాను. చేయి జారిపోయాయి! పట్టుకోండి, బాబూ! పట్టుకోండి.”

తన గాలిబుడగ ఎగిరిపోవడం మరిచేపోయి ల్యోషా బాగా నోరు తెరచుకుని చూసాడు.

ఎగిరిపోతున్న గాలిబుడగల వెంటపడి పాస్టోచేస్తున్న కోతి చేష్టలకు బాటసారులు నవ్వారు. ఆకాశంలో మాయమయి పోతున్న బుడగలవంక తల పైకెత్తిచూస్తూ జైలువార్డర్లు కూడా నవ్వారు. అవి క్రమక్రమంగా చిన్నవవుతూ నిలకడగా ఉన్నట్లు కనిపించాయి.

“యజమానిచేత ముక్కచివాట్లు తింటాడటలే! వాటిఖరీదు యిరవై కోపెక్కులన్నా వుంటుంది. పిచ్చివెధవ!”

గు లా బీ లు

ఆ గాలిబుడగలు పైపైకి ఎగిరి సూదిమొనలంతలయి చివరకు కనిపించకుండా మాయమయిపోయాయి.

మూడు సంజ్ఞలు పూర్తిఅయాయి. చెప్పవలసిందేమిటో చెప్పడమయింది.

“మేము సిద్ధంగా వున్నాం.”

“మేమూ సిద్ధంగావున్నాం”

“గాలం పంపుతున్నాం.”

లూస్యా, ఆమె పిల్లవాడు జైలుగేటును సమీపించారు. ఆమెలో ఆందోళన ఇంకా తగ్గలేదు. పైపెచ్చు పాన్లో కేకలు వేస్తూ పరుగెత్తుతూంటే తుప్పపట్టిన కిటికీల చువ్వలనుంచి తువాలు గాలిలో రెపరెపలాడడం ఆమెకు స్పష్టంగా కనిపించింది. ఆ పట్టణమంతా చూసిందనే ఆమె భావించుకుంది. మూడుసంజ్ఞలు ఎందుకు ఇచ్చారో, నడిరోడ్డుమీద ఒక యువకుడు గాలిబుడగల వెంట పిచ్చిగా ఎందుకు పడుతున్నాడో, ఒక అందమయిన స్త్రీ పెద్ద పూలగుత్తి పత్రికకాగితంలో ఎందుకు తీసుకు వెళుతుందో అందరికీ తెలుసు అనుకుంది. ఇదంతా పట్టణమంతటికీ తెలుసుననీ, ఇక ఏం జరుగుతుందో చూద్దామని వేచిఉన్నారనీ ఆమెకు నమ్మకం కలిగింది.

లూస్యా ఎంతో కష్టమీద ధైర్యం చిక్కబట్టింది. ఇది వరలో ఎన్నడూ ఆమెచెక్కిళ్ళు ఇంత ఇదిగా మండిపోలేదు. లోయోషాకూడా ఇది కనిపెట్టాడు.

“యేమిటి సంగతి అమ్మా! యెందుకలా బాధపడతావ్?” అని ఆ పిల్లవాడు అడిగాడు.

గేటులో డ్యూటీలోఉన్న వార్డరు నిద్రమత్తు కళ్లు విప్పి విప్పకుండా వెళ్ళిపోమ్మని చేయి ఊపాడు.

“వెళ్ళిపో. యివాళ యెవరినీ రానియ్యకు”

“దయయించి ఆఫీసులోనుంచి రాజకీయశాఖాధికారిని పిలు.” అంది లూస్యా ఏమాత్రం తొణకకుండా పూలగుత్తిని ఆడిస్తూ. “ఆయనకు తెలుసు”

వార్డరు ఉమ్మివేసి కాలుమీద కాలువేసుకున్నాడు.

“యెవరినీ పిలవబోవడం లేదు. వెళ్ళిపోమ్మని చెప్పానా! అసలు నువ్వు యిక్కడ నిలుచోడానికే వీల్లేదు”

అతనిస్వరం ముభావంగా ఉంది గాని కఠిన్యం తగ్గలేదు. ఇక వార్డరు ఆమెని లోపలికి వెళ్ళనిచ్చేటట్టులేదు. వెంటనే లూస్యా తమాయించుకుని పక్కగేటు ఇనపగుమ్మంమీద బూటు చివరతో టకీ టకీమని కొట్టింది.

“వెంటనే గేటు తెరుస్తావా తెరవవా? అధికారిని పిలవ ననడానికి నీకు హక్కులేదు. అది నీ కర్తవ్యం”

తలవనితలంపుగా వార్డరుకు అరికాలిమంట నెత్తికెక్కింది.

“వెళ్ళిపో. పొమ్మని చెపుతున్నా,” అని ఎలుగుగొడ్డులా గుర్తిమన్నాడు. “వెళ్ళిపోకపోతే నిన్ను అరెస్టు చేస్తాను”

లూస్యా మొహం వికసించింది. అదయినా మంచిదే. అరెస్టుచేస్తే గేటులోపలికి వెళ్ళవచ్చు. లోపలికి వెళ్ళితే ఇక పరవాలేదు.

“యేమాత్రం అరెస్టుచేస్తావో చెయ్యి చూదాం.”

వార్డరు గడ్డంలోకి వేళ్ళుపోనిచ్చి సవరించుకుంటూ లేచాడు. అ సమయంలో గనక గర్భి లోపలిగేటులోని చిన్న ద్వారంలోనుంచి వచ్చి కచేరీవేపు నడక సాగించకపోయి ఉంటే ఏం జరిగేదో!

“గర్స్కి! బామన్ కోసమని పువ్వులు తెచ్చాను” అంది లూస్యా తెగించి, అతను కనిపించేసరికి కలిగిన ఆశ్చర్యంనుంచి కోలుకోకుండానే. కాని ఆమాటలు ఆమె నోటనుంచి వెడలీ వెడలకముందే ఇది యాదృచ్ఛికంగా కలుసుకోవడంకాదనీ గర్స్కి ఆమెకోసం ఎదురుచూస్తున్నాడనీ గుర్తించింది. మళ్ళీ ఆమెకు కంపరం బయలుదేరింది.

గర్స్కి ఆగి తలపంకించాడు. కళ్ళతో మందహాసంచేసి కచేరీలోకి వెళ్లిపోయాడు.

వార్డరు చిన్న ద్వారం దగ్గర ఆతోచిస్తూ నిలబడిపోయాడు. అతను లూస్యావంక చూడలేదు. లూస్యాకూడా అతనివంక చూడ లేదు. ఇద్దరూకూడా రెండుగేట్లకి మధ్యగాడన్న గోడలోని కచేరీ గుమ్మంవంక చూస్తున్నారు.

ఇంతలో ఆ ద్వారం తెరుచుకుని గర్స్కి, సులీమాలు బయటికి వచ్చారు. సులీమా శుభ్రమయిన చొక్కా తొడుక్కున్నాడు. అసలుకంటే ఎక్కువ పొడుగుగా, ఎక్కువ పీలగా కనిపిస్తున్నాడు. తాగితూలుతూ లూస్యాకేసి ఓరచూపు చూసి బిగ్గరగా వార్డరుని

“ఆమెని లోపలికి వెళ్ళనీ” అన్నాడు.

విసుగు, కోపంతో వార్డరు తాళంలో చెవిపెట్టి కిరుమని తిప్పాడు. ల్యోషానికూడా లాక్కుంటూ లూస్యా లోపలకు అడుగుపెట్టింది. ఎందుకనో ఆ పిల్లవాడు లోపలకురానని మొరాయింపాడు.

సులీమా సాల్యూటుజేసి అతనిబూట్లకు తట్టుముళ్ళు ఉన్నట్లు, అవి జీవరక్షణాధికారి ముళ్ళలాగా గలగలమంటాయనీ భావించుకున్నట్లు మడమలు టకటక లాడించాడు. నిజానికి అతని బూట్లకు తట్టుముళ్ళులేవు. మడమల టకటక సరిగా వినిపించలేదు.

“యేమయినా యింకా పుపకారం చెయ్యాలా?”

ల్యోపా తలను తల్లి దుస్తులలో దాచుకున్నాడు. మంచిదే అయింది. ఇక లూస్యా ఉక్కిరి బిక్కిరయింది. కారణం గాలం మాత్రంకాదు. ఆమెఆందోళనకు కారణం వేరు. గర్భిణి కళ్ళల్లోకి చూసింది. అతనేదో ఆమెకు చెప్పదలచినట్టున్నాడు- ఆనాటి వారి తంత్రం విషయమయి ఏదో చెప్పదలచినట్టున్నాడు. అదేదో అతిముఖ్యమయినదయి ఉంటుందని ఆమెభావించింది. ఆపని సూచనను అర్థం చేసుకోలేక అంతా పాడుచేస్తానేమోనని భయపడింది. అందుచేత ఆమె కళ్ళల్లో ఒకేపర్యాయం ఏకాగ్రత, ఆనందం, వేడి కోలు గోచరించాయి.

సులీమా గమనించిందల్లా ఆమె తనకేసి చూడడం లేదనే. తాగినవాళ్ళకి కోపం ఇంతలో వస్తుంది. అలాగే సులీమాకుకూడా విపరీతమయిన కోపం వచ్చింది. భర్త పుట్టిన రోజు పండగగురించి, తాను పూవులు తీసుకురావడం గురించి, ఆయనను చూడాలనే తన కోరికను గురించి లూస్యా చెపుతూంటే వినిపించుకోనేలేదు.

“చూస్తావా? ఉహుఁ-సాధ్యంకాదు.”

పదిహేను నిమిషాలక్రితం వార్డరు స్వరం ఎలావుందో అదే విధంగా సులీమా స్వరంకూడా కొయ్యలాగా మూర్ఛంగా ఎక్కడా సందివ్వకుండా ఉంది. కాని మళ్ళీ మూర్ఛంగా.

“ఉహుఁ- చూడనీయడానికి వీల్లేదు” అన్నాడు.

“బామన్ చూడడానికి యిదివరలో వెళ్లనిచ్చావుగా సులీమా!” అన్నాడు గర్భిణి బతిమాలుకుంటున్నట్టు. “యిది బామన్ పుట్టినరోజు పండగ; రోజూ వచ్చేపండుగ కాదుగదా. బామన్ భార్య...”

కనిపించీ కనిపించకుండా ఎడమ కనురెప్ప కదిలించి లూస్యాకు సైగచేసి పెదవులు ముడుచుకున్నాడు. ఆ కన్నుసైగలో ఆపెదవి కదలికలో తమాషా, ఆత్మ విశ్వాసం గోచరమై, లూస్యాకు ఉత్సాహం కలిగింది.

కాని సులీమా చొక్కా వేళ్ళతో తడుముకుంటూ ముక్కుతో మాట్లాడసాగాడు. లూస్యా ఉత్సాహమంతా చచ్చి పోయింది.

“ఆతనిని చూడడానికి గానీ, బంగీ యివ్వడానికిగాని అనుమతించేది లేదని స్పష్టంగా చెపుతున్నా, యివి పువ్వులేనా?”

ఇలాఅని పూలగుత్తిమీద కాగితాన్ని వేలితో పొడిచాడు కాగితం చినిగిపోయి సూదిలాంటి ముల్లు బయట పడింది. ముల్లు గుచ్చుకుందేమో సులీమా వేలిని చటుక్కున లాగేసుకున్నాడు. ఇదంతా లూస్యాకి వేడుక అనిపించి, మందహాసం చేసింది.

“జాగ్రత్తగా వుండాలి, తెలిసిందా? అవి గులాబీ పువ్వులు, ముల్లు గుచ్చుకుంటాయి.”

గర్సీ మళ్ళీ చమత్కారంగా కనుసైగచేసి, సులీమా కదలివెళ్ళిపోక మునుపే ముందుకువచ్చి లూస్యా చేతిలోనుంచి పూలగుత్తి తీసేసుకున్నాడు.

“యిది బామన్ కు నేను బహూకరిస్తాను. స్వయంగా అతను నిన్ను కలుసుకోకపోయినా యిది కొంత వుపశమనంగా వుంటుంది. యేంచేస్తాం, కాప్టెన్ సులీమా యింత మొండిపట్టు పట్టితే! ఆయనకి కనికారం లేదని అందరికీ తెలుసు, గుడ్ బై.”

సైనికునిలాగా వెనుదిరిగాడు: సులీమా పెదవికొరుక్కుంటూ ఆలోచించాడు. నిజానికి పూలగుత్తిని పరీక్షించవలసింది. పై అధికారులకు యీ సంగతి తెలిస్తే, వార్డులంతా చూడనే చూసాడు చిక్కుల్లో పడిపోతాడు;

చెదిరిపోయిన తాగుమోతు ఆలోచనలను గుదిగూర్చుకోవాల్సి యత్నిస్తూండగానే గర్సీ మాయమైపోయాడు. వెళుతూ లూస్యావంక తిరిగి మందహాసంచేసి తల పంకించాడు. ఆఖరి అడ్డంకి తొలగిపోయింది. పూలగుత్తి గమ్యస్థానం చేసుకుంది. ఇక ఆరోజున ఖైదీలు తప్పకుండా తప్పించుకు పోతారు అని దాని అర్థం?

ప రా రీ

చీకటి పడవచ్చింది. 'కుక్క-గొగుగు' కింద లాంతరులో దీపకాంతి తగ్గి మసకమసకలాడుతోంది. ఆ ఆవరణలోకల్లా అదొకటే లాంతరు. ఏకాంత నిర్భంధంలోఉన్న ఖైదీలు లాంతర్లు బైటికి తీసుకురాలేదు. ఆకాశం మేఘాలతో నిండిపోయింది. వాతావరణం చెమ్మగా శీతలంగాఉంది, అటువంటి వాతావరణంలో హారుబయట చదువుకోవడం సాధ్యంకాదు. అసలు ఆవరణలో నేలమీద కూర్చోవడమే మంచిదికాదు. ఆనాటి సాయంకాలం ఖైదీలంతా ఆవరణలో అటూఇటూ నడుస్తూ పొద్దుపుచ్చుతున్నారు.

ఎత్తుగోడల మధ్య భారంగా కాళ్ళీడ్చుకుంటూ వర్తులంగా నడిచారు. అంతూపొంతూ లేకుండా ఇలా ప్రదక్షిణం చేయడం వల్ల జనంతో నిండిన జైలుఆవరణమీదపడే మంచుపొగ దట్టంగా, పీడగా గోచరించింది.

కాని ఇస్కా) ఖైదీలభాగంలో గోరోడ్కీ ఆట హుమా రుగా సాగుతోంది.

“అదిగో, ముక్కుమీద గుద్దేస్తా. మళ్ళీ తిన్నగా పెట్టు”

“యీ చీకటిలో చిన్నచిన్న వస్తువులు కనిపించవే, యెలా ఆడగలుగుతున్నావు?”

“పొరపాటు పడ్డావు” అని బామన్ నవ్వాడు.

“గుండుసూదులనే కాదు, గోడవతల యేం జరుగుతున్నది కూడా చూడగలను”

“గర్స్కి లోపలికి వెళ్ళడం చూసావా?”

చీకటిలోనుంచి తొందర తొందరగా మెల్లిగా వెలువడిన ఆ మాటలకు బామన్ వెనుదిరిగి చూసాడు. మనిషి ఆకారాన్ని బాగా పరీక్షించాడు. పరారీకాకుండా జైలులోనే ఉండి వారికి సాయపడదలచిన ఒక కామ్రేడ్ ఆకారం అది. అతను కాపలా ఉంటాడు.

“అప్పుడే తొమ్మిది గంటలయిందా? కాలం నాతో సయ్యాటలాడుతోంది. నిలచిపోయినట్లుంది. యెప్పుడో తొమ్మిది అయిందనుకున్నాను గాని నా అంచనాను నేనే నమ్మలేక పోయాను. యికపద, బ్రాబ్రావస్కీ!”

నిచ్చెన తీసుకురావడానికి ఇరుకు ఆవరణలోనుంచి భవంతి లోకి వెళ్ళి అక్కడనుంచి రెండో అంతస్తు చేరుకున్నారు. వీరికి కేటాయించిన పని ఇది. ఆనాడు డ్యూటీలోఉన్న వార్డర్లదరికి మత్తుమందు ఇచ్చి కదలకుండా చేసి బామన్ ప్రభృతుల మార్గం నిష్కంటకం చేయడం గర్స్కి, మాల్స్నిమకొలవంతు.

అక్కడ కాపలాఉన్నదల్లా ఇద్దరే ఇద్దరు వార్డర్లు. అసిస్టెంటు చీఫ్ వార్డరుకూడా డ్యూటీలో ఉండవలసిందే. కాని అలవాటు చొప్పున అదివరకే ఇంటికి వేంచేసాడు. అతని ఇంట్లో రాత్రి ఎనిమిదిన్నరకల్లా భోజనాలు అయిపోతాయి. ఈ విషయంలో అతనిభార్య ఖచ్చితమయిన మనిషి. రాజకీయఖైదీలు అందరికీ ఈ సంగతి తెలుసు. అందువల్ల ఎపుడూ ఇంటికి ఆలస్యంగా వెళ్ళేవాడుకాదు. ప్రతి సాయంత్రం ఎనిమిది గంటల హాజరుపట్టి వేసిన తరవాత ఎదోఒక వంకచెప్పి వెళ్ళిపోయేవాడు. హాజరుపట్టి తరవాత నిజానికి ఖైదీలందరినీ వారివారి కొట్లలో పెట్టి తాళం వేయాలి.

రుడిన్ స్కీ, వాల్టోన్ లను మార్గమంచి తొలగించడమంటే జైలుతలుపు తెరవడమే. ఇక ఉన్న ఆటంకంమల్లా ‘కుక్కగొడుగు’

కింది కాపలాపోలీసు ఒక్కడే. కాని మాట్స్సెమ్ అన్నట్లు, 'అనేకమాట్లు పరీక్షించి' చూస్తే ఇస్కావారికి సంబంధించినంత వరకు కాపలా లేనట్టేలేక్క. కాకపోతే నడవలోని వార్డరిద్దరి విషయం జాగ్రతపడాలి. అందులోనూ రుడిన్ స్కీ విషయంలో మరీ జాగ్రత వహించాలి. అతడు మహాపట్టుదల మనిషి.

బామన్, బ్రాబ్రావస్కీలు రెండో అంతస్తుమెట్లు చివరికి చేరుకునేసరికి రుడిన్ స్కీ 'ఏకాంతఖైదీల నడవ' గుమ్మంలో నిలబడి ఉన్నాడు. వారిని అనుమానంతో ఎగాదిగాచూసి కళ్ళల్లో అలవాటయిన గురుతో.

“నిద్రపోవడానికి అప్పుడే వెళుతున్నారా? యివాళ పెందల కాడే బయలుదేరారే?” అన్నాడు.

బామన్ జవాబియ్యలేదు. నడవచివర ఉన్న తనకొట్టుకి మెల్లిగా నడుస్తూవెళ్ళాడు. దోవలో క్రోక్ మాల్ కొట్టులోనుంచి వస్తున్న వోల్టోవ్ ను కలుసుకున్నాడు. దీనిఅర్థం ఏమిటి? ఖైదీలు లేనపుడు వార్డర్లు నారిగదిలో కాలుపెట్టడానికి ఇదివరకెన్నడూ సాహసించలేదు. గర్స్కీ, మాట్స్సెమ్ ఏంచేస్తున్నారో?

ఈ ప్రశ్నకి జవాబా అన్నట్లు గర్స్కీ గొంతు వినిపించింది.

“వోల్టోవ్! ఒక్కనిమిషం, యిలారా”

వోల్టోవ్ వెనకకు తిరిగాడు. బామన్, బ్రాబ్రావస్కీ వారి కొట్టులోకి వెళ్లి బొంతకింది నిచ్చెన, తలగడాలోని గాలం బయటికి తీసారు. ఉదయమే పువ్వులలోనుంచి గాలంతీసి తలగడాలో దాచిపెట్టారు.

“యిక్కడ కడదామా, ఆవరణలోనా?”

బామన్ విసి,

“యిక్కడే యెక్కువ సదుపాయంగా వుంటుంది. అక్కడయితే యిష్టమున్నా లేకపోయినా తొందరపడాలసి వుంటుంది. గర్స్కీ యింకా తచ్చాడుతున్నాడు. అంటే మనకింకా వ్యవధి వుందన్నమాట” అన్నాడు.

నిజం, ఇంకా వ్యవధిఉంది. వార్డర్లకి మత్తుమందు ఇవ్వడం ఆలస్యమయింది.

వోల్టోవ్ లోపలికి రాగానే మార్ట్స్మన్ తన మెత్తదగ్గరగా గోడకు బిగించిన ఇనప బల్లమిది లావుపాటి సీసాలను చూపించాడు. ప్రతి సీసామీదా బంగారపు చీట్లు, చీట్లమీద నోరూరించే మాటలు ముక్తసరిగా.

జమయికో రమ్ము—అని అచ్చుకొట్టి ఉన్నాయి.

వెంటనే వోల్టోవ్ ఆ సీసాలమీదనుంచి దృష్టి మరల్చుకున్నాడు. చీటీ చదవవలసిన అగత్యం లేదు. ఆ సీసాల ఆకారమే వీటిలో ఏమున్నదీ చెప్పతోంది. మాంచి రమ్ము! నాలుకతో ముళ్ళలాంటి మీసాలు తడుముకున్నాడు.

“మనకి బిరడాలు తీసే స్కూ) కావాలి.” అన్నాడు గర్స్కి వార్డరులాగానే తనూ మీసాలు నాలుకతో తడుముకుంటూ.

‘డో-కానీయ్’ అని ఎపుడంటారా అని వోల్టోవ్ ఎదుర్కుచూస్తున్నాడు. రాజకీయ ఫైదీల కొట్లలోకి తరుచుగా రమ్ము వస్తూఉంటుంది. గత కొద్దివారాలలో ఈ మార్ట్స్మన్ కు బంగీలలో మునుపటికన్నా ఎక్కువగా రమ్ము వస్తూన్నట్టుంది. ప్రతి బంగీలోనుంచి వార్డర్లకు ముడుతోంది. అసలు మార్ట్స్మనే తాగుబోతులా కనిపించాడు.

వోల్టోవ్ చేయి పట్లాం జేబులోకివెళ్ళి స్కూ)ఉన్న చాకును గట్టిగా పట్టుకుంది. స్కూని పైకితీయడం సెకండ్లమీద పని. గట్టిగా బిగుసుకున్న బిరడా పైకి లాగుతూంటే వచ్చే ‘టప్’ అనే ధ్వని అతని చెవులకు సంగీతంలాగా ఉంటుంది:

“కృతజ్ఞుణ్ణి” అన్నాడు గర్స్కి. పళ్ళు తళతళా మెరిసినాయి. “దయచేసి గ్లాసుకూడా తీసుకువస్తే బాగుంటుంది. జల్నా చేసుకుందాం.”

అపేక్షతో నిండిన కళ్ళను వోల్టోవ్ తిప్పి వేసుకుని.

“డ్యూటీలో వున్నపుడు... నిబంధనలకి వ్యతిరేకం”

గర్స్కి కడుపుబ్బా నవ్వాడు. మెత్తమీద కూర్చున్న మాల్ట్రేమన్ విసుగుతో చేయి ఆడించాడు.

“మరేం పరవాలేదు. యిదేం మొదటిసారా? గ్లాసు తీసుకురా.”

వార్డరు తలుపుకేసి చూసి

“గ్లాసుకోసం వార్డర్ల గదికి వెళ్ళాలిమరి. అక్కడరుడిన్ స్కీ వున్నాడాయె.” అన్నాడు.

గర్స్కి ఆ సూచనను అందుకున్నాడు.

“రుడిన్ స్కీని కూడా తీసుకు చక్కారా. అంటే రెండు గ్లాసులు.”

“తప్పకుండా తీసుకురమ్మంటే తీసుకువస్తా.”

వోల్టోవ్ ఎడమ చేతితో కత్తి బర గట్టిగా పట్టుకుని తొందర తొందరగా వెళ్ళాడు. నడవలోని గడియారం విచారంగా టిక్ టిక్ మంది.

“తొమ్మిదీ యిరవయి? వీళ్ళ దుంపతెగ!”

గడియారం పదినిమిషాలు ముందుకు తిరుగుతోంది.

బామన్ కొట్టుగుమ్మంలో కనిపించి, “యింకా యేం జేస్తున్నారు? యిప్పటికే యిరవయి నిమిషాలు ఆలస్యమయింది.” అన్నాడు.

“మరేం పరవాలేదు ఆ యిరవయి నిమిషాలు కూడ దీస్తాలేం గర్స్కి! మత్తుమందు కలుపుదాం. ఆ వెధవ రమ్మ కాస్త పార పోయి.”

గర్స్కి తన లోటాలో కొంత, మార్స్క-మక్ లోటాలో కొంత రమ్మపోసి మెత్తవెనక కొంత పారపోసాడు. ఘాటు వాసనతో కొట్టునిండిపోయింది,

“యిక ? ‘మందు’ వేదాం”

మార్క్స్-మన్ ఆకుపచ్చని చీటి అంటించిన గొట్టం చేతిలో పట్టుకుని సిద్ధంగా ఉన్నాడు దానిమీద.

పైపూతకు మాత్రమే—అసి వ్రాసిఉంది.

“పట్టుకో ! చాలు”

కాని మార్క్స్-మన్ మొండిగా తలఊపి, “అదంతా నీ కెందుకు ! యెంత వేయాలో నాకు తెలుసు. ప్రయోగ సందర్భంలో యీ చెత్త పందికొక్కులాగా యెంతతాగానో నీకు జ్ఞాపకం లేదా ?”

గొట్టం కాస్త కాస్త పైకెత్తుతూ మత్తుమందు పోస్తున్నాడు.

“జాగ్రతగా వేయకపోతే చచ్చారుకుంటారు” అని గొణి గాడు గర్జిస్తూ అడుగుల చప్పుడు వినడానికి చెవులు నిక్కబొడుచు కుంటూ.

“యేమయినా సరే, యెవరినీ చంపకూడదని నిర్ణయించు కున్నాం. మరిచేబోకు.”

మార్క్స్-మన్ పళ్ళు బయటపెట్టాడు.

“యీ నక్కల్ని చంపడమా ! ముసిడిమత్తు మందు పాను వేసినా వీళ్ళనేం చంపిచావదు. లొట్టలు వేసుకుంటూ తాగుతారు.”

గొట్టం ఖాళీ అయిపోయింది. బొంతకింత దాచి సీసా బాగా కుదిపాడు. ఇంతలోకే తలుపు తెరుచుకుంది. కళకళలాడుతూ రుడిన్ స్కీ వారిని చూసి చిరునవ్వు నవ్వాడు. వార్డర్లద్వారా నెమ్మదిగా కాలిబూట్లు ఈడ్చుకుంటూ ప్రవేశించారు. ఇద్దరి చేతుల్లోనూ చెరోగ్లాసు ఉంది.

సీసాలోనుంచి రమ్ము జలజలమంది. గ్లాసు పూర్తిగా నింపడమయింది. గర్జిస్తూ, మార్క్స్-మన్ తమ తమ లోటాలు పైకెత్తి,

“మీకు ఆరోగ్యం వర్ధిల్లుగాక ! మీ కోరికలు నెరవేరుగాక !” అన్నారు. రుడిన్ స్కీ ఒక గుటకలో తాగేసాడు.

క్షవరం చేయించుకోక మాసిన రెండు మొహాలు ఒకే సారి వెనకకు వాలాయి. ఒకగుక్కలో రమ్మ మాయమయింది. రుడిన్ స్కీ మీసాలు నాలుకతో తడుముకున్నాడు.

“యింకా కావాలా?” అని మాట్స్ మన్ కర్కశంగా అడిగాడు.

జవాబుకోసం నిరీక్షించకుండా మళ్ళీ గ్లాసులు నింపసాగాడు. వార్డర్లు పెదవులు కదుల్చుతూ, ఊపిరాడక కొట్టుకుంటూ, రమ్మ ధారవంక చూడసాగారు.

“చాలు” అని గర్జిస్తూ సీసాకోసం చేయిచాచాడు.

మాట్స్ మన్ మోచేతితో అతనిని నెట్టి, “యింత పిసినారి తనం పనికిరాదు” అన్నాడు.

బొంగురుగా, ధిక్కారసూచకంగా నవ్వాడు. వార్డర్లు అతి వినయంతో కులుకి నమస్కరించి రెండుగ్లాసుల రమ్మ తీసుకున్నారు.

హఠాత్తుగా రుడిన్ స్కీ మోకాళ్ళు వణకడం ప్రారంభించాయి. నోటికి గ్లాసు దూరమయింది. పెదవులు గ్లాసును మళ్ళీ కరుచుకున్నాయి. ఉక్కిరి బిక్కిరవుతూ, చొక్కామీద, నేల మీద పారపోసుకుంటూ తాగేసాడు. బడాయి ప్రదర్శించడానికి బల్లమీద పెట్టుతున్నవాడిలా గ్లాసు పట్టుకుని వదిలేసాడు. గ్లాసు పగిలి గాజుముక్కలు టింగుటింగు మని కొట్టు నలుమూలలా పడ్డాయి. అతను వికటంగా నవ్వి మెడపట్టీ దగ్గరనుంచి చొక్కా పక్కవరకు తుడుచుకుని, గుండీలు ఊడతీసుకుని, నాలుగు తిట్టి, గిరున తిరిగి గుమ్మంలోకి వెళ్ళాడు.

రుడిన్ స్కీనిచూసి వోల్టోవ్ తాగడం కట్టిపెట్టివేసాడు. ఎర్ర బారిన కళ్ళల్లో భయం తళుక్కు మంటుంది. గ్లాసు కిందబెట్ట బోతూంటే మాట్స్ మన్ అతనిచేయి పట్టుకుని,

“పిచ్చా? తాగేసెయ్” అన్నాడు.

వోల్టోవ్ కళ్ళు గట్టిగా మిణకరించి ఒక మెత్తమీద వెళ్ళి కూర్చున్నాడు.

“ఊ- తాగు” అని మార్స్ మక డబాయించాడు, నేలను కాలుతో తన్నుతూ.

కళ్ళజోడు ముక్కుమీదనుంచి జారిపడిపోయింది. గర్స్కి కొయ్యబారిన వార్డరు వేళ్ళలోనుంచి గ్లాసు లాగేసాడు.

“అపుడే వీడిపని అయిపోయింది. చూడు, కళ్ళు గాజు కళ్ళలా యెలా తయారయ్యాయి! యెక్కువ వేస్తున్నావని చెప్పి తినిగా!

మార్ట్స్ మన్ ముభావంగా అవతలవేపుకు తిరిగి కళ్ళజోడు సరిచేసుకున్నాడు.

“మరేం పరవాలేదు, చావడలే”

వోల్టోవ్ ను బుజంపుచ్చుకుని తోసాడు, తోయగానే వార్డరు మెదలకుండా సాగిలపడ్డాడు.

ఇంతలో బ్రాబ్రావస్కి, బామన్ దుప్పట్లు కప్పిన బొంతను తీసుకుని వారి కొట్టుముందుగా పరుగెత్తుకుంటూ వెళ్ళారు.

“రుడిస్కి వార్డర్ల గదికి వెళ్ళాడు.” అని కేకపెట్టాడు బామన్ వెళుతూ వెళుతూ.

“యెవరూ రాక ముందే తొందరపడడం మంచిది.”

గర్స్కి గుమ్మంలోనుంచి ఆఖరుసారిగా కొట్టులోపలికి చూసాడు.

“యేమీ మరిచేపోలేదు గదా?”

“యీ ‘శవాన్ని’ తప్ప యింకేమీ మర్చేపోలేదు” అన్నాడు మార్ట్స్ మన్ ఇకిలిస్తూ, వోల్టోవ్ కేసి వేలితో చూపుతూ.

ఆ మందు మోతాదు ముందుగా తాను పుచ్చుకుని పరీక్షించు కున్నాడుగా! వార్డరు బిగ్గరగా గురకపెడుతున్నాడు. టోపీ నలిగి పోయింది. తల తలగడామీద వేలాడుతోంది.

“చూడు, మనం చచ్చేటంత మందిస్తామని భయపడితివిగా నేను చెప్పలా...”

మాట పూర్తికాలేదు. ఆవరణలోకి తెరుచుకున్న కిటికీ గుండా నడనలోకి యుక్రేనియన్ పాటకు ఆటకు చెందినమాటలు, టిన్నుడబ్బాల మోతలు వినిపించాయి.

“యిదిగో నాజొన్నరొట్టి ఇంక నడుపుదారిబట్టి”

“అప్పుడే? ఏం జరిగిందో?”

పరారీవిషయం తెలిసిన ఫైదీలతో ఏర్పాటు జరిగింది. ఆ ఏర్పాటు ప్రకారం ఇస్కాభాగంలోని గడబిడ వినిపించకుండా వారు రాజకీయఫైదీలభాగం సింహద్వారంచుట్టూ మూగి గొడవ గొడవగా పాటపాడాలి. భవంతినుంచి ఆఖరికి వెళ్ళే గర్స్కి సంకేతం ఇస్తాడు. గర్స్కి సంకేతంకోసం అగకుండా మొదలు పెట్టారంటే, దానిఅర్థం...

గర్స్కి, మాల్త్స్మన్ కొట్టులోనుంచి గబగబా చక్కా వచ్చారు. కాని పడవలో రుడిన్ స్కీ దారిని అటకాయించాడు. అతనిమొహం నిప్పు కుంపటిలా ఉంది. కళ్ళు మందకొడిగా భీతా వహంగా ఉన్నాయి. అటూఇటూ తూలుతున్నాడు. పగుగెత్తు తున్న ఫైదీలనుచూసి ‘యేయ్’ అని అరిచి నేలమీద కూలబడి పోయాడు. కాని వారు అతనికి సూటిగా వచ్చేసరికి మెల్లిగా నడవ మధ్యలో పడి పెద్దపెద్ద చేతులుజాపి,

“సహాయం చేయండి. వాళ్ళని అటకాయించండి” అని అరిచాడు.

గర్స్కి ఏదోవిధంగా పక్కకు దూకగలిగాడు. ఒక అడుగు వెనకనడన్న మాల్త్స్మన్ ఊపిరి పీల్చుకోవడానికి ప్రయాసపడుతూ ఆగిపోయాడు.

ఆవరణలోనుంచి సంగీతం ఇంకా జోరుగా దగ్గరగా వినిపిస్తోంది. ఇస్కానారు తప్పించుకుపోతున్నారన్నమాట. ప్రతినిమిషమేకాదు, ప్రతి సెకనూ అమూల్యమయిందేనని స్పష్టంగా తెలుస్తూనే ఉంది.

“కుడివైపున పట్టేసెయ్” అని గర్జిస్తూ మెల్లిగా చెప్పాడు. దృఢనిశ్చయంతో రొమ్ము విరుచుకుంటూ, ఎడమవేపుకివెళ్ళి దెబ్బ తీయడానికి పిడికిలి బిగించి సిద్ధంగా ఉన్నాడు.

“తోలుపటకాతో కట్టేస్తేద్దాం.”

“ఊఁ అలాగే కానీ” మాల్ట్రమన్ రోగిలా మందహాసంచేసి ఒక అడుగు వెనక్కి వేశాడు. “తెలివిలోవుంటే మనబోటివాళ్ళని పదిమందిని పడేసేసేవాడు. తాగివున్నమీదట... స్టూలుబల్లతో అపుడే ఒక దెబ్బ కొడితే బాగుండిపోయేది.”

“రక్తపాతం జరగకూడదని గట్టిగా నిర్ణయించుకున్నాంగా” అన్నాడు గర్జిస్తూ పళ్ళసందుల్లోంచి, వంటిబతువును ఒక కాలిమీద నుంచి ఇంకో కాలిమీద మోపుకుంటూ.

ఈ పిచ్చి రాక్షసుడిమీద పడితే వాడి భల్లూకపు పట్టులో చిక్కుకునే ప్రమాదం ఉంది. లేకపోతే స్టూలుబల్ల మీద కొట్టడమా?

రుడిన్ స్కీ వేళ్ళతో గాలిని పట్టుకుంటున్నాడు. హఠాత్తుగా అతని మందకొడి కళ్ళల్లో పిచ్చి వెలుతురు కనిపించింది. నడవలోకి జూపుకున్న అతని కాలిమీదనే అతని దృష్టి పడింది. వెరికోపంతో సగం లేచాడు. తన బూటు ముందుభాగాన్నే గోళ్ళతో గట్టిగా పట్టేశాడు. రుడిన్ స్కీ ప్రయాసతో మూలిగి, “దొంగవెధవల్లారా, చిక్కారు” అన్నాడు.

అతని వెనకగా గోడవెంటే రెండు నీడలు జరిగిపోయాయి. మాల్స్ మన్, గర్జిస్తూ మొదటిమెట్టుకు చేరుకుని రెండు రెండు మెట్లు చొప్పున దాటుతూ కిందికి పరుగెత్తారు. గర్జిస్తూ ఒక సెకండు ఆగి,

“యేం జరిగింది?” అని అడిగాడు.

“ఆవరణలోనుంచి మనల్ని గెంతున్నాడు.”

“యెవరు?”

“సులీమా, విపరీతంగా తాగేసాడు. లేదు అంటే ఒప్పకోవడం లేదు. వెనక్కి తిరగడం మంచిది.”

“వెనక్కి తిరగడమా? ఉహూ...నేనా?”

చుట్టూఉన్న జనాన్ని బుజాలతో తోసేస్తూ, పిల్లవాడిలాగా కటకటాల చువ్వను పట్టుకుని కిందికి జారాడు. ఆవరణనుంచి బయటికి వెళ్ళే గుమ్మంలో సులీమా నిలబడ్డాడు. ఇద్దరు వార్డర్లు చెరోవైపునా ఉన్నారు. సులీమా చేయి ఊపుతున్నాడు. ముందు ఖైదీలు చాలా మంది గుంపుగూడి అసమ్మతి తెలుపుతున్నారు. చివరనున్నవారు బిగ్గరగా పాడుతున్నారు. తాళాలు ఎవరో పిచ్చిగా వాయిచేస్తున్నారు. ఈ గందరగోళంలో సులీమా గొంతు వినిపించడమేలేదు.

గర్జి కటకటాల వెంటే కిందికి వడివడిగా జారి సులీమాను, వార్డర్లను దాటిపోయాడు.

“యెక్కడికి వెళ్ళడం?” అని కేకపెట్టాడు సులీమా, “మీమీ కొట్లకి వెళ్ళిపోండి.”

కాని గర్జి వెళుతుంటే. వెనక జనం కమ్మేసారు. అంగలు వేసుకుంటూ గబగబా వెళుతూంటే దోవ ఇచ్చారు.

“మాల్స్మన్ యిక్కడవున్నాడా?”

“యిప్పుడే వచ్చాడు. గర్జి! యేదీ నీ చెయ్యి”

ఎవరో స్నేహపూర్వకంబుగా అందించిన చేతిని అందుకుని కరచాలనం చేసి కాపలా పోలీసుస్థానం దగ్గరికి వెళ్లాడు.

‘కుక్కగొడుగు’ దగ్గర ఎవరూ లేరు. జనం ఇంకాముందుకు వెళ్లారు. ఏకాంత నిర్బంధితులభాగం ద్వారపు నీడల్లో కదలిక కలిగింది. ఎదురు రొమ్ముమీద తలవాల్చుకుని, సున్నీ నేలవేపు పెట్టి, తుపాకీ చేతిమీద వేసుకుని కాపలాపోలీసు దీపంకింద నిలబడ్డాడు. దగ్గరలో టిట్వీనోవ్; బామన్. సిల్వీన్ ఉన్నారు. చేతులమీద దుప్పట్లు వేసుకుని ఆవరణలో పచార్లు చేస్తున్నారు. గర్జి కనిపించగానే పిలిచి “తొందరగా వెళ్ళు. మాల్స్మన్ యిందాకనే అక్కడికి చేరుకున్నాడు, నువ్వే ఆఖరివాడివి.”

గర్స్సీ చీకట్లో మాయమయ్యాడు. ఫైదీలంతా వారి వాళ్ళ కొట్లకు తిరిగి వెడుతూంటే ఈ ఫైదీ ఆవరణలో చాలాదూరం ఎందుకు వెళ్ళుతున్నాడా అని ఆశ్చర్యపడుతున్నట్లు కాపలాపోలీసు తల ఎత్తాడు. చీకటింటిలోకి చూస్తూ గర్స్సీ వెంటబడ్డాడు. కాని బామన్ దుప్పటి మెల్లిగా విప్పచూ అతనిని వెంబడించాడు.

లిట్విన్‌వ్ ఒక్క దెబ్బ కొట్టేసరికి కాపలా పోలీసు చేతిలో తుపాకి కింద పడిపోయింది. సిల్విన్ బుజాలు పట్టేస్తాడు. ఒక్క ఊణంలో అతని నోడు నొక్కేసి తలమీద దుప్పటి కప్పేస్తారు. కాపలా పోలీసు నేలమీద పడిపోయాడు. ఇంకా రెండు దుప్పట్లు అతనిని చుట్టవేశాయి.

ఇదిగో జొన్నరొట్టి ఇంక నడుపు దారిబట్టి

గుంపు చివరిజనం 'కుక్కగొడుగు' దగ్గర కొట్లాట విని వెనుదిరిగి చూసే ఉంటారు. ఏం జరుగుతున్నదీ చూశారా? కాపలా పోలీసు కిందపడడం, ముగ్గురు మనుషులు అతనిని గోడదగ్గరకు లాగుకుని వెళ్ళి చేతులతో మోకాళ్ళతో అణచిపెట్టడం చూశారా? సంగీతం, తాళాలజోరు ఇనుమడించింది. అంటే వారిదంతా తప్పకుండా చూసే ఉంటారు.

కాపలా పోలీసు కేక పెట్టాడా? లేదు. సిల్విన్ రొప్పుకుంటూ కాపలా పోలీసును తాటితో బంధించడానికి యత్నిస్తున్నాడు.

“గట్టిగా అణచిపెట్టండి” అని లిట్విన్‌వ్ మెల్లమెల్లగా చెప్పాడు. “పైకి మీరు వెళ్ళవలసిన సమయం రాగానే నెజ్జు మోవ్ పైగ చేస్తాడు. అదిగో, అక్కడ ఆమూల నిలబడ్డాడారూక్! తుపాకీలోనుంచిగుళ్ళు తీసేసాను? ఎక్కడుంది?”

కాని బామన్ అప్పటికే చక్కా బోయాడు. బోర్లాపడ్డ కాపలా పోలీసు వీపుమీద మోకాలుతో గట్టిగా అణచివేస్తున్నాడు. కాపలా పోలీసు చచ్చినవాడిలా కదలడంలేదు. ఊపిరాడక చావలేదు గదా? ఉహు - అసంభవం. నటిస్తున్నాడు. అంతే.

ప్రహరీ గోడదగ్గర అప్పుడే 'ఏనుగ' ఏర్పడింది. మధ్యమధ్య 'ఏనుగ' చెదిరిపోయింది. కాని వారుమాత్రం పట్టు విడవకుండా యత్నిస్తూనే ఉన్నారు. నిచ్చెనకు కట్టిన గాలం ఇసుకమీద పడిఉంది. దాని సన్నటి పళ్ళు కనిపిస్తున్నాయి.

"యింకా మొదలు పెట్టలేదేం" అన్నాడు గర్జి వరుగెత్తు కుని వస్తూ.

"నీకోసం, లిట్టినోవ్ కోసం యెదురు చూస్తున్నాం" అని క్రోక్ మాల్ జవాబిచ్చాడు అతి మెల్లగా.

"యెదురు చూస్తున్నారా? చేయి అందివ్వండి"

'ఏనుగ' అడుగు భాగంలోని మనుషుల బుజాలమీద, చేతుల మీద మోకాళ్ళు నొక్కిపట్టి గర్జి పైకి ఎక్కి గాలం అందించాడు. గాలం తీసుకొని గోడమీదికి విసిరాడు. గోడమీది ఇనప కమ్మిలకి తగిలి గాలం పళ్ళు ఖణీలుమన్నాయి. బలమంతా ఉపయోగించి గర్జి లాగి చూసాడు. ఇనుము ఇనుము రాసుకున్న చప్పుడయింది.

గోడకు జార్జ్ వేసిన నిచ్చెన మీదుగా ఎక్కి నుదురుమీదికి చేరుకున్నాడు. గాలానికి కట్టి ఇంకోతాడు ఉంది. ఈ తాడును గోడమీదుగా కిందికి జారవిడిచి దాని వెంబడే కింకి దిగాడు. అవతల హారుబయలు!

వెనువెంటనే 'ఏనుగ' చెదిరిపోయింది. 'ఏనుగ' పైభాగంలోని మనుషులిద్దరు కిందకు దిగకుండా నిచ్చెన పట్టుకుని పైకి ఎక్కారు. ఒకరి నొకరు తోసుకుంటూ ఆలస్యం చేయకుండా దిగవలసిన వరస క్రమం ముందే నిర్ణయించు కున్నారు.

మూలలో నిలబడి హెచ్చరిక చేయవలసిన నెబ్బ మోవ్ వారొక్కక్కరూ దిగుతూంటే ఆదుర్దాగా లెక్కించాడు

"అయిదు, ఆరు—ఆరి దేవుడా, ఇంత ఆలస్యం చేస్తున్నారే?"

తొందర తొందరగా దిగడంలో ఇస్కావారి మోకాళ్ళు ఇటు కలకుతగిలి గీసుకుపోయాయి. వారి శరీరం బరువుకు నిచ్చెన మెట్లుగా చుట్టిన—తువాళ్ళు, పక్క దుప్పట్లు విడిపోయాయి.

“...ఏడు...ఏనిమిది...”

సిల్వీన్ కి సైగచేయవలసిన సమయం వచ్చింది. అతను ఇంకా కాపలా మనిషిని అణచిపెట్టే ఉంచాడు.

నెజ్జుమోవ్ ముందుకు కదిలి వెనువెంటనే గోడ నీడలో దాక్కోవడానికి దానిని ఆనుకున్నాడు. పాట ఆగిపోయింది. మిగిలిన రాజకీయ ఖయదీలు బూట్లకు అంటుకున్న ఇసుక దులుపుకుంటూ సులీమానుదాటి భవనంలోకి వెళ్ళిపోతున్నాడు. వార్డరి దరూ చెరో దీపం పట్టుకొని ఇరుపక్కలా నిలబడగా కాప్టన్ ఎవరన్నా ఇంకా తచ్చాడుతున్నారేమోనని ఆవరణలోకి దృష్టి సారించాడు. కాపలా పోలీసు లేకపోవడం చూసి తప్పకుండా పిలుస్తాడు. అప్పుడు ఆ ముగ్గురు ఆవరణలోకి వెళతారు. వారి దీపాల వెలుగులో కాపలా పోలీసు మీద సిల్వీన్ వంగి వుండడం, ఇక్కడ తాను నెజ్జుమోవ్, నిలబడి ఉండడం సులీమా చూస్తాడు. నెజ్జుమోవ్ వెనకకు తిరిగి చూశాడు. గోడమీద నీడలు కనపడలేదు. ఒక సెకండుకింద ఇక ఇప్పుడు ఖాళీగా ప్రశాంతంగా ఉంది. అంటే అంతా తప్పించుకొని పారిపోయారన్న మాట!

భవంతి అంతటా కేక ప్రతిధ్వనించింది. పై నడవలో గ్లాసు బద్దలయింది, ఉన్నాదంతో బొంగురుపోయిన గొంతు

“పట్టుకోండి, పట్టుకోండి.” అని అరిచింది.

సులీమా, వార్డర్లు తటాలున వెనుదిరిగి నడవ వెంబడే పరుగెత్తారు. గుమ్మం తెరిచేసింది. ఎవరినీ గమనించకుండా నెజ్జుమోవ్ ఆ గుమ్మం వైపుకు పరుగెత్తుచూ

“పరుగెత్తండి” అని కేకపెట్టాడు.

తప్పించుకునే యత్నం విఫలమయిందా? పోలీసులు పొంచి ఉన్నారా?

సిల్వీన్ కాపలా పోలీసు మీదనుంచి లేచి, ముందుకు వంగి నెజ్జుమోవ్ వెనకగా కాలి బలంకొద్దీ పరుగెత్తాడు. భవంతి కేకలతో అడుగుల చప్పుడుతో మోగిపోతోంది. సింహద్వారంలోకి చొచ్చుకు

పోయాడు. పోలీసులకు ఇస్కా-వారు తప్పించుకోవడం తెలిసిపోయిందనే అతని నమ్మకం.

ఆఖరు మెట్టుమీద సిల్విన్ నెజ్జ మోవ్ ను కలుసుకున్నాడు. సిల్విన్ ను చూడగానే నెజ్జ మోవ్ కొయ్యబారిపోయాడు. కళ్ళు భయంతో వర్తులమయ్యాయి.

“యేమిటి? నువ్వు తప్పించుకోలా? కేకవేసానే...”

వెంటనే సిల్విన్ తమాయించు కున్నాడు. నెజ్జ మోవ్ చాలకంలో అంతటి అపరాధం, నిరాశ గోచరించాయి.

“నిన్ను అపార్థం చేసుకున్నాను. యీవైపుకు వరు గుచ్చుకున్నావు. నేను...”

ఇలా అని వేనుదిరిగి ఒక మెట్టు కిందికి దిగాడు.

“బహుశా యిప్పుడయినా...”

ఉహు ఆవరణలో తుపాకీ మోత! టప్ మని వినిపించింది. కాపలా పోలీసును ఎలా లొంగ తీసుకున్నదీ మనసులో చిత్రించుకున్నాడు. వాడి చేతిలోనుంచి తుపాకిని లిట్టిన్ గోవ్ పడగొట్టగానే అది కిందపడి దొర్లింది. బామన్ దానిలోని గుళ్ళు తీసేయవలసింది. అధమపక్షం దాని బోల్టు అయినా లాగి వేయవలసింది.

మళ్ళీ ఇంకోమారు తుపాకీమోత సిల్విన్ వికటంగా నవ్వాడు.

“వాడు బతికే వున్నాడు. పూపిరాడక చస్తాడేమోనని భాధపడ్డా. అంతా వెళ్ళిపోయారా?”

నియమిత స్థానమును వదిలివెళ్ళిన అపరాధిలాగా నెజ్జ మోవ్ పిగువడి.

“ఆం” అని గొణిగాడు, దృష్టి ఇంకోవేపుకు మరల్చి, “లెక్కపెట్టాను”.

కాని ఈమాటను అంటూంటే అతని మునస్సు కుంగిపోయింది. తొమ్మిదిమందిదాకా లెక్కపెట్టాడు. సిల్విన్ కాకుండానే పదకొండు మంది వెళ్ళి ఉండొచ్చింది.

‘ఏకాంత నిర్బంధ’ నడవలో సులీపూ గొంతెత్తి!

“మీ మీ కొట్లోకి వెళ్ళండి. తలుపులు తాళాలు వేయండి” అని కేకలు పెట్టడం వినిపించింది.

కాని ఖైదీలు కదలలేదు. నీనియరు వార్డు రుడిస్ స్కీ చుట్టూ నిలబడ్డారు. తప్పతాగి ఒళ్ళు తెలియకుండా నడవమధ్యలో సాగిలా పడి గురక పెడుతున్నాడు రుడిస్ స్కీ.

కిటికీ కింది హెచ్చరిక గంట మోగింది. మామూలు నేరస్తులు తప్పించుకొనడానికి యత్నించిన నాటి రాత్రి ఏం జరిగిందో ఇవాళ కూడా సరిగ్గా అదే జరిగింది.

“మీ మీ గదులకు వెళ్ళండి. హాజరుపట్టీ వేయండి”

తుంగమొక్కలు

జైలుదుప్పట్లతో నిచ్చెనతయూరు. చేసారని తేలిపోయింది. ఇస్కా) మనుషులు తొందర్లో ఉన్నారేమో, వారి శరీరాల బరువు రెట్టింపు అయింది. నిచ్చెన మెట్లకు చుట్టిన దుప్పటిగుడ్డ చినిగి పోయింది. మెట్లు వదులయి తొలగిపోతున్నాయి. బామన్ వంతు వచ్చేసరికి నిచ్చెన ముక్క ముక్కలయింది.

“యింకా తొందరగా” అని కిందనుంచి ఎవరో అరిచారు ఇంకా ముగ్గురు ఎక్కాలి. అనాలోచితంగా బామన్ ఊగుతున్న నిచ్చెన మెట్లనుకున్నాడు. మెట్లు ఊడిపోయింది. బామన్ కింద పడ్డాడు. చీలమండలో నెప్పి బయలుదేరింది. లేచి కూర్చున్నాడు. గోడపైకి చేరుకో లేననే నిరాశ ఒక క్షణం అతని మనసులో మెరిసింది. మళ్ళీ ప్రయత్నించాడు. మళ్ళీ కిందపడ్డాడు. లేచి నిలబడాలని యత్నిస్తూండగా ఆఖరిమనిషి గోడమీద మాయమయ్యాడు. మూలనుంచి నెజ్జు మోవ్ ఏదో అరిచి పరుగుతుకుని వెళ్ళిపోయాడు. ఆవరణంతా నిశ్శబ్దంగా ఉంది. ఒక నిమిషం గడిచిందో లేదో తుపాకిమోత వినిపించింది. ‘కుక్కగొడుగు’ దగ్గర జరిగిన దొమ్మిలో తుపాకీనుంచి గుళ్ళు తీసివేయడం మరిచేపోయిన సంగతి గుర్తుకు వచ్చింది. గుళ్ళు తీసివేయడం అతనివంతు. ఆవరణ ద్వారంలో ఒక నీడ పొడగట్టింది. రెండోతడవ తుపాకిమోత వినిపించేసరికి అది గురిచూసి కాల్చిందేనని అతను గుర్తించాడు. గుండు ఎక్కడో దగ్గరలోనే వచ్చిపడింది. ఎంకో కష్టమొద బామన్ పైకి చేరుకున్నాడు. గోడమీద ఇనువతీగ చేతికి తగిలింది. వెంటనే గోడమీదుగా కిదికి దొర్లాడు.

ఎలాగయితేనేం గోడ దాటాడు ! గోడ అవతలికి చేరుకోగానే కాపలా పోలీసుల పాదాలకింద బాగుగా నలగిన కాలిబాటవెంటే

బయలుదేరాడు. చుట్టూ దట్టంగా ఎత్తుగా పెరిగిన తుంగలోకి ఆదా దారితీసింది. ఒక లోవ అడుగుకు వెళ్ళి పరుగెత్తసాగాడు. కాలికి దెబ్బ తగిలింది, ఒకబూటు మడమ ఊసిపోయింది. అలాగే సాధ్యమయినంత వేగంతో పరుగెత్తాడు. చీలమండ బెణకడం ఇది రెండోసారి.

లోవ పాములాగా కుడివేపుకి ఎడమవేపుకి వంకరలు తిరిగింది. నేల బురదగా ఉంది. ఇటీవల కురిసిన వానలకు రేగడివట్టి తడిసి సాగి కాలుజారింది. అప్పటికే రెండుసార్లు కాలుజారింది. బురద బట్టలకు కొట్టుకుంది. చేతులు బురదఅయ్యాయి. లోవ అతనిని ఇంకా ఇంకా ఎడమవేపుకి తీసుకు వెళుతోంది. అతను వెళ్ళవలసిన మార్గం అదికాదు. గోడవెంబడే హైరోడ్డుకు సూటిగా కుడి పక్కగా వెళ్ళమని చెప్పారు. లోవ వెంటే నడిస్తే దోవ తప్పడం ఖాయం.

నిటారుగా ఉన్న సానువు ఎక్కాడు. అక్కడా ముళ్ళపొదలు, తుంగ, దట్టంగా పెరిగి ఉన్నాయి. ఏమయినా వినిపిస్తుందేమోనని ఆగాడు. అంతా నిశ్శబ్దం. ఆకు కూడా కదలాడడం లేదు. మేఘాలు ఆకాశాన్ని కమ్మివేసి నేలనుకూడా తాకుతున్నట్టున్నాయి. ఇస్కా వారంతా ఆవేపునుంచే బయలుదేరినా ఎక్కడా ప్రాణి అంటూ కనిపించలేదు. అంత వెనకపడిపోయాడా?

రోడ్డుకు అడ్డంగా సెలయేర్లు, పిల్లకాలవలు! కాలికింద బురద జారుతోంది. ఎక్కడికి వెళుతున్నదీ, సరయినదోవ పట్టిందీ లేనిదీ బామన్ కు తెలియలేదు. నాడ్యా అతని కోసం హోటలులో ఎదురు చూస్తుంటుంది. కాని ఈ పరిస్థితిలో అక్కడికి చేరుకోవడం సాధ్యం కాదు. ఆమె వచ్చిఉందని అతనికి తెలియజేసారు. అతని కాలిజోడు, దుస్తులు బురద అయిపోయాయి. హోటలు లేదు. ఒక బూటు మడమ వేలాడుతోంది. ఇవన్నీ అతనిని పట్టిస్తాయి. హోటలులో అడుగుపెట్టిన మరుక్షణంలో అరెస్టుచేస్తారు.

ఇక హోటలుకు వెళ్ళే సమస్యలేదు. అంటే...

ఇస్కాని బలపర్చేవారు అరెస్టుకాక పూర్వం కీవ్ లో భద్రంగా ఉండే కొన్ని ఇళ్ళ చిరునామాలలో ఒకటి జాపకం చేసుకోవాలి. కీవ్ లో ఉండగా హోటలులోకి మారకముందు, క్రోక్ మాల్ బస్ లో

ఒక రాత్రి గడిపాడు. కాని ఇప్పుడక్కడకు వెళ్ళడానికి వీలులేదు. రీటార్నాయా వీధిలో ఏడో నెంబరు ఇంటికి వెళ్ళవచ్చు. కాని గది నెంబరు జ్ఞాపకంలేదు. కళ్ళు మూసుకుని గట్టిగా ఆలోచించాడు. ఆ నెంబరు అతనిని కిక్కురించింది. బహుశా అతనికి ఆ నెంబరు తెలియ దేమో! ఒకమాటు అక్కడికి ఎలా వెళ్ళారో చెప్పారుగాని అతను వ్రాసుకు పెట్టుకోలేదు.

ఇంకో లోవకు చేరుకున్నాడు. ఆ ప్రాంతంలో హైరోడ్డు ఉన్న సూచనలేమీ కానరాలేదు. ప్రదక్షిణం చేస్తున్నానని బామన్ భావించుకున్నాడు. చాలాసేపునుంచి నడుస్తున్నాడు. జైలు అవతలి బంజరు ఇంత విశాలమైందికాదు.

నిశ్శబ్దంగాఉన్న తుంగ, నిలకడగా కిందుగా వేలాడుతున్న మేఘాలు ఇంతవరకు ఎన్నడూ అనుభవించనంతటి విపరీతమయిన నిరాశాభావాన్ని, ఒంటరిభావాన్ని అతనిలో కలిగించాయి.

కాని కనురెప్పపాటు కాలంలో ఆ అనుభూతి సమసిపోయింది. ఆ కనురెప్పపాటు కాలం—ఆ చీకటిలో నిశ్శబ్దాన్ని చీల్చుకుంటూ గుర్రపుదాడు వినిపించింది. ఆ ధ్వని వెనకనుంచి రాలేదు. ఎదురునుంచి వస్తోంది. గుర్రాల బుస్సులు, ఎండుతుంగ పెళపెళలు, ఆజ్ఞలు జారీచేసే స్వరం వినవచ్చాయి. ప్రతి అక్షరం వినిపించేటంత సమీపంలో ఆ ధ్వని వచ్చేసింది.

“యెడమ వేపుకి తప్పకో”

అది ఒక కొసాక్ దళం.

ఆ ధ్వనులకు బామన్ ప్రాణం లేచివచ్చింది. శత్రు మృత్యు పాదంతో ఆ బంజరుభూమిలో మళ్ళీ కదలిక వచ్చింది. అపాయం మనక మనకలాడే ఆ నిశీధానికి వెలుగునిచ్చింది.

జీనులమీద బాగా వంగి చేతిలోని ఈటెలతో తుంగలోనికి పొడుస్తూ ఆ రాతులు వడివడిగా సాగిపోయారు.

బామన్ నేలకు హత్తుకుని చుట్టుముట్టిన కొసాక్ దళం మధ్యగా దోవచేసుకుని పాక్కుంటూ వెళ్ళాడు.

అడకతైర

గడియారము పన్నెండు కొట్టింది.

శుభ్రంగా, సదుపాయంగా ఉన్న గదిలో దీపం వెలుగుతోంది. కొజుబా, కిరిల్ వాగ్రాన్కిన్, లూస్యా, లోష్యాలు ఆగదిలో కూర్చున్నారు. లోష్యా నిద్రమత్తులో తల తల్లికి ఆనించాడు.

“నిద్రవేళయింది. లోష్యా!” అంది లూస్యా అలసిపోయిన గొంతుతో. ఈమాట చెప్పడం ఇది మొదటిసారి కాదు. చాలసార్లు చెప్పింది. చెప్పినా ప్రయోజనం లేకపోయింది.

కాని ఆపిల్లవాడు ఆమెను ఇంకా దగ్గరగా పొదుపుకుని,

“నాన్న తొందర్లోనే వస్తారని చెపితివిగా” అన్నాడు.

లూస్యా పెదవులు వణికినాయి.

“యివాళ రాకపోవచ్చు, ఉహూఁ యివాళ రారు. బాగా పొద్దుపోయింది. అంతేకాదు, వానకురుస్తోందికూడా. వినిపించడంలే ? యిక నిద్రపుచ్చేస్తాను.”

కిరిల్ కంపించిపోతూ సోఫామీదనుంచి లేచాడు.

“సరే, నువ్వేం చేయదలచుకున్నావో నాకు తెలియదుగాని, కామ్రేడ్ కొజుబా, నేనుమాత్రం వెళ్ళిపోతున్నాను. ఏదో చిక్కు వచ్చి పడిందనే నా నమ్మకం. తొమ్మిదీ యిరువయి నిమిషాలకు హెచ్చరిక చేయడమయింది. పదింటికి కొసాకులు పోల్చవస్తాయా దిగువన గుర్రాలమీద దాడు తీయడం చూసాను. అందువల్ల వ్యవహారమంతా ఏదోవిధంగా చెడిపోయి వుంటుంది. వాళ్ళు తప్పించుకుని బయటపడినట్లయితే రాజిన్ యీపాటికి యిక్కడికి చేరుకుని నాలుగో కప్పు టీ తాగేవాడే”

“కూర్చో” అన్నాడు కొజుబా మొహం బాగా చిట్లించు కుంటూ.

“ఈ వేళపుడు యెక్కడికి వెళతావు? చీకటి. పైగా వర్షం... అతన్ని వెదికి పట్టగలవనేనా నీ వుద్దేశం. బహుశా దోవతప్పి వుంటాడు.”

“దోవ తప్పాడా?” అని కిరిల్ మండిపడుతూ అరిచాడు. “లూస్యా! విన్నావా? నీ భర్త దోవ తప్పాడట! కీవ్ లో యెక్కడి కయినా కళ్ళకి గంతలు కట్టుకుని మరీ వెళ్ళగలడు. పట్నం అంత బాగా తెలుసు... ఉహు - యేదో జరిగే వుంటుంది.”

ఇలా అని లేచాడు. కొజుబా కోపంతో కూర్చోమని సైగచేస్తే మళ్ళీ కూర్చున్నాడు.

“యిక్కడే వుండు. యింత రాత్రివేళ జాబితాలో వున్న యింటి యింటికి పిలవడానికి వీలేదు. వ్యవహారమంతా చెడిపోతే యిప్పుడు మనం చేయగలిగిందేమీ లేదు. యెదురు తెన్నులు కాస్తూ కూర్చోడంకన్న నామర్దా యింకొకటిలేదని నాకూ తెలుసు. కాని యీ సమయంలో మనం చేయగలిగిందేమీలేదు.”

గంటమోత వినిపించినట్లు వారు భావించారు. మోత బహు మందంగా ఉండేమో వారి చెవులను వారే నమ్మలేకపోయారు. కాని అందరూ అదిరిపోయారు. లోస్యా ముందుకు బిగదీసుకుపోయింది. గంట మళ్ళీ మోగింది. ఈ తడవమోత స్పష్టంగా, ఏకధాటిగా ఉంది.

రాజిన్!

లూస్యా కొద్దిగా లేచి అనుమానంతో రొప్పుతూ మళ్ళీ కూర్చుండిపోయింది. లోయ్సా ఆశ్చర్యంతో ఆమె చేయిపట్టుకున్నాడు. కిరిల్ గుమ్మంలోకి వెళ్ళాడు. గంట మూడోసారి మోగింది. గంట మోగిస్తున్న మనిషి మనసు మార్చుకున్నాడా అని అనిపించేటట్లు ఈ తడవ వినిపించి వినపించనట్లుగా ఉంది మోత.

“మనవాళ్ళలోవాడే, సందేహంలేదు” కొజుబా దృఢ విశ్వాసంతో అని గుమ్మంవేపు బయలుదేరాడు.

గుమ్మంలోకి కొజుబా చేరుకోక మునుపే తలుపు తెరుచుకుంది. కేలవరపడుచున్న కిరిల్ మొహం పొడగట్టింది. ఆ తరవాత ఒకవ్యక్తి కిరిల్ వెనకాలే గదిలోకి తూలుతూ వచ్చాడు. ఆ వ్యక్తి దుస్తులు బురద కొట్టుకునిపోయి ఉన్నాయి. కోటులేదు. జుట్టు చిందరవందరగా ఉంది. నుదురు విశాలంగా, కళ్ళు తేటగా ఉన్నాయి.

“రూక్!” అని కేకపెట్టి ఆ కొత్త వ్యక్తిని వణికి చేతులతో దగ్గరసాపొదువు కున్నాడు కొజుబా. “యిక్కడికి వచ్చావేం? యెలా రాగలిగావు? నీ కింకో చిరునామా యిచ్చాంగా. కాని నీను చూడగలగడం మహాసంతోషంగా వుంది.”

ల్యోషా బామన్ ను కళ్ళార్పకుండా చూస్తూ తల్లికి ఇంకా దగ్గరగా జరిగాడు.

“ఉహు- యాయన మా నాన్నకాదు. యాయన ...” లూస్యామొఖం పాలిపోయింది. ల్యోషా చెవిలో,

“డోష్- ఉహు- యాయన మీ నాన్నకాదు. యాయన వచ్చాడంటే మీ నాన్నకూడా తొందర్లోనే వచ్చేస్తాడన్న మాట!” బామన్ తో అన్నది. “తక్కినవాళ్ళేమయ్యకు చెప్పా?”

భల్లుకంలాగా కావలించుకున్న కొజుబా కాగిలినుంచి తప్పించుకుని

“మాస్కోనుంచి వచ్చేసానన్నమాట. సరే. నాకు సంతోషమయింది...” అని రెండు చేతులూ లూస్యావైపుకు జాచాడు.

“తక్కినవాళ్ళా? అంతా గడియారం నడిచినట్లు నడిచిపోయింది. కాని నేను, నా ‘భార్య’ని కలుసుకుంటానని అనుకోలేదు. యిక్కడికి రావాలని నిశ్చయించుకోవడం మంచిదే అయింది, చూసావా. నాడ్యాదగ్గరకు వెళ్ళడం ప్రమాదమని మానేసాను. యీ దుస్తులతో హోటలుకు యెలా వెళ్ళను? అందుకని వెళ్ళలేదు. అందులోనూ సామానేమీ లేకుండా వెళ్ళడం యెలా?”

మందహాసంచేస్తూ బామన్ తన దుస్తులు, బూట్లు వేలితో చూపించాడు.

“తాగినవాడిలా నటించి భద్రంగా వీధిలోంచి నడిచి రాగలిగాను. అయితే పోలీసులు పట్టుకునేటంత తప్పతాగినట్లు నటించలేదు. నా వంటినిండా బురద కొట్టుకోవడానికీ, బూటు మడమ పూడిపోవడానికీ కారణం తాగుడే ననిపించేటంత మాత్రంగానే నటించాను.”

పాదం పైకెత్తి మడమ జాడించాడు. కొద్ది పట్టుమాత్రమే ఉండి ఊగిసలాడింది.

“కనిపించడంలా? యిదెంత అవస్థపెట్టిందో మీరు వ్రాహించలేరు. ప్రాణం పోతుందనుకున్నా. అదృష్టవశాత్తు రీటర్ స్కాయా వీధిలో నేను వెళ్ళదగినయిల్లు జ్ఞాపకంవచ్చింది. సరే, యేమయితే అవుతుందని బయలుదేరా? నా ‘భార్య’ యెలావుంది? వేరే దుస్తులు యిస్తే వెళ్ళిపోతా....”

బీరువా మీది గడియారంవంక కొజుబా చూడకుండా ఉండలేక పోయాడు. బామన్ కూడా గడియారంకేసి చూసి మొగం చిట్టించుకున్నాడు..

“పన్నెండుంబావు ! పొద్దుపోయింది. యేమంటావ్ ?”

అలసినగొంతు ఆగిపోయింది. పిల్లవాడు బతిమాలుతున్నట్టుంది. కొజుబా అనుకోకుండా నవ్వాడు.

“యేమో, నేను చెప్పలేను. మళ్ళీ తాగి యే వినోదప్రదర్శనం దగ్గరనుంచో వస్తున్నట్టు నటించవచ్చు. అక్కడ జనం తెల్లవారగట్ల రెండింటిదాకా రెండింటిదాకా యేమిటి నాలుగింటిదాకా కూడా తాగుతూనే వుంటారు.”

కాని కిరిల్ తల అడ్డంగా తిప్పాడు.

“అదేమంత తెలివిగలపని అనుకోను. అంతేకాదు, నీకు సరిపోయే దుస్తులు మా దగ్గర లేవు” ఇంతలో బామన్ చూపులోని కలవరపాటు గమనించి వివరించి చెప్పడానికి పూనుకున్నాడు.

“రాజిన్ కోసం యిక్కడ కాచుకొని వున్నాం. అతను మన యెకటిర్ని స్టోప్ కామ్రేడ్స్ లో ఒకడు. మేడే న అరెస్టుఅయినవాళ్ళలో వున్నాడు. అతను యిక్కడికే రావాల్సివుంది”

“రాజిన్? అని అడిగాడు బామన్ కనుబొమలు పైకెత్తుతూ.
 “కాని మాతో రాకూడదని నిన్న నిశ్చయించుకున్నాడు”

“యేమిటి?” “అని అరిచింది లూస్యా” తనంతట తానే వెనక్
 వుండిపోయాడా?”

“అవును” అని బామన్ తలపంకించాడు.

“సాహసించడం అనవసరమనుకున్నాడు. మేడే ప్రదర్శనాల
 సందర్భంలో అరెస్టు చేసారా. మహాపంపితే దగ్గిరప్రదేశానికే ప్రవాసం
 వంపుతారు. యింతేగా?”

లూస్యా రెండుచేతులతోనూ తల పట్టుకుని వెక్కి వెక్కి
 ఏడుస్తూ,

“ల్యోషాను తీసుకుని పనిగట్టుకుని వచ్చాను. నేను వచ్చినట్లు
 ఆయనకి కావాలనే తెలియనీయలేదు. ఆశ్చర్యంలో ముంచెత్తాలని
 చూచాను. యిక్కడ కలుసుకోమని అంది”

“లూస్యా, రాజిన్ భార్య; తెలిసిందా?” అంటూ కొజుబా
 వివరించి చెప్పాడు.” వ్యవహారం తలకిందులయింది. భర్త కోసం
 లూస్యా యెంత యెదురుచూసిందో నువు చూడాల్సింది!”

“యీసంగతి అతనికి తెలిస్తేనా?” బామన్ మెల్లిగా గొణి
 గాడు. “కాని అతనుచేసింది మంచి తెలివయిన పనేనని తెలియ
 డంలా?”

“తెలివయిన పని!” అని మాట విసిరింది లూస్యా కోపంతో
 కొమ్ము విరుచుకుంటూ. సరే, అలా అయితే ఆ తెలివితేటల్తోనే
 ఆ జైల్లోవుండిపోమ్మను నేను లేకుండా...రా, ల్యోషా!”

“అంత కోపమెందుకు?” అన్నాడు బామన్ చిరునవ్వుతో.
 “యెందుకు? కొంతవరకు తప్పనీదే. నువు యిక్కడవున్నావని అత
 నికి యెందుకు తెలియజేయలేదు. తెలిస్తే మాతోటే చక్కా వచ్చే
 వాడేమో!”

ల్యోస్యా నూటిగా బామన్ కళ్ళలోకి చూసింది.

“దాంతో నాకేం సంబంధం? యెందుకీ నటన? తప్పించు
 కునేఅవకాశం చిక్కినపుడు ఒక్కనిమిషమయినా జైల్లోవున్నవాడువిప్లవ

వాది కాదనే నాభావంతో యేకీభవించనట్లు మాట్లాడతావేం ? ఆయన 'తెలివితేటల'ను, 'అంచనాల'ను నేను లక్ష్యపెట్టను. బుక్ కీవరు అయితే బావుండేది."

"మీ యిద్దరూ వట్టి చంటిపిల్లలు?" అన్నాడు బామన్ నవ్వుతూ. "యీ లోష్యో లాగానే చిన్నచిన్న విషయాలకి కూడా రాజిస్ యిలాగే మండిపడతాడు. సరోడ్నిక్ తో వాదిస్తుండగా నువు చూడాల్సింది ! యీకలు యెగిరిపోతాయి."

"యీనెలు?" అంది లూస్యో మెత్తపడుతూ. "నువు..."

బామన్ కనురెప్పలు బరువుగా మూసుకున్నాయి. తూలి సోఫాలో కూర్చున్నాడు. లూస్యో భయంతో అతని మీదికి వంగి

"దెబ్బ తగిలిందా?" అని అడిగింది.

"ఊ:" బామన్ తల పంకించాడు.

"ఉహు - బాగా అలసిపోయాను. అంటే, రెండు రోజులనించీ నిద్రలేదు. యిక్కడికి రావడానికి చాలాసేపు పట్టింది. అయినా అలిసి పోవడం నిజంగా పరువుతక్కువే..."

సోఫామీద కాళ్ళు చాపుకుని, చిందరవందరగా తడిగాడన్న తల దిండుమీద పెట్టుకున్నాడు.

"క్రామేడ్!" అని కిరిల్ పిలిచాడు గాని బామన్ జవాబియ్య లేదు. మొద్దునిద్ర పట్టింది. కిరిల్ కొజుబావంక ప్రశ్నార్థకంగా చూసాడు.

"యిప్పుడేం చేదాం. క్రామేడ్ కొజుబా?" అని అడిగాడు.

"యిక్కడ వంటరిగా వదిలిపోలేం. సోదా దశం వచ్చిందంటే యిట్టే గుర్తుపట్టేస్తారు. శుభ్రంగా గడ్డం గీకి, జుట్టు కత్తిరించవలసింది. అప్పుడు మొహం మారిపోతుంది."

"నిద్రపోనీ" అన్నాడు కొజుబాని కిరిక్ తవ్వకోమని చేతితో సైగచేస్తూ, "బాగా అలిసిపోయాడు ! శుభ్రంగా తువరంచేసినా, యీ రాత్రిగనక వాళ్ళ కంటపడితే, యింత అలసిపోయినవాడిని చూడగనే వాళ్ళు ఈ పెద్దమనిషెవరో గుర్తు పట్టలేరంటావా ? నిద్ర పోతున్నప్పుడు పట్టుకోవడం తేలిక. నిద్రపోయే మనిషి శవంతో

సమానం. చూడూ, అరచేతులు యెలా రక్తంతో తడిసాయో !
తాడు ఒరుసుకు పోయిందో యేమో ! గుర్తు పట్టేస్తారు.” ప్రేమతో
నిద్రపోతున్న వ్యక్తి ప్రశాంత మొహం కేసి చూసాడు. “మనం నిజంగా
చేయవలసింది దుస్తులు, ముందుగా బూట్లు తీసేసేయ్యాలి.”

“యేమో, నా కేమీ తెలీదు” అంది లూస్యా ఆలోచనా
పూర్వకంగా. “అవసరం పడుతుందేమోనని ఒక బూట్ల జతకూడా
తెచ్చాను. కాని రాజిన్ (ఆపేకు ప్రస్తావించి మొహం చిట్టించుకుని
నిట్టూర్చింది) పాదాలు చిన్నవి.”

“అబ్బే !” అంటూ కొజుబా అడ్డువచ్చాడు.

“ఆంగుస్తాను ముక్కుకయినా పెట్టుకోవచ్చు. ఆబూట్లు యిలా
యిచ్చి నువువెళ్ళి ల్యోషాని నిద్రపుచ్చు. యిక నువు చేయవలసిం
దేం లేదు”

లూస్యా గడియారం కేసి చూసింది.

“యాయన యిక్కడికి చేరుకున్నాడని నాడ్యాకి తెలియ
జేయడం మంచిది. ల్యోషాని నిద్రపుచ్చి వెళతాను. సరే. యెవరూ
అనుమానించరు. అతనికి కష్టం కలిగించడమెందుకు? నా అభిప్రాయం
సరయిందేనా ?”

“ఆం” అంటూ కొజుబా ఆమెతో ఏకీభావం తెలియ
జేసాడు. “నిద్రపోవడం మనిషికి చాలా అవసరం. అలసట తీరితే నెత్తి
మీద చందమామనయినా తెచ్చి యాయగలడు. సరే! వెళ్ళు. యిక
యితని దుస్తులు తీసేస్తాం”

కొజుబా దృశనిశ్చయంతో బామన్ పాదంనుంచి చినిగిపోయిన
బూట్లు ఊడ పెరికాడు.

“కొద్దిగా లేవనెత్తండి — జాగ్రత్తగా కిరిల్ పట్లం వూడ
దీయాలి.”

లూస్యా ల్యోషా, చేయ పుచ్చుకుంది. ఆ పిల్లవాడు కళ్ళుబాగా తెరిచి బామన్ వంక తేరిపారజూస్తున్నాడు.

ఇద్దరూ వెళ్ళిపోయారు. కొజుబా, కిరిల్ చినిగి మాసిపోయిన బామన్ దుస్తులు ఊడపీకుతున్నారు.

దీపం మసక మసకేసింది. కిటికిలోనుంచి చంద్రకాంతి పుంజాలు పుంజాలుగా నేలమీదవడింది. గదిలో మళ్ళీ వెలుతురు—బహుశా దీపం వెలుగుతున్నప్పుడు కంటే ఎక్కువ వెలుగుగా ఉంది.

బామన్ కిరుకొత్త చొక్కా తొడిగారు. సన్నటిదుప్పటి కప్పారు. గాఢనిద్ర పట్టింది.

తలుపు నెమ్మదిగా తెరుచుకోవడం, లూస్యా బాటన వేళ్ళమీద లోపలికి రావడం అతనికి తెలియదు. వెన్నెలలో గది అతి విశాలంగా ఉన్నట్లనిపించింది. ఆ పిల్లవాడు పక్కతలవేపుకు వెళ్ళి గుమ్మం మొహంగా తిరిగి, భయంకరమయిన అడకతైర—పళ్ళు కనిపిస్తున్నాయి. చేతిలో కత్తి—నేలమీద పెట్టాడు.

“యిక యెవరూ లేవరులే” అన్నాడు ల్యోషా వెళుతూ వెళుతూ.

రహస్య పేటిక

ఆ ఉదయం వాతావరణం చలిచలిగా ఉంది. కీవ్ లో సెప్టెంబరు నెలలో యిలా ఉండడం అపూర్వం. పట్టణమంతా సాధారణంగా వసుపు ఎరుపు కలిసిన రంగుతో అలరారుతుంది. మందకొడిగా, వర్షంగా ఉన్న ఆ ఉదయాన అసాధారణమయిన సంఘటన ఒకటి జరిగింది.

సోఫా చర్చిముందు చౌకులో బోగ్డాన్ ఖైలన్ టీస్కి స్మారక చిహ్నం పాదపంలో గస్తీ పోలీసులకు చిన్న కొయ్యపెట్టి దొరికింది. ఆ పెట్టెమీద పెద్ద పెద్ద అక్షరాలలో ఈ కింది మాటలు వ్రాసి ఉన్నాయి.

కీవ్ మండల పోలీసు శాఖ

చీఫ్ సూపరింటెండెంటు నోవిట్స్కి

రహస్యం.

రహస్యం అనేమాట కింద రెండు నల్లటి గీతలు !

సార్జంటు తడబడుతూ ఈమాటలు చదివిన మరుక్షణంలో పోలీసులు అదిరిపోయి వెనకంజవేసారు. ఆపెట్టె పోలీసుశాఖవారికి, అందులోనూ ఆ శాఖాధికారికి పంపబడిందంటే, అందులో బాంబో, తుపాకి మందుగొట్టమో ఉండి ఉంటుంది. కిందటి సంవత్సరం ఒక మాటు ఇలాగే అరాచక వాదులు వీధిలో పెట్టె ఒకటి విడిచిపెట్టి వెళ్ళారు. దానికికొట్టిన మేకులు ఊడగొట్టడం మొదలుపెట్టి పెట్టగానే పేలిపోయింది.

ఒక పోలీసును ఆపెట్టె జాగ్రత్తగా చూస్తుండమని చెప్పి రాణాకు ఉరుక్కురటూ వెళ్ళాడు. వీధిమూలలో ఒక అందమయిన స్త్రీ ఒక పిల్లవాడి చేయి పట్టుకుని తీసుకు వస్తూ ఎదురుపడింది.

సార్జంటు ఆమె పక్కగా పరుగెత్తుకుంటూ వెళుతూంటే చూసి పక్కన నవ్వింది. ఆనవ్వుకు అతను నిలబడిపోయాడు. గౌరవంగల స్త్రీ ఉదయం ఆరుగంటలకు చౌకులో నడుస్తూండడం అతనికి అనుమానం వేసింది. ఆమెను తాణాకు రమ్మని అనే హక్కు అతనికి ఉంది. కాని భ్యాసంతా ఆపెట్టెమీద ఉండి ఆమెజోలికి పోలేదు. లూస్యా ఇంకా కొంచెంసేపు అక్కడే నిలబడింది. ఆపోలీసు ఆపెట్టెను విడిచిపెట్టి కదిలేధోరణి కనిపించక పోయేసరికి ల్యోమాను ఎత్తుకుని బోగ్గాన్ ఫ్లోలిన్ టిస్కీ ప్రతిమ చేతితో చూపిస్తూ,

“అడుగో, పోలిష్ సేనాని, చూడు” అంది.

ఆ తరవాత చర్చించుట్టి విషవృత్తి ఇంటినిదాటి ఆతల్లి బిడ్డలు వెళ్ళిపోయారు.

పెట్టె కనిపించిన విషయం అన్ని పోలీసు తాణాలకు తెలిపోను ద్వారా తెలియపరిచారు. పోలీసు కమిషనరు ఆజ్ఞప్రకారం ఆ చౌకును పోలీసులు చుట్టివేసారు. బాంబు పక్కగా ఏ బండి వెళ్ళినా పేలిపోయే ప్రమాదం ఉంది. ఇటువంటి పరిస్థితిలో ఎంత కొద్దిమంది అక్కడ ఉంటే అంత మంచిది.

ఆ విధంగా పోలీసులు చుట్టుముట్టిన చౌకులో పోలీసులు, అధికారులుకాక శతఘ్నిప్రవీణుడు ఒకడు ఉన్నాడు. సైనిక ప్రధాన కార్యాలయం వారు పోలీసు కమిషనరు కోరికపైన అతనిని పంపారు. అతను గాక మండలశాఖనుంచి ముగ్గురు పెద్ద అధికారులు, అసిస్టెంట్ కమిషనర్ ప్రాసిక్యూటరు, మేయరు, ప్రథమ సమాఖ్యకు చెందిన ఒక వర్తకుడు ఉన్నారు. ఆ వర్తకునికి పెద్ద గడ్డం, పుట్టెడు చెముడు. పంచదార మిల్లుకు అతను యజమాని. ఆ పెట్టె సంగతి వినిన వెనువెంటనే అనేక బహుమతులు పొందిన పందెపు గుర్రంమీద దాడుతీస్తూవచ్చాడు. ఇక మేయరుకు ఇలాంటి విచిత్ర సంఘటనలంటే ఇష్టం. ఎక్కడయిన అగ్నిప్రమాదం జరిగిందంటే తప్పకుండా హాజరయేవాడు. అగ్నిప్రమాదపు హెచ్చరిక వినిపిస్తే ఎంతపొద్దుపోయినా సరే లేపవలసిందని నౌకరను ఆజ్ఞాపించాడు. ఆ ఆజ్ఞప్రకారం ఈతడవకూడా లేపివేసారు. పేలుడు అగ్నిప్రమాదంకన్న ఎక్కువ అలజడి కలిగించే విషయం!

ఎందుకయినా మంచిదని అగ్నిమాపక దళాన్ని కూడా పిలిపించారు. ఆ దళంవారు ప్రభుత్వ కార్యాలయం దగ్గర సిద్ధంగా నిలబడ్డారు. ఆ స్మారక చిహ్నానికి కొద్ది దూరంలోని చర్చి మూలలో వివిధ, శాఖాధికారులు / గుమిగూడారు. అక్కడనుంచి చూస్తే ఆ ప్రమాదకరమయిన పెట్టె ఇనప తీగకోరడి పక్కన తెల్లటి మచ్చలా కనిపించింది.

“యింతకంటే మంచిచోటు దొరకలేదు కాబోలు!” అన్నాడు మేయరు నిందిస్తున్నట్లు తల ఆడిస్తూ. శతఘ్ని ప్రవీణుడు ఇద్దరు సైనికులతో స్మారక చిహ్నంవైపుకి అంగలు వేసుకుంటూ వెళ్ళుతూంటే మేయరు దృష్టి వారిని అనుసరించింది. ఆ శతఘ్ని ప్రవీణుడు మామూలు దుస్తులతో రొమ్మ విరుచుకుంటూ నడిచాడు గాని అడుగులు తడబడ్డాయి. “యింతకంటే మంచిచోటు దొరకదు! యిక్కడ శచేరీ, మతం, చర్చి, ఒకటేమిటి. అనేకం వున్నాయి. పేలితే పదిహేను చర్చిల శిఖరాలు యెగిరి చక్కా పోతాయి.”

“పేలదు” అన్నాడు పోలీసుశాఖ కమిషనరు.

“శతఘ్ని శాఖ ఆ విషయం చూస్తుంది. శాస్త్రీయపద్ధతులు వుపయోగించి దానిని ప్రమాదకరం కాకుండా ప్రవీణుడు చేస్తాడు. కాల్పులు కూడా జరగవు. కనిపెట్టిచూడు.”

శతఘ్ని అధికారి ఆ పెట్టెమీదకు వంగాడు. చేతిలో తళతళా మెరిసే సాధనాలెన్నో ఉన్నాయి. సైనికులు అతని పక్కన కూర్చున్నారు.

“సైనికులకు మహాధైర్యం!” అని అసిస్టెంట్ పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు తియతియ్యగా పాడాడు.

“అదిగో, సిగరెట్టు వెలిగిస్తున్నాడు” అన్నాడు. ఒక పోలీసు అధికారి ఉత్సాహంతో “సిగరెట్టు వెలిగిస్తున్నాడు, చూడండి. అంటే ప్రమాదం లేదన్నమాట!” అన్నాడు.

ఆ శతఘ్ని అధికారి నిలబడి అగ్నిపుల్ల వెలిగించాడు. ఒక నిమిషం తరవాత సిగరెట్టుపొగ వదిలాడు. సైనికుల ప్రవర్తన ధైర్యం

గొలిపేదిగా ఉంది. పెట్టెను తలకిందులచేసి దానిమీద అనాదరంగా చేతులు పెట్టారు.

“తప్పడు హెచ్చరిక” అని ఆశాభంగం పొందిన అధికారులు శతఘ్ని అధికారి దగ్గరకు గుంపుగా చేరారు. వారు ఆ అధికారి దగ్గరకు వెళ్ళేసరికి అతను పెట్టెను నిర్లక్ష్యంగా ఒక తన్ను తన్నాడు.

“మరేం ప్రమాదం లేదు. సీసపుముక్కలు తప్పితే యేమిలేవు. బల్లెపుదళ నాయకుడుకూడా యివి సీసపుముక్కలే అని హామీ యిస్తున్నాడు”

సైనికులలో ఒకడు అరచేతిని టోపీమీదికి పోనిచ్చి సాల్యూట్ చేసి,

“అవును, సార్. నేను పూర్వం టైపులు తయారుచేసేవాడిని. యిది సీసపుముక్కే, సందేహంలేదు” అన్నాడు.

“అక్షరాలు అరిగిపోయి సరిగా కనిపించడంలేదు. యిది E, F, T, లలో యే అక్షరం?”

“దీనంతటి వెనకాలా యేదో తమాషా వుంది” అన్నాడు. పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు ఆలోచనాపూర్వకంగా. చేతితో వాటిని అటూ ఇటూ తిప్పుతూ, “జాగ్రత్తగా చూసారా? యీ సీసపుముక్క దేన్ని కప్పిపుచ్చడానికో?”

“పెట్టెను కదలించి చూసాం, యిన్స్పెక్టర్!” అంటూ శతఘ్ని అధికారి అతనిని శాంతపరిచాడు. యిందులో సీసపుముక్కలు తప్పితే మరేంలేవు పైన యీ ఉత్తరం వుంది.”

ఇన్స్పెక్టరు జాగ్రత్తగా ఆక్షరమును తీసుకొని చిరునామా చూసాడు.

చీఫ్ సూపరింటెండెంటు నోవిట్స్కి

కీవ్ మండల పోలీసుశాఖ

రహస్యం.

“పేలిపోయేదేమీ యిందులోలేదని నీకు నమ్మకమేనా? యిటువంటివి అనేకం జరిగాయి. తపాలాలో పంపినవికూడ పేలాయు”

శతఘ్ని అధికారి ఆ కవరును వేళ్ళతో దులిపాడు,

“పరీక్ష చేశాను. యిందులో పేలిపోయేదేమీలేవు. యింకా అనుమానంగావుంటే యీకవరు చించడానికి అనుమతి యిచ్చిచూడు.”

జనాబుకోసం ఆగకుండా కవరుచించి అందులోనుంచి నాలుగు మడతలు పెట్టిన పసుపుపచ్చని కాగితం బయటకు తీశాడు.

“అచ్చుకాగితమా?”

ఇనస్పెక్టరు మొఖం ముడుచుకుని కాగితం మడత విప్పాడు.

రష్యన్ సోషల్ డెమాక్రటిక్ లేబరు పార్టీ
కీవ్ కమిటీనుంచి.

మేయరు దృష్టిని మరలించుకున్నాడు. తక్కినవారి మొహాలు మండిపోయాయి. వారికి మూడు వారాలక్రితం జరిగిన ఒక చెడ్డ సంగతి జ్ఞాపకం వచ్చింది. ఆగస్టు 18వ తేదీన ఒక జైలునుంచి పదకొండుమంది రాజకీయ ఖైదీలు తప్పించుకున్నారు. వారిలో ఒకడు కీవ్ కు కొద్ది దూరంలో పట్టుపడ్డాడు. అతను నరోడ్నికు. తక్కినవారు మాయమయిపోయారు. ఆచూకీ కూడా తెలియదు. ఆ పదిమంది సోషల్ డెమాక్రాట్లు, ఇస్కాను బలపరిచేవారు.

రాజకీయ ఖైదీలు పరారీ కావడం మూలంగా పోలీసు శాఖ శాఖంతా కుమిలిపోయింది. జారు కుమిలిపోయాడు. ఈ అతిరహస్య సంఘటన బయటికి పోక్కితే ప్రపంచం ఆశ్చర్యంతో ముక్కుమీద వేలు వేసుకునేది.

“పరారీనిగురించేనా?” అని అసిస్టెంటు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు చిన్న పుచ్చుకుని అడిగాడు. “మళ్ళీ! యింతవరకు రెండు ప్రకటనలు వెలువడతాయి...”

“యింకా యిరవయి రెండు వెలువడతాయి” అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు పరిహాసపూర్వకంగా, కావేషంతో కూడిన సంతోషంతో.

ఆ జైలు దేశీయశాఖామంత్రి అధికారంకింద లేదు. న్యాయ శాఖామంత్రి అధికారంకింద ఉంది. ఒక శాఖలో పొరబాటు జరిగితే ఇంకో శాఖవాళ్ళు సంతోషించేవాళ్ళు. రాజకీయ ఖైదీలు తప్పించుకోవడంవల్ల దేశమంతటా ఆశాఖ అప్రదిష్ట పాలయింది. ఒకరికి తలవంపులు జరిగితే రెండోవారు ఎందుకు సంతోషించకూడదు?. ఎందుకు వెక్కిరించకూడదు?. ఇంతే కాకుండా ఈ వ్యవహారంలో పోలీసు శాఖకు లక్ష రూబుళ్ళు వ్యయమయింది. గొడవ పెట్టడానికి ఇదిచాలు.

“సరే, వ్లాడిమియర్ జార్జియెవిచ్! అందులో యేమి వ్రాసి వుందో చదవండి.”

“యీ గొడవంతా యెందుకో అరంకావడం లేదు. మంత్రిగారి సేవా రజతోత్సవ సందర్భంలో అభినందిస్తూ వ్రాసిందిలాగావుంది.”

“అలా అనకు!” అన్నాడు మేయరు హుందాతనాన్ని అవతలికి నెట్టి మోకాలిమీద చరుచుకుంటూ.

“అబ్బే! అదయివుండదు, మంత్రిగారు యివాళ రజతోత్సవం చేసుకుంటున్నారనుకో.”

“అభినందనాలా?” అసిస్టెంటు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు దీరాలు తీస్తూ అన్నాడు. ముందుకు చత్వారపు కళ్ళతో ఇనస్పెక్టరు చేతిలోని కాగితం చూసాడు. “బలే! ఆసాంతం చదవనా?”

“బిగ్గరగా చదువు” అని మేయరు వేడుకుని చెవుడు మూలంగా బాగా వినిపించడానికి చెవులలో పెట్టుకున్న యంత్రం చేతితో ఊపాడు. “అంతా స్నేహితులమేగా!”

శతఘ్ని అధికారి కోపంతో సైనికులను వెళ్ళిపోమ్మని చేయి ఊపాడు. వాళ్ళు గిర్రున వెనుకకు తిరిగి మడమలు టకటకలాడించి అగ్నిమాపక యంత్రశాల వేపుకు వెళ్ళిపోయారు. అసిస్టెంటు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు ఉత్తరం చదువుతున్నాడు. చదువుతున్నకొద్దీ అతని స్వరంలో కావేషం పెరిగింది.

చీఫ్ సూపరింటెండెంటు నొవట్స్కిగారికి-

25 సంవత్సరాలనుంచీ మీరు కీర్తివంతంగా నిర్వహించిన పదవికి రాజీనామా యివ్వాలని తలపోస్తున్నట్లు తెలుస్తోంది ఇందుకు మేము చాలాచాలా విచారిస్తున్నాం...”

“సింగినాదం జీలకర్ర! స్పష్టంగా కనిపిస్తోందిగా!” అని ఇనస్పెక్టరు అరిచి అసిస్టెంటు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు చేతిలోనుంచి ఆ కాగితం లాగివేయాలని యత్నించాడు.

“చదవడం వృథా కాలయాపన!”

“పాతమాపేగా!” అంటూ అసిస్టెంటు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు ఇకిలించాడు. సంతోషాన్ని దాచుకోవాలని చూడలేదు. యీ ‘కాల

యావన' గురించి గొగోల్ యెక్కడో వ్రాసాడు. చదివాం. మీరు అడం రాకుండా వుంటే చాలు"

స్వరంస్థాయి క్రమేపీ హెచ్చిస్తూ చదవడం కొనసాగించాడు.

"...అమాయకులు వేలకు వేల మందిని అరెస్టు చేస్తూనే మీరు సానుభూతితో మమ్మల్ని, అంటే సోషల్ డెమాక్రాటిక్ పార్టీ సభ్యుల్ని తాకకుండా 'దయతలచారు'. మా కొత్త అచ్చు ఆఫీసు నాలుగు సంవత్సరాలనుంచి పనిచేస్తోంది. వేయి యిళ్ళకి తక్కువ కాకుండా సోదా చేసారు. కాని అచ్చు ఆఫీసు యెక్కడ లేదో యెక్కడ వుండదో ఆ యిళ్ళు మీరు సోదా చేసారు. శాంత మనస్కులు మిమ్మల్ని భయంకరంగా చిత్రిస్తూ, ద్వేషంలో మాట్లాడతారు..."

"క్షమించండి" అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు కోపంతో. దృఢనిశ్చయంతో కాగితాన్ని చేతిలో మూసివేసాడు. "దీనిని బహిరంగపరచడానికి వీల్లేదు. న్యాయచట్టానికి ప్రతినిధులయిన మీరు యీసంగతి గుర్తించి గ్యాపకం పెట్టుకోవాలి. యిలా యివ్వండి"

ఆ కాగితం ఇనస్పెక్టరు చేతికి వచ్చింది. మడత పెట్టాడు. చిరచిర మాయమయింది. కాని ఆక్షణంలోనే అతని మొఖం కోపంతో ముడుచుకుంది. సరిగ్గా అలాంటి కాగితమే ఒక సబ్ ఇనస్పెక్టరు చేతిలో కనిపించింది.

"అదెక్కడ దొరికింది?" అని అడిగాడు బొంగురుగొంతుతో. సబ్ ఇనస్పెక్టరు అపరాధిలా దృష్టి మరల్చుకుని

"పట్టణమంతటా అంటించారు. వాటన్నిటినీ యీ పాటికి చింపేసారనే అనుకుంటున్నాను."

"నాకు తెలుసు" అంటూ దీర్ఘాలు తీసాడు ఇనస్పెక్టరు. "మీ వాళ్ళు యెలా వాటిని చించుతారో నాకు తెలుసు. ఒకటి కనిపిస్తే కనిపించకుండా పదివుంటాయి"

నిజం! ఇక్కడకూడా, చౌకుకు కొద్ది అడుగులదూరంలోని చర్చి ఆవరణలో, మఠంగోడమీద, డెసిటనాయా వీధిలో రహస్య ప్రకటనలు అచ్చువేసి అతికించారు. కార్మికులు, వీధివర్తకులు లాంటి

అలగాజనం పనికి వెళుతూ ఆ ప్రకటనపత్రాల చుట్టూ చేరి నవ్వుతున్నారు.

“...మళ్ళీ మా కాశ్యమీద నిలదొక్కుకుని, బలపడి, మా కార్యకలాపం ప్రస్తుత స్థితికి విస్తరించుకోవడానికి సహాయ పడ్డారు. మీరు మాకు చేసిన పుపకారానికి యెంతో కృతజ్ఞులం. మీ జాప కార్ధం మా అచ్చుఆఫీసులో అరిగిపోయిన పాత నీసపు అచ్చు ముక్కలు పంపుతున్నాం”...

“అవును, నిజం!” అన్నాడొక పాఠకుడు.

“యీ పత్రాలు కొత్తపైపుతో అచ్చు వేసారు. కనిపిస్తూనే వుంది.”

“ప్రతిక చదివావా?” అని ఇంకొక వ్యక్తి అడిగాడు. “యివాళ నోవట్స్కి రజతోత్సవం! సమయానికి అభినందనాలు అందాయి”

“బహుమానం కూడా పంపారు. పెట్టెబాగా బరువుగా వున్నట్టుంది.”

“యేం లాభం? దానిని ఆయన కంటపడనీయరు” అన్నాడొక వీధి వర్తకుడు. యిటువంటి రోజున మంత్రిగారికి బాధ కలిగించరు.”

మంత్రిగారికి ఎలాంటి బాధా కలిగించకుండా తీసుకోవలసిన జాగ్రతలన్నీ తీసుకున్నారు. నోవట్స్కి, ఆయన భార్య ఇంక లేచి బయటికి రాలేదు. వెండి పళ్ళెంలోఉన్న అభినందన తంతులలో ఈ పసుపుపచ్చరంగు పత్రం దొరకుండా చేసారు. పోలీసుశాఖ పత్రాలలో దానిని కలిపివేసారు. కాని తపాలా కచేరీలో ఒక పొరపాటు జరిగింది. ఎర్ర గులాబీలు కప్పిన ఒక కార్డు నీటుగా మడచిన టెలిగ్రాం ఫారాల మధ్యనుంచి కనర్ల మధ్యనుంచి తొంగిచూస్తోంది.

నోవట్స్కి మంచి హుషారుగా ఆ అభినందన లేఖల ముందు నిలబడి ముందుగా ఆ అందమయిన కార్డును పైకిలాగాడు. ఒక్క

చూపు ! అతని కనుబొమలు చికాకుతో బాధతో పైకి లేచాయి.
కార్డుమీద స్విడరండు తపాలా ముద్రఉంది. ఆ కార్డుమీద :

“నీ బారినుండి తప్పించుకుని మేము సురక్షితంగా యిక్కడికి
చేరుకున్నందుకు వేడుకగా ‘అండర్ ది గోల్డుస్కోర్’ అనే భోజనశాలలో
సమావేశమయి యీ విషయం మీకు తెలియజేయడం అవసరమని
భావించాం. మేము, ఆ పదకొండుమందిమీ, రష్యాలో పనిచేయడానికి
అద్యతనభావిలో నస్తున్నామని తెలియజేస్తున్నాం.”

దీనిక్రింద లుక్యనోవ్కా జైలుగోడమీద ఏ వరసక్రమంలో
ఏ సంతకాలుఉన్నాయో ఆ వరసక్రమంలో ఆ సంతకాలు ఉన్నాయి.

రెండవ భాగము

“గొట్టంబావి” రహదారిచీటి

1930 డిశంబరులో జారిస్తు పోలీసు శాఖకు స్విడ్రండులోని రష్యన్ కాందిశీకులను రెచ్చగొట్టే ఏజంట్ల దగ్గరనుంచి సాంకేతిక భావంలో ఈ క్రింది తంతివార్త చేరింది :

అత్యధిక అధికారాలతో బామన్ మాస్కో బయలుదేరాడు. విల్హెల్మ్ జెమ్స్ థెగ్ పేరుతో జర్మన్ రహదారి చీటి.

నేల ఉమ్ములతో, బూట్ల అట్టలనుంచి కారిన మంచునీటితో నిండిపోయింది. గోడలు ఎత్తు తక్కువ, భయంకరంగా ఉన్నాయి. లోకప్పు బీటులువారి వెలవెల బోతోంది. కటకటాలకు వార్షీసు పూసి ఎంతోకాలమయింది. విరిగిపోయి, మరమ్మతుచేసినా లాభంలేని స్థితికి వచ్చాయి. సుంక శాఖాధికారులు సుముఖంగా లేరు. అన్ని హోదాల పోలీసు అధికారులు గోడల ప్రక్కన, గుమ్మాలలో, మూలల నిల బడ్డారు. రష్యన్ సామ్రాజ్య సరిహద్దులోని ఈ రైల్వే స్టేషనులో అడుగుపెట్టిన ప్రతివాడూ తనను అరెస్టు చేస్తారేమోనని అనుమానించే టట్టుంది, ఈ పోలీసు దళం.

విదేశీయులకు ఈభావం అనుభూతిలోకి రాదు. సుంకశాఖాధికారులు తమ తలబిరుసుతనాన్ని రష్యన్ ప్రజలమీద చూపేవారు. ఇంగ్లీషువారికి, జర్మన్లకి వంగి వంగి సలాములు చేసేవారు.

రహదారిచీట్లు తిరిగి పుచ్చుకోవడంకోసం కటకటాలదగ్గర నిరీక్షించేవారిలో ఎవరు ప్రియతమ మాతృదేశానికి తిరిగివస్తున్న రష్యనులో, ఎవరు రష్యా సందర్శించడానికి వచ్చిన విదేశీయులో ఇట్టే పోల్చువచ్చును. విదేశీయుల వైఖరి గర్వంతో, స్వేచ్ఛతో కూడి ఉంటుంది.

ఒక పోలీసు అధికారి పరీక్షించిన రహదారి చీట్లకట్ట చేతులో పెట్టుకుని జనసమూహాన్ని ఎగా దిగా చూసి చేతిలోని రహదారిచీట్ మిద పేరు చదివేసరికి రవ్వన్నకి, విదేశీయులకు కూడా ఆశ్చర్యం వేసింది.

“మిస్టర్ ఆరర్ - విలెలంనా - మేరియా - జీగర్ !”

రహదారిచీట్కి సంబంధించిన గొడవ ఏదో ఉంటేనే ఇలా ఆవ్యక్తిని పిలుస్తారు. స్టేషనులో చేరిన జనం గుసగుసలాడుకుని చుట్టూ చూసారు.

ఒక విదేశీయుడు, గుండ్రటి బుజాలు, కాదురంగు జుట్టు - చుట్టను నోటిలో ఎడమవైపునుంచి కుడివైపుకు మెల్లిగా జరుపుకుని “యేమిటి ?” అని అడిగాడు జర్మన్ భాషలో.

పోలీసు తెల్లటి చేతితొడుగులు పెట్టుకున్న చేతితో టోపీతాకి,

“మిస్టర్ జీగర్, దయయుంచి నా వెంటరాండి” అన్నాడు.

ఆ పోలీసు మీసాల కొనలు సూదులలాగా ఉన్నాయి. మందహాసం చేసాడు. మందహాసం చేయడం శుభసూచకం గాదు. ఈ విషయం ఆ పోలీసు దాచిపెట్టలేదు. జీగర్ చుట్టూ మూగిన జనం దూరంగా తప్పుకున్నారు. ఒకవ్యక్తి, బహుశా అమాయకుడయి ఉంటాడు, అందరి మనసులలోను తారాడుతున్న భావాన్ని మాటల్లో పెట్టాడు.

“యిక ఫయిసలాయే” అని అరిచాడు.

ఇంకో పోలీసు జీగర్ లోపలికి వెళ్ళడానికి కటకటాలు తెరిచాడు.

ఆ జర్మన్ గుప్పగుప్పన చుట్టూపొగ వదులుతూ నిశ్చింతగా లోపలికి వెళ్ళాడు. వెంటనే ఊదా యూనిఫారాలు వేసుకున్న ఇంకో ఇద్దరు అతని వెనక ప్రత్యక్షమయ్యారు. ఒక పోలీసు సైగ చేసినమీదట ఒక కూలీ బరువయిన సూటుకేసు తీసుకుని వారి వెంట బయలు దేరాడు. సుకశాలలో దానిని తనిఖీచేసి పంపారు.

స్టేషనులో మూగిన జనసందోహం శాంతంగా ఈ ‘ఊరేగింపు’ తిలకించారు. బామన్ కళ్ళకూడా మాయమవుతున్న తన కామ్రేడ్ ను అనుసరిస్తూ నిశ్చలత తాల్చాయి.

అతను, లెన్‌గ్విక్ జేసీవానుంచి బయలుదేరేటపుడు తీసుకోవలసిన జాగ్రతలన్నీ తీసుకున్నారు. లెన్‌గ్విక్ కేంద్ర కమిటీ సభ్యుడు. ఇస్కాను బలపరిచేవారిలో మొదటివాడు 1890 నుంచి కార్మికోద్యమంలో పనిచేస్తున్నాడు. రహస్య కార్యకలాపాలలో మంచి ప్రవీణుడు.

బామన్‌కి అతని రహదారి చీటి ఇంకా తిరిగి ఈయలేదు. పేరు పిలవగానే పరిస్థితి ఏమిటో తేలిపోతుంది.

లెన్‌గ్విక్ అతని వెంట వెళ్ళినవారు సరిహద్దు రక్షణ కార్యాలయంలో ప్రవేశించేసరికి అందులో సందులేకుండాఉంది. ఒక వ్యక్తిని నిలవరించారనే సంగతి ఇట్టే పాకిపోయిందేమో, వివిధ ఉద్యోగులు అక్కడ మూగారు. ఏదయినా దురదృష్టసంఘటన అంటే వీరు చెవులు కోసుకొంటారు. తెల్లబడుతున్న ఎర్రజుట్టు అంటకత్తెర వేయించుకున్న ఒక పోలీసు ఇనస్పెక్టరు, వయసు ఎంతో చెప్పడం కష్టం, అచ్చుఫారం మీద ఈకింది మాటలు వ్రాయడం ప్రారంభించాడు.

“రహస్య పోలీసు శాఖకు చెందిన నేను.....”

వ్రాతబల్లను చేరుకున్న లెన్‌గ్విక్ గుట్టు పట్టేయడానికా అన్నట్లు కళ్ళు కుదించాడు. ఆ తరవాత తిరస్కార సూచకంగా పై పెదవిచివర పెకెగరేసాడు.

“సరే. అనుకున్నట్లే అయింది. యీతనేనా ఆర్థర్ ! యింటి పేరేమన్నారు ?”

చుట్టూ మూగిన జనంకేసి, ఇనస్పెక్టరుకేసి చూసి లెన్‌గ్విక్ చుట్ట నోటిలోనుంచి తీయకుండానే,

“నా పేరా ? అందులో రాసేవుందిగా !” అని జర్మన్‌భాషలో బొబ్బరించి గడ్డంతో రహదారి చీటిని చూపించాడు. ఆ రహదారి చీటిని లెన్‌గ్విక్‌ను తీసుకుని వచ్చిన పోలీసులు ఇనస్పెక్టరు ముందుపెట్టారు. లెన్‌గ్విక్ మాటలకు చూపరులు ఒకరి మొహాలు ఒకరు చూసుకున్నారు. బవేరియా ఉచ్చారణతో, రష్యన్ అధికారులను విదేశీయులు సామాన్యంగా సంబోధించే నిర్లక్ష్యంతో, లెన్‌గ్విక్ నిజంగా జర్మన్‌లాగానే మాట్లాడాడు. కొంపదీసిఅతడు నిజంగా పోరుడు కాదుగదా !

ఇనస్పెక్టరు మొహం వాడిపోయింది. అతని మనసులోనూ ఈ భావమే ప్రవేశించింది. పోలీసు శాఖనుంచి వచ్చిన హెచ్చరిక తంతిలో పేరు జెంఫెగ్ అని ఉంది. కాని ఆ పేరుగల రహదారి చీటి లేదు. జీగర్ అనే పేరుతో రహదారి చీటి ఉంది. సాంకేతిక భాషలో ఇచ్చే తంతిలో తప్పు దొర్లడం అసంభవం కాదు. అలా అనుకున్నా, జెంఫెగ్, జీగర్ - ఈ రెండు మాటలకు ఎక్కువ సామ్యం లేదు. మొదటి పేరులో కూడా తేడా ఉంది. జెంఫెగ్ మొదటి పేరు విల్హెల్మం. కాని ఇతనిపేరు ఆర్థర్ - విల్హెల్మం జర్మన్ లాగానే కనిపిస్తున్నాడు.

ఆ ఇనస్పెక్టరు సూదిలాంటి చూపు లెన్స్ గ్లిక్ శరీరంలోకి తొలుచుకుపోతున్నట్లు అనిపించింది. లెన్స్ గ్లిక్ నటిస్తున్నాడనే నిర్ధారణకు వచ్చాడు. బిగ్గరగా, “రష్యన్ భాషలో వివరంగా చెప్పండి” అనేసరికి అతనిమెడ ఇంకా కారురంగు తాల్చింది.

ఆతరవాత జరిగిందేదో పోలీసు ఆదేశాలలో గాని రహస్య పోలీసు కాగితాలలో గాని లేదు. ఆ బవేరియన్ నోటిలోనుంచి చుట్ట తీసి, కనుబామలు పైకెత్తి ఎవరో ఒకరిని ఉద్దేశించినట్లు కాకుండా స్పష్టంగా, “యేమిటి వీడి వుద్దేశం?” అని మళ్ళీ జర్మన్ భాషలోనే అడిగాడు.

అంతటితో ఊరుకోక ఇంకోమాట - మనసు నొప్పించేమాట అన్నాడు. జర్మన్ భాష తెలియనివారికి కూడా ఇట్టే అర్థమయి పోయింది. ఆతరవాత చేయిచాపి మెదలకుండా వ్రాతబల్లమీద రహదారిచీటి తీసుకున్నాడు.

“దుబాసీ?” అని ఇనస్పెక్టరు బొంగురు గొంతుతో అరిచాడు. “యెక్కడచచ్చాడు?”

“యినస్పెక్టర్! అయిదు నిమిషాలలో రైలుబయలు దేరుతుంది” అని చెప్పాడు సీనియరు కండక్టరు అనుమానిస్తూ.

ఇనస్పెక్టరు వ్రాతబల్లమీది రహదారిచీట్ల బొత్తివంక తేరిపార జూచాడు. వాటిని పరిశీలించాలి. ఒక పోలీసు సార్జెంటును రమ్మని

సైగచేసి త్వరత్వరగా రహదారి చీట్లు ఒకొక్కటి తిరగవేసి ఆ సార్జంట్లు
అరచేతిలో పెట్టాడు.

జీగర్ వెనుదిరిగి వెళ్ళబోయాడు. కాని అతని వెనకడన్న
పోలీసు దారి అటకాయించాడు. ఆకుపచ్చ అంచు నల్లకుడితినీ తొడి
గిన సుంకశాఖాధికారి ఒకడు వచ్చిరానీ జర్మన్ భాషలో, అర్ధమయే
టట్టు లాంఛనంగా కొంత కార్యక్రమం ముగిసేవరకూ వెళ్ళడానికి
వీలులేదని వివరించి చెప్పాడు. సరిగ్గా ఆ సమయానికి దుబాసీ చక్కా
వచ్చాడు.

ఆ దుబాసీ ఒక్క పల్చని మనిషి. తిరుగుడుకళ్ళు. జర్మన్ గబ
గబా మాట్లాడగలడు, డాబుగా ఉచ్చరించగలడు.

ఇనస్పెక్టరుకు హుషారు ఎక్కింది. ప్రశ్నలు ప్రారంభమయాయి.

“ఆయన అంటున్నారు” అన్నాడు దుబాసీ. “నారేమ్ బద్గలో
పుట్టాను, స్ట్రాస్ బద్గలో నివాసం, యిటీవల మ్యూనిచ్ లో వుంటున్నా,
వృత్తి నూతులు తవ్వడం, గొట్టంబావులు దించడంలో ప్రవీణుణ్ణి.”

“గొట్టంబావులు, అందుకే మాస్కో వెళుతున్నాను”

“ఒహో!” అంటూ ఇనస్పెక్టరు సంతోషంతో “అప్పుడే
అబద్ధాలు మొదలుపెట్టాడు. మాస్కోలో బావులు! నీళ్ళు కరు
వయ్యాయా యేం? మాస్కో పురాతనమయినదయినా రాజధాని!”

దుబాసీ గబగబా మాట్లాడసాగాడు. ఇనస్పెక్టరుకు కలిగిన
ఉద్దేశకం అతనికి అంటుకుంది. జాడతీసేటప్పుడు వేటకుక్క మొరిగినట్టు
మొరిగాడు. కాని ఆజర్మన్ జవాబిచ్చేలోపునే సుంకశాఖాధికారి ఇన
స్పెక్టరుమీదికి వంగి రహస్యంగా,

“క్షమించు, యినస్పెక్టర్! పొరబడుతున్నట్టున్నారు. సెయింట్
పీటర్స్ బర్గ్ టంకశాలలో నేను పనిచేసాను. అక్కడకూడా గొట్టం
బావులున్నాయి” అన్నాడు

ఇనస్పెక్టరు విసుగుతో మీసం మెలివేసాడు. కాని తక్షణమే
తమాయించుకున్నాడు.

“అక్కడ గొట్టం బావులు దించవచ్చు. కాని యితను దించడం లేదు. లేకపోతే పీకకోసేసుకుంటా, ఒక నిమిషంలో బయటపడుతుంది. అవునవును, మిస్టర్!” జీగర్ కేసి చూసి,

“నీ మొహామీద, నిర్మోహమాటంగా చెపుతున్నా. రష్యన్ భాష రానట్టు నువ్వెంత నటించినా నే చెప్పేదంతా నీకు చక్కగా అర్థమవుతోంది. యిదిగో, మానికిన్, గొట్టం బావంటే యేమిటో స్వంత మాటల్లో చెప్పమను.”

“రైలు బయలుదేరడానికి సిగ్నలు యివ్వాలి” అంటూ నీనీ యరు కండక్టరు వేడుకున్నాడు. “గొట్టాలు దింపడంగురించి మాట్లాడడం మొదలుపెడితే... రైలు ఆపివేయాలంటారా?”

“కాసేపు ఆగు!. అని ఇనస్పెక్టరు అతనిని పొమ్మన్నాడు.”
“తొందరపెట్టొద్దు. ప్రభుత్వానికి సంబంధించిన విషయాలు యివి. సరే, ఆయనే మంటున్నాడు?”

జీగర్ ఏదో ఘాటుగా మాట్లాడాడు. దాంతో చుట్టూ మూగిన జనం ముసిముసి నవ్వులు నవ్వసాగారు. దుబాసీ పండ్లకి లించాడు

“ఊ - యేమంటున్నాడు. చెప్పి.” అని తిరిగి అడిగాడు ఇనస్పెక్టరు కోవంతో.

దుబాసీ ఒకక్షణం తటపటాయించాడు.

“గొట్టంబావి అంటే ఏమిటో జారిస్టు పోలీసు యినస్పెక్టరుకు తెలియకపోవడం ఆశ్చర్యంగావుంది అంటున్నాడు”

“నువ్వు అబద్ధాలాడుతున్నావు. అతను యింకేదో అన్నాడు” ఇన్ స్పెక్టరు తల వంకిస్తూ మళ్ళీ జీగర్ నే నూటిగా.

“నాకు తెలియకపోతే యెందుకు అడుగుతాను. స్పష్టంగా తెలిసిందా? నేను చెప్పుతున్న దేమిటో నాకే తెలియకపోతే నిన్నెలా పరీక్షిస్తాను. బాధ అనుకోకుండా వివరించి చెప్పి.” అని అడిగాడు.

ఇనస్పెక్టరు చెప్పినది దుబాసీ అనువదించి చెప్పగానే జీగర్ బుజాలు ఎగరవేసి విసుగు గొంతుతో మాట్లాడ సాగాడు. దుబాసీ గొంతుకూడా విసిగెత్తినట్లుంది.

“సరిగా తూచి చెప్పాలంటే వొత్తిడివల్ల నీరుపారే బావి గొట్టం బావి. నేలను తొలుస్తాం. తొలిచే విధానం-చెప్పడం యెలా?... యివన్నీ పారిభాషికపదాలు.”

ఆ జర్మన్ ఆగకుండా మాట్లాడుతూనే ఉన్నాడు. సుంక శాఖాధికారి తల పంకించి, కుడితీసీ సర్దుకుని బయటకు వెళ్ళిపోయాడు. సంభాషణలో ఆసక్తి అందరికీ నశించిపోయింది ఇనస్పెక్టరు పొరపాటు పడ్డాడని స్పష్టమయింది.

కాని పట్టు విడవలేదు.. దర్జాగా దుబాసీమాటలు వినసాగాడు.

“కన్నం వ్యాసం, పిల్లరువ్యాసం లోతుమీద, కావలసిన నీటి పరిమాణంమీద ఆధారపడి వుంటాయి. ఫిల్టరును...”

దుబాసీ నుదురు తుడుచుకున్నాడు. జీగ్లర్ మాడావిడిపడకుండా సాఫీగా చుట్ట తీసివేసి మాట్లాడుతున్నాడు.

“...నీనున్న పొరలో యిసుక వుంటే, రకరకాల పంపుల ద్వారా నీటిని పైకి పంపుతాం”.

మునిగిపోయేవాడు గడ్డిపరకను పట్టుకోడానికి చేయి కదలించి నట్లు ఇనస్పెక్టరు తటాకాన చేయి కదిలించి,

“రకరకాల? ఉహు-అంతటితో చాలదు. యేరకం వుపయోగిస్తారో నిక్కచ్చిగా చెప్పాలి”

దుబాసీ చెప్పిన మాటలు వినగానే జీగ్లర్ విసుగుతో ఇనస్పెక్టరుకేసి చూసాడు. అతనిచ్చిన జవాబు పాడుగా ఉంది.

“నీటిమట్టం యెక్కువగా వుండి పంపు చేసేటపుడు మెల్లిగా పడుతుంటే లంబాక్షం గల మధ్యాద్ధామి అయిన ఫారోకరకం పంపు వుపయోగిస్తాం. నీటిమట్టం తక్కువగా వుంటే లామట్ వొత్తిడి పంపు వుపయోగిస్తాం. యింజనీరు రాకీ కనిపెట్టిన విధానంలో నేను ప్రవీణుడిని యీవిధానంలో ప్రవీణుడయిన యింజనీరు-టెక్నాలజిస్టు సుఖనోవ్ యింజనీరింగు ఆఫీసులో చేరడానికి మాస్కో వెళుతున్నాను. రాకీ యిచ్చిన సిఫార్సు పత్రం నానగ్గర వుంది”

మునుపటిలాగానే నిర్లక్ష్యంగా జీగ్లర్ జేబులోనుంచి మందపాటి నిగనిగలాడే కవరు తీశాడు. దానిమీద జర్మన్ వ్యాపార సంస్థ

ముద్ర ఉంది. కాని ఇనస్పెక్టరు అతనికేసి చూడడం లేదు. ఇంత సేపటినుంచీ సంభాషించడం లేనట్లు, ఎదుట జేగర్ లేనట్లు ఎవేనో కాగితాలు చూడడంలో నిమగ్నుడయ్యాడు. సీనియరు కండక్టరు ఈల పైకితీసి ఆ గదిలోనుంచి తొందర తొందరగా బయటికి వెళ్ళాడు.

ఇక అక్కడ బామన్ రైలుబోగీలవెంటే అటూ ఇటూ పచార్లుచేస్తూ నిరీక్షిస్తున్నాడు. ఏ చిక్కు పెట్టకుండా అతని రహదారి చీటి అతనికి తిరిగి ఇచ్చివేసారు. ఆ రహదారి చీటిమీద డొల్గినోవో, కోర్ట్ల కాన్సిలరు అని వుంది. (ఆ హోదాయే గౌరవభావం కలిగిస్తుంది). ఇక వీసా, దానిమీద ముద్ర స్పష్టంగాఉంది. దొంగ వీసా అని పోలీసులు అనుమానపడడానికి వీలులేదు. అందుకనే ఈ రహదారి చీటీ చూపించాడు. కాని జెంఫెగ్ పేరిట రహదారి చీటీ చూపలేదు. జెనీవా నుంచి బయలుదేరగానే జెంఫెగ్ రహదారి చీటీలో ఏదో తప్పు దొర్లిందని తెలుసుకున్నాడు. తప్పు చిన్న దేగాని అనుభవంగల సరిహద్దు కావలా పోలీసులు దానిని పట్టుకునే ప్రమాదంఉంది.

బామన్ సూటుకేసు వంటి సూటుకేసు పట్టుకుని ఒక కూలీ తొందర తొందరగా అతని పక్కనుంచి వెళ్ళాడు. కొత్త చుట్ట కాల్పు కుంటూ ప్రశాంతంగా జేగర్—లెన్ గ్నిక్ కూలీ వెనుక తనను, తన దేశాన్ని అమితంగా గౌరవించే విదేశీయునిలాగా తాపీగా, హుందాగా నడుస్తూ వస్తున్నాడు. మూడోసారి ఈలవేసినా హడావిడి పడడంలేదు.

బామన్ ఎక్కిన బోగీ పక్క బోగీలో లెన్ గ్నిక్ ఎక్కాడు.

రెండు గంటల తరవాత, ముందుగానే కూడపలుకుకున్న ప్రకారం, బుజాలమీద తువాళ్ళు వేసుకుని, చేతులతో నబ్బు పెట్టెలు పట్టుకుని మరుగుదొడ్డి అవతల వారు కలుసుకున్నారు. చీకటి పడింది. నడవలో ఎవరూ లేరు. మరుగుదొడ్డిలోనూ ఎవరూలేరు.

“యీ న్యవహారంలో యెంత డాబుచేయవలసి వచ్చిందో, చూడు.” అన్నాడు లెన్ గ్నిక్ నవ్వుతూ. “గొట్టం బావులను గురించి చదివి వుండకపోతే, నువ్వు రాకే వ్రాసినట్టు సిఫార్సు కాగితం రాయక పోతే చిక్కుల్లో పడేవాడినే”

2

సూక్ష్మ జీవులు.

రైలు మాస్కో చేరుకోకముందే లెన్ గ్రిక్ దిగి వెళ్ళి పోయాడు. ఉత్తరానికి వెళ్ళాలి. బామన్ ఒంటరిగా రాజధానీ నగరం చేరుకున్నాడు.

జెంఘెగ్ రహదారిచీటీ చూపించి 'హోటల్ పారిస్' లో దిగినపుడు విదేశీ రహదారి చీటీవల్ల కలిగేలాభం అలాఉంచి, ఎడతెగని ఆచూకీ ఎవరికీ అందకుండా ఉండేందుకని రహదారిచీట్లు మార్చాలనే నియమాన్ని బామన్ పాటించేవాడు. ఒకేతడవ గనక రెండుమూడు రహదారి చీట్లు ఉపయోగిస్తే అవన్నీ ఒకనికే చెందినవని ఎంతనేర్చుగా నిఘావేసినా వెంటనే తెలుసుకోవడం కష్టం.

చిట్టాలో ఎక్కించడానికి రహదారిచీటీ హోటలులో ఇచ్చిన రెండోరోజున ఏదో కొంప మునిగిందని బామన్ పసిగట్టేసాడు. మగ నౌకరు చూపులు, శ్రద్ధగా తలత్రిప్పడం, ఆడనౌకరు బెదురుచూపులు, అతని రాకపోకలను హోటలు మానేజరు, బొద్దుపాటి కూలీ కనిపెట్టి చూడడం ఏదో గొడవ ఉన్నదనడానికి నిదర్శనాలు.

వీధులవెంట తిరుగుతూ, దోవలోని ఇండ్లలో ప్రవేశిస్తూ, ఒక గుర్రపు ట్రాం బండినుంచి ఇంకోదానిలోకి మారుతూ ఆరోజుల్లా గడిపాడు. అతనివెంటే నీడలా పట్టుదలతో బహిరంగంగా పోలీసులు పడ్డారు. ఈ వ్యవహారాలలో అపుడే అడుగుపెట్టిన కొత్తవాడుకూడా ఇది ఇట్టే గ్రహిస్తారు. బామన్ మాస్కో చేరిన తరువాత పార్టీతాలూకు వారిని ఎవరినీ కలుసుకోలేదు, పార్టీవారినే కాదు ఇతర్లను కూడా కలుసుకో లేదు. అందుచేత ఈవేట అతనికి మరింత ఆశ్చర్యం కలిగించింది. ఇలా తనమీద నిఘావేయడానికి రహదారిచీటికి సంబంధించిన

జయి ఉంటుందని నిశ్చయించుకున్నాడు. రైలుస్టేషనునుంచి తనను ఎవరూ అనుసరించలేదని కూడా అతనికి గట్టి నమ్మకం.

హోటలుకు తిరిగి వెళ్ళేసరికి ఆఫీసులో ఒక పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు ఉండడం గమనించాడు. తన గదికి వెళ్ళకుండా బామన్ మాల్ నాటక శాల టికెట్టు కొనుక్కుని రమ్మని హోటలు హార్కారాను పంపాడు. భోజనం తన గదిలోకి తీసుకురమ్మని చెప్పి ఈలోపుగా స్వయంగా తీసుకువెళ్ళగలిగినదంతా జేబుల్లో వాటిల్లో సర్దేసాడు. మొదటి అంకం జరుగుతూండగానే నాటకశాలనుంచి బయలుదేరి ఆనుపాసులు తెలియకుండాచేసి పదిగంటలకల్లా సోకోల్నికే పార్కు చేరుకున్నాడు. ఈసారి ఎవరూ అతనిని వెంటాడడంలేదు.

హోటలుకు తిరిగి వెళ్ళడమంత తెలివితక్కువ వేరొకటుండదు. ఆరాత్రే అతనిని అరెస్టుచేయడానికి సన్నాహాలు చేస్తున్నారని ప్రతిదీ సూచిస్తోంది. సామానులేకుండా ఇంకో హోటలుకు వెళ్ళి విదేశీ వీసాతో 'కోర్టుకాన్సిలరు' రహదారిచీటీ చూపితే అనుమానం రేకెత్తించడం మునుపేమంది.

జైవీవాలో యిచ్చిన చిరునామాలన్నిటినీ జ్ఞాపకం చేసుకొని ఆర్బిట్ వీధిలోని మారుమూల మలుపులో ఉన్న ఒక డాక్టరు ఇంటికి వెళ్ళాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. మాస్కో ఇదివరలో చూచాడేమో ఈ మలుపులన్నీ అతనికి బాగా తెలుసు. ఆ మలుపులలో స్వప్నంలా నిశ్శబ్దం ! గాలికూడా కదలాడదు. ఎవరయిన వెంటబడితే ఆ నిశ్శబ్దం అతనిని తరిమివేస్తుందని బామన్ విశ్వాసం. ఇదివరలో ఆ మలుపు అతనిలో కలిగించిన భావముద్ర తలచుకుని ఆ రాత్రి బస చేయడానికి అదే సురక్షితము, అనుకూలము అయిన స్థలమని నిర్ణయించుకున్నాడు.

ఆ సంవత్సరం శీతాకాలంలో వీధులలో జనసంచారం లేదు. వీధులమధ్య మంచు ఎత్తుగా పేరుకుంది. వరిగిపోయిన లాంతరు స్తంభాలకు లాంతర్లు ఆట్టేచేవు. స్తంభాలకు రంగుపూసి ఎన్ని సంవత్సరాలయిందో ! ఆ యిల్లు కష్టపడక్కరలేకుండానే కనిపించింది. బూడిద రంగుగా ఉంది. ఒకటే అంతస్తు. కొయ్య సరంబీ ఉంది. గుమ్మానికి

అడ్డంగా మంచి విలువగల ఆకువచ్చ గుడ్డ కట్టారు. ధగధగా మెరిస్తే ఇతడి రేకుమీద డాక్టరు పేరు, దానికింద 'సూక్ష్మక్రిమి శాస్త్రజ్ఞులు' అని వ్రాసి ఉంది.

ఇంకా యవ్వనంలో ఉన్నట్లు కనిపించే ఒక స్త్రీ తలుపు తెరిచింది. డాక్టరు లోపల వున్నారని చెప్పింది గాని ఆమె కళ్ళల్లో అపనమ్మకం, ప్రతికూలభావం ద్యోతక మయ్యాయి. వెనకకు తిరిగి వెళ్ళిపోవడం మంచిదేమో ననిపించింది. ఆ స్త్రీ పార్టీమనిషి కాదని స్పష్టంగా తెలుస్తోంది. ఇంత పొద్దుపోయి, అర్ధరాత్రివచ్చి తలుపు కొట్టడం ఆమెకు కష్టంవేసింది.

ఆమె పిలవగానే డాక్టరు హాలులోకి చక్కావచ్చాడు. మంచిగా, ఆకర్షణీయంగా ఉన్నాడు. బట్టతల, చుట్టూ మెత్తటి వెంట్రుకలు చిందరవందరగా ఉన్నాయి. దట్టమయిన గడ్డం. ఆ గడ్డం అతనిది అవునా కాదా అన్నట్లు చిక్కిరిబిక్కిరిగా ఉంది. బంగారపు కళ్ళద్దాలు. చూపు విశ్వసనీయంగా, చల్లగా ఉంది. అందుకని బామన్ సంకేతపు మాట చెప్పలేదు (ఆడనౌకరు ఇంకా అక్కడే ఉండి ప్రతికూలభావంతో చూస్తోండడం ఇంకో కారణం). డాక్టరు వెచ్చటి చేతిని పట్టుకుని ఊపి, "యెటు?" అని అడిగాడు. దాని మీద డాక్టరు సంతోషంతో తనలోతాను నవ్వుకుని

"యిక్కడికే" అంటూ ఒక గది తలుపు తెరిచాడు.

ఆ ద్వారంగుండా ఘాటుగా జంతుమదవాసన కొట్టింది. శీతా కాలంలో గాలి ఎక్కువగారాని బోనులలో జంతువులను బంధించి నప్పటి జంతు ప్రదర్శనశాలలాగా ఉంది ఆ గది.

ఇక్కడా బోనులు, చిన్నవీ పెద్దవీ; ఒంటిగిగా కొన్ని వరసగా కొన్ని, గోడకు ఆనుకుని కొన్ని, గది మధ్యగా కొన్ని ఉన్నాయి. వాటిలో చెవుల పిల్లులు, నీమ పండకొక్కులు, పావురాలు, తెల్ల చుంచులు, సున్నితమయిన తోకలున్న తెల్ల ఎలుకలు (లుక్యనోవ్రా జైలు లోని గోధుమరంగు ఎలుకల వంటివి కావు) కనిపించాయి.

"వీటిని పెంచుతున్నా వెండుకు"

కాని జవాబు చెప్పకుండా డాక్టరు అసలు వ్యవహారాలకుదింపి,
“క్షమించు కాని...”

అప్పుడు సంకేతం చెప్పాలనే విషయం జాపకం వచ్చి బామన్
చెప్పాడు. ఇద్దరూ కరచాలనం గావించుకున్నారు.

“యీ రాత్రి యిక్కడ గడవదలచుకుంటే, సరే. కోటు తీసేసి
హాయిగావుండు. కాస్త వాసనే అనుకో. కాని దురదృష్టవశాత్తూ
యీ సమయంలో యింకో గది యేదీ ఖాళీగాలేదు. యిక్కడ నీకు
వక్క అమరుస్తాం.”

బోనులమధ్య ఉన్న ఒక జిడ్డుచర్మపు సోఫాదగ్గరికి వెళ్ళి దానిని
తట్టాడు. బిగువు తీగలు కీర్త్రమని డాక్టరు చేతిని ఎగతన్నాయి.

“తీగలు బాగానే వున్నాయి. చూచావుగా” అన్నాడు
సంతృప్తి తోకల ఆడిస్తూ “సదుపాయంగా వుంటుందికదా?”

“తప్పకుండా” అని బామన్ తల ఆడించి గది నలుమూలలా
పరికించి చూడసాగాడు. “కాని యీ జంతువులను యెందుకు పెంచు
తున్నావో చెప్పావుకాదు?”

డాక్టరు ప్రేమతో గదిని పరీక్షగా చూసి,

“నేను సూక్ష్మజీవ శాస్త్రజ్ఞుణి” అన్నాడు.

బామన్ ఈసంబంధ మేమిటో గ్రహించక “అయితేమాత్రం
జంతువులతో దానికి సంబంధమేమిటి?” అని అడిగాడు.

“ఓ! ప్రయోగాలకు వాటిని వుపయోగిస్తాను. యిదిగోచూడు.”

ఒక వ్రాతబల్ల దగ్గరకు డాక్టరు వెళ్ళాడు. దానిమీద పరీక్ష
నాళికలు, వంకరమెడ సీసాలు, పిచికారులు, ఒక భూత అద్దం.
ఉన్నాయి.

“ఇంజెక్షన్ల?”

“అవును”

సమీపంలో ఉన్న బోను తాకాడు. తీగవల వెనక ఒక సీమ
పందికొక్కు మెదలకుండా నాలుగు పంజాలు శరీరం కిందకి ముడుచు
కుని పడుకుంది. బొచ్చు నిక్కపొడుచుకుని ఉంది. మూతి ఘాటూ
వాసనకొట్టే గడ్డిపక్కమీదికి నిరాశతో వాలి ఉంది.

“దానికి జబ్బుగావుదా?” అని అడిగాడు బామన్
స్థాయి తగ్గించి.

డాక్టరు తల ఆడించాడు.

“విషప్రయోగం. అగుడువాపు”

బామన్ తీగవలకు మొహం ఆనించి ఆపేక్షతో ఆ పందికొక్కు
వంకే చూసాడు. పందికొక్కు కదలలేదు. దానికి ఈ లోకం గొడవ
పట్టలేదు. బామన్ ముందుకు వంగినవాడల్లా నిటారుగా నిలబడి,

“అద్భుతమయిన శాస్త్రం! సూక్ష్మజీవుల శాస్త్రం. అన్నాడు”

“ఆసక్తి కలిగించేది కూడా” అన్నాడు డాక్టరు బహుమెల్లిగా”

“నిజానికి ప్రపంచంలోకల్లా యెక్కువ ఆసక్తి కలిగించేదిదే. ముఖ్యంగా,
యెవరికి విషప్రయోగం చేదామా అని తిరిగే ప్రబలశత్రువు.”

“దీనికి చాలా ఖర్చయివుంటుందే! అగుడు వాపుకోగంలో
మాత్రమేనా నీకు ఆసక్తి?”

“కలరా” అని జవాబిచ్చాడు డాక్టరు.” “యంకా...”

“యిన్ని పెంచుతున్నా రెండుకు?”

డాక్టరు బుజాలు ఆడించాడు. ఈ ప్రశ్న అతనికి సరిపడలేదు.

“కొద్దిగా అమ్మకంగా కూడా వుంది. రాష్ట్రాలలో వీటికి
గిరాకీ యెక్కువ. సరఫరా చేసేదల్లా నా ప్రయోగశాలవంటివే. యీ
విషయంలో ప్రభుత్వం శ్రద్ధతీసుకోవడం లేదు. ప్రభుత్వానికి వోడ్కా
అమ్మకంలో ఆసక్తి హెచ్చు”

“చిత్రంగానే వుంది?” అని బామన్ తల ఆడించాడు.

“యిటువంటి విషయంలో ప్రభుత్వం వ్యక్తులను విశ్వసించడం చిత్రం
గానే వుంది!”

“యెందుకు విశ్వసించకూడదూ?” అన్నాడు డాక్టరు జాగ్రత
పడి. జవాబు ఏమివస్తుందో తెలుసుననే సంగతి డాక్టరు కళ్ళలో గోచ
రించింది.

అయినా బామన్ జవాబిచ్చాడు.

“కామ్రేడ్ వాలెన్ రాడ్ అనే గ్రంథంలో ప్రవేశిక గామికివిజ్
ఒక వీరగీతం రచించాడు. ఆ గీతం ఒక ఆఫ్ఝికల్ ఆల్బమ్ సూర్ కు

సంబంధించింది. ఆతనిని స్పెయిన్ సైన్యాలు ఓడించాయి. పగ తీర్చుకోవడానికి వారి శిబిరాలకు కలరా వ్యాపింపజేసాడు. ఆయుధాలకన్న అదే బలీయమయిందని ఋజువుయింది.

ఆస్పెయినువారు శురు - గత్తారు హడరెత్తి
కొండకొనలనుంచి - పారారు తారెత్తి
దారిలోనే విరుచు - కొనితిండి మామ్మారి
పీనుగులను చూస్తే బుగు - లాసు గుండెలుజారి!

“అవును, ఆయుధాలకన్న బలీయమయింది!” అంటూ డాక్టరు ఒప్పుకున్నాడు. “కాని రాజభవనాలమీద కాదు. అంటువ్యాధులు ముందుగా బీద పేటలకు వ్యాపిస్తాయి. సరిగా తిండి తిప్పలు లేక బలహీనమయినవారి దేహాలకు సోకుతాయి. మృత్యువు యెప్పుడూ అత్యల్ప ప్రతిఘటననే వెంటాడుతుంది.”

బామన్ ఉద్రేకంతో డాక్టరు చేతిమీద చేయివేసాడు.

“బాగా చెప్పావు. మృత్యువు యెప్పుడూ అత్యల్ప ప్రతిఘటననే వెంటాడుతుందనేది అక్షరాలా నిజం. కాని మనదే పైచేయి అయినప్పుడు మానవజాతి మృత్యువును ప్రతిఘటిస్తుంది. నిజం!”

“అలానా? దురదృష్టవశాత్తు నాకో నమ్మకం వుంది. (గట్టి నమ్మకం కాదనుకో). ఆల్బెన్ సూర్ పద్ధతిలో క్రిమి యుద్ధం చూడడానికి నువ్వు నేనూ బతికే వుంటాం, కాకపోతే ఒక భేదంవుంది. భావి ఆల్బెన్ సూర్లు పైనుంచి క్రిములతో నిండిన నీసా కింద పడేస్తారు.” పటాలున డాక్టరు ఆగి తనను తాను మందలించుకున్నట్లు తలపంకించాడు “చలి ఎముకలు కొరికేస్తూంటే నేను చర్చలు కొనసాగిస్తున్నాను. యివాళంతా శీతలంగా వుంది. యింత టీ తాగించి నీకు వుత్సాహం కలిగిస్తానులే.”

డాక్టరు గదిలోనుంచి వెళ్ళాడు. బామన్ సోఫామీద కూర్చున్నాడు.

అతని ముందున్న నిర్దాక్షిణ్యమయిన మహాపోరాటం గురించిన ఆలోచనలు ఈ సమయంలో అతని మనసులో పాగాడడం చిత్రం

గానేడండి. మంచి పడుచుతనంలో విప్లవ మార్గంలో అడుగుపెట్టేటపుడుగాని, సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్ లోగాని, ఆ తరవాత పీటర్స్ — పాల్ కేసులోగాని, న్యూయార్క్ లో ప్రవాసం అనుభవించేటప్పుడుగాని, విదేశాలలో పనిచేస్తూ లెనిన్ తో మాట్లాడినపుడుగాని యీ ఆలోచనలుతీవ్రంగా, యింత స్పష్టంగా రాలేదు.

(క్రిమియూద్ధం! వర్గపోరాటం యుద్ధభూమిలోకి ఈడ్చుతున్న రెండు ప్రపంచాలకు రాజీ కుదిరే అవకాశంలేదు. ఉండదు. అందులో కార్మికవర్గ శత్రువు, పెట్టుబడితో దోచుకునేవారు తమ అధికారాన్ని కొనసాగించుకోవడానికి దేనికయినా, కలరా వ్యాపింపజేయడానికయినా ఒడిగడతారు.)

బామన్ లేచి నిలబడి అటూ ఇటూ పచారుచేయసాగాడు.

రెండుసార్లు తిరిగాడో లేదో తలుపు తెరచుకుని ఒక స్త్రీ గుమ్మంలో ప్రత్యక్షమయింది. ఆమె మొహం ఎరిగిన మొహంలానే ఉంది. కాని బామన్ వెంటనే గుర్తుపట్టలేకపోయాడు.

ఒక సెకండుకూడ తటవటాయించక ముందే 1902 లో మాస్కో శివార్లలోని ప్రోషిన్ మిల్లులో జరిగినసమ్మె జ్ఞప్తికి వచ్చింది. ఇలీనా! మందహాసం చేస్తూ, ఉద్వేగంతో అతనిని సమీపించింది.

“ఆశ్చర్యం! నువ్వని అనుకోలేదు. డాక్టరు యేమాత్రం సందివ్వలేదు. అతనెంత దాపరికపు మనిషో నీకు తెలుసు. ఒక మనిషి నను చూడడానికి వచ్చాడు” అనిమాత్రం చెప్పాడు. ‘సాధారణ మయిన మనిషి’ అన్నాడు.

“అవును. ఆయన చైప్పింది నిజం.” అని అడ్డు వచ్చాడు బామన్ ఆమెతో కరచాలనంచేస్తూ.

“నేను అసాధారణమయిన వాడినేం కాను. సరేగాని, నేను వచ్చానని యెలా గ్రహించావు?”

“తలుపు కంతలోంచి తొంగిచూసాను” అంది ఇలీనా నవ్వుతూ. నువ్వు సోఫామీద కూర్చుంటేవి. కంతలోనుంచి సోఫా కనిపించలేదు. అందుకని కాసేపు ఆగవలసి వచ్చింది. నువ్వేగనక మాలో ఒకడవయితే ఎక్కువసేపు కూర్చోలేవని నా నమ్మకం. నువ్వు లేచి పచార్లు

చేస్తావని నాకు తెలుసు. చివరికెలాగయితేనేం నువు సోఫామీదనుంచి లేవడం వినిపించింది. అప్పుడు నా కంటపడ్డావు. తక్షణమే నిన్ను గుర్తు పట్టేసాను.”

“కాని నేను వస్తానని నీకు యెవరు చెప్పారు?”

“మార్కా పాస్టోవా.”

“మార్కా పాస్టోవా! డాక్టరు భార్య? ఆమె...”

“పార్టీ సభ్యురాలా? కాదు.” అని ఇరీనా తల ఆడించింది. డాక్టరు పార్టీ సభ్యుడుకాదు. క్రిమిశాస్త్రజ్ఞుడు. కాని మనమంటే ఆయనకి సానుభూతి. అన్ని యిళ్ళలోకి యిదే వుత్తమమయింది. చాలాకాలంనుంచి యీ యింటిని పునరుద్ధరించుకుంటున్నాం. నువు రావడం, మనం కలుసుకోవడం యెంత అద్భుతంగావుంది? యింటికి చేరుకోబోతున్నా. డాక్టరుతో కొజుబా....”

“ఒహో!” అన్నాడు బామన్ సంతోషంతో. “కొజుబాకూడా యిక్కడే వున్నాడా? కీవ్ లో వున్నాడనుకున్నాను.”

“మెన్నివిక్కులు అతనిని కీవ్ లో నిలవనిస్తేనా?” అని ఇరీనా మొహం ముడుచుకుంది. “వాళ్ళు మనవారిని పనిచేయనీయడం లేదు. మనను గురించి పోలీసులకి కొండ్రాలు చెప్పడం తప్ప వేరే ఆలోచన వాళ్ళకి లేదు. కొజుబా యిది పెద్దగా తీసుకోలేదు. మాస్కోలో వుండడమే అతనికి యెక్కువ యిష్టం. యిక్కడకూడా మెన్నివిక్కులదే పైచేయిగా వుంది. వారి అదుపులో ఇస్కా చాలా నష్టం కలగ జేస్తోంది. లెనిన్ అధీనంలో వున్నపుడు ఇస్కాని ప్రజలు యెక్కువ చదువుతుండేవారు. అందులో ప్రతిమాటా నమ్మతగిందేనని వారికి తెలుసు యిక యిప్పుడో, పత్రిక పూర్తిగా మారిపోవడం కార్మికులకు ఆశ్చర్యం వేసింది. అయినా యిప్పటికీ ప్రతిమాటా శ్రద్ధగా వింటున్నారు. ఇస్కాకి లెనిన్ కి సంబంధం లేదని మెన్నివిక్కులు కార్మికులకు చెప్పడంలేదు.”

“మరేం పరవాలేదు. కార్మికులు వాళ్ళంతట వాళ్ళే తెలుసు కుంటారు” అని బామన్ చిరునవ్వు నవ్వాడు. సరేగాని నువు

మాస్కోలో యెందుకు వున్నావు ? నిన్ను అరెస్టుచేసి తూర్పు సైబీరియాకు ప్రవాసం పంపారని నేను కీవ్ లో వుండగా కొజుబాచెప్పాడే?”

“ప్రవాసంనుంచి కూడా తప్పించుకోవచ్చని కొజుబాతో అంటివిగా, జ్ఞాపకం లేదా ? ప్రోషిన్ మిల్లుకు వచ్చిన రాత్రే చెప్పావు. యెప్పుడూ అదేస్మరణ. సరే, ప్రవాసంనుంచే తప్పించుకోగలమంటే, ప్రవసానికి వెళ్ళే దారిలో తప్పించుకోవడం చిన్నపిల్లల ఆట! వాలోగ్డా దాకా వెళ్ళాను. అక్కడ తప్పించుకు బయటవడడానికి పిల్లలు సాయపడ్డారు. యిప్పుడు నేను రాజకీయ కార్యకర్తని కామ్రేడ్ రూక్ ! చట్టవిరుద్ధంగా పనిచేస్తున్నాను. సరటోవ్ లో కొంత పనిచేసాను. అక్కడనుంచి యిక్కడికి వచ్చాను. యిప్పుడు కొలోమాలో నివసిస్తున్నాను.”

“కమిటీకా వెళ్ళడంలేదా ?”

“మాస్కో కమిటీనే ? ఉహు... వెళ్ళడంలేదు. అందులో అంతా మెన్షివిక్కులే.”

“ఒక్క నిమిషం ఆగు” బామన్ మొహం విచారగ్రస్తమయింది. “మనవాళ్ళెవరూ ఆ కమిటీలో లేరనేగా నువ్వు చెప్పదలచింది ?”

“కొజుబా ఒక్కడున్నాడు. అతని నేమీ చేయలేకపోయాడు. ప్రోఖోరోవ్ మిల్లులో పనిచేస్తున్నాడేమో అందులోని కార్మికులందరూ అతనిని బలపరుస్తున్నారు. అంతేకాదు, రహస్యంగా సంచరించడంలేదు. నికొలాయ్ నికొలయేవిచ్ గ్రాకోవ్ అని మానుపేరు పెట్టుకుని బహిరంగంగానే తిరుగుతున్నాడు. నీచేతిచల్వ నువ్వేగా ఆపేరు పెట్టింది.”

“ఇంతకీ అతనెక్కడున్నాడో నీకు తెలుసా?”

ఇరీనా ఒకసెకను ఆలోచించి,

“చెబుతా. విను... యిప్పుడు అతని దగ్గరకు వెళ్ళడం మంచిది కాదు. వుడయం తీసుకు వెళతా. తప్పకుండా తీసుకు వెళతా. రేపు కమిటీ సమావేశం. సమావేశానికి ముందే అన్నివిషయాలు అతనితో నువ్వు మాట్లాడడం మంచిదనుకుంటాను.”

“సరే” అని బామన్ తలదాచాడు. “రేపు యెక్కడ కలుసుకుందాం ?”

“యిక్కడే.” అని ఇరీనా మందహాసం చేసింది. “యీ రాత్రికి యిక్కడే వుండిపోతాను మార్కాపావ్లోవ్నా అభ్యంతరం చెప్పదు. నన్ను చాలా దయతో చూస్తుంది. మనం లోపలికి వెళ్ళడానికి చాలా వ్యవధివుంది. యీలోపున తాజావార్తలు చెబుతా. యిక్కడ పని చేయడం చాలా కష్టంగా వుంది. కామ్రేడ్...నికొలాయ్ ! ఒక వేపున మెన్షివిక్కులు, గస్టిల్వోవ్ కూడా ప్రోషిన్ మిల్లునుంచి యిక్కడకు వచ్చేసాడు. ఆ తెలివితేటలతో యిక్కడ చాలా ముఖ్యమయిన వాడుగా తయారయ్యాడు. యింకోవేపున, జుబటో వస్తినా † కార్మికులలో రహస్య పోలీసుశాఖ బాగా పనిచేస్తోంది. వాళ్ళు మెన్షివిక్కుల లాగానే విప్లవం గొంతు నులిమేయాలని ఆట ఆడుతున్నారు.”

“ఆగు. జుబటోవ్ కి కిందటి సంవత్సరం వుద్వాసన జరగలా?”

ఇరీనా నిట్టూర్చింది.

“జుబటోవ్ అయితే వెళ్ళిపోయాడు గాని యింకా జుబటో వస్తినా పోలేదు. జుబటోవ్ కు వుద్వాసన జరిగినట్లు లేదు. పోలీసు శాఖలో పని చేస్తున్నాడంటున్నాడు”

తలుపు తెరచుకుని డాక్టరు చక్కా వచ్చాడు.

“ఒకరినొకరు యెరుగున్నారన్నమాట, యింకేం. కాసేపు రహస్య కార్యకలాపం గాలికి వదిలివేసి లోపలికి వస్తే యింత టీ తాగుదాం...”

---

† జుబటో వస్తినా రహస్యపోలీసుశాఖ ఉన్నతాధ్యక్షుని జుబటోవ్ స్థాపించిన సంఘం. ‘పోలీసు సోషలిజం’ ను ప్రచారం చేయడానికి ఈ జుబటోవ్ యత్నించాడు రహస్య పోలీసుశాఖ రక్షణకింద కపటపు కార్మికసంఘాలను ఏర్పాటుచేసి విప్లవోద్యమంనుంచి కార్మికులను మళ్ళించాలని చూసాడు.

3

క మి టీ స భ్యు లు

కొజుబా కమిటీ చిరునామా ఇచ్చాడు. ఆ ఇల్లు ఒక దంత వైద్యుడిది. రహస్యంగా పనిచేసేవారికి ఇటువంటి చిరునామాలు చాలా అవసరం. నౌకర్లకు అనుమానం కలిగించకుండా రోగులమని చెప్పుకుని లోపలకు వెళ్ళవచ్చు. అంతేకాదు ఆగ్రహస్తునుకూడా "ఎవరూ అనుమానించరు రోగులమంటూ వస్తే ఆబాధ్యత డాక్టరుదికాదు. ఈతడవ కమిటీసభ్యులు బ్రానాయా వీధిలోని ఒక దంతవైద్యుడి ఇంటి నాలుగో అంతస్తులో కలుసుకుని, అతని కచేరీగదిలో సమావేశమయారంటే ఆబాధ్యత డాక్టరుదా? ముందుగా వేళ నిర్ణయించుకునే రోగులను పరీక్షిస్తాడు. ఇవాళటి జాబితాలోని పేర్లు మారుపేర్లని ఎవరు రుజువు చేయగలరు? దంతాలు కట్టలేదు, పీకలేదు అని ఎవరు రుజువు చేయగలరు? ఇదంతా రష్యన్ సోషల్ డెమాక్రాటిక్ లేబరుపార్టీ మాస్కో కమిటీ సమావేశమవడానికి ముసుగు అని ఎవరు రుజువుచేయగలరు?

ముందుగా నిర్ణయించుకున్న వేళలోనే రోగులను చూస్తానని డాక్టరు పట్టు. ఒకవేళ కమిటీ సమావేశమవుతున్న వేళలో ఎవరయినా రోగి గంట కొడితే బామన్ కు జవాబు చెప్పినట్లే అతనికి జవాబు చెపుతాడు. బామన్ కొజుబా నూచించిన వేళకు డాక్టరు గదిలో ప్రవేశించాడు.

"క్షమించండి. యివాళ మిమ్మల్ని చూడలేను యింకా నాలుగు రోజులవరకూ తీరుబడివుండదు. రోగులను పరీక్షించడంతో సరిపోతుంది. వచ్చేవారం మధ్యలోగాని మిమ్మల్ని చూడడం పడదు."

సంకేతం చెప్పుకుండా బామన్ డాక్టరు ఈచిన్న ఉపన్యాసం ఇచ్చేటట్టుచేసాడు. ఇక్కడకు రావడం సురక్షితం అవునో కాదో తేల్చుకోవాలనుకున్నాడు.

దంత వైద్యుడు తలుపు తీసాడు. ఈవేళలో నొకడు ఇంట్లో ఉండడు. సంకేతం కోసరమని అతను స్వయంగా తలుపు తీస్తాడు. ఈ లాంఛనాలు నిజానికి అననసరమే. కమిటీ కార్యదర్శి గ్రిగరీ వాసిలేవీ విచ్ అతని స్నేహితుడు. తక్కిన సభ్యులందరి మొహాలు బాగా ఎరుగును.

కాని ఈతడవ కొత్తమనిషి ఎదురయ్యాడు. ఆ కొత్త మనిషి సంకేతం చెప్పలేదు. అనుమానంతో చుట్టూచూసి దంత వైద్యుడికేసి తేరిపారజూచాడు. కళ్ళు వెలిగిపోయాయి. కాని డాక్టరు భయంతో, కోపంతో, “క్షమించు” అని బొబ్బరించాడు.

“యీ తడవకు చూసి పంపుదురా?”

“ఉహూ - క్షమించు. రోగులునిరీక్షిస్తున్నారు.” అని దంత వైద్యుడు తలుపు తెరిచాడు.

బామన్ కోటు ఊడదీసి,

“మార్కా పెట్రొవ్నా దగ్గరనుంచి వచ్చాను” అన్నాడు.

దంత వైద్యుడు తలుపుమూసి, “మార్కా పెట్రొవ్నా బాగా వుందా?” అని గొణిగాడు కళ్ళు పైకెత్తి చూడకుండా.

“బాగానేవుంది.” అన్నాడు బామన్ మెడ రుమాలు ఊడ తీసుకుంటూ. “కబార్డియన్లతో రష్యన్ల యుద్ధం లేక అందమయిన మహమ్మదీయ స్త్రీ...”

“...భర్త శవపేటికమీద మరణం” అని దంత వైద్యుడు సంకోషంతో పూర్తిచేసాడు. “యిక్కడికి రాగానే యీ ముక్కలు యెందుకు అనలేదూ? నువ్వు కొత్తవాడివా? నేను అనుకున్నాను...”

“ఆఁ -” అని బామన్ జవాబిచ్చాడు. “లోపలికి వెళ్ళవచ్చా?”

తెర తొలగించి కచేరీ గదిలోకి వెళ్ళాడు.

అయిదుగురు వ్యక్తులు ఒక మేజాబల్ల చుట్టూ కూర్చున్నారు. మేజామీద మొఖమలు గుడ్డ పరిచిఉంది. నిరీక్షణ గదిలో నిరీక్షించే అందరిలాగానే వారూ పత్రికలు చదువుకుంటున్నారు.

ఈ కొత్త రోగి ప్రవేశించేసరికి నాలుగు మొహాలు పత్రికల చాటునఉన్నాయి. నాలుగు జతల కళ్ళు అచ్చమీద కేంద్రీకరించాయి.

ఇక అయిదో వ్యక్తి చూపు కిందకు లేడు. అతను గస్టిల్లోవ్ బామన్ ను చూడగానే గుర్తుపట్టాడు.

బామన్ గుమ్మంలోనుంచే వంగి నమస్కరించాడు. నిమిషం కితం హాలులో నవ్వి నట్టే అతని కళ్ళు ఇపుడూ నవ్వుతున్నాయి. ఆ వ్యక్తులంతా రహస్య కార్యకర్తలలాగానే ప్రవర్తిస్తున్నారు. తనే గనక పోలీసు బంటు. నయితే అక్కడే జరుగుతున్నా గ్రహించే వాడినని బామన్ తలపోశాడు.

“క్షమించండి. ఆఖరివారెవరు ?”

“కామ్రేడ్స్!” అన్నాడు గస్టిల్లోవ్ మెల్లగా. మొహాలకు అడ్డంగా ఉన్న పత్రికలు తొలిగాయి. ఆశ్చర్యం, జాగరూకత ఆ మొహాలలో గోచరించాయి. “ఈతను రెండో పార్టీ కాంగ్రెసుకు మాస్కో సంఘ మాజీ ప్రతినిధి, కామ్రేడ్...”

“సోరోకిన్” అని బామన్ తొందర తొందరగా మళ్ళీ వంగి నమస్కరించాడు. “మాస్కో-సంఘానికి నన్ను పంపారు.”

“ఆ దేశపత్రంయెదీ?” అని అతిమెల్లగా అన్నాడు గ్రిగరీ వాసిల్వేనిచ్ కొత్తమనిషివంక ప్రతికూల దృష్టిపడుపుతూ. కాంగ్రెసులో సోరోకిన్ పట్టుదలతో ఇస్కా) పక్షం వహించాడనీ, లెనినిస్టు అనీ అతనికి తెలుసు. “ఆ దేశ పత్రంఉండిగదూ, కామ్రేడ్ సోరోకిన్!”

బామన్ తల పంకించి జేబులోంచి చాకుతీసి చొక్కా చేతి కుట్టును కోసి సన్నటి గుడ్డముక్క పైకి తీసాడు.

“కేంద్ర కమిటీనుంచి ఆ దేశ పత్రం” అన్నాడు కార్యదర్శి. తదితరులవంక చూసాడు. వారూ అతనివంక చూసారు.

కేంద్ర కమిటీలో ప్లేఖనోవ్, మార్టోవ్ లకు వ్యతిరేకంగా లెనిన్ తీవ్రంగా పోరాటం సాగిస్తున్నాడని ఆ అయిదుగురుకి తెలుసు. ఈ కారణంవల్లనే కొత్తమనిషివంక కంపరంతో చూసారు. ఇతను ఎవరిపక్షం వహిస్తున్నాడో?

కేంద్ర కమిటీలో మెన్షివిక్కులదే పైచేయిగా ఉంది. ఆ దేశ పత్రం నిజమయినదే. సరిగా అధికారయుతంగా ఉంది. నిరసించ.

డానికి కారణాలు కనిపించవు గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ తన ఆలోచనలు
గుదిగుచ్చి బిగ్గరగా,

“యేమంటారు కామ్రేడ్స్? కేంద్రకమిటీ ఆదేశాలప్రకారం
కామ్రేడ్ సోకోకిన్ ను చేర్చుకుందామా?” అని అడిగాడు.

ఒకరూ జవాబు చెప్పలేదు. ఈ కొత్తమనిషి ‘అన్యశిబిరా’నికే
చెందినవాడేమో? అదేశవత్సరం లిఖించబడిన గుడ్డపీలిక అంచును
కాలుచున్న సిగరెట్టుకొనకు అంటించాడు. అంటుకుంది. ఊంగరాలు
ఊంగరాలుగా పొగలేచింది. గుడ్డపీలిక బూడిదగా మారి ఆష్ట్రేలో
పడింది.

“విదేశాలలోని పార్టీవర్గాల పరిస్థితినిగురించి చెప్పమని యీ
కామ్రేడ్ ను అడుగుదాం. లెనిన్ పూర్తిగా పరాజయం పొందేడనే
మాట యెంతవరకు నిజం? యెంత పతనమయ్యాడు? బయలుదేరే
ముందు జార్జీ వాలెన్ టిన్ నోవిచ్ ప్లేఖనోవ్ ని చూచావనుకుంటాను?”

ఈప్రశ్న కోపాన్ని రగిల్చేదే. బామన్ కు యుక్తిగా మాట్లాడే
హక్కును ఇచ్చింది. కాని రాజకీయాలలో ఒకరిమీద ఒకరు దుమ్మెత్తి
పోసుకోవడం, తంత్రాలు బామన్ సహించలేడు. ఇక్కడి మెన్షివిక్కు
లకే అది తగిపోయింది.

“నేను ప్లేఖనోవ్ ను చూడలేదు, వ్లాడిమిర్ ఇల్యిచ్ లెనిన్ ను
చూచాను.”

“లెనినిస్తు!”

బామన్ మాటలు వారిలో తీవ్రమయిన హఠాత్సంచలనాన్ని
కలిగించాయి. గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ కి ఆశ్చర్యంతో గొంతు పెగల
లేదు. కాని ఆ మరుక్షణంలో హాటులో గంటమోగింది. కొజుబా
లోవలికి చక్కావచ్చాడు. కమిటీసభ్యులను ఎగాదిగా చూసి మొహం
ముడుచుకుని “యిక్కడికి పోలీసుబంటును యెవరు తీసుకువచ్చారు?
చెప్పండి. సింహద్వారంలో పోలీసుబంటు వున్నాడు.”

బామన్ తల వంకించి,

“గొర్రెతోలు హాటు పెట్టుకున్నాడు. హాటు నెత్తిమీద ముడత
వుంది. వచ్చేటపుడు నేనూ చూసాను.” అన్నాడు.

“నా వెనకాలే తలుపు మూసుకుంది” అన్నాడు కొజుబా మీసాలకు అంటుకున్న మంచునీరు పీల్చుతూ.

“నా వెనకే వచ్చాడని తలుస్తున్నాను.”

“అసంభవం!” అని గస్టిల్యోవ్, గ్రిగరీవాసిల్యేవిచ్ లు ఏక కంఠంతో అరిచారు.” “బయటపడకుండా వుండడానికి పోలీసు యేజంట్లు గుమ్మాలదాకా యెవరినీ అనుసరించిరాకూడదని నిక్కచ్చిగా నిషేధం వుండే”

“అవును, వుంది” అంటూ ఏకీభావం తెలిపాడు కొజుబా. “అయినా వచ్చాడు.”

హాలులో తిరిగి గంట మోగింది. అస్పష్టంగా వినిపించి వినిపించ నట్లుంది. బామన్ మందహాసంచేసి తల ఆడించాడు.

“అధికార ఆదేశాలను యేజంట్లు వుల్లంఘిస్తున్నారని పోలీసు శాఖకు ఫిర్యాదుచేస్తే బాగుంటుందని నాకు తోస్తోంది.”

ఆ పోలీసుబంటు వెంటనే గంట వాయిచలేదు.

కొజుబాని అనుసరించి ఆ భవనంలోనికి వచ్చాడు. వచ్చాడంటే ఈ భారీమనిషిని, ఈ గడ్డంమనిషిని, వయసుమీరిన వాడిలాగా కనిపించినా నీటుగా కుడితినీ, టోపీ ధరించిన ఈ కార్మికుని అనుమానించికాదు. ఆ భవనం చాలా పెద్దది. చవకబారు గదులు చాలా ఉన్నాయి. దర్వానా లేదు. రకరకాల మనుషులు ఇందులో నివసిస్తున్నారు. ఇటువంటి భవనంలో నివసించడానికి కావలసింది. ఆ మనిషి సంపాదిస్తున్నాడని పై ఆకారంవల్ల తెలుస్తూనేఉంది. బయట శీతలం తీవ్రమవుతోంది. అందుకూ పోలీసుబంటు లోపలికి వచ్చింది! చెవులు, చెంపలు తిమ్మిరెక్కినాయి. వాటిని రుద్దుకోవడం చాలా అవసరం. అతని కచేరీ బూట్లు బొటనవేళ్ళనేం రక్షించడం లేదు. బొటనవేళ్ళు గడ్డ కట్టుకుపోకుండా కాళ్ళు జూడించుకోవాలి. హాలులో వెచ్చగా ఉంటుంది. ఈ భవనంలోకి రావడం అతనికి కొత్తకాదు. వచ్చినపుడల్లా రెండుగంటలకు తక్కువకాకుండా ఉండి వెళ్ళేవాడు. “మృత్యుముఖం”లో పడే ప్రమాదంలేదు. (‘మృత్యుముఖం’ అనేది గస్టిల్యోవ్ పేరుగా పోలీసు గూఢచారులకు తెలుసు. వారి నివేదికలలో అలానే పేర్కొనేవారు) అందుచేత...

లోపలికి వెళ్ళి, కొజుబా మెట్లుఎక్కి వెడుతూంటే అలవాటు చొప్పున అడుగుల చప్పుడు వినడానికి చెవులు నిక్కబొడుచుకుని సిగరెట్టు వెలిగించాడు. హఠాత్తుగా అడుగుల చప్పుడు ఆగిపోయింది. ఆ కార్మికుడు ఆఖరిమెట్టు మీదగాక మెట్లమధ్యలో ఆగాడని తలచి ఆ పోలీసు బంటు చెవులు దోరచేసుకు విన్నాడు. వెంటబడ్డాడో లేదో అని నిర్ధారణ చేసుకోడానికి ఆగాడు?

తిరిగి అడుగుల చప్పుడు కాగానే పోలీసుబంటుకు అనుమానం ఎక్కువయింది. రాజకీయంగా అల్లర్లు లేవదీసేవాళ్ళే ఎవరయినా వెంట పడ్డారేమోనని ఆగిచూస్తారు. అందుకని ఈ కార్మికుడు...

పేరు సంపాదించుకుని పైకి రావడానికి అవకాశం చిక్కిందనే ఆశాభావంతో పోలీసుబంటు గుండె టకటక కొట్టుకుంది. వెంట పడ్డ అనే ఆవేశం అతనిని చుట్టేసింది.

మెట్లమీద గబగబా నడుస్తూ పైవాళ్ళ కంట పడకుండా నేర్పుగా జాగ్రతపడ్డాడు. కార్మికుని అడుగుల చప్పుడు నాలుగో అంతస్తుతో ఆగిపోయింది. నిశ్చయం. సమయం కోసం కాచుకుని గోడకు ఆనుకుని పోలీసుబంటు నిలబడ్డాడు. తలుపు మూతపడింది ఒక క్షణం ఆగి పైకి వెళ్ళాడు.

నాలుగో అంతస్తు ఆఖరిమెట్లు దగ్గరగా ముందు గుమ్మాలున్నాయి. మొదటిగదికి కొయ్యచెక్కమీద 'గార్డన్ కలనల్ వాన్ డేర్ పాలెస్' అని వ్రాసి ఉంది. కార్మికు డేవడూ ఆగుమ్మంగుండా వెళ్ళాడు. ఇక ఆగదిలోకి వెళితే ప్రయోజనం లేకపోగా తన్ని తరిమి వేస్తాడు. ఆ కార్మికుని ఎవరయినా మరమ్మతులు చేయడానికి పిలిస్తే దొడ్డిదోవను వెళ్ళేవాడు. రెండో అంతస్తులోకి కార్మికుడు వెళ్ళడం కూడా సంభవం కాదు. ఇంపీరియల్ సంగీతనృత్యనాటక బృందానికి చెందిన ఒక నటి ఆగదిలో ఉంటోంది. మూడోగది తలుపుమీద

దంతవైద్యులు

వీల్సెలం ఫెర్డినాన్డోవిచ్

వాగ్ట్

ప్రవేశగంటలు : ఉదయం 11-2; సాయంత్రం 6-8.

మంగళవారాలు మినహా.

వీధిలోనుంచి చర్చి గంటల గణగణధ్వని వినిపించింది. సాయం కాలం ప్రార్థనలకు రమ్మని గంట మోగిస్తున్నారు. ఆ రోజు శనివారం. అంటే డాక్టరు రోగులను చూచేరోజే.

కాని సాహసించడం మంచిదా?

పోలీసు ఆదేశాలు ఖండితంగా ఇటువంటిపనిని నిషేధించాయి. అతను శిక్షణ పొందిన పోలీసుబడిని నడిపింది మెడ్సికోవ్. ఈ మెడ్సికోవ్ అసరాధపరిశోధనలో మంచి నేర్పరి. కాని ఆదేశాలు ఆదేశాలే. బుద్ధినికూడా ఉపయోగించాలనే సంగతి ఈ పోలీసుబంటుకు తెలుసు.

“బయట పడవద్దు” అనేది ఆఖరుకు యధార్థమయిగా, ఇంకో రాజకీయ నేరస్తుణి బట్టబయలుచేసే అవకాశం లభించినపుడు, కార్మికుణ్ణి చితకదన్నడానికి అవకాశం లభించినపుడు, ఇంకో రహస్య చిరునామా తెలుసుకునే అవకాశం లభించినపుడు ఏంచేయాలి? ‘మృత్యుముఖం’ అక్కడ ఉంటే తను చేసినదానికి ఎవరూ తప్పవట్టరు. పెద్దకేసు తయారవుతుంది. ఈ ఆలోచనతో అతను ఉక్కిరి బిక్కిరయ్యాడు.

కార్యాచరణకు తొందర తొందరగా పథకం వేసుకొన్నాడు. హాటు తీసివేసాడు. జేబులోంచి రుమాలుతీసి (రుమాలు మాసిపోయింది. ఇలాంటి అవాంతరం వస్తుందని అతనికేం తెలుసు.) చెంపలు మీదుగా నెత్తికి కట్టుకొని తటపటాయిస్తూ గంట నొక్కాడు. తలుపు తెరవలేదు. లోపల ఏదో జరుగుతోందని అనుమానం హెచ్చింది. సమాచారం అందజేస్తే రహస్య పోలీసుశాఖ బాగా డబ్బు ముట్టజెప్పతుంది. పోలీసు సోదా బృందంలాగా గంట గట్టిగా నొక్కాడు.

దంతవైద్యుడే స్వయంగా తలుపు తెరిచాడు. పోలీసు బంటు హాలులోకి జేరుకున్నాడు. అక్కడ వేలాడుతున్న కోట్లలో ఆ కార్మికుని కోటు, ‘మృత్యుముఖం’ ఓవరుకోటు కనిపించేసరికి పొంగిపోయాడు.

నిరీక్షణ గదిలో కూర్చున్నవారు హాలులో జరుగుతున్న సంభాషణ విన్నారు. హెచ్చరిక సూచకంగా దంతవైద్యుడు బొంగురు గొంతుతో మాట్లాడుతున్నాడు.

“వాదించుకుంటున్నారు” అనిగిగిరి వాసిల్యేవిచ్ ఆదుర్దాగా మెల్లిగా చెప్పాడు “వినిపిస్తోందా? పోలీసులువాడివెంట వున్నారంటావా? యేదో ఒకటి చేయాలి!”

అప్పటికే అంతా జాగ్రతపడ్డారు. గోడవారనే ఉన్న పడక కుర్చీలలో డాక్టరుచేత పరీక్ష చేయించుకోవడానికి నిరీక్షిస్తున్నట్టు కూర్చున్నారు. అంతా వార్తాపత్రికో, పత్రికో చదువుతున్నారు.

బామన్ మేజాబల్ల దగ్గరేఉండి, 'రూసనోయేస్టోవో' అని పత్రిక ముందు వంగి చదువుతున్నాడు.

హాలులో వాదన బిగ్గరగా, ఇంకా బిగ్గరగా వినిపించసాగింది. తరవాత గొంతులు వినిపించలేదు.

తెర కొద్దిగా తొలగించుకుని ఒక వ్యక్తి హాలులో మెల్లగా అడుగుపెట్టేసరికి గస్టిల్యోవ్ కనుబొమలు భయంతో పైకి ఎగరడం బామన్ కనిపెట్టాడు. ఆ వచ్చిన వ్యక్తి కురూపి. కుడితినీ వేసుకున్నాడు. పంట్లాం చినిగిపోయినా మడత శుభ్రంగాఉంది. గూఢచారి వేషం బాగా ఉండాలని మెడ్డికోవ్ నొక్కి చెపుతూండేవాడు. "గూఢచారి పెండ్లికొడుకులు వేషం వేసుకోవాలి. పెండ్లికొడుకులు నటించాలి." ఇవీ అతనికి అభిమానపాత్రమయిన మాటలు!

చెంపలమీదుగా తలకు కట్టుకున్న రుమాలుమీద చేయి పెట్టుకుని ఆ పోలీసుబంటు భయపడుతూ తిరుగుడు కుర్చీలో కూర్చున్నాడు. ఆ కుర్చీ హాలు గుమ్మంవారే ఉంది.

గదిలో నిశ్శబ్దం కొజుబా మినహా తక్కినవారంతా పత్రికలు చదువుకోవడంలో నిమగ్నులయ్యాడు. చిన్న సోఫాలో ఆనుకుని కూర్చుని పోలీసుబంటు వంక అమాయకంగా తేరిపారజూచాడు. లోపలికి రావడానికి ఎంత ధైర్యం! ఇంతటితో ఊరుకుంటే లాభంలేదు.

ఇదే ఆలోచన బామన్ మనసులోనూ తారాడింది. వార్తా పత్రిక మొదటి పేజీలోని ప్రకటనలలో నిమగ్నుడయినట్లు నటించసాగాడు.

ఇంకెపుడయినా అయితే ఆ ప్రకటనలు 'ఆసక్తిని రేకెత్తించేవే. జీవితంలోని ప్రధాన విషయాలకు సంబంధించిన వా ప్రకటనలు.

"ఒక పెద్దమనిషికి పెళ్ళి కుదిర్చే మనిషి కావాలి. నూరు రూబుళ్ళ నోటు నెం 146588 తాలూకు, కేంద్రతపాలా కచేరీ అని వ్రాయాలి

"కాకిలయును. కొనోటాప్లోని ఒక వాణిజ్య పాఠశాలకు క్రిస్టియన్ డాక్టరు కావాలి"

‘క్రిస్టియన్’ అనేమాట పెద్ద అక్షరాలలో అచ్చువేసారు-
అచ్చుఆఫీసులో మేకప్ మాన్ పని బాగా తెలిసినవాడయి ఉంటాడు.

ఇంకా క్రింద ‘బాక్సు’ కట్టి ఉంది.

“హృదయకవచం. తుపాకిగుండ్రనుంచి, కత్తిపోట్లనుంచి రక్షణ-
గ్యారంటీ. పెద్ద పెద్ద హోదాలలో ఉన్నవారనేకమందికి సరఫరా
చేయబడింది”

ఆందులో “పెద్ద పెద్ద హోదాలలో ఉన్న...”

“తయారీ! యస్. రీజర్, ఆచర్ట్ లో నేతపాఠశాల మాజీ
హెడ్మాస్టరు”

ఈ ప్రకటనలు చదువుతూనే బామన్ పోలీసు బంటుమీద
ఒక కన్ను వేసి ఉంచాడు. పోలీసు బంటు ఇది గుర్తించాడు. ఊరికే
కదిలిపోతూ మూలిగాడు. బామన్ వెంటనే అతనికేసి చూసి,

“అంత బాధగావుందా?” అని అడిగాడు.

అతని గొంతు ప్రశాంతంగా, సానుభూతితో కూడి ఉంది.

“మహా బాధగావుంది” అంటూ పోలీసు బంటు మూలిగాడు..

“వరసగా మూడు రాత్రిళ్ళనుంచీ నిద్రలేదు. పిచ్చెత్తేటట్లుంది.”

బామన్ గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ ని పిలిచాడు. శస్త్రచికిత్స గది.
గుమ్మంలో గ్రిగరీ కూర్చుని ఉన్నాడు. ఆ గదిలోనుంచి తొలుస్తున్న
శబ్దమయింది. (రోగిని పరీక్షిస్తున్నట్టు డాక్టరు నటిస్తున్నాడు).

“క్షమించండి. యీతడవ మీవంతేనా? యీ పెద్దమనిషిని
ముందు పరీక్ష చేయించుకోనివ్వండి. పంటిపోటుతో మహా బాధపడు-
తున్నారు.”

“సరే. సరే” అని వెంటనే అంగీకరించాడు గ్రిగరీ వాసిల్యే-
విచ్. “తప్పకుండా నేను మూడు పళ్లు కట్టించుకోవాల్సిఉంది, చాలా
సేపు పడుతుంది. వారికి అభ్యంతరం లేకపోతే...”

“ఉహూ...” అని పోలీసుబంటు బిగ్గరగా అన్నాడు. విపరీత
మయిన భయంవేసింది. భయంతో, ప్రార్థనా పూర్వకంగా నలిగి
పోయిన చొక్కా ముందుభాగం పట్టుకున్నాడు. వ్యవహారం ఇలా
తిరగడం అతనికి రుచించలేదు.

“మీ కెందుకూ శ్రమ యివ్వడం.”

“దయాధర్మం” అని కొజుబా బొబ్బరించాడు. సోఫాలోనుంచి అతని గొంతు ఖంగుమంది. గొంతు అతని గొంతులాలేదు. “మని షికి సహాయం యెందుకు చేయకూడదు?”

హాలు తలుపు తెరిచి మూసిన చప్పుడయింది. బహుశా దంత వైద్యుడు రోగిని పంపించి వేస్తున్నట్లున్నాడు. శస్త్రచికిత్స గది తలుపు తెరుచుకుంది. వాట్స్ తరవాత రోగిని రమ్మన్నాడు. గ్రిగరీ వాసిల్యే విచ్ లేచి నుంచుని ఏదో చెప్పబోయాడు. కాని బామన్ ముందు గానే,

“డాక్టర్ ! ముందుగా రోగిని పరీక్షించండి. మాకేం అభ్యంతరం లేదు” అంటూ పోలీసుబంటును చూపించాడు. “చాలా అవస్థ ఉన్నట్లున్నాడు. వెంటనే చికిత్స చేయాలి.”

దంతవైద్యుని కళ్ళలోకి సూటిగా చూసాడు. ఎడమ కను రెప్ప కనిపించీ కనిపించకుండా కదలాడింది. దంతవైద్యుడు తల పంకించాడు. అతని కళ్ళచుట్టూ సన్నటి ముడతలు కనిపించాయి. బామన్ యిచ్చిన సూచన గ్రహించాడు.

“అలా అయితే లోపలకురండి” అన్నాడు, పోలీసుబంటుతో. పోలీసుబంటు లేచాడు. కాని మనసు మార్చుకుని మళ్ళీ డ్యూరీలో కూలబడ్డాడు.

“కృతజ్ఞుణ్ణి. కాని నేను నిరీక్షిస్తాను. ఇప్పుడు మరేమంత బాధగా లేదు.”

“లోపలికి దయచేయండి” అని దంతవైద్యుడు కొద్దిగా నేల మీద తన్నుతూ గట్టిగా చెప్పాడు. “తక్కినవాళ్ళనికూడా నిలవరించేస్తున్నాను, రండి.”

మెడ్సికోవ్ అతని విద్యార్థులకు మర్యాదగా ప్రవర్తించడం నేర్పాడు గూఢాచారి పెళ్ళికొడుకులాగా కనిపించాలి, నటించాలి. పోలీసుబంటు దర్జాగా నడుస్తూ గది దాటాడు. గొప్పవారంతా అలా వదుస్తారని మెడ్సికోవ్ చెప్పాడు. కాని దానికి సంబంధించిన ఫ్రెంచి

మాట కొబే, టోబే, ఫాబే, వీటిలో ఏదో జ్ఞాపకం రాలేదు. ప్రాణం
రక్షించుకోవడానికయినా జ్ఞాపకం రాలేదు.

“ఓ” అని సణుగుకొని గుమ్మంలోనికి శరీరం జేరవేశాడు.

అతనిని లోపలికి పోనిచ్చి దంతవైద్యుడు వెనకకు తిరిగి
చూసాడు. కొజుబా పెదవులతో “పోలీసుబంటు” అని చెప్పాడు.

దీనికితోడు బామన్ ఆవృత్తిలో వాళ్లు తమకర్తవ్యాన్ని ఎలా నిర్వహిస్తారో వేళ్ళతో చూపెట్టాడు. దంతవైద్యుడు ఇకిలించి పోలీసుబంటు
వెనకే వెళ్ళాడు. గులాబిరంగు బట్ట తల తళతళా మెరిసింది.

గస్టియోవ్ లేచి నిలబడి,

“మనం వెంటనే యెవరిదారిని వాళ్ళం వెళ్లిపోవాలి. అతను
లోపల వుండగానే వెళ్లిపోవాలి.” అతనిని ఆపుచేయాలనే జ్ఞానం
డాక్టరుకి వుండనే అనుకుంటున్నాను” అన్నాడు.

“ఆపుదేశం నీబుర్రోనొంచి తీసిపారేసుకో.” అన్నాడు
కొజుబా.” మనం వెళ్లిపోతే యీ యింటికి మనం నీళ్ళు వదులుకోవా
ల్సిందే. హాల్లో కోట్లు వాడుచూసేవుంటాడు. అన్నిటినీ మనసులో
గుర్తుపెట్టుకున్నాడు, సందేహంలేదు. వీడు గట్టివాడే! కమిటీ సమా
వేశం మధ్యలో యిక్కడ దిగాడంటే, యిక పూహించుకోండి. బయ
టికి వచ్చేసరికి యేడుకోట్లు మాయమయితే తెలివితక్కువ మొద్దయితే
తప్ప అంతా గ్రహించేస్తాడు.”

“అవును” అంటూ ఒక విద్యార్థి కొజుబాను సమర్థించాడు.
“మనం యిక్కడేవుండి, డాక్టరు వాడిని పంపించేసిన తరవాత, ఒకొ
క్కళ్ళమే వెళ్ళాలి. యీలోపున సమావేశం కొనసాగిద్దాం”

ఆ విద్యార్థి పూట్లాడడం ఇదే మొదటిసారి. బామన్ అతనికేసి
చూసి చిరునవ్వు నవ్వాడు. ఆ చిరునవ్వుకు జవాబుగా ఆ విద్యార్థి
మొహంలో చిరునవ్వు వెలిగింది.

దంత వైద్యుని సైగమేరకు పోలీసుబంటు కుర్చీలో కూర్చు
న్నాడు. మెడ్సికోవ్ ఆదేశం : కంగారు పడకు. తనెవరో అందరికీ
తెలిసిపోయింది, తన్నితగిలేస్తారు అనుకోగానే మొదట్లో బెదరిపో

యాడు. గాని తరవాత తమాయించుకున్నాడు. ఇప్పుడు డాక్టరు ఎదుట కూర్చోగానే స్వస్థత చిక్కింది. అంతేకాదు ఉత్సాహంకూడా కలిగింది. బహుశా, ముందు ముందు, యిదే మంచిదిగా పరిణమిస్తుందేమో! నిరీక్షణ గదిలో కూర్చున్నవారిని లెక్కపెట్టాడు. వారి మొహాలు జ్ఞాపకం పెట్టుకున్నాడు వారి ఛాయాచిత్రాలను గుర్తుపట్ట గలనని అతనికి గట్టి నమ్మకం కుదిరింది. దీనికిమించి, దంతవైద్యుడి ఇంట్లో సమావేశం జరిగిందని వ్రాయడానికి కావలసిన సాక్ష్యం దొరికింది. ఇంకేమాత్రం ఆలసించకుండా వెళ్ళిపోయేవాడే!

మంచి హుషారుగా ఉంది. కుర్చీ మెత్తగా సదుపాయంగా ఉంది. గాజు అలమారాకేసి సంతోషంతో చూసాడు. అందులో చిత్రమయిన పనిముట్లు కనిపించాయి. గుమ్మానికి దగ్గరగా కుడివైపున చిన్న బల్లమీద తెల్లటి మోటు గచ్చు దంతాలు, తేలికపాటి బరమా చక్రం ఉన్నాయి.

“నోరుబాగా తెరు.”

పోలీసు బంటు ఆ ఆదేశాన్ని పాటించి నోరు తెరిచాడు. పళ్లు ఏలోపం లేకుండా తెల్లగా సమమట్టుగా ఉన్నాయి. వాటినిచూచు కుని గర్వపడవచ్చు.

దంతవైద్యుడు దర్పణం పట్టాడు. పసుపువన్నె కిరణం వెళ్ళి రోగి కళ్ళమీద పడింది. తల తిప్పేసుని కళ్ళు మూసుకున్నాడు.

“యే పన్ను?”

పోలీసుబంటు పై దవడలోని ఎడమ కోరవేపు ఆలోచించకుండా చూపించాడు. దంతవైద్యుడు ఒక పనిముట్టుతో దానిని కొట్టిచూసాడు. ఏమాత్రం అరిగిపోలేదు సరిగదా, బీటుకూడ పడలేదు.

“యిదేనా? ఒక్కటేనా?”

దంతవైద్యుడు తనను పరిహసిస్తున్నాడని ఆ బంటుకు అనిపించింది.

“ఉహు...అది ఒక్కటేకాదు” అన్నాడు మూతితిప్పుకుంటూ “దాని పక్కదికూడా”

“చల్లటివి తింటే యెక్కువ బాధపెడుతుందా, వెచ్చటివా?”

“రెండూ బాధిస్తాయి. డాక్టరుగారూ, దయయించి ఆబొట్టు మందు రాసివ్వండి. లేకపోతే ఆ పసుపు పచ్చటిది యింత దానిమీద వేయండి.”

దంతవైద్యుడు జవాబీయలేదు. అలమారాకేసి తిరిగి ఎడో బయటికితీసి బర్నరుమీద వేడిచేసాడు. పోలీసు బంటు అదేమిటో తెలుసుకోలేకపోయాడు. దంతవైద్యుని వీపు అడ్డంవచ్చింది. ఆతరవాత దంతవైద్యుడు దర్పణాన్ని పక్కకు నెట్టాడు. మళ్ళీ పోలీసు బంటు కళ్ళమీద కాంతి కిరణం ప్రసరించి కళ్ళు కనిపించకుండా చేసింది. దిగ్భ్రమ చెంది పోలీసు బంటు ఏమీ ఆలోచించలేకపోయాడు.

“నోరు తెరు.”

“ఓ...”

దంతవైద్యుడు ఎడమచేతితో పోలీసుబంటు తల కుర్చీ వీపుకు నొక్కాడు. అంత చిన్న మనిషికి అంతబలం ఎక్కడిదా అని పోలీసు బంటు ఆశ్చర్యపోయాడు. చల్లటి ఉక్కు అతని చిగుళ్ళవెంటే వెళ్ళి పంటికివచ్చితగిలింది. దంతవైద్యుడు నొక్కితిప్పాడు. అమ్మా అని అరుపు! పడకకుర్చీ పక్కని మేజా బల్లమీదను పీకిన దంతం వచ్చిపడింది. దాని రెండు మూలములు పైకి పొడుచుకొని ఉన్నాయి. ఏం జరుగుతుందో పోలీసుబంటుకు తెలియకముందే పటకారు రెండో దంతంమీద వచ్చి పడింది. దంతవైద్యుడు చేతితో బంటు కణత నొక్కిపట్టేసాడు. వణకిపోతూ కుర్చీ చేతులు గట్టిగా పట్టుకున్నాడు బంటు. ఈ దంతపు మూలాలు చాలా పొడగయి ఉంటాయి. ఈ దంత వైద్యుని మొహం జేవురించింది. పటకారు విప్పినపుడల్లా పోలీసుబంటు పిచ్చిగా బొబ్బలు పెట్టాడు. చివరికి ఆ ఘోర పరిస్థితి అర్థమయింది. కుర్చీ చేతులు వదిలిపెట్టి దంతవైద్యుని మోచేయి ఒడిసిపట్టేసాడు. ఏం లాభం? అప్పటికే రెండో దంతం ఊడపెరకడం అయిపోయింది.

“నీళ్లతో పుక్కిలించి పుమ్మేయి” అన్నాడు దంతవైద్యుడు ఇప్పటివరకు పడ్డ శ్రమకు రొప్పవూ. జేబురుమాలు తీసుకుని మెడ, బట్టతల తుడుచుకున్నాడు. “బలేపళ్ళు! గుర్రపుపళ్ళంత గట్టిగా

వున్నాయి. యిలా అన్నానని మరేంకోపం పెట్టుకోకేం. యేదయినా మందు పూయమంటివిగా. యేమందూ నీవంటిమీద పనిచేయదు. పుక్కిలించి వున్నాయి.”

జేకిసాదగ్గరికివెళ్లి పెడలునొక్కాడు. వెంటనే నీళ్లు ధారగా పైకి వచ్చాయి. అతనిగొంతు నీళ్ళలాగానే గలగలమని పోలీసు బంటును పరిహసిస్తున్నట్లుంది. పోలీసుబంటు మాట్లాడుకుండా లోహపు వాసనకొట్టే వేడినీళ్ళతో నోరు నింపుకుంటూ మూలిగాడు. మూలాల చుట్టూ నెత్తురయిన రెండు దంతులు బల్లమీదనుంచి అతనిని వేధించ సాగాయి.

“పుక్కిలించి వున్నాయి”

కమిటీ పని ముగించుకోవడానికి వ్యవధికోసం “దంత” వైద్యుడు కాలహరణం చేయసాగాడు. కమిటీ ఏమి చేస్తోందో అతని కేమాత్రం తెలియదు. బాగా గట్టిగాఉన్న రెండు దంతాలను పేకివేయడం సరి అవునో కాదోకూడా తెలియదు. వళ్ళు పీకేటప్పుడు అతనికే అనుమానం వేయలేదు. ఆ కిలాడి వెధనికి బుద్ధి చెప్పాలనే దొకటే అతని ఆలోచన. తేటకళ్ళ కొత్త మనిషి కనుగొటడంలో అర్థం ఇదేనని భావించాడు. బలే తమాషాగాఉంది! కాని పోలీసుబంటును క్రూరంగా పరిహసించబోతే అది తిరిగి తనకే తగిలి సాఫీగా, హాయిగా జరిగిపోయే తన బ్రతుకును తలకిందులు చేస్తుందని ఇప్పుడు గుర్తించాడు. పేరు ప్రతిష్టలు సంపాదించుకున్నాడు. మంచి రాబడిఉంది. కాని రహస్య పోలీసు శాఖాధికారి కలంపోటుతో చుట్టోమాకో, సాల్విచెగోడ్స్కికో ప్రవాసానికి వెళ్ళవలసిరావచ్చు. రష్యన్ సామ్రాజ్యంలో రహస్య పోలీసు శాఖ అధికారం ఇంతా అంతాకాదు.

మనిషి కుంగిపోయాడు చేసినపనికి విచారపడ్డాడు. అనాలోచితంగా ఈపని చేసినందుకు, చట్టవిరుద్ధంగా పనిచేసేవాళ్ళల్లో చిక్కుకున్నందుకు పస్తాయించాడు. చిరకాలంగా గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ అతని దగ్గరికి మందులకు వస్తున్నాడు. గౌరవంగల బారిస్టరు. సోషల్ డెమోక్రాట్లు చట్టబద్ధమయిన పోరాటాన్ని మాత్రమే గుర్తిస్తారని హామీ ఇచ్చాడు. చట్టవిరుద్ధమయిన కార్యకలాపం పార్టీ ప్రధాన

సూత్రాలకే హానికరమయింది, తగిందికాదు అని వారే భావించారు. తిరుగుబాటు, బాంబులు వేయడం అనే సమస్యే లేదు. తన మాటలను సమర్థించుకోవడానికి గ్రిగరీ వాసిల్వేవిచ్ పుస్తకాలు తెచ్చి ఇచ్చాడు. దంతవైద్యుడు వాటిని చదవలేదుగాని పుటలు తిరగవేస్తే శాంతంగా చట్టబద్ధంగా జీవించాలనే వారినోసం అవి వ్రాసారని తోచింది. అవన్నీ చూసుకునే తనభాగంలో సమావేశాలు జరుపుకోవడానికి డాక్టరు అంగీకరించాడు. సమావేశాలకు వచ్చేవారు చట్టబద్ధంగా వర్తించేవారిలాగానే కనిపించారు. వారిమాటలు అర్థంకాక పోయినా ప్రభుత్వ పునాదులనుగాని, సాంఘిక పునాదులనుగాని కదలించేవి కాదని మాత్రం గ్రహించాడు.

వారు చెప్పిందంతా సమ్మాదు. నమ్మి వారాని కొక పర్యాయం అతని భాగంలో సమావేశ మవడానికి అంగీకరించాడు. ఇక ఇప్పుడు ఆలోచిస్తే తుమించడానికి వీలులేని తప్పు చేసినట్లు తోచింది. నైతికంగా అతని వృత్తికి న్యతిరిక్తమయినపని, విషఫలితాలనిచ్చేపని చేసాడు.

దంతవైద్యుడు వెనుదిరిగి పోలీసుబంటుకేసి చూసాడు. అతనూ సమయంకోసం కనిపెట్టుకుని ఉన్నాడు. ఇక తొందరపడ నవసరం లేదని గ్రహించాడు. శస్త్రచికిత్స గదిలో వెచ్చగా ఉంది. దంతవైద్యుడు నిర్దాక్షిణ్యంగా చిగుళ్ళమీద చేసిన గాయపుబాధ నీళ్ళు పుక్కిలించి పోయడంతో తగింది. అంతకుముందు అమిత బాధ అనుభవించాడేమో సామ్మసిలి పోయాడు.

దంతవైద్యుడికి పశ్చాత్తాపం ఇనుమడించింది. చేతులు తుడుచుకుంటున్న తువాలు కోపంతో అవతలకు గిరాటు వేసాడు. రహస్య పోలీసు ఏజెంటును అక్కడే నిలిపివేయడం మూలంగా కమిటీకి సహాయ పడుతున్నాడు. కాని చట్టవిరుద్ధంగా పనిచేసే సంఘంలో ఇంకా ఎక్కువగా చిక్కుకు పోయాడు. ఇక ఆ సంఘంతో జోక్యం పెట్టుకోకూడదని నిశ్చయించుకున్న తరవాతకూడా ఈ విధంగా ఎందుకు ప్రవర్తిస్తున్నదీ అతనికి బోధపడలేదు. ఆ సంఘంతో శాశ్వతం గా తెగ తెపులు చేసుకుంటేరాలని నిశ్చయించుకున్నాడు.

“సరే” అన్నాడు దృష్టి మళ్ళించుకుంటూ. “యిక చాలు ననుకుంటా. వెళ్ళుచు. రేపు వ్రదయం వేడి పదార్థాలేవీ తినవద్దు. తాగవద్దు. యిక బాధించవనుకుంటా, ఒకవేళ బాధిస్తే రేపు మళ్ళీ యేవేళపుడయినాసరే, వస్తే సరిచేసి పంపిస్తా.”

పోలీసు బంట్రోతు లేచి దంతవైద్యుడికేసి చూసాడు. ఆచూపు విషంకక్కుతోంది. దాంతో దంతవైద్యుడి వెన్నుపూస వణకిపోయింది.

“రుసుం పదిరూబుళ్ళు” అని గొణిగాడు ధైర్యం కూడగట్టు కుని రొమ్ము విరుచుకుంటూ. “కాని నువు వున్నవాడివిలా కనిపించడం లేదు. వుద్యోగం చిన్నదిలాగుంది. అటువంటివాళ్ళదగ్గర నేనేమీ పుచ్చుకోను.”

హాలు తలుపు తెరిచాడు. కోట్లు అన్నీ వేలాడుతున్నాయో లేనోనని పోలీసుబంటు తొంగి చూసాడు. ‘మృత్యుముఖం’ కోట్లుతో సహా అన్నీ వేలాడుతున్నాయి. నడుం విరిగినట్లయింది. ‘మృత్యుముఖం’ కూడా పండ్లు పరీక్ష చేయించుకోడానికి వచ్చాడేమో? డీలాగా ఉన్నట్లున్నాడు. పండ్లు పుచ్చి అరిగిపోయి ఉంటాయి. పండ్లు మంచివి రెండూ పోవడం పోలీసుబంటుకు జ్ఞప్తికి వచ్చి క్రుంగిపోయాడు.

మొదటి మెట్టుమీద కాలుపెట్టాడు. తలుపుటపీమని మూసు కుంది. ఆగి పరిస్థితిని ఆలోచించసాగాడు. దంత వైద్యుడి సంగతి, ఈ వ్యవహారం సంగతి పై అధికారులకు చెప్పడమా? మానడమా? దంతాలను గురించి పై అధికారులు వేళాకోళం పట్టిస్తారేమో? చిక్కుల్లోపడడం నీతప్పే అంటే? పన్ను పీకించడానికి దంత వైద్యుడి దగ్గరికి వెళితే ‘మృత్యుముఖం’, కార్మికుడు కనిపించారని చెప్పితే సరిపోతుంది. దంత వైద్యుడి విషయం అనుమానాస్పదంగా ఉందనికూడా చెప్పవచ్చు.

అయితే స్థానిక పోలీసు ఇనస్పెక్టరుగాని, సూపరింటెండెంట్లుగాని ఈ దంత వైద్యుడిచేత వైద్యం చేయించుకుంటూంటే? తన భాగం బాగా అలంకరింపబడి ఉంది. విప్లవం రావాలని అలకాజనం మాత్రమే కోరుతున్నారనిస్పష్టమవుతునేఉంది. తప్పటడుగు వేసాడా, దెబ్బతింటాడు.

పోలీసుబంటు నిట్టూర్చి గుమ్మం దగ్గరగా నెత్తురు ఉమ్మేసాడు. ఏ నిర్ణయానికీ రాకుండా మెట్లు దిగసాగాడు.

5

ఒడంబడిక

కోట్లు అన్నీ అక్కడే ఉన్నాయి. ఎవరూ వెళ్లిపో లేదు. వెళ్ళే పీలులేదు. దంతవైద్యుడి వెంట పోలీసుబంటు 'కసాయి' గదిలోకి వెళ్ళగానే, బాగా చప్పడయే తెరలు యధాస్థానానికి రాగానే, వాదన చెలరేగింది. దంతవైద్యుడు పళ్ళు పీకుతున్నంతసేపు వాదన రేగడమేగాక ఊణ ఊణానికి తీవ్రమయింది.

దంతవైద్యుడు పోలీసుబంటును బయటికి పంపించివేసి మెట్లు దిగి వెళ్ళాడని నిర్ధారణ చేసుకున్న తరవాత పోలీసుబంటు వెళ్ళి పోయాడు, 'ఇక ఎవరిదోవన వాళ్ళు వెళ్ళండి, ఇక ముందుమాత్రం ఎన్నడూ రాకండి' అని చెప్పాలనే తలంపుతో దంతవైద్యుడు గుమ్మంలో తలపెట్టాడు. కాని అతడు విన్నమాటలకు విస్తుపోయి ఒక అడుగు వెనుకకు వేసాడు.

“ద్రోహం!”

బామన్ మాట్లాడుతున్నాడు.

ఉపన్యాసకుడిలా కాకుండా, చేతులు ఊపకుండా, మాటలు ఒత్తి ఒత్తి పలకకుండా సరళంగా మాట్లాడాడు. అతని మాటలలోనే శక్తి ఉంది. ఇతర విషయాలలోలాగానే మాట్లాడే విధానంలోకూడా బామన్ లెనిన్ శిష్యుడు అనిపించుకున్నాడు. ఎంత ప్రమాదకరమయిన సమయాలలో నయినా, ఎంత ఉద్రేకంలో నయినా, లెనిన్ గొంతు చించుకునేవాడు కాదు. పెదవులతో కళ్ళతో మందహాసం చేస్తూ తీక్షణంగా హుమారుగా ఇతరుల హృదయాలను చీల్చి చూసే చూపుతో, వేస్తుకోటు చొక్కలలో బొటన వేళ్ళు పెట్టుకొని మాట్లాడేవాడు.

“ఖచ్చితంగా చెప్పాలంటే కార్మికవర్గానికి ద్రోహం చేయడమే! అల్పసంఖ్యాకులని పిలవబడేవారు యే పరిస్థితిని తీసుకురావాలని పట్టు పడుతున్నారో దానికి యిదొకటే పేరు. సిగ్గుచేటు! సిగ్గులేక మార్క్సును వుదహరిస్తున్నారు. వీరా మార్క్సిస్టులు? యెప్పుడో 1880 లో రష్యా ప్రపంచ విప్లవానికి దారి చూపుతుందని మార్క్సు చెప్పాడు. ప్రపంచమంతటా పర్యటించిన మార్క్సు యీ రష్యాలో విప్లవం వస్తుందని ఎంతో ఆశించాడు. యెటువంటి విప్లవం ఆశించాడు? ప్రపంచ ప్రాముఖ్యతగల విప్లవం. యికమీరు కార్మిక వర్గాన్ని యెక్కడికి నడుపుతున్నారు? స్వాతంత్ర్యంకోసం పోరాడడానికి బయటికి తీసుకు రావడానికి బదులు జైల్లోకి, కసాయిశాలలలోకి తీసుకు పోతున్నారు! యిదంతా యెక్కడ జరుగుతోంది? మాస్కోలో! రష్యాలో కార్మికవర్గ శక్తులకు ద్వితీయ కేంద్రమయిన మాస్కోలో...”

“శక్తులు?” అంటూ అడ్డుతగిలాడు గస్టిల్వోవ్. “యెందుకు వచ్చిన వుపన్యాసాలు. మనం యధార్థాలను యెదుర్కోవాలి. నువ్వు చెప్పే కార్మికవర్గ శక్తులు యెవీ? యెక్కడ వున్నాయి? వేలకు వేలు మతభాందసులు, నిరక్షరాస్యులూవున్నారే, వాళ్ళ నేం చేద్దాం? కఘిటీలో వేసుకోవడానికి జనం కరువయ్యారు. లెక్కకి నలుగురు!”

“అవునవును” అని గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ సమర్థించాడు. “చాలా జిల్లాలలో మనకి సన్నాహకర్తలు కూడా లేరు”

“ఉహు-మీరు చెప్పేది వట్టి చెత్త” అన్నాడు బామన్ విసుగుతో బుజాలు ఎగురవేస్తూ. చెత్త! రష్యాలో అసంఖ్యాకమయిన జనం వున్నారు. కార్యకర్తలను చేర్చుకోవడంలో యింకా దృఢనిశ్చయం వ్రదర్పించాలి. యింకా పెద్దయెత్తున ధైర్యంగా పనిచేయాలి. కార్మికులను “యువకులను పార్టీలోకి తీసుకురాండి”

“కార్మికులు!” అని గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ ద్వేషంతో పలికి కాలుమీద కాలు వేసుకున్నాడు.

“ఆ - అవును” అన్నాడు బామన్ ఉద్రేకంతో. మొహం కండగడ్డ అయింది. తమాయించుకుని తాపీగా, “మరేం వ్యధపడకండి. వాళ్ళని సరయిన తోవలో పెట్టండి. తోవలో పడితే చాలు మీకు

యెక్కడున్నదీ. తెలుసుకునే లోపలే మిమ్మల్ని దాటి ముందుకు పురోగమిస్తారు. 'వర్గ' పదజాలం యెంత బిగ్గరగా పుచ్చరిస్తున్నామో పున్న చిక్కు, మీ అవరాధం కార్మికవర్గంలో మీకువిశ్వాసం లేకపోవడమే. మీ హృదయాంతరాళాలలో వారిని మీరు గొర్రెల మందగా, చరిత్రకు సంబంధించిన గ్రాసంగా భావిస్తున్నారు" అన్నాడు.

"అలామాటాడే హక్కు నీకు లేదు" అని విద్యార్థి కోపంతో చెప్పి లేచాడు. "మేము, యువకులం..."

బామన్ చేతితో అతనిని వారించాడు,

"వ్యక్తిగతంగా నిన్ను గురించిగానీ, మెన్షివిక్ కింద చలామణి అయే ప్రతివానిని గురించిగాని నేను మాట్లాడడంలేదు. అలా అనుకుంటే మాట్లాడవలసిన అవసరమే లేదు. నేను వివరంగా..."

"అంటే తిట్టడమా?" అని గ్రిగరీ వాసిల్యెనిచ్ ఎత్తిపొడిచాడు. "మీ బోల్లివిక్కులు వాదించే విధానం మాకు తెలుసు."

"ఏకాభిప్రాయానికి రావడానికి ప్రయత్నిద్దాం". మీ కళ్ళ ముందే వృద్ధ్యుల దినదినాభివృద్ధి అవుతోందని మీరూ గ్రహించే వుంటారు. రాజరికాన్ని కూలదోయడం నేటి కర్తవ్యమయివుంది. మీరు యెంత కొట్టుకున్నా కూలదోయకుండా ఆపలేరు."

"మాకు యెవరినీ యెక్కడికీ బలవంతాన లాక్కుపోవాలని లేదు" అన్నాడు గస్టిలోయ్. "మీలాగా మేము ప్రజల్నిగాని చరిత్రనుగాని" బలవంతపెట్టం. యీ దృష్టిలో మేమూ రాజరికాన్ని కూలదోయడానికి నిలబడతాం. దానంతటదే వస్తే సాయుధ తిరుగుబాటుకు కూడా మాకు అభ్యంతరంలేదు. కాని దానికి సంసిద్ధం చేయడం మాత్రం మా పనికాదు."

"అదే, అదే. అక్కడేవుంది అసలు గొడవంతా....! పార్టీ కర్తవ్యం అదే. సాయుధ తిరుగుబాటుకు సంసిద్ధం చేయడమే పార్టీ ప్రథమ కర్తవ్యం. మన కర్తవ్యం రాజరికాన్ని కూలదోయడం మాత్రమే కాదు. రాజరికాన్ని కూలద్రోసిన మరుక్షణంనుంచి విప్లవాన్ని యింకా ముందుకు తీసుకుపోవడం రెండో కర్తవ్యం. యిక మోడోది: కార్మికవర్గాన్ని సాయుధం చేయవలసిన సమయం, అవకాశం కలిగిన

క్షణంలోనే మీరు వాళ్ళని నిరాయుధుల్ని చేయాలని తలుస్తున్నారు. విప్లవం ఆరంభం కాబోయే సమయంలో ముగించాలని చూస్తున్నారు”

“సరిగ్గా యిదే మేము చెయ్యనియ్యనిది” అన్నాడు కొజుబాగ్గడం సవరించుకుంటూ. “బాగా ఆలోచించండి. నే చెప్పినది సరిగా వుందా, రూక్?”

“రూక్!” గ్రిగరీ వాసిల్యెవిచ్ అరిచాడు. మొహం మాడి పోయింది.

ఆ పేరు వినపడేసరికి తక్కినవారుకూడా ఆందోళనతో కదలాడారు. రూక్ మాస్కోలో కొద్దికాలంఉన్నా తుఫాను రేపాడు. అందుచేత మాస్కోవారికి ఆపేరు చిరపరిచితమయిందే.

కొజుబా చుట్టూ చూసాడు.

“అనకూడని మాట అన్నట్టున్నాను. సరే, అనకుండా వుండలేకపోయాను. ఒకే కమిటీలో కూర్చున్నా మనం స్నేహితులమనే భావం రావడంలేదు. యేంచెయ్యను?”

“మరేం పరవాలేదు” అన్నాడు విద్యార్థి తడబడుతూ. “బోల్షివిక్కులకీ, మెన్షివిక్కులకీ యివాళ వివాదమల్లా పార్టీ నిర్మాణం గురించేగా?”

తనమాటలను బామన్ సమర్థిస్తాడని నిరీక్షిస్తున్నట్లు విద్యార్థి అతనికేసి తేరిపార జూచాడు. బామన్ తల ఆడించి,

“అవును. పార్టీ నిర్మాణానికి సంబంధించిందే. సోషల్ డెమోక్రసీనిగురించే నుంచే మాట్లాడు తున్నామా, యీ సందర్భంలో పార్టీ నిర్మాణమంటే అర్థం విప్లవానికి సరిసిద్ధం చేయడమే.” అన్నాడు.

తెరలు మళ్ళీ తొలిగాయి. దంతవైద్యుడు దృఢ నిశ్చయంతో ప్రవేశించాడు.

“క్షమించండి” అన్నాడు. ఒక పడకకుర్చీ వెనక నిలబడి, దాని వీపును గట్టిగా పట్టుకుంటూ. “యివాళ సమావేశం ఆపివేయవలసిందని చెప్పక తప్పడం లేదు...” ఏడు జతల కళ్ళు అతనిని తేరి పారజూచాయి. కొందరు ఆశ్చర్యంగా, కొందరు వినోదంగాచూసారు. అలా చూసేసరికి అతను వెనుకంజవేసి, చెప్పదలచిందేమిటో తొందర

తొందరగా చెప్పేసాడు"... "యిక యీ యింటి చిరునామా మరిచే పోండి."

దంతవైద్యుడు వంగి నమస్కరించి వెనకకుతిరిగి గుమ్మంవైపుకు నడిచాడు.

"ఒక్కనిమిషం!" అని పిలిచి గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ అతని వెనకనే వెళ్ళాడు! "అపార్థం చేసుకున్నారు. నేను విశదంగా...:"

"విశదంగా చెప్పడం దేనికి?" అని విద్యార్థి ఏహ్యభావంతో అభ్యంతరం లేవదీసాడు. "విశదీకరించవలసిన అవసరం యేమీ కనిపించడంలేదు. మన దంతవైద్యుడిగారికి కాళ్ళు వణుకుతున్నాయి"

"నేను పిరికివాడిననేనా నువ్వు అనేది?" అన్నాడు దంతవైద్యుడు. కోపంతో మొహం జేవురించింది. "రెండు మంచదంతాలు పీకేసాను!"

ఎవరూ మాట్లాడలేదు. ఆ వార్త అందరినీ ఆశ్చర్యంలో ముంచేత్తివేసింది.

"ఆత్మహత్య!" అన్నాడు బామన్ వచ్చే నవ్వు ఆపుకుంటూ. "శ్రద్ధాంజలి అర్పించండి. కాని వెళ్ళేముందు —" దంతవైద్యుని వంక అర్ధవంతంగాచూసాడు. దంతవైద్యుడు ఆ చూపులోని అర్థం గ్రహించాడు. వెళ్ళిపోయాడు.

"సరే, అయిందేమిటో అయిపోయింది. మన పనికి సంబంధించిన విషయాలలో ఒక ఒడంబడికకు వద్దాం. బోల్లివిక్కులు, మెన్నివిక్కులు ప్రధాన సమస్యమీద. దెబ్బలాడుకుంటున్నారు. కాని పరిస్థితిని సూక్ష్మంగా అందరూ విశ్లేషించి చూడడం లేదని నిర్ధారణ అయింది. ప్రతి మెన్నివిక్కు నిజంగా మెన్నివిక్కుని అనడానికి వీలేదు..."

"ప్రతి బోల్లివిక్కు నిజంగా బోల్లివిక్కుని అనడానికి వీలేదు" అని అన్నాడు గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ విషం కక్కుతూ.

"అవును" అని బామన్ తలపంకించాడు "నువ్వు చెప్పింది సరిగానేవుంది. ప్రతివాడికీ అతడిసితేమిటో తెలుసుకునే అవకాశం కావాలి. కార్యరంగంలోకి దిగితే ప్లెఖనోవ్, మార్టోవ్ లతో అంటి

పెట్టుకుని వుండడంవల్ల మీకు అహం బలిసే ప్రమాద ముందని మీరే గ్రహిస్తారు. రేపు ప్రత్యేక సమావేశం వేసుకుని తక్షణ కార్యకలాపాన్ని గురించి చర్చించడం మంచిదని నా అభిప్రాయం. అతితక్షణ కార్యకలాపం - అది నిర్ణయించడం తేలిక. కొత్త అభ్యర్థులను గురించి కూడా రేపు చర్చించవచ్చు. కమిటీలోకి, దాని అనుబంధ సంస్థలలోకి ఆలస్యం చేయకుండా సభ్యులను చేర్చుకోవాలి.”

“కార్మికులను, యువకులను!” అని ఎత్తిపొడిచాడు గస్టిల్స్.

ఈసారి బామన్ ఒకడే తల ఊపలేదు. గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ మొహం ముడుచుకున్నాడు. విద్యార్థిని బామన్ వశంచేసుకున్నట్టు న్నాడు.

“రేపటి సమావేశ కార్యక్రమంలో మూడోది: సాహిత్యం వెలువరించడం. యిక్కడ మన అచ్చు ఆఫీసులేదని చెప్పారు. అచ్చు ఆఫీసు లేకుండా పూపిరి పీల్చడం యెలా? మనం ఒకటి యేర్పాటు చేసుకోవాలి.”

“స్థలం యెక్కడా దొరకలేదు” అని గస్టిల్స్ కోపంతో బొబ్బరించాడు. “అనేకసార్లు యీవిషయం ఆలోచించాం. జనంలేకు, డబ్బులేదు, యిల్లులేదు.”

విద్యార్థి కొంచెం తటపటాయించి,

“నాగదిలో పెట్టండి” అన్నాడు.

“నీ గదిలోనా?” అని అన్నాడు గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ కళ్ళు కుంచించుకుని చూస్తూ, విద్యార్థి విషయమయి వెనుకటి దృష్టి మారి పోయింది. అతడు పొట్టిగా, రోగిష్టిలా కనిపించాడు. గుండె ఆర్చుకుని పోయినట్టుంది. గడ్డం చిన్నది. బహుశా రోగంతో తీసుకుంటూ ఉండవచ్చు.

సమావేశం ముగిసింది. ఒక్కొక్కరూ వెళ్ళిపోయారు. గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్, గస్టిల్స్ లు మాత్రం దిగబడిపోయారు. వారు దంత వైద్యునితో మాట్లాడి విప్లవం రాబోయేముందు తమతో తెగతెం

పులు చేనుకోవడం గొప్ప తప్పిదమనీ, ఆ విప్లవంకోసం చేసే, త్యాగం ఎక్కువగా శ్లాఘింపబడుతుందనీ విశదీకరించాలని తలచారు.

కాని 'త్యాగం' అనే అమంగళకరమయినమాట అసలే హృదయాన్ని చీల్చివేస్తున్న భయాన్ని ఇనుమడింప జేసింది.

ఇకజైలు తప్పదని భావించాడు. ఏమయినా రాత్రిళ్ళు హాయిగా నిద్రపట్టడు. ఏ నిమిషంలో పోలీసుల గంటలు, ఇంటిముందు గంట, వెనకగంట మోగిస్తారో, ఏనిమిషంలో విచ్చుకత్తులు, తట్టుముళ్ళతో వచ్చిపడి కోటకో, కొట్లోకో, లోవకో, కోటబురుజుకో తీసుకుపోతారో నని నిరీక్షించడంతో రాత్రంతా గడిచిపోతుంది.

అందుచేత గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్, గస్టిల్యోవ్ ఈ విషయంలో చెప్పదలచింది వినడానికి దంతవైద్యుడు నిర్మోహమాటంగా నిరాకరించాడు. "త్యాగం!" ఆత్మగౌరవంగల దంతవైద్యుడికి చెప్పవలసిన మాటకాదు. నిష్ణవాన్ని బలపర్చినా బలపర్చకపోయినా దంతాలు కట్టించుకునేవారు కరువుకారు. ప్రపంచం సృష్టించబడి నప్పటినుంచీ ఇంతే. రాతియుగపు మనుష్యులుకూడా దంతాలు కట్టించుకునేవారని శాస్త్రజ్ఞులు కనుగొన్నారు. దంతాలు కట్టడం ఎలాగో తెలుసుకుంటే ఎవరి పరిపాలనలోనయినా భుక్తికి లోటుండదు. కావలసిందల్లా రాజకీయాలకు దూరంగా ఉండటమే. రాజకీయాలలో తలదూర్చడం వట్టి తెలివితక్కువపని. ఆ రెండుదంతాలు మంచిగుణపాఠం నేర్పాయి. ఇంకెప్పుడూ అటువంటి తప్పు చేయడు.

ఉహుః - ఇక వారివద్ద శలవు తీసుకోవడమే !

గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్, గస్టిల్యోవ్ల వేపు వెన్నుతిప్పి గాజు వలక పరచినబల్ల దగ్గరికి వెళ్ళి రెండు గచ్చుదంతాలు పైకితీసాడు. తన వృత్తిలో నిమగ్నుడయి ఉన్నట్టు ప్రతి కదలికలోనూ కనిపించింది. వారిద్దరికీ వెళ్ళిపోవడం తప్ప గత్యంతరం కనిపించలేదు. గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ నిరీక్షణ గదిలో తచ్చాడుతుంటే.

"యీ రూక్ మూలంగా చాలా చిక్కు వచ్చిపడేటట్టుంది." అంటూ గస్టిల్యోవ్ నిట్టూర్చాడు,

గ్రగరీ వాసిల్వోవిచ్ తిరస్కారంగా “మరేం పరవాలేదు. అతని చేతికింద మనుష్యులను తెచ్చి పెట్టి కమిటీనంతటినీ పాడుచేసి సంఖ్యాబలం సంపాదించుకోకుండా మనం చూడాలి. తానే కమిటీ కార్యదర్శిననుకుని ప్రవర్తించడం నువ్వు కనిపెట్టే వుంటావనుకుంటాను” అన్నాడు.

“అతనిని నిరోధించడం యెలా? కార్మికులను కమిటీలోకి తీసుకోకూడదని అభ్యంతరపెట్టలేం కదా. అలాచేస్తే వీళ్ళు ఫ్యాక్టరీలలో వుపన్యాసాలు దగచుతారు. కాని కార్మికులు కొజుబావంటివారయితే... మనవాళ్ళకి ఫ్యాక్టరీలతో సంబంధాలు, చెప్పకోతగ్గ సంబంధాలు లేవు”.

గస్టిల్వోవ్ మళ్ళీ ఇంకోసారి నిట్టూర్చి మెల్లిగా మెట్లు దిగి వెళ్ళిపోయాడు. బాధాకరమయిన ఆలోచనలతో మనసు నిండి పోయింది.

యుద్ధం

వార్తాపత్రికలు అమ్మేకురవాళ్ళు వీధిలో అటూ ఇటూ పరుగెత్తుతున్నారు.

“యుద్ధం ప్రకటించకుండా జపాన్ వారి దాడి” అని అరిచారు. పత్రికలు ఊపుతూ. “ద్రోహం! డిస్ట్రాయర్ల దాడి! రెవ్విజాన్, సెసారవిచ్, వల్లాడాల ధ్వంసం!”

యుద్ధం!

ఆ రోజున మంచు కురుస్తోంది. ఒక టాంగా తడిమంచు మీదికి భారంగా వచ్చింది. బామన్ గగనస్కాయా జిల్లానుంచి స్రాటసట నాయాచౌకుకు వెళుతున్నాడు. అక్కడనుంచి క్రిమిశాస్త్రజ్ఞుడి ఇంటికి వెళ్ళాలి.

యుద్ధం!

యుద్ధం ప్రారంభమయితే ఆ తరవాత కొద్ది నెలలలోనే విప్లవం దేశాన్ని ముంచే తివేస్తుందనే నమ్మకం బామన్ కు కలిగింది. లంచ గొండితనం రష్యా గొంతును నులిమేస్తోంది. జాకు యుద్ధంలో జయించడం అసంభవం! యుద్ధంలో అపజయం విప్లవాత్మక పరిస్థితిని తెచ్చి పెడుతుంది. కాని మనం, పార్టీ మనుష్యులం. అందుకు సిద్ధంగా ఉన్నామా? అని తనను తాను బామన్ ప్రశ్నించుకున్నాడు.

సిద్ధంగా లేము. అదే ఆ ప్రశ్నకు జవాబు. కమిటీలో పని సాగనివ్వడంలేదు. మెన్షివిక్కులనుంచి నాయకత్వం గుంజుకున్నా - బోల్షివిక్కులకు ఆరు ఓట్లు, మెన్షివిక్కులకు నాలుగు - మెన్షివిక్కుల ప్రతిబంధకం పూర్వంకంటే తీవ్రంగా ఉంది. సంబంధాలు పెట్టుకోనివ్వడం లేదు. డబ్బు యివ్వడంలేదు.

అచ్చు యంత్రాలు, టైపు సంపాదించారు అంటే, ఆ విద్యార్థి గదిలో నెల రోజులనుంచీ అవి పడి ఉన్నాయి. పని సాగడంలేదు. పని ప్రారంభించకుండా ఏదో ఒక సాకు చెపుతున్నాడు. అతనికి భయం

వేసినట్లుంది. ఉన్నడబ్బంతా అద్దెకింద ఇచ్చి టాగనస్కాయా జిల్లాలో యింకా గదులు తీసుకున్నాడు. కాని అందువల్లా ప్రయోజన మేమీ కలగలేదు. వారి అద్దెకు తీసుకున్న మేడకింద నాట్యశాలఉంది. అచ్చు గుద్దడం ప్రారంభిస్తే యంత్రంనుంచి విపరీతమయిన శబ్దం వస్తుంది. ఏ తెలివితక్కువ మొద్దో తప్పితే ఎనరయినా ఏమిటా యంత్రం అని అడగక మానదు. అందుకని అచ్చు ఆఫీసు మూత పడింది.

యుద్ధం రావడంతో ఇక స్తబ్ధగా కూర్చోడానికి వీలులేదు. రహస్యబోర్ని విక్ అచ్చు ఆఫీసు శక్తినంతా వినియోగించి సంఘటనలకు తగినవిధంగా ప్రవర్తించాలి.

అందుకని అచ్చు ఆఫీసును క్రాస్నో సెలస్కాయా వీధిలోని తన ఇంటికి తరలించమని ఆదేశాలు ఇచ్చాడు. నిజంగా రహస్య కార్యకలాప సూత్రాలకు ఇది విరుద్ధం. అచ్చు ఆఫీసును వేరేడంచాలి. కాని బామన్ ప్యాక్ రీజనంతో, మిల్లుజనంతో, విశ్వవిద్యాలయంతో ఎడతెగని సంబంధం కలిగేఉన్నాడు. ఒక అరగంటకూడా పార్టీ సంస్థకు చెందిన కార్యకలాపంనుంచి దూరంగా ఉండలేడు. (ఈ కార్యకలాపం సంభాషణా రూపమయింది. తరచు నాలుగైదు ముక్కలుకంటే ఎక్కువ మాట్లాడే అవకాశం ఉండేదిగాదు). నీ ఈ కార్యరూపం పైకి అంతగా శనిపించేది కాకపోయినా పార్టీని, తద్వారా విప్లవాన్ని బలీయం చేస్తుంది.

కార్యకలాపం ఇప్పుడిప్పుడే ప్రారంభమయింది. వ్యక్తులతో విడి విడిగా మాట్లాడడం, సమూహాలతో మాట్లాడడం సాగుతోంది. ఎంత మందితో మాట్లాడాలి, ఎన్నిమాటలు మాట్లాడాలి అని లెక్కచూసు కుంటే మాత్రం సంఖ్య చిన్నదిగానే కనిపిస్తుంది. కాని పునరాలోచించుకుంటే, ప్రతిమాటలోనుంచి ఒక భావం కోసం, కార్యరంగంలోకి ఉరకడానికి సంసిద్ధత జనించినట్లు గోచరిస్తుంది. బామన్ తో మాట్లాడిన ప్రతివ్యక్తి తన భావాలను, తన కోపాన్ని, విప్లవం రాబోతున్నదనే సంతోషాన్ని ఇతరులకు అందజేశాడు. ఈ విధంగా పార్టీ వలయం

క్రమక్రమంగా విస్తరించుకుంది. రహస్య సంభాషణలు భయంకర, గీర్జనలుగా, గుసగుసలు యుద్ధనినాదాలుగా పరిణమించాయి.

ఇదంతా వదిలేయడమేనా? ఉహు... వదిలివేయలేదు. అతను బాగా చేయనేర్చిన పని ఇదే. హృదయాంతరాళంలోనుంచి సత్యం మాట్లాడుతాడేమో, వినేవారందరిలో సంచలనం కలుగుతుంది. లెనిన్ తో, ఆ 'తాత' తో కలిసి నిజంగా పనిచేసిన, ఇస్కామను మ్యూలలాగానే అతనికి తాను నిజం చెప్పుతున్నానని తెలుసు.

అదే అతనికి బలం చేకూర్చింది. అతని మాటలు వినేవారికి విశ్వాసం కలిగింది. తనను తాను ఏదోవిధంగా లెనిన్ తో పోల్చుకుంటున్నాడని ఎవరయినా అంటే వారిని ఎగతాళి పట్టించేవారిలో భామన్ ప్రప్రథముడు. కానీ అతని హృదయాంతరాళంలో లెనిన్ యొక్క సత్యం, భావాలు, ప్రేమ, ఉద్దేశం నెలకొన్నాయి. అందు చేత లెనిన్ చుట్టూ లాగానే అతని చుట్టూ ముభావంగా ఉండేవారెవరూ ఉండేవారుకాదు. అతనిని ప్రేమించేవారు, లేకపోతే గ్రిగరీ వాసి ల్యెవిచ్, గస్టిల్ యోవ్ లను ద్వేషించినట్లు ద్వేషించేవారు.

శత్రువులు అడుగడుగుకీ ఆటంకాలు కల్పిస్తున్నారు. డబ్బు అందజేయడంలేదు, గదులు ఇవ్వడంలేదు, సంబంధాలు కలిగించడం లేదు. ఇదంతా వారికే నష్టదాయకంగా పరిణమిస్తుంది. అప్రతిష్టపాలు చేస్తుంది. వారిపేర్లు మానవద్రోహుల జాబితాలో ఎక్కే సమయం వచ్చి తీరుతుంది.

ఈలోగా అచ్చయంత్రాలను తనగదికి తరలించాలి. ఇంకెక్కడి కయినా తరలించే అవకాశం లేదు. ఆయంత్రాలను అలా ఊరికే పడి ఉండనీయకూడదు. ప్రమాదం అపరిమితమే గాని అంతకన్న చేయగలిగిందేమీ లేదు. ప్రత్యేకంగా గదులు అద్దెకు తీసుకొవడానికి కావలసిన డబ్బులేదు. ఉన్న డబ్బేమిటో ఖర్చయిపోయింది.

గూఢచారులబారినుంచి తప్పించుకోవడానికి కృషిని ఇనుమిట్టుగా చేయాలి. విదేశాలనుంచి రష్యా వచ్చే వారు తనగదికి రాకూదని హెచ్చరిక పంపాలి. క్లుప్తంలో చెప్పాలంటే కొన్నిచర్యలు తీసుకోవాలి...

యుద్ధ చ ర్చ లు

దూర్యప్రాచ్యంలోని రష్యన్ సైన్యాలతో స్వచ్ఛందంగా చేరిపోరాడుతూ తమతమ నేరాలను మాపుచేసుకోవడానికి బహిరంగ పోలీసు నిఘాకిందఉన్న (విచారణలేకుండా సామాజ్యంలోని మారుమూలలకు పంపబడిన) రాజకీయ అనుమానితులకు అవకాశమిస్తూ జారు దయవల్ల ఫిబ్రవరి 7న ఒక ఫర్మానా వెలువడింది. 'దేశభక్తి' కారణంగా విప్లవకారులకు సంధి షరతులు జారు ప్రతిపాదించాడు. కార్మిక సంఘాలలో ఈ విషయం చర్చకు వచ్చింది. కమిటీ పిలవవలసినంత హెచ్చుస్థాయిలో కొన్ని సంఘాలలో చర్చలు జరిగాయి.

ఈసారి కమిటీ సమావేశం వ్యాట్ ఇంటిలో జరగలేదు. (ఎంత వాదించినా ఆయన మనసు కరగలేదు). ఒక సుప్రసిద్ధుడయిన చిత్రకారుని చిత్రశాలలో జరిగింది. వ్యాట్ కు పూర్వంనుంచీ ఈచిత్రకారుడుడబ్బు సహాయం చేస్తున్నాడు. కమిటీ సమావేశాలకు తన చిత్రశాల ఇచ్చాడు. చిత్రశాల విశాలమయింది. బాగా వెలుతురు వచ్చేది. గోడల నిండా చిత్రాలు వేలాడుతున్నాయి.

ఆనాటి సమావేశానికి బామన్ అధ్యక్షత వహించాడు. ఫ్యాక్టరీ కార్మికులు మొదటగా తమ నివేదికలను నివేదించారు. నివేదికలు సంతృప్తికరంగా ఉన్నాయి. ఎక్కువమంది కార్మిక సంఘాలలో చేరుతున్నారు. సమ్మెల సంఖ్యకూడా పెరిగింది. ట్వర్ లోని మొరొజోవ్ అద్దకపు శాఖలో ఒక సమ్మె విఫలమయిందనే చెడువార్త ఒక కామ్రేడ్ తీసుకువచ్చాడు. ఆ నగరంలోని యంత్ర నిర్మాణశాలలో సమ్మెకూడా భగ్నమయింది. అయినా మొత్తంమీద విప్లవం పైమెట్టులోనే ఉంది.

“ట్యూర్ కార్మికులు సరిగా సంసిద్ధులు కాలేదనుకుంటాను. సమ్మె చేయడానికి వోర్పు కావాలి. పూరికే కేకలు వేసినంతమాత్రాన యజమానులు లొంగిరారు.”

“సమ్మెకు సంసిద్ధులు కాలేదని వాళ్ళని నిందించడానికి వీల్లేదు” అన్నాడు ట్యూర్ నుంచి వచ్చిన కామ్రేడ్. “నూటిగా చెపుతున్నా. యింకా కొంతకాలంపాటు సమ్మె కొనసాగించేవారే. ఈ మెన్షి విక్కులు సమ్మె విరమించాలంటూ పుషన్యాసాలు దంచేసరికి విరమించారు. భవిష్యత్తులో యే కార్యక్రమానికి పనికిరానంత బలహీనులను చేసి పారేశారు మెన్షి విక్కులు.”

“యిదే నీకు వాళ్ళు బోధించింది” అంటూ కొజుబా అడ్డు వచ్చాడు. “ప్రతిరోజూ జరిగేదంతా గ్రహించాలి. అలా గ్రహిస్తే జీవిత కాలమంతా సరిపోయేటంత నేర్చుకోవచ్చు.”

“సరే” అంటూ ట్యూర్ కామ్రేడ్ మళ్ళీ ప్రారంభించాడు. “కార్మికులు తిండిలేక మాడిపోతున్నారు. అటువంటి సమయంలో యెందుకయినా వొప్పించడం తేలిక. అందులోను సమ్మె విరమింప జేయడం మరీ తేలిక.”

కొజుబా నుదురు ముళ్ళతలు పడింది.

“మెన్షి విక్కులకు యేమాత్రం సందీయకూడదు. వారి వాదన తప్పని నిరూపించాలి”

“వాళ్ళ వాదన తప్పని నిరూపించలేం” అన్నాడు మొరొజోవ్ అద్దకపుశాలనుంచి వచ్చిన కామ్రేడ్ అసహ్యంగా చేతులు ఊపుతూ. “మెన్షి విక్కుల దంతా పిడివాదన.”

గస్టిల్లోవ్ సంతృప్తి తో వికటంగా నవ్వాడు.

“వాళ్ళ వాదనలను చీల్చేయాలని చూస్తే సాగనివ్వరు. మన భావం సరయినదేనని మన యింగితజ్ఞానం చెపుతోందిగదా అని మనం వాళ్ళని మూలకు నెట్టాలనిచూస్తే దుర్మార్గులు రెట్టింపు యిదిగో తిరగబడి పుస్తకాలలోని మాటలకు మాటలు యేకరపు పెడతారు. యిక మనకి నోరు పెగలదు. నిజం చెపుతున్నారో అబద్ధం చెబుతున్నారో యెవడికి తెలుసు? వాళ్ళు వుదహరించే పుస్తకాలను

నేనెప్పుడూ చదవలేదు. వాళ్ళు విజ్ఞానాన్నంతా వొలకపోస్తుంటే మనం నీళ్ళుకారిపోతాం. వాళ్ళంటారూ - మేము - ఆమాటేమిటి? తా..."

“తార్కికులు” అని గస్టిల్వోవ్ అందించాడు ఉపాధ్యాయుడిలాగా.

బామన్ మందహాసం చేసాడు.

“లెనిన్లాగానే నువ్వు వాళ్ళకి - ‘తాను దూరడానికి సందులేదుగాని మెడకో గంగడోలు -’ అనే సామెత చెప్పా.”

ఒక్క గస్టిల్వోవ్ తప్ప తక్కినవారంతా నవ్వారు. సమావేశంలో పాల్గొన్న మెన్షివిక్కు అతనొకడే. కమిటీలోని అధిక సంఖ్యాకులు లెనిన్ పక్షం చేరినప్పటినుంచీ ఇదే పరిపాటి అయిపోయింది. మెన్షివిక్కులు కమిటీలో చురుకుగా పాల్గొనడం మానివేశారు. సంగతులు ముందుగా తెలుసుకోవడానికని వారిలో ఒకరిని సమావేశాలకు పంపుతున్నారు. వారు రహస్యంగా స్వంత కమిటీ ఏర్పర్చుకున్నారనీ పార్టీ పని వేరుగా చేస్తున్నారనీ పుకార్లు బయలుదేరాయి.

“పుస్తకాల రాయళ్ళు మనకు పుపయోగించకు” అన్నాడు కొజుబా మొహం ముడుచుకుంటూ. “పని తెలిసినవారు మనకుకావాలి. అంతేనా రూక్!”

“అంతే” అంటూ బామన్ తలడిపాడు. “అంటే సిద్ధాంతాన్ని ఆచరణను వేరుపరిచేవారు మన కనవసరం. కాని పుస్తకాలు-సిద్ధాంతం, శాస్త్రం - మనకు కావాలి. సిద్ధాంతభాగం లేని ఆచరణ అంటూ వుండదు. మనం చదవాలి. కొజుబా యిక్కడ చదువుతున్నాడు. మొదటిదఫా సమ్మెముందు భావాలకోసం యెలా బుర్ర గోక్కునే వాడవో, జ్ఞాపకం వుందా, కొజుబా? యిప్పుడు బుర్ర గోక్కున వలసిన అవసరం లేదనుకుంటాను?”

కొజుబా కర్కశనేత్రాలు స్నిగ్ధమయినాయి.

“యిదంతా నీవనే, నీచలవే, రూక్! అంతేకాక నువ్వు చెప్పు తుంటావుగా. ‘జీవితమే ఉత్తమగురువు’ అని!”

“అదీ అసలువిషయం” అని బామన్ తలడిపాడు. “అసలు విషయ మేమంటే జీవితమే ఉత్తమగురువు! లెనిన్ బోధనలలో

జీవితసత్యం యిమిడివుంది. అందుచేత మనలకు ఆవేశం కలిగించే లెనిన్ పెట్టిన ఒరవడిలోనే మనకు బోధిస్తుంది. జీవితం మనకు కార్యాచరణలో బోధిస్తుంది, బోధించి తీరుతుంది.”

“కార్యాచరణలో బోధిస్తుందంటారా?” అని అడిగాడు, ఇప్పటివరకూ మానంగా కూర్చున్న లిస్టోవ్ యంత్రాలయ లోహ కార్మికుడు సెమ్యూన్. “కార్యాచరణే లేకపోతే? పుదాహరణకి మా పూర్వో యుద్ధాన్ని గురించి గణుక్కుంటున్నారు”

“సణుక్కోవడానికి కారణం వుండివుంటుంది.”

“విపరీతంగా తన్నులు తింటున్నాం” అన్నాడు ట్వర్ నుంచి వచ్చిన కామ్రేడ్. “తలుచుకోడానికికూడా భయంవేస్తోంది. ఆరర్ రేపుదాకా వచ్చేస్తారు. మనకు తెలియకుండానే పట్టేస్తారు. అప్పుడు మనం తలలు వంచుకోవాల్సిందే !”

కొజుబా ఉమ్మివేసి,

“సిగ్గుపడడం యెందుకు ?” అన్నాడు

“యేవిటి ?” అని అడిగాడు ట్వర్ కామ్రేడ్. మొహం ముడుచుకుని కర్కశమయింది. “మనం...”

“మనం ? తెలివితక్కువా ? యీ యుద్ధంలో మనంకాదు జారిజం తన్నులుతింటుంది”

ఇరీనాకూడా కమిటీ సభ్యురాలే. సమావేశానికి ఆలస్యంగా వచ్చింది. ఆమె అభ్యర్థిత్వాన్ని బామన్ బలపరిచాడు. పెద్ద గొడవ లేకుండానే ఆమెకి సభ్యత్వం లభించింది. ఆమె చిన్నదయినా అనుభవంతో కాకలుతీరిన విప్లవవాదిని. అచ్చవేయడంలో ప్రవీణురాలు. అందుచేత బామన్ వాదనను కాదంటానికి గట్టిలోయ్ కి దమ్ములు లేకపోయాయి.

అంతావిని మాట్లాడడానికి అనుమతి కోరింది.

“కార్యాచరణ కావాలిగదా ? యుద్ధానికి వ్యతిరేకంగా ఆదివారంనాడు బోల్షివిక్కు విద్యార్థిసంఘం ప్రదర్శనం లేవదీస్తుంది. ఆ ప్రదర్శనాన్నే గనక బలపర్చడానికి కార్మికులు...”

కొజుబా, సెమ్యూన్ ఒకరి మొహాలు ఒకరు చూసుకున్నారు.

“యెందుకు బలవర్చకూడదు? బలేగా వుంటుంది.”

“యుద్ధవ్యతిరేక ప్రదర్శనలు చేయడానికి మాస్కో కార్మికులను బయటికి తీసుకురా” అన్నాడు బామన్ మనసులో ఏదో గుణించు కుంటూ. “అందులో చాలా అర్థం ఉంది. యికా యెవరు మాట్లాడ దలచారు కామ్రేడ్స్!”

“నేనేం సంబంధం పెట్టుకోను” గస్టిల్వోవ్ తొందర తొందరగా అని పెదవులు నొక్కుకున్నాడు.

కొజుబా, సెమ్యాన్ తిరిగి ఒకరి మొహాలు ఒకరు చూసు కున్నారు.

“ఆదివారం దగ్గిరలో పడింది. మనకి వ్యవధి వుంటుందా?”

“వ్యవధి చేసుకోవాలి” అన్నాడు బామన్ కఠినంగా. “మనం తగినంతగా సంసిద్ధంకాందే కార్యరంగంలోకి దిగలేం. అందులోనూ పోరాటానికి కాలు. దువ్వతూ సన్నాహాలు చేయకపోవడం మరీ అద్దాన్నం. అందుకోసం కాలయాపనచేయడం పనికిరాదు. సైనికుల్లాగా పనిచేయడం నేర్చుకోవాలి. ఒకటి : కరపత్రాలు పంచిపెట్టాలి. కరపత్రం యివాళ వ్రాసి సిద్ధంగా వుంచాతాను. సిద్ధంకాగానే అచ్చు వేయాలి. శుక్రవారంలోపునే అచ్చు పూర్తి అవుతుంది. అంతేనా - యిరీనా? ఆరోజునే పంచిపెట్టాలి. దుకాణాలలో సమితి సమావేశాలు జరుపుదాం. శనివారంనాడు సమిష్టి సమావేశాలు జరుపుదాం. ఆదివారంనాడు - అందరమూ బయటికి వచ్చి ప్రదర్శనలు చేదాం. మనలో యెవరెవరు యేయేపనులు చేయాలో యిప్పుడేనిర్ణయం చేసుకుందాం.”

“నేను సంబంధం పెట్టుకోను” అని తిరిగి అన్నాడు గస్టిల్వోవ్ ఆసనంలోనుంచి లేస్తూ.

చీలిక

కిటికీని అంగుళం అంగుళం తెరతో కప్పేసారు. పెద్ద మేజాబల్ల మీద అచ్చు దిమ్మలు, స్టిక్కులు, ఇనప చట్రంలో బిగించిన అచ్చు కూర్పు పేజీ, కోలరు, రంగులుఉన్నాయి. ఇరీనా మోకాళ్ళమీద కింద కూర్చుని అపుడే అచ్చు అయిన ప్రకటన ప్రతాల కట్టలను సర్దుతూ లెక్కపెడుతోంది.

“ప్రాఖారోవ్ కార్మికులకు రైల్వేవారికి”

గంట మోగింది ఇరీనా తలఎత్తి నిరీక్షించింది. ప్రశాంతంగా ఉంది. సడిచప్పుడూ లేదు. మొహం ముడుచుకుంది. నుదుటిమీద కర్కశంగా ముడతలు ఏర్పడ్డాయి. మోకాళ్ళమీద కూర్చున్నదల్లా లేచి మేజాబల్ల దగ్గరకు వెళ్ళి సొరుగులోనుంచి ఒక పెద్ద రివాల్వరు తీసింది. ఆ రివాల్వరు ఆమె మోచులేనంతబరువుగా ఉంది.

మళ్ళీ గంటమోగింది. కొద్ది విరామం (టెలిగ్రాఫ్ ఆఫీసులో మోర్స్ కీ విరామంలాంటిది) తరవాత మూడో తడవ, నాలుగో తడవ మోగింది. టంగ్ టంగ్ టంగ్ ! ఇరీనా రివాల్వరు సొరుగులో పారేసింది.

“వట్టి గందరగోళం మనుషులు! గంట సరిగా మోగించడం కూడా చేతకాదు. తప్పకుండా గస్టిల్వోవ్ అయివుంటాడు.”

హాలులోకివెళ్ళి తలుపుతాళం తీసింది. అవును, గస్టిల్వోవ్ కాని ఒంటరిగా రాలేదు. అతనితో గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్, ఇంకో నల్లటి గడ్డం మనిషి ఉన్నారు. ఇరీనా ఆ మూడోమనిషిని ఎన్నడూ చూడలేదు.

“రూక్ యింట్లో లేడు” అంది ఇరీనా ఉదాసీనంగా. “తప్పుడు సంకేతం యిచ్చావే? రెండుమాట్లు యెక్కువసేపు, రెండుమాట్లు

కొద్దిసేపు గంట మోగించడం సంకేతంగా యేర్పచుకున్నాంగదా!
 యికముందు యిలాచేస్తే తలుపు తెరవను. యింకోవిషయం. గత్యంతరం
 లేకపోతే తప్పితే యిక్కడికి రావడానికి వీలేదు. రహస్య కార్య
 కలాప నిబంధనలను పుల్లంఘిస్తున్నావని నేను వేరే చెప్పాలా? పైగా
 ఒక్కడివేకాక నాళ్ళనీ వాళ్ళనీ పోగుచేసుకు వస్తూంటివి!”

గదిలోకి వెళ్ళిపోతూ ఈమాటలు నాలుగూ చెప్పింది.
 ఆ ముగ్గురువ్యక్తులూ మొదటిగదిలోనుంచి సరాసరి అచ్చు ఆఫీసు
 లోకి వెళ్ళారు. గస్టిల్వోవ్ ఇదివరకు వచ్చినవాడేమో దోష
 తెలుసు.

నేలమీద పడిఉన్న ప్రకటనల కట్టలముందు నిలబడ్డారు.

“యెన్ని?” అని అడిగాడు గస్టిల్వోవ్ చేతిబెత్తుతో దగ్గరకట్టను
 తాకుతూ,

“రెండుపేలు” అంది ఇరీనా గర్వాన్ని దాచుకోలేక. “యీ
 అచ్చు యెంత అందంగా వుందో చూడు. పూర్వం యెన్నడో జెల్లీ
 గ్రాఫ్ వున్ననాటికీ నేటికీ యెంత భేదమో!”

ఆ మెన్నివిక్కులకు ఈమాటలు సరిపడలేదు. ఒకరికేసి ఒకరు
 చూసుకున్నారు. గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ అచ్చు కరపత్రం ఒకటి పైకి
 తీసాడు. కరపత్రంలో ఇలాఉంది:

రష్యన్ సోషల్ డెమాక్రాటిక్ లేబర్ పార్టీ
 ప్రపంచ కార్మికులారా ఏకంకండు !

కామ్రేడ్స్ !

యుద్ధంప్రారంభం కాకముందే మేము, సోషల్ డెమాక్రాట్లం,
 కార్మికులకు, రైతులకు యుద్ధంఅవసరం లేదని చెప్పాం. కొత్తదేశాలను
 జయించాలనీ, ప్రజారక్తంతో ఉవ్వెత్తుగా లేస్తున్న ప్రజల కోపాగ్నిని
 చల్లార్చాలని చూసే ప్రభుత్వవర్గానికే ఈ యుద్ధం అవసరం.
 మన ప్రజానీకం రాజకీయ బానిసత్వంతో మూలగుతోంది. ఇతర
 జాతులను బానిసలను చేసే యుద్ధంలోకి ఈడ్వబడుతోంది. మన
 ప్రజలు ఇక్కడ రాజకీయ వ్యవస్థను పునర్నిర్మించాలని కోరుతున్నారు..

కాని అధికారవర్గం ప్రపంచం చివర శతఘ్ని మోతలతో ప్రజల దృష్టిని మళ్ళించాలని యత్నిస్తోంది.

“వర్గచైతన్యంగల రష్యన్ కార్మికులంతా ఈ అన్యాయ యుద్ధానికి, వినాశనకర యుద్ధానికి అసమ్మతి వెల్లడించాలి. కార్మికవర్గం జాతి ద్వేషాన్ని గుర్తించడని రుజువు చేయాలి...”

గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ పెదవులు బిగపట్టుకుని చదినాడు.

“సిగ్గుచేటయిన ఈ జనసంహారం నశించాలి! ఈ నినాదం అందరి హృదయాలలోనుంచి మారుమోగాలి. విప్లవ నినాదంగా ఇది ప్రతి ఫ్యాక్టరీలో, ప్రతి మిల్లులో ప్రతిధ్వనించుగాక!

“ఈ సిగ్గుచేటు యుద్ధాన్ని రగుల్కొల్పిన జారు ప్రభుత్వం నశించుగాక!

“రక్తపివాసులు నశించాలి!

“శాంతి, స్వాతంత్ర్యం కావాలి!

“మే 25 న ప్రదర్శనంలో చేరండి!

మాస్కోకమిటీ, ఆర్. యన్. డి. యల్. పి..

గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ చదువుకుండగా, గస్టిల్వోవ్, నల్లగడ్డం మనిషి స్టోల్ (పొయ్యి) దగ్గరికి వెళ్ళాడు. గస్టిల్వోవ్ స్టోల్ తలుపు తెరచి దానిముందు కూర్చున్నాడు నల్లగడ్డం మనిషి తనకు సమీపంలో ఉన్న కరపత్రాల కట్టలను. తీసి స్టోల్లో కుక్కాడు.

ఆతనిని నారించాలని ఇరీనా చేయిజూపిందిగాని గస్టిల్వోవ్ ఆమె మణికట్టును గట్టిగా పట్టేసాడు.

“ఉద్రేకంచెందకు. వాటినియెంచేయాలో అదేచేసాం. ప్రదర్శనాలు ఆవుచేశాసాం.”

గస్టిల్వోవ్ తొందర తొందరగా అగ్గిపుల్లలు వెలిగించాలని చూసాడు. పుల్లలు తలలదగ్గర విరిగిపోసాగాయి. ఇరీనా విడిపించుకోవాలని యత్నించింది. కాని గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ గట్టిగా పట్టుకునే ఉన్నాడు.

“వదిలిపెట్టు, యోత ధైర్యం!”—

ఎలాగయితేనేం అగ్గిపుల్ల వెలిగింది. గస్టిల్వోవ్ కరపత్రాల

కట్టకు అంటించాడు. వెంటనే స్టోప్ తలుపులోనుంచి పెద్దమంట బయలుదేరింది. గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ ఇరీనాచేయి ఇంకా గట్టిగా నొక్కి పట్టాడు. ఆమె కదలలేకపోయింది. నల్లగడ్డం మనిషి, గస్టిల్యోవ్ గుప్పిళ్ళతో కరవత్రాలుతీసి మంటలో పడేశారు.

“దొంగవేధవల్లారా ! పోలీసులుకూడా యింత దౌర్జన్య కాండకు ఒడిగట్టరు.”

ఆఖరి కట్టకూడా మంటలో పడవేయడం అయిపోయింది. గస్టిల్యోవ్ గది నలుమూలలా చూసాడు.

“కదపడానికి యెదయినా యిక్కడవుందా? డేవిడ్ పెట్రోవిచ్! ఆ యినపకడ్డి యిలా యియ్యి.”

గుట్టగాపడ్డ బూడిదను కదిపేసరికి మంట పైకిలేచి మిగిలి పోయిన కాగితపు ముక్కలను కూడా భస్మంచేసింది. వచ్చిన పని అయిపోయింది.

గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ ఇరీనాచేయి వదలివేసాడు. చేయి తిమ్మి రెక్కింది. అయినా ఆ చేతనే జాపి చెళ్ళున లెంపకాయ కొట్టింది.

“అదిగో!”

ఏదో అనబోయింది. కాని అనకుండా సూటలు బల్లమీద కూర్చుని వెక్కి-వెక్కి ఏడవసాగింది.

గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ ఆశ్చర్యంలో మునిగిపోయాడు. చెంప మండుతోందనితప్ప ఇంకేమి అతనికి తెలియలేదు. గస్టిల్యోవ్, నల్ల గడ్డం మనిషి భయంతో అతనికేసి చూసారు. చివరికి తడబడుతూ ఈక్రింది మాటలు అనగలిగాడు :

“యింతకింతా అనుభవిస్తావులే ! వింటావుగా !”

హాలులో అడుగులచప్పుడయింది. గస్టిల్యోవ్ తొందరగా స్టోప్ తలుపు మూసి లేచి నిలబడ్డాడు. తలుపు తెరుచుకుని బామన్ చక్కావచ్చాడు. ఏడుస్తున్న ఇరీనాకేసి, కలిసికట్టుగా నిలుచున్న ఆ మెన్నివిక్కుత్రయంకేసీ చూసాడు. కళ్ళల్లో అగ్ని ప్రజ్వరిల్లింది.

“యిక్కడ యెంచేస్తున్నారు?”

“వీళ్ళు - వీళ్ళు తగలబెట్టేసారు.” అని చెప్పింది ఎంతో కష్టమీద ఏడుస్తూనే. “కరవత్రాలన్నీ తగలబెట్టేసారు”
 “యేమిటి?”

బామన్ ఒక అడుగు ముందుకు వేసాడు. గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ చెంప ఇంకా ఎర్రగానే ఉంది. గబగబా మాట్లాడుతూ,
 “ప్రదర్శనాలలో పాల్గొనరాదని నిన్నటి సమావేశంలో కమిటీ తీర్మానించింది” అన్నాడు.

“సమావేశం?” బామన్ కంటిలో అగ్ని ఇంకా ప్రజ్వలిల్లింది.
 “యేసమావేశం?”

“కమిటీ అత్యవసర సమావేశం” అన్నాడు నల్లగడ్డం మనిషి. గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ కి దగ్గరగా జరిగి పోరాటానికి తయారవుతున్నట్టు రొమ్ము విరుచుకున్నాడు.

“పదిమంది సభ్యులలోనూ ఆరుగురు సమావేశానికి హాజరయారు.”

ఇరీనా కోపంతో పిచ్చిగా అరిచి బామన్ కేసి చూసింది. పదిమందికి ఆరుగురు హాజరు! అంటే అధికసంఖ్యాకులు హాజరయినారన్నమాట, కమిటీలో అచ్చమయిన మెన్నివిక్కులు నలుగురే. తక్కినవారంతా బామన్ పక్షంవారనే నమ్మకం. అధికసంఖ్యాకులలోని ఇద్దరు నిన్న గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ పక్షం చేరివుండాలి. కాని అలా జరగకూడదే! యెక్కడో వెధవపని జరిగింది!

బామన్ మాట్లాడలేదు. నల్లగడ్డం మనిషి చెప్పింది గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ రూఢిపరుస్తూ,

“అవును. ఆరుగురు. నువ్వు కనిపించలేదు. యింకా...”
 ఇరీనాను వేలితో చూపించాడు, ఆమె పేరును ఉచ్చరించలేక.

“అంతా అబద్ధం” అని అరిచింది ఇరీనా. “యిరవయినాలుగు గంటలూ యిక్కడ అచ్చవేస్తూనే వున్నాం, యెవరూ రాందే!”

“కామ్రేడ్ సెమ్యూన్ కి జబ్బుగావుంది” అంటూ కొనసాగించాడు గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ ఇరీనా కేకలను లక్ష్యపెట్టకుండా.

“కొజుబా నీకు తెలుసుగా, జవుళి జిల్లాలో వున్నాడు...”

“నిన్న తిరిగి వచ్చాడు.” అంటూ అడ్డువచ్చింది ఇరీనా.

“యిక్కడ మాతో పాటు పనిచేస్తూనే వున్నాడు.”

“ఆసంగతి నా కెవరూ చెప్పలేదు” అని జవాబిచ్చాడు గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ ఉదాసీనంగా.. “అతను యిక్కడ లేడనుకోవడానికి కారణాలున్నాయి. అంతేకాక, అందరికీ తెలియజేసినా నోటింగు ఫలితం తారుమారయేది కాదు. మాకు కోరంవుంది. యింతకుముందు చెప్పాగా, అధిక సంఖ్యాకులు ప్రదర్శనాలు చేయడానికి వ్యతిరేకంగా నోటు చేసారు. కావాలంటే రుజువుచూపిస్తాం”

బామన్ ఏమీ మాట్లాడలేదు. ప్రతిమాటా కత్తిని వాడినట్లు చాడవలసినపుడు తొందరపడి మాట్లాడడం అతని స్వభావంకాదు.

“దోపిడి!” అన్నాడు చివరకు మెలమెల్లగా.

“నిజంగా అధిక సంఖ్యాకుల నిర్ణయాన్ని మీరు కాలదన్నారు.”

“సంప్రదాయం ప్రకారం...” అంటూ గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ ప్రారంభించాడు.

“విప్లవం అటువంటి మాటలను గుర్తించదు!” అంటూ బామన్ అతనిని నోరు మూయించాడు. “యీ విషయం నీతో చర్చించడలుచుకోలేదు. యిక్కడినుంచి దయచేయండి.”

గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ నీటిలోనుంచి బయటపడ్డ చేపలాగా నోరు బాగా తెరిచాడు.

“యే - మి - టి?”

“స - రిగా” అంటూ బామన్ జవాబిచ్చాడు కర్కశంగా. “దీంతో ఆఖరు. మాకు చిక్కులు కలిగిస్తూన్నప్పటికీ మీ భయాన్ని సహించాం. విప్లవ కార్యక్రమాన్ని ఛిన్నాభిన్నం చేయడానికి పూనుకుని దిగజారిపోతుంటే, అంటే ప్రత్యక్షద్రోహం తలపెట్టినపుడు లెనిన్ మీ విషయంలో చెప్పిన ‘ఒక అడుగు ముందుకు, రెండు అడుగులు వెనకకు’ యిక వర్తించదు. యిది శత్రు శిబిరంలో చేరడానికి సూటిగా పరుగెత్తడమే. అదీ మీలక్ష్యం. ముక్తికలుగుతుంది!”

“యిక చీలిపోవడమేనా?” అని నల్లగడ్డం మనిషి బొంగురు గొంతుతో అడిగాడు చొమ్మ విరుచుకుంటూ. బామన్ ను కొట్టబోతున్నాడా అనిపించేటట్లున్నాడు.

“చీలిక?” అని బామన్ ప్రశ్నించాడు. “అబ్బే! అదేంకాదు. మిమ్మల్ని గెంతున్నాం.”

ఇరీనా సంతోషంతో నవ్వింది.

“యిక, బతికిపోతాంబాబూ!”

రంగుపూయని బల్లమిది అచ్చు ఆఫీసు సామానువంక, అల్లలాడుతున్న స్టూలుబల్లలవంక, పక్కగదిలోకి వెళ్ళే ద్వారం వంక గస్టిలోయ్ చూసాడు. పక్కగదిలో సామానేమి లేకపోవడం చూసి నవ్వాడు.

“బలే! మేము సహాయంచేసినా యింతకంటే యెక్కువ...”

“కృతజ్ఞురాలి” అంది ఇరీనా విసుక్కుంటూ.

“అవును కృతజ్ఞత చూపాల్సిందే.” గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ ఒప్పు కుంటూ అన్నాడు” తప్పుడు అంచనాలు వేసుకుని యుద్ధం ప్రకటించావు. సంగతిసందర్భాలు నీకు తెలిసినట్టులేదు. అల్ప సంఖ్యాకుల ప్రతినిధులను తగినంతమందిని తీసుకోవడానికి కేంద్రకమిటీ అంగీకరించిన సంగతి తెలిసివుండదు.—”

గస్టిలోయ్, నల్లగడ్డం మనిషి. ద్వేషంతో తమలో తాము నవ్వుకున్నారు.

“యింకా, లెనిన్ ఒంటరివాడయిపోయాడు. కేంద్రకమిటీ ఆయనకు స్వస్తి చెప్పింది. మేము...”

బామన్ ఒక అడుగు ముందుకు వేసాడు. కణత నాళాలు పొంగాయి. కళ్ళు ధగధగ వేలిగాయి.

“పొండి, వెళ్ళిపొండి. యింకొక్కమాట మాట్లాడారా...”

“యేమిటీ? దార్జన్యమే?” అని గస్టిలోయ్ అరిచాడు. “కేంద్రకమిటీకి తెలియజేస్తాం!”

“మా కేంద్రకమిటీ” అన్నాడు గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ మొదటి అక్షరం ఒత్తిఒత్తి పలుకుతూ. మొఖం వెలవెలబోయింది. కాని ఇరీనా కొట్టిన దెబ్బకు కందిన చెంప కందినట్లే ఉండడం చూసి ఆమె సంతృప్తి చెందింది.

ఒకరివెనక ఒకరు వెళ్ళిపోయారు. తలుపు మూసుకుంది. వ్యవహారం ఇంతటితో ఆఖరా? లేక ఇదే మొదలా?

ఇరీనా కళ్ళెత్తి బామన్ కేసి చూసింది.

“అబద్ధాలాడుతున్నారు. కాదా?”

“యేమో తెలీదు” అన్నాడు బామన్ తలవంకిస్తూ. “యిటీవల వచ్చిన అడ్డంకుల మూలంగా కేంద్రకమిటీలో పరిస్థితి సంతృప్తికరంగా లేదు. పుత్రములకి స్థానంలేకుండా పోయింది. యింతకుముందు మనం చూచిన యీ చిన్నవిషయం దీన్ని సూచిస్తోంది. వెనక బలపరిచేవారు యెవరో లేకపోతే చీలిక తేవడానికి సాహసించేవాళ్ళు కాదు. అటువంటి మనుషులు వీళ్ళు!”

ఇరీనా బొమ్మలా చలనంలేకుండా నిలుచుంది. చేతులు పక్కలనవేలాడుతున్నాయి.

“నిజంగా లెనిన్ ను వెళ్ళగొట్టేస్తారా? సాధ్యమవుతుందా?”

“లెనిన్ ని వెళ్ళగొట్టడమా?” అని తృప్తిగా బామన్ నవ్వాడు.

“ఉహూఁ- వాళ్ళతరం కాదు. ఆయనతో ఒకగంట గడిపితే యిటువంటి పిచ్చి అనుమానాలు నీ బుర్రలో ప్రవేశించవు. శాస్త్ర పరిషత్తు మైఖేల్ లో మొనోసోవ్ ని బర్తరఫ్ చేస్తానని బెదిరిస్తే యేమన్నాడో తెలుసా?”

“అసంభవం! పరిషత్తును బర్తరఫ్ చేస్తే సాధ్యమవుతుందేమో?” అన్నాడు. ఆ మాత్రంకూడా లెనిన్ అనడు. యెందుకంటే పార్టీని గురించి మాట్లాడుతున్నామంటే లెనిన్ గురించి మాట్లాడుతున్నట్టు. లెనిన్ అంటే పార్టీ యే, పార్టీ యే లెనిన్!”

సింహద్వారం తెరిచిన చప్పుడయింది. ఆ తరవాత హాలులో అడుగుల చప్పుడయింది.

కొజుబా, హుషారుగా చక్కా వచ్చాడు.

“బయట మూడు అక్కుపక్షులు కనిపించాయే. యిక్కడ నుంచే వెళుతున్నారా? కోపంగా పున్నట్టు కనిపించారే!”

జరిగిందంతా బామన్ క్లుప్తంగా అతనికి తెలియజేసాడు.
అన్నాడు :

కొజుబా నిట్టూర్చి, “నువు చెప్పిందే సరి. పీడవదలిపోయింది.
కాని ఆదివారపు కార్యక్రమమంతా తగులబెట్టేసారు. కరపత్రాలు
లేకుండా యెలా?”

ఇరీనా బల్లమిదికి వంగి ఇనప చట్రంలోని పుటను పరీక్షించింది.

“యేమీ చెదరిపోలేదు. కరపత్రాలు తిరిగీ అచ్చువేయడానికి
వ్యవధి వుందంటావా?”

“శ్రమకాదూ? నిద్రలేకుండా వరసగా మూడు రాత్రిళ్ళు పని
చేయడం...”

జవాబు చెప్పకుండా ఇరీనా తల పంకించి, అచ్చు కూర్చే
స్థిక్కు తీసుకుంది.

“ఆగు, మరి కాగితం మాటేమిటి?”

“కాగితం? ఆమె సరయినపనే చేస్తోంది. రూక్! కాగితం,
సంగతేంచేస్తావు?”

బామన్ తల గోక్కుంటూ నిట్టూర్చాడు.

“కాగితం సంగతా? కొనాలి. వున్నదేమో వాడేసాం.”

“డబ్బేమన్నావుందా?”

“ఉహూ - లేదు.”

“అంటే...”

“అంటే సంపాదించాలి” అని బామన్ నవ్వాడు.

“నువు పని ఆరంభించు. నేను కుంపటి వెలిగిస్తాను. టీ తాగుతూ
డబ్బు సంపాదించే విధం ఆలోచిద్దాం. సాయంత్రానికల్లా డబ్బు దొరి
కితే, రేపు వుదయానికి అచ్చు పూర్తయిపోతుంది,”

“కొంచెం ఆలస్యం అవుతుంది” అన్నాడు కొజుబా తల ఆడిస్తూ. “ప్రదర్శనాల ముందు కరపత్రాలు బయటికి వస్తాయి”

“ఆలస్యమేననుకో. కాని అసలు మానేయడంకంటే నయం. సరేగాని. కిటికీ తెరలు యెత్తడం మంచిది. దోవ బోయేవాళ్ళు పగలు తెరలు దించారేమిటా అని అనుమానించకుండా చూసుకోవాలి.”

కిటికీ దగ్గరకు వెళ్ళి ఒక తాడు లాగాడు. తెర గలగలమంటూ మెల్లిగా లేచింది. సగానికి లేవగానే బామన్ హఠాత్తుగా తాడు వదిలే సాడు. తెర టసీమని పడిపోయింది. బామన్ పరుగెత్తాడు.

“పోలీసులా?” అని కొజుబా అతని వెనకే కేక పెట్టాడు.

కాని అప్పటికే బామన్ గది బయటికి వెళ్ళిపోయాడు. ఇరీనా కొజుబాకేసి మందలింపుగా చూసి,

“అలా అడగవచ్చా? పోలీసులే అయితే రూక్ బయటికి పరుగెత్తుతాడా?” అంది.

ఇరీనా, కొజుబా వినసాగారు.

“తలుపు తీసాడు. యెవరో లోనికి వచ్చారు. తెర యెత్తుతూంటే బండిగుమ్మంలోకి రావడం వినిపించింది. అందుకనే పోలీసులు వచ్చారనుకున్నా. బండిలో యిక్కడికి వచ్చేవాళ్ళేవరున్నారు?”

తల ఒక వేపుకు వంచి, చెవులు నిక్కించి కొజుబా వినసాగాడు. ఆశ్చర్యంతో కనుబొమలు పైకి లేచాయి.

“బలే! వాళ్ళు ముద్దెట్టుకుంటున్నారు, నమ్మ, ముద్దెట్టుకుంటున్నారు.”

ఎక్స్ ప్రెస్

కొజుబాచెప్పింది నిజమే! హాలులో బామన్ ఒక సౌందర్య వతిని ముద్దిడుకుంటున్నాడు. ఆమె పసందయిన వేసవిదుస్తులు, పోకయిన పెద్ద హాటు ధరించింది. హాటుకు ఒక ఈక. పొడుగ్గా, బొద్దుగా ఉంది. మొహం సన్నగా ఉంది. మొహానికి అనుగుణంగా శరీరం లేదు. ఆమె ఎవరో కాదు, నడెజ్హాడా - నాడ్యా.

“యింతకాలానికా రావడం? నీకోసం నిరీక్షించి, నిరీక్షించి సగం అయిపోయాను. యింతకాలం వుండిపోయావే?”

“వ్యవహారాలు” అని నాడ్యా నవ్వింది. విదేశాలలో యేం జరుగుతోందో నీకు టుణ్ణంగా తెలుసుగా. బందిపోటు! మెన్షివిక్కులకి పట్టవగ్గాలు లేకుండా వున్నాయి.”

“అయితే, నిజమేనన్నమాట! మనస్నేహితులు అందుకా చెట్టెక్కి కూర్చున్నారు. సరే. లెనిన్ వాళ్ళపని పట్టిస్తాడులే.”

“తప్పకుండా. కాని యీలోగా మనవాళ్ళు నానా అవస్థలు పడాల్సివస్తోంది. ప్రస్తుతం - పత్రికలన్నీ మెన్షివిక్కుల చేతుల్లో వున్నాయి. రవాణాసౌకర్యం, డబ్బు వుంది. ఆ ఆశా, యీ ఆశా చూపించి లొంగదీసుకోవాలని యత్నిస్తున్నారు. వ్యక్తిగత జీవితాలను తవ్వి పాతసుద్దులు వ్రపయోగించుకోవాలని చూస్తున్నారు. నిన్ను చీల్చి చెండాడాలని వ్రబలాటపడుతున్నారు. నిన్ను అప్రతిష్టపాలు చేయడానికి యేదయినా దొరుకుతుందేమోనని వెదుకుతున్నారు. యీ కొట్లాటలు, వెధవ పుకార్లు వాళ్ళు పుట్టిస్తున్న వే!”

“బహుశా యిదంతా గస్టిల్యోవ్ పనికావచ్చు.”

“యెవరు?” నాడ్యా ఏదోజప్తికి తెచ్చుకుంటున్న దానిలా కనుబొమలు ముడుచుకుంది.

“గస్టి...ఓ- ఆపేరులానేవుంది. అవునవును. యిప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చింది. గస్టిల్యోవ్ పేరిటివాడే. నీమీద నిందను వేస్తూ యింత పొడుగు వుత్తరం రాసాడు.”

“కూర్చో. హాటయినా తీసేసుకో,”

ఇద్దరూ నవ్వుకున్నారు.

“వీటికేంగాని, వెంటనే అంతా నీకు తెలియజేయాలి...”

అని ద్వారంవంక చూసింది. “ఒక్కడివేనా, యింకెవరయినా వున్నారా?”

ఆమె చూసినవైపే చూసి బామన్,

“వున్నారు” అన్నాడు.

“మన మాటలు యెవరికన్నా వినిపిస్తాయా? నే చెప్పేది నీకు తప్ప యింకెవరి చెవినా పడకూడదు. ఆనోటా ఆనోటా పాకిపోవడానికి వీలేదు.”

“పరిస్థితులు అంత అద్దాన్నంగా వున్నాయా?” అని అడిగాడు బామన్ ఆందోళనతో

ఆమె మళ్ళీ నవ్వింది.

“అద్దాన్నం అనే మాటకు అర్థంతీయడంలోనే అంతా ఆధార వడి వుంది. బోల్షివిస్కులకు అద్దాన్నం అంటూ వుండదు. ఒకొక్క పుడు కష్టాలు రావచ్చు. కాని లెనిన్ వున్నాడు. భయపడాల్సిన పని లేదు.”

బామన్ కళ్ళకు లెనిన్ రూపము పొడ గట్టింది. విశాలమయిన నుదురు, ఊడిపోతున్న జుట్టు, కళకళలాడుతూ నవ్వేటి లేత కళ్ళు!

“వుత్తరాలేమన్నా తీసుకు వచ్చావా?”

“ఆ- వ్లాడిమిర్ ఇల్విచ్ దగ్గరనుంచి. చాకు ఒకటి ఇలా యివ్వు...ముందు దుస్తులు మార్చుకోవాలి. లోపలికి యెవరూ రారనే అనుకుంటా,”

“వస్తారనుకోను.” అని జవాబిచ్చాడు బామన్ కొద్దిగా అనుమానంతో. “మరేం పర్వాలేదు. స్నేహితులే.”

“తెర దించెయ్యి. దోవబోయేవాళ్ళు చూడొచ్చు.”

బామన్ కిటికీ దగ్గరకు వెళ్ళాడు. నాడ్యా జాకెట్టు, గాగరా తీసివేసుకుని బక్కపలాచటి స్త్రీగా మారింది. దుస్తులతోనే బొద్దు తనంకూడా పదిలిపోయింది. “లెనిన్ రచించిన ‘ఒక అడుగు ముందుకు రెండడుగులు వెనకకు’ రెండు వందల కాపీలు వెంట తీసుకువచ్చాను. తక్కినవి” హాలు గుమ్మంలోఉన్న సూటుకేసు చూపించింది. “అందు లోవున్నాయి. అడుగు రహస్యంగా పూడదీయవచ్చు. యిక చాకు యియ్యి. వుత్తరం గాగరా కుట్లలోవుంది”

బామన్ చాకులోనుంచి కత్తి టక్ మని తీసాడు. మోకాళ్ళ మీద కూర్చుని కుట్టును కోసేయడం మొదలుపెట్టాడు.

“అరే, కుంపటి వెలిగించడం మర్చిపోయాను. ఇరీనా !”

“పిచ్చాయేం ? నేనింకా దుస్తులు వేసుకోందే !”

కాని వ్యవధిలేకపోయింది తలుపు తెరుచుకుంది. ఇరీనా గుమ్మం లోనే టపీమని ఆగిపోయింది, కలవరపడింది. ఇదేమిటి ? కళ్ళముందు దృశ్యం నమ్మలేకపోయింది. ఒక స్త్రీ, పూర్తిగా దుస్తులు వేసుకో లేదు. ఆమె పక్కన మోకాళ్ళమీద బామన్ !

“సరే ముందు నీకు పరిచయం చేస్తాను.” అంటూ పిలిచాడు బామన్. “యీమె నాభార్య.”

కుట్టు ఊడదీసి బాగా నొక్కుకుపోయిన రెండు పెద్ద పెద్ద ఉత్తరాలు బయటికి తీసి లేచి నుంచున్నాడు.

“సాంకేతిక భాషలోవున్నాయా?”

“అవును. ఒక్క నిమిషం ఆగు. ముందు సూటుకేసు తిరగేద్దాంతాళం తీస్తాను. యెవరయినా ముందు దుస్తులు వేసుకోవాలిగా.”

బామన్ / సూటుకేసును తొందరగా గదిలోకి లాగుకొని వచ్చాడు. పక్కకు వెళ్ళి ఉత్తరం విప్పాడు.

“సరే యిక చచ్చినా మాట్లాడడు” అంది అతని భార్య చేయిఆడిస్తూ. “అంటే ఆ ఉత్తరంలో వ్రాత గ్రహించేదాకా, యిక్కడ వ్యవహారాలనుగురించి చెప్ప. నీపేరు ఇరీనా కదూ?”

ఇరీనా తల ఊపింది. ఇద్దరూ గట్టిగా కరచాలనం చేసుకున్నారు.

“కుంపటిసంగతి చూస్తూ ప్రారంభించండి” అన్నాడు బామన్ ఉత్తరంమీదనుంచి దృష్టి మళ్ళించకుండానే. “విదేశాలనుంచి వచ్చిన యీ అతిథికి యింత టీయివాలిగదా. నాడ్యా! కాకపోతే యెక్కువ తిండి పెట్టలేం, అంతే”

“డబ్బు లేదాయేం? అవునులే, యిదేంకొత్తా?” అంది నాడ్యా కొద్దిగా నవ్వుతూ ఆ తరవాత నిట్టూర్చి “మరేం పరవాలేదు. నేను కొంత డబ్బు తెచ్చాతే”.

“యెక్కువగానేనా?” అని కీచుగొంతుతో ఇరీనా అడిగేసరికి నాడ్యాకి నవ్వు వచ్చింది.

“ఓ-చాలా.”

“సరే, యిలాయియ్యి” అంటూ ఇరీనా అరిచేయి జూపింది.

“దీంతో కాగితం సమస్య తీరిపోతుంది. విన్నావా రూక్?”

“రేపు యిస్తాను” అంది నాడ్యా “యెంత కావల్సివస్తే అంత!”

“రేపేంచేసుకోను” అంది ఇరీనా కుంగిపోతూ.

“సాయంత్రం లోపల కాగితం కొనాలి”

“అసంభవం! దగ్గర యేమీలేదు. బ్యాంకుకు వెళ్ళిరావాలి.”

“అబ్బా! యేం అవస్థ వచ్చిపడింది” అంటూ ఇరీనా దిగులుతో చేతులు నలుపుకుంది. “కూడా యెందుకు తీసుకురాలేదు? దుస్తుల మధ్యకుట్టి తీసుకు రావచ్చుగా!”

“సాధ్యపడలేదు. నేను ‘ఎక్స్ప్రెస్’ గావచ్చాను.”

“యేమిటీ నాకర్థం కావడంలేదు” అంది ఇరీనా తడబడుతూ.

“ఎక్స్ప్రెస్’ అంటే తెలియదూ?” అని నాడ్యా ఆశ్చర్య పోయి అడిగింది. కూడా రైలులో సాహిత్యం తీసుకు వస్తూంటే ఎక్స్ప్రెస్ గా వచ్చాడంటాం. యిలా తీసుకు రావడానికీ కాలినడకను సరిహద్దు దాటించి తీసుకురావడానికీ భేదంచూపించడానికి యీ పేరు పెట్టాం. ఎక్స్ప్రెస్ పద్ధతిలో తొందరగా చేరుకుంటాం.”

నూటుకేసు తాళం తీసింది. జాకెట్టు, గాగరా, టై పెకితీసి పూట్లాడుతూనే ధరించసాగింది.

“యిక మాస్కోలో సంగతి సందర్భాలెలా వున్నాయో చెప్పు. నీతో కలిసి పనిచేయబోతున్నాను. నికొలాయ్, నేనూ యెప్పుడూ కలిసే పని చేస్తూంటాం.”

“కాగితం కొనడానికి ముందు డబ్బు కావాలి” అంది ఇరీనా మొండిగా. “ఆ విషయం ఒకటే యిప్పుడు మాట్లాడగలను. కాగితం యిప్పుడు కొనకపోతే ఆదివారం ప్రదర్శనాలు జరగవు.”

10

దాడి

ఎంత తంటాలుపడ్డా ప్రదర్శనం సాగలేదు.

మామూలేగా, బ్యాంకుపని ఆలస్యమయింది. శనివారంనాడు కాని డబ్బు తీసుకోవడం పడలేదు. అప్పుడు కరపత్రాలు అచ్చువేసినా ప్రయోజనం లేదు. సోమవారంనాటికిగాని అవి ఫ్యాక్టరీలకు చేరవు. ఆదివారమే ప్రదర్శనం !

ఇలా జరగడమే మంచిదయిందేమో. ఏమయినా ఆదివారంనాడు సాధించగలిగిందేమో లేదు. ఉదయాన వాతావరణం శీతలంగా ఉంది. చినుకులు పడసాగాయి. మధ్యాహ్నం విద్యార్థిశ్రేణి స్ట్రాస్ నాయా చౌకునుంచి బయలుదేరాలి. ఫుష్కిన్ సృతిచిహ్నందగ్గర ప్రదర్శకులు గుమిగూడారు. కుంభవృష్టిగా వర్షం ప్రారంభించింది. దారిబోయేవారు చెల్లాచెదరయినారు. వీధులు, చౌకులు నిర్జనమయి పోయాయి స్ట్రాస్ ట్నాయ్ మతం ఆవరణలో, చౌకుకు ఎదురుగాఉన్న ఇండ్ల ఆవరణలలో ఉన్న ఆశ్వికపోలీసులు, కాలబలాలు, స్మస్కీరాతు దళం తడిసి ముద్దయిపోయారు. వారంతా యుధానికి సిద్ధంగా బయటికి వచ్చారు. వీరికి సహాయంగా గవర్నరుజనరల్ భవనానికి ప్రదర్శకులు వెళ్ళదలచినమార్గాన్ని సురక్షితం చేయడానికి పోలీసుదళాలు, లియోన్ టవర్స్, గ్నెడ్జిజోవస్కీ వీధులలోని ఆవరణలలో నిలబడ్డాయి.

విద్యార్థుల ఎత్తులు పోలీసులకు తెలిసిపోయాయి. పై అధికారుల దగ్గరనుంచి 'నిర్దాక్షిణ్యంగా అణచివేయండి' అని ఆదేశాలు వచ్చాయి. జారు దయ సంపాదించాలని పట్టుదలతో పోలీసులు సంసిద్ధమయ్యారు.

కాని అవకాశం జారిపోయింది. కుంభవృష్టిలో, నిర్మానుష్యంగా ఉన్న వీధులలో ప్రదర్శనంచేసి ప్రయోజనం లేదని విద్యార్థులు గుమి గూడలేదు.

పిచ్చి ఉత్సాహంగల కొద్దిమంది మాత్రం వానకు తల తడవ కుండా ఓవరుకోటు కాలర్లు పైకెత్తికొని ఫుష్కిన్ స్మారక చిహ్నం దగ్గర చేరారు.

మరం గడియారం అరగంట కొట్టేదాకా నిరీక్షించారు. ఇక ప్రదర్శనం జరగదని నిశ్చయించుకుని విద్యార్థి గీతాలు పాడుకుంటూ ట్యూర్స్కాయా వీధి దిగువకు బయలుదేరి వెళ్ళారు. వారు పాడిన గీతాలలో విప్లవాన్ని గురించి సూచనా మాత్రంగా నయినా లేదు.

కాని విద్యార్థి గీతాలు పాడడంకూడా ఆ సమయంలో తప్పే. కాస్త అలజడి జరిగినా దానిని సాకుగా తీసుకుని పోలీసులు జోక్యం కల్పించుకుంటారు. అందులో ఆ రోజున తమ విజయాలను పై అధికారులకు నివేదించాలని పోలీసులు తహతహలాడిపోతున్నారు. ఆ వీధిలో డ్యూటీలో ఉన్న పోలీసు ఈల వేసాడు. చాలాసేపటినుంచీ ఈ సంకేతం కోసం నిరీక్షిస్తున్నారేమో, వెంటనే ఇంకో పోలీసు అందుకుని ఈల వేసాడు. ఈ విధంగా ఈలలు స్కాన్స్ నాయ్ మరం ఆవరణ వరకు మెరుపులా సంకేతం పాకింది. గుర్రాలమీది పోలీసులు, ఆశ్విక సైన్యదళం అనుసరించి రాగా తిరోగమిస్తున్న విద్యార్థి సమూహం వెనక గుర్రాలను దూకించారు. విద్యార్థులు మహాఉంటే ఒక డజనుమంది ఉంటారు. వీరుగాక ఇక దాడిచేసేవారేవరూ లేరు. అందుకని వెనక కొంతమంది పోలీసులను అట్టేడంచే అవసరం లేకపోయింది.

బోల్షాయ్ వీధిగుండా పోలీసులను పోనిచ్చి దళనాయకుడు ముందు స్వారీచేస్తూ “కత్తులు దూయండి” అని ఆజ్ఞాపించి గుర్రాన్ని దాడుతీయించాడు. నాయకుని వెనకనే అనుచరులూ గుర్రాలను దాడుతీయించారు.

సరిగ్గా ఆ సమయంలోనే గస్టిల్వోవ్ బోల్షాయ్ వీధిలోంచి ట్వర్ స్కాయ్ వీధిలోకి పరుగెత్తడం సంభవించింది.

దూరంగా ఉండలేకపోయాడు. ప్రదర్శనం భగ్నమయిపోవడం కళ్ళారా చూడాలని బుద్ధివుట్టింది. అందుకనే గొడుగువేసుకుని ప్రశాంతంగా, దృఢంగా బోల్షాయ్ వీధి చివరికి నడిచాడు. గేట్లలో కాపలా కాస్తున్న కాపలా పోలీసులుతప్ప వీధిలో ఇంకెవరూ లేరు. కుంభ వృష్టిలో విద్యార్థుల బృందగానం వినిపించేసరికి ఇక నిలవలేక రోడ్డు కూడలికి పరుగెత్తాడు.

అతను ఒకడేకాదు. గేట్లు బళ్ళన తెరుచుకున్నాయి. గుర్రాలను పోలీసులు ఆవరణలోనుంచి దాడుతీయించుకుంటూ వచ్చారు. చలి వానకు తడిసి తడిసీ విసిగి కార్యరంగంలోకి దూకాలనే ఉత్సాహంతో జీనులమీద నిటారుగా కూర్చున్నారు. ప్రదర్శనానికి ఒక గంట ముందుగానే పోలీసులను, సైన్యాలను కేంద్రీకరించారు. బురద కొట్టుకున్న కంకరరాళ్ళమీద గుర్రాల డెక్కల చప్పుడు వినిపించేసరికి గస్టిల్వోవ్ వెనకకు తిరిగి చూసాడు. గుర్రాలు పిచ్చిగా అతనివేపుకే దాడుతీస్తూ వస్తున్నాయి. రాతులు కత్తులు ఆడిస్తున్నారు. ఆ కత్తుల తళతళలో పెద్ద పతకం ధరించిన ఒక కాపలా పోలీసు అతనివంక వేలు పెట్టి చూపడం గస్టిల్వోవ్ కంటపడింది. చాలాసార్లు అతని, పక్కగా వెళ్ళడం జాప్యం వచ్చింది. అతనిని గమనించలేకపోవడ మేమిటి? ఆజ్ఞా జారీ అయింది. కాని ఆ ఆజ్ఞా గుర్రాల డెక్కల చప్పుడులో అణగారిపోయింది. కొరడాలు, విచ్చుకత్తులు తలలమీద తిరిగిపోతున్నాయి. తట్టుముళ్ళు గుర్రాల డెక్కలకు గుచ్చుకుంటున్నాయి. ట్వర్ స్కాయ్ వీధిలోకి పరుగెత్తాడు. పోలీసుదళం ఎదురయింది. బాగా బలిసినగుర్రం రొమ్మువచ్చి మొహానికి తగిలింది. ముందుకు పడిపోయాడు. పడడంలో తల రోడ్డుపక్కాల్ని బాటకు తగిలి ప్రాణం పోయింది. నాలుగు

గుర్రాలు ఒకదాని వెనక ఒకటి దాడుతీసుకుంటూ ఆ శవాన్ని తొక్కుకుంటూ వెళ్ళిపోయాయి.

పోలీసు హింసాకాండకు బలిఅయింది గస్టిలోయ్ ఒకడే. విద్యార్థులు దూరంనుంచే పోలీసులు దాడి ప్రారంభించడంచూసి దగ్గరి ఆవరణలలో దాక్కున్నారు. కొంతమంది మెట్ల వరసకింద దాగారు. కొంతమంది ఇళ్ళల్లో ఆశ్రయం పొందారు. పోలీసుల బారినుంచి తప్పించుకుని పారిపోయి వచ్చిన విద్యార్థులకు గృహస్తులు తలుపులు బార్లా తెరిచి ఆశ్రయమిచ్చారు.

అది గస్టిలోయ్ శవమని అక్కడే గుర్తు పట్టారు. గస్టిలోయ్ అతి జాగ్రత్తమనిషి. అతనికి సంబంధించిన పత్రాలన్నిటినీ దగ్గరే ఉంచు కునేవాడు. ప్రజలు చందాలు వేసుకుని సమాధిచేసాడు. అతని మృతిని గురించి వార్తా పత్రికలలో పడలేదు. గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ కి, నల్లగడ్డంమనిషికి వారంరోజుల తరవాత ఈ వార్త తెలిసింది. గస్టిలోయ్ కనిపించకపోయేసరికి అతనిగదికి ఎవరినయినా పంపుదామనుకున్నారు. ఇంతలో ఈ వార్త వచ్చింది.

గ్రిగరీ వాసిల్యేవిచ్ సంతాప ప్రకటన చేశాడు. లిలాక్ రంగులో అచ్చయిన ఆ ప్రకటనను కొజుబా చాలాసేపు ముందు పెట్టుకొని చాలా బాధతో మెల్లగా చదివాడు.

“దీనివిషయం యేంచేదాం?” అని బామన్ ను అడిగాడు కను బామలు బాగా ముడుచుకుని. “అతనిని మహర్షి కింద చిత్రస్తున్నారు ! ప్రజలు నమ్ముతున్నారు. నిన్న చేనేత కార్మిక భవనంలో ప్రత్యేక సమావేశం జరిగింది. కార్మికవర్గంకోసం తన స్థానంలో బలి అయిపోయి నట్లు అతనినిగురించి మాట్లాడారు. కాస్త ఆలోచించు, గస్టిలోయ్! పూ! దీనిని నిరాకరించాలని చూస్తున్నావా?”

“ఆసమావేశంలో నువ్వు పాల్గొన్నావా?” అని అడిగాడు బామన్ జవాబు చెప్పకుండా.

“ఆం - హోజరయినాను” అని కొజుబా గొణిగాడు. కను బొమలు కళ్ళను కప్పేశాయి. ప్రశ్నలవర్షం కురుస్తుందని భావించాడు.

“యీ గొడవంతా బయటపెట్టావా? గస్టిల్యోవ్ యెటువంటి వాడో చెప్పేసావా?”

“నేనేం మాట్లాడలేదు.”

“యెందుకని?”

“యెందుకా? యేంచెప్పను? దీనంతటినీ ఖండిస్తూ మాట్లాడితే నేను పోలీసు హింసాకాండను సమర్థించ యత్నిస్తున్నాననేవారు. అంతే కాదు, కార్మిక వర్గమంటే గస్టిల్యోవ్ దృష్టి వివరిస్తే అతను చనిపోయి నందుకు నేను సంతోషిస్తున్నానని తగిన శాస్త్రీ అయినట్టు భావిస్తున్నా ననీ అనిపించేది. దానివల్ల ప్రయోజనం వుండేదికాదు”

“అదీ అసలువిషయం” అన్నాడు బామన్ బుజాలు ఎగర వేసుకుంటూ. “నువ్వు నిరాకరణ ప్రకటిస్తావా అని అడుగుతున్నావా? నీయంతట నువే సరయిన నిర్ధారణకు వచ్చావుగదా.”

“నిజం” అన్నాడు కొజుబా విచారంగా “అయితే నేం వట్టి చెత్త. మోసం! మెన్నివిక్కులు దీనిని వుపయోగించుకుంటున్నారు”

“మోసం యెంతకాలం సాగుతుంది? యేమయినా మన అచ్చు ఆఫీసులో చేయవలసిన పనులు అతి ముఖ్యమయినవి చాలా వున్నాయి.”

నిజం! అచ్చు వేయవలసింది చాలా ఉంది. యుద్ధం కొనసాగు తూనే ఉంది. ఫ్యాక్టరీలలో, విశ్వవిద్యాలయాలలో అశాంతి ప్రబలు తోంది. రైతు అల్లరకు నాంది - భూమి పంచిపెడతారనే పుకార్లు, భూస్వాముల జమీలు పంచిపెడతారనే పుకార్లు పెచ్చుపెరిగి గ్రామ నీమలలో వ్యాపించాయి. లెనిన్ వ్రాసిన ప్రతి ఉత్తరంలోనూ అతి ముఖ్యమయిన సంఘటనలు జరిగి తీరుతాయని సూచించాడు. పార్టీ కార్యకలాపం పెద్దఎత్తున నలుదిక్కులా వ్యాపింపజేయాలనీ తెలిపాడు.

రష్యాలోని కార్మిక, కర్షక విప్లవం ముందుకు ఉరకలు పెడుతోంది. కాని కేంద్రకమిటీలోని ఒక ముఠా మెన్షివిక్కులతో రాజీపడాలని కోరుతుండడంవల్ల పరిస్థితి క్లిష్టంగా తయారయింది. ఉద్యమాన్ని ప్రతిష్టంభింపజేయాలని యత్నించేవారందరినీ నిర్దాక్షిణ్యంగా పక్కకు తోసిపారవేసి కార్మిక విప్లవ అగ్రగామి - బోల్షివిక్ పార్టీ నాయకత్వాన్ని సుస్థిరం చేయాలి. ప్రజలు తిరగబడడానికి సంసిద్ధులయేసరికి యీపని చేయకపోతే వారిలోనుంచి పైకుబికే బ్రహ్మాండమయిన శక్తి వృధా అయిపోతుంది.

మాస్కోలో ఈ చీలిక వాతావరణాన్ని పరిశుభ్రం చేసింది. కాని గస్టిన్యోవ్ మృతితో మెన్షివిక్కుల ఆశలు చిగిరించాయి. వారి ప్రకటన 'మహావీరునికి జోహారు' యల్. యన్. డి. యల్. సి. మాస్కో కమిటీ పేరుతో అచ్చయింది. పోరాటం కొనసాగించాలనే వారి ఉద్దేశం. బోల్షివిక్కులకు డబ్బు అందటం లేదు. మెన్షివిక్కులను ఎదుర్కొని పోరాడడం ఏమంత తేలికకాదు!

ఖర్చు సాధ్యమయినంత తగ్గించేసుకున్నారు. క్రసనోసెల స్కాయా ఇల్లు ఖాళీచేసారు. అచ్చు యంత్రాలు, సామాను తరలించి వేసారు. తాత్కాలికంగా వాటిని కొజుబా తన గదిలో భద్రపరిచాడు.

బామన్, అతని భార్య నగర శివార్లలోని పెట్రోవస్కీ పార్కులో కొద్ది అద్దెకు చిన్న ఇల్లు తీసుకున్నారు. మంచి మంచి యంత్రసామగ్రి కొనడానికి, రహస్య కార్యకలాపానికి అనువయిన ఇల్లు అద్దెకు తీసుకోడానికి కావలసిన డబ్బు లభ్యంకాకపోతే ఆ చిన్న ఇంటిలోనే అచ్చు ఆఫీసు పెడదామని వారి ఉద్దేశం. పార్టీ కార్యకర్తలకు - జిల్లా ప్రచారకులకు, సన్నాహకర్తలకు - అలవెన్సులు నెలకు పదిరూబుళ్ళకు తగ్గించారు. ప్రయాణపు ఖర్చుల కింద వేరే ఇవ్వడంలేదు. రోజూ కాకపోయినా తరచు ఇరీనా నగరంలో ఆ కొననుంచి ఈ కొనకు నడిచి వెళ్ళవలసివస్తోంది. పాఠాలుచెప్పి అదనంగా కొంత సంపాదిస్తున్నా బండి కట్టించుకోవడానికి డబ్బులు మిగిలేవికావు.

బోల్లి విక్కులకు కష్టకాలం దాపరించింది.

సమావేశాలకు గది దొరకడం చాలా కష్టమయిపోతోంది. ఆర్బట్ వీధిలోని క్రిమిశాస్త్రజ్ఞుని ఇంటిలో సమావేశాలు అప్పటివరకు జరుగుతున్నాయి. కాని అక్కడా చిక్కు వచ్చిపడింది. క్రిమిశాస్త్రజ్ఞుని చూపులో భయం, నేరభావం నానాటికీ పెరిగిపోతున్నాయి. 'ఆగంతకులకు' నమస్కరించి కలవరపడుతూ వెళ్ళిపోయాడు. అలాంటప్పుడు అతని బుజాలు కిందకు దించుకుపోయేవి. ఇదివరలో ఎన్నడూ ఇలా ప్రవర్తించి ఎరగడు.

క్రిమిశాస్త్రజ్ఞుని ఆందోళన హెచ్చిపోతోంది. సమావేశాలకు కొత్త స్థలం చూసుకోవడం మంచిది. ఎంత ఆలోచించినా ఈ చిక్కులో నుంచి తప్పించుకోలేక పోయాడు. ఒకనాడు కచేరీ గదిలోనుంచి హఠాత్తుగా లెన్ గ్నిక్ బయలుదేరేసరికి గుమ్మంలో క్రిమిశాస్త్రజ్ఞుని భార్య, మేర్యా పావ్లోవ్నా ఎదురుపడింది. అలా హఠాత్తుగా లెన్ గ్నిక్ ప్రత్యక్షమయేసరికి ఆమె ఒకక్షణం కంగారుపడి వెళ్ళిపోయింది. ఆమె కళ్ళల్లో భయం, కోపం రెండూ గోచరించాయి.

ఇక క్రిమిశాస్త్రజ్ఞుని చూరుకిందకు చేరకూడదనే దృఢనిశ్చయంతో ఎవరిదారిన వారు వెళ్ళిపోయారు. కాని ఏంలాభం? అంతకు ముందే ఈ నిర్ణయం తీసుకోవలసింది. ఆ మరునాడు నిర్మానుష్యంగా ఉన్న చిన్న వీధిలో నడుస్తూంటే వెనక ఎవరో అనుసరించి వస్తున్నారని బామస్కు అనుమానం వేసింది.

నటన!

కొజుబా గదిలోకి ఇరీనా పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చింది. అతను అప్పుడే మిల్లునుంచి వచ్చి టీ తాగబోతున్నాడు. న్యూరా ఇంకో కప్పు, సాసరు వెతికితెచ్చి,

“మాతోపాటు టీ తాగుదూ” అంది.

కాని ఇరీనా ఆ భావాన్ని తోసి రాజని “వ్యవధిలేదు. రూక్ చిక్కుల్లో పడ్డాడు” అంది. కొజుబా దిగ్గున లేచాడు.

“అరెస్టు చేసారా యేం?”

“ఈ పాటికి చేస్తే చేసివుండవచ్చు” అని ఇరీనా కిటికీకేసి తల తిప్పింది. అప్పటికే వెలుతురు తగ్గిపోయింది. దీనంగా చూస్తూ “చీకటి పడేవరకూ నిరీక్షిస్తారనుకుంటాను. సామాన్యంగా రాత్రిళ్ళే వాళ్ళు అరెస్టులు చేస్తుంటారు. తప్పకుండా అతనిని అరెస్టు చేస్తారనే నా నమ్మకం. యింటిని పోలీసులు, గూఢచారులు చుట్టుముట్టారు. వంటింటి తోటలోనుంచి లోపలికి వెళ్ళాలని యత్నించాను. కాని పోలీసులు అక్కడకూడా దాక్కున్నారు. నన్నెలా వెళ్ళనిచ్చారో నాకే దురూహ్యంగావుంది. పోరాటం మధ్యకి వెళ్ళినట్టనిపించింది. అంది

“అయితే రూక్ యింకా యెందుకు వేచివున్నాడో ఆర్థం కావడంలేదు.”

“సరిగ్గా అందుకే నేను వచ్చింది, ఆ దుస్తులతో బయటికి రావడం సాధ్యంకాదు. కార్మికులు వేసుకునే దుస్తులు-కుడితినీ, వేస్తు కోటు- యేదివుంటే అది, మిమ్మల్ని అడిగి తీసుకురమ్మని నాడ్యా నన్ను పంపింది. కార్మికుని దుస్తులు వేసుకుంటే పోలీసులు గుర్తుపట్ట లేకపోవచ్చు.”

“నా దుస్తులా?” కొజుబా, న్యూరా కంగారుగా ఒకరికేసి ఒకరు చూసుకున్నారు. “నాకేం తెలియదు...వున్న వేమిటో వంటి మీదనే వున్నాయి”

“అవును. వుండి యేంలాభం?” అంది న్యూరా అనంగీకారంగా. “రూక్ అటువంటి దుస్తులు వేసుకోవడం సాధ్యంకాకపోవచ్చు. యివీ లాగులేనా? ఛీ! అన్నీ చినుగులే. కాని...”

“వ్యవధిలేదు” అంటూ అడ్డువచ్చింది. ఇరీనా.

“యేమన్నా చేయగలిగితే యిప్పుడే. ఆపైన లాభంవుండదు. చేతులు కాలినాక ఆకులకోసం వెదకి ప్రమోజనమేమిటి? సెయింట్ పీటర్స్ బర్లునుంచి నిన్ననే సైనికుల నుద్దేశిస్తూ వ్రాసిన కాఫీలు పది హేనువేలు ఆ యింటికి తీసుకొని వెళ్ళారని మరిచేబోకండి.”

దీంతో కొజుబా ఆశ్చర్యంతో.

“వాటిని తగలబెట్టడంటావా?” అని అడిగాడు.

“ఉహు...యేమయినా సరే తగలబెట్టడు. అదీ అసలుచిక్కు” అంది ఇరీనా తల ఆడిస్తూ. “సోదాలో బయటపడకుండా దాచేస్తాగాని పదిహేను వేలూతగలబెట్టడమే అంటున్నాడు”

“ఆ కరపత్రాలు వాళ్ళ చేతుల్లో చిక్కితే ప్రత్యేకంగా కేసుపెడతారు”

“పెద్ద తేడావుండదు” అంది ఇరీనా గర్వంగా చేయి ఆడిస్తూ. “రూక్ యేదయినా ఒకటే. కొత్తగా వాళ్ళు అతనిమీద మోపే నేరాలు యెక్కువగా వుండవు. కాని తప్పించుకోవడానికి మనం సాయ పడాలి. దుస్తులు కావాలి. నీదగ్గర లేకపోతే యిరుగుపొరుగువారిదగ్గర తీసుకో”

“తీసుకురాగలనంటావా? యేమోనబ్బా!” అని కొజుబా కస్సుచున్నాడు. “యెవడిదగ్గరయినా రెండు పాంటులు యేడిస్తేనా?”

ఒకనిమిషం ఆలోచించి నలిగిపోయిన టోపీ బల్లమీద నుంచి తీసుకున్నాడు.

“సరే, వెళదాం పదండి”

“మరి దుస్తుల సంగతేమిటి?”

కొజుబా కుడితిన్నీపైనించి కిందికి సవరించి

“యివిగో వీటిని రూక్ కుయిచ్చి, రూక్ వి నేను వేసుకుంటాను”

“రూక్ దుస్తులా?” అని న్యూరా దీర్ఘాల్లీసింది.

“మతేమయినా పోయిందా తాతా?”

“పిక్కబలం చూపిస్తా, పట్టుకు చావలేదు.” అని ధైర్యంగా కొజుబా గుమ్మంలోకి వెళ్ళాడు.

తలుపుగుబ్బమీద చేయి వేసాడు. గాని మళ్ళీ తటపటాయించాడు.

“యిక్కడే ఒక్క నిమిషం వుండండి. మరి అచ్చు ఆఫీసు సంగతి నిశ్చయించకుండా—”

ముగ్గురూ గోడకు ఆనుకునిఉన్న ఒక తుక్కు సోఫాకేసి చూసారు. కొజుబా పరుపు పై కెత్తాడు. తుప్పుపట్టిపోయిన కమాన్లు కిరుమన్నాయి.

పరుపుకింద ఒక ఇనపచట్రం, చిన్నచిన్న టైపు సంచులు, చేతితో తయారుచేసిన అట్టలకేసు, స్టిక్కులు, రోలర్లు ఉన్నాయి.

“అవును వీటన్నిటినీ మూటకట్టి రేపు తీసుకు వెళ్ళిపోదామనుకున్నాను,”

“పోనిద్దూ. యిప్పుడు మనం చేయగలిగిందేమీలేదు. యివన్నీ చాలా చాలా ముఖ్యమయినవేగాని, పోలీసులు పట్టుకుపోతే తిరిగి సంపాదించుకోగలం. కాని యెన్నటికీ రూక్ ని మళ్ళీ సంపాదించుకోలేం.”

కొజుబా కళ్ళు గట్టిగా మూసుకుని, మళ్ళీ తెరిచాడు. “యింకో న్యూరాని మాత్రం సంపాదించగలమా?”

ఇరీనాకు అగ్ధమయింది.

“న్యూరా వెళ్ళిపోవడం మంచిది. యివి వాళ్ళ కంటపడితే యిక్కడెక్కడా మనం వుండకుండా జాగ్రతపడాలి. అప్పుడు ఆపద యెక్కువగావుండదు. తొందరగా వెళదాం పదండి. వినిపించిందా, న్యూరా నువ్వు వెళ్ళిపో.”

“నేను వెళ్ళను. యీ రాత్రివేళ యెక్కడికి వెళ్ళగలను? యిక్కడవున్నా నాకేం మూడదులే. యిక్కడ వుంటేనే యెక్కువ సహాయం జేయగలుగుతాను.”

“అవును నిజమే” అన్నాడు కొజుబా అంగీకారసూచకంగా ప్రేమతో భార్య తల నిమురుతూ. “సరే. ఆమెని అచ్చు సామాగ్రిని జాగ్రత్త పెట్ట నీ. నాటి బాధ్యత ఆమెకి అప్పగిద్దాం. వినిపించిందా, ముసిల్మానా?”

“ఆ - ” అంది న్యూరా స్థిమితంగా. చేతులు గట్టిగా కట్టుకుని పెదవులు బిగించుకుంది.

“యిక వినండి, చీనాలో సామాన్య జనాన్ని యెలా పురితీస్తారో తెలుసా?”

న్యూరా అరచేతులు అడ్డుపెట్టుకుని విరగబడి నవ్వింది.

“నాకేం తెలుస్తుంది?”

“ఔవు మొదలయినవాటి విషయంలో జాగ్రత్త తీసుకోకపోతే” అన్నాడు గద్దిస్తూ. “నీకే తెలుస్తుందిగా, చీనాలోలాగానే నిన్ను...”

“కొజుబా!” అని అరిచింది ఇరీనా ఆదుర్దాగా. “ప్రతినిమిషం అతి విలువయింది. కాలం వృధాపుచ్చుతున్నావు”

“ప్రతిదీ తెలివిగా చేయాలి” అన్నాడు కొజుబా శాంతంగా, జేబులోంచి కాగితాలు పైకి తీస్తూ. “తొందరపడ్డకొద్దీ ఆలస్యమవుతుంది. చూడు, తొందర్లో యీ కాగితాలుకూడా తీసుకు చక్కావచ్చాను. న్యూరా! యివి పరాయివాళ్ళ కంటపడకుండా దాచిపెట్టు”

కాగితాలు ఆమె చేతిలోపెట్టి నుదుటిమీద తొందరగా మోటుగా ముద్దుపెట్టుకున్నాడు. ఆటకాయతనం కోలుపోయిన స్వరంతో ఆమెతో మాటాడాడు.

“చీకటి పడేవరకూ ఆగు” అన్నాడు కఠినంగా. “ఆలోపున నేను తిరిగి రాకపోతే అన్నేటిమోఫెయిచ్ దగ్గరికి తీసుకువెళ్ళు. అతన్ని యెరుగున్నావుగా! ప్రస్తుతానికి ఆ చట్రం వదిలేసెయ్. అది నువ్వు మోయలేవు. అమితబరువు. తక్కినవాటిని నీ... తెలుసుగా, ఆ విధంగా బయటికి చేరవేసెయ్యి.”

తిరిగి భార్య తల నిమిరి, ఇరీనా వెనక బయటికి వెళ్ళిపోయాడు.

తలుపు తాళంవేసి ఆలోచనతో తల పంకిస్తూ కొంచెంసేపు శుమ్మంలో నిలబడింది. చేతిలోని కాగితాలను వదిలేసింది. మొదట

స్టోప్ లోని ఆవిరి! సారంగంలోకి పెడదామనుకుంది. స్టోప్ తెరిచి
చేతితో తడిమి చూసింది. బయటికి తీసుకునేసరికి వేళ్ళనిండా మసి
కనిపించింది. గది నాలుగుమూలలా పరిశీలించింది. పక్కను తేరిపార
జూచింది. ఒక తలగడతీసి కుటు కొద్దిగా ఊడదీసి కాగితాలు అందులో
కుక్కింది. ఎగుడు దిగుడుగా ఉండేమోనని చేతితో తాకిచూసి సంతృ
ప్తితో నవ్వింది. మంచి ఆలోచనే! తలగడా పక్కమీదపెట్టి మేజా
బల్ల శుభ్రంచేసి కుంపటి తీసేసింది. అంతా కడిగి శుభ్రంచేసిన తర
వాత ఏంచేయాలా అని ఆలోచించింది. ఒక టాపుకాగితం కనిపించే
సరికి సిరాబుడ్డి దగ్గరకు తీసుకుని మెల్లిగా-అతిశ్రద్ధగా వ్రాయడం
ప్రారంభించింది.

సందెచీకటి క్రమంగా చీకటిపడింది. న్యూరా దీపం వెలిగించి
మళ్ళీ వ్రాయసాగింది. అక్షరం తరవాత మెల్లిగా పట్టి పట్టి వ్రాసింది.

ఎవరో తలుపుకొట్టారు. తలతిప్పింది. చూపులో కఠిన్యం
ఏర్పడింది. అటువంటి చూపు ఎవరూ చూసి ఉండరు. చిత్రంగా
తలుపు మళ్ళీ కొట్టారు. ద్వేషం! ఊపిరి బిగపట్టి నిరీక్షించింది. ఒక
సెకండు గడిచింది. మళ్ళీ పిడికిలితో తలుపు కొట్టినట్లు వినిపించింది.

“యెవరువారు?” అని కేకపెట్టింది న్యూరా. దిక్కులు మాగు
మోగే తలుపుచప్పుడును మ్రోగివేసే కంచుగొంతుతో. “యెందుకంత
పుడ్రేకం?

“తలుపుతియ్యి, ముసిలిముండా!” అని అగొంతు ఆజ్ఞాపిం
చింది. “నీకు చెవుడా యేమిటి?”

“నీ పెళ్ళానికేమన్నా చెవుడేమో?” టపీమనిఅంది న్యూరా.
“నాకుమాత్రం చెవుడులేదు. ఆ తాగుమోతు కళ్ళూ, నువ్వు! నిన్ను
తగలెయ్య! కాపలా మనిషిని పిలిచానంటే, పోలీసుదగ్గరికి మీ తిరుగు
బోతుల్ని లాక్కు చక్కాపోతాడు”

“కాపలామనుషులం, పోలీసులం యిక్కడే వున్నాం” అని
ఆస్వరం జవాబిచ్చింది. మోటుగా, దయపుట్టేవిధంగా ముసిముసి
వచ్చు వినిపించింది. “రాజుగారిఆజ్ఞ. తలుపుతెరు!”

“ఆరిభగవంతుడా!” అని ఉత్తత భయంతో అరిచి గడియ వేసింది.

జిల్లా సబుఇనస్పెక్టరు, ఒక సార్జంటు, ఇద్దరు పోలీసుజవానులు, కాపలామనిషి-ఏమీ సందేహంలేదు- ఒకరితరవాత ఒకరు గదిలో ప్రవేశించారు. ఇనస్పెక్టరు చేతిలో చిన్నసంచి ఉంది.

“నికనార్ రిపోర్ట్స్ వుండేది యిక్కడేనా?”

దురహంకారంతో ఇనస్పెక్టరు చూచే చూపుకు తట్టుకోలేక న్యూరా చూపు కిందకు దించేసుకుంది.

“ఆఁ!”

ఇనస్పెక్టరు బొద్దుమనిషి. బట్టతల. టోపీ తీసివేసుకుని నుదురు తుడుచుకున్నాడు.

“యితకన్న మంచియిల్లు దొరకలా” అన్నాడు రొవ్వతూ.

“ఛీ! యెక్కడో ఆకాశాన్నుండి యీ వెధవమెట్లు యెక్కే సరికి ముచ్చెమటలు పోసాయి. విమానంమీద దిగాలి. యెవరవు నువ్వు? ప్రిఫిరేస్ భార్యవా?”

న్యూరాగుండె టకటకా కొట్టుకుంది. ఏపేరుతో ఆమె నమోదయిందో మరిచేపోయింది. ప్రిఫిరేస్ వా పేరుతోనా, ఇంకోపేరుతోనా? ఎన్నిసార్లు రహదారిచీటి మార్చిందికూడా జ్ఞాపకం లేదు.

ఎందుకయినా మంచిదని ఆమె జవాబివ్వలేదు అదృష్టవశాత్తు ఇనస్పెక్టరు ఆమె జవాబిస్తుందని ఆశించలేదు. గది మధ్యకి వెళ్ళి మెరుగుపెట్టిన బూట్లతో పక్కను ఒక్క తన్ను తన్నాడు.

“వాడెక్కడున్నాడు?”

“నాకేమాత్రం...” అంది న్యూరా ముభావంతో. “నా మొగుడు వట్టి తాగుబోతు.”

“తాగుబోతా?” అంటూ ఇనస్పెక్టరు ఆశ్చర్యంతో కాపలామనిషి వేపు తిరిగాడు. ఆసమయంలో కాపలామనిషి బిక్కమొహం వేసుకుని గోడకు ఆనుకుని నిలబడి ఉన్నాడు.

కాపలామనిషి న్యూరావంక, నేలవంక చూసి తలగోక్కొని బొంగురుగొంతుతో,

“కొద్దో గొప్పో తాగుతాడు. నిజం” అన్నాడు.

“తెలివితక్కువ మొద్దో!” అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు అనుమానంతో. “రాజకీయాల్లో తిరిగేవాళ్ళు వోడ్కా తాగరు. యింతవరకు తాగి అల్లర్లు రెచ్చకొట్టిన రాజకీయవాదిని నేను చూడలేదు. యెవరయినా తాగాడంటే వాడు సోషలిస్టు కాదనుకో.”

“ఆయన సోషలిస్టే, సోషలిస్టే, నిజం” అంటూ అడువచ్చింది న్యూరా. “సాయంత్రం అవడం ఆలస్యం వోడ్కా సీసాతో తయారవుతాడు. శనిగ్రహం! ఆయన సోషలిస్టే! మీరు సరిగానే చెప్పారు.”

“నోరు మూయ్, ముసిలిముండా!” అంటూ ఇనస్పెక్టరు ఆమెను గదమాయించి నోరు మూయించాడు. “పండితుల భాష తెలియకపోతే నోరు మూసుకోవాలిగాని —”

మళ్ళీ భారంగా ఊపిరి పీల్చాడు.

“ఇలా కూర్చోండి,” ఇనస్పెక్టరుగారూ “అంది న్యూరా దయ ఉట్టిపడేటట్టుతలవంచి సోఫాకేసి చూపుతూ. చూడండి యెంత చెమట మీకు పట్టిందో— జారే మంచుమీద గుర్రంలా!”

“ఊ—” అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు కఠినంగా. కాని ఆ మరుక్షణమే కళ్ళమీద చేతిని పెట్టుకుని “ఘూ! అలిసిపోయాను. యిలాంటి నేరాలతో రెండు రాత్రులనుంచీ నిద్రలేదు.” సంచితేరిచి వారంట్ల బొత్తి పైకి తీసాడు. “యీపనికి ఒక వారంకూడా చాలిచావదు. కూర్చుంటే బాగుండిపోను.”

సోఫామీద భారంగా కూర్చున్నాడు. అతని బరువు కు కమానులు కిక్కిరిస్తూ మన్నాయి. పోలీసులు బొంత సవరిస్తున్నారు. న్యూరా తాపీగా పక్కమీదనుంచి తలగడాతీసి గబగబా ఆడించి సోఫామీద వేసింది.

“పడుకోండి, ఇనస్పెక్టరుగారూ! వాళ్ళ పనేమిటో వాళ్ళు చేస్తుంటారు.”

“మంచి వుపకారమే చేసావు” అని ఇనస్పెక్టరు నవ్వాడు. “యిక్కడ పడుకుంటే మరేం ప్రమాదం లేదుగా!” సోఫామీద కాళ్ళుపెట్టుకుని కమానులమీద ఊగసాగాడు. “బలేమెత్తగా వుంది.

యింతమెత్తగా వుంటుందని : అనుకోలేదు.” కుడిబిసీ గుండీలు ఊడ
తీసి సాఫీగా ఊపిరి పీల్చాడు. “నాకు కావల్సిందిదే”

సార్జెంటు కళ్ళు బిగవట్టుకుని ఇనస్పెక్టరు దగ్గరకు వెళ్ళాడు.
ఇనస్పెక్టరు కోపంతో “యేమిటి?” అని గదమాయించాడు.

“సోదాపూ రయింది, సార్!”

ఇనస్పెక్టరు కళ్ళు కుంచించాడు. సోఫామీదనుంచి లేవాలని
లేదు.

“యింకా సోదా చేయండి.”

పోలీసు సార్జెంటు బుజాలు ఎగరవేసి

“అంతా వెదికాం, సార్! యింకేమీ మిగల్లేదు. నిజానికి
సోదా చేయాలి అసరమేమీ లేదు. వున్నదంతా కళ్ళకి కనిపిస్తూనే
వుంది. వీళ్ళు - ముష్టివాళ్ళు - అంతే.”

ఇనస్పెక్టరు కడుపు పెద్ద కొండలాగా పైకి ఉబికింది. కళ్ళు
గట్టిగా మూసుకున్నాడు.

“యింకా సోదా చేయమని చెప్పానుగాదూ, చేయండి”

సార్జెంటు ఎడమ పాదంమీద గిరున వెనుకకు తిరిగాడు.
పోలీసు జవానులు, కాపలామనిషి గుమ్మంలో కదలకుండా గుంపుగా
నిలబడ్డారు. సార్జెంటు కదలకుండా కొద్దిసేపు నిలబడి మళ్ళీ ఎడమ
పాదంమీద తిరిగాడు.

“సిద్ధంగావున్నాం, సార్!”

ఇనస్పెక్టరు కళ్ళు తెరవకుండా పక్కలు గోక్కున్నాడు.

“యింకా సోదా కొనసాగించండి”

“సోదా చేయకుండా దిగవిడిచిందేమీ లేదు, సార్”

ఇనస్పెక్టరు కళ్ళు తెరిచాడు. కళ్ళు కోపంతో మండిపో
తున్నాయి. “స్టోప్ లో చూసారా?”

స్టోప్ ఇనస్పెక్టర్ వెనకవుంది. సోఫా పక్కన నిలబడ్డ ఒక
పోలీసు తొందర తొందరగా సాధ్యమయినంతవరకు చప్పుడు కాకుండా
ఆవిరి సారంగం లోపలకు చేయిపెట్టాడు. న్యూరా పెదవులమీద
మందహాసం నాట్యం చేసింది. పోలీసు చేయి బయటికి తీసుకున్నాడు.

మోచేతివరకు మసి అంటింది. రొప్పుతూ నాలుగు టిట్టి ఇనస్పెక్టరు పడుకున్న సోఫాదగ్గరకు వెళ్ళాడు.

“అందులో యేమీలేదు, సార్.”

“వుండితీరాలి” అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు ఒత్తి ఒత్తి పలుకుతూ “అలా మాకు తెలిసింది.”

సార్జెంటు నిరాశతో చేతులు జోడించాడు. “ఉహూ-సాలె గూడుల దగ్గరనుంచీ అన్నీ వెదికాం. నేలకూడా కొట్టిచూసాం.. మాకు దొరికిందల్లా కాగితంముక్క.”

“కాగితం ముక్క!” అంటూ ఇనస్పెక్టరు అదిరిపడ్డాడు.

“ఉహూ- నేను చెప్పలా! యేదీ, యిలా యియ్యి.”

సార్జెంటు అతనికి కాగితంముక్క అందించాడు. “యిది-నేనూ రాసాను” అంది న్యూరా సిగ్గుతో మొహం చేతితో కప్పుకుంటూ.

“నువ్వు రాసిందా?” అంటూ ఇనస్పెక్టరు మోచేతిమీద లేచి బుస్సుమన్నాడు. “అలా అయితే నిన్ను లాక్కుపోవాల్సిందే. యేదీ, చదివిచూడనీ.”

ఆ కాగితాన్ని కళ్ళదగ్గరగా పెట్టుకున్నాడు. దీపం దూరంగా ఉంది. అక్షరాలు పెద్దవిగా, దూరదూరంగా లేకపోతే చదవడం కష్టమయేదే.

“ఆత్మశాంతి...” అంటూ ఇనస్పెక్టరు చదివాడు ఒక్కొక్క అక్షరం విడివిడిగా ఉచ్చరిస్తూ.

“యిది మా బంధువులకోసం రాసిన ప్రార్థన. ఫాదరీవాళ్ళ పేర్లు చదివి, పరలోకంలో వాళ్ళ పాపాలు తగ్గేట్లు చేస్తాడు” అంటూ వివరించింది న్యూరా.

“నేనూ క్రైస్తవుణ్ణి, నాకూ తెలుసు” అంటూ ఇనస్పెక్టరు గుర్రుమని తిరిగి చదవనారంభించాడు. ‘బానిసలు’ దేవుడని యెందుకు రాయలేదు? యెవరిబానిసలు? నాకు తెలుసుకోవాలని వుంది. ‘దేవుని బానిసలు’ అని రాయాల్సింది”

“అవును దేవుని బానిసలే. అందుకే నేను వేరే రాయలేదు” అంది న్యూరా గబగబా! “అందరికీ తెలిసినవిషయం వేరే వ్యాయడ మెందుకు?”

“...బానిసలు : నికొలాయ్, అలెగ్జాండ్రా, మేరియా, టాట్యానా, ఓల్గా, మేరియా, అనస్టేసియా, అలెగ్జీ...” చదువుతున్న కొద్దీ కనుగుడ్లు గిరుగిరు తిరిగాయి... వీరిలాంటివారంతా”

సోఫాకమానులు కిరుమని మూలిగాయి. ఇనస్పెక్టరు లేచి కూర్చుని”

“యిదంతా యేమిటి చెప్పా. జారుగారి కుటుంబానికంతా గోరీ కడదామనా నీ వుద్దేశం?” అని అడిగాడు.

పోలీసులకు కుతూహలం మిన్నముట్టి చుట్టూచేరారు. గోడకు అంటుకుపోయినట్లు నిలబడ్డ కానలా మనిషికూడా ఇవతలకు చక్కా వచ్చాడు. న్యూరా చేతులు కట్టుకుని :

“అబ్బే! దేవుడితోడు! అలా వుద్దేశించడం మహాపాపం కదూ!” అంది

చుట్టాలేం? యిదంతా యెవరిని వుద్దేశించో పెద్దగా ఆలోచించక్కర్లేదు. ముంజేతి కంకణంలావుంది. నికొలాయ్ - జార్ గారు. అలెగ్జాండ్రా - రాణిగారు. మేరియా - రాణిగారి తల్లి టాట్యానా తదితరులు కూతుళ్ళు, అలెగ్జీ - యువరాజు... నువ్వు క్రిస్టియనువికాదు. యువరాజుకి యింకా ముక్కుపచ్చలారలేదు, అప్పుడే ఆయన ఆత్మ శాంతికి ప్రార్థిస్తున్నావా?”

న్యూరాకూడా గొంతెత్తి

“నా నెత్తిమీద యింత అభాండం వేస్తున్నావా? ఆత్మశాంతి కొరకు... బతికుండగా ఆత్మశాంతి కోసరం ప్రార్థిస్తానా?” అంది.

“అవును. బతికేవున్నారు. స్పష్టంగా కనిపిస్తూనేవుంది.” అన్నాడు ఇనస్పెక్టరు తీక్షణంగా. వారు మరణిస్తే ఆత్మశాంతికి ప్రార్థనలు చేయవలసిన అవసరంలేదు. ఊఁ - రాజు అక్కరలేకుండానే జీవద్దామనా! యిది కఠినవరకానికి చీటి యిప్పిస్తుంది. యిది రాజహత్యతో సమానమే.”

చేయి ఎత్తాడు. న్యూరా ఏడవసాగింది. కన్నీళ్ళు కాలువలు కట్టాయి. కీచుమని ఏడ్చింది.

“యిలాంటి అబద్ధపునేరాలు నామీద తోయడం క్రూరం. నేను అట్టే చదువుకోలేదు. రాతలో యేదోకాస్త తప్పు దొర్లి తే...?”

“సరే, సరే. అరవడం మానేయి. యేదో వేళాకోళానికి అన్నాను. అంతే” ఇలా అని ఇనస్పెక్టరు కాగితం ఆమెకు ఇచ్చివేశాడు. “శీర్షిక కొట్టివేసి, దానిమీద ‘ఆరోగ్యంకోసం...’ అని రాయు.”

న్యూరా ఏడవడం మానివేసి మొహంయెత్తి ఇనస్పెక్టరుకేసి చూసింది. ఆమె కళ్ళు ఇంకా నీటితో నిండే ఉన్నాయి. భయంతో గులాబీరంగు నోరు తెరిచి, “దేవుడు నిన్ను చల్లగా చూచుగాక! వాళ్లు చచ్చిపోతే ఆరోగ్యంకోసం అని యెలా రాసేదీ!”

ఇనస్పెక్టరు మోకాలిమీద కొట్టుకుని,

“అబ్బ! చంపుకుని తింటున్నావు!” అని సోఫామీదినంచి తీసుకుని అధికారి దర్జా ఒలికించాడు.

“నిజానికి నీమీదా కేసు పెట్టాల్సిందే. కాని సోదాలో యేమీ కనిపించలేదు కాబట్టి ప్రస్తుతానికి నిన్ను వదిలిపెట్టేస్తున్నాం. యింకా యింకా దర్యాప్తుచేస్తాం.”

పోలీసులు వెంటరాగా బయటికి వెళ్ళిపోయాడు. న్యూరా తలుపు గడియవేసి కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంది.

“తెలివితక్కువ వెధవలు!” అంది బిగ్గరగా. అయిదు, నాలుగు మూడు అంతస్తులనుంచి వెనుతిరిగి పోతున్న పోలీసుజట్టు అడుగుల చప్పుడు వినిపిస్తూనే ఉంది. “వీళ్ళు మనుషులనికాదు, యెలకలని వేటాడుతున్నట్లుంది.”

అసహ్యించుకుంటూ రెండు వేళ్ళతో దిండు గలేబును పైకి లాగి ఒక మూలకు గిరాటువేస్తూ నిట్టూర్చి, అనుకుంది :

“మళ్ళీ రహదారిచీట్లు మార్చుకోవాల్సివస్తుంది”.

జా బితా

ఒక పోలీసు అధికారి బామన్ మేజాబల్లదగ్గర తొందర తొందరగా పెద్దపెద్ద అక్షరాలు వ్రాస్తున్నాడు. బిగుతు ఇజారు తొడుగుకుని కాళ్ళు నిర్లక్ష్యంగా చాచుకు కూర్చున్నాడు. గది అంతా చిందరవందరగా ఉంది. నిర్దాక్షిణ్యంగా గది అంతా సోదాచేసారు. నేలమీది కొయ్యచెక్కలు ఊడబెరికేసరికి పెద్దపెద్ద సొరంగాలు కనిపించాయి. నాడ్యా ఒక సోఫామీద కూర్చుని ఉంది. సోఫా మెత్త పీలికలు పీలికలుగా వేలాడుతోంది. ఇదంతా పోలీసులపని. బామన్ ఖాళీజేబులలో చేతులు పెట్టుకున్నాడు. ఆ చివరిమూల పోలీసులు కొయ్యచెక్కలు ఊడబెరికడం చూస్తూ కూర్చుంది నాడ్యా. ఆమె చూపులో ముభావం, అలసట గోచరిస్తున్నాయి మేజాబల్లమీదా, పక్కనా కరపత్రాలు కట్టలు కట్టలుగా పడిఉన్నాయి సోదా పూర్తి కావచ్చింది ఆ అధికారి ఇలా వ్రాసాడు :

“...పైన ప్రస్తావించిన నాడెజ్జా కాస్కాటంటినోవ్నాకుజ్జినా నివాసం సోదా చేయగా చాలా సోషల్ డెమాక్రాటిక్ సాహిత్యం, వ్రాత ప్రతులు- ప్రకటనల చిత్తు ప్రతులు, విప్లవాత్మక పుస్తకాలలో పొందుపరిచేందుకో, విడి కరపత్రాలుగా అచ్చువేసేందుకో ఉద్దేశించిన వ్యాసాలు- దొరికాయి.”

కాగితాలు లెక్కపెడుతున్న పోలీసులకేసి ఆ అధికారి చూసి, “యెన్ని?” అని ప్రశ్నించాడు.

లెక్కపెడుతున్న కరపత్రాలనుంచి దృష్టి అధికారిమీదకు మరల్చి ఒకనిర్దిష్ట అర్థం స్ఫురించేటట్టు అన్నాడు :

“వీటిలో చాలావాటిమీద ఆర్. యన్. డి. యల్. సి. కేంద్రకమిటీ ముద్ర వేసివుంది సార్ !”

“మంచిది” ఆ అధికారి సంతోషంతో ఉప్పుగిపోయాడు.
ఆ పుట వ్రాయడం పూర్తిచేసి,

“అందువల్ల మా కేమంత కష్టం వుండదు. యీసారి, బామన్, నీకు రాసిపెట్టివుంది” అన్నాడు.

వరండా తలుపు తెరుచుకుంది. అద్దపు బిళ్ళలు పటపటా
మన్నాయి. ఇంకో పోలీసు ప్రవేశించి,

“బండి సిద్ధంగావుంది” అన్నాడు.

ఆ అధికారి తల వంకించి “కప్పు పెకెత్తేవుందా?”

“ఆఁ” అని పోలీసు జవాబిచ్చాడు. రాజకీయ ఖయదీలను
ఇంకా ఎలా తీసుకువెళతారూ? అని ఆశ్చర్యపోయాడు.

అధికారి దిగ్గున లేచి టోపీ కుచ్చుతాకి,

“మిసెస్ కుజ్మినా! దయయించి...” మేజాబల్ల దగ్గర నిల
బడ్డ ఒక కావలా మనిషికి సంజ్ఞచేసి,

“ఝకరోవ్, యీవిడవెంట వెళ్ళు” అని ఆజ్ఞాపించాడు.

“టాగాంకాకా?”

ఆ అధికారి అసంతృప్తితో కనుబొమలు కదిలించాడు. ఏజెంటుకు
తీసుకువెళ్ళేదీ ఖైదీలకు తెలియనీయరాదు.

“యేమిటీ ఝకరోవ్ అనేది? అనుభవశాలి అయిన రహస్య
పోలీసుశాఖకు చెందినవాడు. అయినా...”

బామన్, నాడ్యాలు లేచి నిలబడ్డారు. ఒకరివద్ద ఒకడు శలవు
తీసుకోవడమా? పోలీసుల ముందు కావలించుకోవడమా?

ఉహూఁ - ఆమె ఆ ఇంటిలో ఒక భాగం అద్దెకు తీసుకుంది!
ఇక అతనో కొత్తవాడు! ఒక గది మాత్రమే అద్దెకు పుచ్చుకున్నవాడు!

పోలీసులు చూస్తూ నిలబడ్డారు. బామన్ న్యూరాల ప్రతి కడ
లికను ఎనిమిది జతల కళ్ళు శత్రుభావంతో చూస్తున్నాయి.

ఇటువంటపుడు ఇక ఎన్నడూ కలుసుకోమని అంతా అనుకుం
టారు. కాని బామన్, నాడ్యాలు ఆ విషయం ఆలోచించడం లేదు.

ఒక మాటకూడా మాట్లాడకుండా వారిద్దరూ కరచాలనం చేసుకున్నారు. ఒక ముక్కకూడా మాట్లాడుకోకపోయినా గట్టిగా కరచాలనం చేసుకోవడంలో అంతా చెప్పకున్నట్లయింది.

తలుపు అద్దాలు మళ్ళీ పటపటమన్నాయి. పోలీసుల తట్టు ముళ్ళు గలగలలాడాయి. అధికారి ఆఖరిసారిగా గదిఅంతా కలియ జూచి మీసాల మెలిపెట్టాడు. ఇద్దరు పోలీసులు బామన్ పక్కన అప్పడే నిలబడి ఉన్నారు. బుజాలకు గట్టిగా తట్టుకున్న పట్టీలు వారి గుండెలమీద ఊగుతున్నాయి. పైబడడానికి సిద్ధంగా ఉన్నవారిలా భారంగా ఊపిరి పీల్చారు.

“బేడీలు” అన్నాడు అధికారి హఠాత్తుగా నిండుగొంతుతో.

బామన్ చేతి మణికట్టులకు ఉక్కుబేడీలు తగిలించారు. పొట్టి పాటి గొలుసు విడలించి, “అధికారిగారూ...” అన్నాడు బామన్.

“క్షమించు” అన్నాడు అధికారి అడ్డునచ్చి, తీవిగా తల ఒక వైపుకు వంచుతూ. “యిది చట్టవిరుద్ధమయిందే, నాకు తెలుసు. కాని ప్రభుత్వ అవసరాలకు వాటి చట్టాలు వాటి కున్నాయి. జైలుకు చేరుకో గానే బేడీలు తీసేస్తారులే. కాని దోవలోమాత్రం... యెన్నిమాట్లు తప్పించుకున్నారో చెప్పగలరా, మహాశయా!”

ఎడో సైగచేసాడు. పోలీసులు బయలుదేరారు. బామన్ బుద్ధిపూర్వకంగా కాళ్ళీడ్చుకుంటూ వారి మధ్య నడవసాగాడు. అధికారి చెప్పేది వినడానికని గుమ్మంలో ఆగాడు.

ఆ అధికారి తెల్లటి అందమయిన చేతి తొడుగును ఊడ దీసు కుంటూ అంతిమ ఆజ్ఞను ఇస్తున్నాడు.

“వీధిలోని జనాన్నందర్నీ పట్టుకురండి. యీ గదిలోవిగాని, పై అంతస్తులోవిగాని దీపాలు ఆర్పకండి. వెనక దొడ్డిలోనూ, వేసవి గృహంలోనూ కావలా మనుషులను పెట్టండి. ఒక్కోక్కచోట యిద్దరిద్దరు, యెవరికీ కనిపించకుండా దాక్కోవాలి. వుదయాన్నే ఆహారం పంపేటట్టుచూస్తాను. కావలా రోజుకు పైగావుండాలి. తరవాత పనికత్తె వస్తే - యిక్కడ పనికత్తె వున్నట్టు నమోదయివుంది - తక్షణమే అరెస్టుచేసి ప్రధాన కార్యాలయానికి తీసుకువెళ్ళండి. అవస్థపడాలి.”

తిరిగి అడకతైర ప్రత్యక్షం!

బామన్ నివసిస్తున్న వీధిమూల కొజుబా కోపంతో ఇరినాని పిలిచి,

“తిరిగి వచ్చేసెయ్. వీధి నిర్మానుష్యంగావుంది. కాపలా తీసే సారా? ఆశ్చర్యంగావుంది. మనం ఆలస్యం చేసామా? వ్యవహారాలు క్షిప్రపరిచి పడటన్నాయి” అన్నాడు.

నిజం! వీధిలో ఒక్క పురుగునైనా లేదు.

ఇరినా తొందర తొందరగా రహస్యంగా (ఒకరి వెనకాల ఒకరు అవరిచయస్తులులాగా నడుస్తున్నారు) జవాబిచ్చింది.

“అవును. నేను బయలుదేరినపుడు పూపిరి పీల్చడానికి కూడా సందులేనంతమంది వున్నారు. యీ దుకాణం దగ్గర వేచివున్నాడు. నిమ్మరసం కొనుక్కుని తాగు. నేను ముందుగా నేలతనిఖిచేస్తాను.”

“నువ్వు చెప్పేదాంట్లో అర్థంలేదు. నేను వేసుకున్న దుస్తులు— కావాలంటే నువ్వే నిమ్మరసం కొనుక్కుని తాగు. నేను తొందరగా—”

“చెప్పినట్టు విను” అంది ఇరినా గొంతెత్తి నిజంగా బాధపడుతూ. “రూక్మను పట్టుకున్నారా, యిక మన సంస్థను నడవగలిగే దెవరు? నాబోటివాళ్ళు లక్షమంది దొరుకుతారు. నే చేస్తున్న పని చేయడానికి వందలకొలది వున్నారు.”

కొజుబా చేతులు చాపాడు కాని తేలికగా తప్పించుకుని దుకాణం దాటి పక్కమలుపులోని చెట్ల చీకటిలోకి మాయమయింది.

నాలుగు అడుగులు వేసిందోలేదో ఒక ఇంటిపక్కని బల్లమీద కూర్చుంది. ఆ బల్లమీదే యుక్తేనియన్ బుటేదారీచొక్కా తొడుక్కుని వెంట్రుకలతో నిండిన చేతిలో తాంబూర పట్టుకుని విచార

గ్రస్తంగా ఒక వ్యక్తి ఒక పక్కకి ఒరిగి కూర్చుని ఉన్నాడు. ఆమెకేసి తిరిగిచూసి తాంబూరా తీగల వెంటే వేళ్ళుపోనిచ్చాడు. మృదువుగా కరుణాపూరితంగా ధ్వని వెలువడింది. నాలుగు బగ్గీలు ఒకదాని వెనక ఒకటి వారిని దాటిపోయాయి. గుర్రాలు మెల్లగా కదలు తొక్కుకుంటూ నడిచాయి. ఈ రహస్యశ్రేణి అర్థం ఒకటే! పోలీసులు ఖైదీలను ఈ విధంగానే రహస్యంగా తీసుకు వెడతారు.

ఆవ్యక్తి మీసాలమీద చేయివేసుకుని ఎడో అన్నాడు. కాని 'ఆమె వినుపించుకోలేదు.' బగ్గీలు నిలకడలేని నీడలను ప్రసరిస్తూ వెళ్ళిపోయాయి. ఇరీనా లేచింది.

“క్షమించు. నీకు అడ్డువచ్చానేమో. సామ్మసిలిపోయి కూర్చున్నాను. యిప్పుడు కాస్త సేదతీరింది. వెళ్ళగలను.” ఆ వ్యక్తి కూడా లేచాడు.

“వెళ్ళడం దేనికి? పోనీ నీ వెంటవస్తాను.”

ఇప్పుడు ఆమెమనసు ఆమె స్వాధీనంలోకి వచ్చింది. “వద్దు. కృతజ్ఞురాలి. నా - నాభర్త యిక్కడే నాకోసం వేచివున్నాడు.”

“నీభర్తా?”

అతను బల్లమీద మళ్ళీ విచారగ్రస్తంగా కూర్చున్నాడు. రోడ్డు అవతలవైపు బామన్ ఇంటివైపుగా ముందునడిచింది. ఆమె కణతలు ఈ క్రిందిమాటలతో టకి టకీమని కొట్టుకున్నాయి. “అతనిని తీసుకుపోయాడు. తీసుకుపోయాడు అవును, నిజం. తీసుకుపోయాడు. ఆ నాలుగుబగ్గీలు! అవును,”

మిద్దెమీద, కింద బామన్ గదిలో దీపాలు వెలుగుతున్నాయి పచ్చగా మసకమసకగా ఉన్న నలుచదరపు గాజుపలకమీద కొయ్యతో చేసిన ఒక అడకతైర ఇరీనాకు కనిపించింది. అడకతైర ఒక కత్తిలో భయంకరంగా ఉంది.

కుటీరం దాటుతూ కళ్ళు గట్టిగా మూసుకుంది. కిటికీలో కనిపించిన అడకతైర ప్రమాదాన్ని సూచించేది. కుటీరంలోకి ప్రవేశించమూడదనే సంకేతం!

ప్రియమయిన, ప్రియమయిన మనుషులు! ఏదోవిధంగా అడకతైర కిటికీలో పెట్టారు. ఇక పోలీసులు కాచుకుని ఉండనీ, వారం రోజులవరకూ కాపలా కాయనీ, మరేం ఈ వలలో ఎవరూ పడరు. ఆ ఇంటి చిరునామా తెలిసినవారందరికీ అడకతైరసంగతి తెలుసు. రూక్ కి ఆభయంకరమయిన కొయ్యమనిషంటే మహా ఇష్టం. లుక్మనోవ్కా-నుంచి తప్పించుకున్న తరవాత అడకతైర తన్నెలా రక్షించిందో బామన్ స్నేహితుల కొక పర్యాయం చెప్పాడు. పోలీసుల సమీపంలోనే రెండువారాలున్నా ఆ అడకతైరమూలంగా తాను పట్టుబడలేదని తెలియజేసాడు.

ఇరీనా ఆ ఇంటికి కొంచెం అవతలవరకు వెళ్ళి తిరిగివచ్చింది. బల్లమీద కూర్చున్నవ్యక్తి మెల్లగా మధురంగా ఏదో పాడుతున్నాడు. కొజుబా అంబలి తాగుతున్నాడు. చీకటిలోనించి ఇరీనా రావడం చూసీ చూడగానే అంబలి ఖరీదు ఇచ్చివేసి ఆమెను ముందుకు సాగిపోనిచ్చి వెనకాలే వెళ్ళి ప్రశాంతంగా గట్టిగా అన్నాడు ;

“తీసుకు వెళ్ళారు - చూసావుగా!”

“ఆఁ -” అంది ఇరీనా మెల్లగా. “కిటికీలో అడకతైర వుంది. అంటే తీసుకు వెళ్ళారనడంలో పొరపాటేంటేదు. రూక్ లేకపోతే మనమేం చేయగలుగుతాం, కొజుబా!”

“కష్టమే, అనుమానం లేదు.” అని కొజుబా జవాబిచ్చాడు, ఆలోచనాపూర్వకంగా.” అయినప్పటికీ ఏదోవిధంగా కార్యకలాపం పొగిద్దాం.”

మరలా జైలు ప్రవేశం

ఈసారి పూర్వంకంటే ఎక్కువ హృదయభారంతో జైలులో బామన్ ప్రవేశించాడు. ఆ సమయంలో కార్యకలాపాన్నుంచి వేరు చేయబడడం కంటే బాధాకరమైన విషయం ఇంకొకటి ఉండదు. జైలు కార్యాలయంలో లాంఛనాలు జరుగుతూంటే, అతనిని తీసుకు వెళ్ళిన పోలీసు వార్డరు అతనితో అన్నమాటలు ఆ బాధను మరింత తీవ్రంచేసాయి. ఆరాత్రే పదిహేను మందిని, 'లెనినిస్టు బృందం' - పోలీసులు పెట్టిన పేరు - అందరినీ ఆరెస్టుచేసారని తెలుసుకున్నాడు. అలా అయితే (అనుమానించడానికి కారణంకనిపించదు) కార్యకలాపమంతా స్తంభించి పోతుంది. మెన్నివిక్కుల వెధవ పనులకు కార్యరంగం విశాలమవుతుంది. ఇంకొక్క అడుగు వారు ముందుకు వేస్తే చాలు చట్టబద్ధంగా వ్యవహరించవచ్చు. ప్రభుత్వం ఇకముందు ఏమాత్రం జోక్యంచేసుకోదు. మెన్నివిక్కులు తమకు బాగా ఉపయోగపడతారనీ, శాశ్వతంగా లొంగ తీయడం కష్టంకాదనీ ఈపాటికే ప్రభుత్వం గుర్తించింది. మెన్నివిక్కులు నిష్టవాన్ని విచ్చిన్నంచేస్తారు. ఇదివరలోలాగానే కార్మికుల రక్తం చిందించి బూర్జువా బానిసత్వానికి బలం చేకూరుస్తారు. ఈలోపున బామన్ వంటివారు జైలులో నానాఅవస్థలూ పడవలసిందే!

ఈతడవ జైలు నిజంగా జైలులాగానే ఉంది. కీప్, వోరోనెజ్, యూఫాలోని జైళ్ళలాగాగాని, ప్రవాసానికి తీసుకు వెళ్ళేటపుడు ప్రతి మజిలీలోనూ అతనిని బంధించిన జైళ్ళలాగాగాని ఈ జైలు లేదు. ఈ జైలులో అందులోని ఖైదీలు చెప్పినట్టు 'శీలలు బాగా బిగించి ఉన్నాయి!' తప్పించుకు వెళ్లే అవకాశం లేదనేభావం అతను కుంగి పోవడానికి కారణమై ఉండవచ్చు.

ఉహూఁ - అదికాదు. కుంగిపోయాడు కాబట్టే తప్పించుకోవాలనే ఆలోచన వచ్చింది. తప్పించుకోలేక పోవడమేమిటి?

నడవలగుండా, వసారాలగుండా వార్డర్ల ముందునుంచి ఆ భవంతి పై అంతస్తులకు తీసుకు పోబడినకొద్దీ బామన్ కాళ్ళకింద ఇనపనేల ప్రతిధ్వనించింది. వారు 'ప్రత్యేకపు కొట్టు'కు వెళుతున్నారు. లావుపాటి పుస్తకంలో అతనిపేరు ఎక్కిస్తూంటే 'ప్రత్యేకపుకొట్టు' అనేమాట వినిపించింది. అతనిని అప్పగించిన పోలీసు కాపెన్ చెవిలో "ఏడి తాళం పట్టిస్తాడు, మరేం పరవాలేదు" అని చెపుతూ వార్డెన్ వికటంగా నవ్వడం జ్ఞాపకం వచ్చింది.

ఆ వార్డరు గడ్డం మాసింది. బుంగ బుగ్గలు, మురికిచొక్కా కాలరుమీదకు వేలాడుతున్నాయి. కాపెన్ చెవిలో అతను గుసగుసలు పోతున్నంతసేపూ కాపెన్ చిరునవ్వు అంతకంతకూ విశాలమైంది.

"దర్జాగా చేయడమంటే అలాగా!" అని కాపెన్ చివరకు వ్యాఖ్యానించాడు.

"తాళం పట్టిస్తాడు!" క్రూరమైన, అనుమానమైన మాటలు! అమానుషంగా చూస్తార్థని స్పష్టమైంది. కొట్టును కఠినంగా కాపలా కాస్తారా? ఉహూఁ - ఆనువాయితీ లేదే! అలా అయితే అంత రహస్యం చెప్పకోవడమెందుకు? ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకోడమెందుకు? ఇదేదో ఇంకా అద్దాన్నమైనదై ఉంటుంది.

జైలులోకి అడుగు పెట్టగానే అతనిని సోదా చేసినపుడు టై తీసి వేయమని పట్టుబట్టారు. ఆశ్చర్యం వేసింది. ఏ జైలులోనూ జేబురుమాళ్ళు, టై తీసేయవలసినవి. కాని ఇక్కడ ఆ రెంటిని తీసేసుకున్నారు.

"యెందుచేత?"

వార్డర్ కావేషంతో నవ్వాడు. మొఖం ముడతలుపడింది.

"హఠాత్తుగా నీకు వురేసుకుని చావాలని బుద్ధిపుడితే?"

వారు ఇంకో నడవలోకి వెళ్ళారు. ఆ నడవ పక్కన నిలబడి ఉన్న ఇంకో వార్డరుకు మొదటి వార్డరు బామన్ను అప్పగించాడు.

ఇద్దరూ కొద్దిసేపు గుసగుసలాడుకున్నారు. రెండవ వార్డరు కనుబొమలు ఆశ్చర్యంతో పైకి ఎగరడం బామన్ గమనించాడు.

“నలభైమూడూ?”

బామన్ తోకూడా వచ్చిన వార్డరు తలవంకించి చెవిలో మళ్ళీ ఎదో చెప్పాడు. కింద కచేరీగదిలో పొడగట్టిన అదే కావేషపు అసహ్యపు చిరునవ్వు ఆ ఇద్దరు వార్డర్ల మొహాలలోనూ గోచరించింది.

“అవును. యెదో అద్దాన్న మైందే” అనుకున్నాడు బామన్.

వార్డరు తాళంచెవులగుత్తిని గలగల లాడించి, ఒకటి పరితీసి దూగంగాడన్న గుమ్మంలోకి వెళ్ళాడు. పైన లోకప్పలో మినుకు మినుకు మంటున్న చిన్న దీపపు వచ్చని కాంతిలో బామన్ కు ఒక చిన్న కొట్టు కనిపించింది. కొట్టు గోడలకు బూడిదరంగు పూసారు. మట్టినేల. లోపల ఒక మేజాబల్ల. ఒక స్టూలుబల్ల, ఉన్నాయి. దుప్పటితో సగం కప్పబడిన మొహం, మెరిసిపోయే రెండు నల్లటి కళ్ళు చిన్న మెత్తమీద కనిపించాయి.

15

పిచ్చివాడు ?

బామన్ ఒక అడుగు వెనుకకు వేసాడు. కాని వార్డరు అతని దోవను అడ్డగించి,

“రేపు యింకో మెత్తపడవేస్తాం. ప్రస్తుతానికి యెలాగో సద్దుకోవాలి...” అన్నాడు.

కొట్టు అంతా బామన్ చేతితో తడిమి చూసాడు. అది చాలా చిన్న కొట్టు. ఎక్కడనుంచి అయినా సరే రెండుగోడలను తాకవచ్చు.

“యింకో మెత్త! యిందులో ఒత్తిగిలడానికే జాగాలేదు!” కళ్ళు పెకెత్తకుండానే వార్డరు జవాబిచ్చాడు, చేతివేళ్ళు తాళంచెవుల గుత్తితో ఆడుకుంటున్నాయి.

“యేదో విధంగా చూడాలి. పగలు వాటిని బయడపడేస్తాలే.”

ఇలాచెప్పి వార్డరు గుమ్మంలోనుంచే వెళ్ళిపోయాడు. తలుపు మూసి తాళంవేసాడు. మెత్తమీది మనిషి దుప్పటితీసి పారేసి లేచి కూర్చుని నేలమీద కాళ్ళు బారచాపాడు. అతనుధరించిన పంట్లాం మూసి చినిగిపోయి ఉంది.

వెంట్రుకలతో నిండిన పెద్ద పంజావంటి చేతినిజాపి, మోటుగా గర్వంతో తనుదానే పరిచయం చేసుకున్నాడు.

“నాపేరు బ్లాంక్వీ!”

ఆ ఫ్రెంచి విప్లవకారుని పేరు వినబడగానే బామన్ మొహం చిట్టించుకున్నాడు. రహస్యంగా రాజకీయ కార్యకలాపం జరిపే ఇతర విప్లవవాదులు, ముఖ్యంగా సోషలిస్టు విప్లవవాదులు, మారుపేర్లుగా గొప్పగొప్ప పేర్లు పెట్టుకోవడం బామన్ కి గిట్టదు.

పెట్టుకున్న మారుపేరు ఆ వ్యక్తి స్వభావాన్ని ప్రతిబింబింప జేస్తుంది. నిజమైన విప్లవవాది నిరాడంబరంగా ఉంటాడు. లెనిన్ లాగానే సామాన్యమైన మారుపేరు పెట్టుకుంటాడు. లెనిన్! ఆ పేరు కంటే సామాన్యమైన మారుపేరు ఉంటుందా? విప్లవ ప్రపంచంలో అప్పటికే ఆ పేరు మోగిపోయింది.

బామన్ కు అతనంటే వెంటనే అసహ్యం పుట్టింది—ఆ వంటి మీద మురికి, గబ్బువాసన, జడలు కట్టిన జుట్టు! అసహ్యం పుట్టక పంచేస్తుంది! మారుపేరు అసహ్యతను ఇనుమడింపజేసింది. కాని బామన్ తోటిఖైదీని అవమానపర్చే రకం మనిషికాదు. అసహ్యతను కొంటే నవ్వులో మరుగుపర్చాడు.

“అదృష్టమంటే నాదే అదృష్టం! నేను మారట్, నెపోలియన్, జారిన్, బూట్రన్, లాస్సలీ, ఒడిసియన్, అజాక్స్, అల్యోషా పోపో, విచ్ లను కలుసుకున్నాను!”

బ్లాంక్వీ దవడ ఆశ్చర్యంతో కిందకు దిగజారింది. అతని నోరు తక్కిన అవయవాలలాగానే పెద్దది, భయంకరమైంది. మూతిచుట్టూ కురుపుల మచ్చలు శాశ్వతంగా పడిపోయాయి. ఒక్క పన్నుకూడా లేదు.

“నీపేరేమిటి?”

“రహదారీచీటీ ప్రకారం నాపేరు సిడూరోవ్” అన్నాడు. బామన్ చిరునవ్వు చిందుతూ. “యిక్కడికి యెందు కొచ్చావ్, కామేడ్ !”

ఆ ముదుసలి బామన్ ను సంశయంతో ఎగా దిగా చూసాడు. “నాపేరు బ్లాంక్వీ అని స్పష్టంగా చెప్పానుగా !”

“యెవరునువ్వు ?” అని బామన్ కఠినంగా అడిగాడు.

“నిన్నెరగనే!”

“నన్నెరగవా?” అని ఆ వృద్ధు కోపంతో అరిచాడు.

“మార్క్స్, ఏంజెల్సు నన్నెరుగుదురు. నువ్వు యెరగవా ? అయితే చెప్తా విను. నేను 1805 లో పుట్టాను...”

ఆ మనిషి పిచ్చివాడు, సందేహంలేదు.

“...1827 లో వీధి పోరాటాలలో ముమ్మారు గాయపడ్డాను. యిప్పటికీ మచ్చలు మాసిపోలేదు.”

చొక్కా తీసివేశాడు. బామన్ వణికిపోయాడు. ఆమనిషి, శరీరమంతటా చారలే! కొరడాదెబ్బలవల్ల పడ్డ ఆ వాతలకుతోడు కత్తి తోచేసిన మూడులోలైన తెల్లటి గాయాలు కనిపించాయి.

“...1830 జులై. కాట్రగడల బారికేడ్లు మీద పోరాడాను. 1839లో ఒక తిరుగుబాటు నడిపాను. అప్పటినుంచి ఒక కుట్ర తరవాత ఇంకోకుట్ర; యీ వరసన 1848లో జరిగిన ప్రసిద్ధమైన కాట్రగడ - కమ్యూన్ వరకు పోరాడాను.”

ఆ ముదుసలి దుబ్బుజుట్టుతలపైకెత్తి బామన్ మొహంకేసి గట్టిగా చూసాడు. బామన్ మెత్తపక్కని స్తూలుబల్ల మీద కూర్చుని ఉన్నాడు. ఆ వృద్ధుని నేత్రాలలో ఒక పిచ్చికాంతి మెరిసింది.

“నాకేసి అలా చూస్తున్నావెందుకు? నామీద నమ్మకంలేదా?”

ఆ వ్యక్తి కొద్దిగాలేచి, ఉగ్రుడయిపోయి, బామన్ మీద విరుచుకుపడి పొడుగ్గా బలంగా ఉన్న చేతులతో గట్టిగా పట్టుకున్నాడు.

“నువ్వు హంతకుడివి అన్నమాట ! రహస్యంగా నిన్ను పంపారా ఓ-ఉహం- నువ్వు చంపవలసదా ?”

బామన్ అతని చేతులు తోసిపారేయాలని తీవ్రంగా యత్నించాడు. కాని ఆ భారీ శరీరాన్నుంచి తప్పించుకోలేకపోయాడు. స్త్రీలు బల్లమీదనుంచి లేవడానికి పీలులేకపోయింది. కూర్చుని ఉండడంవల్ల తగుబలం లేకపోయింది. చుట్టచుట్టుకుని నేలమీద పడ్డాడు. బుజం, తలవెనకభాగం నేలకు తగిలి బాధకలిగింది. ఇక ఆ ముదుసలి సంతోషంతో తనలో తాను ఏనో అరంటేని మాటలు మాట్లాడుకుంటూ బామన్ మొహం చేతులు పట్టుకోవాలని శ్రమపడ్డాడు. కంఠతలుపు కిక్కుమంది. వార్దరే, సందేహంలేదు.

వార్దరు లోపలికి వస్తాడని బామన్ ఆశించాడు.

ఏమాత్రం చప్పుడూ చేయకుండా వారిద్దరూ పెనుగులాడారు. రొప్పుతూ పీల్చే ఊపిరిమాత్రమే వినబడుతోంది. కంఠ తిరిగి కిక్కుమంది. వార్దరు చక్కాబోయాడు.

హఠాత్తుగా ఆ ముదుసలి కండరాలు సడలినాయి. శరీరం బలహీనమై పోయింది. అలసిపోయింది. జావైపోయింది. బామన్ తేలికగానే తోసేసుకుని బయటపడ్డాడు.

భారంగా ఊపిరి పీలుస్తూ బామన్ మోకాళ్లమీద కూర్చున్నాడు.

ఆపిచ్చివాడు నోరు బార్లా తెరుచుకుని వెలికిలా పడ్డాడు.

“యిదిగో నామెడ! నీకత్తి యేదీ? చంపేసెయ్. నువ్వే గెలిచావు, నువ్వే గెలిచావు, నిను తగలెయ్య!”

అతను కళ్ళు అటూ ఇటూ తిప్పాడు. బామన్ మెల్లగా అతని బుజం తాకాడు.

“నిను, తాతా! యేదో తమాషా జరిగిపోయింది. యిహ సర్దుకుందాం. మెత్తమీదకు దూకు. నేను నేలమీద పడుకుంటాను. యిక తమాషా గిమాషా పనికిరాదు. తెలిసిందా! నిద్రవేళయింది.”

ఆ వృద్ధుని కనురెప్పలు నెమ్మదిగా తెరుచుకున్నాయి.

“తాతా!”

“ఊ- మరేమని పిలవాలి?” అంటూ బామన్ తల ఆడించి చేయిజాసాడు. “యికలే.”

“తాతా?” అని తిరిగి అన్నాడు ఆ వృద్ధుడు. “అబద్ధ మాడుతున్నావు! అబద్ధం కాకపోతే యెదీ ముద్దు పెట్టుకో.”

“ఉహుఁ” అని నవ్వాడు బామన్. “ఉహుఁ నీ ప్రాణం పోయినా సరే! ముందు తువరం చేసుకో. మొహం కడుక్కో. ఆ తర్వాత చూడాలి.”

బామన్ ఆ ముదుసలిని రెక్కపట్టుకుని లాగాడు. అతనూ అడ్డు చెప్పకుండా లేచి బామన్ కేసి మొఖంపెట్టి, చేయి గట్టిగా పట్టుకుని పడుకున్నాడు.

16

రాత్రి

భరింపరాని మత్తుతో గంటలకు గంటలు గడిచిపోయాయి. ఆముదుసలి బాగా కుదుటపడి చెక్కమీద ముడుచుకు పడుకుని నిద్రపోతున్నాడు. కాని బామన్ నిద్రపోకుండా అతనివక్కనే కూర్చున్నాడు. నిద్రపోతున్నా ఆ వృద్ధుడు బామన్ చేయి వదలలేదు.

అతనెవరు? పరీక్షగా చూసాడు. అతని మొహంమీది ముడుతలు ముసలితనంవల్ల పడినవికావనీ, నోరు బోసిందైనా వంకరపోయినా అతను యువకుడేననీ బామన్ గ్రహించాడు. ఆనోటివంపు పరిచిత మైనదేనని తోచింది. బామన్ ఇంకా దగ్గరకు వంగి బాగా జూపకం చేసుకున్నాడు ఉహుఁ-ఇంతకుపూర్వం ఎన్నడూ అతనిని చూడలేదు.

బ్రాంక్వీ పక్కకు తిరిగి గురకపెట్టసాగాడు. అతని కాలు దుప్పటిలో కదలాడుతోంది. తలుపు కంత చప్పుడు కాకుండా తెరుచుకుంది. మెత్త పక్కన, ముసలివాని చేతిలో తనచేయి, - ఈ దృశ్యం వార్డు చూస్తూనేభావం అతనిని కలవరపెట్టింది. చేయి ముసలివాని చేతిలో నుంచి లాగుకుని లేచి నిలబడ్డాడు. కంత మూసుకుంది. బామన్ తిరిగి స్తూలు బల్లమీద కూర్చున్నాడు. ఏదో బాధ మెలమెల్లగా అతని

హృదయాన్ని చీల్చివేస్తోంది. జైలులోకి అడుగు పెట్టినపుడు కూడా ఇలాంటి అనుభూతే కలిగింది.

సూర్యోదయం కాబోతుంటే అతనికి నిద్ర పట్టింది. కాని ఎక్కువసేపు నిద్రపోలేదు. జైలులో ఏడుగంటలయేసరికి నిద్రలేచి తీరాలి. అవీ నిబంధనలు. కాని ఏడు గంటలు కాకముందే నడవలో చీపురుకట్టల చప్పుడుకు మెలకువ వచ్చింది. వశ్యంతా నెప్పిపుట్టింది.. మెడ బిగుసుకుపోయింది.

చేతులతో మెడ రుద్దుకుని నిశ్శబ్దంగా ఉదయ వ్యాయామం చేసాడు. ఆ తరవాత చిన్న మూటవిప్పి కూడా తెచ్చుకోనిచ్చిన వస్తువులు - సబ్బు, తువాలు, తేయాకు. ... బల్లమీద పెట్టాడు... మళ్ళీ నిన్నటి మనోవృత్తి తిరిగి వచ్చింది. హృదయం భారమైంది.

హఠాత్తుగా కిటికీగుండా బిగ్గరగా సుళ్ళు తిరుగుతూనినాదం విని పించింది. ఆ కిటికీకి అద్దాలు లేవుగాని చువ్వలుఉన్నాయి.

“నిరంకుశత్వం నశించుగాక!”

బామన్ శ్రద్ధగా విని అదిరిపడ్డాడు. దూరాన్నుంచి వచ్చిన ఆ నినాదాన్ని ఇంకొకడు అందుకున్నాడు. దగ్గరగా “నిరంకుశత్వం నశించుగాక!” అని వినిపించింది.

ఇంకొకడు, ఇంకొకడు ఇలా ఒకరి తరవాత ఒకరు ఆ నినాదం అందుకున్నారు. ఆ నినాదం దగ్గరగా, ఇంకా దగ్గరగా వినవచ్చింది.

“నిరంకుశత్వం నశించుగాక!”

ఆ ముదుసలికి మెలకువ వచ్చింది. తల పంకించి, లేచాడు. దుప్పటి నేలమీద పడింది. ఒక కాలు బల్లమీద, ఇంకో కాలు మె త మీద వేసి కిటికీలోకి ఎక్కి సంతోషంతో బొంగురు గొంతుతో కిటికీలో నుంచి కేకపెట్టాడు.

“నిరంకుశత్వం నశించుగాక!”

“జైలు జైలు శుభాకాంక్షలు తెలుపుతోంది” అని విశదీకరించాడు. దిగి వచ్చి వీపు గోకుకుంటూ. “యిక్కడి ఆచారం యిది. తరవాత హజరు పట్టి—మన హజరు పట్టి. అధికారులు హజరు వేసుకో

వడం ఆ తరవాత. కాని హాజరు పట్టికి యిప్పుడే ఒక నిమిషంలో కేక వేస్తారు, విను.”

హాజరు పట్టి పిలిచిన ఆ గొంతే దూరాన్నుంచి అధికార స్వరంలో కేక పెట్టింది.

“కొత్తవాళ్ళు! కిటికీ దగ్గరికి రండి!”

బామన్ లేచి కిటికీ చువ్వలు గట్టిగా పట్టుకున్నాడు. అతనికి ముందు జైలు ఆవరణ, దూరాన ఇంకోభవంతి, ఇంకా ముందు చువ్వలకిటికీలు, ఆ కిటికీలు కొన్నిటిలో ఖయిదీలు కనిపించారు. స్త్రీలు. నాడ్యా! ఆమెను గుర్తుపట్టాననే తలచాడు. ఆమె చేయి ఊపింది. ఆమె నాడ్యాయే. అతనిని చూసింది.

చేయి బయటికి చాపి, ఊపాడు.

గుమ్మంలోనుంచి కోపంతో అరుపువినిపించేసరికి వెనకకు తిరిగాడు. తలుపు బార్లా తెరిచిఉంది. వార్డుకు ఇంకా నిద్రమత్తు వదలలేదు. తల దువ్వుకోలేదు. మొహం పాలిపోయిఉంది. కోపంతో గడ్డంతాళంచేతులు ఆడించి,

“నీకు దెబ్బలు తినాలని ముచ్చటగావుందా? చదువుకున్నవాడివి, అయితేనేం నిబంధనలు పాటించలేవు” అన్నాడు.

“నోరుముయ్, తెలివితక్కువమొద్దా!” అని బిగ్గరగా అరిచాడు బ్లాంక్వీ, “పిలవందే రావద్దని యెన్నిసార్లు చెప్పాను నేను!”

లేచాడు. మనిషి మహాభయంకరంగా కనిపించాడు. గబగబా తలుపు మూసివేసి వార్డుకు వెళ్ళిపోయాడు. వెళ్ళిపోతూ,

“అంత అహంకారం పనికిరాదు, షూయిస్కీ! చిక్కుల్లో పడకుండా వుండాలంటే...” అని నడవలోనుంచి బుస్సుమన్నాడు.

షూయిస్కీ!

బామన్ కిటికీ చువ్వలు వదిలివేసి కిందకి దూకాడు, వెంటనే జ్ఞాపకం వచ్చింది.

1898-సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్, పీటర్-పాల్ కోట, లెఫ్టెనెంట్ షూయిస్కీ.. దురదృష్టవంతుడు, తిరుగుబాటుదారు, కవి!

మ రో ప్రపంచం నుంచి

1898లో బామన్ పీటర్, పాల్ కోటలో-నిర్బంధింప బడినపుడు అతనితోటి ఖైదీ లెఫ్ట్ నెంటు షూయిస్కీ. సేనాధికారి. సైన్యంలో తిరుగుబాటు లేవదీసినందుకు అతనిని అరెస్టు చేసారు. పక్క పక్క కొట్టులోనే ఉన్నారు. గోడమీద కొట్టుతూ పరస్పరం సందేశాలు అందజేసుకున్నారు. జైలు ఆవరణలో వ్యాయామ సమయంలో ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడు కున్నా గుకూడా. ఇద్దరినీ ఒకసారే వ్యాయామానికి తీసుకు వెళ్ళేవారు.

ఆ కోటలో నిర్బంధంలో బామన్ రెండో సంవత్సరం గడుపు తున్నాడు. విచారణ చేయకుండానే అతనిని ప్రవాసం పంపుతారని అక్కడివాళ్ళందరికీ తెలుసు. అందుకని బామన్ ఏమిచేసినా ఊరు కునేవారు. వ్యాయామసమయంలో అందరితోనూ మాట్లాడనిచ్చే వారు. ఆ లెఫ్ట్ నెంటుకు రాజకీయానుభవం లేదు. వట్టి తిరుగుబాటు దారు. పైగా భావనా ప్రపంచ విహారి. సాహస కృత్యాలను అన్వేషించే ఇటువంటివారు దివాళాతీసిన జమీందారీ వర్గంలో కనిపిస్తారు. ఈ వర్గంవారు తమ వంశవృక్షాలు, గౌరవబిరుదులు, కత్తులుకట్టార్లు చూసుకుని మురిసిపోతూంటారు. అతని భావనా ప్రపంచవిహారం కవితా రూపం దాల్చింది. ఆ కవిత్వమైనా వట్టిచెత్త కవిత్వం. వ్యాయామ సమయాలలో అతను తన కవిత్వం చదివి వినిపించేవాడు. వార్డరు అభ్యంతరపెట్టేవారు గాదు.

అతడే ఇతడా? ఇది సంభవమేనా?

కళ్ళు అపరిచితుని కళ్ళలాగా ఉన్నాయి. బామన్ ఎన్నిమా వాటిని చూడలేదు. అతను ఎరిగిన లెఫ్టనెంటుకళ్ళ పోలిక ఎక్కడా కనిపించలేదు. మతిచెడినా గుర్తుపట్టలేనంతగా ఇతనిమాదిరిగా ఎవరూ మారిపోలే, అని బామన్ తనలో తాను వితర్కించుకున్నాడు. తనసంగతే చూసుకుంటే, ఇన్ని సంవత్సరాలలోనూ మార్చేమీ లేదే! ఈ బ్లాంక్స్ కి పూర్తిగా మతిచెడలేదు. అతనిని గుర్తుపట్టవలసిందే. బామన్ తయారుచేసి ఇచ్చిన టీని కులాసాగా తాగుతున్నాడు. సవ్యంగానే ప్రవర్తిస్తున్నాడు. అతని కళ్ళలో ఉన్నాదకాంతిగాని మాంద్య ఉదాసీనతలుగానీ లేవు. జైలు జీవితాన్ని గుర్తించి మహా తెలివిగా విస్పష్టంగా వర్ణించి చెప్పాడు. వేడినీళ్ళు ఎప్పుడు తెచ్చి ఇచ్చేది, వ్యాయామానికి ఖైదీలను బయటకు ఎప్పుడు తీసుకువెళ్ళేది, ఇతర జైళ్ళలోకంటే ఈ జైలులో భోజనం - రోజూ పందిమాంసతో అంబలి - ఎక్కువ రుచికరంగా ఉండేది తూచ తప్పకుండా చెప్పాడు.

“పుస్తకాలు వుంచుకోనిస్తారా?”

“బైబిలు, కథల పుస్తకాలు వుంచుకోనిస్తారు. సరిగా చెప్పాలంటే బైబిలు, తదితర కథల పుస్తకాలు, ఉదాహరణకు, హాఫ్ కథలు - మృతహస్తం, ఓడస్తంభానికి శిలువవేసిన కాప్టెన్, మేకు సూటిగా అతని తలలోగుండా కొట్టడం - ఈ కథ చదివావా? వట్టిచెత్త!”

అతని కళ్ళు కాంతి విహీనం కాసాగాయి. చేతులు రుద్దుకున్నాడు.

“నాకు పద్యాలుంటే యిష్టం.” అన్నాడు బామన్ ఆ ముదు సలిని కనిపెట్టి చూస్తూ. అతని నుదుటి రేఖలు, ముక్కు, గడ్డం చిర పరిచితమైనవే. “నాకు పద్యాలుంటే మహా యిష్టం.”

ఆవృద్ధుని కళ్ళు ఒక నిమిషంపాటు ధగేలుమని మెరిశాయి. ఆ వెలుగు ఒక నిమిషం మెరిసి మాయమైంది. బామన్ గట్టిగా ఆలోచించాడు. పీటర్ - పాల్ కోటలో అతను ఎరిగిన లెఫ్టనెంటు కవిత్వం ఏమాత్రం బాగుండదు. చెత్త కవిత్వం. జ్ఞాపకం ఉండదు. కవితానికి

అదే గీటురాయి. మంచి కవిత్వం వెంటనే మనసులో నాటుకుపోతుంది. బాగా అవస్థపడగా కొన్ని పాదాలు జాపకం వచ్చాయి.

దక్షిణానీచునుంచి - ఉత్తరాది సంద్రాలకు
పలుజాతులు దండుపోయె - కన్నకలలు నిజములాయె
వెనుదిరుగుటెరుగని సరంగు - విజయ పతాకాలునాటె
పొంగే కరటాల మీద - పోటెత్తే కడలి మీద !

అంతటితో ఆగి ప్రతీక్షించాడు. ఆ పిచ్చివాడు రెప్పలార్పు కుండా బామన్ కేసి తేరిపారజూసాడు. బామన్ ఏమీ మాట్లాడకుండా మృదువుగా నవ్వి ఊరుకున్నాడు. పిచ్చివాడుకూడా మందహాసం చేసాడు. సంకరపోయిన నోటిలోనుంచి మృదువుగా ఈకింది పాట వెలువడింది:

ఏనాటి స్వప్నాలా - చివరించె నీనాడు
ఎన్నేళ్ళుగా వేచి - ఉన్నాడో పనివాడు
వాని యాశలు స్వీచ్ఛ - ప్రేమ కామన ఫండి
చేతి కొచ్చేపండు - ఏతెంచు నెల్లండి !

అతను చేయిజాపి బహుమెత్తగా, “బామన్” అన్నాడు.

బామన్ వెనుదిరిగి గుమ్మంకేసి చూసాడు. కంత మూసిఉంది. ఇద్దరూ కరచాలనం చేసుకున్నారు. అతను షూయిస్కీయే. నిజం.. పీటర్, పాల్ గోటలో నిర్బంధింపబడిన లెఫ్టినెంట్. అతనివేళ్ళు, పెదవులు వణికాయి. కనుబొమలు అదేపనిగా కదిలాయి. కాని ఉద్రేకంతో నత్తుతూ ఈకింది మాటలు చెప్పినపుడు ఉన్నాదఛాయలు కనిపించలేదు..

“నిజం చెప్పాలంటే మనం పోట్లాడుకుంటూండగానే నిన్ను గుర్తుపట్టేసాను. కాని యిక్కడ బహుజాగరూకతతో వుండాలి. గుట్టు మట్టులు లాగడానికి యే నిమిషాన యెవరిని పంపుతారో తెలియదు. నిజం, యిక్కడికి పంపినవాళ్ళలో ఆఖరివాడిని చితకతన్ని పంపించాను.”

బామన్ మొహం చిట్లించాడు.

“వేళ్ళోళ్ళానికి చెవులున్నావనుకుంటా.”

“ఊహించు” అని షూయిస్కీ నవ్వాడు. “వాడి చేయ్యి, ముక్కు విరగగొట్టిపారేసాను. నాకు పూర్తిగా సంతోషమైంది. నేను యిక్కడికి వచ్చినప్పటినుంచీ వాళ్ళు బంటుల్ని పంపుతున్నారు. నేను నిజంగా పిచ్చివాడినో లేకపోతే పిచ్చివాడిలాగా నటిస్తున్నానో నిర్ధారణ చేసుకోవాలని యత్నిస్తున్నారు. మొట్టమొదట నేను వాళ్ళని వేళాకోళం చేస్తూండేవాడిని. తరవాత తరవాత చితకతన్నడం ప్రారంభించాను. యేదోవిధంగా ఆట కట్టించాలిగా. ఆఖరిపాడికి బాగా గుణపాఠం నేర్పి యీ తడవ యెవరినన్నా పంపితే వాడి అంతు కనుక్కుంటాను, చంపిపారేస్తాను అని హెచ్చరించాను.”

కచేరీలో ముసిముసి నవ్వులు బామన్ కు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. “తాళం పట్టిస్తాడు!”

“నువ్వు లోపలికి రాగానే గుర్తుపట్టలేకపోయాను. నిద్రపోతున్నాను. వెనక నిన్ను చూసినపుడు నీకు గడ్డం వుండేది. యిప్పుడు లేదు. మూర్ఖు పెద్దగా కనిపిస్తోంది. గొంతు పట్టుకుందామని చేతులు చాచి నవ్వుడు నిన్ను గుర్తుపట్టాను. నేను పిచ్చివాడిని, తెలుసా?” పక్కన అనాష్టాదంగా, బొంగురుగా నవ్వాడు “పిచ్చి యెత్తించడానికి అనేకం వున్నాయి. నాకేగనక పిచ్చి యెత్తకపోతే యెన్నడో నన్ను పురివేసేసేవాళ్ళు. తాడుచివర వూగుతూ చానడం నాకిష్టంలేదు. యింకా బతికేవుంటాను. నీ గొంతు పట్టుకోవాలని యత్నిస్తూంటే నీ కళ్ళు చూసాను. బామన్ యేమో? అని నన్ను నేనే ప్రశ్నించుకున్నాను. నీ కళ్ళు నిన్ను యిట్టే పట్టిస్తాయి. పొరపాటుపడడం అంటూ జరగదు.”

బామన్ బాగా కళ్ళు విప్పి ఉరిమిచూసాడు

“గత కొద్ది సంవత్సరాలలో నేను పోలీసు యేజంటుగా మారి పోయాననుకో. నువ్వు పిచ్చివాడిలా నటిస్తున్నావని చెబితే?”

షూయిస్కీ తలవంకించాడు.

“మొదటివిషయం : నన్ను నేను బయట పెట్టుకున్నట్లే నీకళ్ళు నీ గుట్టు బయట పెట్టేసేవి. మానవుల కళ్ళు విచిత్రమైనవి! ఒక్క చూపు, అంతా విస్పష్టమైపోతుంది.”

“రెండోవిషయం మరిచేపోయావు” అంటూ బామన్ మోటుగా అడ్డువచ్చాడు.

“రెండోవిషయం?” అన్నాడు షూయిస్కీ. ఒక నిమిషం పాటు అతనిమొహంలో విచారం పక్కుమంది. “యేమిటి చెప్పబోతున్నాను, ఆ-అవును. మనం కొట్లాడుకుంటూంటే వార్డు కంఠలోనుంచి తొంగిచూసాడు నువు కనిపెట్టే వుంటావు. నువ్వేగనక వాళ్ళలో ఒకడి వయితే నిన్ను రక్షించడానికి వచ్చేవాడే. లోపలికి రాకుండా వెళ్ళిపోయాడు. సంగతి తెలిసిపోయింది. కొట్లాడడం ఆపేసాను.”

అవును, సరిగ్గా అలాగే జరిగింది.

“యింకోవిషయం?” అన్నాడు షూయిస్కీ మొహం తుడుచుకుంటూ. “నువు యేమన్నా నామీద చెప్పితే పరీక్షాకాలం. యింకొంచెం పొడిగిస్తారు. అంతే. వైద్య అధ్యాపకులు, ప్రవీణులు నా పిచ్చి కుదరదని చెప్పేసారు. అధ్యాపకులు వట్టి మొండివాళ్ళు. శాస్త్రం కోసం నిలబడతారు. నిజంకూడా అంతే. వారి నిర్ణయాలని రహస్య పోలీసుశాఖలోని ప్రతిదద్దమ్మా సవాలు చేసేటట్టయితే వాళ్ళకిబోలెడు డబ్బు యివ్వడం యెందుకు? ప్రవీణుల సంఘం ఒకపారిగనక వ్రాసిపారేసిందంటే యిక నేనెం చేసినా పిచ్చివాడిననే రుజువు పరుస్తూంటుంది.”

షూయిస్కీ ఆ పరీక్షలో నెగ్గాడు. ఇప్పుడు బామన్ అతనిని సంబోధించ సాగాడు.

“నేను పీటర్, పాల్ కోటలో నుంచి వెళ్ళిపోయిం తరవాత యేంజరిగింది? నిన్ను విచారించారా?”

ఆ ముదుసలి తల పంకించాడు.

“కఠిన వరకం విధించారా?”

షూయిస్కీ తిరిగి తల పంకించాడు.

“శిక్ష యెక్కడ అనుభవించావు?”

“ఓరెల్ సెంట్రల్ లో.”

“అది నేరస్తులను వుంచే తావుకదా?”

ఊమాయిస్కీ తల ఆడించాడు.

“అది కఠిన వరకం విధించిన నేరస్తులను వుంచే తావే. నిజం కాని రాజకీయ ఖైదీలనుకూడా, యేకాంత నిర్బంధంలో వుంచదలచిన వాళ్ళని, పంపుతూంటారు. దుంపనాశనం చేయాలని అధికారులు నిర్ణయించిన వాళ్ళనే ననుకో. ఓరెల్ సెంట్రల్ మృత్యుశిబిరం. అక్కడ నెలలకొద్దీ తీసుకు తీసుకు చస్తారు. చిన్నచిన్న స్టేషనులలోకూడా ఆగే సామాను రైలుబండిలాగా మృత్యువు నెమ్మదిగా దొర్లుకు పోతుంటుంది.” యీ ఉపమానం అతని కెంతో ఇష్టమైనదై ఉంటుంది. లొట్టవేసి, “అదంతా వినాలనివుందా?” అని అడిగాడు.

బామన్ అతనిని పరీక్షగాచూసి,

“వినకుండా వుంటేనే మంచిది. వృధాగా శ్రమపడడమెందుకు?” అన్నాడు.

“వృధాగానా?” అని ఊమాయిస్కీ నవ్వాడు. “బహుశా నిన్ను అక్కడికే పంపుతారు. నీ కళ్ళులాంటి కళ్ళుగల వాళ్ళని మృత్యువాత తోయడమే వాళ్ళకి కావలసింది.”

18

ఓరెల్ సెంట్రల్

గబగబా చురుకుగా అడుగులు వేసుకుంటూ కొట్లో పచ్చాదు చేస్తూ ఊమాయిస్కీ తన కథ ఇలా చెప్పసాగాడు:

“సరే. ఓరెల్ సెంట్రల్ - అక్కడికి చేరుకున్న దగ్గరనుంచి ప్రారంభిస్తాను. మజిలీలు చేసుకుంటూ వెళ్ళాలిగదా. కూడా బేడీలు తగిలించిన నేరస్తులు. నున్నగా గొరిగిన బుర్రలు. దొంగల పరిభాషలో మాటలు. బహుశా నువ్వు నేరస్తులతోబాటు ఆ మజిలీలు దాటే వుంటావు గాబట్టి వివరాలలోకి వెళ్ళను. జైలులోకి అడుగు పెట్టిపెట్టగానే, కచేరీలోకి తొంగిచూడకుండానే సరాసరి స్నానాలగదిలోకి తీసుకు

పోతారు. ముందు గదిలో ఒక మేజాబల్ల, దాని ముందు పేర్ల జాబితా పట్టుకుని గవర్నరు. ఆ మేజాబల్లకు, స్నానాలగది గుమ్మానికి మధ్య రెండు వరుసలలో ఎదురు బదులుగా అరవయి మందిదాకా వార్డులు నడవ ఆకారంగా నిలబడతారు. అక్షరక్రమం ప్రకారం వచ్చిన వాళ్ళని పేరుపెట్టి పిలుస్తారు. సరే. అప్పుడు దుస్తులు బేడి పటకాలతో సహా తీసివేయాలి. బేడి పటకాలంటే తెలుసా? బేడిలు కాళ్ళను కోసేయకుండా వాటి కిందపెట్టే తోలుపటకాలు! అవి పెడితే బాగా బిగుతుగా వుంటాయిగాని గాయాలుకావు.

“సరే బేడిపటకాలు తీసేస్తాం. బేడిలతో నగ్నంగా బల్లదగ్గిరికి వెళతాం. యెవరూ యేమీ అనరు. జాబితాలో గవర్నరు గుర్తుపెట్టి యిలా ఆదేశిస్తాడు : ‘తీసుకుపోండి!’ యిలా ఆదేశించగానే తీసుకువచ్చి అప్పగించే వార్డులు ఒక్క పోటుపొడుస్తాడు. దానితో వెళ్ళి వార్డుల మధ్య పడతాం. ‘స్నానాల గదిలోకి పద!’ యిక వార్డుల వరసల మధ్యనుంచి వెళ్ళాలి. ఒక్కొక్క వార్డుదగ్గరా ఒక్కొక్క రకమైన ‘ఆయుధం’ వుంటుంది : కొరడాలు, కర్రలు, తాళాలు, యెది చేతిలో వుంటే దాన్నే ప్రయోగిస్తారు. కాని వారిలో చాలామంది పిడికిళ్ళు వుపయోగిస్తారు. వాళ్ళ పిడికిళ్ళు విశిష్టమైనవని తరవాత, తరవాత గుర్తించాను సగందూరం వెళ్ళి పడిపోయాను. మళ్ళీ స్మృతి వచ్చే సరికి స్నానాలగదిలో నేలమీద పడి వున్నాను. నామీద యెవరో నీళ్ళు పోస్తున్నారు. ‘అమృత్యు బతికిపోయాను’ అని మొదటగా అనుకున్నాను. యీ ముక్క సామనసులో తలుక్కుమందో లేదో ఒక వ్యక్తి నామీదకు వంగి ‘స్పృహ వచ్చిందా?’ అన్నాడు. మరుక్షణంలో కొయ్యముంత తుత్తునాగవు అంచు నాపళ్ళకు టపీమని తగిలింది. నాకు మళ్ళీ స్పృహ తప్పింది. తిరిగి స్పృహ వచ్చేసరికి మళ్ళీ చన్నీళ్ళు నామీద పోస్తున్నారు. మళ్ళీ కొడతారని కళ్ళు తెరవలేదు. కాని నాకనురెప్ప వెంట్రుకలు, వాటిదుంపతెగ, అల్లలలాడి నన్ను పట్టి చ్చాయి. యెవరో నా కడుపుమీద బూటుకాలుతో తన్నారు, “దొంగవేషం వేస్తున్నావా?”

షూయిస్కీ కళ్ళు మూసుకుని రొప్పతూ మెత్తమీద కూర్చు
న్నాడు. అన్నమాటప్రకారం వార్డరు మెత్తను తీసివేయలేదు. బామన్
మృదువుగా అతని బుజంతాకి,

“యిక చెప్పద్దు. అదంతా యిప్పుడు తవ్వకొని లాభమేమిటి ?
అయిపోయిందేమిటో అయిపోయింది. యింకేవిషయమైనా మాట్లాడు
కుండాం” అన్నాడు.

“ఉహు-” అని మొండిగా అన్నాడు షూయిస్కీ. “అదే
మాట్లాడుకుండాం. మాట్లాడుకోవాలి కూడా. యింటిపై కెక్కి కేకలు
వేసి మరీచెప్పాలి. నే నొకడినేకాదు, అక్కడ పదిహేనువందలమంది
నేరస్తు లున్నారు. యీసెంట్రల్ ద్వారానే వేలకు వేలు మృత్యుముఖం
చేరుకుంటున్నారు. భయంకరమైన దారివెంట పోతారు. దీనితో
పోల్చదగిన భయంకర గాథలేదు. హాభాకథ చెప్పాగా-మృతహస్తం,
తలలోగుండా మేకు ! అది దీనిముందు బలాదూరు ! జారు ప్రభుత్వం
నెలకొల్పిన నేరస్తుల నివాసంలో జరిగేనాటితో పోలిస్తే ఇది యెందుకూ
పనికిరాదు. యిప్పుడు కలకాలం అందరికీ తెలియడం కోసం దానిని
గురించి బిగ్గరగా అరిచి చెప్పాలి. జారు ప్రభుత్వం నేరస్తులకు నెల
కొల్పిన నివాసం యెటువంటిదో తెలియజేయాలి. స్నానాలగదిలోకి
వెళ్ళేటప్పుడు మంచి బలంగా, ఆరోగ్యంగా వుండే యువకుడు మొదటి
సారి స్నానం కాగానే వళ్ళువిరిగి, బలం వుడిగి, నెత్తురు కక్కుకుంటూ
బయటికి వస్తాడు. సంవత్సరం అయేసరికి. ఆస్తిపంజరంలాగా, కీనీడలాగా,
భూతంలాగా తయారవుతాడు. గోడకు ఆనుకొనిగాని నడవలేడు.
అరెస్టు కాకముందు నేను గుర్రపు లాడాలను పంచేయగలిగేవాడిని.
యినపే వూచను ముడివేసేవాడిని-యిక యిప్పుడు, నావంక చూడు !”

దొక్కా తెరిచి చూపాడు. బామన్ కి తిరిగి తెల్లని వెంట్రు
కలతో, వాతలతో దించుకుపోయిన ఎదురొమ్మ కనిపించింది.
తీవ్రదృశ్యం భయానకంగా ఉంది.

“స్నానాల గదిలో పక్క యెముకలు రెండు విరగ గొట్టారు”
అన్నాడు ప్రశాంతంగా మాట్లాడుతూ. “కాని అది మొదటిమెట్టు.

ఓరెల్ సెంట్రల్ లో తమాషా యేమంటే, నువు యేం చేసినా చేయకపోయినా ప్రతిరోజూ దెబ్బలు తప్పవు. తప్పించుకునే మార్గంలేదు.”

అతని చేయి కడుపుమీదికి జారింది. ఒక వేలు అతని మట్లాగు గుండీకి తగిలింది. షూయిస్కీ తలవంచి శ్రద్ధగా దాని కేసి చూసాడు.

“పుదాహరణకు, యిదిగో గుండీ. సెంట్రల్ లో ఫైదీలను ప్రతిరోజూ పరీక్షిస్తారు. పూర్తిగా పరీక్ష చేస్తారు. దుస్తులన్నీ తీసివేసి నగ్నంగా నిలబడతారు. చూడు, యేమిటి చెపుతున్నాను? ఆ అవును. గుండీ. గవర్నరు చూస్తాడు. ఆ తరహాత...”

అతను లేచి పాదాలు ఎడంగా పెట్టి, ఎద్దులాగా తల ముందుకు వంచి, విచిత్రమైన, బొంగురు గొంతుకతో దడాలున ఇలా గుర్తు మన్నాడు:

“నీ పంట్లాంకు రెండు గుండీ బెజ్జాలుంటే ఒకదానికే గుండీ వుండేం! అదేంపనికిరాదు.”

“మొదటిదెబ్బ అతనే కొడతాడు. అది పూరికే సంజ్ఞ చేయడమే. యిక వార్డర్లు పూర్తి చేస్తారు.

“ఆ మర్నాడు రెండో గుండీ కుట్టుకు వెళతాం. పట్లాంకి రెండు గుండీ బెజ్జాలున్నమాట వాస్తవమే. మళ్ళీ పరీక్ష!”

“రెండు గుండీలెందుకు? పోకు తక్కువయిందీ? ఒక గుండీ నీ మొహానికి చాలదూ? ప్రభుత్వ సొమ్ము దుబారా చేస్తున్నావు.”

“మళ్ళీ వార్డర్లు వచ్చి వళ్ళు హూనం హూనం చేసేస్తారు”.

“అక్కడ యీ దెబ్బల బాజామీదే అందరిదృష్టి. కొట్టో వుండగా కొడతారు. నడవలలో తంతారు. మెట్లమీద పొడుస్తారు. మెట్లమీద పడదోయడంలో వాళ్ళు బహుదిట్టలు. మొదటి దెబ్బతో దభేలున కిందపడిపోతారు. కాని మెట్లమీద అలా పడనిస్తారా? ఉహుఁ - దభేలున పడి తల దేనికైనా కొట్టుకునే లోపలే యింకో వార్డర్లు పిడికిలితో యింకో పోటు పొడుస్తాడు. దాంతో యింకో పిడికిలి దగ్గరికి వెళ్ళి పడతాం. యీ విధంగా మెట్ల అడుగుకు జేరుకుంటాం. చివరికి అక్కడా పడిపోయేది.”

షూయిస్కీ మరి మాట్లాడలేదు. ఆలోచిస్తూ తల పంకించాడు.

“ఘోరం!” అంటూ మళ్ళీ ప్రారంభించాడు. “పిల్లికి తొమ్మిది జన్మలున్నాయంటారు. మనిషి కున్న వాటిముందు యిదెంత? పిల్లనే గనక ఓరెల్ సెంట్రల్ లో రెండు గంటలసేపు మూసివుంచితే చచ్చి పూరుకుంటుంది. కాని మనుషులు సంవత్సరాల తరబడి జీవిస్తారు. అందు లోనూ వైద్య సహాయం లేకుండా!”

“అదేమిటి? పదిహేను వందలమందికి ఒక్క డాక్టరైనా లేడా?”

“ఆ - ఒక్కడున్నాడు.” అని షూయిస్కీ నవ్వాడు.

“రిక్లిన్ స్కీ, అతని పేరు జ్ఞాపకం పెట్టుకోతగింది. కాని అక్కడి రోగుల వార్డు, వార్డుకాదు. కసాయిశాల. ఒకమాటు అందులోకి వెళ్ళాను. అక్కడ నేనున్న సంవత్సరాలలోకి నేను వెళ్ళింది ఆ ఒక్క సారే! తలుపు తీయగానే డాక్టరు బిగరగా, ‘దిమ్మరి వెధవ’ అని కేక పెట్టాడు. సెంట్రల్ లో ‘నేరస్తుడు, ఫ్రేదీ’లలాంటి పదాలే వినిపించవు. ‘దిమ్మరి వెధవ! అక్కడేవుండు! దగ్గరికురాకు, సంగతేమిటో అక్కడ వుండే చెప్ప.’

“తెలివితక్కువగా అడిగాను”

“క్షమించండి, బాబు! అక్కడనుంచే నన్నెట్లా పరీక్ష చేస్తారు?”

“యేమిటి? దిమ్మరి వెధవల్ని యెలా పరీక్షిస్తారో చూపెట్టు.”

“ఆ వార్డు అసిస్టెంటు నన్ను పరీక్షించాడు:— పళ్ళమీద”

మళ్ళీ కళ్ళు మూసుకున్నాడు.

“మొదటి నెల మహా కష్టంగా వుంటుంది. అదే పరీక్షాకాలం. అప్పుడే సేరస్తుడు ‘సంస్కరించ’ డానికి తగినవాడు అవునా కాదా అని నిర్ధారణ చేస్తారు. అధికారులు వాడేమాట అదే. ఆ నెలరోజుల్లో చీటికీ మాటికీ తన్నుతూ వుంటారు.

“పరీక్షలో అడుగుతారు. యెదుకలా కుంగిపోయిన వాడిలా కనిపిస్తావు? సంతోషంగా వున్నట్టు కనిపించాలి.”

“మళ్ళీ తన్నులు.”

“లేకపోతే” కప్పకేసి చూస్తున్నా వెందుకు?”

“మర్యాదగా జవాబుయిస్తే సరేసరి, లేకపోతే చర్మం వాలి
చేస్తారు.

“సాలెగూడులు వున్నాయేమోనని చూస్తున్నా.”

‘ఆ-సాలెపురుగులు వున్నాయేమోనని చూస్తున్నావంటే
కొట్లను సరిగా శుభ్రం చేయడం లేదన్నమాట!’

“మళ్ళీ తన్నులు!”

“తన్నులు తినడానికి యింకా తేలికమార్గం వుంది.

‘వాడి గొంతు అసహ్యంగా వుందేం? నేను పొరబడడం
లేదుగదా?’ అంటాడు గవర్నరు వార్డరుతో.’

‘అవునండీ, అసహ్యంగానే’ వుంది.

‘అయితే కానీ. గొంతు మారుతుందేమో!’

షూయిస్కీ ఒక్కనిమిషం ఆగి మళ్ళీ ప్రారంభించాడు .

“పరీక్షాకాలం పొడిగించవచ్చును. నువ్వెంతకాలం వుండాల్సి
వస్తుందోకాని, నేను యెనిమిదినెలల పరీక్షాకాలం గడిపాను. నేరస్తులు,
హంతకులు వగైరాల విషయంలో కొంచెం కొంచెం కనికారం చూపి
స్తారు. శిలువ ధరించేవరకూ నేను బతికివున్నానో చచ్చేవాయానో
నాకు తెలియదు.”

“శిలువ!” అని బామన్ అడిగాడు “యేమిటి?” మామూలు
శిలువ. మెళ్ళో కట్టుకున్నాను. అక్కడ శిలువలేకుండా వుండకూడదు.
ప్రతిరోజూ సాంధ్యంకాలం పూచలను సుత్తితో పరీక్షించి, వాటిని
కోసివేస్తారేమోనని యెప్పుడూ చూస్తూంటారు — వార్డరు శిలువ
ధరించనివారిని వ్రశిస్తాడు :

‘శిలువవుందా?’ అని.

“లేదు.”

“ఆ ముక్క చెప్పి చెప్పడంతోనే సుత్తితో గుండెలమీద ఒక్కటివేసి,

‘అక్కడ వేలాడుతూండాలి గ్యాపకం వుంచుకో’ అంటాడు.

“యెనిమిది నెలలు కట్టుకున్నాను. గుండెలమీదయినా దెబ్బలు ఎత్తు చుకోనడానికి శిలువ మెడలో కట్టుకున్నాను.”

19

దూది

చాలాసేపు ఎవరూ మాటాడలేదు. షూయిస్కీకథ చెప్పడం మానివేసాడని బామన్ తెలచాడు. కాని షూయిస్కీ మళ్ళీ ప్రారంభించాడు.

“పరీక్షాకాలం పూర్తికాగానే దూది పింజలు తీసేవని అప్పు గించారు. యేం, ఆశ్చర్యంగా వుందా! సెంట్రల్ లో ప్రత్యేకంగా పత్తి శాఖ వుంది. అందులో పింజలు తీస్తారు. కంట్రాక్టరు పేరు గ్రయెవస్కీ. అతని గురించి వినలా? అయితే తెలుసుకోవాల్సిందే!” మళ్ళీ రోగిష్టి వాడిలా, విచారసూచకంగా చిరునవ్వు నవ్వాడు. “ఓరెల్ కు నీవు వెళితే-గ్రయెవస్కీ యంత్రాలమీద పనిచేయాల్సి వస్తుంది. సెంట్రల్ లుతో దీర్ఘకాల ఒడంబడిక చేసుకున్నాడు. స్వంతఖర్చుతో, కిటికీలంటూ లేకుండా చెక్కలతో ఒక పాక వేశాడు. పింజలుతీసే యంత్రాలు, నొక్కుడుయంత్రం, కోతయంత్రం ఆ పాకలో నెల కొల్పాడు. యెప్పుడైనా వాటిని చూసావా? చూడలేదూ. సరే, తొందర్లోనే చూస్తావులే. ప్రతివాడూ ఆ పని చేసితీరాలి. లేకపోతే కఠిన వరకం యేమిటి? యంత్రాలు భారీవి. పాతవి, యీ విషయం తేలికగానే బోధపడుతుంది. నేరస్తులకోసమని కంట్రాక్టరు గొప్ప

యంత్రాలు కొంటాడా? విద్యుచ్ఛక్తితో యంత్రాలు నడవడం మంటూ లేదు. అదీ గుర్తుంచుకో. నేరస్తుల శ్రమ వుండగా ఆవిరిశక్తి వుపయోగించడం యెందుకు? వాళ్ళు యంత్రాలు చేత్తో తిప్పుతారు. ఖర్చులేని పని.

“ఆ యంత్రాల పిడులు పుచ్చుకుని యెడతెగపి లేకుండా వుదయం ఆరుగంటల దగ్గిరినుంచీ, రాత్రి యెనిమిదింటి వరకూ ఒకటే తిప్పేవాళ్ళం. రోజుకు 200 కిలోగ్రాములు తయారుచేయాలి. అంతకు తగ్గిందా పీపుమీద కొరడా ఆడుతుంది. అక్కడ ప్రత్యేక పద్ధతిలో కొరడా వుపయోగిస్తారు. చెప్పమంటావా? వద్దా? విసుగెత్తుతుంది. వివరాలుకూడా నాకు జ్ఞాపకం లేవు. కొరడాతో కొడుతూంటే పాతిక, ముప్పయి దెబ్బలదాకా తెలుస్తుంది. ఆ తరవాత దిమ్మెత్తుంది. యేమీ తెలియదు. మామూలు మోతాదు తొంభయి తొమ్మిది దెబ్బలు. తొంభయి తొమ్మిదేం, నిండా నూరు ఎందుకు కొట్టరు అని నువ్వు అడగవచ్చు. యెందుకనంటే, జైలుగవర్నరు చట్టప్రకారం తన విచక్షణను వుపయోగించి నూరువరకు వడ్డించవచ్చు. నూరు, ఆపైన దెబ్బలు కొట్టాలంటే మంత్రిత్వ శాఖనుంచి అనుమతి పొందాలి. నూరోదెబ్బకోసమని, వుత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరపడం యుక్తంకాదు.

“ప్రభుత్వానికి మామూలంగా ఖర్చేమీ వుండదని చెప్పినను కుంటా కాని పూర్తిగా అది నిజంకాదు. పనిచేసినందుకు కూలి యిస్తారు. నెలకు కాస్తాకూస్తా అనుకున్నావా! పదికోపెక్కులు ముడతాయి. యిరవై సంవత్సరాలు కఠినవరకం అనుభవిస్తే యిరవై అయిదు రూబళ్ళకుపైగా సంపాదించుకోవచ్చు. పట్టుదలగా, వేళగాని వేళగూడా పనిచేస్తే నెలకు యింకో రెండు కోపెక్కులు అధికంగా ముడతాయి. కాని వాస్తవానికి ఆ రెండు కోపెక్కులు అధికంగా సంపాదించడం మాటలతో పనిగాదు. కొరడా దెబ్బల మూలంగా, మామూలు దెబ్బల మూలంగా పని వడి తగ్గిపోతుంది. యెంత అనుభవశాలయినా కాస్త యెక్కడో పొరబడకుండా వుండడు. కొరడా దెబ్బలు తినక తప్పదు. లెక్కల పుస్తకంలో కంటే నేరస్తుల నివాసంలో

నిబంధనలు యెక్కువ. రక్షణ దళంలో కంటే క్రమశిక్షణను గట్టిగా చూస్తారు. పుదాహరణకి, హాజరు వేసుకునే ముందు, యేకాంత నిర్బంధంలో పున్నవాళ్ళు పదిహేను నిమిషాలసేపు తలుపు కంఠముందు కదలకుండా టంచనుగా నిలబడాలి. కాస్త కదిలితే యిక వాడిపాట్లు దేవుడికే తెలుసు. గవర్నరు యెపుడు వచ్చి తొంగిచూస్తాడో తెలియదు. అందుకని నేలకు అంటిపెట్టుకుని అలాగే నిలబడాలి. గవర్నరు మెత్తటి పున్నిబూట్లు తొడుగుకుంటాడు. చప్పిడికాపు. కదులుతుండగా చూస్తాడో!... వార్డరు ఖచ్చితంగా పదిహేను అడుగుల దూరంలో వుండగా టోపీతీసి సలాం చేయాలి. పొరబడ్డాడా, యింకేముంది? అగ్గిభరాటయిపోతాడు. యెంతెంత అంగలువేస్తూ దూరం కొలుస్తాడో కూడా కనిపెట్టాలి.

“కాని అసలువిషయం వదిలి సోదిలో పడ్డట్టున్నాను - అలా పడకుండా వుండడంకూడా కష్టమే. మేము పత్తిపింజలు యెలా తీసామో చెప్పాల్సింది. సరే యింకోమాటు చెబుతాలే. యిక ముగింపుకువద్దాం. అలసిపోయాను. ఆ పాకలో అరవైమందిమి పనిచేస్తూండేవాళ్ళం. ఒవరుసీరు పేరు పెట్రోవ్. సెంట్రల్ లో వాళ్ళంతా వట్టి మృగాలనుకో! వాళ్ళందరిలోకీ అధమాధముడు పెట్రోవ్. యెపుడూ ప్రత్యేకంగా ముడి వేసిన కొరడా పట్టుకొని తయరయేవాడు. తేలిగ్గా యిలా అంటుచాలు రక్తం కారేది. కాని పెట్రోవ్ ఆ కొరడా ప్రయోగించే విధానం! మమ్మల్ని యెలా చిత్రహింస పెట్టిందీ వర్ణించడం మొదలు పెట్టను గూడా మొదలు పెట్టలేను. పెట్రోవ్ బదిలీ అయ్యాడు. యింకొక రోజే యిక్కడ వుంటాడు అని తెలిసేవరకు ఓర్చుకున్నాం. ఆ సంగతి మాకు తెలియగానే అరవైమందికి ఒకేఒక ఆలోచన వచ్చింది. ‘వెళ్ళి పోతున్నాడా? వాడు? ఉహు - వెళ్ళనీయగూడదు’ తెలిసిందా?”

“ఆ - తెలిసింది” అన్నాడు మోటుగా. “మీరు అతన్ని చంపేసారు. అంతేనా?”

“అవును. చంపేసాం.” ఆనిషూయిస్కీ తల వంకించాడు. ఆక్షణంలో తిరిగి పిచ్చివాడిలాగానే కనిపించాడు. ఆ పిచ్చి వాలకం తలుపుకంఠలోనుంచి చూసి వార్డరు వెంటనే కంఠతలుపు మూసే

సాడు. “ఆఖరిసారి వేడుకగా కాలంగడవడానికి పాకలోకి వచ్చాడు. ‘వేడుకకోసం’ ! సరిగ్గా యీమాట అన్నాడు. మొదటిమనిషిని కొడతానికి కొరడా యెత్తాడో లేదో...”

“నువేనా?”

“...చేతికి అందింది పుచ్చుకుని నెత్తిమీద ఒక్కటేసాడు. మేము తయారుగా లేం. ఆరవైమందిమీ తయారుకాలేం. ఆరవైమందికి వాడిని చంపాలని పున్నపుడు యెవరో వకడిని యెలా పురమాయిస్తాం? నాచేతులతోనే నేను వాడిని చంపివుంటే - న్యాయంకాదు హత్య అయేది.

“నాకు, నేరస్తులకు అందరం తలోచెయూ వేయాలని వుంది. కాబట్టి మేమెవరం ముందు తయారు కాలేదు. అదృష్టానికి వదిలేసాం.. అదృష్టంకొద్దీ మొదటివాడికి గొడ్డలి చేతికి దొరికింది. గొడ్డలి - అంటే ఒక్క దెబ్బతో పెట్రోల్ అప్పటికపుడు చచ్చిపూరుకుంటాడు. తక్కిన యాభై తొమ్మిదిమందికి పని తగిలేదికాదు. పెట్రోల్ తో కూడా యిద్దరు వార్డర్లు వచ్చారు కాబట్టి సరిపోయింది. యిదంతా హఠాత్తుగా జరిగిందేమో గొడ్డలితో కొట్టిందెవరో వాళ్ళకి గుర్తులేక పోయింది. వెళ్ళిపోవాలని కాళ్ళు విరగదొక్కుకున్నారు. యింతలో మాలో ఒకడు పెట్రోల్ తోలు సంచిలోనుంచి రివోల్వరు తీసి గురి. పెట్టి ఒక వార్డర్ని మెడమీద కాలాచ్చాడు. వాడు దెబ్బకి నేలమీద పడిపోయాడు. మూడోవార్డర్లు దగ్గర తుపాకీవుంది గాని వెళ్ళేలోపల చేతులు రెండూ గొడ్డలితో నరికేసారు. కాని వాడిని చుట్టూముట్టలేక పోయాం. మెల్లిగా జూరుకుని సహాయం రమ్మని కేకలు వేస్తూ వారి పోయాడు. యిదీ ఆక్కడ జరిగింది...యివాళటికి కూడా ఆవార్డర్లు కేకలికి ఆరవైమందీ యెందుకు పారిపోయి దూదిబస్తాల చాటున నాక్కున్నారో నాకు అర్థంకావడంలేదు...ముగ్గురుమాత్రం దాగుకోకుండా దిగబడ్డారు. రివోల్వర్లు, తుపాకీ పైకి తీసారు. పాకలోకి చొర బడ్డ సైనికుల కాల్పులకు ముందుగా ఆహుతి అయిపోయారు. దాక్కున్న వాళ్ళల్లో యిద్దరు సరిగా దాక్కోలేదు. వాళ్ళనీ కాల్చి చంపేసారు...”

“దాక్కున్నవాళ్ళగతి యేమయింది?”

“సైనికులు మాకోసం వెతకలేదు. వాళ్ళంటే మాకెంత భయమో వాళ్ళకీ మేమంటే అంతభయం వుండచ్చు. అందుకే వెతకలేదు. చుట్టచుట్టుకుని ఒకచోడ నిల్చబడి తుపాకులు బారుచేసి ఒక్కొక్కళ్ళూ బయటికి రండని కేకలు వేసారు.

“‘నే నెందుకు ముందు బైటపడాలి? ముందు యెవడు బైట పడితే వాడివని. తక్కినవాళ్ళ కంటేనే కాదు, చచ్చినవాళ్ళకంటే కూడా అద్దాన్నమవుతుంది.’ అని మాలో ప్రతి ఒకరం అనుకున్నాం. అందుచేత వాళ్ళు చాలాసేపు నిలబడాల్సివచ్చింది. ముందుగా బైట పడ్డవాడు ‘ఆ’ అని పెట్టిన కేక వినిపించగానే (దీర్ఘంగా పెట్టిన కేక యివాళటికీ నా చెవుల్లో గింగురుమంటోంది. యెన్నటికీ మరిచిపోలేను) పాక్కుంటూ బయటికి వచ్చాం. అవును. పాక్కుంటూ వచ్చాం.”

“ఇక చాల్లే!” అని బామన్ లేచి నిలబడ్డాడు. “పూర్తిగా అలిసిపోయావు. యిక చెప్పడం మంచిదికాదు.”

“అబ్బే!” అన్నాడు షూయిస్కీ బామన్ కు అడ్డుతగిలి.

“యేమయినా యింకా చెప్పాల్సింది పెద్దగా యేంలేదు. సహజంగా ఆసుపత్రికి నన్ను చేర్చారు తరవాత నన్ను ‘నెమ్మదిగా’ ప్రశ్నించారు. నెమ్మదిగా’ అనేమాట పూర్వం వుపయోగించేవాళ్ళు. అప్పుడే నా పళ్ళు మిగిలినవి కాసినీ పూడి చక్కాబోయాయి. చివరికి నాకు మతి స్థిమితం తప్పింది. చీఫ్ పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరును చూడాలని కోరాను. ప్రభుత్వానికి సంబంధించిన అతి రహస్య సమాచారం అంద చేయాలనివుందని చెప్పాను. ఆయనగారు వచ్చాడు. నేను బ్లాక్వీనని చెప్పాను. నేను వేళాకోళం చేస్తున్నానని భావించి స్వహస్తాలతో నా ముక్కు చితకకొట్టేసాడు. కొరడాతో నన్ను కొట్టాడు. నాకొక ఆలోచన కలిగిందంటే, యిక వాళ్లేంచేసినా నా మనసు మారదు నేను బ్లాక్వీనని మొండిగా వాదించాను. చివరికి డాక్టర్లను పిలుచుకు వచ్చారు. వాళ్ళ కళ్ళుకప్పడం అదెంతవనీ. నన్నువాళ్ళుచేసిన పరీక్ష సెంట్రల్ లో పరీక్షముందు యెన్నోవంతు? వాళ్ళు నావిషయం తీవ్ర మైనదిగా జమకట్టారు. యితర్లు యేంచేస్తున్నదీ చూడడమే నాపని.

వాళ్ళతో కలిసి వార్డరను తరిమాను. వళ్ళు కడగనీయలేదు, తల గొరగనీయలేదు. సూదులతో గుచ్చుతూంటే బాధ పెట్టినట్లు నటించాను. తెలివితక్కువ మొద్దులు! వెట్రోవ్ జిత్తులముందు వీళ్ళవి ముద్దుముద్దుగా వుంటాయి! క్లుప్తంలో చెప్పాలంటే, నాకు పిచ్చెత్తిందనే నిర్ణయానికి వచ్చారు. వాళ్ళ నిర్ణయం జిల్లా అధికారులకు పంపించారు. నన్ను యిక్కడికి పంపారు. విచారణకోసం యెదురుచూస్తూ పడుండ మన్నారు. సరే, గూఢచారులను నాదగ్గరికి పంపుతూనేవున్నా, నాపని యిక్కడ బాగానే వుంది...”

తలుపు వేపుకు తిరిగాడు. తాళంలో చెవిపెట్టి తిప్పిన చప్పుడయింది. అతని మొహంలో అహంకారం, పిచ్చివాలకం గోచరించింది. వార్డరు గుమ్మంలో నిలబడ్డాడు.

షూయిస్కీ కోపంతో, “పిలవకుండానే మళ్ళీ తయారయ్యావా? యీ తడవగనక యిలా వచ్చావో నీవెధవ హోటల్ లోనుంచి తక్షణం వెళ్ళిపోతాను” అని మండిపడుతూ అరిచాడు.

వార్డరు అతని వంక చూడకుండా బామన్ తో, “నా వెంటరా. నీ వస్తువులుకూడా తెచ్చుకో” అన్నాడు.

“వస్తువులుకూడా తీసుకు వెళ్ళాలా? అంటే దర్యావుకు తీసుకు వెళ్ళడం లేదన్నమాట!” అవును అతననుకున్న దే నిజం, ఇద్దరూ కలిసి కిందకు వెళ్ళారు.

బామన్ ను ఇంకో కొట్టులో ప్రవేశపెట్టారు. అదో నిజంగా ఏకాంత నిర్బంధమే!

పోరాటం సాగుతోంది

డా. వి. పి. లెస్, యన్.కె. క్రుపస్కాయాలకు

4 సెప్టెంబరు 1904

జైలునుంచి కోల్ వ్రాయునది ఏమనగా—అష్టకష్టాలూపడి చివరికి ఎలాగైతేనేం మా దళమంతా టాంగాంకా చేరుకున్నాం. పరిస్థితి ఆకళింపు చేసుకుని మెన్నివిక్కులమీద, చెత్తాకానీ రకంమీద పోరాటం కొనసాగించాలని నిశ్చయించుకున్నాం. ఇక్కడ ఉన్న బల్గంఅల్లా, కోల్, రూబెన్, పోలెటయేవ్, సాలమన్, చెర్నోమార్కిక్ (అసలు పేరు) 'కేవలం'. అపఖ్యాతి పాలయిన కేంద్రకమిటీ 'మానిఫెస్టో' గురించి, మెన్నివిక్కులతో సమావేశం జరిపి వారిని అదనంగా చేర్చు కోవాలని చేసిన నిర్ణయం గురించి విన్నాం. అందుమూలంగా మాకు స్వేచ్ఛ లభించింది. కేంద్రకమిటీ రాజకీయపు కుళ్ళు అందరికీ తెలిసి పోయింది. బూటకపు కేంద్రసంస్థలమీద రష్యాలో యదార్థమయిన తిరుగుబాటు వస్తుందని మేము విశ్వసిస్తున్నాం. తిరుగుబాటు జెండా యెత్తితేచాలు. జెండా ఎత్తాలనే మేము కోరుతున్నాం. ఇక సహించడం సాధ్యంకాదు. వారి మొహంమీద నిజం చెప్పేయవలసిన సమయం ఆసన్నమయింది. బీరుసీసానో, కప్పటీనో ముందు పెట్టుకొని 'కుటుంబ వర్గాల'లో ప్రశాంతంగా పార్టీ సంఘర్షణను పరిష్కరిద్దామనే తుచ్ఛ వాంఛతోను, ఒంటెత్తు ధోరణులతోను చుట్టూవున్న వాతావరణాన్ని విషపూరితం చేయక ముందే ఈ విదేశీకశ్మలాన్ని బైట పెట్టడానికి ఉత్సాహంతో వర్గచైతన్యంగల వారందరూ, పార్టీ గౌరవానికి విలువ యిచ్చేవారందరూ మాతో కలుస్తారని గాఢంగా విశ్వసిస్తున్నాం. మా జెండాకింద చేరవలసిందని ముందుగా కమిటీలకు విజ్ఞప్తి చేస్తాం.

పార్టీ పరిస్థితిని వారికి విశదీకరించడానికి యత్నిస్తాం. కొద్దిరోజులలో ఈ విజ్ఞప్తి తయారవుతుంది. మెన్షివిక్కుల చర్యలను, ప్లెఖనోవ్ ఘోర విద్రోహాన్ని, ఏ పని చెయ్యకుండా అశక్తవల్ల తన గొయ్యి తనే తవ్వకొని ఇటీవల చర్యవల్ల తన మరణశిక్ష తానే చెప్పుకున్న కేంద్రకమిటీ పనికిమాలినతనాన్ని బయటపెడుతూ ఒక కరపత్రం ప్రకటించాలని యోచిస్తున్నాం. ఏదోవిధంగా ఇదంతా అచ్చువేసి రష్యా నలుమూలలా పంచిపెట్టాలని చూస్తున్నాం.”

కలం ఒక సెకనుపాటు ఆగింది. ఇదంతా నిజంగా చేయగలుగుతారా? ఏకాంత నిర్బంధంలో ఉన్న ఖైదీలకు బయటి ప్రపంచానికి విశాలమైన, నిలకడగల సంబంధాలేర్పడ్డాయి. నిజమే. కాని ఆచరణలో... కొజుబా కోరికపైన కిందటి వారంలో బామన్ వ్రాసిన ఒక కరపత్రం ప్రకటించే విషయంలో చిక్కువచ్చిపడింది. పోలీసుల వశం కాకుండా సామాను కాపాడినా అచ్చు ఆఫీసును ఇంతవరకు నెలకొల్పలేకపోయారు. డబ్బులేని కారణాన ఇల్లు అద్దెకు తీసుకోవడం పడలేదు. ఈపని చేయడానికి మనుష్యులు లేరు.

“ఇంకా మనుష్యులను సంపాదించడంలోనే ఘాతు సమయం కావాలి. సంబంధాలు నెలకొల్పే కార్యకలాపం సాగించడానికి అగస్తస్ ను యిక్కడికి పంపండి. సాధ్యమైతే ఇంకా కొంతమందిని పంపండి. ఎంతమందిని నష్టపోయామో మీకు తెలుసుగా. కొనవూపిరితో ఉన్న ఇస్కామీద సానుభూతితో దాడి చేయడానికి తొలుత సాహితీ సమితిని ఏర్పాటు చేయాలి. లేకపోతే మా చేతలకు స్వేచ్ఛ వుండదు. లెనిన్ సిద్ధాంతాలను గాలికి ఎగరగొట్టేస్తున్న ఈ సమయంలో మనకు స్వంత వార్తా పత్రిక లేకపోవడం అసంగతంగావుంది. సంకల్పం, నిర్దాక్షిణ్యమైన దాడి పరిస్థితులను చక్కబెట్టే సమయం వచ్చింది. లేకపోతే ఇంతలో మనం తేరుకొలేం. రష్యాలో ప్రబలిన కలతలను మనం అవకాశంగా తీసుకోవాలి. సంవత్సరంలో అంతా అణగారిపోతుంది. అప్పుడు మన మాతృభూమి రష్యాను మరల ఒకమార్గంలో పెట్టడం సాధ్యంకాదు.”

ఇంతవరకు వచ్చేసరికి మళ్ళీ కలం ఆగింది. అతని మొహంలో
 మందహాసం నృత్యం చేసింది. అగ్నిలో ఆజ్యం పోయడానికని అంతా
 అణగారి పోతుందని బుద్ధిపూర్వకంగానే వ్రాస్తున్నట్లు తాత అర్థంచేసు
 కుంటాడు. సహజంగా రమ్యా తిరిగి అణగారి పోవడమనే సమస్య
 లేదు. ఫుటలోవ్ కర్మాగారంలో ఒకటి, సోర్కోన్ కర్మాగారంలో
 ఒకటి సమ్మెలు జరిగాయి. ఇక చిన్నచిన్న సమ్మెలకు లెక్కలేదు.
 మితవాదులలో కదలిక ప్రారంభమయింది. నవంబరులో 'పట్టణ,
 గ్రామీణ, నాయకుల సభ' జరపబోతున్నారు. పత్రికలలోకి సభ
 విషయం ఎక్కువగా ఎక్కడంవల్ల దానిని నిషేధించరనే వారు విశ్వ
 సిస్తున్నారు. మితవాద బూర్జువాలకు బలగంలేదు. కార్మిక
 కర్షక ఉద్యమాలు ఉచ్చస్థాయిలో ఉన్నపుడు ఈ మితవాద బూర్జు
 వాలు ధైర్యంగా ముందుకు వస్తారు. వాళ్ళు ఆత్మవిశ్వాసంతో గంభీ
 రంగా మందస్థాయిలో మాట్లాడు తున్నారంటే దానిఅర్థం... అవును,
 జైలులో కూడా సుఖపుగా ఉంది. అది ఆనాటి పరిస్థితులను
 సూచిస్తుంది.

తాళం కిర్రుమంది. ఆ కాగితంమీద పుస్తకం పెట్టి మూసే
 వ్యవధి లేకపోయింది.

“దర్బాపుకు పిలుస్తున్నారు” అని వార్డరు చెప్పాడు.

“నేను రాను.”

వార్డరు తన బరువును ఒక పాదం మీదనుంచి ఇంకోదానిమీదకి
 మార్చుకున్నాడు.

“వేళాకోళంగావుందా ?

“నేనేం వేళాకోళం ఆడడంలేదు. అందులో ముఖ్యంగా వాళ్ళకి
 చెప్పవలసిందేమీ లేనపుడు వేళాకోళం చేనికి ? యిక వాతావరణం-
 టిటికీలోనించి చూడు - వర్షం, బురద. నేను రాను.”

“యేదో తప్పదు. బగ్గీలో వెడదాం.”

“ఒకమాటు చెప్పాను. మళ్ళీ చెపుతున్నాను. నేను రాను.”

ఇలా అని బల్లమీద చేతితో చరిచాడు. వార్డరు తటపటా
 యిస్తూ తలుపు ముందుకూ వెనుకకూ ఆడించాడు.

“ఈముక్క చెప్పమంటావా?”

“ఊరి - నాకు తీరికలేదు.”

తాళం క్లిక్కుమంది. వార్డు వెళ్ళిపోయాడు. అతను ఉత్తరం వ్రాయడం పూర్తి అయింది :

“సాధ్యమైనంత త్వరలో జవాబు వ్రాయండి. పాత చిరునామాకే. మిత్రులందరికీ అభివందనాలు”.

గుమ్మం అవతల నిశ్శబ్దం.

21

గో రీ ల దొ డ్డి లో

వాగన్ కోవస్కోయె గోరీలదొడ్డి గేటులోనుంచి ఆల్ లాడే కుచ్చులలో ఆరుగురాలు పీనుగులబండిని లోపలకు లాగుకునిపోతున్నాయి. కొజుబా, పక్కకు తప్పకుని బండిని పోనిచ్చాడు. కళ్ళు కుంచించుకుని గలగలలాడే పింగాణీదండలకు వేలాడే నల్ల, తెల్ల రిబ్బనులమీద ఈ క్రింది వాక్యాలు చదివాడు:

సుంక నిర్ణయాధికారి

వికెంటీ పావ్లోవిచ్ ట్రిరోగ్గీ

స్మృతి చిహ్నంగా

సుంఖశాఖలోని అతని సహోద్యోగులచే సమర్పితం :

ఆ ‘సహోద్యోగులు’ శవపేటిక వెనకాలే చెల్లాచెదురుగా నడుస్తూన్నారు. వారిలో ఎక్కువమంది బొద్దుగా ఉన్నారు. ముక్కులు రక్తవర్ణంగా ఉన్నాయి. సుంకశాఖలో సారా స్వేచ్ఛగా కాలువలు గడుతుంటుంది !

వారి ఆత్మకు శాంతిగలుగుగాక !

నెం. 1 సారాబట్టి ఉద్యోగులు

కొజుబా మందహాసం చేసి వెనకవస్తున్న ఒక కార్మికునికి కను
గైటి ఆ ఉద్యోగులలో కలిసిపోయాడు. ఆ అధికారులు వెనుకకు తిరిగి
జోషంతో ఆశ్చర్యంతో కార్మికులకేసి చూసారు.

గేటులోని పోలీసులు టోపీలు తీసివేసుకుని శిలువ గురువేసారు.
పోలీసులు దైవభీతికలిగి ఉండడం విప్లవానికేం చెబుతున్నాడు. ఇది ఒక
తమాషా ఆలోచనే కాని ప్రస్తుతానికి దానిని కొజుబా పక్కకు నెట్ట
వలసి వచ్చింది. గేటుదాటిన తరువాత పీనుగులబండి వేగం హెచ్చింది.
గాయకమేళం “స్వర్గలోకవాసి మన జనకునకు...” అని పాడసాగింది.
నుంకశాఖోద్యోగులు తమను అనుసరించి వస్తున్నవారికేసి తేరిపార
చూసారు. కొజుబా అతని స్నేహితులు కొంచెం వెనక దిగబడిపోయి,
పక్కబాటలోకి మళ్ళారు.

ఆబాట గోరీలదొడ్డి మధ్యకి దారితీసింది. చెట్లమధ్యన ఉన్న
చర్చి దాటారు. ఆచర్చి కలశం నీసపుది. కొజుబా కుడివైపుకి తల
తీసిచూచాడు.

“యిక్కడనుంచి మనం మళ్ళాలి, పియోటర్!”

“కాని యిది ఆస్థలం కాదే” అన్నాడు పియోటర్ ఆశ్చర్య
పోతూ. “మనం మాంసం కూరలు చేసేవార్సోనోఫియేర్ గోరీపక్కగా
మళ్ళాలి. నువ్వు చెప్పిన దోవ చుట్టు.”

“నేను చెప్పినట్లుచేయి” అన్నాడు కొజుబా కఠినంగా. “పెద్ద
వాళ్ళు చెప్పినట్లు నడుచుకో. నువ్వు చెప్పినదోవంటే వెళితే వాడు యెదు
రవుతాడు. ఆ పక్షివెధవ మిఖిల్చక్ ! అడుగో ఆగోరి దగ్గర
వున్నాడు.”

“యె - వ - రు ?” అని పియోటర్ దీర్ఘాలుతీసాడు, కొజుబా
చూస్తున్నదిక్కే చూస్తూ.

బాటపక్కన తెల్లటి కొయ్య శిలువ సమీపంలో ఒక ఫాదరీ
నిలబడ్డాడు. అతని చుట్టూ కొంతమంది జనం. ఫాదరీ ధూపకలశం
ఆడిస్తున్నాడు - అంటే ఖననక్రియ జరుగుతోందన్నమాట.

“నువన్నావే, ఆ మిఖిల్చక్ యెవడు ?”

“వాడా, వాడు ప్రోషిన్ మిల్లులోని ఒక తుచ్చుడు. 1902 సమ్మెలో వాడిని కార్మికులు బయటికి తరిమేసారు. మిల్లు యజమానికి యిష్టుడు, నీచుడు. అన్నిటికిమించీ రహస్య పోలీసులతో పరికు అయినాడు. అప్పటినుంచీ కనిపించడం లేదు. మళ్ళీ రంగంలోకి దిగాడన్న మాట. యిదంతా రహస్య పోలీసుల పనే. నన్నేగనక గుర్తుపడితే నేను చిక్కుల్లోపడతాను. ప్రస్తుతం చిక్కుల్లోపడడం మంచిది కాదు.”

పక్కకుమళ్ళి చుట్టుదోవను ఒక ఏకాంత ప్రదేశానికి వెళ్ళి బాటను చేరుకున్నారు. కొండరావిచెట్లకింద అశ్రద్ధవల్ల నేలకు ఒరిగిన శిలువమీద కొంతమంది కార్మికులు కూర్చున్నారు.

“నమస్తే, కామ్రేడ్స్! యీరీనా యెదీ?” అని అడిగాడు కొజుబా వారిదగ్గరకు వెళ్ళుతూనే. “ఆమె యిటీవల యెవరికయినా కనిపించిందా?”

ఎవరూ జవాబియ్యలేదు. కొజుబా ఆదుర్దాతో తలవంకించి,

“ఆమెనూ లాక్కు పోలేదుగదా. యెదోవనిమీద వెళ్ళింది. మళ్ళీ తిరిగి రాలేదు. యింకా కొంచెంసేపు ఆగుదామా?” అన్నాడు.

“ఉహూ- వీలేదు.” అంటూ ఒక కార్మికుడు అభ్యంతరం తెలిపాడు. “రాత్రిపూట పనికి వెళ్ళాలి. యిప్పటికే ఆలస్యమయి పోయింది. యెప్పుడో బయలుదేరాలింది. పనిచాలావుందా?”

“అవును. వుంది” అన్నాడు కొజుబా ఆలోచనా పూర్వకంగా. “సలహాచెప్పడానికి యెవరూలేరు. మనమే నిర్ణయాలు తీసుకోవాలి. విదేశాలనుంచి జాబు వచ్చింది. చదివి వినిపించడానికికూడా తీసుకు రాలేదు. సరే, కామ్రేడ్స్, నా స్వంత మాటలలో చెపుతాను. పార్టీలో పరిస్థితులు సరిగాలేవని తరుచు చెపుతూనే వున్నాను. మీ ఫ్యాక్టరీలలో జరుగుతున్న దానిని బట్టి ఆమాట నిజమేనని మీకు తెలిసేవుంటుంది. మెన్ని విక్కులు చిక్కులు తెచ్చి పెట్టడం యిదే మొదటిసారిగాదు. విదేశాలలో సహించలేని స్థితికి మెన్నివిక్కులు తీసుకు వచ్చారని ఆ జాబులోవుంది. పనిలో గందరగోళం తీసుకు వచ్చారు. నెలనెలకీ యుద్ధరంగం అడ్డాన్నమవుతోందని వార్తలు వస్తున్నాయి. దేశంలో యింత కరువు యెన్నడూ రాలేదు. ఫ్యాక్టరీ

రీలలో మీ అనుభవాన్ని బట్టి వారంవారం కార్మికులను పనిలోనుంచి తొలగిస్తున్నారని మీకు బోధపడే వుంటుంది. ఫాక్టరీలలో....”

“ఫాక్టరీ కార్మికులు ముందంజ వేస్తున్నారు, నిజం.”

“విప్లవం రాజుతోంది. పార్టీ దోవ తప్పితే దానినియెవరు నడుపుతారు? యెవరు దోవ చూపెడుతారు? పార్టీ కర్తవ్యం అదే. కాని విప్లవం లేవదీస్తే మనం వాదనకు దిగకుండా ఒకరి సరసన ఒకరం నిలబడి, కలసికట్టుగా ముందుకు వురకాలి. నాయకత్వంకూడా వాస్తవిక మయినదయి వుండాలి.”

పియోటర్ కస్సుమంటూ,

“మంచూరియూలోలాగా కాదుసుమా!” అన్నాడు.

“అవును. సరిగా అంతే” అన్నాడు కొజుబా. “యే యుద్ధంలో నయినా సరయిన నాయకత్వం చాలా ముఖ్యం. సైనికుడు మహా ధైర్యశాలి కావచ్చు. కాని సేనాని తెలివితక్కువ వాడయితే ఒక అడుగుకూడా ముందుకు వేయలేం. మన సైనికులు, నావికులు అంత తీసిపోయినవాళ్ళా? కాని అపజయం పొందుతున్నారు. దీనికంతటికీ కారణం ప్రధానకార్యాలయంలోని సేనాధిపతులు తెలివితక్కువవాళ్లు. దుర్మార్గులు అవడమే. మనం జారుమీద, పెట్టుబడిదారులమీదకూడా యుద్ధం చేయాలి. నడవడం యెలా? రెండో కాంగ్రెస్ స్పష్టంగా సరిగా మనకు చెప్పింది. నాయకులు సరయిన పథకం తయారుచేసారుకూడాను. కాని మెన్షివిక్కులు వెన్నుపోటు పొడిచారు. అప్పటి పరిస్థితులను గురించి, మెన్షివిక్కులు ఇస్కాను, పార్టీ కొన్నింటును స్వాధీనం చేసుకోవడం గురించి రూక్ మీకు వివరంగా చెప్పాడు, జ్ఞాపకం వుందా? యిప్పుడు కేంద్రకమిటీ కూడా వాళ్ళవైపు తిరిగిపోయింది.”

కొండరావి చెట్లకింది గోరీలమీద కూర్చున్నవారిలో కదలిక వచ్చింది.

“అంతా లెనిన్ కి వ్యతిరేకం అయారనేనా నీ భావం?”

“అంతా?” కొజుబా నిరసనగా ముక్కు ముడుచుకున్నాడు.

“అంతా అంటే యెవరు? నాకు తెలిసినంతవరకు కాంగ్రెసులో ఎన్నికయివాళ్ళేవరూ యిప్పుడు కేంద్రకమిటీలో లేరు. కొంతమంది అరె

స్వయినారు. కొంతమంది మెన్నివిక్కు దుర్వాసన కొట్టగానే రాజీనామా
లిచ్చారు. బాగా ఆలోచించండి, కేంద్రకమిటీ జారీచేసిన ప్రకటన
చదివితే విసుగెత్తి వుమ్మేయాలనిపిస్తుంది, బూతులు తిట్టాలనిపిస్తుంది.
మెన్నివిక్కు నాయకత్వంకింద మనస్థితిమంచూరియూలో జపాన్ వాళ్ళతో
పోరాడే సైనికుల స్థితికంటే అద్దాన్నంగా వుంది.”

“వాళ్ళని తరిమేయాలి, అంతే” అన్నాడు వ్లాడిమిర్ అనే
రైల్వే కార్మికుడు దృఢనిశ్చయంతో. “యిక్కడ, మాస్కోలో మేం
వాళ్ళతో మాట్లాడడమే మానివేసాం. కేంద్ర కమిటీ వాళ్ళ పక్షం
వహించే మాటయితే దానితో తెగతెంపులు చేసుకుందాం.”

“యదార్థాలను పరిశీలించండి. కేంద్ర కమిటీ మనకి వొరగ.
బెట్టిందేమిటి? యెనిమిది నెలలనుంచి మనకి డబ్బులేదు, సాహిత్యం
లేదు. ఇస్కా మనకి వస్తోందన్నమాట నిజమేగాని, అంతా అబద్ధాల
పుట్ట. కార్మికులకు అందజేస్తే వాళ్ళకి చెరుపే చేస్తుంది. అందుకని
వాళ్ళకి అందజేయడం లేదు.”

కొజుబా చేయి పైకెత్తి,

“అదీ అసలుసంగతి! సరిగ్గా అదే నేను మీకు చెప్పదామను
కున్నాను. కేంద్రకమిటీ మెన్నివిక్కులవైపు తిరిగిపోయినందున, బోల్షి
విక్కు ప్రతినిధులు, రష్యాలోని రహస్యకమిటీల ప్రతినిధులు మొత్తం
యిరవయి యిద్దరు జెనీవాలో లెనిన్ ను కలుసుకున్నారు.” అన్నాడు.

“యిరవయి యిద్దరా? అంటే రష్యా అంతటనుంచీ వెళ్ళా
రన్నమాటే”

“యిరవయి రెండు కమిటీలు లెనిన్ పక్షాన నిలబడ్డాయి. ద్రోహం
చేసింది కాబట్టి కేంద్రకమిటీతో సంబంధం పెట్టుకోకూడదని నిర్ణయానికి
వచ్చారు. స్వంత కేంద్రం, బోల్షెవిక్ కమిటీల సమాఖ్యను స్థాపించాలని
నిశ్చయించారు.”

“బలే!”

“...యీ సమాఖ్య కార్యకలాపానికి వారికి బాధ్యత వహి
స్తుంది. అంతేకాదు, మూడో కాంగ్రెసును పిలవాలని కూడా కోరారు.
కాంగ్రెసు పరిస్థితులను ఒక దోవకు తెస్తుంది, సందేహం లేదు. రహ

స్వంగా పార్టీ కార్యకలాపాలు సాగించే కార్యకర్తలలో అత్యధిక సంఖ్యాకులు లెనిన్ ను బలపరుస్తారు. సరే యిప్పుడు సమాఖ్యదగ్గరనించి యీ వుత్తరం వచ్చింది. ఆ వుత్తరంలో మనం నిర్ణయం...”

“నిర్ణయం తీసుకోడానికేముంది? అంతా స్పష్టంగా కనిపిస్తుంటే. సమాఖ్యలో చేరుతున్నామని తీర్మానం. ‘చేదాం, యెవరిజిల్లా తరపున వాళ్ళు సంతకం చేస్తే సరిపోతుంది.’

“అబ్బే! అది అసంగతంగా వుంటుంది. యీ విషయం జిల్లా సమావేశాల ముందు వుంచి తీర్మానాలు చేయిద్దాం. అలాచేస్తే దానికి కట్టుబడి వుంటాం. మాస్కో కార్మికులు లెనిన్ పక్షాన వున్నారని స్పష్టమవుతుంది. కొజుబా! ఆ తీర్మానం సంగతేమిటో నువ్వే చూడాలి,”

“ఆవిషయం నాకు తెలియదు. నేను అటువంటివాటికి తగిన వాడినికాదు” అంటూ కొజుబా గుర్రుమన్నాడు.

“టాగాంకాలోని కామ్రేడ్స్ చేత వ్రాయించే మార్గంలేదా?”

“నేను సమాఖ్య వార్తలు జైలులోకి వ్రస్తుతం పంపించకూడదని నిశ్చయించుకున్నాను” అన్నాడు కొజుబా మందహాసంచేస్తూ.

“యెందు కనేం?”

అందరూ నిజంగా ఆశ్చర్యపోయారు. కొజుబా నిట్టూర్చి:

“యీ విషయం అధికారులకు తెలిసిపోతే యిక మనవాళ్ళని యమయాతనలు పెడతారు. బయట యేమీ జరగడంలేదని వాళ్ళు అనుకోవడమే మంచిది. యీలోగా వాళ్ళని తప్పించడానికి యెత్తు వేదాం...” అన్నాడు.

“టాగాంకానించే? యేమోనబ్బా! సందేహమే. టాగాంకానించి తప్పించడం కలలోవార్త!”

“అదేమిటి? కోటలే స్వాధీనమవుతాయి” అని కొజుబా కనుగీటాడు. “సరే. నిర్ణయం చేసుకున్నట్లేగా. యీరీనా నేనూ కలిసి ఆ తీర్మానం సంగతి చూస్తాం, ఆమె తిరిగివస్తే”.

పియోటర్ గోరీల దొడ్డిలోని రాళ్ళను డాటి దూరంచూసాడు.

“రాకేంచేస్తుంది? ఆ - అదిగో, రానేవచ్చింది. ఆ పూర్వ సువాసినీ వేషంలో ఆమెను యెవరూ గుర్తుపట్టి చావలేరు.”

ఇరీనా వారి దగ్గరకు వచ్చి మందమయిన పొడుగుపాటి ముసుగు తీసివేసింది.

“అంతా సవ్యంగానేవుంది” అది గబగబా నడిచి వచ్చిందేమో కొద్దిగా రొప్పతూ. “మనకి కావలసింది తెలుసుకున్నాను, కొజుబా!”

22

జ వా బు

విదేశాలనుంచి జవాబు తొందరగానేవచ్చింది. నెల రోజుల లోగానే బామన్ కొట్టును ఊడ్చే నేరస్తుడు స్విట్జర్లాండు పోస్టు ముద్ర వేసిన ఒక ఉత్తరం తెచ్చి ఇచ్చాడు. అది సాంకేతిక భాషలో ఉంది. ఆ ఊడ్చేవాడు రాజకీయ ఖైదీలకు ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జేరవేస్తూంటాడు. ఆ ఉత్తరం వచ్చిందని బామన్ కు ఇదివరకే తెలిసింది. కొట్టు నుంచి కొట్టుకు, అంతస్తునుంచి అంతస్తుకు గోడలమీద సంజ్ఞల కొట్టి ఈ సమాచారం అందజేసారు. ఆ ఉత్తరం వచ్చిందనే సంగతే కాకుండా ‘కేవలం’ తయారుచేసిన సాంకేతిక భాషలో వ్రాయబడిందని కూడా బామన్ కు తెలుసును. ఆ సాంకేతిక భాషకూడా తెలుసు కాబట్టి ఉత్తరం పెద్దదయినా తొందర తొందరగానే చదివి అర్థం చేసుకో గలిగాడు.

23 సెప్టెంబరు 1904, జెనీవా

“ప్రియమయిన మిత్రులారా!

“మీ జాబు చదివి ఆనందభరితులమైనాం. కొత్తగాలి పీల్చి నట్లయింది. బలం చేకూరింది. మీ పన్నుగడతో ముందుకు సాగి

పోండి. అది మహాబాగుంది. అమిత ప్రాముఖ్యం చేకూర్చుకుంటుంది. మీవద్దనుంచి ఉత్తరాలకోసం ఆదుర్దాగా ఎదురు చూస్తూంటాం. ఆచ్చుసౌకర్యాలను గురించిన సలహా కొంతవరకు ఆచరణలో పెట్టడమయింది. వ్రాసేనాళ్ళు యిక్కడ చాలామంది ఉన్నారు. కావలసినంత వ్రాసి సిద్ధంగాఉంది. మొత్తంమీద మేమందరం మాంచి ఉత్సాహంగా ఉన్నాం. పథకాలు చాలా ఉన్నాయి. తాతాజీ కూడా పని ప్రారంభించారు. రష్యాలో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు చురుకుగా సాగుతున్నాయి. ఇక ప్రజలు త్వరలోనే సమీకృత మవుతారని ఆశిస్తున్నాను. మన పుభయులకు స్నేహితులయిన వారికి వివరంగా వ్రాస్తున్నాం. వారినుంచి మీకు బొల్లివిక్ ప్రచురణ వ్యవహారాల విషయం సవివరంగా తెలుస్తుంది. రవాణా ఏజెన్సీ కేంద్ర కమిటీ చేతుల్లో ఉండడంవల్ల దానిని మేం ఉపయోగించుకోడానికి వీలేదు. ఇంతే సంగతులు. అభినందనాలు, ప్రియమైన కామ్రేడ్స్, మీకు ఆరోగ్యం, శక్తి చే కూరు గాక!

తాతాజీ అండ్ కో,,

ఆ రోజునే టాగాంకానుంచి జవాబు వెళ్ళింది. అందులో ఈ కింది విషయాలు తెలియజేయడమయింది. కోల్ వ్రాసిన మొదటి ఉత్తరంలో ప్రస్తావించిన కరపత్రమీద జైలులోఉన్న పందొమ్మిది మంది కామ్రేడ్స్ సంతకంచేసి బయటి ప్రపంచానికి పంపించారు. మాస్కో కమిటీలో ఇంకా కొంతమందిని చేర్చడమయింది. అచ్చు ఆఫీసు స్థాపనకు, కరపత్రాలు సరిగా అచ్చువేయడానికి ఏర్పాట్లు జరిగాయి. పార్టీ మూడో కాంగ్రెసును పిలవాలని ఆందోళన పెంపొందుతోంది. ఇరవయి రెండుమంది సమావేశమయినవార్త, బొల్లి విక్ కమిటీల సమాఖ్యను గురించినవార్త ఆలస్యంగా చేరినా, టాగాంకాలోని కామ్రేడ్స్ ప్రేరణ అక్కరలేకుండానే మాస్కోకమిటీ సమాఖ్యలో చేరడానికి అంగీకరించింది. నిజానికి బామన్ ఇంకా మాస్కో కార్మికులకు నాయకత్వం వహిస్తూనే ఉన్నాడు. ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలకు కట్టుదిట్టంగా ఏర్పాట్లు జరగడంవల్ల అన్ని విషయాలలోను అతని సలహా

లను తీసుకుంటున్నారు. ప్రతి విషయంలోనూ అతని అభిప్రాయాన్ని నిర్ణయాన్ని తెలియజేస్తూనే ఉన్నాడు.

మాస్కో కమిటీ టాగాంకాలోని కామ్రేడ్స్ ని తప్పించడానికి చర్యలు తీసుకుంటూనే ఉంది. జైలు సమీపంలో ఇరీనా అనుకూలంగా ఉండే ఇల్లు తీసుకుంది. రెండు మూడు రోజులలో సొరంగం తవ్వకం ప్రారంభమవుతుంది. దీనికి ఒక వధకం జైలునుంచి పంపించడమయింది. కాని అటువంటి సమాచారం సాంకేతిక భాషలో నయినా పంపడానికి వీలేదు.

ఈ ఉత్తరం సాంకేతిక భాషలో వ్రాసి 'మామూలు మార్గం'లో పంపించారు.

23

స మా చా ర శ క లా లు

సరిగా అర్థరాత్రివేళ, మామూలు ప్రకారం ఎఫ్ సాక్రటీ మెడ్సికోవ్ రహస్యపోలీసుశాఖకు చెందిన హాలులోకి అడుగుపెట్టాడు. ఆ హాలు ఎత్తు తక్కువ. అక్కడ ఆతనికోసం ఏజెంట్లు కనిపెట్టుకుని ఉన్నారు. మొదటిరకం ఏజెంట్లను తయారుచేయడంలో మెడ్సికోవ్ పాఠశాల సామ్రాజ్య మంతటా పేరు పొందింది. అందుచేత మాస్కో లోనే గాకుండా సెయింట్ పీటర్స్ బర్గ్ లో కూడా ఈ ఏజెంట్లను రహస్యపోలీసుశాఖవారు "ఎఫ్ సాక్రటీ పాఠశాల" మనుషులని పిలుస్తారు. చట్టవిరుద్ధంగా కార్యకలాపాలు సాగించేవారు అందుకనే మాస్కోను ప్రమాదకరమయిన నగరంగా భావించేవారు. ఏకమిటీ అయినా మూడు నెలలకంటే ఎక్కువ మన జాలేది కాదు. అది 'భగ్నమయి' తీరేది. అంటే అందులోని సభ్యులను అరెస్టు చేసేవారన్న మాట.

మామూలు ప్రకారం ఏజెంట్లు 'నిబంధనలలో విధించిన భంగిమ'లో, ఇంకా ఖచ్చితంగా చెప్పాలంటే, పాదాలు ఎడంగా పెట్టి,

చేతులు వెనుకకు కట్టుకుని నిలబడ్డారు. 'బాహ్యపరిశీలనా చాతుర్యం' అనే విషయంమీద పాఠం ప్రారంభమయింది. ఎవస్కాటీ వరుసగా ఒక్కొక్క ఏజెంటు ముందు ఆగి ఆరోజున అతనుచేసిన పని విన్నాడు. మెడ్సికోవ్ ఒక్కొక్కనికి ఒక్కొక్క మార్కు ఇచ్చి, అతనికి పనిని తాంత్రిక దృష్టిలో విశ్లేషించి చెప్పాడు.

నల్లగా బక్కపలచగాఉన్న ఒక ఏజెంటు దగరకు మెడ్సికోవ్ వెళ్ళగానే అతను అతివినయంగా, అమితకోరికతో ఎదయినా పని చెప్పమని అడిగాడు.

"యింకెవరి వెంటయినాపడి ఆచూకీ తీయాలనివుంది. అవెట్ వ్యవహారంలో వుత్సాహం కలగడంలేదు. అతనిని వెంటాడడం వృధా ప్రయాస. కుందేలులాగా తిరుగుతాడు. యేమీ గమనించడు. అతను కుట్రదారుడేమిటి, వట్టి తెలివితక్కువ దద్దమ్మ!"

"స్టేషన్ విషయం వీడికి అప్పగించు, ఎవస్కాటీ పెట్రో విచ్" అన్నాడు అతని పక్కనే నిలబడ్డ ఏజెంటు అసూయతో. "వెంటాడితే అతన్నే వెంటాడాలి! చివరిదాకా వెంటాడే అవకాశం కలిగించేవాడు కాదు. టోకరా ఇస్తాడు. వీధిలోకి వస్తే బహుజాగ్రత్త పడతాడు. ప్రతిమూలా జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తాడు. టోకరాగాడు. అతని నెలాగయినా పట్టుకురావాలి. నెల రోజులనుంచి అతని వెంట తిరుగుతున్నామా, యింతవరకు ఆచూకీ తీయడానికి కాస్తయినా ఆస్కారం యిచ్చాడా? అతని వెంటాడడం డబ్బుదండగ, పనిచెరువు."

ఎవస్కాటీ గుర్రుమన్నాడు తప్పితే మాట్లాడలేదు. ఆ నిమిషంలో అతను వేరే విషయం ఆలోచిస్తున్నాడు. పోలీసు ఏజెంటు 'స్టేషన్' అని మారుపేరుతో పిలిచే ఆ కుట్రదారుని గురించిగాని, 'అవెట్' అని పిలవబడే ఆ తెలివితక్కువ మొద్దును గురించిగాని ఆదుర్దాపడడం లేదు.

ఎడమ వైపుకు ఒక అడుగువేసి తరవాత ఏజెంటు వైపు తిరిగాడు. ఆ ఏజెంటు మంచి ఉత్సాహంతో తను చేసింది చెప్పాడు. కాని మెడ్సికోవ్ మనసు ఎక్కడోఉంది. ఆలోచిస్తున్నాడు.

ఆలోచించడానికి కావలసినంత ఉంది. మూడు వారాలనుంచీ ఫ్యాక్టరీలలో కరపత్రాలు, ప్రకటనలు రోజూపంచిపెడుతున్నారు. వాటిలోని విషయము మహా దారుణంగా ఉంది. ప్రతి కరపత్రం అడుగునా అవమానకరమయిన మాటలు :

ఆర్. యన్. డి. యల్. పి. మాస్కో కమిటీ అచ్చు ఆఫీసు అని ముద్రితమయిఉంది.

మూడు వారాలు! 'ఎవస్కాటీ పాఠశాల' యావత్తూ పనిలో నిమగ్నమయినా, మనుషులు నగరంలో కాళ్ళు అరిగేటట్టు తిరిగి వెదికినా ఆ దుండగుల ఆచూకీ తీయలేకపోయారు.

అంతా వ్యర్థం! ఏమీ దొరకలేదు. మెడ్నికోవ్ అనుభవంలో కీటుకు గ్రహించే సూచనకూడా దొరకక పోవడం ఇదే మొదలు.

అచ్చు ఆఫీసును గురించి ఏమాత్రం తెలిసినా వెంటనే తెలియజేయవలసిందిగా ఆ దేశం ఇవ్వడమయింది. కాని ఒకరూ ముందుకు రాలేదు. ఆ కారణంవలననే మెడ్నికోవ్ ఈ గూఢచారుల శ్రేణివెంటే బరువుగా అడుగులు వేసుకుంటూ నడిచాడు. వారు చెప్పేది సరిగా వినడం కూడాలేదు. అతనికి ఆసక్తి కలిగించే విషయం గురించి ఒకరూ చెప్పినపుడు, ఇక వినడం దేనికి?

ఆశ్రేణివెంటే సగడూరం వెళ్ళాడో లేదో పై అధికారి దగ్గర నుంచి రమ్మని కబురు వచ్చింది. పై అధికారి కార్యాలయం తలుపు తెరవగానే ఆకలనల్ ముఖకవళికను బట్టి వ్యవహారం సాఫీగా నడపదని ఎవస్కాటీ గ్రహించాడు.

పోలీసు కలనల్ తోపాటు జైలుశాఖ దుస్తులు వేసుకుని బక్క వలచటి వ్యక్తి ఒకతను కూడా అక్కడ ఉన్నాడు. అతను కుంగిపోయి నట్లుకనిపించాడు. తైల్లాటి శరీరచ్ఛాయ. ముఖమాత్రం కందగడ్డలాగా ఉంది. సంభాషణ వివరాలలోకి దిగింది.

“మిస్టర్ మెడ్నికోవ్!” అన్నాడు కలనల్ సంతోషం నటిస్తూ, చేతులు రుద్దుకుంటూ. “నువ్వు రావడం నాకు చాలా సంతోషమైంది! మీ యిద్దరికీ పరిచయముందా? యియన టాగాంకా జైలుగవర్నరు.

యితను నా అసిస్టెంటు మెడ్సికోవ్. పరస్పర సానుభూతితో కరచాలనం చేసుకోండి.”

సన్నగా జిడ్డుగా ఉన్న ఆ గవర్నరు చేతిని మెడ్సికోవ్ పట్టుకుని ఊపాడు. ఎదో పొరపాటు జరిగిందని స్పష్టంగా తెలుస్తూనే ఉంది.

“యీ గవర్నరు” అన్నాడు కలనల్ జైలు అధికారివైపు తలవంచి. “మాస్కోలోని రాజకీయ పరిశోధనాశాఖ అధిపతివయిన నీమీద నేరమాపాదిస్తున్నారు. స్థానిక బోల్షివిస్టు కుట్రదారులు మూడు నెలలుగా, మూడు నెలలు! వినిపించిందా?” కలనల్ వేలు గాలిలో కదలాడింది. “టాగాంకా జైలులోని ఫైదీలతో, ముఖ్యంగా మనకందరకూ తెలిసిన నికొలాయ్ బామన్ తో సతతమూ సంబంధాలు పెట్టుకున్నారనే విషయంలో నువ్వు వుపేక్షించావట. అంతేగాదు, యీ కాలంలోనే మాస్కోలో అచ్చయిన బోల్షివిక్ ప్రకటనలు టాగాంకా జైలునుంచే వ్రాసి బయటికి పంపారని చెబుతున్నారు...”

మెడ్సికోవ్ మండిపడి,

“నేరమాపాదిస్తున్నాడా? జైలు అధికారులు... తమ కళ్ళముందు యేంజరుగుతోందో తెలుసుకోలేకపోవడం నాతప్పా?” అన్నాడు.

“నాకూ కళ్ళున్నాయి” అని గవర్నరు అడ్డు వచ్చాడు తీవ్రంగా. “యిక్కడినుంచే, జైలు బయటనుంచే ప్రతిదీ వుత్పత్తి అవుతోంది. జైలు కటకటాల వెనక బయట సహాయం లేనిదే యేమీ చేయలేదు. వుదాహరణకి, యీ కాగితం యెక్కడనుంచి వచ్చింది? బయటనుంచి కాదా?”

సన్నగా మడతపెట్టిన టావుకాగితం బయటికి తీసియిచ్చాడు. కలనన్ త్వరత్వరగా మడత ఊడదీసి, “సాంకేతిక భాష” అన్నాడు.

మెడ్సికోవ్ దానిమీదికి వంగిచూసి,

“అవును సాంకేతిక భాష” అని రూఢిపరిచాడు.

ఆ చీటీ పైభాగంలో సాంకేతికభాషలో గాక మామూలు భాషలో “14 అక్టోబరు జెనివా” అని ఉంది.

కలనల్ మెడ్మికోవ్ కేసి కోవంతో చూసాడు. జైలు అధికారి చెప్పింది సరిగానే ఉంది. బయటివారి సహాయం లేనిదే జెనీవానుంచి వచ్చిన చీటీ జైలులోపలికి ఎలారాగలుగుతుంది? మెడ్మికోవ్ టోకాగా తిన్నాడని విస్వప్నమవుతూనే ఉంది.

కాని దానిని నిరాకరించడానికి మెడ్మికోవ్ యత్నించలేదు.

“వారి సంఘంలో మన రహస్య యేజెంటు లేనంతకాలం యిలాంటి విషయాలు తెలుసుకోలేం” అన్నాడు. “బోల్షివిస్కులలో మనకి సమాచారం అందించడానికి నమ్మదగిన వ్యక్తి, కలసి మెలసి తిరిగే వ్యక్తి, దొరికేవరకు మనకు ఏదో కాస్త కాస్త సమాచారం అందించేవారిచేతనే పని చేయించుకోవాలనేసంగతి నేనేం మరుగు పర్చదలచలేదు. కాని మనం అనుకున్నంత నమ్మకంగా వుండదు. ‘బాహ్యపరిశీలన’ సంపూర్ణ ఫలితాలను యివ్వలేదని మీకు తెలిసిందేగా. కాని యీ వుత్తరం (కలనల్ వేళ్ళతో నలుపుతున్న ఉత్తరం వంక తల వూపాడు) జైలులో దొరికింది కాబట్టి మనకి మార్గంమీ...”

“దాన్ని తగలేసిరి!” అంటూ అడ్డు వచ్చాడు కలనల్ ముక్కు తుడుచుకుంటూ. “మెచ్చుకోవలసినవాళ్ళని మెచ్చుకోవాలి. వాళ్ళు మన యేజెంటులంత తెలివితక్కువ మొద్దులుగాదు. మార్గం దొరకాలేదు, పెట్టాలేదు! నేరస్తులు యీ వుత్తరప్రత్యుత్తరాలు జార వేస్తున్నారని యిట్లే యెవరికయినా బోధపడుతుంది. యింతవరకు ఫైదీలను చూడడానికి యెవరినీ రానీయలేదు, బంగీలెవీ అందజేయలేదు. అందువల్ల యీ పనంతా నేరస్తులు చేసిందే అయివుంటుంది.”

“కొట్టు వూడ్చేవాళ్ళయి వుంటారు” అన్నాడు మెడ్మికోవ్ దృఢవిశ్వాసంతో.

గవర్నరు నిట్టూర్చి

“ఉహూ - మన యేజెంటుగా పనిచేయడానికి అంగీకరించిన వారినే కొట్టు వూడ్చడానికి పెట్టాం. వాళ్ళు జైలు ఆవరణలో కన రత్తు చేసేటపుడు యిదంతా బరుగుతోందని నానమ్మకం.” అన్నాడు.

“అలా అయితే యీపత్రం సంగతేమిటి?”

“యిది ఆవరణలో దొరికింది. అనుకోకుండా పొరపాటున జారి పడి వుంటుంది. ఆ రోజున ఖైదీలంతా కనరత్తు చేస్తున్నందువల్ల యేం చేయడానికి తోచలేదు.”

“జారిపడిందా?” అని మెడ్పికోవ్ అనుమానంతో ప్రశ్నించాడు. అటువంటి ‘వ్రతాల’ను రాజకీయ ఖయిదీలు జారవిడవడం యింతవరకు యెన్నడూ వినలేదు. వాళ్ళు హాస్యానికి బుద్ధిపూర్వకంగా కింద పడవేసారని అనుకోవాలి!”

ఇది హేతుయుక్తంగా ఉన్నదని కలనల్ కి తోచింది. గవర్నరు కింక ప్రశ్నార్థకంగా చూసాడు. నిరాశతో గవర్నరు తల వంకించాడు.

“ఉహూఁ- అలా జరిగి వుండదు... వాళ్ళు యేపని చేయడానికి వెనకాడరని అనుకున్నప్పటికీ. వాళ్ళో ఎటువంటివాళ్ళని మీరూహించలేరు. మనం ముగ్గురం ఒకేస్థితిలో, ఒకే విషయం చర్చిస్తున్నాం. కనక యీ విషయంలో నాకేం తోచడంలేదని అంగీకరిస్తున్నాను. వుదాహరణకి ఒకరోజున నేను బామన్ ని చూడాలని వెళ్ళాను. శుభ్రంగా ఊవరం చేసుకుని నా ముందు నిలబడ్డాడు. యెక్కడనుంచో మంగలికత్తి సంపాదించి వుంటాడు. ఆరోజున మరి మంగలిరాలేదు. ఖయిదీలు పదునయిన నస్తువులెవీ దగ్గర వుంచుకోకూడదు. యిక మంగలికత్తి సంగతి చెప్పేదేముంది? కాని అప్పటికే శుభ్రంగా ఊవరం చేసుకున్నాడు. ‘ఊవరం చేసుకున్నట్టున్నావే?’ అని అడిగాను. బామన్ నవ్వి ‘అవును’ అని సమాధానం ఇచ్చాడు. ‘దేంతో?’ ‘మంగలికత్తితో’ ‘మంగలికత్తి యెక్కడిది?’ మళ్ళీ నవ్వి ‘కొట్టులో వుంది’ అని జవాబిచ్చాడు. ‘ఉహూఁ- ‘అసంభవం’ ‘ఒట్టు.’

“సహజంగా నేను తక్షణమే కొట్టు సోదా చేయమని వార్డరుని ఆదేశించాను. నమ్మండి, నమ్మకపోండి. మేం కొట్టంతా ముప్పావుగంటసేపు చచ్చిచెడి వెతికాం. బామన్ ని సోదా చేసాం. కాని మంగలికత్తి కనిపించలేదు.”

“నేను అనుకున్నట్లే అయింది” అన్నాడు మెడ్పికోవ్. “మిమ్మల్ని వెర్రి పుల్లాయలని చేయడానికి అలా నటించాడు. యిక

మంగలిక త్రిసంగతి, యెవరో తెచ్చియిచ్చారు. పని అవగానే మళ్ళీ తీసుకుని చక్కా బోయారు.”

“అదే నిజమయితేనా!” అన్నాడు గవర్నరు. “నేనూ సహజంగా అలానే అనుకుని నాలుగూ అనేసాను. నన్ను మోసగించినందుకు, రాజకీయ ఖైదీల ప్రవర్తనకు విరుద్ధంగా ప్రవర్తించినందుకు చివాట్లు పెట్టాను.”

“రమారమి గంటసేపు మమ్మల్ని తెలివితక్కువ దద్దమ్మల్ని చేసి ఆడించడం నీకు వేడుకగానే వుండచ్చు, కాని నిజం మాట్లాడితే నువుచేసింది యుక్తంగాలేదు” అన్నాను

“ఆతరవాత యేంజరిగిందనుకున్నారు, బామన్ మొహం ముడుచుకుని అన్నాడు” నేను నిజం చెప్పాను. మీరు పట్టి బుద్ధిహీనులు మంగలిక త్రి కొట్లోనే వుండి!

‘నాకు నమ్మకం లేదు. వుంటే చూపించు!’

‘చూపిస్తానుగాని, తిరిగి యిచ్చేస్తారా?’

“కుతూహలం నాకు యెక్కువయింది.”

“ఓ. అలాగే తిరిగి యిచ్చేస్తాను, అన్నాను.”

“మాట తప్పకూడదుసుమా!” అని అతను సూటిగా నా కళ్ళల్లోకి చూసాడు.

“మాట తప్పను” అన్నాను. యీ వార్డల్లంతా సాక్షులు”

“అలా అయితే సరే” అన్నాడు బామన్. ‘ఓ నిమిషంసేపు బయటికి వెళ్ళండి, నేను కొట్టేవరకు తలుపుద్గిరికి రాకండి. కంత తలుపు తెరిచారా యేం జరిగినా బాధ్యత నాదికాదు, మీదే.

“మేము బయటికి నడిచాం...”

“అయితే కంత తెరిచి చూడలా? అని కలనల్ అడిగాడు, ఎగతాళిగా.

“ఉహూఁ-తెరవలా?” అని గవర్నరు విచారపూర్వకంగా తల వంచుకున్నాడు.

“యీ బామన్ సంగతి మీకు తెలీదు. యెంతకయినా తెగించే బాపతు. యెప్పుడూ యెదోఒక పితలాటకానికి తయారయి వుంటాడు. పట్టుమని ఒక నిమిషం గడించేదోలేదో తలుపు కొట్టాడు. తలుపు తీసుకుని లోపలికి వెళ్ళిచూద్దూ గదా అతని అరచేతిలో మంగలి కత్తి! పదును వుందోలేదో అని తీసుకుని చూసాను, బలే! ఊవరం ఆపశంగానే చేసుకోవచ్చు.”

కలనల్ మెల్లగా ఈలవేసి అన్నాడు,

“బలే! యింతకీ తిరిగి యిచ్చేసావా?”

“అదేంప్రశ్న?” అన్నాడు గవర్నరు, అసహ్యం ప్రకటిస్తూ “యివ్వలేదు”

“అత నేమన్నాడు?”

గవర్నరు దృష్టి మళ్ళించుకుని,

“మామూలు ధోరణే, పెద్దగా యేమీ అనలేదు. యిటువంటి పరిస్థితిలో యేంచేస్తాడు, పాపం! మనం యెంత కట్టుదిట్టంచేసినా, యెదోసాదు కనిపెడుతునే వుంటారు. నిజానికి, వాళ్ళకి స్వేచ్ఛ యివ్వడమే పుత్తమమయిన పని. అప్పుడు యేమరుపాటుగా వుండి యెప్పుడో ఒకప్పుడు బోల్తా పడతారు. అనేక విషయాలు తెలుసుకోవడానికి మనకు అవకాశం చిక్కుతుంది. బామన్ పుత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరుపుతున్నాడని మూడు మాసాలక్రితమే వార్డర్లు నాకు విన్నవించారు. అందుకని వాళ్ళకి యిప్పుడు స్వేచ్ఛ యిస్తున్నాను. యిది స్త్రీలతోసహా తక్కినవాళ్ళకీ వర్తిస్తుంది.

“చాలా విషయాలు గ్రహించారు” అన్నాడు మెడ్డికోవ్ వేళాకోళంగా. “యికేం పుత్తరప్రత్యుత్తరాలు సాగుతునే వుంటాయి?”

“ఉహూఁ - జరుగుతాయనుకోను” అన్నాడు గవర్నరు తల ఆడిస్తూ. “బామన్ని చాలా రోజులక్రితమే యేకాంత నిర్బంధంలో

వుంచాం. గోరీలో వున్నట్టే అనుకో! వుత్తగ ప్రత్యుత్తరాలు జరగ
డానికి వీలేదు. కసరతుకూడా చేయనీయడం లేదు. మూడు రోజుల
కొకపర్యాయం వార్డరు యెదుట కొట్టు వూడ్పిస్తున్నాం. రాజకీయ
ఫై దీల పతాన వ్యవహరించిన వారందరినీ అరెస్టు చేశాం.”

“యేంలాభం!” అని మెడ్డికొవ్ గొణిగాడు, కళ్ళు కుంచిచు
కుంటూ. “మా దగ్గిరికి పంపలేదేం? నేనే స్వయంగా ప్రశ్నించేవాడిని”

“యిదివరకే ప్రశ్నలు వేయడం జరిగింది.” అని కలనల్ అడ్డు
వచ్చాడు విసుక్కుంటూ. “ఆవిషయం నేనే స్వయంగా చూసాను.
మొండి ఘటాలు! యేమేం మాట్లాడుతున్నారో తెలియనట్లు ప్రవర్తిం
చారు. వాళ్ళ దగ్గిరనించి యేమీ రాబట్టలేం”

మెడ్డికొవ్ కుడి చేతితో ఎడమ అరచేతిమీద కొట్టుకుని.

“నేను రాబడతాను” అన్నాడు.

“సున్నితంగా వ్యవహరించేనా?” అంటూ కలనల్ గుర్రు
మన్నాడు. “అయితే నేను మెత్త మెత్తగా వాళ్ళతో మాట్లాడానను
కున్నావా? వాళ్ళ దగ్గిరనించి నువ్వేమీ రాబట్టలేవు. చర్మం వాలించినా
సరే, ఒకసారి చెప్పకూడదని నిశ్చయించుకున్నారో యిక చెప్పరు.”

24

రొట్టెలవాళ్ళు

భీతావహం వ్యాపించింది. ట్వర్ స్కాయా వీధి దిగువకు జనం
పరుగెత్తుకు పోతున్నారు. దూరాన, స్ట్రాప్టన్యాయ వీధిలోనుంచి
కాల్పులు వినిపించాయి.

కొజుబా పక్కనుంచి పరుగెత్తుకు పోతున్న ఒక కార్మికుని
జబ్బపట్టుకుని

“యేమిటి సంగతి?” అని అడిగాడు.

ఆ కార్మికుడు భయంతో వణికిపోతున్నాడు. వెంటనే జవాబు
చెప్పలేదు.

“ఫిలిప్స్ రొట్టెలదుకాణంలో కొట్లాడుకుంటున్నారు...”

“సమ్మె, నాకు తెలుసు” అంటూ కొజుబా అడ్డుచెప్పాడు.

కాని ఆకార్మికుడు చేయి ఊపి,

“కొట్లాడుకుంటున్నారు. రొట్టెలవాళ్ళు కాల్పులు సాగిస్తున్నారు. రొట్టెల దుకాణంలో తలుపులు బిగించుకు కూర్చుని వూరికే కాలేస్తున్నారు. ఆప్రదేశమంతా సైన్యంతో నిండిపోయింది! రక్తం వీధుల్లో ధారలు కడుతోంది.” అన్నాడు.

కొజుబా అతనిజబ్బు వదిలిపెట్టాడు. ఆ కార్మికుడు చక్కాబోయాడు. కొంత కుదుటపడ్డాడే గాని ఇంకా అడుగులు తడబడుతున్నాయి.

కొజుబా పక్క పక్కనే నడుస్తున్న ఇంకో పొట్టిపాటి, నల్లజుట్టు కార్మికుడు భయపడుతూ,

“ఫిలిప్స్ రొట్టెలవాళ్ళనేనా చెప్పాడు? ఆస్థలం యీరీనా జిల్లాలోది గాదా?” అని అడిగాడు.

కొజుబా విచారంతో తలవంకించి అన్నాడు:

“ఆవిషయం యిదివరకే ఆలోచించాను. చాలాకాలంనుంచి పని ప్రారంభించాలని తొందరపడుతోంది. కాస్త ఆగమని చెప్పాను. తొందరగా పద”

వారు తొందర తొందరగా నడువసాగారు. ఎదురుగా పాదచారులు పరుగెత్తుకుంటూ వస్తున్నారు. వారివెనక కేకలు, ఈలలు, పిల్లి అరుపులు...

“యెక్కడికి వెళుతున్నారు? అక్కడ కాల్పులు సాగుతున్నాయి. వినిపించిందా?”

భారీ అగ్నిమాపక యంత్రం పెద్దగా కూతవేస్తూ కొజుబాను, అతని సహచరుని దాటిపోయింది. పక్కమలుపులోనుంచి ఆశ్చిక పోలీసుదళం దాడుతీసింది. జేనుమీద ఊగిసలాడుతూ ఒక అధికారి

చెంపమీది గాయాన్ని చేతితో తడుముకుంటున్నాడు. చేతి తొడుగు చినిగిపోయింది. వారిముందు తుపాకిగుళ్ళ వర్షం కురిసింది.

“సైనికుల పని!” అని పరుగెత్తుతూ కొజుబా పక్క కార్మికుని చెవిలో చెప్పాడు. “కాల్చి పారేస్తారు. ఆ విధంగా కాల్పులు సాగించడం మనవాళ్ళకి యికా తెలీదు. వాళ్ళు యిష్టంవచ్చినట్లు దిక్కులు చూడకుండా కాల్చేస్తారు.”

అదే సమయంలో అతని మాటలు ఖాయపరచడానికా అన్నట్లు కొజుబాకు, అతని సహచరుడికి చెల్లాచెదరుగా కాల్పులు వినిపించాయి.

సున్నీలను పైకి ఎత్తిపట్టి సైనిక వంక్రి వీధి దిగువకు వచ్చి పారి పోతున్న జనాన్ని చుట్టుముట్టారు. ఒక జిల్లాపోలీసు ఇనస్పెక్టరు, ఆడంబరాలరాయుడు, ధగధగమెరిసే తోలుబూట్లు తొడుగుకుని సైనికుల ముందు పరుగెత్తుతూ,

“వెనక్కి మళ్ళండి! కాల్పులు చేస్తారు” అన్నాడు.

కొజుబా, అతని సహచరుడు సమీపంలోని ముంగిటి సింహ ద్వారం దగ్గరకు చేరుకున్నారు. జనం నిండిపోయారు. అక్కడ నుంచి చూస్తే ఫిలిపోవ్ రొట్టెల దుకాణం బాగా కనిపిస్తుంది.

గోడల వెంట అగ్నిమాపకదళంవారు నిచ్చెనలు వేస్తున్నారు. ధగధగలాడేవారి కంచు శిరోవేష్టలమీద రాళ్ళు కర్రలు ఇనపరేకులు కురుస్తున్నాయి. పైఅంతస్తు కిటికీలలోనుంచి చెల్లాచెదరుగా కాల్పులు సాగిస్తున్నారు. వీధి మధ్యన ఒక ఉద్యోగి వరలీసినకత్తి చేతితో పట్టుకుని నిలబడ్డాడు. ముష్టియుద్ధం చేసినవాడిలా అతని దుస్తులు చెదిరిపోయాయి. చెల్లాచెదరయిన సైనికులను ఉద్దేశించి బొంగురు గొంతుతో.

“చురుకుగా కాల్చండి! వలంటీర్లు! నిచ్చెనలు యెక్కండి, ముందుకు పదండి!” అన్నాడు.

బాకావాడు దాడిచేయమని సంజ్ఞగా బాకా ఊదాడు. తుపానులూ వీచిన కాల్పులకు ఆ భవంతి గోడలగచ్చు ఊపివడింది. వలంటీర్లు

భారీబూట్లమూలంగా తొండరగా కదలేకపోతున్నా అలాగే జాగ్రతగా నిచ్చేనలు ఎక్కారు. సైనికుల గుంపు ఒకటి ఆ భవంతి ఇనపగేట్ల మీద తుపాకీ మడమలతో బాదారు. కాని లాభం లేకపోయింది.

రాళ్ళు గబగబా అమితంగా పడసాగాయి. కాల్పులూ అధికమయ్యాయి. ఆభవనం పైఅంతస్తునుంచి కంఠున ఒక గొంతు వినిపించింది. మాటలు స్పష్టంగా లేవు. కాని సింహద్వారందగ్గరకు తోసుకువచ్చిన జనం గుసగుసలు మాని నిశ్శబ్దంగా ఆగొంతు వినిసించినవైపుకు తలలు ఎత్తి చూసారు. పైనుంచి ఒకమనిషి కాయం దభీమని పడింది. అది నిచ్చేనమీదనుంచే పడిందో కప్పమీదనుంచే పడిందో కొజుబా తెలుసుకునే లోపలనే జనం దానిచుట్టూ మూగారు. ఆవీధి మూలలోని మందులషాపులోనుంచి ఎర్రటి శిలవగుర్తు పట్టీలు చొక్కాచేతులకు తగిలించుకుని కొందరు వచ్చారు. కొజుబా వెనకాలే దగ్గరగా నిలబడ్డ ఒక కార్మికుని వేడినిట్టార్పు మెడవెనక వచ్చి తగిలింది. అతని ఉచ్చాచ్ఛన నిశ్వాసాలు క్రమబద్ధంగా లేకపోవడాన్ని బట్టి అతనికి తన ఆలోచనలవంటివే వచ్చాయనీ, తనలాగానే భయపడుతున్నాడనీ కొజుబా గ్రహించాడు.

“హురా!” అని పెద్ద కేక కొజుబా చెవులలో గింగురుమంది.

చుట్టూ నిలబడ్డ సైనికులు తుపాకు గురిపెట్టారు. తక్కినవాళ్ళు కూడా ‘హురా’ అని గొంతెత్తి అరిచారు. ఆ అరుపు ట్వర్ స్కాయా వీధిలోనుంచి సాగిపోయి ఫిలిపోవ్ రోజ్టెల దుకాణం పైకప్పు మీదనుంచి ప్రతిధ్వనించింది. సైనికులు గేటు దగ్గరనుంచి వెనుకడుగు వేసారు. వారిలో కొందరు ఆ బొంగురుగొంతు అధికారిని కాలిబాట వెంట లాగుకుని వెళ్ళారు. దాడిమూక సాధ్యమైనంత తొండరగా దిగివచ్చి చెల్లా చెదరగా వెనకకు మళ్ళుతున్న తమ వారిని కలుసుకున్నారు.

“హురా!”

తిరిగి బాకా గింగురుమంది. స్ట్రాస్టనాయా చాకులోనుంచి ఇంకో సైనికశ్రేణి బయలుదేరింది. ఆ దేశానుసారం వారు విసనకర్రలా విస్తరించుకుంటూ పరుగెత్తారు.

“హురా!”

ఈ తడవ ఈ ఉత్సాహపూరిత నినాదం సైనికులనుంచి వచ్చింది. మరల ఇంకోసారి గేటువేపు, నిచ్చెనలవేపు వారు పరుగెత్తారు. చురుకయిన ఒక సైనికోద్యోగి గేటుమీదుగా ఎక్కి లోపలకు దిగాడు. ఆ దిగడంలో అతని కోటుచివర గేటు ఊచల. మొనలకు తగిలి చినిగి పోయింది. తాళం పగిలి కిందపడింది. తువ్వపట్టిన బందులు కీర్తన మన్నాయి. సైనికులు ఉప్పెనలాగా ఒకరి పక్కన ఒకరు తుపాకులు, గుర్రపెట్టి లోపలకు పరుగెత్తారు.

“పొల్లవాయే. యుద్ధం!” అన్నాడు కొజుబాపక్కనే నిలబడ్డ ఒక నగరవాసి. ఈ మాటలు అతని నోటివెంట వెలువడ్డాయో లేదో చుట్టూచూసి మళ్ళీ నోరుమెదపలేదు.

ఒక సెకనుసేపు సద్దులణిగింది. భవంతిలో ఆదరాబాదరాగా కాల్పులు సాగాయి. ఆ తరవాత పేలుడు వినిపించింది.

“బాంబే నటావా?” అని ఆ కార్మికుడు కొజుబాను చెవులో ప్రశ్నించాడు. కొజుబా కనిపించి కనిపించకుండా తల పంకించాడు. రొట్టెలవాళ్ళ దగ్గర బాంబులు ఉన్నాయని అతనికి తెలుసు.

గందరగోళం, కాల్పులు సమసిపోయాయి. రొట్టెలదుకాణానికి ఎదురుగా ఉన్న భవనంలోనుంచి బొద్దుపాటి కలనల్ ఒకతను బయటకు వచ్చాడు. ఎద్దుమెడవంటిమెడవంటి బెదురుతూ పైకప్పుకేసి చూసి ఆత్మవిశ్వాసంతో ముందుకు నడిచాడు. టోపీతీసి శీతాకాలమయినా చెమటపట్టిన బట్టతల తుడుచుకున్నాడు.

చావు తప్పింది...

కొట్టెలదుకాణంలోనుంచి శవాలను బయటికి తీసుకువచ్చి వేచిఉన్న సైనికశకటాలలో పడవేసారు. సైనికపంక్తిని తోసుకుంటూ జనం ఊపిరి బిగపట్టి చూస్తున్నారు.

“ఆరిదేవుడా! యెంతమంది! యెంతమంది!” అంటూ ఒక స్త్రీ వెక్కి వెక్కిపడ్చింది. “నా జీవితంలో యెన్నడూ యింతమంది ఒక్కసారి చావగా చూడలేదు” అంది.

“కాస్త ఆగావంటే, యింకా చాలా చూస్తావు” అన్నాడు కొజుబా. “కార్మికులు పగతీర్చుకుంటారు. పూర్తిగా తీర్చుకుంటారు.”

“అదిగో, చూడండి, యెవరో ఆడకూతురు!”

పోలీసులు ఒక ఒక్కపలాచటి మనిషిని మోసుకు వస్తున్నారు. మొఖం ఇరీనా జేబురుమాలాతో కప్పిఉంది. సందేహంలేదు. కొజుబా ఉండబట్టలేక, “ఆమెయే! అన్నాడు.

ఈ మాటలు పైకి వినిపించలేదు. కాని ఒక బరువాటి చేయి అతని బుజంమీద పడింది,

“నీ స్నేహితులా?”

కొజుబా చుట్టూచూసాడు. పొడుగ్గా లావుగాఉన్న ఒక వ్యక్తి నిలబడిఉన్నాడు. మూతి మీసాలు, పక్కమీసాలు పోలీసులవాటిలా ఉన్నాయి. చాలీచాలని కోటు వేసుకున్నాడేమో గోనెసంచిలా వేలాడుతోంది. అతను రహస్య పోలీసుశాఖకు చెందిన వ్యక్తి అని స్పష్టమవుతూనేఉంది.

కొజుబా జవాబు చెప్పకముందే అతను ఈలవేసాడు. జనం కోవంతో భయంతో వెనకకు తగ్గారు. ఆ కార్మికుడు టోపీ వెనకకు

తోసుకుని ముఖావంగా నడిచి వెళ్ళిపోయాడు. కొజుబా చుట్టూ జనం
మూగారు. ఆ జనాన్ని ఎపుడూ అతను చూసి ఎరగడు. ఒకడు పిస్తోలు
అతని మొగంమీదకు గురిపెట్టాడు.

“యిక్కడ, మమ్మల్ని వెళ్ళిపోయండి.”

చక్రబంధంలోని ఒక సైనికుడు పక్కకు తప్పుకున్నాడు. గుంపు
చక్రబంధంలోనుంచి రొట్టెల దుకాణం వీధివాకిలి దగ్గరకు వెళ్ళింది.

“ఆగండి, ఆ శవాన్ని యెక్కించకండి...”

పోలీసులు ఆ శవాన్ని కాలిబాటమీదకు దింపారు. లావుపాటి
కలనల్ పోలీసు ఉద్యోగి తొందర తొందరగా చెప్పిందంతా విని
కొజుబాను బుజంమీద పొడిచాడు.

“గురువట్టావా? యెవరామె?”

“యేమిటి మీరు అంటున్నది?” అని కొజుబా చిరచిరలాడుతూ
అడిగాడు.

ఆ మీసాలవ్యక్తి చేయి ఎత్తి టోపీ తాకి “‘ఆమెయే’ అని
యితడనడం నేను విన్నాను. అందువల్ల ఆమె యెవరో యితనికి తెలిసే
వుంటుంది. కావలసినంత సాక్ష్యం వుంది. యిరుగో...”

చాలామంది పోలీసు ఏజెంట్ల నక్కమొహాలు నలువైపులా
కనిపించాయి.

“‘యితనికి తెలిసే, వుంటుంది’” అని కొజుబా ఆ పోలీసు
ఉద్యోగి ఉచ్చారణను అనుకరిస్తూ అన్నాడు. “పురుషులను బయటికి
మోసుకు వస్తున్నారు. హఠాత్తుగా ఒక స్త్రీ కనిపించింది. సహజంగా
నాకు ఆశ్చర్యం వేసింది. పైఅధికారుల మెప్పు పొందడానికి మీరు
యెంతో శ్రద్ధగా పని చేస్తున్నదీ తెలిపే అవకాశం చిక్కింది. యీ
వ్యవహారంలో తెలివితేటలు వుపయోగించాలి. యెవరిని పట్టుకోవాలో
కూడా తెలుసుకోవాలి”

“యింతకీ నువ్వెవరివి?” అని కలనల్ హేళనగా అడిగి చేయి
చాచాడు. “రహదారి చీటీవుందా?”

“ఆం -” అని కొజుబా ప్రశాంతంగా కోటు గుండీలు ఊడదీసాడు. “నికొలాయ్ నికిఫోరోవిచ్ కామ్మిన్, సెర్వోబస్క పోరుడు.”

కలనల్ కు రహదారి చీటి ఇచ్చాడు. అతనూ వేలిమీద ఉమ్మి వేసుకుని రహదారి చీటిలోని పేజీలు తిప్పాడు. ముద్రా అదీసవ్యంగానే ఉన్నాయి.

“సరే, యీ రహదారిచీటీ నాదగ్గర వుంచుకుంటాను” అన్నాడు కలనల్ తలతిడిస్తూ. “దర్యావుచేస్తాం. ప్రస్తుతానికి నువ్వు వెళ్ళుచు.” పోలీసులవైపు తిరిగి “కానీండి” అన్నాడు.

శవాన్ని నేలమీదనుంచి ఎత్తారు. సరిగ్గా అదేసమయంలో గుండెలు దూసుకుపోయే అరుపు వినిపించింది. వీధిలోని జనమంతా కంపించిపోయారు. మొహంమీద జేబురుమాలుతో ఉన్న శవం కనిపించింది, సన్నగా తెల్లగా ఉన్న చేతిని ఎత్తి తలమీద వేసుకుంది.

సైనికశకటానికి దగ్గరలో ఉన్న జనం పరుగెత్తుకు పోయారు. కలనల్ ఆ భవనం సింహద్వారం దగ్గరకు వెళ్ళాడు.

కొజుబా ముందుకు ఉరికి,

“బ్రతికే వుంది” అన్నాడు.

జేబురుమాలు తొలగించుకునేసరికి మొహం కనిపించింది. నెత్తురు గడ్డకట్టడం మూలంగా జుట్టు పుర్రెకు అంటుకుపోయింది. మొహం గుండ్రగా, బుర్రగా, కమిలిపోయి ఉంది.

ఇరీనాకాదు. బహుశా కొట్టెలదుకాణంలో పనిచేసే మనిషయి ఉండవచ్చు.

ఆస్త్రి లేచింది. నలువైపులనుంచి ఆమెదగ్గరకు జనం పరుగెత్తుకు వెళ్ళారు. కొజుబా నాలుగడుగులు వెనుకకు వేసి, తిరిగి గట్టిగా అడుగులు వేసుకుంటూ చక్రబంధంలోనుంచి బయటకు వెళ్ళిపోయాడు.

“అయిపోయింది,” అన్నాడు. “సజీవసమాధి తప్పింది-అంతే.”

మొదటి మలుపుకు చేరుకుని కొజుబా ఎడమచేతి వేపుకు తిరి
గాడు. గబగబా నడుస్తున్నవాడల్లా పరుగుచున్నాడు. దూరాన ఒక
మూలలో ఆ కార్మికుడు అతనికోసం కాచుకునిఉన్నాడు.

“అంత సాహసం యోధుకుచేసావు?” అని అడిగాడు మందలిం
పుగా తల ఆడిస్తూ.

“నేనేం కొయ్యబొమ్మననుకున్నావా?” అన్నాడు, కొజుబా
కోపంతో. “పుచ్చారణ నేర్పింది. ఆమె మూలానే నాకు కళ్ళు తెరు
పుడు పడ్డాయి. వూరుకోవడం అంత తేలికేంకాదు. ఆమెను చంపేసా
రనే అనుకున్నాను. చివరికి ఆమెకాదని తేలింది.”

“ఆమెకాదా?” అని సంతోషంతో ఆ కార్మికుడు అరిచాడు,
కొజుబా కోటు పట్టుకుంటూ. “ఆమెకాదా?”

“కాదు. కాని అరెస్టు చేసివుంటే చాలా ప్రమాదమే. కాల్పులు
సాగించారంటే పురికంబం యెక్కిస్తారన్నమాటే తప్పదు.”

ఆ కార్మికుడు వికటంగా నవ్వి. “అంత ధైర్యంచేస్తారా?
తొందరలోనే పగతీర్చుకుంటాం. కొట్టెలవాళ్ళు కొట్టెలబదులు బాంబులు
తయారుచేస్తుంటే... సరే, పద, యిక్కడ మనం కందు విగ్రహాలలాగా
నుంచోటా దేనికి!”

మాట్లాడకుండా ఇద్దరూ కొంతసేపు నడిచారు.

“యెలా బయటపడగలిగావు?” అని ఆ కార్మికుడు అడిగాడు.

“పెద్ద చెప్పకోదగినంత యేంలేదు” అన్నాడు కొజుబా కను
బొమలు ముడుచుకుంటూ. “రహదారి చీటి లాక్కున్నారు. డోం -
యింతకీ అది దొంగ చీటి. కొత్తది సంపాదించడం యెక్కువకాలం
పట్టదు. కాని నాభార్య వూరుకోదు. మొన్ననే యిపుడున్న గదిలో
ప్రవేశించామా, రేపు ఖాళీచేసి వెళ్ళిపోవాలి, అంతే.”

ప బ్లిక్ ప్రా సి క్యూ ట రు

వినయవిధేయతలు ఉట్టిపడేటట్టుతొందర తొందరగా తాళంలో చెవిరెండుమారులు తిరిగింది. తలుపు కేసి చూడనక్కరలేకుండానే బామన్ ఎవరో ముఖ్యమయిన మనిషి చూడడానికి వస్తున్నాడని గ్రహించాడు. నిజం! బామన్ పొరబడలేదు. ఇంకా యవ్వనంలో ఉన్న ఆ వ్యక్తి యూనిఫారంమీద జనరల్ చిహ్నము, కుడివక్షంమీద బంగారు మలాంచేసిన లిసిమ్చిహ్నము పెట్టుకున్నాడు. పొడుగ్గా అందంగా ఉన్నాడు.

వంగి నమస్కరించి సొగసుగా తలదాపాడు. జుట్టు నున్నగా దువ్వుకుని ఉన్నాడు,

“నేను న్యాయస్థానపు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరిని. దాదాపు పద్దెనిమిది నెలలనుంచి నీకేసు విచారిస్తున్నాం. యీ కాలమంతా నువ్వు యేకాంత నిర్బంధంలో వున్నావు...నిన్ను వచ్చి చూడడం నా విద్యుక్త ధర్మంగా భావించాను...”

పద్దెనిమిది నెలలు! చాలాకాలమా? కొట్టులో ఒంటరిగా వడి ఉండడంనల్ల కాల పరిజ్ఞానమే బామన్ కి పోయింది. గడియారం తీసి వేసుకున్నారు. గంటలకి గంటలు అనంతకాలంలో లీనమవుతున్నాయి. కొట్టులో సగం సగం చీకటి. ఎక్కడో ఎత్తునఉన్న కిటికీ గట్టిగా మూసేసారు. ఆకాశంకూడా కనిపించడంలేదు. ఇది రాత్రో మబ్బు పట్టిందో, వసంతకాలమో, శీతాకాలపు ఎండో ఎవరూ చెప్పలేరు. దీపం మాత్రం రాత్రింబవళ్ళూ వెలుగుతూండేది. వేళకి భోజనం పెట్టే

వారు. దానిని బట్టి ఇన్ని గంటలయిందని తెలుసుకోవడానికి ఆస్కారం చిక్కేది. కాని భోజనం ఒకేతీరున వుండడం మూలంగా కుంగదీసి విసుగెత్తింది. రోజులు లెక్కించడం కూడా బామన్ మానుకున్నాడు. వారాలకు వారాలు మనిషిమాట వినవచ్చేది కాదు. తన గొంతునే తను మరిచిపోయాడు బామన్. వార్డరుతో మాట్లాడేటపుడు అతని గొంతు నూతిలోనుంచి మాట్లాడుతున్నట్టు, బొంగురుగా, అసహ్యంగా ఉండేది. గోడమీద తట్టి సందేశం అందజేయడానికి అటంకాలు లేక పోయినా జవాబుమాత్రం వచ్చేదికాదు. వార్డరు కంఠలోనుంచి చూసి పెద్దగా మందహాసం చేసేవాడు. ఈ జైలుకు వచ్చిన దగ్గరనుంచీ ఒక్క బంగీకూడా రాలేదు. అదృష్టవశాత్తు పుస్తకాలు తెచ్చుకోనిచ్చారు. ఈ కాస్త సదుపాయంకూడా హరించేయాలని అధికారులకు బుద్ధి పుట్టలేదు...

పద్దెనిమిది నెలలసేనా అతను చెప్పింది!

బామన్ కదలకుండా మెదలకుండా కూర్చున్నాడు. పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు మేజాబల్ల దగ్గరకు వెళ్ళాడు. వార్డరు చప్పుడు చేయకుండా ఆయనగారికి కుర్చీ తెచ్చి వేసాడు. పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు కుర్చీలో కూర్చుని,

“నీ కేసు విషయంలో యేదో ఒక చర్య తీసుకోవలసిన సమయం ఆసన్నమయిందనుకుంటాను. ఈ యేకాంత నిర్బంధవాసం నీకు దుర్భరంగా వుండి వుంటుంది. నీ కేసు తేల్చుకుండా అట్టే పెట్టేయడంలో మా తప్పు కొంతవుంది. నా ముందు పనిచేసిన పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరుకు మీ భాషరాదు. వ్యవహారమంతా నేను సరిదిద్ద దలచాను. మానవులంగా మనం మాట్లాడుకుందాం.” అన్నాడు. బామన్ బుజాలు ఎగర వేసి,

“మాట్లాడడానికి యేమీ లేదే!” అన్నాడు.

“ఆ ధోరణి యెందుకు?” అని పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు అడిగాడు సూచనాప్రాయంగా. “యిప్పటికే క్లిష్టంగా తయారయిన కేసును మరింత క్లిష్టంచేయడం మొదలుకు?”

ఇలా చెప్పి పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు చేతి సంచీ తెరిచి చక్కగా మడతపెట్టిన ఊదాఫైలు తీసాడు. స్పష్టంగా కనిపించేటట్టు ఆలోచిస్తూ పుటలు తిరగవేయసాగాడు. బామన్ కనిపెట్టిచూసాడు.

అతని అరెస్టుకు పుట్టిన వారంటు! ఆ వారంటుతోనే అతనిని జైలుకు తీసుకువచ్చారు. పోలీసుశాఖ నివేదిక, 1904 జూలై 2 న వేసిన ప్రశ్నలు, సమాధానాలు. ఇవీ అందులోని కాగితాలు.

“ఒక్కసారే ప్రశ్నించారు, అంతే. అదే ఆఖరుసారికూడా” అన్నాడు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు విచారంగా తల ఊపుతూ. పదిహేను నెలలలో! అలా యెందుకుచేసావు?”

“నేనా?”

ఆ పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు ఒక పత్రం చదవసాగాడు.

“...మాస్కోలో యెక్కడ నివసించిందీ, యెప్పుడు వచ్చిందీ చెప్పడానికి నిరాకరించాడు నేరం చేసిందీ లేనదీ చెప్పడానికి నిరాకరించాడు. సాక్ష్యం యివ్వడానికే నిరాకరించాడు? అంతే.”

“అంతకంటే చెప్పనలసిందేమీ లేదనుకుంటా.”

“యీ పరిస్థితులలో మేము దర్యాప్తు యెలా సాగించగలమని తలచావు? పత్రంమీద సంతకంకూడా పెట్టకపోతివి!”

“మీ దర్యాప్తులో నేను పాల్గొనదలచలేదు. సంతకం పెట్టితే అందులో పాల్గొన్నట్లే అవుతుంది.”

“కాని యిందుమూలంగా నువ్వు దుస్సహాయుని చిక్కులు తెచ్చిపెడుతున్నావని తెలుసుకోలేదా? నీ మొండిపట్టుదలతో కేసు ఒక కొలికికి రాకుండా చేస్తున్నావు”

బామన్ దీనికి జవాబీయలేదు. పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు పెదవి కొడుక్కుని ఊరుకోకుండా ఇంకా అన్నాడు:

“నీ యెత్తుగడలు నీకే హానికలుగజేస్తాయి. నువు చెప్పినా చెప్పకపోయినా నీ విషయం-రెండో పార్టీ కాంగ్రెసులో, లీగు కాంగ్రెసులో, ఉత్తరభూ్యారోలో, మాస్కో కమిటీలో నువు నిర్వహించిన పాత్ర - సమస్తమూ మాకు తెలుసు. ఖచ్చితమయిన సమాచారం మాకు చేరింది. అందువల్ల, నీ సాక్ష్యం ఒక విధంగా నీకు సహాయపడుతుంది.” పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు గొంతు మందగించింది. “జామీను మీద నిన్ను విడుదలచేయమని పెట్టుకున్న అర్జీ అంగీకరిస్తాను.”

బామన్ కనుబొమలు కనిపించీ కనిపించకుండా ముడుచుకున్నాయి.

“నా విడుదలకు అర్జీ! యెవరు పెట్టారు?” పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు అతనికేసి చూడకుండా, “నీ భార్య-నాడెజ్జా కాన్స్కాంటినోవ్నా.” అని సమాధానమిచ్చాడు.

ఈ తడవ బామన్ కదలబారకుండా ఉండలేకపోయాడు.

“నాడెజ్జా కాన్స్కాంటినోవ్నా! యెలా? ఆమె, యిక్కడ, టాగాంకా జైల్లో వుందే, మరి...”

అంతటితో ఆగి ముఖం ముడుచుకున్నాడు. పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు అహంకారిపూరితంగా, నిర్దాక్షిణ్యంగా మందహాసంచేస్తూ అతనికేసి చూసాడు.

“నీకు తప్పదు సమాచారం అందిం దనుకుంటాను. అవును. నిన్ను ఖచ్చితంగా యేకాంత నిర్బంధంలో వుంచారాయెను. నీ భార్యను వదలిపెట్టారు. జామీనుమీద వదలిపెట్టడం సాధ్యమయింది.”

బామన్ కనుబొమలు ఇంకా గట్టిగా ముడుచుకొని,

“యెందుకని?” అని అడిగాడు.

పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు చేతులు కొద్దిగా కదిపి. “కారణాలున్నాయి” అన్నాడు.

“అంశే” అన్నాడు బామన్ మండిపడుతూ, “కుజ్మినా సాక్ష్యమిచ్చిందన్న మాటేనా?”

“నువు మొండి పట్టుదల వదల సంతవరకు చెప్పడం సాధ్యంకాదు. నేను నీకు అసలువిషయం తెలియజేసాను. అంతే.” ముందుకు బాగా వంగి మెల్లగా చనువుగా అన్నాడు: “చట్టాన్ని అతిక్రమించి యెంత ఘోరతప్పిదం చేసినా వారిని మానవులగా చూసామని తెలియజేయడానికి నీకీ విషయం చెప్పాం. ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా నేరం చేస్తే వుపేక్షించం. శిక్షించి తీరుతాం. కాని ఆ శిక్షను అమలు జరిపేటప్పుడు వారు నేరస్తులు మాత్రమే కాదు, మానవులుకూడా అనే విషయం జాపకం పెట్టుకుంటాం. ఆ విధంగా మా విద్యుత్తధర్మం నెరవేరుస్తాం. అందుకనే నీ భార్యమీద ఘోరనేరం ఆపాదింపబడ్డా నీ కుటుంబం చిక్కులో పడిందని తెలియగానే ఆమెను విడుదలచేశాం. యీ సమాచారం చెప్పి నీకు బాధ కలిగించదలచుకోలేదు. జైలులో కాస్తబాధ పెద్దగా తోస్తుంది - కాని నీ భార్య నాకు అధికారంయిచ్చింది...

కుటుంబంలో చిక్కులు! ఈయనగారికి నాడ్యా అధికారం ఇచ్చిందా? ఏమి టీపిచ్చిమాటలు! విసుగుతో బామన్ బుజాలు ఎగరవేసి,

“నాడెజ్జా కాన్స్టాంటినోవ్నాని నదలిపెట్టారనే నమ్మకమంటారా? యింకా నాభార్యఅనే సిగ్గులేక యెలా చెప్పకుంటోందో?”

పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు నిట్టూర్చాడు. ఆ నిట్టూర్పు నిష్కపటమయిందిగానే తోచింది.

“ఊ - నీతో వ్యవహరించడం చెడ్డకష్టం. కాని నేను చెప్పింది రుజువు చేసుకోగలను. నీకు నీ ఆ-నాడెజ్జాకాన్స్టాంటినోవ్నా దస్తూరి గుర్రే అనుకుంటాను.”

జేబులోనుంచి నీటుగా మడిచిన కాగితంతీసి, మడతవిప్పి, దూరాననుంచే బామన్కు చూపించాడు. బామన్ ఉద్రేకంతో చేయి చూచాడు. వంకరటింకరగా ఉండే నాడ్యా దస్తూరిని ఇట్టే గుర్తుపట్టాడు.

“ప్రియతమమైన కోల్వ్యా,

“నేను విడుదలయినాను. కుటుంబ వ్యవహారాల విషయం మాత్రమే వ్రాయనిస్తున్నాను కాబట్టి వాటి విషయమే వ్రాస్తున్నాను.

నాన్నకి ప్రాణంమీదికి వచ్చింది. శస్త్రచికిత్స చేయించుకోబోతున్నాడు. యేమవుతుందో చెప్పలేం. యిక్కడికి నువ్వు వచ్చివుండడం చాలా అవసరం. మేము అలిసిపోయాం. మాకు తలకుమించిన పని అయిపోయింది. అమ్మ బాగా కులాసాగానేవుంది. చెంప కొద్దిగా వాచింది. గాని పంటి చిగుళ్ళు గట్టిగానేవున్నాయి. అందుచేత నువ్వు బెంగపెట్టుకోవలసిన పనిలేదు. నీ రాకకోసం యెంతగా యెదురుచూస్తున్నానో వర్ణించలేను. తిరిగిరావడానికి నువ్వు చేయగలిగిందంతా చేయి.

ప్రేమతో, నాడ్యా.”

బామన్ ఈ ఉత్తరం చదువుతున్నంతసేపూ పబ్లిక్ ప్లాస్ట్రాటరు అతని ముఖ కవళికను పరీక్షగా చూసాడు.

“చూసానా, నేను కాస్తాతైనా అబద్ధమాడానేమో! నేను చెప్పిన హితవు నీ భార్యకూడా బలపడుస్తోందనడంలో అతిశయోక్తి యేమీ లేదని నీకు తెలిసిపోయే వుంటుంది. ‘నువ్వు చేయగలిగిందంతా చేయి’ అని వ్రాయడాన్ని బట్టి నువ్వు తిరిగి వెళ్ళడం నీ కుటుంబానికి యెంతని అవసరమో ఆలోచించు.” ఇలా చెప్పి జాగ్రత్తగా ఆ కాగితాన్ని బామన్ చేతిలోనుంచి తీసుకున్నాడు. “క్షమించు యీ కాగితం నీకు యిచ్చేయడానికి వీల్లేదు. యిందులో యేమీ లేకపోయినా గూఢార్థం యెంతవూదో యెంచెప్పగలం! నాడెక్కాకాస్ట్రాటిన్తోన్నా నీ భార్య మాత్రమే కాదు. నీతోపాటు రాజకీయాలలో పనిచేస్తోందికూడా. రసాయనాలతో వ్రాసే రహస్య సాంకేతిక పద్ధతి పరివర్తనానికి వచ్చింది. నీకు నేను పేరే చెప్పాలా?”

బామన్ ముఖావంగా బుజాలు ఎగరవేసాడు.

“సరే, నీయిష్టం” అన్నాడు: “నాకు కావలసిందేమిటో తెలిసిపోయింది.”

పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు ఒక క్షణం ఆగి చేతిసంచించి దగ్గరకు తీసుకుని,

“సరే, నికొలాయ్ యెర్నెస్టోవిచ్, యిక ప్రారంభిద్దామా? యిదేం నిర్భంధంకాదు. యెవో నాలుగుముక్కలు. నీవు లాంఛనాలను గుర్తించవు గాబట్టి సంతకంతో నిమిత్తం లేదు. ఆతరవాత స్వేచ్ఛ అనుభవించవచ్చు. నీ కుటుంబాన్ని తిరిగి కలుసుకోవచ్చు, సరేనా?”

చేతిసంచి తెరచి తెల్లకాగితం, బంగారపు రేకు వేసిన సిరాబుడ్డి పెకితీసాడు. బామన్ తిరిగి పుస్తకం పట్టాడు గాని వేళ్ళు వణికాయి.

“రేపు-రేపు అధికారులద్వారా తెలియజేస్తాను” అని జవాబిచ్చాడు, కాసేపు ఆగి.

పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు పెదవులు విరుచుకున్నాడు. ఏదో చెప్పి నట్లున్నాడు గాని బామన్ కు వినిపించలేదు. తెల్ల కాగితం, సిరాబుడ్డి సంచిలో తిరిగి పెట్టి గుమ్మంలోకి వెళ్ళిపోయాడు. తలుపు నిశ్శబ్దంగా తెరచుకుంది. వార్డరు గోడచాటునుంచి వింటున్నాడని స్పష్టంగా తెలుస్తూనే ఉంది. పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు గుమ్మంలో తచ్చాడి అన్నాడు:

“అందుకు నువ్వు తగవు. కాని నీ భార్యకి మాట యిచ్చాను.” చేతి సంచిలోనుంచి చట్రంకట్టిన నీస్కీని మెడలోనా పటం తీసి బామన్ కు అందిచ్చాడు. “యెలావుంది?” అని అడిగాడు బామన్ ఆశ్చర్య పోవడం గమనించి, మంధహాసం చేస్తూ. “దేవతల పటాలు మాత్రమే లోపలి తీసుకు రావడానికి చట్టం అంగీకరిస్తుంది.”

బామన్ మెడలోనా పటం తీసుకున్నాడు. ఆ పటం చెంప మీద పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు కార్యాలయం ముద్ర ఊదారంగులో వేసి ఉంది.

నాంది

పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు వెళ్ళిపోయాడు. సరిగా అదే సమయంలో వారరు కంఠలోనుంచి చూసాడు. తేరపారజూసి, కళ్ళార్పి చక్కాబోయాడు.

స్వేచ్ఛకావాలా? ఎంతకైనానా?

మెడోనావటం పంపించడంలో ఆంతర్యం ఏమిటి?

చట్రంలోని అట్టను చేతులతో తిప్పిచూసాడు. లావుగా గట్టిగా ఉంది. పరీక్షగాచూసి టపీమని నడవ మూలకువెళ్ళాడు. అది అతని 'మరుగుప్రదేశం.' కిటికీలోనుంచి చూసినా, కంఠలోనుంచి చూచినా కనిపించదు. బాధాకరంగాఉన్నా గోళ్ళు చట్రంలోనికి పోనిచ్చి తొందరగా అట్ట ఊడదీసాడు. జాగ్రతగా వ్యవహరించాలనే విషయం విస్మరించి వాటిని పైకిలాగాడు. అది మూడు కాలాలలో అచ్చువేసిన కరవత్రం!

శ్రామికులారా!

లెనిన్! ఆయనవద్దనుంచే, సందేహాలేదు' కాకపోతే ఎందుకు వంపుతారు?

బామన్ చేతులు వణికాయి. జీవితంలో ఎన్నడూ అంతగా అతను ఆందోళన చెందలేదు.

లెనిన్ దగ్గరనుంచి! అంటే అంతా సవ్యంగానే ఉన్నదన్నమాట!

“సంపాదకీయం: రష్యన్ సోషల్ డెమాక్రాటిక్ కార్మికపక్ష మూడో కాంగ్రెసు ప్రకటన” కేంద్రకమిటీవారు సంతకాలు చేసారు. వెంటనే బామన్ లెనిన్ మాటలు గుర్తించాడు. లెనిన్ వాడేమాటలు నిరాడంబరంగా, హృదయకుహరంలోకి చొచ్చుకుపోయే టట్లుంటాయి.

దీనిఅర్థం - విజయం. పార్టీలో లెనిన్ విజయం! తద్వారా
విప్లవ విజయం!

బామన్ కళ్ళముందు చిన్న చిన్న అచ్చు అక్షరాలు నృత్యం
చేసాయి. ఊపిరి పీల్చుకోవడం కష్టమయింది. మళ్ళీ చదివాడు. అతని
కళ్ళనే అతను నమ్మలేకపోయాడు.

“విప్లవం ప్రారంభమయి విస్తరించుకుంటుంది. కొత్త ప్రదేశా
లకు, ప్రజానీకంలోని కొత్త తరగతులకు వ్యాపిస్తోంది. సాయుధ
విప్లవశక్తులను నడిపించడానికి కార్మికవర్గం ముందు నిలబడింది.”

బామన్ ఆ పంక్తులు చదివాడు. ఆతురతతో మళ్ళీ చదివాడు.
ఆ మాటలలో మునిగిపోయాడు. ప్రతిమాటా అతనికి ధైర్యాన్ని
బలాన్ని చేకూర్చింది.

తలుపుకంత తెరుచుకుంది. వార్డు కొట్టు చూసాడు. కొట్టులో
బామన్ కనిపించలేదు. ఖైదీ “మరుగు ప్రదేశం”లో ఉన్నాడు. ఆజ్ఞా
లకు వ్యతిరేకం. కాని ఇవాళ వార్డు నిబంధనలను పాటించడం లేదు.
తంత మూసివేసి చడి చప్పడూ చేయకుండా చక్కాబోయాడు.

బామన్ చదువుతూనే ఉన్నాడు :

“రష్యాలో పనిచేస్తున్న అధికసంఖ్యాక కమిటీలచేత, పార్టీ
కేంద్ర కమిటీచేత మూడో కాంగ్రెసు సమావేశ పర్చడమైంది.”

కేంద్ర కమిటీకూడా పాల్గొనక తప్పలేదన్నమాట!

“అన్ని కమిటీలకు, చెల్లాచెదురుగావున్న ముఠాలకు, రాష్ట్ర
లలో అసంతృప్తితోవున్న ముఠాలకు, ఆహ్వానాలు పంపడమయింది.
అన్ని కమిటీలు, అల్పసంఖ్యాకుల సంఘాలతోసహా అధికసంఖ్యా
కులు తమతమ ప్రతినిధులను ఎన్నుకొని మూడో కాంగ్రెసుకు విదేశా
లకు పంపినారు. నేటి పోలీసు పరిస్థితులలో అఖిలపక్ష కాంగ్రెసు జర
పడానికి చేయతగినదంతా చేయడమయింది. ఇప్పుడు విదేశాలలో నివ
సిస్తున్న మాజీ పార్టీకాన్సిల్ సభ్యులు పాల్గొన నిరాకరించడం
మూలంగా పార్టీలోని అల్పసంఖ్యాకులు కాంగ్రెసును బహిష్కరిం

చారు. పార్టీలో చీలిక రావడానికి బాధ్యత ఈ ముగ్గురిదేనని మూడో కాంగ్రెసు ఆపాదిస్తూ ఈక్రింది తీర్మానం చేసింది.

ఆ ముగ్గురు సభ్యులు ప్లేఖనోవ్, మార్టోవ్, అగ్జెలాడ్ లేనా ? కావచ్చు ! వారే అటువంటివని చేసేది !

“మనపార్టీ వాడుకలోలేని పురాతనపు ఆర్థిక దృక్పథానికి దిగజారి అనుసరించడంలోని పొరపాటును మూడో కాంగ్రెసు గుర్తించింది. కాని అల్పసంఖ్యాకులందరి ఖచ్చితమయిన, నిర్దిష్టమయిన హక్కులకు హామీలను పార్టీ సృష్టించింది. ఈ హామీలను పార్టీ నిబంధనావళియే నిర్ణయిస్తుంది. అందలి సభ్యులు ఈ నిబంధనావళికి కట్టుబడిఉండాలి.”

బామన్ ఇంకా ఇలా చదివాడు:

“ఈ సర్వసాధారణ, ప్రాథమిక కర్తవ్యాలనే గాక, నేటి విప్లవ కాలందృష్ట్యాస్వాతంత్ర్యయోధుడుగా, రాజరికానికివ్యతిరేకంగా సాయుధ తిరుగుబాటుకు అగ్రగామిగా సోషల్ డెమాక్రాటిక్ పార్టీ తనపాత్రను నిర్వహించవలసి ఉంది. ప్రజల స్వాతంత్ర్య సముపార్జనా యత్నాన్ని జారుప్రభుత్వం ప్రతిఘటించినకొద్దీ విప్లవతరంగం శక్తి ఇంకా బలీయమవుతుంది. కార్మికవర్గం నాయకత్వాన ప్రజాస్వామ్య శక్తుల సంపూర్ణ విజయం చేకూరే అవకాశం హెచ్చుతుంది. విప్లవాన్ని విజయవంతంగా కొనసాగించి, ఆ విజయాలను సంరక్షించుకునే కార్యభారం శ్రామిక వర్గ భుజస్కంధాలమీద పడుతుంది. ఆ విజయం విఫలమైతే తెచ్చి పెడుతుందని జోష్యం చెప్పేవారందరినీ అసహ్యంతో కూలదోస్తుంది. రష్యన్ శ్రామికవర్గం చివరిదాకా తన కర్తవ్యం ఎలా నిర్వహించాలో తెలుసుకుంటుంది. ప్రజల సాయుధ తిరుగుబాటును ఎలా నడిపించాలో కూడా తెలుసుకుంటుంది. తాత్కాలిక విప్లవ ప్రభుత్వంలో పాల్గొనే కార్యభారానికి వెనుకంజ వేయదు. విప్లవ ప్రతిఘాతక శక్తులను తిప్పికొట్టడం ఎలాగో, స్వాతంత్ర్య విరోధులను నిర్దాక్షిణ్యంగా అణచివేయడం ఎలాగో, రక్తం ధారపోసి అయినా ప్రజాస్వామ్య

రిపబ్లిక్ ను రక్షించడం ఎలాగో, విప్లవవాద్యారా మన కనీస కార్యక్రమాన్నంతనూ సాధించడం ఎలాగో తెలుసుకుంటుంది... రాబోయే విప్లవంలో విజయం సాధించితే మన సాంఘికలక్ష్యంవైపు గొప్పగా పురోగమించినవార మవుతాం. ప్రతీప సైనికశక్తుల పీడననుంచి యూరపును రక్షించినవార మవుతాం. బూర్జువా ప్రతీపశక్తులతో విసిగిపోయి, రష్యన్ విప్లవవిజయంవల్ల ఉత్సాహపూరితులై చైతన్యవంతులైన ప్రపంచ కార్మికులు ఎక్కువ వేగంతో, ఎక్కువ దృఢనిశ్చయంతో, ఎక్కువ ధైర్యంతో సోషలిజంవైపు పురోగమించడానికి సహాయపడినవార మవుతాం. యూరపులోని సోషలిస్టు శ్రామికవర్గ సహాయంతో ప్రజాస్వామ్య రిపబ్లిక్ ను రక్షించుకో గలగడమే గాక జాంబవంతుని అంగలతో సోషలిజంవైపుకు పురోగమించగలుగుతాం.

“కామ్రేడ్ కార్మికులారా! ఐక్యంగా, దృఢంగా స్వాతంత్ర్య పోరాటం నడపడానికి సన్నద్ధులయి ముందుకు పడండి !

“విప్లవం వరిలుగాక !

“అంతర్జాతీయ విప్లవ సోషల్ డెమాక్రసీ వరిలుగాక !

“ఆర్. యన్. డి. యల్. పి. కేంద్రకమిటీ”

బామన్ నడుంయెత్తి కూర్చున్నాడు.

ఇది వ్రాసిందెప్పుడు ?

వ్రతీకమీద “జెనీవా, మే 27 (14), 1905” అని ఉంది.

మే ! ఇది ! పెట్టెంబరా ? అట్టోబరా ?

మొదటినుంచి చివరవరకు నాడ్యా జాబు విస్పష్టంగానే ఉంది.

రసాయనాలుఉపయోగించనలసిన అవసరంకదు. ఏమవుతుందో చెప్పలేని ‘శస్త్రచికిత్స’ అని వ్రాసింది నాడ్యా. ఆ ‘శస్త్రచికిత్స’ అర్థం సాయుధ తిరుగుబాటు! స్పష్టమవుతూనే ఉంది. ‘నాన్నా’ అంటే ఎవరో ఏ తెలివితక్కువ దద్దమ్మో తప్ప అంతా ఊహించుకో గలుగుతారు. ‘చిన్న నాన్న’, ‘నాన్న’ అనేది జారిస్టు రష్యాలో యుగ యుగాలనుంచి అర్జీదారులు వాడే గౌరవ వాచకాలు. ఇక వంగి వంగి సలాములు చేయబోవడం లేదు. చేత తుపాకి పట్టి పోరాడబోతున్నాడు ! ‘శస్త్రచికిత్స’ అనే మాటకు అర్థం ఇదీ.

కాని బామన్ పోరాటంలో పాల్గొనడా? ఏమాత్రం
అవకాశంవున్నా పాల్గొని తీరతాడు. 'తిరిగి రావడానికి చేయగలిగి-
దంతాచేయి' అని వ్రాసింది నాడ్యా...

“తలకుమించిన పనివుంది.” తిరుగుబాటే గనక సర్వసాధారణ.
మయిపోతే ఏం జరుగుతుందీ అతను ఊహించగలడు. ప్రతి ఒక్కరి అవ-
సరమూ కలుగుతుంది. అప్పటికీ వారు చాలకపోవచ్చు. నిజం, 'అమ్మ'
కులాసాగానే ఉంది. మాస్కో కమిటీ రహస్యపు పేరు 'అమ్మ' అమ్మ.
కులాసాగా ఉన్నదంటే పోలీసుల దెబ్బనుంచి కాచుకొన్నదన్నమాట.
'పంటి చిగుళ్ళు' అంటే కొజుబా. 'కనీసం' అంటే లెల్వా. 'కనీసం'
విడుదలయింది. బలే! 'కనీసం' బాగా పనిచేసే మనిషి. ఈరోజులలో
కొజుబా అమూల్యమయినవాడు. మాస్కోవాసి కార్మిక వర్గంలో
పుట్టిన నిజమైన శ్రామికుడు. అన్ని పార్టీలతో అతనికి సంబంధాలు
ఉన్నాయి. కార్మికులలో చాలా పలుకుబడిగలవాడు. కాని ప్రత్యక్ష
చర్యకు దిగేటపుడు చివరి మనిషివరకూ అందిరినీ సమీకరించవలసిందే.
లెనిన్ చెప్పినట్టు, “పుపయోగించగలిగిన ప్రతి మనిషినీ పుపయోగిం-
చాలి.” ఏమయినాసరే జైలులోనుంచి బయటపడవలసిందే!

వార్డరు తిరిగి కంఠలోనుంచిచూసి నిశ్చింతగా వెళ్ళిపోయాడు.
ఫైదీ పుస్తకం తెరిచి చేతితో పట్టుకుని కూర్చున్నాడు.

వక్రికను చుట్టచుట్ట చొక్కాలో దాచేసాడు. 'మరుగుస్థలంలో'
మెడోనా బొమ్మ ముక్కలు ముక్కలై పడిఉంది.

ఏమయినాసరే! కాని సహజంగా వాళ్ళూలం ఇమ్మని దాని
అర్థం కాదు. నాడ్యా జాబు వ్రాసేటపుడు 'ఇంటిదగ్గరివాడు' అలా
ఉద్దేశించి ఉండరు. అది తప్ప ఇంకేవిధంగా నయినాసరే.

తప్పించుకోవడం అసంభవం! ఎవరికంటా పడకుండా కొట్టులో
నుంచి బయటికి వెళ్ళడం సాధ్యంకాదు. చేతిలో ఏమీ లేకుండా ఇద్దరు

మిలిటరీ పహారావారిని, డజను తాళాలను ఎదుర్కోవడం ఎలా? అటు వంటి ఆలోచనే పిచ్చి ఆలోచన! కొట్టు మూడో అంతస్తులో ఉంది. మెట్లమీదుగా గాని, కప్పమీదుగా గాని తప్పించుకు వెళ్ళడానికి ఏలులేదు.

అందుచేత ఆలోచించవలసిందేమీ లేదు. చేయగలిగిందల్లా ఒకటే :

నిరహారదీక్ష!

నిరహారదీక్ష పూనితే జామీనుమీద విడుదల చేయడం తప్పని సరి అవుతుంది.

బహుశా నాడ్యా ఉద్దేశం ఇదే అయి ఉంటుంది. నిరహారదీక్ష అంటేనే చావుకయినాసరే తెగించి యత్నించడం. ఈ మృత్యు భయం ఒకదానిమూలంగానే నిరహారదీక్ష బలీయమైన ఆయుధంగా ఉపయోగపడుతుంది. చివరివరకూ నిరహారదీక్ష విడవకుండా సాగిస్తానని విస్పష్టం చేయకపోతే ఎన్నటికీ జైలునుంచి విడుదల చేయను. అవును, ప్రాణం పోయేవరకు పోరాడవలసిందే! నిరహారదీక్ష బలీయమయిన ఆయుధం!

బామన్ కొట్టులో పచారు చేయసాగాడు. మేజాబల్ల దగ్గర నుంచి గుమ్మంవరకు మూడు అంగులు వేయడం. వెనుకకు తిరగడం. మళ్ళీ మూడు అంగులు.

మృత్యువు! ఛత్! అతనికి వైద్యశాస్త్రం తెలుసు!

నిరహార దీక్షాకాలంలో ప్రాణాపాయం కలిగిందంటే అది వారి ఇచ్చాపూర్వకమైందే. సరిగ్గా చెప్పాలంటే మనోబలం లేకపోవడంవల్లనే. జీవించాలనే ఇచ్చ లేకనే. అటువంటపుడు కొద్దిరోజులలోనే చనిపోతాడు. చనిపోవడానికి కారణం మాంసకృత్తుల కొరత కాదు, మనోబలం కొరత. నిజంగా ప్రాణంతోడన్న శరీరం అంత

తేలికగా క్షీణించిపోదు. అంతగా క్షీణించిపోవాలంటే బరువులో నూటికి యాభై అరవైపాళ్ళు తగ్గిపోవాలి. జాగ్రతగా గనక బలాన్ని కూడగట్టుకుంటే క్షీణించిపోవడానికి రెండుమూడు నెలలు పట్టుతుంది. విద్యార్థిదశలో జీర్ణక్రియా సూత్రాలను చదివాడేమో ఇదంతా జ్ఞాపకం వచ్చింది. సూత్రాలు జ్ఞాపకం రాలేదు. కాని రోజుకు ఒక కిలోగ్రాం బరువు తగ్గాలంటే ఇరవైయేడు ముప్పయి కలోరీల వేడిమి నష్టం కావాలనేదిమాత్రం అతనికి బాగా జ్ఞాపకం. మధ్యరకం బరువు గల మనిషికి ప్రాణాపాయం కలిగించే బరువు నష్టంకావడం రెండు నెలల తరవాతగాని ప్రారంభం కాదు. అవసరమైనంత మనోబలం ఉంటే-ఉంది.

బామన్ కొట్టులో పచార్లు చేస్తునే ఉన్నాడు. మూడుఅంగలు వేయడం, వెనుకకు తిరగడం, మళ్ళీ మూడుఅంగలు వేయడం, ఇదీ వరస! తిరిగి తలుపుకంత తెరుచుకుంది.

రెండునెలలు, ఉపవాసాలమూలంగా చనిపోతాననే భయం అతనికి లేదు. బయటి ప్రపంచంలోని మిత్రులు పరిస్థితిని అంతకాలం చాకా సాగనివ్వరు.

అధికారులు లొంగిరావడానికి అవసరమయిన కొద్దిరోజుల వ్యవధి (ఎన్నిరోజులో ముందుగా చెప్పలేం) ఇస్తారనికూడా నమ్మకంలేదు. నిరహారదీక్ష పూనేది అతడొకడేకాదు, నిజం. ఈవార్త జైలు నాలుగుమూలలా వ్యాపించగానే కామ్రేడ్స్ బలపడుస్తారు. అధికారులకు తొందర గలుగుతుంది. కిందటి ఆకురాలు కాలంలో స్థానిక 'టాగాంకా' బోల్షివిస్టులు నిరహారదీక్షపూనారు. ఈ సంఘటన అతనిని ఏకాంత నిర్బంధంలో పెట్టేముందు జరిగింది. పదకొండో రోజున అధికారులు లొంగివచ్చి సదుపాయాలు కలగజేసారు. సంఘటనలు చకచకా జరుగుతున్నాయంటే పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు ఇంకా ముందే లొంగిరావాలి. వారు మొదటి తడవ నిరాహారదీక్ష పూనినపుడు పరిస్థితి ప్రశాంతంగాఉంది.

బామన్ నిరాహారదీక్ష సాగించవలసిందనే నిర్ణయానికి వచ్చాడు.

సర్వ వ్యాపిత సమ్మో

క్రాస్నాయాప్రెస్నాయ జిల్లాలోని సైడ్స్ - టెక్స్టీల్స్ వీధిలో ఒక ఇంటి మూడవ అంతస్తులోని రెండు చిన్నగదులలో సంభాషణ హోరెత్తిపోతోంది. దేశవాళీ పొగాకు పొగమబ్బులు దట్టంగా వ్యాపించాయి. 'తళతళామెరిసే' జౌనింగు రివాల్వర్లు వరసగా పేర్చిన ఒక పెట్టెముందు నిలబడి కొజుబా తీవ్రంగా వాదిస్తున్న ఒక కార్మికుని ఒప్పించాలని చూస్తున్నాడు ఆ కార్మికుడు బక్కపలచగా ఉన్నాడు. దుబ్బితల.

“మాస్కోలోవున్నది మీ ఫాక్టరీ వకటేకాదు అనే విషయం అర్థంచేసుకో.”

“ఒకటే కాదంటావా?” అన్నాడు ఆ కార్మికుడు బిగ్గరగా, కోపం తెచ్చుకుని. “నేను ప్రొఫోరోవ్ మిల్లు సంగతి మాట్లాడుతున్నానని బహుశా నీవు గ్రహించివుండవు. నీదేంపోయింది? మాలో అయిదువందలమంది అవుడే సంతకాలు పెట్టారు. తుపాకులు యిచ్చి చూడు, యింకా వెయ్యిమంది చేరతారు.”

“మాస్కో అంతటికీ కలిపి మొత్తం నాకు ముట్టేందల్లా నూట యాభై రివాల్వర్లేనని చెపితే గ్రహింపులేదేం? మీ ఫాక్టరీ ఒక్కదానికే రెండు వందలు యిమ్మని కూర్చుంటే యెక్కడనించితేను? ముప్పయి యిస్తాను పుచ్చుకో, యిక వాదన కట్టిపెట్టేదాం.”

ఇంకా రెండుగొంతులు కొజుబాను బలపర్చాయి.

“మమ్మల్ని ఆపకు సెమ్యాన్! యీపాటికి కొజుబాను అర్థం చేసుకునే వుంటావు చెప్పినంతా చేస్తాడు. అదిగాకపోయినా తుపాకుల విషయంలో తక్కిన జిల్లాలకంటే మీజిల్లా చాలా మెరుగు. స్క్విడ్

యంత్రాగార దళానికున్న ఆయుధాలు చూడు. యిక మా జమో
స్కోర్చే జిల్లా...

“స్మిట్ యంత్రాగారదళం వాళ్ళసంగతి వేరు, మాసంగతి వేరు”
అని జవాబిచ్చాడు ప్రొఖోరోవ్ మిల్లు కార్మికుడు. “రాత్రంతా
వాళ్ళు పోరాడితే, మేము వట్టి తూటాలు యేరుకోవాలనా మీ వద్దే
శం? కనీసం అరవైఅన్నా ఇయి కొజుబా! నువ్వు ప్రొఖోరోవ్
మిల్లుకు చెందినవాడివేగదా! మాకు మద్దతు యివ్వకపోతే యెలా
చెప్పు? యేమొహం పెట్టుకునిముప్పయిరివాల్వర్లతో ఫాక్టరీకివెళ్ళను?
నవ్వుతాను!”

“అందాకా రాదులే” అంటూ కొజుబా నవ్విరివాల్వర్లు లెక్క
పెట్టసాగాడు. “...యిరవైయెనిమిది, యిరవైతోమ్మిది, ముప్పయి.
యిక యేమాత్రం కాలయాపన చెయ్యకు. ప్రతినిమిషం విలువయిందే.”

ఇంతలో తలుపు తెరుచుకుని ఒక యువతి గబగబా లోపలికి
వచ్చింది. తలమీద, బుజాలమీద, ముతక ఉన్నిశాలువ ధరించింది

“గట్టిపట్టుపట్టండి” ఆఖరి రైలుమార్గం, ఫిన్లండు రైలుమార్గం
బందయిపోయింది. అంటే యిక రైల్వేలో సర్వవ్యాపితసమ్మె అన్న
మాటే! యిదంతాదేనికి దారితీస్తుందో తెలుసా? “శాలువా కింద
నుంచి ప్రకటన కాగితాల బొత్తితీసి బల్లమీద పడవేసింది.” మాస్కో
కమిటీనుంచి యిప్పుడే బయటికి వచ్చాయి. ఇంకా సిరా అన్నా అర
లేదు.”

కొజుబా తక్కినవారికి కనుగీటి చిరునవ్వునవ్వ్యాడు.

“ఆ మీసం యెక్కడినుంచి వచ్చిందో ఆశ్చర్యంగావుందే,
కామ్రేడ్ యరీనా!”

ఇరీనా మొహం ముడుచుకుంది. అంతా నవ్వాడు.

“మొహమంతా అలుముకుంది. గొట్టెలవాళ్ళుగాదు, పొగ
గొట్టెం శుభ్రంచేసే పనివాళ్ళు నిన్ను తమ సమ్మె ప్రతినిధిగా యెన్ను
కుంటారు. ఆ అద్దంలో చూచుకో. అదిగో, ఆ గోడనివుంది బలే
బాగున్నావులే!”

ఇంతలో కరవత్రాలు చేతులు మారుతున్నాయి.

‘రష్యన్ సోషల్ డెమాక్రాటిక్ లేబరు పార్టీ
ప్రపంచ కార్మికు లారా, ఏకంకండి !

సర్వవ్యాపితమ్మె,

“కామ్రేడ్స్ ! కార్మికవర్గం పోరాటం లేవదీసింది. సగం
మాస్కో సమ్మెచేస్తోంది. త్వరలోనే బహుశా రష్యాఅంతటా సమ్మె
సాగుతుంది. యుగయుగాల నిర్బంధ సరంకుశ బంధనాలను తెంచుకోవ
డానికి ఉద్వేగిత కార్మికవర్గం లేచింది. దోపిడిదొంగలయిన జారిస్టు రాజ
రికంమీద కార్మికవర్గం ఆమరణాంత యుద్ధం ప్రకటించింది. వారి దాడి
ద్రావిడికి కారణభూతులైన పెట్టుబడిదారులమీద కూడా యుద్ధం
ప్రకటించింది. శ్రామికవృద్ధులయంగల ప్రతివ్యక్తి ఈ సుముహూర్తంలో
పోరాటంలో చేరిపోవాలి. మనతో కలవనివారు మనకు వ్యతిరేకులే.
ఈరోజున పోరాటంలో చేరకుండా కాలం వ్యర్థపుచ్చేవారు కార్మిక
ప్రయోజనాలకు ద్రోహంచేసినవా రవుతారు.

“ఆఖిరిమనిషివరకూ సమ్మెలో చేరండి. పీఠులలోకి వచ్చి మా
సమావేశాలకు హాజరుకండి. ఈ క్రిందికోరికలను ముందుకు తీసుకురండి:
ఆర్థిక సదుపాయాలు, రాజకీయ స్వేచ్ఛ; వాక్స్వాతంత్ర్యం, వ్యక్తి
స్వాతంత్ర్యం, సమావేశ స్వాతంత్ర్యం, సంఘనిర్మాణ స్వాతంత్ర్యం;
రహస్య ఎన్నికలద్వారా సార్వజనీన ప్రత్యక్షసమాన ఓటు ప్రాతిపదిక
మీద ప్రజా రాజ్యాంగనిర్మాణ సభను సమావేశపర్చే హక్కు.”

కొజుబా అంగీకారసూచకంగా గుర్రుమన్నాడు. “బలేబాగుంది!”

“అవును, బలేబాగుంది” అంది ఇరీనా జడలు ఎగరవేసు
కుంటూ. “యిదంతా రోటరీ ప్రెస్సు పని! మనకు కావలసినన్ని
యంత్రాలు వుండడం యెంత అద్భుతంగా వుంటుందో వూహించుకో
నాలుగేళ్ళక్రితం నేను అచ్చువేయడానికి యెంత శ్రమపడవలసి వచ్చిందో
జ్ఞాపకంచేసుకో... అప్పుడు మనకున్నదల్లా అట్టచుట్టం, మేకుతోగుచ్చిన
స్టెన్సిలు ! యిప్పుడు మనకి వుక్కురోలర్లు లభించాయి. అచ్చుయంత్రం
యెలా జమ్మని మోగుతుందో వినితీరాలి. బలే ! యిక దానిశక్తి !
యీకరవత్రాలు సిటీన్ అచ్చు ఆఫీసులో అచ్చయినాయి...

“యేమిటీ, సిటీన్ అచ్చు ఆఫీసు తీసుకున్నావా? భారీయెత్తున పనిచేయాలే!”

“అవును,” అంటూ నవ్వింది ఇరీనా. కార్మిక దళాలకు చెందిన సాయుధులైన యువకులు సింహద్వారానికి, యంత్రాలకు టెలిఫోనులకు కాపలా కాస్తున్నారు. అచ్చు ఆఫీసు యజమానిని, మేనేజరును అరెస్టు చేశారు. యెలాగో ఒక గూఢచారి కార్మికుడుగా తయారై పనిలో చేరాడు. కాని వెంటనే వాడిని గుర్తుపట్టేసారు. వాడి గుట్టు తెలుసుకున్నామనే వుద్రేకంలోవాడిని అచ్చు యంత్రంలోకి తోసేసేయడానికి సిద్ధమయ్యారు.”

“మంచిపని చేసాడు” అన్నారెవరో భావయుక్తంగా. కాని, తక్కినవారు అతనితో ఏకీభవించలేదు.

“అంతగొడవ యెందుకు నెత్తిమీద ఒక్కటి కొడితే తీరిపోతుంది!”

ఇరీనా తల వంకించింది.

“వాళ్ళు అదీ సూచించారు. కాని యెక్కువమంది వాడిని చంపి చేతులు కల్పవం చేసుకోకూడదని నిర్ణయించారు.”

గదిలో గుసగుసలు సాగాయి.

“వాడిని స్వేచ్ఛగా వదిలివేసారా యేం?”

“ఉహూ..” అంది ఇరీనా వారిని శాంతపరుస్తూ. “అచ్చు ఆఫీసులో చేతికి దొరికిన రంగులు వాడి వంటినిండా పట్టించాం. విషయం విస్పష్టం చేయడానికి వాడి యెదురొమ్ముమీద, వీపుమీద, నొవ్వుమీద, ‘గూఢచారి’ అని పెద్ద పెద్ద అక్షరాలలో రాసాం.”

“మంచిపని చేసాడు” అంటూ కొజుబా తన సమ్మతి తెలిపాడు. “వంటిమీద అటువంటి ముద్రవుంటే యింటిదాకా వెళ్ళగలిగాడా అని అనుమానం. అచ్చుఆఫీసు రంగులు తుడిచివేసుకోవడం తేలికకాదు. నీమీసం... న్యూరాదగ్గిరికి వెళ్ళు. కిరసనాయిలు యిస్తుంది. అది రాసుకున్నావంటే మళ్ళీ నీమొహానికి పూర్వపు అందం వస్తుంది యిక మురికీ గిరికీ పనికిరాదు. విప్లవం వచ్చేసింది గదూ!”

ఓడినవారిదే గెలుపు

“విప్లవం?”

కోవంతో పరుషంగాసాగుతున్న గుసగుసలలో నిరాశ అంకురించింది. మాస్కోగవర్నర్ జనరల్ అడ్మిరల్ డుబసోవ్. వైభోగంగా తివాసీలు పరిచిన చదువులగదిమధ్య జేబులలో చేతులు పెట్టుకుని నిలబడ్డాడు. బిరుతుగా బియ్యముగా తెల్లగా ఉన్న మెడపట్టీలోకి కండ పట్టిన మెడ దించుకుపోయింది. రెండు రాబందుల బంగారు భుజకీర్తులు తళతళా మెరుస్తున్నాయి. కోవంతో వాటిని ఎత్తి,

“విప్లవం? యేంమాట్లాడుతున్నావో తెలిసే మాట్లాడుతున్నావా? సూపరింటెండెంట్!” అని అడిగాడు.

అ చిలకముక్కు సూపరింటెండెంట్ కొద్దిగా వణికిపోయి వెండి పూత అంచుల బూడిదరంగు హాటు ఇంకా గట్టిగా ఒడిసిపట్టాడు.

“సరీగ్గా అంతే యువర్ ఎక్స్ప్రెస్సీ! ఒక్క మాస్కోలోనే అయితే తిరుగుబాటు అని పేరు పెట్టేవాళ్ళం. కాని రష్యాఅంతటా జరుగుతోందాయె! రైతుమార్గాలు బందయిపోయాయి. పెల్లిగ్రాఫు ఆఫీసులు పనిచేయడంలేదు. ఫాక్టరీలు ఆడడంలేదు. దీపాలు వెలగడం లేదు. మనకు తెలియకుండానే యెప్పుడో కొళ్ళాయిలుకూడా బందవుతాయి. మరిదులదుకాణాలు మూసేసారు. పీటర్స్బర్గ్ ఇంపీరియల్ బాలే (నాట్యశాల) వాళ్ళకూడా సమ్మెలో చేరారు...”

“అంతేకాదు రాజధానీ సంగీత సమాజంకూడా” అని మెల్లిగా నత్తుతూ ఒక గొంతు వినిపించింది.

ఒకవృద్ధు పడక కుర్చీలో కూర్చుని గడ్డం ఆడించాడు. అతను ప్రొట్టివాడు. తల అక్కడక్కడా నెరిసింది. కారు కెంపురంగు అంగీ

తొడిగాడు. కుర్చీలో కూర్చున్నదట్లా ఇతనొకడే. తక్కిన ఆరు
 ఏడుగురు డుబసోవ్ పెద్దదేవదారు వ్రాతబల్లముందు నుంచి లేవగానే
 లేచి నిలబడ్డారు. ఆ బల్లమీద వెండి వ్రాత పరికరా లున్నాయి.

“అందువల్ల” అన్నాడు అడ్మిరల్ దృష్టి పోలీసు సూపరి పెం
 డెంటు నుంచి ఆర్పిబిషప్పమీదకు మళ్ళిస్తూ, “నగర భద్రతకు నువు
 పూచీ వహించలేవని తెలుస్తుంది. అంతేనా? పోలీసులు పరిస్థితిని
 యెదుర్కొనే స్థితిలోవున్నారా లేదా? నిర్మోహమాటంగా చెప్పు.”

బూడిదరంగు హాటును అదేవనిగా నలిపేసరికి బంతిలా తయా
 రయింది. పోలీసు సూపరింపెండెంటు గట్టిగా జవాబిచ్చాడు.

“కాదు, యువర్ యెక్స్‌లెన్సీ! యినస్పెక్టరు ఆజ్ఞలను పాటించ
 డానికిగాను పోలీసులందరూ వీధుల్లోనించి వచ్చేసి స్టేషన్‌లో గుమి
 గూడాలని నేను ఆదేశా లివ్వక తప్పిందికాదు. వీధులలో పోలీసులకు
 భద్రతలేదు. అందులోనూ వంటరిగా తిరుగుతూంటే అసలు భద్రత
 వుండదు. మన పోలీసులను జనం నిరాయుధుల్నిచేసిన ఘటనలు...”

“నీపోలీసుల్ని నిరాయుధుల్ని చేసారా?” అంటూ ఆడ్మిరల్
 కళ్ళు కుంచిండుకున్నాడు. “నిరాయుధుల్ని చేయనిచ్చారన్నమాట!
 అంతేనా?”

సూపరింపెండెంటు దృష్టి కిందికివచ్చి.

“అంతకంటే మరీయెక్కువవాళ్ళదగ్గరనించి ఆశించలేం. జీతం
 తొద్ది. మంత్రిగారికి యెన్నిసార్లు విన్నవించుకున్నారో లెక్కలేదు.
 మనం వాళ్ళకి చాలా స్వల్పజీతం యిస్తున్నామని అంగీకరించక తప్పదు.
 అంత స్వల్పజీతాలకోసమని ప్రాణాలు పోగొట్టుకోడానికి వాళ్ళు సిద్ధం
 శారు.”

“అయితే మాతృభూమి సంగతేమిటి?” అని డుబసోవ్ గర్జిం
 చాడు. బూడిదరంగుజుట్టుకింది చర్మం ఊదారంగు దాల్చింది. కణతలు
 ఎరుపెక్కాయి. “స్వామిభక్తిప్రమాణం సంగతేమిటి? అవసరమైతే
 చచ్చిపోవడం స్వామిభక్తి పరాయణుల విద్యుక్తధర్మం, సూపరింపెం
 డెంట్! నీవాదనవుండే రష్యన్లకి కొత్తగా వుంటుంది. అందులోను నీబోటి
 అధికారే అలా వాదిస్తే? ప్రస్తుతానికి దీనికి పేరు పెట్టడం నా కిష్టం

లేదు గాని నిన్ను హెచ్చరించడం నా కర్తవ్యమని భావిస్తున్నాను...”
తక్కినవారివైపు తిరిగి అన్నాడు :

“మీరుకూడా విన్నందువల్ల హానేమీలేదు. దేశీయశాఖా
మంత్రిగారి దగ్గరనుంచి నాకొక రహస్యతంత్రం వచ్చింది. అదృష్టవశాత్తూ
సైనిక తంత్రీవారలు నడుస్తున్నాయి. సమ్మేదాదులు దీని విషయం
మరిచేపోయారో లేకపోతే అసలు దీని విషయమే వాళ్ళకి తెలియదో!”

జనరల్స్ అందరూ ఒకరిమొహాలు ఒకరు చూచుకున్నారు.
డుబసోవ్ మెల్లగా అడుగులు వేసుకుంటూ వ్రాతబల్ల దగ్గరకు వెళ్ళి
కాగితాల బొత్తిమీదనుంచి ఒక తంత్రం తీసాడు!

“తిరుగుబాటును పూర్తిగా అణచివేయడానికిగాను గట్టిగా,
దృఢనిశ్చయంతో, తటపటాయించకుండా కనికారంలేకుండా చర్యలు
తీసుకొండి.”

డుబసోవ్ ఆగి, మాటమాటా ఒత్తి ఒత్తిపలుకుతూ మళ్ళీ చదవ
సాగాడు.

“తిరుగుబాటుకు యేవిధంగా సహాయంచేసినా, తిరుగుబాటు
దార్లకు ఆశ్రయం ఇచ్చినా, సానుభూతి చూపినా, బలహీనత వెల్ల
డించినా, అటువంటి ప్రభుత్వోద్యోగులను తక్షణమే వారి పనులనుంచి
తొలగించండి...” అడ్మిరల్ వెంటనే సూపరింఠెండెంటుకేసి తలఎత్తి
చూసి ఇంకా ఒత్తి ఒత్తి చదవసాగాడు.

“...తిరుగుబాటుదారులయెడ కనికరంగాని సహనంగాని వహించినా, వినిపించిందా?”

ఆ తంత్రికాగితం మడిచిపెట్టాడు.

“యిక మాస్కో వ్యవహారాలకు మళ్ళుదాం. పోలీసులు
యేవిధంగానూ పనిచేయడంలేదు. యీముక్కే పైకిరాసి పంపనా?”

పోలీసు సూపరింఠెండెంటు సమాధాన మివ్వలేదు. డుబసోవ్
మడమమీద గిర్రున తిరిగి వ్రాతబల్ల ప్రక్కన నిలబడ్డ ఒక పొడుగాటి
జనరల్ ను సంబోధిస్తూ,

“యిక సైన్యంసంగ తేమిటి?” అని హఠాత్తుగా ప్రశ్నించాడు.

ఆ జనరల్ మెలమెల్లగా తలఎత్తాడు.

“కోసక్కులమీద, ఆశ్వకదళంమీద అందులోనూ ముఖ్యంగా సమ్మిదళంమీద మనం ఆధారపడచ్చు. కాల్యలం విషయం నేను చెప్పలేను. రోస్టోవ్ పటాలంలో అశాంతి వుందని మాత్రం స్పష్టంగా చెప్పగలను.”

“అలానా?” అంటూ దీర్ఘాలు తీసాడు డుబసోవ్. “కాల్యలం కూడా తల పెకెత్తుతోందన్నమాట! చర్యలు తీసుకున్నావా?”

“అంతా, చేయతగిందంతా చేసాను” అంటూ ఆ జనరల్ తొందర తొందరగా చెప్పాడు తలవంకిస్తూ. “వాళ్ళని బారకాసులలోనే వుంచేసాం. శైలపులు రద్దుచేసాం. యెవరినీ గేటుదాటి బయటికి వెళ్ళ నీయడంలేదు. యిద్దరు యిద్దరు చొప్పున కాపలామనుష్యుల్ని పెట్టాం. శిక్షణ పొందుతున్న దళాలవారికి యుద్ధసామగ్రి సంచులు అంద చేసాం. వారిమీద ఆధారపడచ్చు, ఆ పోలీసు ఆఫీసర్లు అందరూ వారి వారి దళాలను ఒక్క నిమిషంకూడా విడిచి వుండడంలేదు. వాళ్ళ అభిమానం చూరగొనడానికి చనువుగా మాట్లాడమనీ, సాగటాల ఆట కూడా ఆడమనీ ఆజ్ఞలు జారీచేసాను.”

ఆడ్మిరల్ వేళాకోళంగా భారీగా మందహాసం చేసాడు. పళ్ళు బైటపడ్డాయి.

“సరే మంచిది... ఆడుకున్నారా? మామూలు ఆట కాకుండా ‘ఓడినవాడిదే గెలుపు’ ఆడాలని వారికి వివరించి చెప్పావా?”

ఆ జనరల్ కి ఇదంతా ఏమీ అర్థంకాలేదు. బూడిదరంగు కను రెప్పవెంట్రుకలు కదలాడాయి. కాని తక్కినవారందరికీ గాబరా ఎత్తింది. వారందరిలోకీ చిన్నవాడూ, పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరూ యూని ఘారం ఎదురొమ్ముమీద లిసియం చిహ్నం ధరించినవాడు దీర్ఘాలు తీస్తూ,

“కాస్త విశదంగా చెప్పండి. దేశీయశాఖా మంత్రిగారి తంతులో గట్టిచర్యలు తీసుకోవలసిందనివుంది జనరల్ టైపోవ్ దైనందిన ఆజ్ఞలలో ‘గాలిలో పేల్చుకండి, గుళ్ళు మిగల్చుకండి’ యిదే చెప్పారు. ఆ మాట వజ్రాలమూట! కలకాలం వుండేమాట! చరిత్రను నిర్మించే

మాట! యిదంతా తమ రిపుడే సెలవిచ్చిన 'మామూలు ఆట'కు దారితీస్తుంది. అంతేకాదు, మీ మాటల్లో యింకేదో తంత్రం వుందని భవిస్తోంది. అందువల్ల శ్రీ శ్రీ శ్రీ సార్వభౌములు..."

డుబసోవ్ వెంటనే జవాబీయలేదు. వ్రాతబల్లకు ఎదురుగా గోడకు వేలాడుతున్న నిలువెత్తు జారు చిత్రం తలెత్తి చూసాడు.

ఆ చిత్రంలో చక్రవర్తి ఆశ్వికదళ శతఘ్ని ఆఫీసరు యూని ఘోరంలో ఉన్నట్లు చిత్రింపబడ్డాడు. చేతిలో గొర్రెపిల్ల చర్మపుహాటు ఉంది. వెనక పీటీలో రాజభవనం. ఆ చిత్రం చదువుల గదిలో చాలా కాలంగా వేలాడుతోందిగాని జారు మోకాళ్ళు అసంగతంగా, దీనంగా వంగిఉన్నాయనీ, చిరునవ్వులో కంగారు, దుఃఖము పొడగడుతున్నాయనీ ఇప్పుడే గమనించాడు. జారు ఒక వీధిలోని కల్లుదుకాణం ముందు నిలబడి ఉన్నట్లుగా ఏ కారణానో ఆ చిత్రకారుడు చిత్రించాడు. అన్నిటికీ మించి తలమీద ఏమీలేదు! ఛీ! ఎవడి చిత్రం గీచిన చిత్రకారుడు? తెలివితక్కువ మొద్దా, తిరుగుబాటుదారా? అసహ్యం గొలిపే ఆ చిత్రాన్ని అక్కడనుంచి తొలగించివేయవలసిందే!

తిరిగి ఆ చిత్రం వంక తడేకదృష్టితో చూసాడు. పోలికమాత్రం బ్రహ్మాండంగా ఉందని అంగీకరించక తప్పదు. వెధవ చిత్రకారుడు! అందుకే మూడు రోజులకితం అతని దర్శనకోసం వచ్చిన ప్రజాసంస్థల ప్రతినిధులు గోడవంక మొహం తిప్పగానే ఇకిలించారు.

ఎవరో దగ్గారు. ఆడ్మిరల్ తిరిగి అసలువిషయం ఎత్తుకున్నాడు.

“చక్రవర్తిగారు యేమనుకుంటారు అంటున్నావు?”

అక్కడ వారంతా నగరంలోని పెద్ద పెద్ద పదవులలో ఉన్న వారు, వల్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు. నమ్మకస్తులే. మర్మంవిడిచి మాట్లాడాలి.

“పరిస్థితి క్లిష్టంగానే వుంది.” అన్నాడు ఆడ్మిరల్ నెమ్మదిగా. “అంగీకరించితీరాలి. రెండేరెండు మార్గాలు మనముం దున్నాయి. సైనిక నియంతృత్వం ఒకటే ఆత్యాచారమైందీ, ఆధారపడతగిందీ”

“డిమిట్రీ ఫియోడోరోవిచ్ ట్రెపోవ్!” అన్నాడు పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు అడ్మిరల్ చెవిలో తనలో తను మాట్లాడుకుంటున్నట్లు. ఆడ్మిరల్ తల పంకించాడు.

“యివ్వుటివరకు, తంతివార్తనుబట్టి మీరీపాటికి గ్రహించే వుంటారు. నియంతృత్వానికి దారితీసే విధానం అవలంబించాలి. చాలా కాలం కితమే చట్టాలను దూరంగా వుంచవలసింది. అరెస్టులవల్ల ప్రయోజనమేమీ కలగదు. వందలు వేలకొలది వ్యక్తులను విచారణకు పెట్టలేం. యేమాత్రం ఆలస్యం చేయకుండా ఆయుధబలంతో తిరుగు బాటుదారులను తుడిచిపెట్టివేయాలి. వాళ్ళని రక్తపుటేరులో ముంచేస్తే మనమలు మునిమనమలుదాకా జాపకం వుండాలి. భౌతిక వినాశనం నియంతృత్వం కిందే సాధ్యపడుతుంది.”

కండపట్టిన పెదవులు నొక్కుకుని ఒక నిమిషంపాటు మానం వహించాడు.

“కాని నియంతకు తగినంత సాయుధబలం వుండాలి. నమ్మదగిం దయివుండాలి. వున్న సమస్య అల్లా కావలసినంతమందీ దొరుకుతారా అనేదే...”

మళ్ళీ కొంచెంసేపు ఆగాడు. గదిలో అంతా నిశ్శబ్దం. చేతులు కొద్దిగా పైకెత్తి,

“మాస్కోలో చూచిందాన్నిబట్టి సాయుధబలం మనకి వుండాలి అని అనుమానం వేస్తోంది.”

జనరల్ మొహం ముడుచుకుని దృష్టి పక్కకు మళ్ళించాడు.

“అటువంటపుడు ముందుగా తొందరపడకూడదు. స్వాతంత్ర్యా లంటూ గావుకేకలు పెడుతూ తలెత్తుతున్న యీవెధవ అల్లరిమూకకు లొంగిపోవడం మనకి యేకోశానా యివ్వులేదు కాబట్టి ‘ఓడినవాడిదే. గెలుపు’ అనే తత్వం అవలంబించాలి.”

గదిలో తిరిగి మానం రాజ్యంచేసింది. అక్కడివారందరిలోకీ నిశ్చింతగాడన్న పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు మళ్ళీ మాట్లాడసాగాడు.

“రాజ్యాంగచట్టం ప్రకటించాలనేనా మీ మాటలకు అర్థం?”

ఈ ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పకుండా డుబసోవ్ తలవంచాడు. పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు తన ధోరణి సాగిస్తూ,

“యీ వెధవ అల్లరిమూక రాజ్యాంగ చట్టంలోని నిబంధనలను వుపయోగించుకుంటే యెట్లా? ఆ నిబంధనలన్నీ పైవేషాలని నాకు తెలుసు. కాని చరిత్రనుబట్టిచూస్తే పై వేషాలు వాస్తవాలుగా మారిపోవడంకద్దు.”

అడ్మిరల్ మెల్లగా బొంగురుగా నవ్వాడు.

“ప్రతి ఆటలోనూ ప్రమాదం వుంటూనేవుంటుంది. కాని యిందేమంత పెద్ద ప్రమాదంగా నాకు కనిపించడంలేదు. రైతులేమిటి, కార్మికులేమిటి, వట్టిగొట్టెలమంద! అంతా నాయకులమీదనే ఆధారపడి వుంది వారిని తుడిచిపెట్టివేస్తే... సమూలంగా అంటే భౌతికంగా తుడిచిపెట్టివేస్తే...”

“పవిత్ర గ్రంథంలో యేంచెప్పారంటే: ‘గొల్లవాడిని ఖతంచేస్తే గొర్రెలన్నీ చెల్లాచెదరవుతాయి’ అని” అన్నాడు, ఆర్పిబిషప్పు అంగీకార సూచకంగా దొడ్డగడ్డం ఆడించుకుంటూ.

పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు సందేహంతో తల ఆడించాడు. అడ్మిరల్ కనుబొమలు ముడిచి.

“యెవయినా చిక్కులు నీకు గోచరిస్తున్నాయా, పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్!” అని అడిగాడు.

పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు నిట్టూర్చాడు

“ప్రస్తుత చట్టాల ప్రకారం...”

“చట్టాలతో దీనికేమీ సంబంధంలేదు” అంటూ కోపంతో అడ్మిరల్ అడ్డువచ్చాడు. “మనం ప్రభుత్వ విధానం గురించి మాట్లాడుకుంటున్నాం. చట్టరీత్యా కొద్ది యిబ్బంది వుండవచ్చు. అది నేను అర్థం చేసుకోగలను. కాని ఒకటి యెందుకు సంభవం కాకూడదూ? వుదాహరణకి: మీజైళ్ళల్లో ప్రముఖ నాయకులెవరూ యిప్పుడు లేరా?”

“వున్నారు” అంటూ పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు వెంటనే అంగీకరించాడు. “ఆర్. యన్. డి. యల్. పి. కేంద్ర కమిటీ సభ్యులు, వుదాహరణకి బామన్ వున్నాడు. అతనిని గురించి తమకు తెలిసేవుంటుంది.

మాస్కో తిరుగుబాటుదార్లకు అతను మూలవిరాట్టు. విప్లవంలో ప్రముఖపాత్ర వహిస్తున్న వ్యక్తి అనడంలో యెట్టి సందేహమూ లేదు.”

“అదిగదీ! యీ బామన్ అదంతరంగా ఒకనాటి రాత్రి యెందుకు ఆత్మహత్య చేసుకోగూడదూ?”

పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు తక్కినవారి వంక ఆదుర్దాతో చూసి ముభావంగా,

“అసంభవం! యెవరూ నమ్మరు. ప్రపంచంలోకల్లా-బామన్ అమిత ఆశావాది. జైలులోకల్లా కులాసా పురుషుడు.” అన్నాడు.

“యిది పరియాచకాలకి వేళగాదు. నా మనసులో యేముందో యీపాటికి నీకు అర్థమయేవుంటుంది.”

డుబసోవ్ నాతబల్లమీద చేతితో తట్టాడు. పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు ఈ అవకాశం తీసుకుని అతని దృష్టి నాకర్పించి అక్కడ ఇంకా కొందరున్నారనే అభిప్రాయం సూచించాడు.

“నన్నేం హెచ్చరించనక్కర్లేదు. నేను సైనికుడిని. సైనికుడిలాగా మర్మంలేకుండా, వ్యంగ్యంగా కాకుండా సూటిగా మాట్లాడతాను. యిక్కడున్నవారంతా చక్రవర్తిగారికి, మాతృదేశానికి నిజమైన సేవకులనే నమ్ముతున్నాను. దాగుడుమూత లెందుకు? నాయకులందరినీ హతమార్చవలసిందే. యిది పట్టగలులా నాకు స్పష్టంగా గోచరిస్తోంది. వాళ్ళంతా మన చేతుల్లోనేవున్నారు గాబట్టి యీ అవకాశం తీసుకోవలసిందే. యే నేరస్తుడిచేతయినా యీపని చేయించడం కష్టమయిందా? మీజైళ్ళల్లో ఒక సైన్యాన్ని సైన్యాన్ని హత్య చేయగల హంతకులున్నారు. శిక్ష తగ్గిస్తామనో, వదిలిపెట్టేస్తామనో మాటయిస్తూ, యేదో ఒకరాత్రి వాడిని కొట్టులో వదిలిపెట్టి-యెవరికీ తెలీదు.”

“అసంభవం?” అని పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు స్పష్టంగా చెప్పాడు. “ఆ నేరస్తుడిని వెంటనే మనం పురితీసేసినా యేదోవిధంగా యీహత్య విషయం జైటికి పోక్కుతుంది. యెలాగో తెలీదుగాని మన జైళ్ళల్లో జరిగేదంతా ఖైదీలకే గాక, సగరమంతా తెలిసిపోతుంది. యిటువంటి

సమయంలో ఆందోళనాకారకుల చేతిలో యీ 'తురుపుముక్క' పెట్టలేం. మీ రింతకుముందు ప్రస్తావించిన బామన్ టాగాంకా జైలులో నిరాహారదీక్ష పూనాడు. సంవత్సరంనుంచీ యేకాంత నిర్బంధంలో వుంచాం. అయినా జైలంతటకీ యీవిషయం తెలుస్తుంది. అంతా అతనిని బలపరుస్తారు. రాజకీయ ఖైదీలు నిరాహారదీక్ష పూనడం సామాన్యమయిపోతే కార్మికులకు తెలిసిపోతుంది. యిప్పటి వుద్రిక్త పరిస్థితిలో చివరికి యేమవుతుందో తమరు గుర్తించాలి..."

కళ్ళు కుంచించుకుని అడ్మిరల్ అంతా విన్నాడు.

"అయినా, అయితే నేనేం చేయలేను. నూపరింటెండెంట్ నా ఆజ్ఞలు పాటించావా?"

"ఆ..." అంటూ నూపరింటెండెంటు దిగ్గున పడకకుర్చీలోనుంచి లేచాడు. "మీరు ఆజ్ఞాపించినట్టు పదిగంటలకి?"

నెగడుబల్లమీది పూర్వకాలపు కంచుగడియారం కేసి చూసాడు. గడియారం ముళ్ళు పడకొండు చూపుతున్నాయి.

దుబసోవ్ గంటకొట్టాడు. తలుపు తెరుచుకుని ఒక అంగరక్షకుడు గదిలో అడుగుపెట్టాడు.

"అంతా సిద్ధమైందా, కొనోవ్నిట్సిన్?"

"ఆ... సిద్ధమైంది."

"యెక్కడ?"

"అడుగున కొనోవ్నిట్సిన్ తటపటాయించి, నేలమాలిగలో అదే తగినచోటని అనుకున్నాను. లేదా యిక్కడికి తీసుకురమ్మంటే యిక్కడికే తీసుకువస్తాను."

నేలమీద పరచిన తివానీలకేసీ, దురదృష్టవంతుడైన రెండవ నికొలన్ చిత్రంకేసీ చూస్తూ బాగా ఆలోచించి, "పైకి తీసుకు రావలసినంత పనేంలేదు. మనమే కిందికి వెళదాం" అన్నాడు.

పడకకుర్చీ ముందుకుతోసి లేచాడు.

“సరే.” సైన్యందగ్గరనుంచీ దర్బారుదాకా ప్రభుత్వ యంత్రాంగం కదలటానికి నిరాకరిస్తోందని నేటి సంభాషణనుబట్టిమనందరికీ స్పష్టమయిందనుకుంటాను. (పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరువంక నిరసనభావంతో చూసాడు). యిక ప్రజలకు విజ్ఞప్తి చేయడం ఒకటే మిగిలింది.”

శ్రోతలు కంపించిపోయారు. తనమాటలు బాగా పనిచేసినందుకు డుబసోవ్ ముసిముసి నవ్వు నవ్వాడు.

“గ్రాఖిన్ అన్నాడు ; ‘నేను ప్రజలకు విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను’ అని పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరుగారూ, మహా కావ్యాలు ఇంపీరియల్ అలెగ్జాండరు పాఠశాలలో ఒక్కడాంట్లోనే కాదు పఠించేది నేనూ పఠించాను. సరే, యిక నా వెంటరాండి!”

30

ప్రజాప్రతినిధులు

నేలమాళిగంలో తేమపాసన, మురికిశరీరాల కంపు, తడి నార బట్టల దుర్వాసన గుప్పనకొట్టింది. జనంతో నేలమాళిగ నిండిపోయి ఉంది. ముందు ఓవరుకోట్లు, బెట్టు అంగరభాలు ధరించిన రైతులు, వారివెనక-చినిగిపోయిన చొక్కాలు, ఉన్నికోట్లూ ధరించిన దౌర్భాగ్య జనం, బూడిదరంగు పెద్ద పెద్ద కోట్లు తొడిగిన పోలీసులు ఉన్నారు.

అడ్మిరల్ ముఖం ముడుచుకున్నాడు. నేలమాళిగం అసహ్యం వేస్తోంది. తనఇంట్లో ఇటువంటి నేలమాళిగం ఉందని అత నెన్నడూ ఊహించనైనా లేదు. కచ్చేరిసావిడిలో వీళ్ళని కలుసుకుంటే బాగుండి పోయేది. వెధవ కొనోవ్నిట్సిన్ ! వాడి కల్లబొల్లిమాటలు ! నేలమాళి గంలో వాళ్ళకి దర్శనమిస్తారా ? ‘ఫీస్కోకుట్ర !’ తెలివితక్కువ వాజమ్మ ! హాటు తీసుకురండని కూడా చెప్పిచావలేదు. హాటులేకుండా

తేమలో నిలబడడం !...వారంజులపాటు కొనోన్నిట్సిన్ని కావలా
కాయమంటే తెలిసివస్తుంది, వెధవకి ! సరే, ఈ వ్యవహారం పూర్తి
కాగానే వాడిసంగతి చూడాలి!

అతని వెనకగా అనుచరుల గొణుగుడూ, ఆర్చిబిషవ్వు దగ్గూ
వినిపించాయి. వాళ్ళంతా విస్తుపోయి ఇంకా కోలుకోలేదు.

ఇదంతా ఎమిటో వాళ్ళకి అర్థంకాలేదు.

సాగిపోతున్న నావ వంతెనమీదలాగా వంగచాపి అడ్డిరల్
నిలబడ్డాడు.

“శుభం, రవ్యను ప్రజలారా!” అన్నాడు అతిగంభీరంగా.
అందరూ బొంగుకుగా, “నమస్కారం దొరా!” అని జవా
బిచ్చారు.

దుబసోవ్ మాట్లాడడం ప్రారంభించాడు. కింది పెదవి ముందుకు
పొడుచుకు వచ్చింది.

“నేను సైనికుడిని, క్లుప్తంగా చెబుతాను. అతివాగుడు నాకు
పట్టువడలేదు. మాస్కోలో యేంజరుగుతున్నదీ చూస్తూనేవున్నారుగా?
మన రాజధాని, నూటానలభై చర్చీలు, జెరూసలేం తరవాత ప్రపం
చంలోకల్లా పవిత్రక్షేత్రం... యిప్పుడు వీధులు నాస్తి కులయిన సోష
లిస్టులతో, వారి యెర్రజెండాలతో నిండిపోయాయి. మనం మంచి క్రిస్టి
యన్లం. చూస్తూ వూరుకోగలమా? స్వర్గంలో మేరీకన్య కంటివెంట
రక్తం కారుతోంది...”

తలవంచి, మేరీకన్య ఎలా దుఃఖిస్తోందో చూపడానికా అన్నట్లు
తళ్ళు చికిలించాడు. జనం ఎగడొపిరి పీల్చుసాగారు. చెమటకంపు,
సారాకంపు ఇంకా గుప్పమంది.

“వారి మూలంగా, సోషలిస్టుల మూలంగా మనం యుద్ధంలో
నోడిపోయాం. యెవరిచేతుల్లో నోడిపోయాం? పేరు చెప్పడంకూడా
సిగ్గుచేటు! యీ నిరీశ్వరవాదుల్ని వుపేక్షించినందుకు భగవంతుడు
మనకు తగినశిక్ష విధించాడు. భగవంతుడు మనవత్సాన లేకపోతే మనకు
విజయం లభించదు. మనల్ని, రవ్యను ప్రజల్ని భగవంతుడు అనాది
నుంచీ నడిపిస్తున్నాడు. ఆతనే మన సర్వసేనాని!”

అడ్మిరల్ గర్వంతో తలపైకెత్తి రొమ్ము విరుచుకున్నాడు. తక్షణమే అంతా భగవంతుడు రష్యన్ రాజసేనను, నావికాదళాలను ఎలా నడిపించిందీ అర్థం చేసుకున్నారు.

“ఆయనకీ తగిన సంతానం అని మనం అనిపించుకోవాలి! మాతృభూమిని రక్షించుకోవాలి! యిందుకు మన చక్రవర్తిగా మిమిద ఆధారపడివున్నారు.”

మొదట వరసలో నిలబడ్డ ఒక కసాయి అంటకత్తెర వేయించు కున్న జిడ్డుతల పంకించి అందరి తరఫునా మాట్లాడసాగాడు. అతని వక్షస్థలం విశాలంగా ఉంది. అంగరఖా మీద తెల్లటిగుడ్డ తోలుపటకాతో బిగించాడు.

“ఓ - సంతోషంతో సేవచేస్తాం!”

దుబసోవ్ మరలా ప్రారంభించాడు.

“అందుకోసరమే, మిమ్మల్ని, ప్రజా ప్రతినిధులైన మిమ్మల్ని యిక్కడకు రమ్మని ఆదేశించాను. సిబ్బందినంతా కూడా తీసుకు వచ్చాను. ఆర్పిబిషప్ పాత్రాధికారులూ దయచేసారు... జారుగారు, ఆయన సిబ్బంది మీ పక్షానవున్నారనీ, జారుగారి రక్షణ మీకు వుందనీ తెలియ జేయడానికే అందరమూ వచ్చాం. తిరుగుబాటుదార్లు ఐక్యసంస్థలు యేర్పరచుకున్నారు. రష్యన్ భూమిని కాపాడడానికి మీరూ ఐక్య సంస్థలు యేర్పరచుకోవలసిన తరుణం వచ్చింది. జారుగారి పక్షాన చెబుతున్నాను : ‘అల్లర్లు చెలరేగాయి, తిరుగుబాటుదార్లను అణచడం ప్రభుత్వానికి సాధ్యం కావడంలేదు. యికమీద మీరు జోక్యం కలిగించు కోవాలి!’”

హఠాత్తుగా చేయిపైకెత్తి టపీమని కిందికి దించాడు.

“తిరుగుబాటుదార్లను పూర్తిగా తుడిచిపెట్టేయాలి!”, “నాయకులను హతమార్చేయాలి” అని ఒక గొంతు వెనకనుంచి వినిపించింది. “యీ జాడ్యం వాళ్ళ దగ్గరనుంచే పుట్టుకొస్తోంది. వాళ్ళు రెచ్చగొట్టక పోతే ప్రజలు తిరగబడతారటారా?”

అడ్మిరల్ సంతృప్తితో మందహాసంచేసి, “యెవరది? ముందుకు రా!” అని ఆజ్ఞాపించాడు.

జనం దోవ ఇచ్చారు. ఒక పొట్టిపాటి మనిషి జనాన్ని తోసుకుంటూ ముందుకు వచ్చాడు. అతను తువరం చేయించుకుని చాలా రోజులైంది. జుట్టు కళ్ళను కప్పివేస్తోంది. చెమటచేతులతో టోప్ నలపసాగాడు.

“యెవరు నువ్వు? నీ పేరేమిటి?”

“మిఖాలిన్... మిఖిల్ చక్” అని అతను జవాబిచ్చాడు. దృష్టిని మళ్ళించుకుంటూ. “షపోవ్ ఘాక్టరీలో పోలీసు బంట్రోతును.” డుబసోవ్ జేబులోనుంచి నోటుపుస్తకం తీసాడు.

“నీది సూటయిన ఆలోచన! నిజాయితీ అయిన ఆలోచన! కృతజ్ఞుడిని.”

నోటుపుస్తకం తెరిచాడు. అడ్మిరల్ వేళ్ళనంక అంతా చూస్తు కళ్ళు చికిలింపారు. ఆ వేళ్ళు కురచగా లావుగా ఉన్నాయి. ఇరవై రూబుళ్ళ నోటు పైకితీసి,

“యిదిగో తీసుకో. దేవుణ్ణి ప్రార్థించినా, జాదుగారికి సేవచేసినా వృధాపోదని జ్ఞాపకం వుంచుకో.” అన్నాడు.

మిఖిల్ చక్ ఉద్వేగంతో గుర్రుమని,

“యీవిధేయుడు... భగవంతుడి సాక్షిగా యిందుకు తగినవాడననిపించుకుంటా.” అన్నాడు.

జనంలో రణగొణధ్వని బయలుదేరింది. కసాయి రొమ్ము విటుచుకుని ముందుకు వచ్చాడు.

“మేమంతా తగినవాళ్ళ మనిపించుకుంటాం!”

అడ్మిరల్ తలపంకించి,

“మీమాట నమ్ముతాను, సోదరులారా! ప్రతివానికి అతనికి తగినట్టు బహుమతీ ముట్టచెప్పమని గవర్నరు జనరల్ కార్యాలయాన్ని ఆదేశించాను. మీలోమీరు ఒక అంగీకారానికి వస్తారనే నమ్ముతున్నాను. మీమీ జిల్లాలలోని పోలీసు యినస్పెక్టర్లు మీకు ఆదేశాలు యిస్తూవుంటారు. వారి కీనిషయం తెలియజేసాం. మీరు ప్రజాసేవ

చేస్తున్నారని జ్ఞాపకం వుంచుకోండి. జారుగారిని జ్ఞాపకం వుంచుకోండి. ఆయనగారు మిమ్మల్ని యెన్నటికీ మరిచేపోరు. జారుగారు భగవంతుని లాగానే దయాళువు. మీరేమీ నష్టపడరు స్వామీ, యీ రాజ భక్తుల్ని ఆశీర్వాదించండి. ఘనకార్యాలుచేసే శక్తిని మీరికి ప్రసాదించండి!”

కోట్ల అంచులను పట్టుకుని అందరూ మోకరిల్లారు. శిలువగుర్తు వేసారు. ఆర్చిబిషప్ప మెల్లిగా చేతివేళ్ళు వైకె ముద్రపట్టాడు. అది అభయముద్రో, భయముద్రో తెలియలేదు.

“జనకుడు, కుమారుడు, పవిత్రాత్మలు పేరుతో...నా బిడ్డ లారా, ధైర్యం వహించండి. పవిత్రమైన చర్చికోసం, సింహాసనంకోసం, స్వర్గంలో మన పితకోసం, భూమిమీద మన పితకోసం ధైర్యం వహించండి! భగవంతుని ఆజ్ఞ విన్నారుగా: ‘హత్య చేయరాదు’. యుద్ధ భూమిలో సైనికులను చంపడం యెలా పాపంకాదో, అలాగే దేవుని శత్రువులను, జారుగారి శత్రువులను చంపడంకూడా పాపంకాదు. ప్రార్థనాగీతాలలో భగవంతుని వృద్దేశించి, విజయం...అతి పవిత్రమైన, ఏకచ్ఛత్రాధిపతులైన మన మహారాజు...!”

“నూపరింటెండెంటు స్కామ్!” అని దుబసోవ్ తనగదికి వెళ్ళే మెట్లమీదనుంచి పిలిచాడు.

ఆ నూపరింటెండెంటు రెండేసిమెట్లు ఒకతడవే ఎక్కుతూ అడ్డీ రల్ ను కలుసుకున్నాడు.

“అచ్చుఆఫీసులవాళ్ళు నమ్మేచేసారు. కాని పోలీసు అచ్చు ఆఫీసుమాత్రం పనిచేస్తున్నదనే తలుస్తున్నాను. నే నిపుడుచేసిన ప్రసంగం ధోరణిలో, ఆర్చిబిషప్పగారి ఆశీర్వాదంతో ఒక విజ్ఞప్తి తొందర తొందరగా అచ్చువేయిస్తే బాగుండును. పోలీసులు ఆ ప్రతినిధులు... పంచిపెడతారు,” ఎగడొపిరి పీల్చి మీసాలు నవరించుకుని, చ“ట్ట విరుద్ధ కుట్రదారులలాగానే రహస్యంగా పంచిపెడతారు. విజ్ఞప్తి రాయడానికి మంచి దస్తూరిగలవాడిని యెవడినైనా చూడు” అన్నాడు.

అ యి. దో రో జు

అయిదురోజులయిది. బామన్ ఆహారం ఏమీ తీసుకోలేదు.

నవంబరులో నిరశనవ్రతం పట్టినపుడు పదకొండు రోజులు తేలికగా గడిచాయి. విజయం చేజిక్కింది. ఈ అయిదురోజులూ బహు జాగ్రత తీసుకున్నాడు. మంచినీళ్ళు మాత్రం తాగేవాడు. కదలలేదు. అయినా ఈ అయిదురోజులు, ఆ పదకొండు రోజులకంటే కష్టమనిపించాయి.

జైలులోఉన్న సంవత్సరంలో శరీరం బలహీనమైపోయిందా? లేకపోతే ధైర్యం లోపించిందా? లేవకుండానే బామన్ కండరాలు బిగపట్టి తడిమిచూసుకుని మందహాసంచేసాడు. ఉహుః - అంతా సరిగానే ఉంది. పోతే ధైర్యం తగ్గివుండాలి! అంతే!

నిరశనదీక్షపుడు ప్రశాంతంగా కాలం గడపాలి. అది చాలా అవసరం. మనసులోనుంచి ఆలోచనలను, వ్యధలను తరిమివేయాలి. చెత్తనవలలు చదువుతూ మేధకు విశ్రాంతి ఇవాలి. నవంబరులో వ్యధ చెందలేదు. కాని ఇప్పుడు?

అయిదురోజులైంది గది శుభ్రపరిచి. మూత్రపు ముంత తీసుకు వెళ్ళడానికి వార్డరు స్వయంగా వచ్చాడు. అంటే మామూలుగా గదిని శుభ్రపరిచే నేరస్తులని నమ్మడంలేదన్నమాట! ఇలా ఏకాంత నిర్బంధంలోఉంచితే నిరశనదీక్ష వార్తలు జైలులో వ్యాపించవు. అటువంటి పుడు బయటివారికి తెలిసే అవకాశమే ఉండదుగాని అంచనాల్లో ఎక్కడో తప్పు దొర్లి నట్టుంది.

బయట ఏమి జరుగుతున్నదో అతనికి తెలియదు.... బహుశా కొజుబా, 'కేవలం' నాడ్యా, ఈసారికి ఈజైలులోనే ఉండి ఉంటారు. అతనితో సంబంధం పెట్టుకునే అవకాశం లేకపోయిందేమో...

అతనికి పుస్తకాలు ఇవ్వడం మానివేసారు. పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు బామన్ ను వేళాకోళం పట్టించాలని స్వయంగా ఒక పుస్తకం ఎన్నికచేసి పంపాడు.

నట్ హాంసన్ సంపూర్ణగ్రంథావళి. సంపుటం రెండు! పిచ్చి వాడు, జీవిత కేళి, స్వర్గద్వారం వద్ద... ఆకలి...

ఈగ్రంథాల పేర్లు చూస్తే వీటిని ప్రత్యేకంగా కావాలని ఎన్నిక చేసినట్టు తోస్తుంది. ముఖ్యంగా ఆఖరిగ్రంథం బామన్ కి ఆకలిని రగిలించాలనే ఉద్దేశంతో పంపి నట్లుంది.

సహజంగా ముందుగా 'ఆకలి' చదవడం ప్రారంభించాడు.. పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరుకు కాస్త సంతోషం ఎందుకుచేకూర్చకూడదూ? ఆపుస్తకం మొదలులో కొంత వినోదకరంగానే ఉందిగాని పోను పోను అసహ్యం వేసింది, కోపం రగిలింది. ఈ ప్రపంచంలో వాస్తవమైన ఆకలి మానవుని జీవశక్తిని తినివేస్తూ, గొంతుకవట్టుకు నులుముతూ రాక్షసునిగా మారుస్తూ, శవాలను కుప్పలు కుప్పలుగా పడివేస్తూ, తాండవిస్తూంటే; చంటిపిల్లల మెడలను నులుముతూ, యువకుల మొహాలను పీల్చి పిప్పిచేస్తూ, కార్మికుల జిల్లాలలో నిశ్శబ్దంగా, అగోచరంగా తాండవిస్తూంటే నట్ హాంసన్ తాను ఆకలి అని నమ్మేదానిని అంత తేలికగా ఎలా వర్ణించగలిగాడు? వీరినిగురించి ఒక ముక్కయినా వ్రాయలేదే! బూర్జువాలు పొట్టనింపుకోవడానికి ఆకాంక్షించిన విషయం మూడువందలపుటల నవలగా వ్రాసినపుడు మంచి ఇతివృత్తాన్ని చేపట్టాననే రచయిత ఊహించాడా? దానిని ఆకలి అనడానికి ఎలా సాహసించాడో?

కాస్త కోపం రేగితేచాలు' జీర్ణకోశానికి పని ఎక్కువవుతుంది. దానిఫలితంగా శరీరంలో ఉష్ణం తగ్గుతుంది. మలమూత్రాదులు ఎక్కు-

వగా విసర్జించవలసివస్తుంది. నట్ హాంసన్ గురించి ఆలోచించి ప్రయాస పడడమెందుకు? అప్పటికే ప్రయాస ఎక్కువైపోయింది.

కుడిపక్క గోడమీద జాగ్రతగా రహస్యంగా వినిపించి వినిపించకుండా ఎవరో తట్టారు, మొదటలో బామన్ నమ్మలేదు. అకలి మూలంగా చెవులు గింగురెత్తుతూండాయి. కాని తిరిగి తట్టిన చప్పుడు వినిపించింది. ముందుగా ఏర్పరచుకున్న జైలు సాంకేతిక అక్షరసమమ్నాయంలో ఆచప్పుడు ఉంది. ఈతడవ బామన్ కి “యెవరు” అనే మాట స్పష్టంగా వినిపించింది.

చాలాకాలం క్రితమే బామన్ పేరు చిట్టాలోకి ఎక్కింది. ఇప్పుడు వెనకకు దీయడంలో అర్థంలేదు. అవతలవైపు వ్యక్తిలాగానే బామన్ కూడా మెల్లగా, జాగ్రతగా “బామన్” అనే అక్షరాలు గోడమీద కొట్టాడు.

జవాబు తొందరగానే వణుకుతూ వచ్చింది. గోడగుండా వచ్చిన అక్షరాలు “జీగర్” తెలుసుకోవడం బామన్ కు కష్టమైపోయింది.

అసంభవం! జీగర్! బదిలీచేసారా? ఇక్కడకు, అతని పక్కకు బదిలీచేసారా? నిజంగా జీగర్ అవునో కాదో తెలుసుకునేందుకు, ఏదో ఒకప్రశ్న వేయాలి. సరియైన ప్రశ్న వెనువెంటనే బామన్ కి తోచలేదు. కాని జవాబు ఇవ్వాలి.

“అవ్ గన్స్ !”

“అవును, జైలు నిండిపోవడంవల్ల యిక్కడికి మార్చారు. చాలామంది కొత్తవాళ్ళని పట్టుకువచ్చారు. కమిటీ సంతటినీ అరెస్టు చేసారు. అచ్చు ఆఫీసును పట్టుకుపోయారు. ఒక్కొక్క యేకాంత నిర్బంధపు కొట్టులో పడేసిమందివున్నారు.”

ఆ తరవాత చాలాసేపు విరామం. బామన్ గోడమీద “నేను నిరశనదీక్ష పూనాను” అని కొట్టాడు.

తక్షణమే జవాబు వచ్చింది!

“మాకు తెలుసు. మానివేసేయి. నిరశనదీక్ష పూనతగింది కాదు. సమ్మె విఫలమైంది ప్రయోజనంలేదు.”

బామన్ మోచేతిమీదలేచి నడవ అంతా మారుమోగేటట్టు
గోడమీద దబ్బిమనికొట్టాడు.

“దొంగవెధవ !”

వాడు జీగ్లర్ కాదు ! పోలీసుబంటు ! జవాబులే వాడిని పట్టి
చ్చాయి. వాడు చెప్పింది స్నేహితుడైన వాడెవడూ చెప్పడు. అవగన్ట్
అని పిలవగానే జవాబిచ్చాడు. లెన్ గ్విక్ అటువంటి మారుపేరు
ఎన్నడూ పెట్టుకోడు.

బామన్ తిరిగి మెత్తమీద కాళ్ళు చాచుకుని పండుకున్నాడు.
మళ్ళీ ఇంకోమారు గోడమీద వడివడిగా గట్టిగా తట్టిన చప్పుడయింది.
కాని బామన్ లక్ష్యపెట్టలేదు.

కాస్తకోపం రేగితే జీర్ణకోశానికి పని ఎక్కువవుతుంది.
కళ్ళు మూసుకుని ఆలోచించడం మానివేయాలి. చదవడానికి
లేదు. తినడానికి లేదు. అటువంటపుడు ఆలోచించకుండా ఉండడం
ఎలా ? ఆహారం ఆలోచనలను మళ్ళించుకోవడానికి సహాయపడుతుంది.
కొట్టులో ఒంటరిగా ఉన్నాడేమో తిండిలేకపోయేసరికి ప్రతిరోజూ
అంతూ పొంతూ లేనట్టు అనిపించేది. భరించశక్యం కాకుండా ఉంది.
అయినా నిజానికి కళపెళలాడే నీళ్ళు, మాంసంలేని గోరువెచ్చని
పులుసు, వళ్ళకు అంటుకునే సగంఉడికిన అంబలి...మళ్ళీ సాయం
కాలం అంబలి. చీకటిలో మసక మసకలాడే చూరుదీపంకూడా కాంతి
వంతంగా గోచరిస్తుంది. కొద్దయినా ఆహారం విషాదభావాలను పార
దోలుతుంది. రోజులు తేలికగా గడుస్తాయి. ఇక ఇప్పుడో రోజులకు
అంతంటూ కనిపించడంలేదు. ఏనిరోధం లేకుండా ఒకటే ఆలోచన !
ఇంతకంటే ఘోరం, మాటవినేవారు లేక తనమాట తానే వినడం !
ఈ వెధవ కొట్లోలాగా పూర్తిగా నిశ్శబ్దంగా ఉన్నప్పుడు వినడానికి
ప్రారంభిస్తే అక్కడ ఎవరూ లేకపోయినా ధ్వనులు, గరగరశబ్దాలు
వినిపించేటట్టుగా మానవశరీరం నిర్మాణమయింది. శరీరాన్ని పరీక్షగా
చూసుకుంటే ఎక్కడో అక్కడ బాధ కనిపిస్తుంది.

బామన్ మె తమిద కూర్చుని కాళ్ళు ఊగించాడు. అటువంటి ఆలోచనలను పారదోలాలి. రోజంతా ఇంకేదోవిధంగా గడిపే ఏర్పాటు చూసుకోవాలి. చదవడానికి ఏమీలేదు. పరస్పర సందేశాలు అందించు కోవడానికి ఎవరూ లేదు. అస్తమానమూ పండుకుంటే శారీరకంగా బలహీనమైపోతాడు. కదలిక కావాలి, పదహారువిధాల వ్యాయామా భ్యాసాలూ చేయాలి, అలా చేస్తే వెంటనే తేరుకోగలుగుతాడు.

సరిగా ఆసమయానికే నడవలో అడుగులచప్పుడయింది. మధ్యాహ్న భోజనాలవేళయిందని అనుకున్నాడు. తలుపురెక్కలోని చిన్న కిటికీ తెరుచుకుంటుంది. పదిహేడవ అభ్యాసం చేయాలి. ఓపిక లేదు. పులుసుతప్పలా తీసుకుని అందులోని పులుసు ముంతలో పార బోసి తప్పలా తిరిగి ఇచ్చివేయడం, అంబలిమూకుడు తీసుకుని అంబలి మూత్రపు ముంతలో పారబోసి మూకుడు తిరిగి ఇచ్చివేయడం-ఇదీ పదిహేడోరకపు అభ్యాసం.

కాని కిటికీ తెరుచుకోలేదు. ద్వారం తెరుచుకుంది, వార్డరు రెండుపళ్ళాలు జాగ్రత్తగా తీసుకునచ్చి బల్లమీద పెట్టాడు.

“కాస్త యెంగిలివడుదూ, బామన్” అన్నాడు వినయ విధేయ తలతో.

బామన్ చేయిజాపి, “యిలా యియి” అన్నాడు.

పదిహేడవ అభ్యాసం!

వార్డరు విచారంగా తల పంకించి, “అదేం ప్రయోజనంలేదు, బామన్! అనవసరంగా శరీరాన్ని హింసపెడుతున్నావు” అన్నాడు.

తలుపుదగ్గరకువెళ్ళి, తటపటాయించి, నిట్టూర్చాడు. అతని స్వరం, వాలకం అసాధారణంగా ఉండేసరికి బామన్ జాగ్రత్తగా అడిగాడు:

“యేమిటి సంగతి? యివాళ వేరువిధంగా వున్నావేం?”

వార్డరు మళ్ళీ నిట్టూర్చాడు.

“నా మనసు ఎంతో వేధిస్తోంది, బామన్ !”

ఒక నిమిషం ఊరుకుని మళ్ళీ,

“నాకు పిల్లా మేకా వున్నారు. అదీ వచ్చినచిక్కు.”

బామన్ మనసులో ఒక ఆలోచన వచ్చింది. నిలువల్లా వణికిపోయాడు. వార్డరు బుజంపట్టుకుని,

“నగరంలో యేంజరుగుతోంది? తొందరగా చెప్ప!” అని అడిగాడు.

భయంతో వార్డరు బుజం విడిపించుకున్నాడు. “ఆందోళన చెలరేగింది” అంటూ బామన్ చెవిలో చెప్పనారంభించాడు. “జైలులో సిపాయి దుడును పెట్టారు. కాగ్నికులు తిరుగుబాటు జరిపారని పుకారుగా వుంది. జైలుమీద దాడిచేస్తారు. అదే జరిగితే నా విషయమై మంచిగా చెప్ప. బామన్ నువు వాళ్ళల్లో ముఖ్యమైన నాయకుడివని అంతా అంటున్నారు. నాకు సహాయంచేయి... మేము ప్రభుత్వ సేవ చేస్తున్నామంటే అది మా దోషంకాదు, మాకు తినడానికి, తాగడానికి కావాలి... నేను నీ కెపుడూ అపకారం చేయలేదు. చేయగలిగిన సహాయం చేసాను... నాకు పిల్లామేకా వున్నారు. అదీ వచ్చినచిక్కు.”

బామన్ తలుపు మూసివేసి తగ్గుసాయిలో అతి మెల్లగా,

“బయటికి పారిపోవడంలో సాయంచేయి... విప్లవం జయించి తీరుతుంది, జాపకం పెట్టుకో. జయించకుండా వుండదు. నన్ను బయటికి తీసుకువెళ్ళు నీ మేలు మరిచిపోను. నీ రుణం తీర్చుకుంటాను” అన్నాడు.

వార్డరు నోరు పెద్దగా తెరిచాడు. రొప్పతూ, “భగవంతుడు నిన్ను రక్షించుగాక ! యేమాత్రం సాధ్యంకాదు. నీ విషయమై ప్రత్యేకమైన ఆదేశాలున్నాయి. నిన్ను గనక... నా గతి యేమవుతుందో తెలుసా? నన్ను వురేసి చంపేస్తారు.”

“నాతో కూడా రా. దుస్తులు తీసుకురా. యెదైనా అంగరఖాగాని యూనిఫారంగాని లేదా? యిద్దరం కలిసి తప్పించుకుని బయటికి వెళదాం. నువు పస్తాయిచవు, నామాటనమ్ము.”

“కాని నేను...” వార్డు ఇందాకటిలాగానే ఊపిరికోసం కొట్టుకుంటూ ప్రారంభించి, హఠాత్తుగా ఆగి, విని, తలుపు దగ్గరకు పరుగెత్తాడు.

“యెవరో వస్తున్నారు.”

గొంతు అతను మెల్లగా నడవలోకి జారుకున్నాడు. కొట్టు దగ్గరగా ఇంతలు బిగ్గరగా వినిపించాయి. అదంతా నిబిడనలకు విరుద్ధం.

బిగ్గరగా మాట్లాడడం బామన్ విని చాలాకాలమైంది. వార్డ్స్ మంద్రస్వరం గుర్తుపట్టగలిగాడు. మళ్ళీ తలుపు తెరచుకుంది. అంతకు ముందు వెళ్ళిన వార్డు మందహాసం చేసినట్టే వార్డెనూ మందహాసం చేసాడు. ఆ మందహాసంలో భయం, వినయవిధేయతలూ పొడగట్టాయి.

“నిన్ను విడుదలచేస్తున్నాను, బామన్ ! దయచేసి ఆఫీసులోకి వచ్చి, జామీనుపయి విడుదలయినట్టు చిన్న ప్రకటనమీద సంతకం చేయి. నీ సామాను నీకు తిరిగి ఇచ్చివేస్తాం. నీ భార్య నీ కోసం విరీక్షిస్తోంది !”

బామన్ తొందర తొందరగా తన స్వంత వస్తువులు పోగుచేసి చేతులతో పట్టుకున్నాడు. వార్డెను గౌరవం చూపుతూ నిరీక్షించాడు.

“యిక వెళదాం” అన్నాడు వార్డును. “ఆఫీసులో సాక్షులుంటారా ?”

“సాక్షులు ! యెందుకు ? నే నిదివరకే చెప్పాగా...”

బామన్ మామూలు ప్రకారం మృదువుగా మందహాసంచేసి,

“నేను ప్రకటనలమీద సంతకం చేయను. అది నా నియమం.

సాక్షులు లేకపోతే యిక పత్రం విలువవుండదు.” అన్నాడు

వార్డుకూడా మందహాసంచేసి తలవంకించాడు.

“నువు చాలా గట్టివాడివి, బామన్ ! అసాధ్యుడివి. యెవెవో లాంఛనాలకోసరమని నిన్ను నిలిపేయాలే. అవి లేకుండానే చేయడానికి యత్నిస్తాం.”

వార్డు ముందు పరుగెత్తి ఆఫీసు తలుపు తెరిచాడు. “రాండి!”

నాడ్యా, పువ్వులు, వార్డరు, పేదదుస్తులలో ఇంకొక పాడుగాటి వ్యక్తి చేయిజాపాడు. పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు? జాపిన చేతిని అందుకో కుండా బామన్ భార్యని కాగలించుకున్నాడు.

బాగున్నావా? నాన్న బాగున్నాడా?”

ఆమె నవ్వు అణచుకోలేకపోయింది. అయినా, “యింకో పూపిరి ఆడుతూనే వుంది. తొందరగా బయటికి పోదాంపద వాళ్ళు వశపర్చుకున్న వస్తువులు వదిలేద్దాం, యేం? జాబితా తయారుచేస్తూ కాలం వృధాపుచ్చట మెందుకు?” అంది

“మనం లేకపోయినా జాబితా తయారుచేస్తారే.”

నవ్వుతూ బామన్ బల్లమీదఉన్న తన స్వంతవస్తువులు-చాకు, గడియారం, కాసికోక జేబులో కుక్కుకున్నాడు.

పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు ఒక అడుగు ముందుకు వేసి, “అనవసరంగా రగడ యెందుకని నేనే స్వయంగా నచ్చాను...”

నాడ్యా భర్తచూపుకు అడ్డువచ్చి చేయిపట్టుకు నొక్కి తొందర తొందరగా, “రా, నికొలాయ్!” అంది.

వార్డరు మళ్ళా ముందు పరుగెత్తుతూ, “యే అవాంతరం రాకుండా గేటుదాకా మిమ్మల్ని దిగబెడతాను” అన్నాడు.

బామన్ పెదవులు వంపు తిరిగాయి. శునకవిశ్వాసంతో తన వంకచూసే ఆ కళ్ళు, ఆ మనుషులు అసహ్యంగా, నీచంగా నడవడం అతనికి విసుగెత్తించింది.

జైలు ఆవరణలోకి అడుగిడేసరికి సూర్యరశ్మికి కళ్ళు జిగేలు మన్నాయి. చల్లగాలి మత్తెక్కించింది. బామన్ ఆగిపోయాడు.

“యేమిటి? మొహం అలా పాలిపోయిందేం?” అని అడు ర్దగా నాడ్యా అడిగింది.

“మరేం పర్వాలేదు. అదే సద్దుకుంటుంది. నిరశనవ్రతం పూనాను.”

“అంటే తిండి తినడం లేదన్నమాట?”

ఈ ప్రశ్న ఆమె నోటినుంచి ఏడుపుతోపాటు వెలువడింది.
వార్డరు తప్పుచేసినవాడిలాగా జంకాడు.

రాజకీయఖయదీల భాగం రెండో అంతస్తు కిటికీలోనుంచి ఖంగు
మని గొంతు వినిపించింది.

“బామన్ నిన్ను విడుదల చేసారా?”

బామన్ కిటికీలకేసి చూడడానికి వెనుదిరిగాడు. కటకటాల
వెనక మొహాలు, చువ్వలను పట్టుకున్న చేతులు గోచరించాయి.

“శుభం! రూక్!”

బామన్ చేయిఉపి గొంతులైతి “తొందరగానే మీకోసం తిరిగి
వస్తా. విప్లవం వర్ధిల్లుగాక!” అన్నాడు

వార్డరు ఆగాడు. ఇంకోవార్డరు పరుగెత్తుకుంటూ వారివెనకే
వచ్చాడు.

“బామన్ యిలాంటివి వీల్లేదు—”

ఇంకోసారి చేయిఉపి బామన్ గేటువైపు బయలుదేరాడు.
కిటికీలలోనుంచి ఖయదీలు పాడే గీతిక అతనిని వెంటాడింది.

32

స్వేచ్ఛ

పొడుగాటి సన్నహాలు. హాలులో రెండు మూడు వందలమంది
జనం. బామన్, నాడ్యా గుమ్మంలో అడుగుపెట్టి మళ్ళీ తటపటాయిం
చారు. తక్షణమే ఒక వ్యక్తి సంతోషంతో స్వాగతమిస్తూ వారిని పిలి
చాడు. జరుగుతున్న ఉపన్యాసం ఆగిపోయింది.

“రూక్! బామన్ వచ్చాడు కామ్రేడ్స్!”

కొజుబా ఉర్కు-టూ వెళ్ళి వారిని కావలించుకుని ముద్దిడు
కున్నాడు. గరుకుగడ్డమేమో వారి చర్మానికి గట్టిగా గుచ్చుకుంది.

“నేను స్వయంగా వచ్చి విడుదలచేద్దామని ఆలోచిస్తున్నాను. కాని పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు కంగు తినడం మూలంగా నాకా అవకాశం తప్పిపోయింది.”

యొక తక్కినవారూ బామన్ చుట్టూ మూగారు. సమావేశం ఆగిపోయింది. లారియోనోవ్ బామన్తో కరచాలనంచేసాడు. కిందటి సంవత్సరది. వీరిద్దరూ కలిసే నిరశనదీక్షపూనారు. ఇంకా స్నేహితులు రాసాగారు...

“జైలునుంచే సరాసరి వచ్చావా? యింటికి ముందుగా వెళ్ళనే లేదా? నువ్వు అన్నీ సవ్యంగానే చేస్తూంటావు.”

బామన్ హృదయం కదలబారింది. చుట్టూచూసి, “యిక్కడేం జరుగుతోంది? సమావేశమా?” అని అడిగాడు.

“యూరోజుల్లో సమావేశాలకి పదివేలమందైనా హాజరవుతున్నాడు. అంతకు తక్కువమంది హాజరైతే మేము నోరు మెదపడం లేదు...సరే! నిన్ను యొక్కడికి తీసుకువెళుతున్నదీ, నీభార్యా చెప్పలేదూ? యిక్కడ మాస్కోకమిటీ సభ్యులు, జిల్లాల ప్రతినిధులు సమావేశమయ్యారు!”

బామన్ నిస్సహాయంతో తల పంకించాడు. ఇదిచూసి కొజుబా ఇంకా బిగ్గరగా నవ్వాడు.

“మేము చాలామందికు వెళ్ళాం. జీవశాస్త్రజ్ఞుడి యింట్లో, నీమపందికొక్కులమధ్య మన సమావేశాలు జ్ఞాపకం వున్నాయా? వుత్తరమండలశాఖలో లెక్కకి అయిదుగురమే వుండేవాళ్ళం. రష్యాలో నాలుగోవంతుకు మే మొకళ్ళమే సన్నాహకర్తలం...సరే, ఆరోజులు గతించాయి.”

బామన్ మళ్ళీ చుట్టూచూసి, “యిలా బహిరంగంగానే సమావేశాలు జరుపుతున్నారా?” అని అడిగాడు.

“రహస్యంగా సమావేశం కావలసిన అవస్థే వచ్చింది. కామ్రేడ్! యూరోజుల్లో గూఢచారులూ లేరు, పోలీసులూ లేరు. యే బెడదా లేదు. యిష్టంవచ్చినట్లు తిరగవచ్చు,”

అధ్యక్షుడు గంటవాయించాడు.

“వినిపించలా?” అని అడిగాడు కొజుబా సగర్వంగా.

“ప్రతీదీ నిబంధనలప్రకారం జరగాల్సిందే. మేజాబల్లదగ్గరికి వెళ్ళు. అధ్యక్షవర్గానికి నిన్ను బలపరుస్తాం.”

“కామ్రేడ్స్! సమావేశ కార్యక్రమం కొనసాగిద్దాం. యిప్పుడే జైలునుంచి విడుదలయివచ్చిన ఆరితేరిన బోల్షివిస్కు కామ్రేడ్ బామన్ ను అధ్యక్షవర్గంలో చేర్చుకుంటామని ప్రతిపాదిస్తున్నాం. యిదిగో ఆయన యిక్కడే వున్నారు.”

ఉదేకంతో, బిగ్గరగా కరతాళధ్వనులు చెలరేగాయి. బామన్ కు చోటు ఇవ్వడంకోసం మేజాబల్ల దగ్గరివారు దగ్గరగా జరిగారు.

“కార్యక్రమంలో తరవాత అంశం కమిటీ సభ్యులకు కార్య కలాపం విభాగించడం.” అధ్యక్షుడు బామన్ కేసి తిరిగి, “నువ్వు యేపని చేయడానికి పూనుకోదలచావు, కామ్రేడ్ బామన్!” అని అడిగాడు.

అయిదురోజులు ఉపవాసం చేసాడేమో బామన్ బలహీన మయిపోయాడు. నిస్త్రాణగా ఉంది. నరాలు బిగుసుకుపోయాయి. ముందు వరుసవరుసలుగా జనం కూర్చున్నారు. ఎక్కడచూసినా శ్రద్ధగా వినదలచిన అపరిచిత ముఖాలే!

“ముందుగా ఒకమాట చుట్టూ చూడనీ. యిప్పుడు కొజుబా సరిగానే చెప్పాడు. వ్యవహారమంతా కొత్త పుంతలలో నడుస్తోంది. సంవత్సరన్నరనుంచి యిక్కడలేనా, అలవాటుపడాలి.”

అధ్యక్షుడు మందహాసంచేస్తూ తల ఆడించాడు.

“నువ్వు అతివినయానికి పోతున్నావు, కామ్రేడ్ బామన్! మొదటి చూపులోనే నీలాంటి వ్యక్తి అంతా అవగాహనచేసుకోగలుగు తాడు. చిటికెలో నువ్వు మాతో కలుసుకునేటట్టు చేస్తాం.”

బామన్ కు బదులు కొజుబా జవాబిచ్చాడు.

“ఉహూ - అతను చెప్పేడు విను. యిప్పుడే అతనిమీద అమిత భారం వేయవద్దు. మనల్ని కలుసుకుని దాటిపోవడానికి గావలసినంత వ్యవధి తీసుకోనీ. యీ లోపున పరిస్థితిని అవగాహన చేసుకుంటాడు. రేపు వుదయం నేను మాస్కో సమీపంలోని జవుళిజిల్లాకు బయలు దేరుతున్నాను. ప్రోషిన్ మిల్లు సమ్మెలో చేరలేదు. జిల్లా సన్నాహక ర్త కాలమంతా మెరజోవ్ మిల్లులో వినియోగించుతూ ప్రోషిన్ మిల్లు వెనకబడివున్నా దాని వంకే చూడకపోయినందుకు చివాట్లు పెట్టాలని నేను సూచిస్తున్నాను. కాన్రేడ్ రూక్ ! నాతోరా. ఆ జిల్లా అంతా నీకు సుపరిచితమైందేగా. యీరోజుల్లో ప్రజలు యెలావున్నదీ చూడ వచ్చు. దారిలో అన్ని విషయాలూ మాట్లాడుకుందాం.”

“యెలా వెళతాం. రైళ్ళు నడవడం లేదుగా!”

“రైల్వేవాళ్ళు మనవాళ్ళు అవునాకాదా? మనకి యింజనూ యిస్తారు. దాంట్లో బయలుదేరి, మరీ తొందరగా వెళ్ళచ్చు.”

33

రెండు మిల్లులు

ఇనపరేకుల శిఖరంకింద గాగరాలో ఎలుగుబంటు! తెరచుకుని ఉన్న విశాలమైన గేటుమీద

జవుళిమిల్లు

సెర్జీ పోర్ఫిర్యేవిచ్ ప్రోషిన్

అనువంశిక గౌరవనీయ పౌరుడు

అని బల్లమీద వ్రాసిఉంది.

ఆవరణంతో క్రిక్కిరిసిపోయింది. అధ్యక్షవర్గంవారు మిల్లు డాబా మీద కూర్చున్నారు. ఒక వృద్ధుడు, ఇద్దరు బాలురు మిల్లు ప్రతినిధులు హాజరయ్యారు. మాస్కో కమిటీ తరపున కొజుబా, బామన్.

సమావేశం ప్రారంభమై రెండు గంటలయింది.

వేదికగా అమర్చిన పీఠామీద స్థానిక కార్మికుడు ఒకతను నిలబడ్డాడు. పొడుగ్గా ఉన్నాడు. ఇంకా గడ్డం మొలవలేదు. కనుబొమలు తీర్చినట్లున్నాయి. పీచుజుట్టు గాలిలో ఎగురుతోంది.

“ముగించేస్తాను, కామ్రేడ్స్! యీ రోజున మనం రాజరికాన్ని ప్రతిఘటించడానికి ముందుకు వస్తున్నాం. యిప్పటివరకు మనం నాలుగురాళ్ళు సంపాదించుకోవడానికి, ఏదోవిధంగా జీవయాత్ర గడపడానికి, బరకాసు అని వెద్దపేరుపెట్టి వారు పిలిచే గొడ్డచావిడిని మానవ నివాసయోగ్యం చేయడానికి పోరాడుతూ వచ్చాం. కామ్రేడ్స్ యిక యిప్పుడు కార్మికవర్గానికి కావలసిన అధికారంకోసం పోరాడుదాం. సర్వాధికారాలు జారుచేతులలో వున్నంతవరకు మిల్లు యజమానులనుంచి మనకు విముక్తిలేదని గ్రహించాం కాబట్టి మనం జార్ ను యెదిరించి పోరాడుదాం. జారు మిల్లు యజమానులకు మూలవిరాట్! వీరంతా కలసి ప్రజల రక్తం పీల్చేస్తున్నారు. ఒకసారి గనక జారును హతమార్చామా పెట్టుబడిదారుల ఆట కట్టించవచ్చు. సహజంగా యిదేం తేలికైన పనిగాదు. యిందులో మనకు కొన్ని అవజయాలుకూడా కలగవచ్చు. అలా జరిగినట్లయితే మన కార్యక్రమం ఆగిపోదు. కార్మికులు తమశక్తిని గుర్తిస్తారు. కాని మనం తక్షణం సాయుధులం కానాలి. వట్టిచేతులతో జారును యెదిరించలేం గదా!”

“నువ్వు తప్పుడుదోవ తొక్కిస్తున్నావు” అన్నారొకరు జనంలో నుంచి.

“అలాఅయితే యేంచెయ్యాలో నువ్వే చెప్పరాదూ!” అని ఆ పొడుగాటివ్యక్తి తిరిగి అరిచాడు.

జనంలోనుంచి అరిచినవ్యక్తి ఆత్మవిశ్వాసం కోల్పోయి పికరుతో,

“దానివల్ల ప్రజలకు మంచేమీ జరగదు” అన్నాడు.

జనం కదిలారు.

తలనెరిసిన ఒకవ్యక్తిని వెనకవరసలోనుంచి ముందుకు తోసారు. ఆవ్యక్తి నీలైన కోటు, ఎత్తుబూట్లు తొడిగి ఉన్నాడు. పొడుగాటి వ్యక్తి ఇతనివంక ఎగాదిగా చూసాడు. అతనిచూపులో అనుమానం, అవ హేళనా కానవచ్చాయి.

ఆ వ్యక్తి టోపీ తీసివేసి,

“పీసామీదికి యెందుకు? నేను...”

“అట్టే గొడవచెయ్యక పీసామీదికి యెక్కు.”

డాబాముందు స్థలంనిండా పీసాలే. ఆ పొడుగాటి బాలుడు నిలు చున్న పీసా పక్కపీసామీదికి ఆ ముదుసలి ఎక్కాడు. జనం కరతాళ ధ్వనులుచేశారు.

“యితను మనలోవాడుకాదు. యిక్కడ పనిచేయడంలేదు. మకెయేవ్ యంత్రాలయంలో పనివాడు. యితను మనకు చెప్పేదే ముంది?”

కాని కొజుబాలేచి నిలబడి చేయిపెకెత్తాడు. తక్షణమే జనం నిశ్శబ్దంగా కూర్చున్నారు.

“అదేమంత మంచిదికాదు, కామ్రేడ్స్! మన మిల్లులో పని చేయకపోయినంత మాత్రాన పరాయివాడవుతాడా? యితను చెప్పేది మనం వినకూడదని యెక్కడుందీ? యిది సవ్యమైన పద్ధతికాదు. చెప్పే దేమిటో విందాం, ఆ తరవాత యితను మనవాడు అవునో కాదో నిర్ణయించుకుందాం.”

ఆ ముదుసలి నోటికి అరచేయి అడ్డంపెట్టుకుని దగ్గాడు. అధ్యక్షుడు మద్దతు ఇవ్వడంతో అతనికి ధైర్యం వచ్చింది.

“నేను చెప్పదలచుకుందేమంటే : పదిమంది టేమం ఆలోచించి యీ పోరాటంలో జోక్యం పెట్టుకోకుండా వుండాలి. తుపాకి పేల్చడం కార్మికులపనా? మనపని పనిముట్లను వుపయోగించడం. అంతేకాదు, రష్యాఅంతటా తిరుగుబాటు జరుగుతోందనీ, రైతు

ఫ్యాక్టరీలు ఆగిపోయాయనీ ప్రసంగం విన్నారు. యిక మనం చేతులు కాల్చుకోవడం యెందుకు ? మన అవసరం లేకుండానే వాళ్ళు అంతా చేసుకుపోతారు. మనం సమ్మెలో చేరినా చేరకపోయినా ఒకటే. సమ్మెచేస్తే చివరికి నష్టపడేది కార్మికులమే...”

“యిక నేను చెప్పేది వినండి” అంటూ అడ్డువచ్చాడు ఆ పొడుగాటి బాలుడు ఉండబట్టలేక. “జీవించే హక్కుకోసం కార్మికులు తిరుగుబాటు చేస్తే మనలో ప్రతిమొగాడూ చేరితీరాల్సిందే. తప్పదు. యిందుకు విరుద్ధంగా యెవరయినా వాగితే వాడు శ్రామికవర్గానికి చెందినవాడు కాదన్నమాట ! మృదువుగా చెప్పాలంటే వట్టి లంజా కొడుకు !”

“బలే ! వినండి ! వినండి !” అని వందలాది గొంతులు గర్జించాయి.

తలనెరిసిన ఆవ్యక్తి నిరాశతో చేతులు ఊపుతూ “నేను-నేను ప్రతికూలిడిని కాను... జాగ్రత్తగా సాగిపోవాలనే నా వృద్దేశం. మనం నిరీక్షించాలి...”

ఆ కోలాహలంలో అతనిమాటలు మాటుమణిగిపోయాయి.

“చాలే ! మహాచెప్పొచ్చావ్ ! పీపాలోకి తోసేయండి” అని జనం కోపంతో బొబ్బలుపెట్టారు.

ఆ మకెయేవ్ కార్మికుడు భయంతో అధ్యక్షవర్గం వంక చూసాడు. కాని కొజుబా పక్కన కూర్చున్న ముదుసలి జనాభిప్రాయంతో తానూ ఏకీభవిస్తున్నట్టు తల పంకించాడు.

“వినిపించిందా ? పీపామీదనుంచి ప్రసంగించాలి. ప్రసంగం సరిగా లేకపోతే పీపాలోకి తోసేయడమే. యిదీ యిక్కడి సమావేశ నియమావళి. అదిగో దోవ” అని మందహాసంచేసి కొజుబా, బామన్ లకు వివరించి చెప్పడానికి వంగాడు. “సవ్యంగా మాట్లాడేటట్టు చేయడానికే యిదంతా. మొదట్లో వేదికమీదికి యెక్కి పూకదంపుడు వుప

న్యాయాలు యివ్వడం మొదలుపెట్టారు. యేం మాట్లాడుతున్నదీ వాళ్ళకే తెలీదు. యీ పీసావుప్రదవంతో చెత్తమాట్లాడడం బందయింది.”

గేటుగుండా బయటికి కొజుబా, బామన్లు వెళ్ళిపోయారు. అయినా సమావేశం ఇంకా సాగుతూనేఉంది. కమిటీ సాయం సమావేశానికి మాస్కో తిరిగి వస్తామని వారు మాటయిచ్చి ఉన్నారు. సెయింట్ సెర్జీ విగ్రహం ముందు కొంతమంది యువకులు, చొక్కాచేతికి ఎర్రటి నూలు పట్టీ కట్టుకున్న ఒక ముదుసలి నేత పనివాడు, విగ్రహం కాలికి కట్టిఉన్న విరాళపాత్రను ఊడదీస్తున్నారు. ఆ పాత్రలోని నాణేలు గల్లుమన్నాయి.

బామన్ ఆగాడు.

“యేమిటి చేస్తున్నారు?”

“యీ డబ్బును స్వాధీనపర్చుకుని దీంతో ఆయుధాలు కొనాలని సమ్మె కమిటీ నిర్ణయించింది” అని నేత పనివాడు ప్రశాంతంగా సమాధాన మిచ్చాడు. “మరేం పరవాలేదు కామ్రేడ్! మే మీపని చట్టబద్ధంగానే చేస్తున్నాం జాబితా తయారుచేసి రసీదు యిస్తాం. విప్లవం తరవాత ప్రభుత్వంగనక డబ్బు తిరిగి యిచ్చేయాలని నిర్ణయిస్తే ఫాదరీ బ్యాంకులో తీసుకోవచ్చు.”

“నేను చూస్తున్నాగా!” అన్నాడు ఆ యువకులలో ఒకడు నవ్వుతూ నవ్వేసరికి అతని గట్టివళ్ళు బయటపడ్డాయి. “యీ డబ్బు మాది. మా తెలివితక్కువదద్దమ్మలు యిందులో వేసారు. వారి తెలివితక్కువతనానికి జుల్మానా వేస్తున్నాం.”

కొజుబా ప్రశ్నార్థకంగా బామన్ కేసి చూసాడు.

“యిది సవ్యమైందని నాకు అనిపించడంలేదు. యిందులో డబ్బు పెద్దగా లేదుగాని కార్మికులు దొంగిలించారంటూ హంగామా మొదలుపెడతారు.”

“తుమ్మినప్పడల్లా ఆశీర్వాదిస్తే మనకి వూపిరాడదు” అంటూ అభ్యంతరం లేవదీసాడు నేతపనివాడు తీవ్రంగా. “భూస్వామి కిచ్చే

పన్నునుకూడా దోపిడి అనవచ్చు. అందులోనూ వాళ్ళు పుచ్చుకుంటున్నది చిల్లరమల్లర కాదాయె”

“యే పన్ను విషయం నువ్వు మాట్లాడుతున్నావు?”

“భూకామందులమీద పన్ను. మిల్లుచుట్టూ జమీలున్నాయి. సమ్మె నిధికి, ఆయుధాలు కొనడానికి జమీలోంచి తిరిగి డబ్బు సేకరించమని కమిటీమమ్మల్ని పంపింది. ముందుగా మేం సొల్లోగుబ్ జమీందారును కలుసుకున్నాం. అతను ముసిలివాడు. లక్షాధికారి. వెళ్ళగానే గుమ్మరిస్తాడనే నమ్మం. ఆయుధాలు పుచ్చుకుని మేం, కార్మికులం వెళ్ళేసరికి నిజంగానే వేయిరూబుళ్ళు కక్కాడు. ఆ తరవాత మాపని తేలికైపోయింది. సొల్లోగుబ్ వేయియిచ్చాడని చెబితే చాలు. ‘వేయా?’ సరే అని ప్రతిఒకడూ అంతసొమ్మూ యిచ్చారు. కాని అఫాక్సిసో జమీందారిణి రెండువేలు యిచ్చింది. ‘సొల్లోగుబ్ వేయి యిచ్చాడు, అయితే నేను రెండువేలుయిస్తా’ అంది. ఆ ముసిలి పెధవని మించిపోవాలని ఆమె తాపత్రయం! అంతే!”

“డబ్బిచ్చి తప్పించుకున్నా మనుకున్నారు” అన్నాడు ఆ గట్టి పళ్ళ యువకుడు కనుసైగ చేస్తూ. “కాస్త ఆగితే, మాకు కాస్త వ్యవధి యిస్తే...”

ముసలి నేతపనివాడు తిరిగి ప్రారంభించాడు :

“యీ డబ్బులు తీసుకుంటున్నామంటే లేకకాదు. ప్రతిదీ క్రమ బద్ధంగా జరగాలి. మనకి కావలసినంత డబ్బుంది. నెలరోజులు సమ్మె చేయవలసివస్తే, ఎలాచేస్తాం. అవసరమయితే రెండు నెలలు మీకు, మాస్కోకి ఒకదశం పంపించాలంటే ఆయుధాలకు సరిపోయే డబ్బుంది. కాని యిక్కడ పోరాటం జరుగుతుందనుకోను. యిక్కడ మాతో తలపడే దెవరు? ఒకపోలీసు వుండేవాడు. వాడూ యెవ్వడో పిక్కబలం చూపాడు. కాని మాస్కోవిషయం వేరు. అక్కడ చేయవలసింది చాలావుంది.”

నిష్పరవ్వలు విరజిమ్ముతూ రైలుఇంజను గుప్ప గుప్పమని సాగిపోతోంది. బామన్, కొజుబా పట్టాలదగ్గరే మెట్లమీద నిలబడ్డారు. చలిగాలి కోట్లగుండా వెళ్ళి గుచ్చుకుంది. వారి శరీరాలు బిగుసుకుపోయాయి. కాళ్ళకింద రెండు దీపాలు చీకటిని తొలిచివేస్తున్నాయి.

“నీకు జలుబుచేయదుకదా, రూక్ ?”

బామన్ వెంటనే జవాబీయలేదు. ఆరోజు అంతా ఆకళింపు చేసుకున్నదగ్గరనుంచీ ఆలోచనలతో మనసు నిండిపోయింది. చలిగాలికి కొజుబా వణికిపోతూ :

“ఆబాలుడు గుత్తుపట్టలేనంతగా మారిపోయాడుకదా? 1902లో నీవు యిక్కడ సమ్మెనడిపావు గ్యాపకంవుందా? అప్పుడు జనం యెంతగా అణగగొట్టబడ్డారో గ్యాపకంవుందా? ప్రోషిన్ వేలుకదిపితే చాలు...వారిని యిప్పుడుచూడు. సరయినమార్గాన పడ్డారు. అంతే కాకుండా అంతా స్వయంగా సేకరించుకున్నారు. నిర్మోగమాటంగా చెప్పాలంటే, మిల్లువిషయం వుపేక్ష జరిగింది. జవుళిపరిశ్రమ వెనకంజ వేస్తోంది, నీకు తెలుసుగా?” ఇలాఅని ఏదో జ్ఞాపకంవచ్చి చిరునవ్వు నవ్వాడు. “ఆ పీపావ్యవహారం వుందే అదేమంత చెడ్డవ్యవహారం కాదు. యెక్కడపడితే అక్కడ వుపయోగిస్తుంది. గొడవవుండదు. యారోజుల్లో ఒకరినొకరు సమావేశాలలో యెలా తిట్టిపోసుకుంటారో చూసావుగా! కార్మికులు ముందడుగు వేయకుండా మెన్నివిక్కులు వెనక్కు లాగుతున్నారు. తిరుగుబాటు పేరు యెత్తేసరికి మెన్నివిక్కులు వణికిపోతారు. నువు జైలునుంచి విడుదలవడం మంచిదే అయింది. మెన్నివిక్కులతో యెలా వ్యవహరించాలో నువు చిన్నప్పడే నేర్చుకున్నావుగా.”

బామన్ గంభీరంగా సమాధానమిచ్చాడు.

“నేను మెన్నివిక్కులతో వ్యవహరించగలను. కానీ నాకు ఓవిచిత్రమైన అనుభూతి కలుగుతోంది, కొజుబా! పీటర్, పాల్ కోట్లలో యిరవయి రెండు నెలలు యేకాంత నిర్బంధం అనుభవించాను. బయటికి వచ్చేసరికి జ్ఞానం పెరిగిందనే భావం కలిగింది. ప్రవాసం అనుభ

వింఛాకా, లుక్యనోవ్కా జైలులో శిక్ష అనుభవించిన తరవాతా అలాగే అనిపించింది. నేను బయటికి వచ్చినపుడల్లా యింకా యెక్కువ తెలుసుకున్నాననే పరిజ్ఞానం కలిగేది. కాని యిప్పుడు మీరంతా పురోవృద్ధిగాంచారనీ, జ్ఞానవంతులయారనీ భావిస్తున్నాను. యిక నేనో పెరగడానికి బదులు విరిగిపోయాను.”

కొజాబాకూడా గంభీరంగా అన్నాడు :

“1905 వ సంవత్సరం చాలా ప్రాముఖ్యమయింది. ఒక్క సంవత్సరంలో ప్రజలు గుర్తుపట్టలేనంతగా మారిపోయారు. అన్నిటికంటే ముఖ్యమయిందేమంటే, ప్రజలు తమ శక్తిని గుర్తించారు. నువ్వింకా పెరగలేదంటూ మాట్లాడావేం? అదంతా నిరశప్రవృత్త మహాత్మ్యం. నువ్వు పదియేళ్ళనించీ విప్లవంకోసం పాటుపడుతున్నావు. నీ దగ్గరనించి మేము నేర్చుకోవలసిందేమో వుంది. రష్యాలో పెనుతుపాను చెలరేగబోతోంది. యింగోరోజో, వారమో గడిస్తే మనల్ని తుపాకులతో కాల్చేస్తారు లేదా యెదోవక మాయపన్నుతారు.”

34

వీధులలో

“ప్రణాళిక.”

“శాసనసభా, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యాలు...”

వార్తాపత్రికల కుర్రవాడి చేతిలోంచి తడి ఆరని పత్రికను బామన్ గుంజేసుకున్నాడు !

17 అక్టోబరు 1907 వ పౌరసత్వ హక్కులు ప్రసాదిస్తున్నానంటూ జారు జారీచేసిన మోసపు ప్రణాళిక, తన సేనలను సమీకరించుకుని విప్లవాన్ని దెబ్బదీయడానికి జారు పన్నిన పన్నుగడ ఇది.

“భగవంతుని దయవల్ల సర్వసహా చక్రవర్తులమైన మేము,
రెండవ నికొలాయ్...”

“...మా విశ్వాసపాత్రులైన పౌరులకు ప్రసాదించ...”

“ప్రసాదించ! వాడి దుంపతెగ!”

బామన్ అప్రయత్నంగా మందహాసం చేసాడు. కాని వెను
వెంటనే ఆ మందహాసం మాయమయింది. అతని చెవులలో హర్ష
ధ్వనులు వచ్చిపడ్డాయి.

“నిజంగానే నమ్ముతున్నారా? సరే అనుకున్నట్టే పన్నాగం
పన్నాడు!”

వీధి దిగువనుంచి జనం గుంపుగా అతనివేపుకే వస్తున్నారు.
గుంపుకు ముందు సుష్టుగా తిని పెరిగిన కొంతమంది వ్యక్తులు మంచి
మంచి దుస్తులు ధరించి హాట్లు ఊగించుకుంటూ నడిచి వస్తున్నారు.
వారు మహోత్సాహంతో కేకలు వేస్తున్నారగాని హర్ష ధ్వనులలో
వారి కేకలు మునిగిపోయాయి. వారి వెనుక వస్తున్న గుంపులో కార్మికులు
కూడా ఉన్నారు. వారినిచూసి బామన్ మొహం ముడుచుకున్నాడు.

కమిటీ సమావేశం మధ్యాహ్నం జరుగుతుంది. అప్పుడు తొమ్మిదే
అయింది. కాని ప్రణాళిక దృష్టితో... బహుశా ఈపాటికి సమావేశ
మయేడంటారు. ప్రణాళిక ఇవాళ ప్రకటింపబడిందంటే ఈ సంగతి కమి
టీకి కిందటి రాత్రే తెలిసిఉండాలి. బామన్ మళ్ళీ జిల్లాలోకి వెళ్ళి రాత్రి
పొద్దుపోయి తిరిగివచ్చాడు. నాడ్యకూడా ఏదోవనిమీద సాయం
కాలమంతా బయట తిరుగుతూనేఉంది.

నెమెట్స్కాయా వీధిలోని సాంకేతిక విద్యాలయంలో కమిటీ
సమావేశాలు జరుపుతోంది. చాలాదూరం. బామన్ తొందర తొంద
రగా నడవసాగాడు.

వీధులలోకి జనం ఇంకా వచ్చిపడుతున్నారు. తొందరగా కట్టిన
త్రివర్ణ జాతీయపతాకాలు కొన్ని ఇండ్లమీద రెపరెపలాడు తున్నాయి.

వీధిమూలలలో ఉపన్యాసకులు అరుగులమీద, దీప స్తంభాలకు ఆనుకుని బిగ్గరగా ప్రసంగిస్తున్నారు. ఎక్కడ విన్నా “స్వాతంత్ర్యం, స్వాతంత్ర్యం!” అనే ముక్కలే బామన్ కు వినిపించాయి.

కేకలు వేస్తున్న జనంలో కార్మికులు క్రమక్రమంగా ఎక్కువ మంది వచ్చి చేరుకున్నారు. బామన్ మళ్ళీ తీవ్రంగా మొహం ముడుచు కున్నాడు.

కార్మికులు శ్రద్ధగా వింటూ హర్షధ్వనులు చేస్తున్నారు. సమ్మెను వమ్ముచేయడంలో జారు నిజంగా విజయం చేపడతాడా?

జైలునుంచి విడుదలయిన తరువాత గడచిన ఏడు రోజులలో తాను హాజరయిన సమావేశాలను స్మృతికి తెచ్చుకున్నాడు. మహా త్యాహంతో చేసిన ప్రసంగాలు, వోటు తీసుకునేటపుడు వేలకొలదిజనం చేతులు ఎత్తడం జ్ఞాపకం వచ్చాయి.

విజయం లభించేవరకు

విప్లవం వర్ధిల్లుగాక !

వెనుకంజ వేస్తారని అతను నమ్మలేకపోయాడు !

వడిగా, ఇంకా వడిగా నడవసాగాడు.

మితవాదులను అనుకరిస్తూ మెన్నివిక్కులుకూడా విజయం లభించిందని నీచంగా ప్రచారంచేస్తూ తిరోగమనానికి ప్రోత్సాహ మివ్వడం లేదుగదా !

‘సభా స్వాతంత్ర్యం!’ ఇంకా పార్టీ అంటూ ఎందుకు? ‘పత్రికా స్వాతంత్ర్యం!’ ఇంకా రహస్యంగా అచ్చు ఆఫీసు నడవడం మొందుకు? ప్రభుత్వ డూమాయే. ఇక వారి ఆశాదేవత !

కార్మికజనాన్ని తప్పదోవ పట్టించరనీ, విజయం లభించిందంటూ పైకి గప్పలుకొట్టి జోకొట్టరనీ నమ్మకమేమిటి? విజయం!-తెల్లకాగితం

మీద నల్లటి అక్షరాలలో ముద్రింపబడింది! మూలమూలలా
విజయం లభించిందని పెడబొబ్బలు!

కాని కార్మికులేగనక ఇదంతానమ్మితే రాచరికం దెబ్బ తప్పించు
కుంటుంది.

అలా జరగడానికి వీలులేదు!

చెప్పదలచుకున్న మాటలు నోటిలోనే కుక్కుకుని బామన్
ఒక వీధిమలుపు తిరిగాడు. ఆ మాటలు కమిటీమొందు చెప్పాలి. ఆ తర
వాతనే వాటిని చౌకులలోకి, ప్రజలలోకి, నిల్లులలోకి, ఫ్యాక్టరీలలోకి,
దుకాణాలలోకి, బానిసగా ఫ్యాక్టరీయంతాలు ఆడడం ప్రారంభం
కాకముందే, తీసుకుపోవాలి. వీధిమలుపు తిరిగి ఆగాడు. కంటికి గోచ
రించినంతవరకు సాంకేతిక విద్యాలయంనుంచి వీధివెంబడే జనం శ్రేణు
లుగా ఏర్పడ్డారు. కార్మికుల నల్లటోపీలమధ్య, శీతాకాలపు మడత
హోటులమధ్య విద్యార్థుల ఊదాటోపీపట్టీలు కానవచ్చాయి.

వెనువెంటనే దూదిపింజలా అతనిలో నిరాశ మాయమయి
పోయింది.

35

మి త్రు లు

ద్వారం మెట్లదగ్గర జనం కిక్కిరిసిపోయారు. మెట్లుఎక్కడం
అసాధ్య మయిపోతోంది. కాని బామన్ ను వెనువెంటనే గుర్తించారు.

“కామ్రేడ్స్! మాస్కోకమిటీ సభ్యునికి దారి విడవండి.”

దారి విడవడానికి జనం దగ్గరగాజరిగారు. పైకి హాలులోకి వెళ్ళు
తూంటే బామన్ ను స్నేహపూర్వక దృష్టితో చూశారు. ఏమాత్రం
అలసింపకుండా మూట్లాడితీరాలి. మనసులో ఉన్నదంతా, దోషలో

కలిగిన భావాలన్నిటినీ వెళ్ళగక్కాలి. ఇనుమడించిన కొంగ్రాత
శక్తితో 'సమ్మెవరిలుగాక!' అని కేకలు వేయాలి.

కాని అడుగు పెట్టేసరికి హర్షధ్వనులతో హాలు ఊగిపోయింది.
మెట్లమీద, వీధులలోఉన్న వేలాదిజనులు ఆ హర్షధ్వనులను అందు
కుని, 'సమ్మెవరిలుగాక!' అని అరిచారు.

మేజాబల్లమీద కొజుబా నిలబడి ఉన్నాడు. దగ్గర దగ్గరగా
కూర్చున్న ప్రతినిధులకు ఎంతో ఎత్తున అతని భుజాలు గోపురాలులా
ఉన్నాయి.

“రాచరికం తిరోగమించింది, కామ్రేడ్స్! శ్రామికవర్గపు సార్వ
జనీనసమ్మె గుప్పిటలోనుంచి తప్పించుకోవడానికి యీ కాగితపుముక్కను
పువయోగించుకోవాలని చూస్తున్నారు” జాను ప్రణాళికను ఆడించి
నలిపి వేసి విసిరిపారవేశాడు. “ఈ వలలోపడేచేపలు వుంటేవుండవచ్చు.
ఆర్చిబిషప్ను దివాణందగ్గిరనించి, మెనివిక్కుల వెనకదొడ్డులదాకా
ఫాదరీలు యీ వార్తను మహాసంతోషంతో ప్రకటిస్తున్నారు!”

“అవునవును!”

“కాని విప్లవకార్మికులు, సోషల్ డెమాక్రాట్లు, మోసపోయే
స్వాతంత్ర్యమార్గంలో పోరాడాలి. బంగారు పూతపూసిన బోనులో
కైనా మళ్ళీ అడుగిడం!”

బయట బుజం బుజం ఆనించి బారులు బారుగా నిలబడ్డ జనం
సముద్రపుటాడ్డున విరిగిపడే అలలలాగా హోరుమని ప్రతిధ్వనించేటట్టు
హర్షధ్వనాలు చేశారు. కొజుబా నిలబడ్డ బల్లమీద బంగారపు అక్ష
రాలతో.

ప్రపంచకార్మికులారా ఏకంకండి!

అనే పోరాటనినాదం వ్రాసి ఉంది.

అక్కడిజనం కళ్ళలో గంభీరభావం ప్రవేశించడం, వారి కను
బామలు సంకోచించుకోవడం బామన్ చూశాడు. ఇనుమడించిన
శక్తితో ఖంగుమని,

“సాయుధులుకండి !”

“సమ్మె వర్ధిలుగాక ! తిరుగుబాటు వర్ధిలుగాక !”

“వీధులలోకి పదండి !”

అనే నినాదాలు మాత్రోగ్గాయి.

జనశ్రేణులు కదిలాయి. బామన్ చేయివీత్తి “జైశ్శక్తి పదండి ! రాజకీయ ఖైదీలను విడుదలచేయండి !” అని కేకపెట్టాడు.

కొజుబా అతని గొంతు గుర్తించాడు.

“కామ్రేడ్స్ ! రాజరికం బతికివున్నంతవరకు మనకు స్వాతంత్ర్యం వుండదు. మన గుప్పిటలో యిప్పుడు చిక్కింది. పట్టు సడలించామా తప్పించుకుని చిరకాలం వర్ధిలుతుంది. గుప్పిట యింకా బిగించాలి. కామ్రేడ్ బామన్ చెప్పినట్టు ముందుచేదాం. జారు ప్రభుత్వ జైశ్శక్తి తాళాలు పగలగొట్టేదాం. బామన్ ! శ్రేణికి దారితీయి ! ఆ గౌరవం పొందడానికి నీవే అర్హుడవు.”

మేజామీదనుంచి కొజుబా కిందికిదూకాడు. బామన్ కలుసు కోవడానికి వెళుతుంటే అతనివెనక జెండా పుచ్చుకుని ఒకతను బయలు దేరాడు.

వారు వెళుతుంటే వీధిలో విప్లవాత్మకమైన, ప్రబోధాత్మకమైన వీరగీతం మారుమోగింది. బామన్ కి కొద్దిగా వెనకగా ఒక బక్కవల్చుని యువకుడు జెండాతాడు, కుచ్చు పట్టుకుని నడుస్తూ కంపిత స్వరంతో పాటపాడుతున్నాడు. ఆ పాటలోని మాటలు అపరిచితమైనవి.

“ఏమిటి పాడుతున్నావు ?” అని అతని వంక తిరిగి బామన్ అడిగాడు.

ఒక సెకండుపాటు పాలిపోయిన పెదవులమాటున తెల్లటిపళ్ళు తళుక్కుమన్నాయి.

“యెదో నా స్వంతం !”

ప తా క చ్చా య లో

జనశ్రేణి వొజ్జె సెన్స్కాయా వీధిలోకి చేరుకునేసరికి కొజుబా బామన్ ను కలుసుకున్నాడు. అంతూ పొంతూ లేని శ్రేణివంక, రెపరెప లాడే పతాకాలవంక చూసే, సేనానిలాగా కొజుబా వెనుదిరిగి చూసాడు. ఆప్యాయంగా బామన్ బుజంమీద చేయివేసాడు.

“నువు జీవితంపొడుగునా హుమారుగా వుండడం సవ్యంగానే వుంది, రూక్ ! వసంతదూతా ! వసంతకాలం వేసవిగా మారుతోంది, విత్తనాలు నాటాం. అవిగో మొక్కలు ! అవిగో జెండాలు ! యెగురు తున్నాయి, చూడు ! ఇదంతా నీ చలవే ! శత్రుకోటి ఇక ఆవలేదు!”

కుడిచేతివైపున చిన్న మలుపుఉంది. ఒక ఫ్యాక్టరీగేటులో కొంత మంది కార్మికులు నిలబడి ఉన్నారు.

బామన్ భవనాన్ని పరీక్షగా చూస్తూ నడకవేగం తగ్గించాడు: “అదేంఫ్యాక్టరీ ?”

“యిక్కడ రెండుఫ్యాక్టరీ లున్నాయి” అని జవాబు చెప్పాడు కొజుబా. “ఒకటి డుఫర్ మెంటల్ ది. రెండోది పపోవ్ ది ”

దూరాన నిలబడివున్న కార్మికులకు బామన్ చేతితో సైగచేస్తూ

“రాండి, వచ్చి మాతో కలవండి” అని అరిచాడు.

కాని ఒకరూ కదలలేదు. బామన్ మొహం ఘుడుచుకుని పక్కా బాటమీదికి ఎక్కాడు.

“నేను వెళ్ళి వాళ్ళని తీసుకువస్తాను”

“ఉహూ - వద్దు” అంటూ కొజుబా ఆపడానికి ముందుకు వచ్చాడు “అయినా యెక్కువమంది లేరు. మరేం పరవాలేదు. సాగి పోదాం వద.”

కాని బామన్ మొండిపట్టుదలతో తలపంకించాడు.

“యెలాగో పిలచాను. అంతటితో వదిలిపెట్టను.”

“నువు నడుస్తూవుండు. నిమిషంలో వచ్చి కలుసుకుంటాను... ఆ జట్కామీద వచ్చేస్తాను.” మూలఉన్న జట్కావేపు తల ఆడించాడు. “కలుసుకోలేమా, తాతా!”

ఆ జట్కామనిషి ముసిలివాడు, కళ్ళాలు పట్టుకుని గుర్రాలను ఆదిలించాడు. బామన్ మెట్టు చెక్కమీద నిలబడ్డాడు.

“జెండా, కామేడ్ బామన్, జెండాతీసుకో!”

నున్నగా ముఖక్షవరం చేయించుకున్న ఒక పొడుగాటి వ్యక్తి జుట్టు పసందుగా పెరిగింది. మెత్తటి హాటుపెట్టుకున్నాడు, ఒక జెండా అందించాడు. బామన్ జెండాకర్ర పట్టుకున్నాడు. జట్కామనిషి కళ్ళాలు గుంజాడు. గుర్రం వేగం హెచ్చించుకుంటూ ముందుకు సాగిపోయింది.

భయంతో ఒక స్త్రీ కొజుబాను పిలిచి,

“కొజుబా! ఆయన యెక్కడికి వెళుతున్నాడు?” అని అడిగింది.

నాడ్యా, ఇరీనా పక్కనే నడుస్తూ మలుపుకు తిన్నగా వచ్చింది. కాని బామన్ అప్పటికే బాగా వీధి దిగువకు వెళ్ళిపోయాడు. చలి గాలిలో కంపువర్ణపు జెండా రెవరెవలాడుతోంది.

కొజుబా మందహాసంచేస్తూ.

“మాస్కో- అంతటినీ మన జెండా కిందకు తీసుకురావాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. వీధి చివరవున్న ఆ కార్మికులకోసం వెళ్ళాడు” అని జవాబిచ్చాడు.

ఫ్యాక్టరీ దగ్గర గుంపుగా కూడిన జనంకేసి తల ఆడించాడు. మందహాసం మటుమాయమైంది.

ఒక పొట్టిమనిషి నేలమీద గరగరలాడిస్తూ ఏదో బరువైన పొడుగుపాటి వస్తువును లాగుమని వెళుతున్నాడు. గేటు దగ్గర జనంలో నుంచి బయటికి వచ్చి జట్కా వైపుకు సాగాడు. అతని చేతిలోది కర్ర ముక్కా లేకపోతే గొట్టమా? బామన్ రోడ్ల కూడలిలో నిలబడి ఒకే శ్రేణిలో వరుసమీద వరుసగా నడుస్తున్న కార్మికుల వంక చూస్తున్నాడు.

ఆ పొట్టిమనిషి గబగబా నడకసాగించాడు. నేలమీద ఇనుము చప్పుడు స్పష్టంగా వినిపిస్తోంది. కొజుబా కంపించిపోయాడు. గొంతెత్తి బిగ్గరగా,

“రూక్ ! జాగ్రత ! అడిగో మిఖిల్ చక్ !” అన్నాడు.

బామన్ కు కొజుబా మాటలు వినిపించాయి. రెపరెపలాడే జెండాను మొహానికి దూరంగా పట్టుకుని వెనుతిరిగిచూసాడు. కాని ఆ మనిషి జట్కాకు సూటిగా వచ్చేసాడు. రెండు చేతులతోను గొట్టం గట్టిగా పట్టుకొని బామన్ తలమీద ఈడ్చికొట్టాడు. జట్కామనిషి కెప్పుమని కేక వేసి కిందికిదూకి పక్కబాటమీద చేతులతో మొహం కప్పుకుని కూర్చున్నాడు. బామన్ చేతిలోని జెండా అటూ ఇటూ ఊగి కిందపడిపోయింది.

కొజుబా తుపాకీ కాల్చుకుంటూ ముందుకు వరుగెత్తాడు, వెనుకపాట హఠాత్తుగా ఆగిపోయింది. ఒక స్త్రీ నిరాశతో ఏడుస్తూ, “యిటూ, సాయపడండి, కామ్రేడ్ !” అని అరిచింది.

గేటుచుట్టూ కూడిన జనం చెల్లాచెదరయినారు. తుపాకీ గుళ్ళ బారినుండి తప్పించుకోవడానికి వంకర టింకరగా ఆ పొట్టిమనిషి పరుగె

తాడు. ఆ మనిషి ఎవరో కాదు, మిఖైల్ చక్ ! క్షవరం చేయించుకోలేదు జట్టు దువ్వుకోలేదు అలవాటేగా !

కొజుబా బామన్ కాయంమీదికి వంగాడు. కళ్ళుమూసుకుని పోయి ఉన్నాయి. ఎడమ కనుబొమమీదపడ్డ గాయంనుంచి నెత్తురు కొద్దిగా కారింది. వక్షస్థలం నిలకడగా వుంది. ఊపిరి ఆడడంలేదు.

వీధంతా జనంతో నిండిపోయింది. కొజుబా జెండా తీసుకున్నాడు. బంగారుతో పెద్దగా వ్రాసిన నినాదపు అక్షరాలు వందల కొలది కార్మికుల కళ్ళముందు తళుక్కుమన్నాయి. ఆ నినాదంముందు మృత్యువు యొక్క శక్తి విశేషమైందని తోచింది.

ఈ దారుణ హత్యాకాండకు ప్రతీకారంగా మాస్కోకార్మికులు సర్వవ్యాపిత సమ్మెకు పిలుపు ఇచ్చారు. బ్రహ్మాండంగా సభలు, ప్రదర్శనాలు జరిపారు. సైనికదళాలను స్వాయుధులను చేయడానికి ధనం సేకరించాడు.

“రాచరికం నశించుగాక !” అనే బోల్షివిస్టుల రణనినాదం మాస్కోనగరమంతటా ప్రతిధ్వనించింది.

“పగతీర్చుకోవాలి, కామ్రేడ్స్ ! రష్యన్ భూభాగంనుంచి చెత్తా చెదారాన్ని, చీడపురుగుల్ని యేరిపారేసి అవమానంనుంచి విముక్తివర్చాల్సిన సమయం వచ్చింది. ఆయుధాలు తీసుకుని గట్టి దెబ్బ తీయూల్సిన సమయం ఆసన్నమయింది!”

“స్వాయుధతిరుగుబాటుకు సన్నద్ధంగండి !

మాస్కోనలుమూలలనుంచీ రెండురోజులపాటు ఉద్రేకంతో విద్యార్థులు, ఉపాధ్యాయులు, డాక్టర్లు తండ్రోపతండాలుగా సాంకేతిక విద్యాలయానికి వెళ్ళారు. బామన్ శవపేటికను ఉంచిన హాలులోకి వేలకువేలు వెళ్ళి చూసారు. ఆ విప్లవకారునికి నమస్కరించారు. చేరువలో వేసిన మేజామీద విరాళాల దొంత్రులు పెద్ద కుప్పగా తయారయ్యాయి.

మూడోరోజున అనగా ఆటోబరు 20వ రవ్వన్ సోవల్ డెమాక్రాటిక్ లేబరుపార్టీ మాస్కోకమిటీ ఆధ్వర్యాన ఖననసంస్కారం జరిగింది.

మాస్కోనగర ప్రతిష్టాపన తరవాత ఇంతబ్రహ్మాండమైన ఊరే గింపు ఎన్నడూ జరగలేదు. మాస్కో కార్మికవర్గాన్నంతటినీ బోల్షివిక్ జెండా కిందికి తెచ్చింది నిజానికి బామనే! ఆ రోజున నగరవాసులంతా వీధుల్లోనేవున్నారు, ఎర్రటి శవశకటం వెనకనడచిన శ్రేణులలో అన్ని ఫ్యాక్టరీల ప్రతినిధులు, కర్మాగార ప్రతినిధులు వున్నారు.

వగన్కోవస్కోయే గోరీల దొడ్డికి చేరుకోవాలంటే లెఫ్టాంట్ నుంచి పొక్రొవస్తాయూ, యెలొకొవస్తాయూ, నోవో - బసమన్నాయూ వీధులగుండా వెళ్ళి, క్రస్నియెవోరోటా దాటి, మియస్నిట్స్కాయూ వీధి దిగువనుంచి, నగరం మధ్యగా, మాస్కో విశ్వవిద్యాలయం మీదుగా బోల్షాయూ నికిట్స్కాయూ వీధివెంట వెళ్ళాలి.

శ్రేణికిముందు సాయుధులైన కార్మికదళం, ఆర్. యస్. డి. యల్. పి. మాస్కో కమిటీ ఉన్నారు. వారివెనుక అంతూ పొంతూ లేకుండా జనం, జెండాలు, పూలమాలలు! ఊరేగింపు మాస్కో విశ్వ విద్యాలయాన్ని చేరుకుంటూండగా క్రాస్నియే వోరోటా దగ్గర ప్రదర్శకులు వచ్చిచేరారు.

జారుప్రభుత్వంవారు ఊరేగింపువెళ్ళే దోవలోనుంచి సైనికులను, పోలీసులను తీసివేసారు. మొహం చూపడానికే 'బ్లాక్ హాండ్రెడ్సుకు'* ధైర్యం లేకపోయింది. పక్కబాటలమీద కూడిన జనం వారిలోవారు.

'యెంతమందో చూడు! వూరేగింపు ఆరుగంటలసేపటినించీ నడుస్తోందిగాని అంతూ పొంతూ కనిపించడంలేదు. యింతమంది కార్మికు లున్నారని నేను కలలోకూడా అనుకోలేదు!" అని గుసగుసలు పోయారు.

* విప్లవాన్ని నాశనంచేసేందుకుగాను పోలీసుల అధీనంలోఉండే రాడీకంఘాలను జారుప్రభుత్వం నెలకొల్పింది. వీరినే ప్రజలు 'బ్లాక్ హాండ్రెడ్సు' అని పిలిచేవారు.

“అదే మనకివున్న బలం!”

టీట్రాల్నూ చౌకులో వివిధసంస్థల తరపున పూలమాలలు
తీసుకుని ప్రతినిధివర్గాలు వచ్చి కలిసాయి. వారిలో ఇతరపట్టణాల
కార్మిక ప్రతినిధివర్గాలూ కూడా ఉన్నాయి.

హఠాత్తుగా హర్ష ధ్వనాలమధ్య ‘సాపర్’ దళంవచ్చి అగ్ర
శ్రేణిలో చేరింది.

జనంవచ్చి చేరుతున్న కొద్దీ విషాదగీతాలకు బదులు విప్లవ
గీతాలు చెలరేగాయి. సన్నద్ధమయిన శ్రామికవర్గశక్తి అజేయమనే
భావం బలీయం కాజొచ్చినది.

ఆ విషాదదినాన ఎర్రజెండాలకింద పరిక్రమిస్తూ మాస్కో
శ్రామికవర్గం తన అజేయశక్తిని ప్రదర్శించింది.

గోరీల దొడ్డిలో కొండరావిచెట్లకింద పొగలుగక్కే కాగడాల
కాంతిలో ఆఖరిసారి బామన్ మొహంలోని ప్రశాంతమయిన దృఢ
మయిన రేఖలు కనిపించాయి.

“అతనుచేసిన సేవ మహోత్తమమయింది. కాని దాని విషయం
మాట్లాడవలసిన అవసరం లేదు. యీ మహావీరుని స్మృతిని మన
హృదయాలలో వదిలపెట్టుకుందాం ... బామన్లాగానే మనమూ
ప్రజాక్షేమంకోసం ధైర్యంతో, నిర్భీతితో, భక్తితో పోరాడుదాం!”

పూలమాలలమీద, రిబ్బన్లమీద, దించిన జెండాలమీద,
ప్రజల మొహాలమీద కాగడాలు రక్తవర్ణపుకాంతిని ప్రసరించాయి.
రావిచెట్లకింద నిశ్శబ్దం! మాస్కో అంతటా నిశ్శబ్దం!

యుద్ధానికి ముందులాగా నగరమంతటా నిశ్శబ్దం!

రష్యాలో విప్లవతరంగం ఉవ్వెత్తున లేచింది!

[సమాప్తం]

F 10053

